

BELİRSİZLİK VE RİSK ÇAĞINDA TEDARİK ZİNCİRİ: İNOVASYON VE DİRENÇLİLİK

Dr. Ramazan KAYHAN

Belirsizlik ve Risk Çağında Tedarik Zinciri: İnovasyon ve Dirençlilik

Ramazan Kayhan

Yayın No.: 2363

ISBN: 978-625-376-024-3

E-ISBN: 978-625-376-025-0

Basım Sayısı: 1. Basım, Kasım 2024

© Copyright 2024, NOBEL BİLİMSEL ESERLER SERTİFİKA NO.: 20779

Bu baskının bütün hakları Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.ne aittir.

Yayınevinin yazılı izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.

"NOBEL BİLİMSEL ESERLER" bir Nobel Akademik Yayıncılık markasıdır.

Genel Yayın Yönetmeni: Nevzat Argun -nargun@nobelyayin.com-

Genel Yayın Koordinatörü: Gülfem Dursun -gulfem@nobelyayin.com-

Sayfa Tasarım: Süleyman Gezgin -suleyman@nobelyayin.com-

Redaksiyon: Süleyman Gezgin -suleyman@nobelyayin.com-

Kapak Tasarım: Sezai Özden -sezai@nobelyayin.com-

Görsel Tasarım Uzmanı: Mehtap Yürümez -mehtap@nobelyayin.com-

Kütüphane Bilgi Kartı

Kayhan, Ramazan.

Belirsizlik ve Risk Çağında Tedarik Zinciri: İnovasyon ve Dirençlilik / Gökalp Selvişik Erklitç

1.Basım, 8 + 134 s., 16,5x24 cm. Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-376-024-3

E-ISBN: 978-625-376-025-0

1. Tedarik Zinciri 2. Belirsizlik ve Risk Kavramı 3. Tedarik Zincirinde İnovasyon ve Dirençlilik

Genel Dağıtım

ATLAS AKADEMİK BASIM YAYIN DAĞITIM TİC. LTD. ŞTİ.

Adres: Bahçekapı Mh. 2465 Sk. Oto Sanayi Sitesi No:7 Bodrum Kat, Şaşmaz/ANKARA

Telefon: +90 312 278 50 77 - **Sipariş:** siparis@nobelyayin.com

E-Satış: www.nobelkitap.com - esatis@nobelkitap.com - www.nobelbilimsel.com

Dağıtım ve Satış Noktaları: Alfa, Ana Basım Dağıtım, Arkadaş, D&R, Derya Dağıtım, Dost, Kırmızı Kedi, Kıta Dağıtım, Kıda Kitap Yayın, Kika, Kitapsan, Nezih, Odak, Pandora, Prefix, Remzi, Yeryüzü

Baskı ve Cilt: Ada Matbaacılık Yayın San. Tic. Ltd. Şti. Sertifika No.: 44093 Ostim OSB Mah. 1578. Cad. No.: 21 Yenimahalle/ANKARA

ÖN SÖZ

Bu çalışma Marmara Üniversitesi'nde, Pazarlama Doktora programı kapsamında hazırladığım doktora tez çalışmamın bir ürünüdür. Bu çalışmanın başlangıç aşamasından bitiş aşamasına kadar değerli görüş ve önerileriyle sürekli olarak beni destekleyen ve her zaman varlığını yanımda hissettiğim değerli danışman hocam Prof. Dr. F. Müge Arslan'a en içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Çalışmamın şekillenmesinde yardım ve destekleriyle büyük katkılar sunan değerli hocalarım Prof. Dr. Serdar Pirtini ve Prof. Dr. Ezgi Uzel Aydınocak'a sonsuz teşekkürler.

Çalışma sürecinde zora düştüğümde gönül rahatlığıyla fikirlerine başvurduğum değerli arkadaşlarım Murat Baştuğ, Begüm Mutlu, Büşra Bilgiseven ve Nilay Sayan'a yardım ve destekleri için çok teşekkürler.

Yıllardır verdiğim emekte en büyük destekçim ve hayatımın her anını kolaylaştıran değerli yol arkadaşım Gizem Duygu Kayhan'a minnettarım.

Çok kıymetli aileme hayatımın her anında yanımda oldukları için sonsuz minnet ve sevgilerimi sunuyorum.

Dr. Ramazan KAYHAN

İstanbul, 2024

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	vi
TABLOLAR LİSTESİ	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ	viii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	
TEDARİK ZİNCİRİNDE BELİRSİZLİK VE RİSKLER	5
1.1. Tedarik Zinciri Kavramı ve Kapsamı	5
1.2. Belirsizlik ve Risk Kavramı	7
1.3. Risk ile İlgili Bazı Kavramlar	10
1.4. Tedarik Zincirinde Belirsizlik ve Risk Kavramı	12
1.5. Tedarik Zinciri Belirsizlik ve Risklerinin Sınıflandırılması	16
1.6. Tedarik Zinciri Risk Yönetimi	22
1.7. Tedarik Zinciri Risk Yönetimi Süreci	30
1.7.1. Risk Tanımlama	31
1.7.2. Risk Değerlendirme	34
1.7.3. Risk Azaltma	36
1.7.4. Risk İzleme	48
1.8. Tedarik Zinciri Bozulmaları	50
İKİNCİ BÖLÜM	
DİNAMİK BİR YETENEK OLARAK TEDARİK ZİNCİRİNDE İNOVASYON VE DİRENÇLİLİK	53
2.1. Dinamik Yetenekler Görüşü	53
2.1.1. Dinamik Bir Yetenek Olarak Tedarik Zinciri İnovasyonu	56
2.1.2. Dinamik Bir Yetenek Olarak Tedarik Zinciri Dirençliliği	58
2.2. Tedarik Zincirinde İnovasyon Yeteneği	59
2.3. Tedarik Zincirinde İnovasyon Yeteneği Literatürüne Yön Veren Çalışmalar	68

2.4. Tedarik Zincirinde Dirençlilik Yeteneği	79
2.5. Tedarik Zincirinde Dirençlilik Yeteneği Literatürüne Yön Veren Çalışmalar	94
SONUÇ	105
KAYNAKÇA	109

KISALTMALAR

ESCI	:	Emerging Sources Citation Index
RFID	:	Radyo Frekansı ile Tanımlama
SSCI	:	Social Science Citation Index
SCI-Expanded	:	Science Citation Index-Expanded
TZY	:	Tedarik Zinciri Yönetimi
TZRY	:	Tedarik Zinciri Risk Yönetimi
WoS	:	Web of Science

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1: 2001-2022 Yılları Arasında Yayınlanan Öncü Makaleler	15
Tablo 2: Tedarik Zinciri Belirsizlik ve Riskleri	17
Tablo 3: Tedarik Zinciri Risk Azaltma Stratejileri	38
Tablo 4: Temel Tedarik Zinciri İnovasyonunun Türleri	63

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Tedarik Zinciri Yönetimi: Tedarik Zinciri Boyunca İş Süreçlerinin Entegre Edilmesi ve Yönetilmesi.....	7
Şekil 2: Kitap Başlıklarında Tedarik Zinciri Riski Sıklığı	14
Şekil 3: Tedarik Zinciri Risk Yönetimi	22
Şekil 4: Tedarik Zinciri Kırılganlığı.....	25
Şekil 5: Tedarik Zinciri Risk Yönetimi Çerçevesi	26
Şekil 6: Risk Tanımlamanın Özeti.....	32
Şekil 7: Tedarik Zinciri Riskinin Sürekli İzlenmesi Hedefleri.....	49
Şekil 8: Tedarik Zinciri İnovasyonu Unsurları.....	65
Şekil 9: Tedarik Zinciri İnovasyonunun Bağlantılı Olduğu Kavramlar	78
Şekil 10: Tedarik Zinciri Dirençliliği	84
Şekil 11: Tedarik Zinciri Dirençlilik Çerçevesi	85
Şekil 12: Tedarik Zinciri Dirençlilik İlkeleri.....	86
Şekil 13: Dirençlilik Kapasiteleri	91
Şekil 14: Tedarik Zinciri Dirençliliğinin Bağlantılı Olduğu Kavramlar	102

KAYNAKÇA

- Abdallah, A. B., Alfar, N. A., & Alhyari, S. (2021). The Effect Of Supply Chain Quality Management On Supply Chain Performance: The Indirect Roles Of Supply Chain Agility And Innovation. *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*, 51(7), 785-812.
- Abdelkafi, N., & Pero, M. (2018). Supply Chain Innovation-Driven Business Models: Exploratory Analysis and Implications for Management. *Business Process Management Journal*, 24(2), 589-608.
- Abdullah, K., Tauqir, T., Agha, M. H., & Khalid, R. (2022). Investigating The Role of Risk Mitigation Strategies on Supply Chain Disruption Impact Amidst Covid-19 Outbreak. *NUST Business Review*, 3, 1-28.
- Abernathy, W., & Clark, K. (1985). Innovation: Mapping The Winds Of Creative Destruction. *Research Policy*, 14(1), 3-22.
- Adhitya, A., Srinivasan, R., & Karimi, I. A. (2009). Supply Chain Risk Identification Using a HAZOP-Based Approach. *AIChE Journal*, 55(6), 1447-1463.
- Afifa, Y., & Santoso, I. (2022). Proactive Risk Mitigation Strategies and Building Strategic Resilience In The Food Supply Chain: A Review. *Food Research*, 6(2), 9 - 17.
- Afraz, M. F., Bhatti, S. H., Ferraris, A., & Couturier, J. (2021). The Impact Of Supply Chain Innovation On Competitive Advantage In The Construction Industry: Evidence From A Moderated Multi-Mediation Model. *Technological Forecasting & Social Change*, 162, 1-12.
- Agarwal, A., Shankar, R., & Tiwari, M. (2007). Modeling Agility Of Supply Chain. *Industrial Marketing Management*, 36, 443-457.
- Ahmed, W., & Huma, S. (2021). Impact Of Lean And Agile Strategies On Supply Chain Risk Management. *Total Quality Management*, 32(1), 33-56.
- Al-Hakimi, M. A., Borade, D. B., & Saleh, M. H. (2022). The Mediating Role Of Innovation Between Entrepreneurial Orientation And Supply Chain Resilience. *Asia-Pacific Journal of Business Administration*, 14(4), 592-616.
- Ali, M., Rahman, S. M., & Frederico, G. F. (2021). Capability Components Of Supply Chain Resilience For Readymade Garments (RMG) Sector In Bangladesh During COVID-19. *Modern Supply Chain Research and Applications*, 3(2), 127-144.
- Al-Khatib, A. W. (2023). The Determinants Of Export Performance In The Digital Transformation Era: Empirical Evidence From Manufacturing Firms. *International Journal of Emerging Markets*, 1746-8809.

- Almeida, A., Bastos, J., Francisco, R. d., Azevedo, A., & Ávila, P. (2016). Sustainability Assessment Framework for Proactive Supply Chain Management. *International Journal of Industrial and Systems Engineering*, 24(2), 198-222.
- Alora, A., & Barua, M. K. (2020). Development of a Supply Chain Risk Index for Manufacturing Supply Chains. *International Journal of Productivity and Performance Management*.
- Alvarenga, M. Z., Oliveira, M. P., Filho, H. Z., Desouza, K. C., & Ceryno, P. S. (2022). Is Your Supply Chain Ready For The Next Disruption? Building Resilient Chains. *Revista de Administração de Empresas*, 62(1), 1-17.
- Ambulkar, S., Blackhurst, J., & Grawe, S. (2015). Firm's Resilience To Supply Chain Disruptions: Scale Development and Empirical Examination. *Journal of Operations Management*, 33-34, 111-122.
- Anbumozhi, V., Kimura, F., & Thangavelu, S. M. (2020). Global Supply Chain Resilience: Vulnerability and Shifting Risk Management Strategies. V. Anbumozhi, F. Kimura, & S. M. Thangavelu içinde, *Supply Chain Resilience: Reducing Vulnerability to Economic Shocks, Financial Crises, and Natural Disasters* (s. 3-14). Springer.
- Ancona, D. G., Goodman, P. S., Lawrence, B. S., & Tushman, M. L. (2001). Time: A New Research Lens. *Academy of Management Review*, 26(4), 645-663.
- Aqlan, F., & Lam, S. S. (2015). Supply Chain Risk Modelling and Mitigation. *International Journal of Production Research*, 53(18), 5640-5656.
- Arlbjørn, J. S., Haas, H. d., & Munksgaard, K. B. (2011). Exploring Supply Chain Innovation. *Logistics Research*, 3, 3-18.
- Astuti, R., Arkeman, M. M., Poerwanto, R., & Meuwissen, M. P. (2013). Risks and Risks Mitigations in the Supply Chain of Mangosteen: A Case Study. *Operations and Supply Chain Management*, 6(1), 11-25.
- Aven, T. (2013). On the Meaning and Use of the Risk Appetite Concept. *Risk Analysis*, 33(3), 462-468.
- Awan, M. A., & Ali, Y. (2022). Risk Assessment in Supply Chain Networks of China-Pakistan Economic Corridor (CPEC). *Chinese Political Science Review*, 1-24.
- Baştuğ, M., & Kayhan, R. (2023). Dijital Tedarik Zinciri Literatürünün Bibliyometrik Analiz Yöntemiyle İncelenmesi. *Journal of Research in Business*, 8(2), 453-481.
- Baah, C., Agyabeng-Mensah, Y., Afum, E., Acquah, I. S., & Essel, D. (2023). Government Influence On Logistics And Supply Chain Innovations: Assessing Implications For Firm Performance And Societal Impact In An emerging Economy. *International Journal of Emerging Markets*, 1746-8809.
- Bag, S., Gupta, S., Choi, T.-M., & Kumar, A. (2021). Roles of Innovation Leadership on Using Big Data Analytics to Establish Resilient Healthcare Supply

Chains to Combat the COVID-19 Pandemic: A Multimethodological Study. *IEEE Transactions on Engineering Management*, 1-14.

- Bahrami, M., Shokouhyar, S., & Seifian, A. (2022). Big data Analytics Capability and Supply Chain Performance: The Mediating Roles of Supply Chain Resilience and Innovation. *Modern Supply Chain Research and Applications*, 4(1), 62-84.
- Bak, O. (2018). Supply Chain Risk Management Research Agenda From A Literature Review to a Call for Future Research Directions. *Business Process Management Journal*, 24(2), 567-588.
- Baregheh, A., Rowley, J., & Sambrook, S. (2009). Towards A Multidisciplinary Definition Of Innovation. *Management Decision*, 47(8), 1323-1339.
- Barney, J. (1991). Firm Resources And Sustained Competitive Advantage. *Journal of Management*, 17(1), 99-120.
- Barreto, I. (2010). Dynamic Capabilities: A Review of Past Research and an Agenda for the Future. *Journal of Management*, 36(1), 256-280.
- Baryannis, G., Dani, S., Validi, S., & Antoniou, G. (2019). Decision Support Systems and Artificial Intelligence in Supply Chain Risk Management. G. A. Zsidisin, & M. Henke içinde, *Revisiting Supply Chain Risk (Cilt 7)*. Switzerland: Springer Series in Supply Chain Management.
- Baz, J. E., & Ruel, S. (2021). Can Supply Chain Risk Management Practices Mitigate The Disruption Impacts On Supply Chains' Resilience And Robustness? Evidence From An Empirical Survey In A COVID-19 Outbreak Era. *International Journal of Production Economics*, 233, 1-12.
- Belhadi, A., Kamble, S., Jabbour, C., Gunasekaran, A., Ndubisi, N., & Venkatesh, M. (2021). Manufacturing and Service Supply Chain Resilience to The COVID-19 Outbreak: Lessons Learned From The Automobile and Airline Industries. *Technological Forecasting & Social Change*, 163, 1-19.
- Bellamy, i. A., Ghosh, S., & Hora, M. (2014). The Influence of Supply Network Structure on Firm Innovation. *Journal of Operations Management*, 32, 357-373.
- Bello, D. C., Lohtia, R., & Sangtani, V. (2004). An Institutional Analysis Of Supply Chain Innovations In Global Marketing Channels. *Industrial Marketing Management*, 33, 57- 64.
- Bhaskaran, S., & Krishnan, V. (2009). Effort, Revenue, and Cost Sharing Mechanisms for Collaborative New Product Development. *Management Science*, 1-18.
- Bhatti, S. H., Hussain, W. M., Khan, J., Sultan, S., & Ferraris, A. (2022). Exploring Data-Driven Innovation: What's Missing in the Relationship Between Big Data Analytics Capabilities and Supply Chain Innovation? *Annals of Operations Research*, 1-26.

- Bigliardi, B., & Dormio, A. I. (2009). An Empirical Investigation of Innovation Determinants in Food Machinery Enterprises. *European Journal of Innovation Management*, 12(2), 223 - 242.
- Biringer, E., Vugrin, E. D., & Warren, D. E. (2013). *Critical Infrastructure System Security and Resiliency*. CRC Press Taylor & Francis Group.
- Blackhurst, J., Dunn, K. S., & Craighead, C. W. (2011). An Empirically Derived Framework of Global Supply Resiliency. *Journal of Business Logistics*, 32(4), 374–391.
- Blaug, M. (1963). A Survey of the Theory of Process-Innovations. *Economica*, 30(117), 13-32.
- Blome, C., Schoenherr, T., & Kaesser, M. (2013). Ambidextrous Governance in Supply Chains: The Impact on Innovation and Cost Performance. *Journal of Supply Chain Management*, 49(4), 59-80.
- Blos, M. F., Quaddus, M., Wee, H., & Watanabe, K. (2009). Supply Chain Risk Management (SCRM): A Case Study on the Automotive and Electronic Industries in Brazil. *Supply Chain Management: An International Journal*, 14(4), 247–252.
- Bode, C., & Wagner, S. M. (2015). Structural Drivers of Upstream Supply Chain Complexity and the Frequency of Supply Chain Disruptions. *Journal of Operations Management*, 36, 215-228.
- Bode, C., Wagner, S., Petersen, K., & Ellram, L. (2011). Understanding Responses To Supply Chain Disruptions: Insights From Information Processing and Resource Dependence Perspectives. *Academy of Management Journal*, 54(4), 833–856.
- Bogodistov, Y., & Wohlgemuth, V. (2017). Enterprise Risk Management: A Capability-Based Perspective. *The Journal of Risk Finance*, 18(3), 234-251.
- Bowersox, D. J., Closs, D. J., Cooper, M. B., & Bowersox, J. C. (2020). *Supply Chain Logistics Management (Cilt Fifth Edition)*. New York: McGraw-Hill Education.
- Brandon-Jones, E., Squire, B., Autry, C. W., & Petersen, K. J. (2014). A Contingent Resource-Based Perspective Of Supply Chain Resilience and Robustness. *Journal of Supply Chain Management*, 50(3), 55-72.
- Brenner, V. (2015). *Causes of Supply Chain Disruptions: An Empirical Analysis in Cold Chains for Food and Pharmaceuticals*. Springer Gabler.
- Briguglio, L. P. (2016). Exposure To External Shocks And Economic Resilience Of Countries: Evidence From Global Indicators. *Journal of Economic Studies*, 43(6), 1057-1078.
- Bruneau, M., Chang, S. E., Eguchi, R. T., Lee, G. C., O'Rourke, T. D., Reinhorn, A. M., . . . Winterfeldt, D. v. (2003). A Framework To Quantitatively Assess And Enhance The Seismic Resilience Of Communities. *Earthquake Spectra*, 19(4), 733–752.

- Brusset, X., & Teller, C. (2017). Supply Chain Capabilities, Risks, and Resilience. *International Journal of Production Economics*, 184(1), 59–68.
- Bucklin, L. P. (1965). Postponement, Speculation and the Structure of Distribution Channels. *Journal of Marketing Research*, 2(1), 26-31.
- Cıkmak, S., & Urgan, M. C. (2022). Supply Chain Risks and Mitigation Strategies in Turkey Automotive Industry: Findings From A Mixed-Method Approach. *Supply Chain Forum: An International Journal*, 1-21.
- Caniato, F., Caridi, M., & Moretto, A. (2013). Dynamic Capabilities For Fashion-Luxury Supply Chain Innovation. *International Journal of Retail & Distribution Management*, 41(11/12), 940-960.
- Carnovale, S., & Yenyurt, S. (2015). The Role Of Ego Network Structure In Facilitating Ego Network Innovations. *Journal of Supply Chain Management*, 51(2), 22-46.
- Cavinato, J. (2004). Supply Chain Logistics Risks: From The Back Room to the Board Room. *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*, 34(5), 383-387.
- Ceryno, P. S., Scavarda, L. F., & Klingebiel, K. (2015). Supply Chain Risk: Empirical Research In The Automotive Industry. *Journal of Risk Research*, 18(9), 1145–1164.
- Chand, M., Raj, T., Shankar, R., & Agarwal, A. (2017). Select the Best Supply Chain By Risk Analysis for Indian Industries Environment Using MCDM Approaches. *Benchmarking: An International Journal*, 24(5), 1400-1413.
- Chang, W., Ellinger, A. E., & Blackhurst, J. (2015). A Contextual Approach to Supply Chain Risk Mitigation. *The International Journal of Logistics Management*, 26(3), 642-656.
- Chari, A., Niedenzu, D., Despeisse, M., Machado, C. G., Azevedo, J. D., Boavida-Dias, R., & Johansson, B. (2022). Dynamic Capabilities For Circular Manufacturing Supply Chains—Exploring The Role Of Industry 4.0 And Resilience. *Business Strategy and the Environment*, 31(5), 2500–2517.
- Chen, H. (2018). Supply Chain Risk's Impact on Corporate Financial Performance. *International Journal of Operations & Production Management*, 38(3), 713-731.
- Chen, J., Sohal, A. S., & Prajogo, D. I. (2013). Supply Chain Operational Risk Mitigation: A Collaborative Approach. *International Journal of Production Research*, 57(1), 2186–2199.
- Cherian, T. M., Mathivathanan, D., SJ, C. J., Ramasubramaniam, M., & Alathur, S. (2023). Influence Of Supply Chain Resilience, Information Technology Capabilities And Agility On Cost And Delivery Performance In Construction Supply Chains: An Indian Perspective. *The International Journal of Logistics Management*, 34(4), 1050-1076.

- Chesbrough, H. (2003). *Open Innovation: The New Imperative for Creating and Profiting from Technology*. Boston, Massachusetts, United States of America: Harvard Business School Press.
- Chesbrough, H. (2020). To recover Faster From Covid-19, Open Up: Managerial Implications From An Open Innovation Perspective. *Industrial Marketing Management*(88), 410–413.
- Choi, K., Narasimhan, R., & Kim, S. W. (2012). Postponement Strategy for International Transfer of Products in a Global Supply Chain: A System Dynamics Examination. *Journal of Operations Management*, 30(1), 167-179.
- Chopra, S., & Sodhi, M. S. (2004, Fall). Managing Risk to Avoid Supply-Chain Breakdown. *MIT Sloan Management Review*, 46(1), 52-61.
- Chowdhury, M. M., & Quaddus, M. (2017). Supply Chain Resilience: Conceptualization And Scale Development Using Dynamic Capability Theory. *International Journal of Production Economics*, 188, 185–204.
- Chowdhury, N. A., Ali, S. M., Mahtab, Z., Rahman, T., Kabir, G., & Paul, S. K. (2019). A Structural Model For Investigating The Driving And Dependence Power Of Supply Chain Risks In The Readymade Garment Industry. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 51, 102–113.
- Christopher, M. (2011). *Logistics & Supply Chain Management (Cilt Fourth Edition)*. Great Britain: Pearson Education Limited.
- Christopher, M., & Peck, H. (2004). Building the Resilient Supply Chain. *The International Journal of logistics Management*, 15(2), 1-13.
- Christopher, M., Mena, C., Khan, O., & Yurt, O. (2011). Approaches to Managing Global Sourcing Risk. *Supply Chain Management: An International Journal*, 16(2), 67–81.
- Clarke, J. E., & Liesch, P. W. (2017). Wait-and-See Strategy: Risk Management In The Internationalization Process Model. *Journal of International Business Studies*, 48, 923–940.
- Council on Competitiveness. (2007). *The Resilient Economy: Integrating Competitiveness and Security*. Council on Competitiveness.
- Craighead, C. W., Blackhurst, J., Rungtusanatham, M. J., & Handfield, R. B. (2007). The Severity of Supply Chain Disruptions: Design Characteristics and Mitigation Capabilities. *Decision Sciences*, 38(1), 131-156.
- Cranfield University. (2003). *Creating Resilient Supply Chains: A Practical Guide*. Cranfield University, Cranfield School of Management, Centre for Logistics and Supply Chain Management. Cranfield, Bedford, United Kingdom: Published by Cranfield University.

- Cruz, J. M. (2009). The Effects of Network Relationships on Global Supply Chain Vulnerability. T. Wu, & J. Blackhurst içinde, *Managing Supply Chain Risk and Vulnerability: Tools and Methods for Supply Chain Decision Makers* (s. 113-140). Springer-Verlag London Limited.
- Cucchiella, F., & Gastaldi, M. (2006). Risk management in supply chain: a real option approach. *Journal of Manufacturing Technology Management*, 17(6), 700-720.
- Daghfous, A., Qazi, A., & Khan, M. S. (2021). Incorporating The Risk of Knowledge Loss in Supply Chain Risk Management. *The International Journal of Logistics Management*, 32(4), 1384-1405.
- Damanpour, F., & Evan, W. (1984). Organizational Innovation and Performance: The Problem of "Organizational Lag". *Administrative Science Quarterly*, 29, 392-409.
- Damanpour, F., & Gopalakrishnan, S. (2001). The Dynamics Of The Adoption Of Product and Process Innovations In Organizations. *Journal of Management Studies*, 38(1), 45-65.
- Dani, S. (2010). Managing Risk in Virtual Enterprise Networks: A Supply Chain Innovation Perspective. S. T. Ponis içinde, *Managing Risk in Virtual Enterprise Networks: Implementing Supply Chain Principles* (Cilt Chapter 4, s. 72-91). IGI Global.
- Dastugue, S. J., & Lambert, D. M. (2003). Internet-Enabled Coordination In The Supply Chain. *Industrial Marketing Management*, 32, 251– 263.
- Datta, P. P., Christopher, M., & Allen, P. (2007). Agent-Based Modelling Of Complex Production/Distribution Systems To Improve Resilience. *International Journal of Logistics: Research and Applications*, 10(3), 187-203.
- Deshpande, S., Hudnurkar, M., & Rathod, U. (2023). An Exploratory Study Into Manufacturing Supply Chain Vulnerability And Its Drivers. *Benchmarking: An International Journal*, 30(1), 23-49.
- Diabat, A., Govindan, K., & Panicker, V. V. (2012). Supply Chain Risk Management and Its Mitigation in a Food Industry. *International Journal of Production Research*, 50(11), 3039–3050.
- Dohale, V., Amblikar, P., Gunasekaran, A., & Verma, P. (2022). Supply Chain Risk Mitigation Strategies During COVID-19: Exploratory Cases of “Make-to-Order” Handloom Saree Apparel Industries. *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*, 52(2), 109-129.
- Dong, Q., & Cooper, O. (2016). An Orders-of-Magnitude AHP Supply Chain Risk Assessment Framework. *International Journal of Production Economics*, 182, 144-156.
- Dovbischuk, I. (2022). Innovation-Oriented Dynamic Capabilities Of Logistics Service Providers, Dynamic Resilience And Firm Performance During The COVID-19 Pandemic. *The International Journal of Logistics Management*, 33(2), 499-519.

- Drucker, P. (1993). *Innovation and Entrepreneur Ship Practice and Principles*. Harper Business Edition.
- DuHadway, S., Carnovale, S., & Hazen, B. (2019). Understanding Risk Management For Intentional Supply Chain Disruptions: Risk Detection, Risk Mitigation, And Risk Recovery. *Annals of Operations Research*, 283, 179–198.
- Eisenhardt, K. M., & Martin, J. A. (2000). Dynamic Capabilities: What Are They? *Strategic Management Journal*, 21(10-11), 1105-1121.
- Ellis, S. C., Henry, R. M., & Shockley, J. (2010). Buyer Perceptions of Supply Disruption Risk: A Behavioral View and Empirical Assessment. *Journal of Operations Management*, 28(2), 34-46.
- Eltantawy, R. A. (2016). The Role Of Supply Management Resilience In Attaining Ambidexterity: A Dynamic Capabilities Approach. *Journal of Business & Industrial Marketing*, 31(1), 123–134.
- Erol, O., Sausser, B. J., & Mansouri, M. (2010). A Framework For Investigation Into Extended Enterprise Resilience. *Enterprise Information Systems*, 4(2), 111–136.
- Faisal, M. N., Banwet, D., & Shankar, R. (2006). Supply Chain Risk Mitigation: Modeling The Enablers. *Business Process Management Journal*, 12(4), 535-552.
- Falasca, M., Zobel, C. W., & Cook, D. (May 2008). A Decision Support Framework to Assess Supply Chain Resilience. D. U. Proceedings of the 5th International ISCRAM Conference – Washington (Dü.). içinde, (s. 596-605).
- Fan, Y., & Stevenson, M. (2018). A Review of Supply Chain Risk Management: Definition, Theory, and Research Agenda. *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*, 48(3), 205-230.
- Felin, T., & Powell, T. C. (2016). Designing Organizations for Dynamic Capabilities. *California Management Review*, 58(4), 78-96.
- Fernando, Y., Chidambaram, R. R., & Wahyuni-TD, I. S. (2018). The Impact Of Big Data Analytics And Data Security Practices On Service Supply Chain Performance. *Benchmarking: An International Journal*, 25(9), 4009-4034.
- Fiksel, J., Polyviou, M., Croxton, K. L., & Pettit, T. J. (December 2015). From Risk to Resilience: Learning to Deal With Disruption. *MIT Sloan Management Review*, 56(2), 78-86.
- Flint, D., Larsson, E., Gammelgaard, B., & Mentzer, J. (2005). Logistics Innovation: A customer Value-Oriented Social Process. *Journal of Business Logistics*, 26(1), 113-147.
- Fortune. (2020). 94% of the Fortune 1000 are seeing coronavirus supply chain disruptions: Report. <https://fortune.com/2020/02/21/fortune-1000-coronavirus-china-supply-chain-impact/> adresinden alındı

- Francis, R., & Bekera, B. (2014). A Metric And Frameworks For Resilience Analysis Of Engineered And Infrastructure Systems. *Reliability Engineering and System Safety*, 121, 90-103.
- Franks, J. (2000). Supply Chain Innovation. *Work Study*, 49(4), 152-155.
- Gölgeci, I., & Ponomarov, S. Y. (2013). Does firm innovativeness enable effective responses to supply chain disruptions? An empirical study. *Supply Chain Management: An International Journal*, 18(6), 604–617.
- Gölgeci, I., & Ponomarov, S. Y. (2015). How Does Firm Innovativeness Enable Supply Chain Resilience? The Moderating Role Of Supply Uncertainty and Interdependence. *Technology Analysis & Strategic Management*, 27(3), 267–282.
- Ganesh, A. D., & Kalpana, P. (2022). Future of Artificial Intelligence and Its Influence on Supply Chain Risk Management – A Systematic Review. *Computers & Industrial Engineering*, 169, 1-20.
- Gao, D., Xu, Z., Ruan, Y. Z., & Lu, H. (2017). From A Systematic Literature Review To Integrated Definition For Sustainable Supply Chain Innovation (SSCI). *Journal of Cleaner Production*, 142, 1518e1538.
- Geske, A. M., & Novoszel, L. (2022). Definition and Development of Supply Chain Resilience. S. Kummer, T. Wakolbinger, L. Novoszel, & A. M. Geske içinde, *Supply Chain Resilience Insights from Theory and Practice (Cilt Volume 17, s. 3-23)*. Springer Series in Supply Chain Management.
- Ghadge, A., Dani, S., & Kalawsky, R. (2012). Supply chain risk management: present and future scope. *The International Journal of Logistics Management* , 23(3), 313-339.
- Giannakis, M., & Papadopoulos, T. (2016). Supply Chain Sustainability: A Risk Management Approach. *International Journal of Production Economics*, 171(1), 455-470.
- Gopalakrishnan, S., & Damanpour, F. (1997). A Review Economics, of Innovation Research in Sociology and Technology Management. *Omega*, 25(1), 15-28.
- Grötsch, V. M., Blome, C., & Schleper, M. C. (2013). Antecedents of Proactive Supply Chain Risk Management – A Contingency Theory Perspective. *International Journal of Production Research*, 51(10), 2842–2867.
- Grant, R. M. (1991). The Resource-Based Theory of Competitive Advantage: Implications for Strategy Formulation. *California Management Review*, 33(3), 114-135.
- Gulati, R., Wohlgezogen, F., & Zhelyazkov, P. (2012). The Two Facets of Collaboration: Cooperation and Coordination in Strategic Alliances. *Academy of Management Annals*, 6, 531–583.
- Hallikas, J., Karvonen, I., Pulkkinen, U., Virolainen, V.-M., & Tuominen, M. (2004). Risk Management Processes in Supplier Networks. *International Journal of Production Economics*, 90(1), 47–58.

- Handfield, R. B., & McCormack, K. (2008). *Supply Chain Risk Management : Minimizing Disruptions in Global Sourcing*. Auerbach Publications Taylor & Francis Group.
- Handfield, R., Sun, H., & Rothenberg, L. (2020). Assessing Supply Chain Risk for Apparel Production in Low Cost Countries Using Newsfeed Analysis. *Supply Chain Management: An International Journal*, 25(6), 803–821.
- Hardaker, J., Lien, G., Anderson, J., & Huirne, R. (2015). *Coping with Risk in Agriculture: Applied Decision Analysis (Cilt 3)*. Wallingford, UK: CAB International.
- Harland, C., Brenchley, R., & Walker, H. (2003). Risk in Supply Networks. *Journal of Purchasing & Supply Management*, 9, 51-62.
- Hasegan, M. F., Nudurupati, S. S., & Childe, S. J. (2018). Predicting Performance – A Dynamic Capability View. *International Journal of Operations & Production Management*, 38(11), 2192-2213.
- Hazen, B. T., Overstreet, R. E., & Cegielski, C. G. (2012). Supply Chain Innovation Diffusion: Going Beyond Adoption. *The International Journal of Logistics Management*, 23(1), 119-134.
- Helfat, C. E., Finkelstein, S., Mitchell, W., Peteraf, M. A., Singh, H., Teece, D. J., & Winter, S. G. (2007). *Dynamic Capabilities: Understanding Strategic Change In Organizations*. Blackwell Publishing.
- Hellström, D., & Nilsson, F. (2011). Logistics-Driven Packaging Innovation: A Case Study at IKEA. *International Journal of Retail & Distribution Management*, 39(9), 638-657.
- Hendricks, K. B., & Singhal, V. R. (2005). An Empirical Analysis of the Effect of Supply Chain Disruptions on Long-Run Stock Price Performance and Equity Risk of the Firm. *Production and Operations Management*, 14(1), 35-52.
- Hermoso Orzáez, M., & Garzón Moreno, J. (2022). Risk Management Methodology in The Supply Chain: A Case Study Applied. *Annals of Operations Research*, 313, 1051–1075.
- Ho, C.-F., Tai, Y.-M., Tai, Y.-M., & Chi, Y.-P. (Spring 2005). A Structural Approach to Measuring Uncertainty in Supply Chains. *International Journal of Electronic Commerce*, 9(3), 91–114.
- Ho, W., Zheng, T., Yildiz, H., & Talluri, S. (2015). Supply Chain Risk Management: A Literature Review. *International Journal of Production Research*, 53(16), 5031–5069.
- Hofmann, H., Busse, C., Bode, C., & Henke, M. (2014). Sustainability-Related Supply Chain Risks: Conceptualization and Management. *Business Strategy and the Environment*, 23, 160–172.

- Hofstetter, J. S., & Stölzle, W. (2013). Supply Chain Event Management – Concept and Use in Business Practice. M. H. Michael Essig, E.-M. Kern, & S. Klein-Schmeink içinde, *Supply Chain Safety Management: Security and Robustness in Logistics* (s. 245–265). Springer.
- Holling, C. S. (1973). Resilience and Stability of Ecological Systems. *Annual Review of Ecology and Systematics*, 4, 1-23.
- Hosseini, S., Ivanov, D., & Blackhurst, J. (2022). Conceptualization and Measurement of Supply Chain Resilience in an Open-System Context. *IEEE Transactions on Engineering Management*, 69(6), 3111-3126.
- Hosseini, S., Ivanov, D., & Dolgui, A. (2019). Review Of Quantitative Methods For Supply Chain Resilience Analysis. *Transportation Research, Part E* 125, 285–307.
- Hou, J., & Zhao, X. (2021). Toward A Supply Chain Risk Identification and Filtering Framework Using Systems Theory. *Asia Pacific Journal of Marketing and Logistics*, 33(6), 1482-1497.
- Hugos, M. (2003). *Essentials Of Supply Chain Management*. John Wiley & Sons, Inc.
- Hult, G. T., Craighead, C. W., & David J. Ketchen, J. (2010). Risk Uncertainty and Supply Chain Decisions: A Real Options Perspective. *Decision Sciences Journal*, 41(3), 435-458.
- Hussain, G., Nazir, M. S., Rashid, M. A., & Sattar, M. A. (2023). From Supply Chain Resilience To Supply Chain Disruption Orientation: The Moderating Role Of Supply Chain Complexity. *Journal of Enterprise Information Management*, 36(1), 70-90.
- Isaksson, R., Johansson, P., & Fischer, K. (2010). Detecting Supply Chain Innovation Potential for Sustainable Development. *Journal of Business Ethics*, 97, 425–442.
- ISO. (2019). *Risk Management — Risk Assessment Techniques*. International Electrotechnical Commission .
- Ivanov, D. (2018). *Structural Dynamics and Resilience in Supply Chain Risk Management*. Springer International Publishing.
- Ivanov, D. (2021). *Introduction to Supply Chain Resilience: Management, Modeling, Technology*. Springer.
- Jüttner, U. (2005). Supply chain risk management: Understanding the business requirements from a practitioner perspective. *The International Journal of Logistics Management*, 16(1), 120-141.
- Jüttner, U., & Maklan, S. (2011). Supply Chain Resilience in the Global Financial Crisis: An Empirical Study. *Supply Chain Management: An International Journal*, 16(4), 246–259.

- Jüttner, U., Peck, H., & Christopher, M. (2003). Supply Chain Risk Management: Outlining An Agenda for Future Research. *International Journal of Logistics: Research and Applications*, 6(4), 197-210.
- Johnson, M. E. (2001, Spring). Learning From Toys: Lessons in Managing Supply Chain Risk from the Toy Industry. *California Management Review*, 43(3), 105-124.
- Juan, S.-J., Li, E. Y., & Hung, W.-H. (2022). An Integrated Model Of Supply Chain Resilience And Its Impact On Supply Chain Performance Under Disruption. *The International Journal of Logistics Management*, 33(1), 339-364.
- Kırılmaz, O., & Erol, S. (2017). A Proactive Approach to Supply Chain Risk Management: Shifting Orders Among Suppliers to Mitigate the Supply Side Risks. *Journal of Purchasing & Supply Management*, 23, 54-65.
- Kabadurmus, F. N. (2020). Antecedents To Supply Chain Innovation. *The International Journal of Logistics Management*, 31(1), 145-171.
- Kahn, K. (2018). Understanding Innovation. *Business Horizons*, 61, 453—460.
- Kalubanga, M., & Gudergan, S. (2022). The Impact Of Dynamic Capabilities In Disrupted Supply Chains—The Role Of Turbulence And Dependence. *Industrial Marketing Management*, 103, 154–169.
- Kamalahmadi, M., & Parast, M. M. (2016). A Review Of The Literature On The Principles Of Enterprise And Supply Chain Resilience: Major Findings And Directions For Future Research. *International Journal Of Production Economics*, 171, 116-133.
- Kaviani, M. A., Tavana, M., Kowsari, F., & Rezapour, R. (2020). Supply Chain Resilience: A Benchmarking Model For Vulnerability And Capability Assessment In The Automotive Industry. *Benchmarking: An International Journal*, 27(6), 1929-1949.
- Kayhan, R., & Arslan, F. (2024, Mayıs). Tedarik Zinciri Dirençliliğinin Şimdisi ve Sonrası: Bir Bibliyometrik Analiz. *Pazarlama ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 17(2), 369-416.
- Kern, D., Moser, R., Hartmann, E., & Moder, M. (2012). Supply Risk Management: Model Development and Empirical Analysis. *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*, 42(1), 60-82.
- Khan, O., & Burnes, B. (2007). Risk and supply chain management: creating a research agenda. *The International Journal of Logistics Management*, 18(2), 197-216.
- Kilubi, I. (2016). The Strategies of Supply Chain Risk Management – A Synthesis and Classification. *International Journal of Logistics Research and Applications*, 1-26.
- Kilubi, I. (2018). *Strategic Technology Partnering and Supply Chain Risk Management: Five Selected Essays*. Deutschland: Springer Gabler.

- Kilubi, I., & Rogers, H. (2018). Bridging The Gap Between Supply Chain Risk Management and Strategic Technology Partnering Capabilities: Insights From Social Capital theory. *Supply Chain Management: An International Journal*.
- Kim, D., Cavusgil, S. T., & Calantone, R. J. (2006). Information System Innovations and Supply Chain Management: Channel Relationships and Firm Performance. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 34(1), 40-54.
- Kim, K.-T., Lee, J. S., & Lee, S.-Y. (2017). The Effects Of Supply Chain Fairness And The Buyer's Power Sources On The Innovation Performance Of The Supplier: A Mediating Role Of Social Capital Accumulation. *Journal of Business & Industrial Marketing*, 32(7), 987-997.
- Kissi, E., Agyekum, K., Musah, L., Owusu-Manu, D.-G., & Debrah, C. (2021). Linking Supply Chain Disruptions With Organisational Performance Of Construction Firms: The Moderating Role Of Innovation. *Journal of Financial Management of Property and Construction*, 26(1), 158-180.
- Kleindorfer, P. R., & Saad, G. H. (2005). Managing Disruption Risks in Supply Chains. *Production and Operations Management*, 14(1), 53-68.
- Klein-Schmeink, S., & Peisl, T. (2013). Supply Chain Innovation and Risk Assessment (SCIRA) Model. M. Essig, M. Hülsmann, E.-M. Kern, & S. Klein-Schmeink içinde, *Supply Chain Safety Management: Security and Robustness in Logistics* (s. 309-326). Springer.
- Knight, F. H. (1921). *Risk, Uncertainty and Profit*. Cambridge: The Riverside Press.
- Knight, K. (1967). A Descriptive Model of the Intra-Firm Innovation Process. *The Journal of Business*, 40(4), 478-496.
- Kopczak, L. R. (1997). Logistics Partnerships And Supply Chain Restructuring: Survey Results From The U.S Computer Industry. *Production and Operations Management*, 6(3), 226-247.
- Kumar, P., & Singh, R. K. (2022). Strategic Framework for Developing Resilience in Agri-Food Supply Chains during COVID 19 Pandemic. *International Journal of Logistics Research and Applications*, 25(11), 1401-1424.
- Kumar, S. K., Tiwari, M., & Babiceanu, R. F. (2010). Minimisation of Supply Chain Cost with Embedded Risk Using Computational Intelligence Approaches. *International Journal of Production Research*, 48(13), 3717-3739.
- Kwak, D.-W., Seo, Y.-J., & Mason, R. (2018). Investigating The Relationship Between Supply Chain Innovation, Risk Management Capabilities and Competitive Advantage in Global Supply Chains. *International Journal of Operations & Production Management*, 38(1), 2-21.
- Laguir, I., Modgil, S., Bose, I., Gupta, S., & Stekelorum, R. (2022). Performance Effects Of Analytics Capability, Disruption Orientation, And Resilience In The Supply Chain Under Environmental Uncertainty. *Annals of Operations Research*.

- Lambert, D. M., Cooper, M. C., & Pagh, J. D. (1998). Supply Chain Management: Implementation Issues and Research Opportunities. *The International Journal of Logistics Management*, 9(2), 1-20.
- Lee, S. M., Lee, D., & Schniederjans, M. J. (2011). Supply Chain Innovation and Organizational Performance in The Healthcare Industry. *International Journal of Operations & Production Management*, 31(11), 1193-1214.
- Lengnick-Hall, C. A., Beck, T. E., & Lengnick-Hall, M. L. (2011). Developing A Capacity For Organizational Resilience Through Strategic Human Resource Management. *Human Resource Management Review*, 21, 243–255.
- Li, C., Wong, C. W., Yang, C.-C., Shang, K.-C., & Lirn, T.-c. (2020). Value Of Supply Chain Resilience: Roles Of Culture, Flexibility, And Integration. *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*, 50(1), 80-100.
- Lin, C.-Y. (2006). Determinants of Organizational Innovation for Logistics Service Providers in Taiwan. *Journal of Statistics & Management Systems*, 9(3), 613–631.
- Lin, C.-Y. (2008). Determinants Of The Adoption Of Technological Innovations By Logistics Service Providers In China. *International Journal of Technology Management and Sustainable Development*, 7(1), 19–38.
- Listou, T. (2008). Postponement and Speculation in Noncommercial Supply Chains. *Supply Chain Forum: An International Journal*, 9(2), 56-64.
- Liu, W., Liang, Y., Lim, M. K., Long, S., & Shi, X. (2022). A Theoretical Framework Of Smart Supply Chain Innovation For Going Global Companies: A Multi-Case Study From China. *The International Journal of Logistics Management*, 33(3), 1090-1113.
- Logan, D. C. (2009). Known knowns, known unknowns, unknown unknowns and the propagation of scientific enquiry. *Journal of Experimental Botany*, 60(3), 712-714.
- Lundvall, B. Å. (1992). National Systems of Innovation: Towards a Theory of Innovation and Interactive Learning. B. Å. Lundvall içinde, *The Learning Economy and the Economics of Hope* (s. 85-106). Anthem Press.
- Luomaranta, T., & Martinsuo, M. (2020). Supply Chain Innovations For Additive Manufacturing. *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*, 50(1), 54-79.
- Lynch, G. S. (2009). *Single Point of Failure: The Ten Essential Laws of Supply Chain Risk Management*. Hoboken, New Jersey.: John Wiley & Sons, Inc.
- Madani, F., & Parast, M. M. (2023). An Integrated Approach To Organizational Resilience: A Quality Perspective. *International Journal of Quality & Reliability Management*, 40(1), 192-225.

- Mandal, S. (2012). An Empirical Investigation into Supply Chain Resilience. *The IUP Journal of Supply Chain Management*, 9(4), 46-61.
- Mandal, S. (2013). Towards A Relational Framework For Supply Chain Resilience. *International Journal of Business Continuity and Risk Management*, 4(3), 227-245.
- Mandal, S. (2015). Towards an Empirical- Relational Model for Supply Chain Innovation. *International Journal of Information Systems and Supply Chain Management*, 8(4), 14-29.
- Manders, J. H., Caniëls, M. C., & Ghijsen, P. W. (2016). Exploring Supply Chain Flexibility in a FMCG Food Supply Chain. *Journal of Purchasing & Supply Management*, 22, 181-195.
- Manuj, I., & Mentzer, J. T. (2008a). Global Supply Chain Risk Management Strategies. *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*, 38(3), 192-223.
- Manuj, I., & Mentzer, J. T. (2008b). Global Supply Chain Risk Management. *Journal of Business Logistics*, 29(1), 133-155.
- Mason-Jones, R., & Towill, D. (1998). Shrinking the Supply Chain Uncertainty Circle. *IOM Control*, 24(4), 17-22.
- McManus, S., Seville, E., Vargo, J., & Brunson, D. (2008). Facilitated Process for Improving Organizational Resilience. *Natural Hazards Review*, 9(2), 81-90.
- Melnyk, S. A., Closs, D. J., Griffis, S. E., Zobel, C. W., & Macdonald, J. R. (2014). Understanding Supply Chain Resilience. *Supply Chain Management Review*, 18(1), 34-41.
- Mentzer, J. T., DeWitt, W., Keebler, J. S., Min, S., Nix, N. W., Smith, C. D., & Zacharia, Z. G. (2001). Defining Supply Chain Management. *Journal Of Business Logistics*, 22(2), 1-25.
- Merriam-Webster. (2023). Merriam-Webster.com Dictionary. 1 Haziran 2023 tarihinde <https://www.merriam-webster.com/dictionary/resilience> adresinden alındı
- Michalski, M., Montes, J. L., & Narasimhan, R. (2019). Relational Asymmetry, Trust, And Innovation In Supply Chain Management: A Non-Linear Approach. *The International Journal of Logistics Management*, 30(1), 303-328.
- Mishra, D., Sharma, R., Kumar, S., & Dubey, R. (2016). Bridging and Buffering: Strategies for Mitigating Supply Risk and Improving Supply Chain Performance. *International Journal of Production Economics*, 180, 183–197.
- Mishra, R., Singh, R. K., & Subramanian, N. (2022). Impact Of Disruptions In Agri-Food Supply Chain Due To COVID-19 Pandemic: Contextualised Resilience Framework To Achieve Operational Excellence. *The International Journal of Logistics Management*, 33(3), 926-954.

- Modgil, S., Singh, R. K., & Hannibal, C. (2022). Artificial Intelligence For Supply Chain Resilience: Learning From Covid-19. *The International Journal of Logistics Management*, 33(4), 1246-1268.
- Moktadir, M. A., Ali, S. M., Mangla, S. K., Sharmy, T. A., Luthra, S., Mishra, N., & Garza-Reyes, J. A. (2018). Decision Modeling of Risks in Pharmaceutical Supply Chains. *Industrial Management & Data Systems*.
- Moore, P. G. (1983). *The Business of Risk*. Cambridge university press.
- Mubarak, M. S., Bontis, N., Mubarak, M., & Mahmood, T. (2022). Intellectual Capital And Supply Chain Resilience. *Journal of Intellectual Capital*, 23(3), 713-738.
- Munksgaard, K. B., Stentoft, J., & Paulraj, A. (2014). Value-Based Supply Chain Innovation. *Operations Management Research*, 7, 50-62.
- Murphy, P. R., & Knemeyer, A. M. (2018). *Contemporary Logistics (Cilt Twelfth Edition/Global Edition)*. United Kingdom: Pearson Education Limited.
- Naimi, M. A., Faisal, M. N., Sobh, R., & Uddin, S. F. (2021). Antecedents And Consequences Of Supply Chain Resilience And Reconfiguration: An Empirical Study In An Emerging Economy. *Journal of Enterprise Information Management*, 34(6), 1722-1745.
- Najar, T. (2022). Lean-Agile Supply Chain Innovation Performance; The Mediating Role Of Dynamic Capability, Innovation Capacity, And Relational Embeddednes. *Supply Chain Forum: An International Journal*, 23(3), 285-306.
- Narasimhan, R., & Narayanan, S. (2013). Perspectives On Supply Network-Enabled Innovations. *Journal of Supply Chain Management*, 49(4), 27-42.
- New, S. J. (1997). The Scope Of Supply Chain Management Research. *Supply Chain Management*, 2(1), 15-22.
- Norrman, A., & Jansson, U. (2004). Ericsson's Proactive Supply Chain Risk Management Approach After a Aeriou Sub-Supplier Accident. *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*, 34(5), 434-456.
- Odimarha, A. C., Ayodeji, S. A., & Abaku, E. A. (2024). The Role Of Technology In Supply Chain Risk Management: Innovations And Challenges In Logistics. *Magna Scientia Advanced Research and Reviews*, 10(2), 138-145.
- Oliveira, U. R., Fernando Augusto Silva Marins, H. M., & Salomon, V. A. (2017). The ISO 31000 Standard in Supply Chain Risk Management. *Journal of Cleaner Production*, 151, 616-633.
- Olson, D. L., & Wu, D. D. (2010). A Review of Enterprise Risk Management in Supply Chain. *Kybernetes*, 39(5), 694-706.
- Ozdemir, D., Sharma, M., Dhir, A., & Daim, T. (2022). Supply Chain Resilience During The COVID-19 Pandemic. *Technology in Society*, 68, 1-10.

- Pal, S. K., Baral, M. M., Mukherjee, S., Venkataiah, C., & Jana, B. (2022). Analyzing The Impact of Supply Chain Innovation as a Mediator for Healthcare Firms' Performance. *Materials Today: Proceedings*, 56, 2880–2887.
- Panayides, P. M., & So, M. (2005). Logistics Service Provider–Client Relationships. *Transportation Research Part E: Logistics and Transportation Review*, 41(3), 179-200.
- Peck, H. (2006). Reconciling Supply Shain Vulnerability, Risk And Supply Chain Management. *International Journal of Logistics: Research and Applications*, 9(2), 127-142.
- Peteraf, M., Stefano, G. D., & Verona, G. (2013). The Elephant In The Room Of Dynamic Capabilities: Bringing Two Diverging Conversations Together. *Strategic Management Journal*, 34, 1389–1410.
- Pettit, T. J., Croxton, K. L., & Fiksel, J. (2013). Ensuring Supply Chain Resilience: Development and Implementation of an Assessment Tool. *Journal of Business Logistics*, 34(1), 46–76.
- Pettit, T. J., Croxton, K. L., & Fiksel, J. (2019). The Evolution of Resilience in Supply Chain Management: A Retrospective on Ensuring Supply Chain Resilience. *Journal of Business Logistics*, 40(1), 56–65.
- Pettit, T. J., Fiksel, J., & Croxton, K. L. (2010). Ensuring Supply Chain Resilience: Development Of A Conceptual Framework. *Journal Of Business Logistics*, 31(1), 1-21.
- Pham, H. T., Pham, T., Quang, H. T., & Dang, C. N. (2022). Supply Chain Risk Management Research in Construction: A Systematic Review. *International Journal of Construction Management*, 1-11.
- Piprani, A. Z., Jaafar, N. I., Ali, S. M., Mubarik, M. S., & Shahbaz, M. (2022). Multi Dimensional Supply Chain Flexibility And Supply Chain Resilience: The Role Of Supply Chain Risks Exposure. *Operations Management Research*, 15(1), 307–325.
- Polyviou, M., Croxton, K. L., & Knemeyer, A. M. (2020). Resilience Of Medium-Sized Firms To Supply Chain Disruptions: The Role Of Internal Social Capital. *International Journal of Operations & Production Management*, 40(1), 68-91.
- Ponomarov, S. Y., & Holcomb, M. C. (2009). Understanding The Concept of Supply Chain Resilience. *The International Journal of Logistics Management*, 20(1), 124-143.
- Porterfield, T. E., Macdonald, J. R., & Griffis, S. E. (2012). An Exploration of the Relational Effects of Supply Chain Disruptions. *Transportation Journal*, 51(4), 399-427.
- Puliga, G., & Ponta, L. (2022). COVID-19 Firms' Fast Innovation Reaction Analyzed Through Dynamic Capabilities. *R&D Management*, 52(2), 331-342.

- Punniyamorthy, M., Thamaraiselvan, N., & Manikandan, L. (2013). Assessment of Supply Chain Risk: Scale Development and Validation. *Benchmarking: An International Journal*, 20(1), 79-105.
- Qi, Y., Wang, X., Zhang, M., & Wang, Q. (2023). Developing Supply Chain Resilience Through Integration: An Empirical Study On An E-Commerce Platform. *Journal of Operations Management*, 69(3), 477-496.
- Raj, A., Mukherjee, A. A., Jabbour, A. B., & Srivastava, S. K. (2022). Supply Chain Management During And Post-COVID-19 Pandemic: Mitigation Strategies And Practical Lessons Learned. *Journal of Business Research*, 142, 1125–1139.
- Rajagopal, V., Venkatesan, S. P., & Goh, M. (2017). Decision-Making Models for Supply Chain Risk Mitigation: A Review. *Computers & Industrial Engineering*, 113(1), 646–682.
- Rao, S., & Goldsby, T. J. (2009). Supply Chain Risks: A Review and Typology. *The International Journal of Logistics Management*, 20(1), 97-123.
- Rathore, R., Thakkar, J. J., & Jha, J. K. (2017). A Quantitative Risk Assessment Methodology and Evaluation of Food Supply Chain. *The International Journal of Logistics Management*, 28(4), 1272-1293.
- Rauniyar, K., Wu, X., Gupta, S., Modgil, S., & Jabbour, A. B. (2023). Risk Management Of Supply Chains In The Digital Transformation Era: Contribution And Challenges Of Blockchain Technology. *Industrial Management & Data Systems*, 123(1), 253-277.
- Reich, J. W. (2006). Three Psychological Principles Of Resilience In Natural Disasters. *Disaster Prevention and Management*, 15(5), 793-798.
- Rice, J. B., & Caniato, F. (2003). Building A Secure And Resilient Supply Network. *Supply Chain Management Review*, 7(5), 22-30.
- Ritchie, B., & Brindley, C. (2007). An Emergent Framework for Supply Chain Risk Management and Performance Measurement. *Journal of the Operational Research Society*, 58(11), 1398 -1411.
- Ritchie, B., & Brindley, C. (2009). Effective Management of Supply Chains: Risks and Performance. T. Wu, & J. Blackhurst içinde, *Managing Supply Chain Risk and Vulnerability Tools and Methods for Supply Chain Decision Makers*. Springer.
- Robb, C. A., Kang, M., & Stephens, A. R. (2022). The Effects Of Dynamism, Relational Capital, And Ambidextrous Innovation On The Supply Chain Resilience Of U.S. Firms Amid COVID-19. *Operations and Supply Chain Management An International Journal*, 15(1), 1-16.
- Rodrigues, V. S., Stantchev, D., Potter, A., Naim, M., & Whiteing, A. (2008). Establishing A Transport Operation Focused Uncertainty Model For The Supply Chain. *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*, 38(5), 388-411.

- Rogers, E. M. (1983). *Diffusion Of Innovations* (Cilt Third Edition). A Division of Macmillan Publishing Co., Inc.
- Rosales, F. P., Oprime, P. C., Royer, A., & Batalha, M. O. (2020). Supply Chain Risks: Findings From Brazilian Slaughterhouses. *Supply Chain Management: An International Journal*, 25(3), 343–357.
- Roscoe, S., Skipworth, H., Aktas, E., & Habib, F. (2020). Managing Supply Chain Uncertainty Arising From Geopolitical Disruptions: Evidence From the Pharmaceutical Industry and Brexit. *International Journal of Operations & Production Management*, 40(9), 1499-1529.
- Rose, A. (2004). Defining And Measuring Economic Resilience To Disasters. *Disaster Prevention and Management*, 13(4), 307-314.
- Roy, S., Sivakumar, K., & Wilkinson, I. F. (2004). Innovation Generation in Supply Chain Relationships: A Conceptual Model and Research Propositions. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 32(1), 61-79.
- Sabahi, S., & Parast, M. M. (2020). Firm Innovation And Supply Chain Resilience: A Dynamic Capability Perspective. *International Journal of Logistics Research and Applications*, 23(3), 254–269.
- Sabri, Y., Micheli, G. J., & Nuur, C. (2018). Exploring The Impact Of Innovation Implementation On Supply Chain Configuration. *Journal of Engineering and Technology Management*, 49, 60-75.
- Saglam, Y. C., Çankaya, S. Y., & Sezen, B. (2021). Proactive Risk Mitigation Strategies and Supply Chain Risk Management Performance: An Empirical Analysis for Manufacturing Firms in Turkey. *Journal of Manufacturing Technology Management*, 32(6), 1224-1244.
- Sahay, B. (2003). Understanding Trust In Supply Chain Relationships. *Industrial Management & Data Systems*, 103(8), 553-563.
- Sampson, S., & Spring, M. (2012). Customer Roles In Service Supply Chains And Opportunities For Innovation. *Journal of Supply Chain Management*, 48(4), 30-50.
- Santos-Vijande, M. L., & Alvarez-Gonzalez, L. I. (2007). Innovativeness and Organizational Innovation In Total Quality Oriented Firms: The Moderating Role Of Market Turbulence. *Technovation*, 27, 514–532.
- Schlegel, G., & Trent, R. (2015). *Supply Chain RiskManagement An Emerging Discipline*. CRC PressTaylor & Francis Group.
- Schneiberg, M. (2021). Organizational Infrastructures For Economic Resilience: Alternatives To Shareholder Value-Oriented Corporations And Unemployment Trajectories In The US During The Great Recession. *Organizational Imaginaries: Tempering Capitalism and Tending to Communities Through Cooperatives and Collectivist Democracy* (Cilt 72, s. 187–228). içinde Emerald Publishing Limited.

- Schniederjans, D. G. (2018). Business Process Innovation On Quality And Supply Chains. *Business Process Management Journal*, 24(3), 635-651.
- Scholten, K., & Schilder, S. (2015). The Role Of Collaboration In Supply Chain Resilience. *Supply Chain Management: An International Journal*, 20(4), 471–484.
- Scholten, K., Scott, P. S., & Fynes, B. (2014). Mitigation Processes – Antecedents For Building Supply Chain Resilience. *Supply Chain Management: An International Journal*, 19(2), 211-228.
- Schreyögg, G., & Martina, K.-E. (2007). How Dynamic Can Organizational Capabilities Be? Towards A Dual-Process Model Of Capability Dynamization. *Strategic Management Journal*, 28(9), 913–93.
- Schumpeter, J. A. (1983). *The Theory Of Economic Development An inquiry into Profits, Capital, Credit, Interest, and the Business Cycle*. New Brunswick: Transaction Publishers.
- Shamout, M. D. (2021). The Nexus Between Supply Chain Analytic, Innovation And Robustness Capability: Does firm age matter? *VINE Journal of Information and Knowledge Management Systems*, 51(1), 163-176.
- Sharma, R., Shishodia, A., Kamble, S., Gunasekaran, A., & Belhadi, A. (2020). Agriculture Supply Chain Risks and COVID-19: Mitigation Strategies and Implications for the Practitioners. *International Journal of Logistics Research and Applications*, 1-27.
- Sheffi, Y. (2019). *Preparing for the Worst*. G. A. Zsidisin, & M. Henke içinde, *Revisiting Supply Chain Risk (Cilt Volume 7)*. Switzerland: Springer Series in Supply Chain Management.
- Sheffi, Y., & Rice, J. B. (2005). A Supply Chain View of the Resilient Enterprise. *MIT Sloan Management Review*, 47(1), 40-49.
- Sigler, K., Shoemaker, D., & Kohnke, A. (2018). *Supply Chain Risk Management: Applying Secure Acquisition Principles to Ensure a Trusted Technology Product*. CRC Press Taylor & Francis Group.
- Simatupang, T. M., & Sridharan, R. (2002). The Collaborative Supply Chain. *The International Journal of Logistics Management*, 13(1), 15-30.
- Simba, S., Niemann, W., Kotzé, T., & Agigi, A. (2017). Supply Chain Risk Management Processes For Resilience: A study Of South African Grocery Manufacturers. *Journal of Transport and Supply Chain Management*, 11, 1-13.
- Smith, K. J., & Dhillon, G. (2019). Supply Chain Virtualization: Facilitating Agent Trust Utilizing Blockchain Technology. G. A. Zsidisin, & M. Henke içinde, *Revisiting Supply Chain Risk (Cilt Volume 7, s. 299-311)*. Switzerland: Springer Series in Supply Chain Management.

- Sodhi, M., & Lee, S. (2007). An Analysis of Sources of Risk in the Consumer Electronics Industry. *Journal of the Operational Research Society*, 58, 1430-1439.
- Sodhi, M., & Tang, C. (2012). *Managing Supply Chain Risk* (Vol. 172). (I. S. Science, Dü.) Springer Science+Business Media.
- Solaimani, S., & Veen, J. (2022). Open Supply Chain Innovation: An Extended View on Supply Chain Collaboration. *Supply Chain Management: An International Journal*, 27(5), 597–610.
- Spekman, R., & Davis, E. (2004). Risky business: expanding the discussion on risk and the extended enterprise. *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*, 34(5), 414-433.
- Sreedevi, R., & Saranga, H. (2017). Uncertainty and supply chain risk: The moderating role of supply chain flexibility in risk mitigation. *International Journal of Production Economics*, 193(1), 332–342.
- Srivastava, M., & Rogers, H. (2022). Managing Global Supply Chain Risks: Effects Of The Industry Sector. *International Journal of Logistics Research and Applications*, 25(7), 1091-1114.
- Stanton, D. (2021). *Supply Chain Management: For Dummies* (Cilt 2nd Edition). Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
- Stanton, D. (2022). *Supply Chain Risk Management For Dummies* (Cilt Risk methods 2nd Special Edition). Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons Inc. .
- Stewart, M., Reid, G., & Mangham, C. (1997). Fostering Children's Resilience. *Journal of Pediatric Nursing*, 12(1), 21-31.
- Storer, M., & Hyland, P. (2011). Reconfiguration or Innovation in the Supply Chain? *International Journal of Technology Management*, 56(2/3/4), 188–207.
- Sudan, T., & Taggar, R. (2022). COVID-19 Induced Supply Chain Disruptions and Automotive Industry: A Case Study of Maruti Suzuki India Limited and Mitigation Strategies. *Global Economics Science*, 3(1), 35-52.
- Supply Chain Risk Leadership Council. (2011). *Supply Chain Risk Management: A Compilation of Best Practices*.
- Svensson, G. (2000). A Conceptual Framework For The Analysis Of Vulnerability In Supply Chains. *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*, 30(9), 731-749.
- Svensson, G. (2002). A Conceptual Framework Of Vulnerability In Firms' Inbound And Outbound Logistics Flows. *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*, 32(2), 110-134.
- Tang, C. (2006a). Perspectives in Supply Chain Risk Management. *International Journal of Production Economics*, 103(1), 451-488.

- Tang, C. S. (2006b). Robust Strategies For Mitigating Supply Chain Disruptions. *International Journal of Logistics: Research and Applications*, 9(1), 33–45.
- Tang, C., & Tomlin, B. (2008). The Power of Flexibility for Mitigating Supply Chain Risks. *International Journal of Production Economics*, 116, 12–27.
- Tang, O., & Musa, S. (2011). Identifying Risk Issues and Research Advancements in Supply Chain Risk Management. *International Journal of Production Economics*, 133(1), 25-34.
- Taplin, R., & Schymyck, N. (2005). An Interdisciplinary And Cross-Cultural Approach. R. Taplin içinde, *Risk Management and Innovation in Japan, Britain and the United States* (s. 1-20). Routledge Taylor & Francis Group.
- Tarei, P. K., Thakkar, J. J., & Nag, B. (2018). A Hybrid Approach for Quantifying Supply Chain Risk and Prioritizing the Risk Drivers A case of Indian Petroleum Supply Chain. 29(3), 533-569.
- Tarei, P. K., Thakkar, J. J., & Nag, B. (2020). Benchmarking The Relationship Between Supply Chain Risk Mitigation Strategies and Practices: An Integrated Approach. *Benchmarking: An International Journal*, 27(5), 1683-1715.
- Tarei, P. K., Thakkar, J. J., & Nag, B. (2021). Development of A Decision Support System for Assessing the Supply Chain Risk Mitigation Strategies: An Application in Indian Petroleum Supply Chain. *Journal of Manufacturing Technology Management*, 32(2), 506-535.
- Teece, D. J. (2007). Explicating Dynamic Capabilities: The Nature And Microfoundations Of (Sustainable) Enterprise Performance. *Strategic Management Journal*, 28(13), 1319–1350.
- Teece, D. J., Pisano, G., & Shuen, A. (1997). Dynamic Capabilities and Strategic Management. *Strategic Management Journal*, 18(7), 509-533.
- Teece, D., & Pisano, G. (1994). The Dynamic Capabilities of Firms: an Introduction. *Industrial and Corporate Change*, 3(3), 537–556.
- Teece, D., Peteraf, M., & Leih, S. (2016). Dynamic Capabilities and Organizational Agility: Risk, Uncertainty, And Strategy In The Innovation Economy. *California Management Review*, 58(4), 13-35.
- Thun, J.-H., & Hoenig, D. (2011). An Empirical Analysis of Supply Chain Risk Management in the German Automotive Industry. *International Journal of Production Economics*, 131(1), 242–249.
- Timmerman, P. (1981). Vulnerability, Resilience and the Collapse of Society: A Review of Models and Possible Climatic Applications. *Environmental Monograph*, 1, 1-42.
- Trkman, P., & McCormack, K. (2009). Supply Chain Risk in Turbulent Environments—A Conceptual Model for Managing Supply Chain Network Risk. *International Journal of Production Economics*, 119(1), 247–258.

- Trott, P. (2021). *Innovation Management and New Product Development* (Cilt Seventh Edition). United Kingdom: Pearson Education Limited.
- Truong, H., & Hara, Y. (2018). Supply Chain Risk Management: Manufacturing-And Service-Oriented Firms. *Journal of Manufacturing Technology Management*, 29(2), 218-239.
- Tse, Y., Matthews, R., Tan, K., Sato, Y., & Pongpanich, C. (2016). Unlocking Supply Chain Disruption Risk within the Thai Beverage Industry. *Industrial Management & Data Systems*, 116(1), 21-42.
- Tukamuhabwa, B., Stevenson, M., & Busby, J. (2017). Supply Chain Resilience In A Developing Country Context: A Case Study On The Interconnectedness Of Threats, Strategies And Outcomes. *Supply Chain Management: An International Journal*, 22(6), 486–505.
- Tummala, R., & Schoenherr, T. (2011). Assessing and managing risks using the Supply Chain Risk Management Process (SCRMP). *Supply Chain Management: An International Journal*, 16(6), 474–483.
- Tuncel, G., & Alpan, G. (2010). Risk Assessment and Management for Supply Chain Networks: A Case Study. *Computers in Industry*, 61, 250–259.
- Ulusoy, G. (2003). An Assessment of Supply Chain and Innovation Management Practices in the Manufacturing Industries in Turkey. *International Journal of Production Economics*, 86, 251–270.
- Um, J., & Han, N. (2021). Understanding the relationships between global supply chain risk and supply chain resilience: the role of mitigating strategies. *Supply Chain Management: An International Journal*, 26(2), 240–255.
- Van Der Vorst, J., & Beulens, A. (2002). Identifying Sources of Uncertainty to Generate Supply Shain Redesign Strategies. *International Journal of Physical Distribution and Logistics Management*, 32(6), 409-430.
- Vugrin, E. D., Warren, D. E., & Ehlen, M. A. (2011). A Resilience Assessment Framework for Infrastructure and Economic Systems: Quantitative and Qualitative Resilience Analysis of Petrochemical Supply Chains to a Hurricane. *Process Safety Progress*, 30(3), 280-290.
- Wagner, S. M., & Bode, C. (2006). An Empirical Investigation Into Supply Chain Vulnerability. *Journal of Purchasing & Supply Management*, 12, 301–312.
- Wagner, S. M., & Bode, C. (2014). Supplier Relationship-Specific Investments and The Role Of Safeguards For Supplier Innovation Sharing. *Journal of Operations Management*, 32, 65–78.
- Wagner, S., & Bode, C. (2008). An Empirical Examination of Supply Chain Performance Along Several Dimensions of Risk. *Journal of Business logistics*, 29(1), 307-325.

- Wallin, A., Pihlajamaa, M., & Malmelin, N. (2022). How Do Large Corporations Manage Disruption? The Perspective Of Manufacturing Executives in Finland. *European Journal of Innovation Management*, 25(6), 19-43.
- Wang, L., Jin, J. L., & Zhou, K. Z. (2023). Technological Capability Strength/Asymmetry And Supply Chain Process Innovation: The Contingent Roles of Institutional Environments. *Research Policy*, 52, 1-14.
- Wang, M. (2018). Impacts of supply chain uncertainty and risk on the logistics performance. *Asia Pacific Journal of Marketing and Logistics*, 30(3), 689-704.
- Wang, M., & Jie, F. (2019). Managing Supply Chain Uncertainty and Risk in the Pharmaceutical Industry. *Health Services Management Research*, 1-9.
- Wang, M., Asian, S., Wood, L. C., & Wang, B. (2020). Logistics Innovation Capability and Its Impacts on the Supply Chain Risks in the Industry 4.0 Era. *Modern Supply Chain Research and Applications*, 2(2), 83-98.
- Wang, M., Jie, F., & Abareshi, A. (2015). A Conceptual Framework For Mitigating Supply Chain Uncertainties And Risks In The Courier Industry. *International Journal of Supply Chain and Operations Resilience*, 1(4), 319–338.
- Wang, X., Tiwari, P., & Chen, X. (2017). Communicating Supply Chain Risks and Mitigation Strategies: A Comprehensive Framework. *Production Planning & Control*, 28(13), 1023–1036.
- Wang, Y., Jiang, B., & Wakuta, Y. (2022). How Digital Platform Leaders Can Foster Dynamic Capabilities Through Innovation Processes: The Case Of Taobao. *Technology Analysis & Strategic Management*, 1-13.
- Waters, D. (2007). *Supply Chain Risk Management: Vulnerability and Resilience in Logistics* (Cilt 1). London and Philadelphia: Kogan Page.
- Wieland, A., & Wallenburg, C. M. (2013). The Influence Of Relational Competencies On Supply Chain Resilience: A Relational View. *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*, 43(4), 300-320.
- Wiengarten, F., Humphreys, P., Gimenez, C., & McIvor, R. (2016). Risk, Risk Management Practices, and the Success of Supply Chain Integration. *International Journal of Production Economics*, 171(1), 361-370.
- Wieteska, G. (2020). The Impact of Supplier Involvement in Product Development on Supply Chain Risks and Supply Chain Resilience. *Operations and Supply Chain Management*, 13(4), 359 - 374.
- Wilding, R. (2013). Supply Chain Temple Of Resilience. *Logistics and Transport Focus*, 15(11), 54-58.
- Williams, B. D., Roh, J., Tokar, T., & Swink, M. (2013). Leveraging Supply Chain Visibility for Responsiveness: The Moderating Role of Internal Integration. *Journal of Operations Management*, 31, 543–554.

- Wong, D. T., & Ngai, E. W. (2019). Critical Review of Supply Chain Innovation Research (1999–2016). *Industrial Marketing Management*, 82, 158–187.
- Wong, D. T., & Ngai, E. W. (2022). Supply Chain Innovation: Conceptualization, Instrument Development, and Influence on Supply Chain Performance. *Journal of Product Innovation Management*, 32, 132-159.
- Wooderson, C. M. (2022). Response to COVID-19: Disruption-Oriented, Flexible Networks, Risk and Resilience. *Continuity & Resilience Review*.
- Wuttke, D. A., Blome, C., Foerstl, K., & Henke, M. (2013). Managing the Innovation Adoption of Supply Chain Finance—Empirical Evidence From Six European Case Studies. *Journal of Business Logistics*, 34(2), 148–166.
- Yoon, S. N., Lee, D., & Schniederjans, M. (2016). Effects of Innovation Leadership and Supply Chain Innovation on Supply Chain Efficiency: Focusing on Hospital Size. *Technological Forecasting & Social Change*, 113, 412–421.
- Yuan, C., Liu, W., Zhou, G., Shi, X., Long, S., Chen, Z., & Yan, X. (2022). Supply Chain Innovation Announcements And Shareholder Value Under Industries 4.0 And 5.0: Evidence From China. *Industrial Management & Data Systems*, 122(8), 1909-1937.
- Zollo, M., & Winter, S. G. (2002). Deliberate Learning and the Evolution of Dynamic Capabilities. *Organization Science*, 13(3), 339–351.
- Zsidisin, G. A., & Wagner, S. M. (2010). Do Perceptions Become Reality? The Moderating Role Of Supply Chain Resiliency On Disruption Occurrence. *Journal Of Business Logistics*, 31(2), 1-20.
- Zsidisin, G. A., Ellram, L. M., Carter, J. R., & Cavinato, J. L. (2004). An Analysis of Supply Risk Assessment Techniques. *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*, 34(5), 397-413.
- Zubayer, M. A., Ali, S. M., & Kabir, G. (2019). Analysis of supply chain risk in the ceramic industry using the TOPSIS method under a fuzzy environment. *Journal of Modelling in Management*, 14(3), 792-815.

TAKİPTEKİ ALACAKLAR VE TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜ

Dr. Öğr. Üyesi Sümeyya Altuntaş

TAKİPTEKİ ALACAKLAR VE TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜ

Dr. Öğr. Üyesi Sümeyya Altuntaş

Yayın No.: 2216

ISBN: 978-625-393-717-1

E-ISBN: 978-625-393-718-8

Basım Sayısı: 1. Basım, Ağustos 2024

© Copyright 2024, NOBEL BİLİMSEL ESERLER SERTİFİKA NO.: 20779

Bu baskının bütün hakları Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.ne aittir.

Yayınevinin yazılı izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.

Nobel Yayın Grubu, 1984 yılından itibaren ulusal ve 2011 yılından itibaren ise uluslararası düzeyde düzenli olarak faaliyet yürütmekte ve yayınladığı kitaplar, ulusal ve uluslararası düzeydeki yükseköğretim kurumları kataloglarında yer almaktadır.

"NOBEL BİLİMSEL ESERLER" bir Nobel Akademik Yayıncılık markasıdır.

Genel Yayın Yönetmeni: Nevzat Argun -nargun@nobelyayin.com-

Genel Yayın Koordinatörü: Gülfem Dursun -gulfem@nobelyayin.com-

Sayfa Tasarım: Süleyman Gezgin -suleyman@nobelyayin.com-

Redaksiyon: Süleyman Gezgin -suleyman-n@nobelyayin.com-

Kapak Tasarım: Sezai Özden -sezai@nobelyayin.com-

Görsel Tasarım Uzmanı: Mehtap Bayraktar Asiltürk -mehtap@nobelyayin.com-

Kütüphane Bilgi Kartı

Altuntaş, Sümeyya.

Takipteki Alacaklar ve Türk Bankacılık Sektörü / Sümeyya Altuntaş

1. Basım, XIV + 106 s., 16,5x24 cm. Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-393-717-1

E-ISBN: 978-625-393-718-8

1. Takipteki Alacaklar 2. Türk Bankacılık Sektörü 3. Bankacılıkta Risk

Genel Dağıtım

ATLAS AKADEMİK BASIM YAYIN DAĞITIM TİC. LTD. ŞTİ.

Adres: Bahçekapı Mh. 2465 Sk. Oto Sanayi Sitesi No:7 Bodrum Kat, Şaşmaz/ANKARA

Telefon: +90 312 278 50 77 - **Faks:** 0 312 278 21 65

Sipariş: siparis@nobelyayin.com - **E-Satış:** www.nobelkitap.com - esatis@nobelkitap.com
www.atlaskitap.com - info@atlaskitap.com

Dağıtım ve Satış Noktaları: Alfa, Kırmızı Kedi, Arkadaş, D&R, Dost, Kika, Kitapsan, Nezih, Odak, Pandora, Prefix, Remzi

Baskı ve Cilt: Repro Bir Mat. Kağ. Rek. Tas. Tic. Ltd. Şti. Sertifika No.: 47381 İvogsan 1518. Sokak 2/30 Mat-Sit İş Merkezi Ostim Yenimahalle/ANKARA

ÖN SÖZ

Bankacılık sektörü finansal piyasalarda; fon aktarım, hizmet, kaydi para yaratma, ekonomi ve mali politikalara yardım gibi fonksiyonlarıyla önemli bir role sahiptir. Finansal piyasalarda fon aktarımında en önemli aracı kurumlardan olan bankaların sağlıklı bir şekilde faaliyetlerini sürdürebilmesi, toplamış oldukları kaynakları en uygun yatırım alanlarına yönlendirebilmeleriyle mümkün olabilecektir. Ancak fon aktarım sürecinde ortaya çıkan maliyetlerden; asimetrik bilgi sonucu doğan bilgi maliyeti, işlem, fırsat vb. maliyetler bankaların kullandırmış oldukları kredilerin geri ödemesinde sorunla yüzleşmelerine neden olabilmektedir. Bununla birlikte kredi müşterileri piyasadan kaynaklı nedenlerle yapmış oldukları yatırımların olumsuz sonuçlanması neticesinde de ödeme yükümlülüklerini kısmen veya tamamen zamanında yerine getirememektedirler. Bu çalışma, ticari bankaların çeşitli nedenlerle yüzleşmiş olduğu sorunlu kredilerin; bankaların kârlılık, gelir kalemleri rasyosu, kredi mevduat oranı ve sermaye yeterlilik rasyosuna etkilerini araştırmaktadır.

Sümeyya ALTUNTAŞ

*Bu eser, İstanbul Üniversitesi İşletme Ana Bilim Dalında Doç. Dr. Mehmet Sabri Topak'ın danışmanlığında yazılan "Takipteki Alacakların Türk Bankacılık Sektörü Finansal Değişkenleri Üzerindeki Etkisinin Analizi" başlıklı doktora tezin-den türetilmiştir.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLolar LİSTESİ.....	ix
GRAFİKLER LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiii
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM	
BANKACILIK SEKTÖRÜNDE KREDİ UYGULAMALARI.....	3
1.1. Teorik Perspektiften Kredi Kavramı.....	3
1.1.1. Kredi Kavramı.....	3
1.1.2. Kredilendirme Unsurları.....	5
1.1.2.1. Zaman.....	5
1.1.2.2. Risk.....	5
1.1.2.3. Güven.....	5
1.1.2.4. Gelir.....	6
1.1.3. Kredilendirme İlkeleri.....	6
1.2. Kredi Türleri.....	7
1.2.1. Nitelikleri Açısından Krediler.....	7
1.2.2. Vadeleri Açısından Krediler.....	8
1.2.3. Teminatları Açısından Krediler.....	8
1.2.4. Kaynakları Açısından Krediler.....	8
1.2.5. Kullandırma Yetkisi Bakımından Krediler.....	9
1.2.6. Kullandırılan Alan Bakımından Krediler.....	9
1.3. Parasal Aktarımda Kredi Kanalı ve Ekonomik Etkileri.....	10
1.3.1. Kredi Kanalı.....	10
1.3.1.1. Banka Kredi Kanalı.....	11
1.3.1.2. Bilanço Kanalı.....	12
1.3.2. Kredi Kanalının Ekonomik Etkileri.....	14
1.3.2.1. Krediler ile Ekonomik Büyüme İlişkisi.....	15
1.3.2.2. Krediler ile Ödemeler Dengesi İlişkisi.....	17
1.3.2.3. Krediler ile Finansal İstikrar İlişkisi.....	17
1.3.2.4. Krediler ile İstihdam İlişkisi.....	18
1.3.2.5. Krediler ile Enflasyon İlişkisi.....	19
1.4. Türkiye’de Banka Kredileri.....	20
1.4.1. Türkiye’de Vadeleri Bakımından Krediler.....	21

1.4.2. Türkiye’de Para Birimi Bakımından Krediler	22
1.4.3. Türkiye’de Türleri Bakımından Krediler	23
1.4.4. Türkiye’de Banka Kredilerinin Sektörlere Göre Dağılımı	25
1.4.5. Türkiye’de Tüketici Kredilerinin Dağılımı	27
1.4.6. Türkiye’de KOBİ Kredilerinin Dağılımı	29

İKİNCİ BÖLÜM

SORUNLU KREDİLER VE TÜRKİYE’DEKİ GELİŞİMİ 31

2.1. Bankacılıkta Risk 31

2.1.1. Risk Kavramı.....	32
2.1.2. Risk ile İlgili Temel Kavramlar.....	34
2.1.3. Risklerin Sınıflandırılması	35
2.1.3.1. Sistematik-SistematiK Olmayan Risk.....	35
2.1.3.2. Yönetilebilir-Yönetilemez Risk	36
2.1.3.3. Firma İçi ve Firma Dışı Riskler	37
2.1.3.4. Finansal ve Finansal Olmayan Risk.....	37
2.1.4. Bankaların Karşılaştıkları Riskler	38
2.1.4.1. Kredi Riski.....	38
2.1.4.2. Likidite Riski	40
2.1.4.3. Piyasa Riski	41

2.2. Teorik Perspektiften Sorunlu Krediler 41

2.3. Bankacılık ile İlgili Mevzuatlarda Sorunlu Krediler..... 43

2.4. Sorunlu Kredilerin Ortaya Çıkış Şekilleri 46

2.4.1. Kredi Kullanıcısı Kaynaklı Sebepler.....	47
2.4.2. Banka Kaynaklı Sebepler	48
2.4.3. Çevresel Kaynaklı Sebepler	49

2.5. Sorunlu Kredilerin Yarattığı Etkiler 51

2.5.1. Sorunlu Kredilerin Bankacılık Sektörüne Olası Etkileri	51
2.5.1.1. Sorunlu Kredilerin Banka Bilançolarına Etkisi.....	52
2.5.1.2. Sorunlu Kredilerin Banka Kârlılığına Etkileri	52
2.5.1.3. Sorunlu Kredilerin Sermaye Yeterliliğine Etkileri.....	52
2.5.1.4. Sorunlu Kredilerin Likidite Yapısına Etkileri.....	53
2.5.2. Sorunlu Kredilerin Reel Sektöre Olası Etkileri	53
2.5.3. Sorunlu Kredilerin Makro Ekonomik Etkileri.....	54

2.6. Türkiye’de Sorunlu Krediler 58

2.6.1. Türkiye’de Farklı Para Birimleri Bakımından Takipteki Alacaklar	59
2.6.2. Türkiye’de Takipteki Alacakların Toplam Krediler İçerisindeki Yeri.....	60
2.6.3. Türkiye’de Takipteki Alacakların Sektörlere Göre Dağılımı	61
2.6.4. Türkiye’de Takipteki Tüketici Kredilerinin Dağılımı	63
2.6.5. Türkiye’de Takipteki KOBİ Kredilerinin Dağılımı.....	65

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TAKİPTEKİ ALACAKLARIN TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜ

FİNANSAL DEĞİŞKENLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN ANALİZİ..... 67

3.1. Araştırmanın Amacı..... 67

3.2. Literatür Taraması..... 67

3.3. Araştırmada Kullanılan Yöntem 70

3.4. Veri ve Ampirik Analizler 71

3.4.1. ADF Birim Kök Testi Sonuçları..... 73

3.4.2. Sınır Testi ve ARDL Modellerine İlişkin Bulgular 74

3.4.2.1. Takipteki Alacaklar (Brüt)/Toplam Nakdi Krediler (X) ve Vergi Öncesi Kâr (Zarar)/Ortalama Toplam Aktifler (Y1) Değişkenleri Arasındaki İlişkiye Ait Sınır Testi Sonucu ve Tahmin Edilen ARDL Modeller 74

3.4.2.2. Takipteki Alacaklar (Brüt)/Toplam Nakdi Krediler (X) ve Dönem Net Kârı (Zararı)/Ortalama Toplam Aktifler (Y2) Değişkenleri Arasındaki İlişkiye Ait Sınır Testi Sonucu ve Tahmin Edilen ARDL Modeller 75

3.4.2.3. Takipteki Alacaklar (Brüt)/Toplam Nakdi Krediler (X) ve Dönem Net Kârı (Zararı)/Ortalama Özkaynaklar (Y3) Değişkenleri Arasındaki İlişkiye Ait Sınır Testi Sonucu ve Tahmin Edilen ARDL Modeller 75

3.4.2.4. Takipteki Alacaklar (Brüt)/Toplam Nakdi Krediler (X) ve Toplam Faiz Gelirleri/Faiz Getirili Aktifler Ortalaması (Y4) Değişkenleri Arasındaki İlişkiye Ait Sınır Testi Sonucu ve Tahmin Edilen ARDL Modeller 76

3.4.2.5. Takipteki Alacaklar (Brüt)/Toplam Nakdi Krediler (X) ve Ücret, Komisyon ve Bankacılık Hizmetleri Gelirleri/Ortalama Toplam Aktifler (Y6) Değişkenleri Arasındaki İlişkiye Ait Sınır Testi Sonucu ve Tahmin Edilen ARDL Modeller..... 76

3.4.2.6. Takipteki Alacaklar (Brüt)/Toplam Nakdi Krediler (X) ve Ücret, Komisyon ve Bankacılık Hizmetleri Gelirleri/Toplam Gelirler (Y7) Değişkenleri Arasındaki İlişkiye Ait Sınır Testi Sonucu ve Tahmin Edilen ARDL Modeller..... 77

3.4.2.7. Takipteki Alacaklar (Brüt)/Toplam Nakdi Krediler (X) ve Toplam Nakdi Krediler/Toplam Mevduat (Y8) Değişkenleri Arasındaki İlişkiye Ait Sınır Testi Sonucu ve Tahmin Edilen ARDL Modeller 77

3.4.2.8. Takipteki Alacaklar (Brüt)/Toplam Nakdi Krediler (X) ve Yasal Özkaynak/Risk Ağırlıklı Kalemler Toplamı (Y9) Değişkenleri Arasındaki İlişkiye Ait Sınır Testi Sonucu ve Tahmin Edilen ARDL Modeller 78

3.4.2.9. Takipteki Alacaklar (Brüt)/Toplam Nakdi Krediler (X) ve Likidite Yeterlilik Oranı (Y11) Değişkenleri Arasındaki İlişkiye Ait Sınır Testi Sonucu ve Tahmin Edilen ARDL Modeller..... 78

3.4.3. Nedensellik Analizleri.....	79
3.4.3.1. Takipteki Alacaklar (Brüt)/Toplam Nakdi Krediler (X) ve Vergi Öncesi Kâr (Zarar)/Ortalama Toplam Aktifler (Y1) Değişkenlerine Ait Nedensellik Analizi.....	79
3.4.3.2. Takipteki Alacaklar (Brüt)/Toplam Nakdi Krediler (X) ve Dönem Net Kârı (Zararı)/Ortalama Toplam Aktifler (Y2) Değişkenlerine Ait Nedensellik Analizi.....	80
3.4.3.3. Takipteki Alacaklar (Brüt)/Toplam Nakdi Krediler (X) ve Dönem Net Kârı (Zararı)/Ortalama Özkaynaklar (Y3) Değişkenlerine Ait Nedensellik Analizi.....	81
3.4.3.4. Takipteki Alacaklar (Brüt)/Toplam Nakdi Krediler (X) ve Toplam Faiz Gelirleri/Faiz Getirili Aktifler Ortalaması (Y4) Değişkenlerine Ait Nedensellik Analizi.....	81
3.4.3.5. Takipteki Alacaklar (Brüt)/Toplam Nakdi Krediler (X) ve Net Faiz Geliri (Gideri)/Ortalama Toplam Aktifler (Y5) Değişkenlerine Ait Nedensellik Analizi.....	82
3.4.3.6. Takipteki Alacaklar (Brüt)/Toplam Nakdi Krediler (X) ve Ücret, Komisyon ve Bankacılık Hizmetleri Gelirleri/Ortalama Toplam Aktifler (Y6) Değişkenlerine Ait Nedensellik Analizi	82
3.4.3.7. Takipteki Alacaklar (Brüt)/Toplam Nakdi Krediler (X) ve Ücret, Komisyon ve Bankacılık Hizmetleri Gelirleri/Toplam Gelirler (Y7) Değişkenlerine Ait Nedensellik Analizi.....	83
3.4.3.8. Takipteki Alacaklar (Brüt) / Toplam Nakdi Krediler (X) ve Toplam Nakdi Krediler / Toplam Mevduat (Y8) Değişkenlerine Ait Nedensellik Analizi.....	84
3.4.3.9. Takipteki Alacaklar (Brüt)/Toplam Nakdi Krediler (X) ve Yasal Özkaynak/Risk Ağırlıklı Kalemler Toplamı (Y9) Değişkenlerine Ait Nedensellik Analizi.....	84
3.4.3.10. Takipteki Alacaklar (Brüt)/Toplam Nakdi Krediler (X) ve Yabancı Kaynaklar/Toplam Özkaynaklar (Y10) Değişkenlerine Ait Nedensellik Analizi.....	85
3.4.3.11. Takipteki Alacaklar (Brüt) / Toplam Nakdi Krediler (X) ve Likidite Yeterlilik Oranı (Y11) Değişkenlerine Ait Nedensellik Analizi.....	86
3.5. Analiz Sonuçları.....	86
SONUÇ	91
KAYNAKÇA.....	95

KAYNAKÇA

- Adhikary, Bishnu Kumar: “Non-performing Loans in the Banking Sector of Bangladesh: Realities and Challenges”, Bangladesh Institute of Bank Management, 2008, ss. 75 – 95.
- Ahmad, Muhammad Ishfaq vd.: “Non-Performing Loans and Economic Growth”, Scholars Journal of Economics, Business and Management, Issue 10, Volume 3, 2016, ss. 584 – 586.
- Akgüç, Öztin: Banka Yönetimi ve Performans Analizi, İstanbul, Avcıol Basım Yayım, 2007.
- Akgüç, Öztin: Banka Yönetimi ve Performans Analizi, İstanbul, Arayış Basım ve Yayıncılık, 2007.
- Aklan, Nejla ve Nargeçekenler, Mehmet: "Para Politikalarının Banka Kredi Kanalı Üzerindeki Etkileri", İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Sayı 0 (39), Ekim 2008, ss. 109 – 132.
- Akpansung, Aniekan O. ve Babalola, Sikiru Jimoh: “Banking sector credit and economic growth in Nigeria: An empirical investigation”, CBN Journal of Applied Statistics, Volume 2, Number 2, 2011, ss. 51 – 62.
- Aktaş, Ramazan: “Sorunlu Krediler”, TBB Eğitim ve Tanıtım Grubu Seminer Notları, 2000, ss. 1 – 25.
- Aker, Rozina ve Roy, Jewel Kumar: “The Impacts of Non-Performing Loan on Profitability: An Empirical Study on Banking Sector of Dhaka Stock Exchange”, International Journal of Economics and Finance, Issue 3, Volume 9, 2017, ss. 126 – 132.
- Aloğlu, Ziya Tunç: “Bankacılık Sektörünün Karşılaştığı Riskler ve Bankacılık Krizleri Üzerindeki Etkileri”, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Ankara, Mart 2005.
- Altay, Erdinç: Bankacılıkta Risk: Piyasa Riski, Kredi Riski ve Operasyonel Riskin Ölçümü ve Yönetimi, İstanbul, Derin Yayınevi, 2015.
- Aras, Güler: Ticari Bankalarda Kredi Portföyünün Yönetimi, Ankara, Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları, 1996.

- Ananzeh, Izz Eddien N.: “Relationship between Bank Credit and Economic Growth: Evidence from Jordan”, International Journal of Financial Research, Volume 7, Number 2, 2016 ss. 53 – 63.
- Aydeniz, E. Şule: İşletmelerde Gelecek (Futures) ve Opsiyon Sözleşmeleri İle Risk Yönetimi, İstanbul, Arıkan Yayıncılık, 2008.
- Babuşçu, Şenol: Basel II Düzenlemeleri Çerçevesinde Bankalarda Risk Yönetimi, Ankara, Akademi Consulting & Training Yayınları, 2005.
- Başar, Mehmet ve Coşkun, Metin: Bankacılık Uygulamaları, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 1711, 2006.
- BDDK: Bankaların İç Sistemleri Ve İçsel Sermaye Yeterliliği Değerlendirme Süreci Hakkında Yönetmelik, (Çevrimiçi), <https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=19864&mevzuatTur=KurumVeKurulusYonetmeli&mevzuatTertip=5>, (15 Mart 2020).
- BDDK: Risk Ölçüm Modelleri İle Piyasa Riskinin Hesaplanmasına Ve Risk Ölçüm Modellerinin Değerlendirilmesine İlişkin Tebliğ (Çevrimiçi), <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/10/20151023-19.htm>, (15 Haziran 2020).
- Bekçioğlu, Selim: “Banka İşletmelerinde Problemleri Kredilerin Önlenmesi”, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Muhasebe Enstitüsü Dergisi, Sayı Ağustos - Kasım 1986, ss. 3 – 19.
- Bernanke, Ben S. ve Gertler, Mark: “Inside the Black Box: The Credit Channel of Monetary Policy Transmission”, Journal of Economic Perspectives, Volume 9, Number 4, Fall 1995, ss. 27 – 48.
- Bolak, Mehmet: Risk ve Yönetimi, İstanbul, Birsen Yayınevi, 2016.
- Cengiz, Vedat: “Parasal Aktarım Mekanizması İşleyişi ve Ampirik Bulgular”, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı 33, Temmuz – Aralık 2009, ss. 225 – 247.

- Ceylan, Ali ve Korkmaz, Turhan: Sermaye Piyasası ve Menkul Değer Analizi, Bursa, Ekin Yayınevi, 2004.
- Claessens, Stijin; Klingebiel, Daniela ve Laeven, Luc: “Financial Restructuring in Banking and Corporate Sector Crises: What Policies to Pursue?”, NBER Working Paper Series, No: 8386, July 2001, ss. 1 – 28.
- Coşkun, Necat vd.: Türkiye’de Bankacılık Sektörü Piyasa Yapısı, Firma Davranışları ve Rekabet Analizi, İstanbul, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, 2012.
- Cucinelli, Doriana: “The Impact of Non-performing Loans on Bank Lending Behavior: Evidence from the Italian Banking Sector”, Eurasian Journal of Business and Economics, Issue 8, Volume 16, 2015, ss. 59 – 71.
- Çağdaş, Berk ve Gürsoy, Cudi Tuncer: “Şirketlerde Finansal Risk Yönetimi Amaçlı Bir Modelin Geliştirilmesi Yöntem ve Aşamaları”, İstanbul Teknik Üniversitesi Mühendislik Dergisi, Volume 2, Number 3, Haziran 2003, ss. 55 – 64.
- Çan, Erkan: “Sorunlu Kredi Transferi ve Fiyatlaması Üzerine Bir Çalışma”, Bankacılar Dergisi, Sayı 90, 2014, ss. 3 – 18.
- De Bondt, G. J.: “Monetary Transmission In Six EU Countries: An Introduction and Overview”, De Nederlandsche Bank Research Memorandum WO&E Nr. 527 / 9742, 1997, ss. 1 – 30.
- Erdoğan, Seyfettin ve Beşbalı, Sinem Gözde: “Türkiye’de Banka Kredileri Kanalınnın İşleyişi Üzerine Ampirik Bir Analiz”, Doğu Üniversitesi Dergisi, Sayı 11 (1), 2009, ss. 28 – 41.
- Erdoğan, Aylin: “The Impact of Non-Performing Loans on Economic Growth in Turkey”, 13th International Scientific Conference on Economic and Social Development, Barcelona, 14 – 16 April 2016, ss. 309 – 316.
- Ergül, Nuray: Herkes İçin Finans, İstanbul, Literatür Yayıncılık, 2004.
- Feldmann, Horst: “Financial system sophistication and unemployment around the World”, Applied Economics Letters, Volume 20, Number 16, 2013 ss. 1491 – 1496.

- Fıkrkoca, Meryem: Bütünsel Risk Yönetimi, Ankara, Pozitif Matbaacılık, 2003.
- FSB, IMF ve BIS: Guidance to Assess the Systemic Importance of Financial Institutions, Markets and Instruments: Initial Considerations, (Çevrimiçi), <https://www.imf.org/external/np/g20/pdf/100109.pdf>, ss. 1 – 26, (18 Temmuz 2020).
- Göçer, İsmet; Mercan, Mehmet ve Bölükbaş, Mehmet: “Bankacılık Sektörü Kredilerinin İstihdam ve Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkileri: Türkiye Ekonomisi için Çoklu Yapısal Kırılmalı Eşbütünleşme Analizi”, Hacettepe Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt 33, Sayı 2, 2015: ss. 65 – 84.
- Groen, Jan J. J.: “Corporate Credit, Stock Price Inflation and Economic Fluctuations”, Applied Economics, Issue 18, Volume 36, 2004, ss. 1995 – 2006.
- Gunjan, M. Sanjeev: “Bankers’ Perceptions on Causes of Bad Loans in Banks”, Journal of Management Research, Issue 1, Volume 7, 2007, ss. 40 – 46.
- Güney, Alptekin: Banka İşlemleri, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım, 2012.
- Gür, Ekin Toksöz: “Kredi Kanalinin Etkin Çalışması ve Türkiye Uygulaması”, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Ankara, Eylül 2003.
- Hatipoğlu, Mehmet; Şaşmaz, Mahmut Ünsal ve Ertürk, Onur: “Türk Bankacılık Sektöründe Takipteki Kredilerin Merkezi Yönetim Bütçesi Üzerindeki Etkileri”, Finans, Politik ve Ekonomik Yorumlar Dergisi, Cilt 52, Sayı 606, 2015, ss. 73 – 88.
- Hazar, Adalet ve Babuşçu, Şenol: Bankacılığa Giriş – Temel Bankacılık Bilgileri, Ankara, Akademi Consulting Training, 2017.
- Holton, Glyn A.: “Defining Risk”, Financial Analysts Journal, Volume 60, Number 6, 2004, ss. 19 – 25.
- Hou, Yixin ve Dickinson, David: “The Non Performing Loans: Some Bank Level Evidences”, Research Conference on Safety and Efficiency of The Financial System, France, 27 Ağustos 2007, ss. 2 – 34.

- IMF: Financial Soundness Indicators: Complation Guide, ABD, International Monetary Fund Publication Services, 2006.
- Inekwe, Murumba: “The Relationship between Real GDP and Non-performing Loans: Evidence from Nigeria (1995 – 2009)”, International Journal of Capacity Building in Education and Management, Issue 1, Volume 2, 2013, ss. 1 – 7.
- İnan, Emre Alpan: “Parasal Aktarım Mekanizmasının Kredi Kanalı ve Türkiye”, Bankacılar Dergisi, Sayı 39, Aralık 2001, ss. 3 – 20.
- İşcan, Ayşen: “Banka Kredilerindeki Daralmanın Ekonomik Etkileri ve Krizlerdeki Gelişimi”, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Ankara, Temmuz 2003.
- İyigün, Tunay: “Kredilendirme Teknikleri”, TBB Eğitim ve Tanıtım Grubu Seminer Notları, 1996, ss. 14 – 24.
- Jayaratne, Jith ve Strahan Philip E.: “The Finance-Growth Nexus: Evidence from Bank Branch Deregulation”, The Quarterly Journal of Economics, Issue 3, Volume 111, August 1996, ss. 639 – 670.
- Jolevski, Ljube: “Non-performing loans and profitability indicators: The case of the Republic of Macedonia”, Journal of Contemporary Economic and Business Issues, Issue 2, Volume 4, 2017, ss. 5 – 20.
- Kara, Hakan: “Küresel Kriz Sonrası Para Politikası”, TCMB Çalışma Tebliği, No: 12/17, 2012, ss. 1 – 25.
- Karaçayır, Emine ve Karaçayır, Ebubekir: “Yurtiçi Kredi Hacminin İşsizlik Üzerindeki Etkisi: Türkiye Uygulaması”, KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, Cilt 18, Sayı 30, 2016: ss. 13 – 18.
- Karadima, Maria ve Louri, Helen: “Non-Performing Loans in the Euro Area: Does Bank Market Power Matter?”, International Review of Financial Analysis, Volume 72, 2020, ss. 1 – 18.
- Karahan, Özcan ve Gürbüz, Yunus Emre: “Türkiye’de Bireysel Banka Kredileri ve Enflasyon İlişkileri”, Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, ICMEB17 Özel Sayısı, 2017: ss. 410 – 416.

- Karahan, Özcan; Yılgör, Mehmetan ve Özekin Ayça Aysun: “Türkiye’de Banka Kredilerindeki Genişleme ile Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki”, Finans, Politik ve ekonomik Yorumlar, Cilt 55, Sayı 636, 2018: ss. 25 – 36.
- Karahan, Pınar: “Para Politikasının Banka Kredi Kanalı Yolu ile Reel Etkileri ve Banka Kredi Faiz Oranlarına Geçişkenliği”, Anadolu Üniversitesi SBE, 2016, ss. 1 – 154.
- Kavcıoğlu, Şahap: “Ticari Bankacılıkta Kredi Riskinin ve Kredi Riski Ölçüm Modellerinin Değerlendirilmesi”, Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, Volume 1, 2011, ss. 11 – 19.
- Kaya, Feridun: Bankacılık: Giriş ve İlkeleri, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım, 2013.
- Khemraj, Tarron ve Pasha, Sukrishnalall: “The determinants of non-performing loans: an econometric case study of Guyana”, University of Guyana Working Paper Series, No: 53128, 2014, ss. 1 – 25.
- Kılıç, Figen ve Torun, Mustafa: “Bireysel Kredilerin Enflasyon Üzerindeki Etkisi: Türkiye Örneği”, Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, Cilt 16, Sayı 1, Mart 2018: ss. 18 – 40.
- Kılınç, Can; Gökdeniz, İsmail ve Kılınç, Yalçın: “Sorunlu Kredilerin Bankacılık Kârlılığı Üzerindeki Etkisi: Türk Bankacılık Sektörü Üzerine bir Uygulama”, Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, Cilt 16, Sayı 4, 2018, ss. 116 – 132.
- Kimball, Ralph C.: “Failures in Risk Management”, New England Economic Review, January / February 2000, ss. 1 – 12.
- Korkmaz, Özge: “Kredi Kullanım Oranları ile Enflasyon Oranları Arasındaki İlişki: Türkiye Üzerine Bir İnceleme”, Maliye Dergisi, Sayı 176, Ocak – Haziran 2019, ss. 98 – 127.
- Korkmaz, Suna: “Impact of Bank Credits on Economic Growth and Inflation”, Journal of Applied Finance & Banking, Volume 5, Number 1, 2015, ss. 57 – 69.
- Krugman, Paul ve Wells, Robin: Makro İktisat, İstanbul, Palme Yayıncılık, 2013.

- Kumar, Ronald Ravinesh vd.: “Determinants of Non-Performing Loans in Banking Sector in Small Developing Island States: A Study of Fiji”, Accounting Research Journal, Issue 2, Volume 31, 2018, ss. 192 – 213.
- Messai, Ahlem Selma ve Jo-
uini, Fathi: “Micro and Macro Determinants of Non – Performing Loans”, Internatioanl Journal of Economics and Financial Issues, Issue 4, Volume 3, 2013, ss. 852 – 860.
- Mishkin, Frederic S.: The Economics of Money, Banking and Financial Markets, Pearson Addison Wesley, 2004.
- Mishkin, Frederic S.: Money, Banking and Financial Markets, UK, Pearson Education, 2000.
- Misra, B. M. ve Dhal, Sarat: “Pro-cyclical Management of Banks' NonPerforming Loans by the Indian Public Sector Banks”, (Çevrimiçi), file:///C:/Users/Mehmet%20Altunta%C5%9F/ Downloads/Pro-cyclical_Management_of_Banks_Non Performing_Lo.pdf, ss. 1 – 23, (17 Temmuz 2020).
- Moinescu, Bogdan – Gabriel: “Credit Flow, Output Gap And Inflation: Nominal Convergence Challenges For The EU New Member States”, Journal of Applied Quantitative Methods, Volume 7, Number 4, Winter 2012 ss. 1 – 10.
- Mwinlaaru, Peter
Yeltulme vd.: “Non-Performing Loans and Universal Bank’s Profitability”, Munich Personal RePEc Archive, (Çevrimiçi), https://mpr.ub.uni-muenchen.de/82902/1/MPRA_paper_82902.pdf, ss. 1 – 26, (21 Temmuz 2020).
- Narayan, Paresh Kumar ve
Narayan, Seema: “Estimating Income and Price Elasticities of Imports For Fiji in A Cointegration Framework”, Economic Modelling, Issue 3, Volume 22, 2005, ss. 423 – 438.
- Neelam, Timsina: “Impact of Bank Credit on Economic Growth in Nepal”, NRB Working Paper Series, No: 22, 2014, ss. 1 – 23.
- Oktar, Suat ve Dalyancı, Le-
vent: "Türkiye Ekonomisinde Para Politikasının Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi", Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Sayı 32(1), 2012, 1-18.

- Oni, Oluwafemi; Akinlo, Anthony ve Oladepo, Elumilade D.: “Impact Of Bank Credit On The Real Sector: Evidence From Nigeria”, *Global Journal of Business Research*, Volume 8, Number 3, 2014 ss. 39 – 47.
- Öçal, Tamer ve Çolak, Ömer Faruk: Para - Banka, Ankara, İmge Kitabevi Yayınları, 1988.
- Parasız, İlker: Türkiye’de ve Dünya’da Bankacılık, Bursa, Ezgi Kitabevi, 2011.
- Parasız, İlker: Para Banka ve Finansal Piyasalar, Bursa, Ezgi Kitabevi, 2014.
- Paya, Melih: Para Teorisi ve Para Politikası, İstanbul, Türkmen Kitabevi, 2013.
- Peseran, M. Hashem; Shin, Yongcheol ve Smith, Richard J.: “Bounds Testing Approaches to the Analysis of Level Relationships”, *Journal of Applied Econometrics*, Issue 3, Volume 16, 2001, ss. 289 – 326.
- Petursson, Thorarinn G.: “The Transmission Mechanism of Monetary Policy: Analysing The Financial Market Pass-Through”, *Central Bank of Iceland Working Paper Series*, No: 14, November 2001, ss. 1 – 24.
- Poddar, Tushar; Sab, Randa ve Khachatryan Hasmik: “The Monetary Transmission Mechanism in Jordan”, *International Monetary Fund Working Paper*, No: 06 / 48, 2006, ss. 1 – 26.
- Podpiera, Jiri ve Weill, Laurent: “Bad Luck or Bad Management? Emerging Banking Market Experience”, *Journal of Financial Stability*, Issue 2, Volume 4, June 2008, ss. 135 – 148.
- Polodoo, Viren vd.: “An Econometric Analysis Regarding The Path Of Non Performing Loans- A Panel Data Analysis From Mauritian Banks And Implications For The Banking Industry”, *The Journal of Developing Areas*, Issue 1, Volume 49, Winter 2015, ss. 53 – 64.
- Precious, Chipote ve Palesa, Makhetha-Kosi: “Impact of Monetary Policy on Economic Growth: A Case Study of South Africa”, *Mediterranean Journal of Social Sciences*, Volume 5, Number 15, July 2014, ss. 76 – 84.

- Pyle, David H.: “Bank Risk Management: Theory”, Conference on Risk Management and Regulation in Banking, Kudüs, 17 – 19 Mayıs 1997, ss. 1 – 14.
- Saunders, Anthony ve Cornett, Marcia Millon: Financial Institutions Management a Risk Management Approach, McGraw - Hill, 2012.
- Saunders, Anthony ve Cornett, Marcia: Financial Markets and Institutions, McGraw – Hill Irwin, 2012.
- Scannella, Enzo: “Theory and Regulation of Liquidity Risk Management in Banking”, International Journal of Risk Assessment and Management, Volume 19, 2016, ss. 4 – 21.
- Selimler, Hüseyin: “Sorunlu Kredilerin Analizi, Banka Finansal Tablo ve Oranlarına Etkisinin Değerlendirilmesi”, Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, Cilt 7, Sayı 12, 2015, ss. 131 – 172.
- Selimler, Hüseyin: “Türk Bankacılık Sektöründe Sorunlu Kredilerin Varlık Yönetim Şirketlerince Tasfiyesi, Seçilmiş Ülkeler ve Türkiye Uygulaması:”, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012, ss. 1 – 187.
- Serrano, Antonio Sanchez: “The Impact of Non-Performing Loans on Bank Lending in Europe: An Empirical Analysis”, The North American Journal of Economics and Finance, Volume 55, 2021, ss. 1 – 19.
- Seval, Belkıs: Kredilendirme Süreci ve Kredi Yönetimi, İstanbul, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayınları, 1990.
- Seyidoğlu, Halil: Ekonomik Terimler Ansiklopedik Sözlük, İstanbul, Güzem Can Yayınları, 2002.
- Shabbir, Ghulam vd.: “Contribution of Financial Sector Development in Reducing Unemployment in Pakistan”, International Journal of Economics and Finance, Volume 4, Number 1, 2012 ss. 260 – 268.
- Sipahi, Barış: Bankacılık İşlemleri ve Muhasebesi, İstanbul, Türkmen Kitabevi, 2011.

- Sipahi, Nihal: “Problemlı Kredilerin Yeniden Yapılandırılması: Uluslararası Uygulamalar ve Türkiye Örneği”, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Ankara, Aralık 2003.
- Staehr, Karsten ve Uusküla, Lenno: “Macroeconomic and Macro-Financial Factors as Leading Indicators of Non-Performing Loans: Evidence From the EU Countries”, Journal of Economic Studies, Issue 3, Volume 48, 2020, ss. 720 – 740.
- Şahbaz, Nazan ve İnkaya, Ahmet: “Türk Bankacılık Sektöründe Sorunlu Krediler ve Makroekonomik Etkileri”, Optimum Ekonomi Yönetim Bilimleri Dergisi, Cilt 1, Sayı 1, 2014, ss. 69 – 82.
- Şahin, Selcen: “Para Politikalarının Bankacılık Sektörü Üzerine Etkileri: Türkiye Örneği”, Selçuk Üniversitesi SBE, 2011, ss. 1 – 104.
- Şakar, Hakan: Risk Yönetimi Açısından Bankalarda Aktif Pasif Yönetimi, Mıda Eğitim Merkezi Yayınları, 2002.
- Takan, Mehmet: Bankacılık Teori Uygulama ve Yönetim, Ankara, Nobel akademik Yayıncılık, 2002.
- Tanınmış Yücememiş, Başak ve İnanç, Sözer: “Bankalarda Takipteki Krediler: Türk Bankacılık Sektöründe Takipteki Kredilerin Tahminine Yönelik Bir Model Uygulaması”, Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, Cilt 3, Sayı 5, 2011, ss. 43 – 56.
- Taylor, John B.: “The Monetary Transmission Mechanism: An Empirical Framework”, Journal of Economic Perspectives, Volume 9, Number 4, Fall 1995, ss. 11 – 26.
- TBB: Kredi Riskinin Yönetimine İlişkin İlkeler (Çevrimiçi), <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/arastirma-ve-yayinlar/arastirma-ve-sunumlar/1999---1998/276>, ss. 1 – 21, (21 Kasım 2020).
- TCMB: Parasal Aktarım Mekanizması, (Çevrimiçi), <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/4e99834e-179b-4a08-820c-f2b259032afd/ParasalAktarim.pdf?MOD=AJPERES>, ss. 1 – 17, (15 Ocak 2020).

- TCMB: Finansal İstikrar, (Çevrimiçi), https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/f23af107-3ac4-408d-82a141fe4588f80c/TCMB_KITAPCIK_2014.pdf?MOD=AJPERES, ss. 1 – 32, (15 Mart 2020).
- Uzunoğlu, Sadi: Bankacılığa Giriş, İstanbul, Literatür Yayıncılık, 2014.
- Uzunoğlu, Sadi: Para ve Döviz Piyasaları, İstanbul, Literatür Yayıncılık, 2003.
- Varlık, Ahmet Burak: “Basel İlkeleri Işığında Bankacılıkta Risk Yönetimi ve Türkiye Uygulaması”, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, 2010, ss. 1 – 259.
- Walsh, Karl E.: Monetary Theory and Policy, The IMT Press, 2010.
- Yakubu, Zakaria ve Affoi A. Y.: “An Analysis of Commercial Banks' Credit on Economic Growth in Nigeria”, Current Research Journal of Economic Theory, Volume 06, Number 20, 2014 ss. 11 – 15.
- Yarız, Ahmet: “Bankacılıkta Risk Yönetimi: Risk Matrisi Uygulaması”, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortası Enstitüsü Elektronik Dergisi, Volume 1, Number 1, 2011, ss. 1 – 33.
- Yuca, Hamdullah: “Bankacılık Sektöründe Takipteki Krediler – Teminat İlişkisi: Türk Bankacılık Sektörü Üzerinde Bir Uygulama”, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012, ss. 1 – 245.
- Ziramba, Emmanuel: “Bank Lending, Expenditure Components and Inflation in South Africa: Assessment From Bounds Testing Approach”, South African Journal of Economic and Management Sciences, Issue 11, Volume 2, 2008, ss. 217 – 228.

ULUSLARARASI TİCARET VE LOJİSTİKTE GÜNCEL KONULAR

Editör: Dr. Öğr. Üyesi Emre Kadir Özekenci

ULUSLARARASI TİCARET VE LOJİSTİKTE GÜNCEL KONULAR

Editör: Dr. Öğr. Üyesi Emre Kadir Özekenci

Yayın No.:2256

ISBN: 978-625-393-799-7

E-ISBN: 978-625-393-800-0

Basım Sayısı: 1. Basım, Eylül 2024

© Copyright 2024, NOBEL BİLİMSEL ESERLER SERTİFİKA NO.: 20779

Bu baskının bütün hakları Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.ne aittir.

Yayınevinin yazılı izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.

Nobel Yayın Grubu, 1984 yılından itibaren ulusal ve 2011 yılından itibaren ise uluslararası düzeyde düzenli olarak faaliyet yürütmekte ve yayınladığı kitaplar, ulusal ve uluslararası düzeydeki yükseköğretim kurumları kataloglarında yer almaktadır.

"NOBEL BİLİMSEL ESERLER" bir Nobel Akademik Yayıncılık markasıdır.

Genel Yayın Yönetmeni: Nevzat Argun -nargun@nobelyayin.com-

Genel Yayın Koordinatörü: Gülfem Dursun -gulferm@nobelyayin.com-

Sayfa Tasarım: Süleyman Gezgin -suleyman@nobelyayin.com-

Redaksiyon: Süleyman Gezgin -suleyman-n@nobelyayin.com-

Kapak Tasarım: Sezai Özden -sezai@nobelyayin.com-

Görsel Tasarım Uzmanı: Mehtap Bayraktar Asiltürk -mehtap@nobelyayin.com-

Kütüphane Bilgi Kartı

Özekenci, Emre Kadir.

Uluslararası Ticaret ve Lojistikte Güncel Konular / Emre Kadir Özekenci

i 1. Basım, XII + 126 s., 16,5x24 cm. Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-393-799-7

E-ISBN: 978-625-393-800-0

1. Uluslararası Ticaret 2. Lojistik 3. Sosyal Bilimler.

Genel Dağıtım

ATLAS AKADEMİK BASIM YAYIN DAĞITIM TİC. LTD. ŞTİ.

Adres: Bahçekapı Mh. 2465 Sk. Oto Sanayi Sitesi No:7 Bodrum Kat, Şaşmaz/ANKARA

Telefon: +90 312 278 50 77 - Faks: 0 312 278 21 65

Sipariş: siparis@nobelyayin.com- E-Satış: www.nobelkitap.com - esatis@nobelkitap.com
www.atlaskitap.com - info@atlaskitap.com

Dağıtım ve Satış Noktaları: Alfa, Kırmızı Kedi, Arkadaş, D&R, Dost, Kika, Kitapsan, Nezih, Odak, Pandora, Prefix, Remzi

Baskı ve Cilt: Ada Matbaacılık Yayın San. Tic. Ltd. Şti. Sertifika No.: 44093 ASO 1. Organize Sanayi Bölgesi Anadolu Cad. No:4 Sincan/ANKARA

Sevgili kızım Pera'ya...

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	i
ÖN SÖZ.....	v
SUNUŞ.....	ix
ULUSLARARASI TİCARET VE LOJİSTİK SEKTÖRÜNÜN GELİŞİMİNDE DİJİTAL TEKNOLOJİLERİN ROLÜ: DİJİTALLEŞME ENDEKSLERİ KAPSAMINDA BİR DEĞERLENDİRME.....	1
1. GİRİŞ.....	1
2. ENDÜSTRİ 4.0 KAVRAMI VE ENDÜSTRİ 4.0 BİLEŞENLERİ	2
3. DİJİTALLEŞME KAVRAMI	6
4. DİJİTALLEŞME İLE İLGİLİ ENDEKSLER	7
5. DİJİTAL TEKNOLOJİLERİN ULUSLARARASI TİCARETE ETKİSİ..	10
6. DİJİTALLEŞMENİN LOJİSTİK SEKTÖRÜNE YANSIMALARI	15
7. SONUÇ	20
KAYNAKLAR	22
2030 SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİNDE ULUSLARARASI TİCARETİN ROLÜ: KAVRAMSAL BİR İNCELEME..	27
1. GİRİŞ.....	27
2. SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA	28
3. 2030 SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİ	31
4. SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİNDE ULUSLARARASI TİCARETİN ROLÜ	35
5. SONUÇ	38
KAYNAKÇA	40
TRADE OF MEDIUM-LOW TECHNOLOGY PRODUCT: THE CASE OF TÜRKİYE.....	43
1. INTRODUCTION	43
2. LITERATURE REVIEW	434
3. TECHNOLOGICAL STRUCTURE OF THE MANUFACTURING INDUSTRY IN TÜRKİYE	48
3.1. Development of Technology Oriented Manufacturing Industry.....	48
3.2. Effects of Covid-19 Pandemic on Türkiye's Medium-Low Technology Product Exports	49

4.CONCLUSION AND RECOMMENDATIONS	54
REFERENCE	56

ENDÜSTRİ 4.0 VE LOJİSTİK KONULARININ R PROGRAMLAMA DİLİ İLE BİBLİYOMETRİK ANALİZİ .....

1.GİRİŞ.....	58
2.KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	59
2.1. Endüstri 4.0.....	59
2.2. Lojistik.....	60
3.YÖNTEM.....	61
3.1. Bibliyometrik Analiz	61
3.2. Verilerin Elde Edilmesi	61
3.3. Veri Güvenliği ve Analiz Geçerliliği.....	63
4. ANALİZ VERİLERİ	63
4.1. Yazar Analizleri.....	63
4.2. Yayıncı Analizleri.....	63
4.3. Kurum Analizi	66
4.4. Sorumlu Yazar ve Ülke Analizi.....	68
4.5. Atıf Analizi	68
4.6. Kelime Sıklık Analizi	69
5.KISIT.....	71
6.SONUÇ	71
KAYNAKÇA	73

MODERN DIŞ TİCARET TEORİLERİ .....

1.GİRİŞ.....	77
2.MODERN DIŞ TİCARET TEORİLERİ.....	78
2.1. Nitelikli İş Gücü Teorisi	78
2.2. Teknoloji Açığı Teorisi.....	80
2.3. Ürün Dönemleri Teorisi.....	82
2.4. Tercihlerde Benzerlik Teorisi	83
2.5. Ölçek Ekonomileri Teorisi.....	85
2.6. Monopolcü Rekabet Teorisi.....	86

3.SONUÇ	87
KAYNAKÇA	89

SÜRDÜRÜLEBİLİR LOJİSTİK: UYGULAMALAR VE GELECEK TRENDLER	91
1.GİRİŞ.....	91
2.SÜRDÜRÜLEBİLİR LOJİSTİK.....	92
2.1. Sürdürülebilir Lojistik Uygulamaları.....	94
2.1.1. Yeşil Lojistik	94
2.1.2. Tersine Lojistik.....	97
2.1.3. Kentsel Lojistik.....	98
3.SÜRDÜRÜLEBİLİR LOJİSTİKTE GELECEK TRENDLER.....	101
4.SONUÇ	102
KAYNAKÇA	104

İSTANBUL’UN BİR HAVACILIK MERKEZİ OLARAK YÜKSELİŞİ VE TÜRKİYE’NİN KÜRESEL HAVACILIKTAKİ ROLÜ	109
1.GİRİŞ.....	109
2.DÜNYA HAVACILIK SEKTÖRÜNE GENEL BAKIŞ.....	110
3.TÜRK HAVACILIK SEKTÖRÜNDEKİ GELİŞMELER	112
3.1. Türkiye’nin Coğrafi Avantajı	119
3.2. Türkiye’nin Turizmde Önemli Bir Güzergâh Olması.....	120
3.3. Jeopolitik Krizlerin Fırsata Çevrilmesi.....	121
SONUÇ.....	121
KAYNAKÇA	123

ÖZ GEÇMİŞ.....	125
-----------------------	------------

ULUSLARARASI TİCARET VE LOJİSTİK SEKTÖRÜNÜN GELİŞİMİNDE DİJİTAL TEKNOLOJİLERİN ROLÜ: DİJİTALLEŞME ENDEKSLERİ KAPSAMINDA BİR DEĞERLENDİRME

Dr. Burcu YILMAZ

Bağımsız Araştırmacı,

burcukaya107@gmail.com,

ORCID: 0000-0002-6004-0640

1. GİRİŞ

Dördüncü sanayi devrimiyle beraber dünya birçok yeni teknolojiyle tanışmıştır. Endüstri 4.0, ekonomik değere sahip canlı-cansız her nesnenin internet bağlantılarıyla diğer nesnelere iletime ve etkileşime geçebileceği akıllı üretim dönemi olarak tanımlanmıştır (Karakoç ve diğerleri, 2020). Endüstri 4.0 bileşenlerini oluşturan siber fiziksel sistemler, nesnelere interneti, bulut bilişim sistemleri, büyük veri analitiği, 3 boyutlu baskı/eklemeli üretim, otonom robotlar, yatay ve dikey bütünleşme, siber güvenlik, artırılmış gerçeklik, simülasyon ve yapay zekâ teknolojileri insan hatasını en düşük seviyeye taşıyan, daha hızlı, kaliteli ve düşük maliyetli üretimi teşvik etmiş, bu teknolojileri üretim süreçlerine entegre eden işletmelere uluslararası rekabet avantajı sağlamıştır. Bu teknolojilerle daha fazla ön plana çıkan dijitalleşme kavramı, küresel ekonomi ve ticaretin dönüşümünde kilit bir rol oynamaktadır. Dijital teknolojilerin yaygınlaşması uluslararası ticaret süreçlerinin hızlanmasını, maliyetlerin düşmesini, verimliliğin artmasını, tedarik zinciri yönetiminin daha şeffaf ve etkin olmasını sağlayarak uluslararası ticaret işlemlerini ve lojistik performans düzeyini önemli ölçüde etkilemiştir.

Bu çalışmada, uluslararası ticaret ve lojistik sektörünün gelişiminde dijital teknolojilerin rolünün değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırma, 2022 yılında dünya ticaretinde önde gelen 20 ülke ile 2023 yılı Lojistik Performans Endeksi'nde ilk 25'te yer alan ülkeleri temel alarak, bu ülkeleri çeşitli kurumların yayınladığı yedi farklı dijitalleşme endeksine göre değerlendirmektedir. Dijitalleşmenin hem uluslararası ticaret hem de lojistik sektöründeki etkilerini incelemek için bu sektörlerde önde gelen ülkelerin ele alınması ve en güncel verilerin kullanılarak her iki

KAYNAKLAR

- Adam, M., Hammoudeh, M., Alrawashdeh, R. ve Alsulaimy, B. (2024). A Survey on Security, Privacy, Trust, and Architectural Challenges in IoT Systems. *IEEE Access*, 12, s. 57128-57149. doi: 10.1109/ACCESS.2024.3382709
- Ahmedov, I. (2020). The Impact of Digital Economy on International Trade. *European Journal of Business and Management Research*, 5 (4), s. 1-7. doi: 10.24018/ejbmr.2020.5.4.389
- Alcácer, V. ve Cruz-Machado, V. (2019). Scanning the Industry 4.0: A Literature Review on Technologies for Manufacturing Systems. *Engineering Science and Technology, An International Journal*, 22 (3), s. 899-919. doi: 10.1016 /j.jestch. 2019.01.006
- Asharf, J., Moustafa, N., Khurshid, H., Debie, E., Haider, W. ve Wahab, A. (2020). A Review of Intrusion Detection Systems Using Machine and Deep Learning in Internet of Things: Challenges, Solutions and Future Directions. *Electronics*, 9 (7), 1177. doi: 10.3390/electronics9071177
- Azuma, R., Baillot, Y., Behringer, R., Feiner, S., Julier, S. ve MacIntyre, B. (2001). Recent Advances in Augmented Reality. *IEEE Computer Graphics and Applications*, 21 (6), s. 34-47. doi: 10.1109/38.963459
- Bi, K., Lin, D., Liao, Y., Wu, CH ve Parandoush, P. (2021). Additive Manufacturing Embraces Big Data. *Progress in Additive Manufacturing*, 6, s. 181-197. doi: 10.1007/s40964-021-00172-8
- Bigliardi, B., Filippelli, S., Petroni, A. ve Tagliente, L. (2022). The Digitalization of Supply Chain: A Review. *Procedia Computer Science*, 200, s. 1806-1815. doi: 10.1016/j.procs.2022.01.381
- Brettel, M., Friederichsen, N., Keller, M. ve Rosenberg, M. (2014). How Virtualization, Decentralization and Network Building Change the Manufacturing Landscape: An Industry 4.0 Perspective. *International Journal of Information and Communication Engineering*, 8 (1), s. 37-44.
- Brock, V. ve Khan, HU (2017). Big Data Analytics: Does Organizational Factor Matters Impact Technology Acceptance?. *Journal of Big Data*, 4, s. 1-28. doi: 10.1186/s40537-017-0081-8
- Cengiz, Ö. (2021). *Lojistik 4.0 Türkiye Lojistik Sektörü Durum Analizi*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Cora, ÇR ve Yolcu, İU (2022). Dijitalleşmenin Dış Ticaret Üzerine Etkisi ve Kağıtsız Dış Ticaret. *Atlas Journal*, 8 (47), s. 2597-2610. doi: 10.31568/atlas.825
- Corallo, A., Latino, ME ve Menegoli, M. (2018). From Industry 4.0 to Agriculture 4.0: A Framework to Manage Product Data in Agri-food Supply Chain for Voluntary Traceability. *International Journal of Nutrition and Food Engineering*, 12 (5), s. 126-130.
- Coreynen, W., Matthyssens, P. ve Van Bockhaven, W. (2017). Boosting Servitization through Digitization: Pathways and Dynamic Resource Configurations for Manufacturers. *Industrial Marketing Management*, 60, s. 42-53. doi: 10.1016 /j.indmarman. 2016.04.012

Uluslararası Ticaret ve Lojistik Sektörünün Gelişiminde Dijital Teknolojilerin Rolü

- Dalenogare, L., Benitez, GB, Yala, NF ve Frank, AG (2018). The Expected Contribution of Industry 4.0 Technologies for Industrial Performance. *International Journal of Production Economics*, 204, s. 383-394. doi: 10.1016/j.ijpe.2018.08.019
- Erh, J. (2023). Singapore's Digital Transformation Journey. *Journal of Southeast Asian Economies*, 40 (1), s. 4-31.
- Gazibey, Y. ve Kantemir, Ö. (2021). Lojistik 4.0, Lojistiğin Dijital Dönüşümü ve Lojistik 4.0'ın Geleceğin Lojistiğine Muhtemel Etkileri. İçinde M. Polat ve A. Yurttaş (Eds.), *Lojistik Gelecek* (ss. 195-217). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Han, Z. (2023). Multimodal Intelligent Logistics Robot Combining 3D CNN, LSTM, and Visual SLAM for Path Planning and Control. *Frontiers in Neurorobotics*, 17, 1285673. doi: 10.3389/fnbot.2023.1285673
- Hetterscheid, E. ve Schlüter, F. (2019). Morphology for Designing Cyber-physical Systems in Supply Chain Planning and Control Processes. *Logistics Journal: Nicht Referierte Veröffentlichungen*. doi: 10.2195/lj_NotRev_hetterscheid_en_201903_01
- Hoffmann, T. ve Prause, G. (2018). On the Regulatory Framework for Last-mile Delivery Robots. *Machines*, 6 (3), 33. doi: 10.3390/machines6030033
- Kagermann, H., Wahlster, W. ve Helbig, J. (2013). Recommendations for Implementing the Strategic Initiative INDUSTRIE 4.0. Working Group, Acatech. Almanya, Frankfurt/Main.
- Karakoç, N., Eren, T. ve Özcan, E. (2020). Sürdürülebilir Tedarik Zinciri Yönetimi için Endüstri 4.0'daki Zorlukların Değerlendirilmesi. *Endüstri Mühendisliği*, 31 (2), s. 215-233. doi: 10.46465/endustrimuhendisligi.694613
- Khajavi, SH, Partanen, J. ve Holmström, J. (2014). Additive Manufacturing in the Spare Parts Supply Chain. *Computers in industry*, 65 (1), s. 50-63. doi: 10.1016/j.compind.2013.07.008
- Labonnote, N., Rønquist, A., Manum, B. ve Rüther, P. (2016). Additive Construction: State-of-the-art, Challenges and Opportunities. *Automation in construction*, 72, s. 347-366. doi: 10.1016/j.autcon.2016.08.026
- Lee, J., Bagheri, B. ve Kao, HA (2015). A Cyber-physical Systems Architecture for Industry 4.0-based Manufacturing Systems. *Manufacturing Letters*, 3, s. 18-23. doi: 10.1016/j.mfglet.2014.12.001
- Madhavaiah, C. ve Bashir, I. (2012). Defining Cloud Computing in Business Perspective: A Review of Research. *Metamorphosis*, 11 (2), s. 50-65. doi: 10.1177/0972622520120205
- Mentsiev, AU, Engel, MV, Tsamaev, AM, Abubakarov, MV ve Yushaeva, RS (2020, March). The Concept of Digitalization and Its Impact on the Modern Economy. İçinde *International Scientific Conference "Far East Con"(ISCFEC 2020)* (ss. 2960-2964). Hollanda, Dordrecht: Atlantis Press. doi: 10.2991/aebmr.k.200312.422
- Nalbantoğlu, CB (2021). Covid 19 Sürecinin Dijital Dönüşüme Etkileri. *Balkan & Near Eastern Journal of Social Sciences (BNEJSS)*, 7 (4), s. 13-18.
- Negahban, A. ve Smith, JS (2014). Simulation for Manufacturing System Design and Operation: Literature Review and Analysis. *Journal of manufacturing systems*, 33 (2), s. 241-261. doi: 10.1016/j.jmsy.2013.12.007

- Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD) (2019). *An Introduction to Online Platforms and their Role in the Digital Transformation*. Fransa, Paris: OECD Publishing. doi: 10.2139/ssrn.4669281
- Otoum, S., Al Ridhawi, I. ve Mouftah, H. (2022). A Federated Learning and Blockchain-enabled Sustainable Energy Trade at the Edge: A Framework for Industry 4.0. *IEEE Internet of Things Journal*, 10 (4), s. 3018-3026. doi: 10.1109/JIOT.2022.3140430
- Palácios, RHC, Bertocini, JPS, Uliam, GHO, Mendonça, M. ve de Souza, LB (2023). Evaluation of Mobile Autonomous Robot in Trajectory Optimization. *Computing*, 105 (12), s. 2725-2745. doi: 10.1007/s00607-023-01205-6
- Roblek, V., Meško, M. ve Krapež, A. (2016). A Complex View of Industry 4.0. *SAGE Open*, 6 (2), s. 1–11. doi: 10.1177/2158244016653987
- Roblek, V., Meško, M. ve Podbregar, I. (2021). Mapping of the Emergence of Society 5.0: A Bibliometric Analysis. *Organizacija*, 54 (4), s. 293–305. doi: 10.2478/orga-2021-0020
- Salkin, C., Oner, M., Ustundag, A. ve Cevikcan, E. (2018). A Conceptual Framework for Industry 4.0. İçinde A. Ustundag ve E. Cevikcan (Eds.), *Industry 4.0: Managing the Digital Transformation* (ss. 03–23). İsviçre, Cham: Springer. doi: 10.1007/978-3-319-57870-5_1
- Schwab, K. (2016). *The Fourth Industrial Revolution*. İsviçre, Cenevre: World Economic Forum.
- Şakar, GD ve Sürücü, E. (2018). Augmented Reality as Blue Ocean Strategy in Port Industry. *Dokuz Eylül Üniversitesi Denizcilik Fakültesi Dergisi*, 10 (1), s. 127-153. doi: 10.18613/deudfd.428196
- Wang, H. (2022, Aralık). The Application of Big Data Analysis in the Hierarchical Management of Automobile Customers. İçinde 2022 2nd International Conference on Economic Development and Business Culture (ICEDBC 2022) (ss. 1770-1774). Atlantis Press. doi: 10.2991/978-94-6463-036-7_264
- Wang, S. (2024). The Impact of Digital Transformation on International Trade based on Big Data Analysis Models and Threshold Effects. *Highlights in Business, Economics and Management*, 30, s. 458-472. doi: 10.54097/begxvw95
- Xin, X., Keoh, SL, Sevegnani, M., Saerbeck, M. ve Khoo, TP (2022). Adaptive Model Verification for Modularized Industry 4.0 Applications. *IEEE Access*, 10, s. 125353-125364. doi: 10.1109/ACCESS.2022.3225399
- Xu, LD, Xu, EL ve Li, L. (2018). Industry 4.0: State of the Art and Future Trends. *International Journal of Production Research*, 56 (8), s. 2941-2962. doi: 10.1080/00207543.2018.1444806

İnternet Kaynakları

- ABD Ticaret ve Teknoloji Konseyi (2023). U.S. SME access and use of digital tools. https://www.trade.gov/sites/default/files/2023-06/SME_Digital_Tools.pdf
- ABD Uluslararası Ticaret İdaresi (2023, 06 Aralık). Information and communications technology (ICT) – Overview. <https://www.trade.gov/country-commercial-guides/germany-information-and-communications-technology-ict>
- Ağa Hazırlık Endeksi [AHE], (2022). The network readiness index 2022. https://download.networkreadinessindex.org/reports/nri_2022.pdf

Uluslararası Ticaret ve Lojistik Sektörünün Gelişiminde Dijital Teknolojilerin Rolü

- Ağa Hazırlık Endeksi [AHE], (2023). Network readiness index 2023. https://download.networkreadinessindex.org/reports/nri_2023.pdf
- Ağa Hazırlık Endeksi [AHE], (2024). Network readiness index. <https://networkreadinessindex.org/>
- Amazon, (2024). New research shows that digital technology could add £520 billion to UK economy by 2030. <https://www.aboutamazon.co.uk/news/aws/uk-digital-technology-report-2024>
- BCG. (2015). *Industry 4.0 – The future of productivity and growth in manufacturing industries*. https://www.bcg.com/publications/2015/engineered_products_project_business_industry_4_future_productivity_growth_manufacturing_industries
- Birleşmiş Milletler E-Devlet Bilgi Tabanı (2024). UN E-Government database. <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Data-Center>
- Dünya Bankası (2024a). World Development Indicators. <https://databank.worldbank.org/reports.aspx?source=2&country=TUR#>
- Dünya Bankası (2024b). Logistics performance index (LPI). <https://lpi.worldbank.org/>
- Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü [DFMÖ], (2022). Global innovation index 2022. <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-2000-2022-en-main-report-global-innovation-index-2022-15th-edition.pdf>
- Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü [DFMÖ], (2023). Global innovation index 2023. <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-2000-2023-en-main-report-global-innovation-index-2023-16th-edition.pdf>
- Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü [DFMÖ], (2024). Global innovation index. https://www.wipo.int/global_innovation_index/en/
- Dünya Ticaret Örgütü (2023). Digital trade for development. https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/dtd2023_e.pdf
- IDC (2023, 01 Kasım). Worldwide digital transformation spending forecast to continue its double-digit growth trajectory, according to IDC spending guide. <https://www.idc.com/getdoc.jsp?containerId=prUS51352323>
- IMD (2022a). IMD world digital competitiveness ranking 2022. <https://www.imd.org/wp-content/uploads/2023/03/digital-ranking-2022.pdf>
- IMD (2022b). IMD world competitiveness booklet 2022. <https://investchile.gob.cl/wp-content/uploads/2022/07/imd-world-competitiveness-booklet-2022.pdf>
- IMD (2024a). World digital competitiveness ranking. <https://www.imd.org/centers/wcc/world-competitiveness-center/rankings/world-digital-competitiveness-ranking/>
- IMD (2024b). World competitiveness ranking. <https://www.imd.org/centers/wcc/world-competitiveness-center/rankings/world-competitiveness-ranking/>
- Oxford Insights (2022). Government AI readiness index 2022. https://oxfordinsights.com/ai-readiness/ai-readiness-index/government_ai_readiness_2022_fv/
- Oxford Insights (2023). Government AI readiness index 2023. <https://oxfordinsights.com/ai-readiness/ai-readiness-index/2023-government-ai-readiness-index-2-2/>
- Oxford Insights (2024). Government AI readiness index. <https://oxfordinsights.com/ai-readiness/ai-readiness-index/>

Uluslararası Ticaret ve Lojistikte Güncel Konular

- Singapur Dijital Ekonomi Raporu, (2023). Singapore digital economy report 2023. <https://www.imda.gov.sg/-/media/imda/files/infocomm-media-landscape/research-and-statistics/sgde-report/singapore-digital-economy-report-2023.pdf>
- Skytrax, (2024). World's top 100 airports 2023. [https:// www.worldairportawards.com/worlds-top-100-airports-2023/](https://www.worldairportawards.com/worlds-top-100-airports-2023/)
- Statista (2024, 10 Ocak). Digital transformation - statistics & facts. [https:// www. statista.com/topics/6778/digital-transformation/#topicOverview](https://www.statista.com/topics/6778/digital-transformation/#topicOverview)
- T.C. Ticaret Bakanlığı, (2022). Finlandiya bilişim teknolojileri raporu 2022. [https:// ticaret.gov.tr/data/5b8a43355c7495406a2275b0/Finlandiya%20Bili%C5%9Fim%20Sekt%C3%B6r%C3%BC%20Notu%202022.pdf](https://ticaret.gov.tr/data/5b8a43355c7495406a2275b0/Finlandiya%20Bili%C5%9Fim%20Sekt%C3%B6r%C3%BC%20Notu%202022.pdf)
- Trade Atlas, (2021, 08 Haziran). Digitalization of international trade. <https://www.tradeatlas.com/en/blog/digitalization-of-international-trade>
- TÜSİAD Raporu. (2016). Türkiye'nin Küresel Rekabetçiliği için Bir Gereklik Olarak Sanayi 4.0 Gelişmekte Olan Ekonomi Perspektifi. [http:// www.tusiad.org/ indir/2016/sanayi-40.pdf](http://www.tusiad.org/indir/2016/sanayi-40.pdf)
- Uluslararası Telekomünikasyon Birliği [UTB], (2024a). Definition of cybersecurity. <https://www.itu.int/en/ITU-T/studygroups/com17/Pages/cybersecurity.aspx>
- Uluslararası Telekomünikasyon Birliği [UTB], (2024b). The ICT development index. <https://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Pages/IDI/default.aspx>
- UNCTAD, (2023, 28 Temmuz). Handbook on measuring digital trade, <https://unctad.org/publication/handbook-measuring-digital-trade>

2030 SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİNDE ULUSLARARASI TİCARETİN ROLÜ: KAVRAMSAL BİR İNCELEME

Dr. Öğr. Üyesi Emre Kadir ÖZEKENCİ

Çağ Üniversitesi,

ekadirozekenci@cag.edu.tr,

ORCID: 0000-0001-6669-0006

1. GİRİŞ

İklim değişikliği 21. yüzyılın en önemli sorunlarından biri olarak ifade edilmektedir (Demirbaş ve Aydın, 2020). Dolayısıyla, iklim değişikliği sorunu bilim insanları, politika yapıcılar, şirketler, yatırımcılar ve sivil toplum örgütleri dâhil olmak üzere birçok paydaşı yakından ilgilendirmektedir (Harris vd., 2021, s.234). 1990'ların sonunda ortaya çıkan hızlı sanayileşme, teknolojik gelişmeler ve buna bağlı olarak küreselleşme çabaları yeryüzündeki kaynakların daha hızlı ve dikkatsiz tüketilmesine yol açmıştır. Özellikle, endüstri toplumlarının daha çok üretim ve yayılma arzusu yerkürede hiç olmadığı kadar büyük tahribatlara neden olmuştur. Ayrıca, 2000'lerin başında küreselleşme ve ticari serbestleşmenin hız kazanması, gelişmekte olan ülkelerin küresel ekonomiden daha fazla pay alma isteğini ortaya çıkarmıştır. Buna bağlı olarak, doğal kaynakların tüketimi hız kazanmış ve ekosistemin sürdürülebilirliği göz ardı edilerek yalnızca üretim ve kâr olgusu ön plana çıkmıştır. Dolayısıyla, insanoğlu doğanın sınırlı kaynaklara sahip olduğunu göz ardı etmiştir. Ancak son yıllardaki aşırı hava olayları ve doğal dengenin bozulması gerek sosyal gerek ekonomik birçok bozulmaya sebep olmuştur. Küresel İklim Riski (2021) raporuna göre, 2000 ile 2019 yılları arasında meydana gelen 11.000 olağanüstü hava olayı, dünya genelinde yaklaşık 500.000 kişinin ölümüne ve 2,5 trilyon dolarlık ekonomik zarara yol açmıştır. Aynı raporda, bu tür hava olaylarının gelecekte daha önemli sorunlara yol açacağı belirtilmiştir (Eckstein vd., 2021).

Sürdürülebilirlik kavramı son yıllarda ulusal ve uluslararası bağlamda en çok merak edilen ve araştırılan konular arasındadır. 21. yüzyılın rekabet ortamında sürdürülebilir kavramı hiç olmadığı kadar önem kazanmıştır. Günümüz iş dünyasında, birçok uygulamanın önünde sürdürülebilirlik kavramını görebilmekteyiz. Örneğin, sürdürülebilir ekonomi, sürdürülebilir finans, sürdürülebilir çevre ve sürdürülebilir tüketim gibi kavramlar iş dünyası için oldukça önem kazanmıştır. Buna

KAYNAKÇA

- Adams, B. (2009). *Green development: Environment and sustainability in a developing world* (3rd Ed). Routledge.
- Antweiler, W., Copeland, B. R., & Taylor, M. S. (2001). Is free trade good for the environment? *American Economic Review*, 91(4), 877-908. <https://doi.org/10.1257/aer.91.4.877>
- Basiago, A. D. (1998). Economic, social, and environmental sustainability in development theory and urban planning practice. *Environmentalist*, 19(2), 145-161. <https://doi.org/10.1023/A:1006697118620>
- BM. (2022). *The Sustainable Development Goals Report 2022*. <https://unstats.un.org/sdgs/report/2022/The-Sustainable-Development-Goals-Report-2022.pdf> (Erişim Tarihi: 14.06.2023).
- CEPAL, N. (2018). The 2030 agenda and the sustainable development goals: An opportunity for Latin America and the Caribbean. <https://repositorio.cepal.org/handle/11362/40156.4> (Erişim Tarihi: 25.06.2023).
- Chatterjee, P., & Finger, M. (2014). *The earth brokers: power, politics and world development*. Routledge.
- Colglazier, W. (2015). Sustainable development agenda: 2030. *Science*, 349(6252), 1048-1050. <https://doi.org/10.1126/science.aad2333>
- Colombo, U. (2001). The Club of Rome and sustainable development. *Futures*, 33(1), 7-11. [https://doi.org/10.1016/S0016-3287\(00\)00048-3](https://doi.org/10.1016/S0016-3287(00)00048-3)
- Copeland, B. R., & Taylor, M. S. (2004). Trade, growth, and the environment. *Journal of Economic Literature*, 42(1), 7-71. <https://doi.org/10.1257/002205104773558047>
- Dean, J. M., & Lovely, M. E. (2010). Trade growth, production fragmentation, and China's environment. In *China's growing role in world trade* (pp. 429-469). University of Chicago Press.
- Demirbaş, M., & Aydin, R. (2020). 21. Yüzyılın en büyük tehdidi: küresel iklim değişikliği. *Ecological Life Sciences*, 15(4), 163-179. <http://doi.org/10.12739/NWSA.2020.15.4.5A0143>
- Eblen, R. A., & Eblen, W. R. (1994). *Encyclopedia of the Environment*. Houghton Mifflin Co.
- Eckstein, D., Künzel, V., & Schäfer, L. (2021). *The global climate risk index 2021*. Bonn: Germanwatch.
- Elliott, J. (2013). *An Introduction to Sustainable Development* (4th ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203844175>
- FAO. (2015). *Sustainable Development Goals: 17 Goals to Transform Our World*. Food and Agriculture Organization of the United Nations. <https://www.fao.org/publications/card/ar/c/CA3121EN/> (Erişim Tarihi: 01.03.2024).
- Felbermayr, G. J. (2005). Dynamic panel data evidence on the trade-income relation. *Review of World Economics*, 141(4), 583-611. <https://doi.org/10.1007/s10290-005-0046-4>

- Felbermayr, G., Prat, J., & Schmerer, H. J. (2011). Trade and unemployment: What do the data say? *European Economic Review*, 55(6), 741-758. <https://doi.org/10.1016/j.eurocorev.2011.02.003>
- Frankel, J. A., & Romer, D. (2017). Does trade cause growth? In *Global Trade* (pp. 255-276). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315254166-11>
- Fruman, C. (2016). Exploring links between trade, standards, and the sustainable development goals. <https://blogs.worldbank.org/trade/exploring-links-between-trade-standards-and-sustainable-development-goals> (Erişim Tarihi: 27.03.2024).
- Furuoka, F. (2018). Exports and economic growth in Sub-Saharan Africa: New insights from innovative econometric methods. *The Journal of International Trade & Economic Development*, 27(7), 830-855. <https://doi.org/10.1080/09638199.2018.1455890>
- Ghirman, T., Grabowski, R., & Sharma, S. C. (2001). Exports, investment, efficiency and economic growth in LDC: an empirical investigation. *Applied Economics*, 33(6), 689-700. <https://doi.org/10.1080/00036840122027>
- Harris, N. L., Gibbs, D. A., Baccini, A., Birdsey, R. A., De Bruin, S., Farina, M., ... & Tyukavina, A. (2021). Global maps of twenty-first century forest carbon fluxes. *Nature Climate Change*, 11(3), 234-240. <https://doi.org/10.1038/s41558-020-00976-6>
- Helble, M., & Shepherd, B. (2017). Win-win: how international trade can help meet the sustainable development goals. Asian Development Bank Institute.
- ICC. (2022). Trade is critical to achieve the Sustainable Development Goals. <https://iccwbo.org/publication/why-trade-is-critical-to-achieve-the-sustainable-development-goals/> (Erişim Tarihi: 30.04.2024).
- İstanbul, B. (2014). Şirketler için sürdürülebilirlik rehberi. İstanbul: İMKB.
- Kumar, R. R., Stauvermann, P. J., Loganathan, N., & Kumar, R. D. (2015). Exploring the role of energy, trade and financial development in explaining economic growth in South Africa: A revisit. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 52, 1300-1311. <https://doi.org/10.1016/j.rser.2015.07.188>
- Lammersen, F., & Hynes, W. (2019). How trade and aid can help deliver sustainable development goals. *Turkish Policy*, 17(4), 39-48.
- Le, T. H., Le, H. C., & Taghizadeh-Hesary, F. (2020). Does financial inclusion impact CO2 emissions? Evidence from Asia. *Finance Research Letters*, 34, 101451. <https://doi.org/10.1016/j.frl.2020.101451>
- Lin, F. (2017). Trade openness and air pollution: City-level empirical evidence from China. *China Economic Review*, 45, 78-88. <https://doi.org/10.1016/j.chieco.2017.07.001>
- Managi, S., Hibiki, A., & Tsurumi, T. (2009). Does trade openness improve environmental quality?. *Journal of Environmental Economics and Management*, 58(3), 346-363. <https://doi.org/10.1016/j.jeem.2009.04.008>
- McKinsey Global Institute. (2015). How advancing women's equality can add \$12 trillion to global growth. <https://www.mckinsey.com/featured-insights/employment-and-growth/how-advancing-womens-equality-can-add-12-trillion-to-global-growth> (Erişim Tarihi: 11.07.2023).

- Narayan, P. K., Narayan, S., Prasad, B. C., & Prasad, A. (2007). Export-led growth hypothesis: evidence from Papua New Guinea and Fiji. *Journal of Economic Studies*, 34(4), 341-351. <https://doi.org/0.1108/01443580710826380>
- OECD (2018), *Perspectives on Global Development 2019: Rethinking Development Strategies*, OECD Publishing, Paris, https://doi.org/10.1787/persp_glob_dev-2019-en.
- OECD (Stats). (2022). *Tariffs on Environmental Goods*. https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=TRADEENV_IND9 (Erişim Tarihi: 13.07.2023).
- Paul, B. D. (2008). A history of the concept of sustainable development: literature review. *The Annals of the University of Oradea, Economic Sciences Series*, 17(2), 576-580.
- Rahmanlar, M. (2016). *Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ve 2030 Sonrası Kalkınma Gündemi. Çevre ve Sürdürülebilir Kalkınma Dairesi/Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü*, Ankara.
- Robert, K. W., Parris, T. M., & Leiserowitz, A. A. (2005). What is sustainable development? Goals, indicators, values, and practice. *Environment: Science and Policy for Sustainable Development*, 47(3), 8-21. <https://doi.org/10.1080/00139157.2005.10524444>
- Robinson, N. (1993). *Agenda 21: Earth's action plan, annotated*, IUCN: International Union for Conservation of Nature. IUCN Commission on Environmental Law (CEL), United Nations Conference for Environment and Development (UNCED), United Nations, General Assembly.
- SDGF. (2022). *From MDGs to SDGs: Millennium Development Goals*. <https://www.sdgfund.org/mdgs-sdgs> (Erişim Tarihi: 29.12.2023).
- Shahbaz, M., Nasreen, S., Ahmed, K., & Hammoudeh, S. (2017). Trade openness–carbon emissions nexus: the importance of turning points of trade openness for country panels. *Energy Economics*, 61, 221-232. <https://doi.org/10.1016/j.eneco.2016.11.008>
- Shen, S. (2018). *Trade and Sustainable Development: Friend or Foe?* <https://www.ciel.org/trade-sustainable-development-friends-foes/> (Erişim Tarihi: 06.07.2023).
- Tomislav, K. (2018). The concept of sustainable development: From its beginning to the contemporary issues. *Zagreb International Review of Economics & Business*, 21(1), 67-94. <https://doi.org/10.2478/zireb-2018-0005>
- UNCTAD. (2016). *Trading Into Sustainable Development: Trade, Market Access and the Sustainable Development Goals*. https://sdgs.un.org/sites/default/files/publications/2509ditctab2015d3_en.pdf (Erişim Tarihi: 20.09.2023)
- Wacziarg, R., & Welch, K. H. (2008). Trade liberalization and growth: New evidence. *The World Bank Economic Review*, 22(2), 187-231.
- Willis, K. (2011). *Theories and practices of development (2nd Ed)*. Routledge.
- World Commission on Environment and Development (WCED). (1987). *Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future*. <https://sustainabledevelopment.un.org> (Erişim Tarihi: 01.07.2023).
- Xu, Z., Li, Y., Chau, S. N., Dietz, T., Li, C., Wan, L., ... & Liu, J. (2020). Impacts of international trade on global sustainable development. *Nature Sustainability*, 3(11), 964-971. <https://doi.org/10.1038/s41893-020-0572-z>

TRADE OF MEDIUM-LOW TECHNOLOGY PRODUCT: THE CASE OF TÜRKİYE

Dr. İbrahim Özaytürk

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Finans Bankacılık ve Sigortacılık

ibrahim.ozayturk@ohu.edu.tr

ORCID ID: 000-0001-5292-6313

1. INTRODUCTION

The COVID-19 epidemic originally impacted Asian nations and rapidly disseminated to many places worldwide. As the understanding of the detrimental impacts on human health grew, the potential repercussions on the global economy started to surface. In March 2020, the World Health Organization (WHO) proclaimed the COVID-19 outbreak a pandemic. This led to economic contractions in nations and a rise in unemployment owing to the increasing death toll from the disease. Simultaneously, due to its significant impact on the human population, production issues emerged, leading to a decline in consumption. Subsequently, countries' implementation of protectionist policies to mitigate the adverse effects of the epidemic initially harmed the supply chain, resulting in a significant disruption in global commerce.

The aim of this study is to examine the influence of the COVID-19 pandemic, which became evident in Türkiye three months after its first emergence, on Türkiye's exports of medium-low technology products. This study distinguishes itself from the existing literature by examining the extent of technology exportation, thus addressing a gap in the literature. The study conducted a literature review to examine the overall macroeconomic consequences of the COVID-19 pandemic, specifically focusing on its influence on exports. The screening process yielded concise assessments of the scholarly discoveries. The evaluations have shown that the pandemic's global onset led to a widespread economic recession as well as disruptions in the supply chain. As a result of this contraction, there were also disturbances in international commerce. The following sections present and evaluate export data for items manufactured in Türkiye, spanning a range of technological levels. An analysis is conducted on the impact of the COVID-19 pandemic on Türkiye's exports of medium-low products using the 4th revision of the International Standard

REFERENCE

- Açıköz, Ö., & Günay, A. (2020). The Early Impact of the Covid-19 Pandemic on The Global and Turkish Economy. *Turkish Journal of Medical Sciences*, 50(9), 520-526.
- Adıgüzel, M. Covid-19 Pandemisinin Türkiye Ekonomisine Etkilerinin Makroekonomik Analizi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(37), 191-221.
- Agcakale-Kılıç, F., Tığtepe, E. & Ersungur, Ş. M. Covid-19 Pandemisinin Uluslararası Ticarete Etkisi: Türkiye Örneği. *Gümrük ve Ticaret Dergisi*, 9(27), 66-81.
- Ateş, E. Covid-19 Salgınının Türkiye'nin Dış Ticaretine Etkisi: Bir Yapısal Kırılma Analizi. *İzmir İktisat Dergisi*, 36(3), 617-627. DOI: 10.24988/ije.202136308
- Barua, S. Understanding Coronanomics: The economic implications of the COVID-19 pandemic. *The Journal of Developing Areas*, 55(3), 435-450. DOI: 10.1353/jda.2021.0073
- Becerem, E., Balcı İzgi, B. & Fırat, E. Dış Ticarete Korumacılık ve Koronavirüs Salgın Döneminde Türkiye'de İhracatın Durumu. *Uşak Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1 (1), 24-36.
- Bolkan, E. & Kaplan, F. Teknoloji Yoğun Malların Sektörel İhracatı: Türkiye Örneği. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 34(3), 1001-1020. DOI: 10.16951/atauniiibd.713014
- Bostan, F. & Karadağ, M. Uluslararası Teknoloji Yayılmasının Yenilik Performansı Üzerine Etkisinde Sektörel Teknoloji Yoğunluğunun Belirleyici Rolü: Türk İmalat Sanayi Üzerine Ampirik Bir Uygulama. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 23 (2) , 379-399. DOI: 10.31671/doujournal.1035795
- Cengiz, O. & Manga, M. Impact of COVID-19 Pandemic On Exports: New Evidence From Selected European Union Countries and Turkey. *Asia-Pacific Journal of Regional Science*, 6 (3), 1195–1219. DOI: 10.1007/s41685-022-00249-4
- Çakmaklı, C., Demiralp, S., Yeşiltaş, S., & Yıldırım, M. A. (2021). An Evaluation of The Turkish Economy During COVID-19. *Centre For Applied Turkey Studies (CATS)| WP NR*, 1.
- Çütçü, İ. Pandemi Sonrası Dünya ve Türkiye'de Dış Ticaret. *Journal of Banking and Capital Markets Research –JBCMR*, 5 (12), 1-21.
- Han, A. , Pehlivan, C. & Konat, G. Covid-19 Pandemi Sürecinin Türkiye Ekonomisine Etkilerinin Ampirik Analizi. *Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi*, 4 (1), 32-49.
- Kaplan, F. & Bolat, M. İhracatçı Firmaların Covid-19 Salgını Sonrası Dış Pazar Stratejileri Üzerine Bir İnceleme. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 32 (1), 66-79. DOI: 10.35379/cusosbil.1166960
- OECD (2020). STAN Indicators (ISIC REV. 4) July 2020. (31/07/2023 tarihinde <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=STANINDICATORSI4> adresinden ulaşılmıştır).
- Oran, İ. B. & Gökmen, M. Covid-19'un Dünya ve Türkiye Dış Ticaretine Etkileri. *The Journal of Social Science*, 5(10), 377-391. DOI: 10.30520/tjsosci.945968

Trade of Medium-Low Technology Product

- Ünlü, F. & Yıldız, R. Türkiye’de Dış Ticaretin Teknolojik Yapısının Fasil Bazlı Yoğunlaşma Analizleri İle Belirlenmesi. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (17), 7-26.
- TÜİK (2000). *Dış Ticaret İstatistikleri araştırması 2001*. (31/07/2023 tarihinde <https://iz.tuik.gov.tr/#/showcase/SC-589lhfdıpnfş212/db5jlb1c29xcw0899?filters=> adresinden ulaşılmıştır).
- TÜİK (2021). *Dış Ticaret İstatistikleri araştırması 2023*. (27/07/2023 tarihinde <https://iz.tuik.gov.tr/#/showcase/SC-2851FY777F34D2R/db5jlb1c29xcw0899?filters=> adresinden ulaşılmıştır).
- TÜİK (2022). *Dış Ticaret İstatistikleri araştırması 2023*. (27/07/2023 tarihinde <https://iz.tuik.gov.tr/#/showcase/SC-2851FY777F34D2R/db5jlb1c29xcw0899?filters=> adresinden ulaşılmıştır).
- TÜİK (2023). *Dış Ticaret İstatistikleri araştırması 2023*. (27/07/2023 tarihinde <https://iz.tuik.gov.tr/#/showcase/SC-2851FY777F34D2R/db5jlb1c29xcw0899?filters=> adresinden ulaşılmıştır).
- Yıldırım, U. COVID-19 Pandemisinin Dış Ticaret Üzerine Etkisi: İstatiksel Bir Yaklaşım. *Fiscaoeconomia*, 5(1), 280-295. DOI: 10.25295/fsecon.828451

ENDÜSTRİ 4.0 VE LOJİSTİK KONULARININ R PROGRAMLAMA DİLİ İLE BİBLİYOMETRİK ANALİZİ

Dr. Öğretim Üyesi İlker İbrahim Avşar
Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi,
iibrahimavsar@osmaniye.edu.tr,
Orcid: 0000-0003-2991-380X

1. GİRİŞ

Endüstri 4.0 son yılların önemli konuları arasındadır. Bu çalışmada, Endüstri 4.0 lojistik konusu ile incelenmiştir ve incelemede bibliyometrik analiz yöntemi kullanılmıştır. Bibliyometrik analiz bir konudaki alan yazınına yönelik fotoğrafı çekmesi açısından önemlidir. Bibliyometrik çalışmalar sonucu elde edilen veriler konuya yönelik araştırmacılar, kanun yapıcılar ve piyasa oyun yapıcılar açısından kullanılabilir özellikler taşımaktadır.

Endüstri 4.0 ve lojistik odaklı bu çalışmaya ilham veren bibliyometrik araştırmalar bulunmaktadır. Birinci örnekte; Bigliardi vd. (2021) Endüstri 4.0 ve lojistik konularını kapsayacak şekilde Scopus veri tabanını içeren taramada; filtre olarak dili İngilizce ve belge tipini ise makale ve gözden geçirme olarak belirlemişlerdir ve sonrasında elde ettikleri 131 adet yayını hesap tablosu yazılımı kullanarak incelemişlerdir. İkinci örnekte; Yi vd. (2023) Endüstri 4.0 yolculuğunda lojistik sektörünün öncü eğilimlerini incelerken veri aramada “China National Knowledge Infrastructure (CNKI)” ve “Web of Science (WoS)” veri tabanlarını 2000-2023 yıllarını kapsayacak şekilde taramışlardır. Üçüncü örnekte; Jefroy vd. (2022) Endüstri 4.0, Endüstri 5.0 ve akıllı lojistik odaklı birçok anahtar kelimeyi kullanarak bibliyometrik analizlerini yapmışlardır. Analizlerinde WoS ve Scopus veri tabanlarından sırasıyla 91 ve 156 adet yayına ulaşmışlar ve bu yayınlarla analizlerini gerçekleştirmişlerdir. Bunların dışında Vıncek vd. (2023), Osuna-Velarde vd. (2023), Sun vd. (2022) ve Atzeni vd. (2021) de Endüstri 4.0 veya Lojistik konularına odaklanan benzer çalışmalar yürütmüşlerdir.

KAYNAKÇA

- Akben, İ., & Avşar, İ. İ. (2018). Endüstri 4.0 ve Karanlık Üretim: Genel Bir Bakış. *Türk Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 26-37.
- Akıncı, H., & Kahraman, Ü. G. (2024). Endüstri 4.0: Yönetim Bilişim Sistemleri Bakış Açısıyla Değerlendirme. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Dergisi*, 8(1), 76-99. <https://doi.org/10.31200/makuubd.1442339>
- Aria, M., & Cuccurullo, C. (2017). bibliometrix: An R-tool for comprehensive science mapping analysis. *Journal of Informetrics*, 11(4), 959-975.
- Atabay E., Çizel B. & Ajanoviç E. (2019). Akıllı Şehir Araştırmalarının R Programı ile Bibliometrik Analizi, 20. *Ulusal Turizm Kongresi*, 16-19 Ekim 2019, Eskisehir Türkiye.
- Atzeni G., Vignali G., Tebaldi L. & Bottani E. (2021). A bibliometric analysis on collaborative robots in Logistics 4.0 environments, *Procedia Computer Science*, Volume 180, Pages 686-695, ISSN 1877-0509, <https://doi.org/10.1016/j.procs.2021.01.291>.
- Aylan, S. (2021). Seyahat Acenteciliği Konulu Uluslararası Makalelerin Bilim Haritalama Tekniği ile Bibliyometrik Analizi: Scopus Veri Tabanı Örneği. *Turizm Akademik Dergisi*, 8(2), 15-36.
- Bağdat, A., & Şenol, A. (2024). Muhasebe Meslek Mensuplarının Endüstri 4.0 Teknolojilerine ve Muhasebenin Dijitalleşmesine Bakışı. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 31(1), 1-26. <https://doi.org/10.18657/yonveek.1259336>
- Barreto L., Amaral A. & Pereira T. (2017). Industry 4.0 implications in logistics: an overview, *Procedia Manufacturing*, Volume 13, Pages 1245-1252, ISSN 2351-9789, <https://doi.org/10.1016/j.promfg.2017.09.045>.
- Beratoğlu, T., & Altuncu, D. (2024). İç Mekânda Kullanılan Teknik Tekstillerin Yenilikçi Üretim Yöntemlerine Endüstri 4.0 Çerçevesinden Genel Bir Bakış. *YDÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 6(1), 29-49. <https://doi.org/10.32955/neujfa202461843>
- Betty J., Soledispa-Cañarte, Maritza S. Pibaque-Pionce, Narda P. Merchán-Ponce, Diana C. Mex Alvarez, Jennifer Tovar-Quintero, David F. Escobar-Molina, Juan D. Cedeño-Ramírez, Cristian Rincon-Guio (2023). Advancing Agribusiness Sustainability and Competitiveness through Logistics 4.0: A Bibliometric and Systematic Literature Review. *Logforum*, 19 (1), 10. DOI: <https://doi.org/10.17270/J.LOG.2023.807>.
- Bibliometrix, bibliometrix is an open-source tool, <https://www.bibliometrix.org/home>, access date: 21.05.2024
- Bigliardi, B., Casella, G. and Bottani, E. (2021), Industry 4.0 in the logistics field: A bibliometric analysis. *IET Collab. Intell. Manuf*, 3: 4-12. <https://doi.org/10.1049/cim2.12015>.
- Buer, S. V., Strandhagen, J. O., & Chan, F. T. S. (2018). The link between Industry 4.0 and lean manufacturing: mapping current research and establishing a research agenda. *International Journal of Production Research*, 56(8), 2924–2940. <https://doi.org/10.1080/00207543.2018.1442945>

- Can Sağlam, Y. (2024). Smart Logistics Management in the Age of Digital Transformation: A Systematic Literature Review. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 13(1), 11-31. <https://doi.org/10.15869/itobiad.1283253>
- Çağlıyan, V., & Sakın, S. (2024). Dijital Dönüşüm Endüstri 4.0 Bilgi Düzeyi Ölçek Geliştirme Çalışması. *Journal of Organizational Behavior Review*, 6(1), 1-23.
- Çaybaşı, G., & Peker, İ. (2024). Blokzincir ve Sosyal Yardım Kavramları Üzerine Bibliyometrik Analiz. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(1), 100-117. <https://doi.org/10.33437/ksusb.1313445>
- Çevik Aka, D. (2024). Endüstri 4.0'ın Uygulanmasında Kritik Başarı Faktörlerinin Belirlenmesi ve Aralık Tip-2 Bulanık TOPSIS Yöntemi ile Yatırım Teşviği Alan Firmaların Durum Değerlendirilmesi. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, (53), 189-190.
- Dwivedi Y.K. et al. (2021). Artificial Intelligence (AI): Multidisciplinary perspectives on emerging challenges, opportunities, and agenda for research, practice and policy, *International Journal of Information Management*, Volume 57, 101994, ISSN 0268-4012, <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2019.08.002>.
- Erdem, M. B., & Yılmaz, A. (2024). Endüstri 4.0'in Tedarik Zincirine Etkilerinin Dematel Tekniği İle Değerlendirilmesi. *Uluslararası Stratejik Boyut Dergisi*, 3(1), 17-30.
- Ertürk, M. (2024). Yönetim Alanındaki Psikolojik İyi Oluş Makalelerinin Bibliyometrik Analizi. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (35), 280-312. <https://doi.org/10.15182/diclesosbed.1390956>
- Esmailian B., Sarkis J., Lewis K. & Behdad S. (2020). Blockchain for the future of sustainable supply chain management in Industry 4.0, *Resources, Conservation and Recycling*, 163, 105064, ISSN 0921-3449, <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2020.105064>.
- Güler, G., & Zeren, D. (2024). Metaverse: Ulusal Yazının Bibliyometrik Analizi. *Akademik Hassasiyetler*, 11(24), 599-623. <https://doi.org/10.58884/akademik-hassasiyetler.1430354>.
- Hofmann, E & Rüsçh, M. (2017). Industry 4.0 and the current status as well as future prospects on logistics, *Computers in Industry*, 89, p. 23-34, ISSN 0166-3615, <https://doi.org/10.1016/j.compind.2017.04.002>.
- Jabbour, A.B.L.de.S, Jabbour, C.J.C., Godinho Filho, M. et al. (2018). Industry 4.0 and the circular economy: a proposed research agenda and original roadmap for sustainable operations. *Ann Oper Res* 270, 273–286 (2018). <https://doi.org/10.1007/s10479-018-2772-8>
- Jefroy N, Azarian M, Yu H. (2022). Moving from Industry 4.0 to Industry 5.0: What Are the Implications for Smart Logistics? *Logistics*, 6(2):26. <https://doi.org/10.3390/logistics6020026>.
- Kabakuş, N. (2024). Bibliometric analysis and research trend of sustainable green transportation. *Gümüşhane Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 14(1), 353-369. <https://doi.org/10.17714/gumusfenbil.1318232>.
- Keçeli, S. (2022). Sağlık Bakım Hizmetleri Alanında Yapılan İnovasyon Konulu Makalelerin Bilim Haritalama Teknikleriyle Analizi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(83), 1201-1224. <https://doi.org/10.17755/esosder.993612>.

Endüstri 4.0 ve Lojistik Konularının R Programlama Dili ile Bibliyometrik Analizi

- Kurt, F. B., & Akçacı, T. (2024). Endüstri 4.0 Uygulamalarının Tedarik Zinciri Performansına Etkisi. *Trends in Business and Economics*, 38(1), 12-23.
- Kurt, İ., Özbaysal, T., & Altun, N. (2024). Sürdürülebilir Kalkınma Bağlamında Teknolojik İlerlemenin Değerlendirilmesi: Toplum 5.0. *Fiscaoeconomia*, 8(1), 256-276. <https://doi.org/10.25295/fsecon.1392393>.
- Nascimento D.L.M., Quelhas V.A.O.L.G., Caiado R.G.G., Garza-Reyes J.A. Rocha-Lona L. & Tortorella G. (2019). Exploring Industry 4.0 technologies to enable circular economy practices in a manufacturing context: A business model proposal, *Journal of Manufacturing Technology Management*, ISSN: 1741-038X. DOI: 10.1108/JMTM-03-2018-0071
- Neciyev, S., & Pazarbaşı, B. (2024). Siber Güvenlik, Siber Savaş Alanında Seçili Anahtar Kelimeler ile İlgili Araştırmaların Bibliyometrik Analizi. *Gazi University Journal of Science Part C: Design and Technology*, 12(1), 57-79. <https://doi.org/10.29109/gujsc.1378921>
- Osuna-Velarde, D., Salazar-Echeagaray, J., Bueno-Fernández, M., Rosado-Castellanos, D., Cañarte-Vélez, C., Baque-Cantos, M., Baque-Parrales, E., Granados-Aya, F., Cano-Vargas, Á., Cedeño-Ramírez, J., Lemos-Tamayo, J., & Rincón-Guio, C. (2023). The confluence of Logistics 4.0 and agribusiness: A systematic review and future directions. *Journal of Infrastructure, Policy and Development*, 8(2), 2871. doi:<http://dx.doi.org/10.24294/jipd.v8i2.2871>.
- Özkan, E. (2024). Pressure Injuries in Different Disciplines: A Bibliometric Analysis. *Sağlık Akademisi Kastamonu*, 9(1), 134-143. <https://doi.org/10.25279/sak.1307771>
- Pala, A. (2024). Web Of Science Veri Tabanına Dayalı Piyano Üzerine Yapılan Makalelerin Bibliyometrik Değerlendirmesi. *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi*, 9(2), 145-161. <https://doi.org/10.22252/ijca.1390974>
- Pournader, M., Shi, Y., Seuring, S., & Koh, S. C. L. (2020). Blockchain applications in supply chains, transport and logistics: a systematic review of the literature. *International Journal of Production Research*, 58(7), 2063–2081. <https://doi.org/10.1080/00207543.2019.1650976>
- Sanders, A., Elangeswaran, C., & Wulfsberg, J. (2016). Industry 4.0 implies lean manufacturing: Research activities in industry 4.0 function as enablers for lean manufacturing. *Journal of Industrial Engineering and Management*, 9(3), 811-833. Doi: <https://doi.org/10.3926/jiem.1940>
- Savaş, Y. (2024). Yönetim Literatüründe Postmodernizm: Bibliyometrik Bir Analiz. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 6(4), 1199-1213. <https://doi.org/10.33712/mana.1383254>
- Ser, J.D. Osaba, E., Molina, D., Yang, X.S., et al. (2019). Bio-inspired computation: Where we stand and what's next, *Swarm and Evolutionary Computation*, Volume 48, Pages 220-250, ISSN 2210-6502, <https://doi.org/10.1016/j.swevo.2019.04.008>.
- Sipahi, G. (2024). E-Ticarette Müşteri Memnuniyetinin Müşteri Bağlılığına Etkisinde Lojistik Hizmet Kalitesinin Aracılık Rolü. *Türk Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 17-34.
- Sun, X., Yu, H., Solvang, W.D. et al. (2022). The application of Industry 4.0 technologies in sustainable logistics: a systematic literature review (2012–2020) to explore future

Uluslararası Ticaret ve Lojistikte Güncel Konular

- research opportunities. *Environ Sci Pollut Res* 29, 9560–9591. <https://doi.org/10.1007/s11356-021-17693-y>.
- Talıpoğlu, Ü. (2024). Kişilerarası İletişimde Aldatma Teorisinin Bibliyometrik Analizi. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 12(1), 621-645. <https://doi.org/10.19145/e-gifder.1425377>
- Tanınmış Yücememiş, B., & Özdemir Altınışık, E. (2022). Bilim Haritalama Teknikleri Açısından Merkez Bankacılığı Yayınları. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 14(26), 285-308. <https://doi.org/10.14784/marufacd.1055285>
- Tarı Özgür, M. (2024). Eko-inovasyon Farkındalığının Web of Science Veri Tabanına Dayalı Bibliyometrik Analizi. *Bulletin of Economic Theory and Analysis*, 9(1), 89-111. <https://doi.org/10.25229/beta.1357347>
- Vincek Z.L., Gregurec I. & Kovšca V. (2023). Exploring the trend of the research on Logistics 4.0. *Logforum* 19 (3), 6. DOI: <https://doi.org/10.17270/J.LOG.2023.859>.
- WoS, Web of Science, <https://www.webofscience.com>, access date: 19.05.2024
- Yay, Ö., Güneri, B., & Atabay, E. (2022). Turizmde Sosyal Medya Araştırmalarına Panoramik Bir İnceleme. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 6(Ek2), 115-132. <https://doi.org/10.32572/guntad.1030748>.
- Yi H, Qu T, Zhang K, Li M, Huang GQ, Chen Z. (2023). Production Logistics in Industry 3.X: Bibliometric Analysis, Frontier Case Study, and Future Directions. *Systems*. 11(7):371. <https://doi.org/10.3390/systems11070371>.

MODERN DIŞ TİCARET TEORİLERİ

ArÇ. Gör. Kübra TOPCUOĞLU ONAT

Çağ Üniversitesi,

kubraonat@cag.edu.tr,

ORCID: 0000-0001-8702-9954

1. GİRİŞ

Uluslararası ticaret, küresel ekonominin temel yapı taşlarından biridir ve ülkelerin ekonomik büyüme ve refah seviyelerini belirlemede kritik bir rol oynar. Geleneksel ticaret teorileri, Ricardo'nun karşılaŐtırma üstünlükler teorisi ve Heckscher-Ohlin modeli gibi yaklaşımlar, ticaretin nedenlerini ve sonuçlarını açıklamada önemli katkılar saĐlamıŐ olsa da 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ortaya çıkan modern ticaret teorileri, bu alana yeni bir bakış aÇısı kazandırmıŐtır. Ricardo'nun karşılaŐtırma üstünlükler teorisi, ülkelerin, en düşük fırsat maliyetiyle üretebildikleri malları üretilip ticaret yaparak karşılıklı fayda sağlayabileceklerini ne sürerken, Heckscher-Ohlin modeli, ülkelerin farklı üretim faktörlerine sahip olmalarına dayanarak ticaretin yönünü belirler (Krugman, Obstfeld, & Melitz, 2018). Günümüzde dünya ticaretini iki ülke, iki mal, iki üretim faktörüne dayandıran geleneksel dış ticaret teorileri ile aŐıklamak mümkün değildir. Bu doğrultular ışığında yapılan çalışmalar sonucu 1960'lardan sonra dış ticareti aŐıklamaya yönelik yeni teoriler geliŐtirilmeye baŐlanmıŐtır (ztrk, 2003).

Geleneksel dış ticaret teorilerine göre aynı malları üreten ülkelerin birbiri ile ticaret yapması beklenemezdi. Ancak bu teori yeni dış ticaret teorilerinin geliŐtirilmesiyle birlikte geçersiz hâle gelmiŐtir. Őöyle ki; İkinci Dünya Savaşı'nın ardından dünya ticaretinde yeni eğilimlerin ortaya çıkması ile birlikte iki sanayi ülkesinin birbiri ile ticaret yaptığı gözlemlenmiştir. Buna ek olarak bir ülkenin bir malın hem ihracatçısı hem de ithalatçısı olmaya baŐladıĐı görülmektedir. Oysaki geleneksel dış ticaret teorileri bir malı ihraç ederken başka bir malın ithal edilmesi gerektiğini savunmaktadır (Erkök, 2010). Bu dönüşüm, uluslararası ticaretin karmaŐıklığı ve dinamiklerini anlamada yeni teorik çerçevelerin geliŐmesini teşvik etmiştir. Örneğin, Paul Krugman tarafından geliştirilen ölçek ekonomileri ve monopolcü rekabet teorisi, benzer ülkeler arasındaki ticareti ve aynı rnlerin

KAYNAKÇA

- Acemoğlu, D., Laibson, D. ve List, J.A. (2016). Mikroekonomi, Beta Yayınevi, İstanbul.
- Ağcadağ, D., & Gövdere, B. (2021). Temel kaynaklarla yeni dış ticaret teorileri. *Journal of International Management Educational and Economics Perspectives*, 9(1), 1-14.
- Akamatsu, K. (1962). A historical pattern of economic growth in developing countries. *The developing economies*, 1, 3-25.
- Appleyard, D. R., & Field, A. J. (2014). *International economics*. McGraw-Hill.
- Aşık, S. A., & Karadam, D. Y. (2022). Linder Hipotezi Sınaması: Türkiye'nin İhracatı İçin Ampirik Bir Analiz. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(2), 82-91.
- Atik, H., & Türker, O. (2011). Modern Dış Ticaret Kuramları. *Nobel Akademik Yayıncılık, İstanbul*.
- Atik, H., & Türker, O. (2011). Modern dış ticaret kuramları. *Nobel Akademik Yayıncılık, İstanbul*.
- Bardakçı, H. (2020). Yeni Dış Ticaret Teorilerinin Gelişimi, Öncesi ve Sonrası. *Uluslararası Ekonomi, Parasal İktisat Ve Kent Ekonomisi Adlı Kitapta Bölüm*, (Editör: Prof. Dr. salih Öztürk) İKSAD Publishing House, Ankara.
- Cadiou, L.; Guichard S.; Maurel M., "Disparité's Institutionnelles et Flexibilité de Marco's du Travail dans l'EU", *Economie et Statistique*, No: 332-333, 2/3, 2000, 55.49-63.
- Deviren, N. V. (2004). Yeni dış ticaret teorileri. *Mevzuat Dergisi*, 7(81), 1.
- Erkök Yılmaz, Ş. (2010). Dış Ticaret Kuramlarının Evrimi, 2. Baskı, Efil Yayınevi, Ankara, 312s.
- Ertem, Ü. (2015). *Dış ticaret işlemleri*. Ekin.
- Ertürk, E., Uluslararası İktisat Teori-Politika İktisadi Birleşmeler-Parasal İlişkiler, 2. Baskı, Alfa Kitabevi, İstanbul, 2001, ss.41-47.
- Feenstra, R.C. (2004). "İleri Uluslararası Ticaret: Teori ve Kanıt." Princeton Üniversitesi Yayınları.
- Ghadar, F. ve Adler, N. J. (1989). Management Culture and the Accelerated Product Life Cycle. *Human Resource Planning*, 12(1): 37-42.
- Grossman, G. M., & Helpman, E. (1991). Trade, knowledge spillovers, and growth. *European economic review*, 35(2-3), 517-526.
- Gruber, W., Mehta, D., & Vernon, R. (1967). The R & D factor in international trade and international investment of United States industries. *Journal of political Economy*, 75(1), 20-37.
- Hatırlı, S. A. (2019). Mikroekonomi, Beyazıt Kitabevi, İstanbul.
- Hayriye, A. T. İ. K. (2006). Tercihlerde Benzerlik Teorisi: Türkiye ve Bazı Komşu Ülkelerin Dış Ticareti Üzerine Bir Analiz. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 61(02), 33-43.
- Hirsch, S. (1965). "Uluslararası Ticarete Amerika Birleşik Devletleri Elektronik Endüstrisi." Ulusal Enstitü Ekonomik İncelemesi.

Uluslararası Ticaret ve Lojistikte Güncel Konular

- Jacobs, L. W., Wills, J. R., Coskun Samli, A., ve Bullard, W. R. (1997). Internationalization of Domestic Product Life Cycles: An Exploration of Causality. *International Marketing Review*, 14(1): 75-87.
- Karluk, R., *Uluslararası Ekonomi*, 5. Bası, Beta Yayınları, İstanbul, 1998, ss.83-91.
- Kavak, B., Başoğlu, B., Tunçel, N., & Çolak, E. (2019). Uluslararası Ürün Yaşam Eğrisi Teorisinin Geçerliliği Üzerine Bir İnceleme. *Pazarlama ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 12(24), 435-452.
- Keesing, D. B. (1966). Labor skills and comparative advantage. *The American Economic Review*, 56(1/2), 249-258.
- Keesing, D. B. (1968). Labor skills and the structure of trade in manufactures. *The open economy: Essays on international trade and finance (Columbia University Press, New York)*, 3-18.
- Krugman, P. R. (1979). Increasing returns, monopolistic competition, and international trade. *Journal of international Economics*, 9(4), 469-479.
- Krugman, P. ve Obstfeld, M. (2009). "Uluslararası Ekonomi: Teori ve Politika." Pearson Eğitimi.
- Linder, S.B. (1961). "Ticaret ve Dönüşüm Üzerine Bir Deneme." Almqvist ve Wiksell
- Öztürk, N. (2003). Dış Ticaret Kuramında Yeni Yaklaşımlar. *Öneri Dergisi*, 5(19), 109-126.
- Posner, M.V. (1961). "Uluslararası Ticaret ve Teknik Değişim." Oxford Ekonomi Makaleleri.
- Seyidoğlu, H. (2013). *Uluslararası Ticaret*. Anadolu Üniversitesi.
- Seyidoğlu, H. (2017). *Uluslararası İktisat*, Güzem Can Yayınları, İstanbul.
- Södersten, B., Reed, G., Södersten, B., & Reed, G. (1994). Macroeconomic policy with fixed and pegged exchange rates. *International Economics*, 613-642.
- Takım, A. (2015). Uluslararası Ticarete Giriş Kavram, Teori, Politika ve Uygulama. *Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş*, 2.
- Uğur, B. (2022). Dış Ticaret Teorilerinin Evrimi. *Ankara: İksad Yayınevi*.
- Vernon, R. (1966). "Ürün Döngüsünde Uluslararası Yatırım ve Uluslararası Ticaret." Üç Aylık Ekonomi Dergisi.

SÜRDÜRÜLEBİLİR LOJİSTİK: UYGULAMALAR VE GELECEK TRENDLER

Dr. Öğr. Üyesi Suzan Oğuz

Çağ Üniversitesi,

ssuzanoguz@gmail.com,

ORCID: 0000-0003-4876-3173

1. GİRİŞ

Doğal çevrede ve toplumda yaşanan hızlı küreselleşme süreçleri, çevre kirliliğinin artması, iklim değişikliği, doğal kaynakların tükenmesi gibi çeşitli sorunlara yol açmaktadır. Bu süreçler insan sağlığını tehlikeye atmakta, bireylerin temiz ve sağlıklı bir doğal çevrede yaşama yönündeki sosyal haklarını sınırlamaktadır. Çevrenin korunması ve bireylerin temiz ve sağlıklı bir çevreye sahip olma haklarının güvence altına alınması hukuk, ekonomi ve siyasetin öncelikli alanları arasında yer almaktadır (Perkumienė ve diğerleri, 2020: 1). İklim değişikliği, finansal kriz, petrol ve hammadde fiyatlarındaki gereksiz artışlar, doğal kaynakların tükenmesi korkusu, çevreye karşı artan kamu ilgisi, yasa ve yönetmeliklerin yanı sıra kitle iletişim araçlarından gelen yoğun baskı gibi sebepler bireylerin satın alma davranışlarını ve işletmelerin stratejilerini değiştirmiştir. Müşteriler gün geçtikçe daha fazla sürdürülebilirlik bilincine sahip olmakta ve tedarik zincirlerinin bir parçası olmak için sürdürülebilir bir üretici ya da tedarikçi aramaya çabalamaktadır. Bu nedenle sürdürülebilirlik konusu lojistik ve tedarik zinciri yönetiminde bir uygulama veya performans olarak düşünülmekte, araştırmacılar ve uygulayıcılar arasında giderek daha fazla popülerlik kazanmaktadır (Kumar ve diğerleri, 2017: 148).

Tedarik zincirindeki lojistik operasyonlar çevre kirliliğine ve kaynakların büyük ölçüde tükenmesine neden olmaktadır. Lojistik operasyonlarının olumsuz etkileri, lojistik şirketleri için daha fazla sürdürülebilirlik stratejisi gerektiren birbiriyle ilişkili ekonomik, çevresel ve sosyal sorunlar yaratmaktadır (Jayarathna, 2023: 704). Özellikle son yıllarda tedarik zinciri sürdürülebilirliği sıkı düzenlemeler, artan rekabet, tüketici baskıları, küreselleşme, dış kaynak kullanımı, talepteki belirsizlikler ve ekonomik rekabetçiliğe yönelik baskılar nedeniyle artan bir ilgiyle karşı karşıyadır (Grant ve diğerleri, 2017; Fahimnia ve diğerleri, 2019). Geleneksel lojistik süreçlerden kaynaklanan karbon emisyonları, hava kirliliği, kaynak kıtlığı ve atıkların çoğalması gibi sorunlar, çevreye duyarlı bir lojistik yönetiminin gereklili-

KAYNAKÇA

- Abbasi, M. ve Nilsson, F. (2016). Developing Environmentally Sustainable Logistics: Exploring Themes and Challenges from a Logistics Service Providers' Perspective. *Transportation Research Part D: Transport and Environment*, 46, s. 273-283.
- Agrawal, S. ve Singh, R. K. (2019). Analyzing Disposition Decisions for Sustainable Reverse Logistics: Triple Bottom Line Approach. *Resources, Conservation and Recycling*, 150, 104448.
- Agrawal, S., Singh, R. K. ve Murtaza, Q. (2015). A literature Review and Perspectives in Reverse Logistics. *Resources, conservation and recycling*, 97, s. 76-92.
- Agyabeng-Mensah, Y. ve Tang, L. (2021). The Relationship Among Green Human Capital, Green Logistics Practices, Green Competitiveness, Social Performance and Financial Performance. *Journal of Manufacturing Technology Management*, 32(7), s. 1377-1398.
- Baur, A. H., Thess, M., Kleinschmit, B. ve Creutzig, F. (2014). Urban Climate Change Mitigation in Europe: Looking at and Beyond the Role of Population Density. *Journal of Urban Planning and Development*, 140(1), 04013003.
- Björklund, M. ve Forslund, H. (2018). A Framework for Classifying Sustainable Logistics Innovations. *Logistics Research*, 11(1), s. 1-12.
- Chang, Q. ve Qin, R. (2008). Analysis on Development Path of Tianjin Green Logistics. *International Journal of Business and Management*, 3(9), s. 96-98.
- Che, C., Liu, B., Li, S., Huang, J. ve Hu, H. (2023). Deep Learning for Precise Robot Position Prediction in Logistics. *Journal of Theory and Practice of Engineering Science*, 3(10), s. 36-41.
- Cheah, J. H., Kersten, W., Ringle, C. M. ve Wallenburg, C. (2023). Guest Editorial: Predictive Modeling in Logistics and Supply Chain Management Research Using Partial Least Squares Structural Equation Modeling. *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*, 53(7/8), s. 709-717.
- Chung, S. H. (2021). Applications of Smart Technologies in Logistics and Transport: A Review. *Transportation Research Part E: Logistics and Transportation Review*, 153, 102455.
- Dabees, A., Barakat, M., Elbarky, S. S. ve Liseç, A. (2023). A Framework for Adopting A Sustainable Reverse Logistics Service Quality for Reverse Logistics Service Providers: A Systematic Literature Review. *Sustainability*, 15(3), 1755.
- Deckert, C. (2018). Sustainable Logistics: A Framework For Green Logistics and City Logistics. *Building New Bridges Between Business and Society: Recent Research and New Cases in CSR, Sustainability, Ethics and Governance*, s. 53-70.
- Deckert, C. (2020). Sustainable Logistics. *Encyclopedia of Sustainable Management*, s. 1-5.
- Dekker, R., Bloemhof, J. ve Mallidis, I. (2012). Operations Research for Green Logistics- An Overview of Aspects, Issues, Contributions and Challenges. *European Journal of Operational Research*, 219(3), s. 671-679.
- Duarte, G., Rolim, C. ve Baptista, P. (2016). How Battery Electric Vehicles Can Contribute to Sustainable Urban Logistics: A Real-World Application in Lisbon, Portugal. *Sustainable Energy Technologies and Assessments*, 15, s. 71-78.

- Elkington, J. (1997). The Triple Bottom Line. *Environmental management: Readings and Cases*, 2, s. 49-66.
- Fahimnia, B., Sarkis, J. ve Talluri, S. (2019). Design and Management Of Sustainable and Resilient Supply Chains. *IEEE Transactions on Engineering Management*, 66(1), s. 2-7.
- Ferguson, N. ve Browne, J. (2001). Issues in End-of-Life Product Recovery and Reverse Logistics. *Production Planning & Control*, 12(5), s. 534-547.
- Ferraro, S., Cantini, A., Leoni, L. ve De Carlo, F. (2023). Sustainable Logistics 4.0: A Study on Selecting the Best Technology for Internal Material Handling. *Sustainability*, 15(9), 7067.
- Goldman, T. ve Gorham, R. (2006). Sustainable Urban Transport: Four Innovative Directions. *Technology in society*, 28(1-2), s. 261-273.
- Grant, D. B., Wong, C. Y. ve Trautrim, A. (2017). Sustainable logistics and supply chain management: principles and practices for sustainable operations and management. *Kogan Page Publishers*.
- Grzybowska, K. ve Awasthi, A. (2020). Literature Review on Sustainable Logistics and Sustainable Production for Industry 4.0. *Sustainable Logistics and Production in Industry 4.0: New Opportunities and Challenges*, s. 1-18.
- Guerrero-Ibañez, J., Contreras-Castillo, J. ve Zeadally, S. (2021). Deep Learning Support for Intelligent Transportation Systems. *Transactions on Emerging Telecommunications Technologies*, 32(3), e4169.
- Jayarathna, C. P., Agdas, D. ve Dawes, L. (2023). Exploring Sustainable Logistics Practices Toward a Circular Economy: A Value Creation Perspective. *Business Strategy and the environment*, 32(1), s. 704-720.
- Jayarathna, C. P., Agdas, D., Dawes, L. ve Yigitcanlar, T. (2021). Multi-Objective Optimization for Sustainable Supply Chain and Logistics: A Review. *Sustainability*, 13(24), 13617.
- Jiang, F., Ma, X. Y., Zhang, Y. H., Wang, L., Cao, W. L., Li, J. X. ve Tong, J. (2022). A New Form of Deep Learning in Smart Logistics with IoT Environment. *The Journal of Supercomputing*, 78(9), s. 11873-11894.
- Juan, A. A., Mendez, C. A., Faulin, J., De Armas, J. ve Grasman, S. E. (2016). Electric Vehicles in Logistics and Transportation: A Survey on Emerging Environmental, Strategic, and Operational Challenges. *Energies*, 9(2), 86.
- Kiba-Janiak, M., Marcinkowski, J., Jagoda, A. ve Skowrońska, A. (2021). Sustainable Last Mile Delivery on E-Commerce Market in Cities from the Perspective of Various Stakeholders. Literature Review. *Sustainable Cities and Society*, 71, 102984.
- Krstev, D. ve Krstev, A. (2022). Reverse Logistics–Possibility, Expectation and Sustainability Perspectives. *Natural Resources and Technology*, 16(1), s. 89-96.
- Kumar, K. M., Rahman, A. A., Jayaraman, K. ve Rahim, S. A. (2017). Conceptualization of a Research Model for Sustainable Logistics Practices and Logistics Transport Performance. *Jurnal Pengurusan*, 51, s. 147-158.
- Larina, I. V., Larin, A. N., Kiriliuk, O. ve Ingaldi, M. (2021). Green Logistics-Modern Transportation Process Technology. *Production engineering archives*, 27(3), s. 184-190.

- Lauenstein, S. ve Schank, C. (2022). Design of a Sustainable Last Mile in Urban Logistics-A Systematic Literature Review. *Sustainability*, 14(9), 5501.
- Lee, D. H., Dong, M. ve Bian, W. (2010). The Design of Sustainable Logistics Network Under Uncertainty. *International Journal of Production Economics*, 128(1), s. 159-166.
- Li, X., Sohail, S., Majeed, M. T. ve Ahmad, W. (2021). Green Logistics, Economic Growth, and Environmental Quality: Evidence from One Belt and Road Initiative Economies. *Environmental Science and Pollution Research*, 28, s. 30664-30674.
- Macharis, C., Melo, S., Woxenius, J. ve Van Lier, T. (Eds.). (2014). Sustainable Logistics. *Emerald Group Publishing*.
- Maji, I. K., Saudi, N. S. M. ve Yusuf, M. (2023). An Assessment of Green Logistics and Environmental Sustainability: Evidence from Bauchi. *Cleaner Logistics and Supply Chain*, 6, 100097.
- Mansouri, B., Sahu, S. ve Ülkü, M. A. (2023). Toward Greening City Logistics: A Systematic Review on Corporate Governance and Social Responsibility in Managing Urban Distribution Centers. *Logistics*, 7(1), 19.
- Melo, S., Baptista, P. ve Costa, Á. (2014). The Cost and Effectiveness of Sustainable City Logistics Policies Using Small Electric Vehicles. *In Sustainable Logistics* (s. 295-314). *Emerald Group Publishing Limited*.
- Mohri, S. S., Ghaderi, H., Nassir, N. ve Thompson, R. G. (2023). Crowdshipping for Sustainable Urban Logistics: A Systematic Review of the Literature. *Transportation Research Part E: Logistics and Transportation Review*, 178, 103289.
- Nakıboğlu, G. (2007). Tersine Lojistik: Önemi ve Dünyadaki Uygulamaları. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(2), s. 181-196.
- Nathanail, E., Adamos, G. ve Gogas, M. (2017). A Novel Approach for Assessing Sustainable City Logistics. *Transportation Research Procedia*, 25, s. 1036-1045.
- Neto, J. Q. F., Bloemhof-Ruwaard, J. M., van Nunen, J. A. ve van Heck, E. (2008). Designing and Evaluating Sustainable Logistics Networks. *International journal of production economics*, 111(2), s. 195-208.
- Osman, M. C., Hüge-Brodin, M., Ammenberg, J. ve Karlsson, J. (2023). Exploring Green Logistics Practices in Freight Transport and Logistics: A Study of Biomethane Use in Sweden. *International Journal of Logistics Research and Applications*, 26(5), s. 548-567.
- Pan, S., Zhou, W., Piramuthu, S., Giannikas, V. ve Chen, C. (2021). Smart City for Sustainable Urban Freight Logistics. *International Journal of Production Research*, 59(7), s. 2079-2089.
- Parkinson, H. J. ve Thompson, G. (2003). Analysis and Taxonomy of Remanufacturing Industry Practice. *Proceedings of the Institution of Mechanical Engineers, Part E: Journal of Process Mechanical Engineering*, 217(3), s. 243-256.
- Perboli, G., Rosano, M., Saint-Guillain, M. ve Rizzo, P. (2018). Simulation–Optimisation Framework for City Logistics: An Application on Multimodal Last-Mile Delivery. *IET Intelligent Transport Systems*, 12(4), s. 262-269.

- Perkumienė, D., Pranskūnienė, R., Vienažindienė, M. ve Grigienė, J. (2020). The Right to a Clean Environment: Considering Green Logistics and Sustainable Tourism. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(9), 3254.
- Plaza-Úbeda, J. A., Abad-Segura, E., de Burgos-Jiménez, J., Boteva-Asenova, A. ve Belmonte-Ureña, L. J. (2020). Trends and New Challenges in the Green Supply Chain: The Reverse Logistics. *Sustainability*, 13(1), 331.
- Qaiser, F. H., Ahmed, K., Sykora, M., Choudhary, A. ve Simpson, M. (2017). Decision Support Systems for Sustainable Logistics: A Review and Bibliometric Analysis. *Industrial Management & Data Systems*, 117(7), s. 1376-1388.
- Rogers, D. S. ve Tibben-Lembke, R. (2001). An Examination of Reverse Logistics Practices. *Journal of business logistics*, 22(2), s. 129-148.
- Rouboutsos, A., Kapros, S. ve Vanelslander, T. (2014). Green City Logistics: Systems of Innovation to Assess the Potential of E-vehicles. *Research in Transportation Business & Management*, 11, s. 43-52.
- Samad, T. A., Ganguly, K. K. ve Das, D. (2023). Towards a Framework for Development of Crowd Logistics: Paving the Way for Sustainable Logistics. *Computers & Industrial Engineering*, 176, 109008.
- Seroka-Stolka, O. ve Ociepa-Kubicka, A. (2019). Green Logistics and Circular Economy. *Transportation Research Procedia*, 39, s. 471-479.
- Sharma, N. K., Kumar, V., Verma, P. ve Luthra, S. (2021). Sustainable Reverse Logistics Practices and Performance Evaluation with Fuzzy TOPSIS: A Study on Indian Retailers. *Cleaner Logistics and Supply Chain*, 1, 100007.
- Shee, H. K., Miah, S. J. ve De Vass, T. (2021). Impact of Smart Logistics on Smart City Sustainable Performance: An Empirical Investigation. *The International Journal of Logistics Management*, 32(3), s. 821-845.
- Shoukat, R. ve Xiaoqiang, Z. (2023). Sustainable Logistics Network Optimization From Dry Ports to Seaport: A Case Study From Pakistan. *Transportation Research Record*, 2677(3), s. 302-318.
- Song, Y., Yu, F. R., Zhou, L., Yang, X., ve He, Z. (2021). Applications of the Internet of Things (IoT) in Smart Logistics: A Comprehensive Survey. *IEEE Internet of Things Journal*, 8(6), s. 4250-4274.
- Speranza, G. M. (2018). Trends in Transportation and Logistics. *European Journal of Operational Research*, 264(3), s. 830–836.
- Srivastava, S. K. (2008). Network Design For Reverse Logistics. *Omega*, 36(4), s. 535-548.
- Tseng, M. L., Islam, M. S., Karia, N., Fauzi, F. A. ve Afrin, S. (2019). A Literature Review on Green Supply Chain Management: Trends and Future Challenges. *Resources, Conservation and Recycling*, 141, s. 145-162.
- United Nations (1987). “Our Common Future”, *World Commission on Environment and United Nations*.

Uluslararası Ticaret ve Lojistikte Güncel Konular

- Vienažindienė, M., Tamulienė, V. ve Zaleckienė, J. (2021). Green Logistics Practices Seeking Development of Sustainability: Evidence from Lithuanian Transportation and Logistics Companies. *Energies*, 14(22), 7500.
- Wichaisri, S. ve Sopadang, A. (2017). Integrating Sustainable Development, Lean, and Logistics Concepts into a Lean Sustainable Logistics Model. *International Journal of Logistics Systems and Management*, 26(1), s. 85-104.
- Zhang, G. ve Zhao, Z. (2012). Green Packaging Management of Logistics Enterprises. *Physics Procedia*, 24, s. 900-905.

İSTANBUL'UN BİR HAVACILIK MERKEZİ OLARAK YÜKSELİŞİ VE TÜRKİYE'NİN KÜRESEL HAVACILIKTA Kİ ROLÜ

Öğr. Gör. Dr. Veli Ahmet Çevik

Hitit Üniversitesi,

veliahmetcevik@hotmail.com,

ORCID: 0000-0003-1981-7275

1. GİRİŞ

İnsanlığın hizmetine giren en son taşımacılık modu olan havacılık yüz yıldan fazla bir süredir kullanılmaktadır. Küreselleşmenin hızlanmasındaki en büyük itici güçlerden olan hava yolu taşımacılığı insanların, malların, paranın, fikirlerin hatta hastalıkların da en hızlı taşınma yöntemi olmuştur. Havacılık endüstrisindeki gelişmelerle birlikte dünya artık küçülmüş ve mesafe kısıtları kaldırılmıştır.

Havacılık sektörü doğrudan istihdam ve ekonomik faaliyet oluşturması ekonomi üzerindeki önemli etkisini göstererek ekonomik ve ticaret sisteminin ayrılmaz bir parçası olmuştur (Zhang ve Graham, 2020). Ticareti, turizmi ve dünyanın bağlantılılığını artıran hava taşımacılığı 11 milyondan fazlası doğrudan olmak üzere 80 milyondan fazla iş sahası oluşturmakta ve küresel ekonomiye yaklaşık 3,5 trilyon dolar katkı sağlamaktadır (Dodd, 2020).

Uluslararası Havalimanları Konseyi'ne (ACI) göre 2023 yılında, 3 milyar yolcunun Asya-Pasifik bölgesinden, 2,3 milyarı Avrupa yolcu trafiğinin oluşturmasıyla dünya genelinde yaklaşık 4,4 milyar yolcu taşınmıştır (ACI World, 2024). Her ne kadar dünya genelinde havacılık endüstrisi gelişme gösterse de Türkiye de havacılıkta dünyanın önde gelen ülkeleri arasında yer almaktadır. 1933 yılında Türk Hava Yolları ile başlayan havacılık serüveni bugün Türkiye genelinde sivil ticari uçak trafiğine açık 59 havalimanı, 668 uçağa sahip 13 hava yolu şirketi ile hizmet vermektedir (SHGM, 2023).

Bu çalışmada dünya havacılık sektörünün genel görünümü ve Türk havacılık sektörünün güncel durumu araştırılmıştır. Türkiye coğrafi konumu, jeopolitikteki

KAYNAKÇA

- ACI World. (2024). *The trusted source for air travel demand updates* | ACI World. 23 Mayıs 2024 tarihinde <https://aci.aero/2024/02/13/the-trusted-source-for-air-travel-demand-updates/> adresinden erişildi.
- Brodzicki, T. (2021). *Global Air Cargo in the COVID-19 era - Impact on EU's External Trade* | S&P Global. 28 Mayıs 2024 tarihinde <https://www.spglobal.com/marketintelligence/en/mi/research-analysis/global-air-cargo-in-covid19-era--impact-on-eus-external-trade.html> adresinden erişildi.
- Chu, C., Zhang, H., Zhang, J., Cong, L. ve Lu, F. (2024). Assessing impacts of the Russia-Ukraine conflict on global air transportation: From the view of mass flight trajectories. *Journal of Air Transport Management*, 115, 102522.
- DHMİ. (2023). *Faaliyet Raporu 2023*. <https://www.dhmi.gov.tr/Lists/FaaliyetRaporlari/Attachments/24/Faaliyet-Raporu-2023.pdf> adresinden erişildi.
- Dodd, H. (2020). *Supporting economic & social development* | ATAG. 23 Mayıs 2024 tarihinde <https://atag.org/industry-topics/supporting-economic-social-development> adresinden erişildi.
- EUROCONTROL. (2018). *European aviation facing serious capacity challenges now and in the future*. 27 Mayıs 2024 tarihinde <https://www.eurocontrol.int/press-release/european-aviation-facing-serious-capacity-challenges-now-and-future> adresinden erişildi.
- eurostat. (2024). *International extra-EU air passenger transport*. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/avia_paexcc/default/table?lang=en adresinden erişildi.
- Georgiadis, P., Murray, C. ve Pfeifer, S. (2024). *What airlines can do about dangerous invisible turbulence*. 24 Mayıs 2024 tarihinde <https://www.ft.com/content/f9dd342e-09a5-4e8f-9a57-f59ff26133c7> adresinden erişildi.
- IATA. (2023). *Global Outlook for Air Transport*. <https://www.iata.org/en/iata-repository/publications/economic-reports/global-outlook-for-air-transport---december-2023---report/> adresinden erişildi.
- ICAO. (2016). *Value Of Air Cargo Air Transport And Global Value Chains*. <https://www.iata.org/en/iata-repository/publications/economic-reports/value-of-air-cargo-air-transport-and-global-value-chains-summary/> adresinden erişildi.
- ICAO. (2023). *Effects of Novel Coronavirus (COVID-19) on Civil Aviation*. https://www.icao.int/sustainability/Documents/COVID-19/ICAO_Coronavirus_Econ_Impact.pdf adresinden erişildi.
- ICAO. (2024). *Free Publications*. 27 Mayıs 2024 tarihinde <https://www.icao.int/publications/Pages/default.aspx> adresinden erişildi.
- New York ve New Jersey Liman İdaresi. (2024). *Port Authority of New York and New Jersey Airport Traffic Statistics*. 27 Mayıs 2024 tarihinde <https://www.panynj.gov/airports/en/statistics-general-info.html> adresinden erişildi.
- Oliver Wyman. (2024). *Global Fleet and MRO Market Forecast 2024–2034*. <https://www.oliverwyman.com/content/dam/oliver-wyman/v2/publications/2024/feb/OliverWyman-Global-Fleet-and-MRO-Market-Forecast-2024-2034.pdf> adresinden erişildi.

Uluslararası Ticaret ve Lojistikte Güncel Konular

- Pfeifer, S. (2022). *European aircraft lessors in race to recover \$5bn of planes from Russia*. 24 Mayıs 2024 tarihinde <https://www.ft.com/content/fee2e47e-7121-4b9a-bc22-dc9b166b60f1> adresinden erişildi.
- SHGM. (2023). *2023 Yılı Faaliyet Raporu*. [https:// web.shgm. gov.tr /tr/ kurumsal/4006-faaliyet-raporlarimiz](https://web.shgm.gov.tr/tr/kurumsal/4006-faaliyet-raporlarimiz) adresinden erişildi.
- SHGM. (2024). *İstatistikler Havayolu Uçak Filosu İstatistikleri*. [https:// web. shgm.gov.tr /tr/kurumsal/ 4547-istatistikler](https://web.shgm.gov.tr/tr/kurumsal/4547-istatistikler) adresinden erişildi.
- Türk Hava Yolları. (2019). *Turkey: Recent Developments*. [https:// investor. turkishairlines.com/documents /turkiye-makroekonomik-gostergeler-1.pdf](https://investor.turkishairlines.com/documents/turkiye-makroekonomik-gostergeler-1.pdf) adresinden erişildi.
- Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı. (2023). *Ulaşan ve Erişen Türkiye 2022*. Kasım.
- UNWTO. (2024). 145 key tourism statistics. 26 Mayıs 2024 tarihinde [https:// www. unwto.org/tourism-statistics/key-tourism-statistics](https://www.unwto.org/tourism-statistics/key-tourism-statistics) adresinden erişildi.
- Zhang, F. ve Graham, D. J. (2020). Air transport and economic growth: a review of the impact mechanism and causal relationships. *Transport Reviews*, 40(4), 506-528.

İKTİSAT TARİHİ DERSLERİ

Cengiz Samur

İktisat Tarihi Dersleri

Cengiz Samur

Yayın No.: 5310
E-ISBN: 978-625-371-163-4
ISBN: 978-625-371-162-7
Basım Sayısı: 1. Basım, Nisan 2024

© Copyright 2024, NOBEL BİLİMSEL ESERLER SERTİFİKA NO.: 20779
Bu baskının bütün hakları Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.ne aittir.
Yayınevinin yazılı izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik
ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.
Nobel Yayın Grubu, 1984 yılından itibaren ulusal ve 2011 yılından itibaren ise uluslararası düzeyde düzenli olarak faaliyet yürüt-
mekte ve yayınladığı kitaplar, ulusal ve uluslararası düzeydeki yükseköğretim kurumları kataloglarında yer almaktadır.
"NOBEL BİLİMSEL ESERLER" bir Nobel Akademik Yayıncılık markasıdır.

Genel Yayın Yönetmeni: Nevzat Argun -nargun@nobelyayin.com-
Genel Yayın Koordinatörü: Gülfem Dursun -gulfem@nobelyayin.com-

Sayfa Tasarım: Süleyman Gezgin -suleyman@nobelyayin.com-
Redaksiyon: Süleyman Gezgin -suleyman-n@nobelyayin.com-
Kapak Tasarım: Sezai Özden -sezai@nobelyayin.com-
Görsel Tasarım Uzmanı: Mehtap Bayraktar Asiltürk -mehtap@nobelyayin.com-

Kütüphane Bilgi Kartı

Samur, Cengiz.

İktisat Tarihi Dersleri / Cengiz Samur

1. Basım, VI + 236 s., 16,5x24 cm. Kaynakça var, dizin yok.

E-ISBN: 978-625-371-163-4

ISBN: 978-625-371-162-7

1. Roma Ekonomisi 2. Malikâne Sistemi 3. Loncalar 4. Merkantilizm

Genel Dağıtım

ATLAS AKADEMİK BASIM YAYIN DAĞITIM TİC. LTD. ŞTİ.

Adres: Bahçekapı Mh. 2465 Sk. Oto Sanayi Sitesi No:7 Bodrum Kat, Şaşmaz/ANKARA

Telefon: +90 312 278 50 77 - Faks: 0 312 278 21 65

Sipariş: siparis@nobelyayin.com- E-Satış: www.nobelkitap.com - esatis@nobelkitap.com
www.atlaskitap.com - info@atlaskitap.com

Dağıtım ve Satış Noktaları: Alfa, Kırmızı Kedi, Arkadaş, D&R, Dost, Kika, Kitapsan, Nezih, Odak, Pandora, Prefix, Remzi

Baskı ve Cilt: Ada Matbaacılık Yayın San. Tic. Ltd. Şti. Sertifika No.: 44093 Ostim OSB Mah. 1578. Cad. No.: 21
Yenimahalle/ANKARA

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ..... iii

İÇİNDEKİLER..... vii

BİRİNCİ BÖLÜM

İKTİSAT TARİHİ NEDİR?..... 1

I. "İKTİSAT TARİHİ" NİN TANIMI, KONUSU VE SAHASI 1

I.1. Tanımı 1

I.2. Konusu ve Alanı 3

II. "İKTİSAT TARİHİ" BİLİM DALININ DOĞUŞU 6

III. İKTİSAT TARİHİNİN ÖNEMİ 9

III.1. İktisat Teorisi Bakımından 9

III.2. İktisadî Sistemler Bakımından 11

III.3. Cemiyetler Bakımından 12

IV. İKTİSAT TARİHİNİN DİĞER BİLİM DALLARIYLA MÜNASEBETİ 12

V. İKTİSAT TARİHİNİN METODU 17

V.1. Kronoloji Metodu 18

V.2. Coğrafya Metodu..... 19

V.3. Konu Metodu..... 19

V.4. Mantıklı Merhalelere Ayırma Metodu (Gelişme Merhaleleri)..... 20

V.5. Tarihî (Kronolojik) Dönemlere Ayırma Metodu 27

VI. İKTİSAT TARİHİNİN KAYNAKLARI..... 27

İKİNCİ BÖLÜM

İLKÇAĞ EKONOMİLERİ VE GENEL ÖZELLİKLER..... 31

I. GİRİŞ: "İLKÇAĞ EKONOMİLERİ" TERİMİ ÜZERİNE 31

II. İLKÇAĞ EKONOMİLERİNİN ORTAK ÖZELLİKLERİ 34

II.1. İlkçağ Ekonomilerinin Genel Özellikleri: Maddeler Hâlinde Sıralama 35

II.2. İlkçağ Ekonomilerinin Genel Özellikleri: Maddelere İlişkin Açıklamalar.....36

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ROMA EKONOMİSİ..... 47

I. ROMA EKONOMİSİ: GİRİŞ (M.Ö. 753'ten 476'ya ve 1453'e) 47

II. TARİHÎ DÖNEMLER İTİBARIYLA ROMA EKONOMİSİ 49

II.1. Krallık Devri (İptidaî ziraî ekonomi) (M.Ö. 753-M.Ö. 509) 49

II.2. Cumhuriyet Devri (M.Ö. 509-M.Ö. 31) 52

II.3. İmparatorluk Devri (M.Ö. 31-M.S. 476) 57

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ORTAÇAĞ AVRUPA EKONOMİSİNE GİRİŞ: GENEL PANORAMA.....	69
I. KRONOLOJİK DÖNEMLER.....	69
II. SOSYO-EKONOMİK KARAKTERLER	73
III. ORTAÇAĞ'DA ÖNEMLİ TARİHİ OLAYLAR	77
IV. ORTAÇAĞ AVRUPA EKONOMİSİ NASIL ELE ALINABİLİR?	78

BEŞİNCİ BÖLÜM

ORTAÇAĞ'DA AVRUPA'DA TARIM: MALİKÂNE SİSTEMİ VE FEODALİTE	79
I. "MALİKÂNE" NEDİR?.....	79
II. MALİKÂNE'DE ARAZİNİN KISIMLARI VE BUNLARA DAİR ÖZELLİKLER.....	82
II.1. Arazi Kısımları	82
II.2. Malikânelerin Büyüklüğü.....	84
III. SOSYO-EKONOMİK BÜNYE: SINIFLAR	85
III.1. Sınıflar Neler?	85
III.2. Senyör ile Serfin Statüsü.....	87
III.2.1. Senyörün Hak ve Sorumlulukları	87
III.2.2. Serfin Hak ve Sorumlulukları	88
III.2.3. Serfe Dair Hukukî/Fiilî Tahditler	90
III.3. Serfin "Köle" ve 19. Asır Sanayi İşçisi ile Mukâyesesi	91
III.3.1. Serfin "Köle" ile Mukâyesesi	91
III.3.2. Serfin 19. Yüzyıl İngilteresinde Sanayi İşçisi ile Mukâyesesi.....	92
IV. MALİKÂNEDE TAMAMLAYICILIK VE BÜTÜNLÜK	92
V. MALİKÂNE'NİN LATİFUNDİA İLE MUKÂYESESİ	93
VI. MALİKÂNELERİN/MALİKÂNE SİSTEMİNİN ÖZELLİKLERİ	94
VII. MALİKÂNE SİSTEMİNİN TARİHİ SERÜVENİ	95
VII.1. Ortaya Çıkışı.....	95
VII.2. Malikâne ve Feodalite Sisteminin Çöküşü	97
VIII. "FEODAL TOPLUM"UN NE OLDUĞUNA DAİR BİR "İDEAL TİP" İNŞA TEŞEBBÜSÜ	99
IX. TİMAR SİSTEMİ VE MALİKÂNE SİSTEMİ MUKÂYESESİ.....	103
Bölüm Eki I: Klasik Dönem Osmanlı Tımarı.....	118

ALTINCI BÖLÜM

ORTAÇAĞ AVROPASI'NDA LONCALAR.....	123
I. GİRİŞ	123
II. "LONCA" TERİMİNİN TARİHİ-KURUMSAL KAPSAMI.....	124
II.1. Ticaret Alanında Tüccar Loncaları.....	126
II.2. Endüstriyel Alanda Esnaf ve Zanaatkâr Loncaları	132
III. TARİHİ OLARAK LONCALARIN ORTAYA ÇIKIŞI	136

IV. LONCA KURUMUNUN ESASLARI	139
IV.1. Tekelcilik, Rekabete Kapalılık ve Himayecilik	140
IV.2. Çıraklık.....	142
IV.3. Kalfalık.....	144
IV.4. Ustalık.....	145
IV.5. Sosyal ve Ekonomik Dayanışma	146
IV.6. Dinî Boyutlar.....	147
IV.7. Tüketiciyi Gözetmek Üzere Malın Kalitesinin Korunması.....	148
V. LONCA KURUMLARININ TARİHÎ SÜREÇ İÇERİSİNDE ZAYIFLAYARAK ÇÖKÜŞLERİ	149
VI. SONUÇ	152

YEDİNCİ BÖLÜM

MERKANTİLİZM..... 157

I. GİRİŞ	157
II. MERKANTİLİST PARADİGMANIN ESASLARI	158
II.1. Milletlerin Menfaatleri Arasında Tezat.....	160
II.2. Fertlerin ve Sınıfların Menfaatleri Arasında Tezat.....	161
II.3. Finansal Sermayeye Atfedilen Önem-Para Arzı (Kıymetli Madenler)	161
II.4. Sanayi ile Ticarete Merkezî Bir Değer Verilmesi ve Sanayileşme Gayesi.....	162
III. ESKİ MERKANTİLİZM VE ESASLARI	163
III.1. Servet Anlayışı	163
III.2. Aktif Ticaret Bilançosu	164
III.3. İktisat Politikalarının Devletçi, Milliyetçi ve Himâyeci Karakterde Olması	167
III.4. Nüfus Artışı.....	168
III.5. Merkantilist Düşünce ve Para-Miktar Teoreminin Cariliği.....	169
IV. ESKİ MERKANTİLİZMİN REALİTE İTİBARI İLE TÜRLERİ	169
IV.1. Avrupa Açısından Merkantilizm Niçin Önemlidir?.....	169
IV.2. Tatbikat İtibarıyla Merkantilizmin Türleri.....	170
IV.2.1. İngiliz Merkantilizmi (Ticaret Merkantilizmi, Ticarî Merkantilizm).....	171
IV.2.2. Fransız Merkantilizmi (Sanayi Merkantilizmi: Kolbertizm).....	173
IV.2.3. İspanyol-Portekiz ve İtalyan Merkantilizmi (Külçe Merkantilizmi, Külçeci Merkantilizm: Bülyonizm).....	174
IV.2.4. Alman Merkantilizmi (Önemli Ölçüde Kameralizm: Fiskalizm).....	176
V. SONUÇ	176

SEKİZİNCİ BÖLÜM

İNGİLİZ SANAYİ İNKILÂBİ (1750-1850)..... 181

I. GİRİŞ	181
II. TEORİK-KAVRAMSAL OLARAK SANAYİLEŞME ve SANAYİ DEVRİMİ.....	182
II.1. Ekonomide Endüstri Lehine Yapısal Dönüşüm	183
II.1.1. Üretim (Ürün) İtibarıyla.....	183
II.1.2. Üretim Tarzı İtibarıyla	184
II.1.3. Üretim Tekniği/Teknolojisinde Sürekli İcat ve Yenilikler	186

II.1.4. İş Gücünün İstihdam Edildiği Sektörler İtibariyle	186
II.2. Artı-Değer ve Sermaye Birikimi	187
II.3. Endüstriyel Mamullere Talep, Uzun Dönemli Ekonomik Büyüme ve Dış Ticaret.....	188
II.4. Bol ve Ucuz İş Gücü (Emek)	189
III. TARİHÎ OLGU OLARAK SANAYİ DEVRİMİ	189
III.1. İlk (İngiliz) Sanayi Devrimini Hazırlayan Zihnî ve Maddî Şartlar	190
III.1.1. Zihnî Şartlar	191
III.1.2. Maddî Şartlar	191
III.2. İlk Sanayi Devrimi Olgusu	197
III.2.1. Genel Olarak Tekstil, Özel Olarak ise Pamuklu Sanayii.....	197
III.2.2. Demir Sanayi	199
IV. SONUÇ	200

DOKUZUNCU BÖLÜM

SANAYİ İNKİLÂBININ SONUÇLARI..... 203

I. GİRİŞ	203
II. SANAYİ İNKİLÂBININ İÇTİMAÎ-İKTİSADÎ SONUÇLARI	204
II.1. Sürekli ve Uzun Vadeli İktisadî Büyüme.....	205
II.2. Sektörel, Coğrafi-Bölgesel Olarak İktisadî Entegresyon ve İktisadî Dalgalanmalar.....	207
II.3. Toplumun Sosyo-ekonomik Refah Seviyesinde (Hayat Standartlarında) Yükseliş	208
II.4. Ekonomide Endüstri Lehine Yapısal Dönüşüm	212
II.4.1. Üretim (Ürün) İtibarıyla	212
II.4.2. Üretim Tarzı İtibarıyla	212
II.4.3. Üretim Tekniği/Teknolojisinde Sürekli İcat ve Yenilikler	214
II.4.4. İş Gücünün İstihdam Edildiği Sektörler İtibarıyla.....	215
II.5. Dış Ticaret Hacminin Gelişmesi ve Dünya Ekonomisinde Entegresyon	215
II.6. Sosyo-Ekonomik Sınıfların Doğuşu	217
II.7. Tarımsal Üretim Organizasyonunda Değişme	219
II.8. Nüfus Artışı	219
III. SONUÇ	220

ONUNCU BÖLÜM

1929 BÜYÜK BUHRANI .....

I. 1929 KRİZİ: BÜYÜK ÇÖKÜŞ	228
II. 1929 BUHRANININ EMSALSİZLİĞİ: BÜYÜKLÜK VE ŞİDDETİ.....	229
II.1. ABD Ekonomisine Tesirleri (Veriler)	229
II.2. Büyük Buhran ve Sanayileşmiş Kapitalist Ülkeler	231

KAYNAKLAR .....

KAYNAKLAR

- Barkan, Ömer Lütfi, *İktisat Tarihi (Ders Notları)*, Kitap: II, İ.Ü. İktisat Fak. Yay., Sermet Matbaası, İst., 1957,
- _____, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Esnaf Cemiyetleri*, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, Cilt: 41, Sayı: 1-4, (Eylül 1982 - Ekim 1983), Ömer Lütfi Barkan'a Armağan, İst. 1984,
- _____, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Çiftçi Sınıfların Hukukî Statüsü, (Türkiye'de Toprak Meselesi*, Toplu Eserler 1, Gözlem Yayınları, Birinci Baskı, İst., 1980),
- _____, *XV. ve XVI. Asırlarda Osmanlı İmparatorluğu'nda Toprak İşçiliğinin Organizasyonu Şekilleri, (Türkiye'de Toprak Meselesi*, Toplu Eserler 1, Gözlem Yayınları, Birinci Baskı, İst., 1980),
- _____, *Timar, (Türkiye'de Toprak Meselesi*, Toplu Eserler 1, Gözlem Yayınları, Birinci Baskı, İst., 1980),
- _____, *Çiftlik, (Türkiye'de Toprak Meselesi*, Toplu Eserler 1, Gözlem Yayınları, Birinci Baskı, İst., 1980),
- _____, *Feodal Düzen ve Osmanlı Timarı, (Türkiye'de Toprak Meselesi*, Toplu Eserler 1, Gözlem Yayınları, Birinci Baskı, İst., 1980),
- _____, *Türkiye'de Servaj Var mıydı? (Türkiye'de Toprak Meselesi*, Toplu Eserler 1, Gözlem Yayınları, Birinci Baskı, İst., 1980),
- Bloch, Marc, *Feodal Toplum*, (Tercüme: M. A. Kılıçbay), Savaş Yay., Birinci Baskı, 1983, Cin, Halil, *Mirî Arazi ve Bu Arazinin Özel Mülkiyete Dönüşümü*, Selçuk Üniv. Yayınları, İkinci Baskı, 1987,
- _____, *Osmanlı Toprak Düzeni ve Bu Düzenin Bozulması*, Boğaziçi Yayınları, 2. Baskı, İst., 1985,
- Deane, Phyllis, *İlk Sanayi İnkılabı*, (Çev.: Tevfik Güran), İkinci Baskı, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara, 1994,
- Divitçioğlu, Sencer, *Asya Üretim Tarzı ve Osmanlı Toplumunu*, Ar yayın-dağıtım, Sermet Matbaası, 1981,
- Dobb, Maurice, *Kapitalizmin Gelişimi Üzerine İncelemeler*, (Çev.: F. Akar), Belge Yay., Birinci Baskı, İst., 1992,
- Duran, Bünyamin, *Sekülerleşme Krizi ve Bir Çıkış Yolu Arayışı*, Timaş Yay., İst., 1996,
- Friedman, Milton ve Schwartz, Anna (1963), *The Great Contraction 1929-33* [Chapter 7, in *A Monetary History of United States, 1867-1960* (Princeton University Press), p. 299-419],
- Galbraith, J. Kenneth (1984 [1954]), *The Great Crash 1929*, Penguin Books,
- Gölpınarlı, Abdülbaki, *İslam ve Türk İllerinde Fütüvvet Teşkilatı ve Kaynakları*, İst. Üniv. İktisat Fak. Mecmuası, C. XI, No. 1-4, (Ekim 1949 Temmuz 1950), İst., 1952)
- Güran, Tevfik, *İktisat Tarihi*, İst., 1991,

İktisat Tarihi Dersleri

- Heaton, Herbert, *Avrupa İktisat Tarihi*, C. I, (Terc.: Mehmet Ali Kılıçbay, O. Aydoğuş), Birinci Baskı, Ankara, 1985,
- Heaton, Herbert, *Avrupa İktisat Tarihi I-II*, Teori Yay., Birinci Baskı, Ankara, 1995,
- Huberman, Leo, *Feodal Toplumdan Yirminci Yüzyıla*, (Çev.: Murat Belge), İletişim Yay., İst., 1991,
- Kazgan, Gülten, *İktisadî Düşünce veya Politik İktisadın Evrimi*, İstanbul Üniv. İktisat Fak. Yay., İst., 1969,
- Kennedy, Paul, *Yirmibirinci Yüzyıla Hazırlanırken*, (Çev.: Fikret Üçcan), Türkiye İş Bankası Yay., Ankara, 1985,
- Köhnen, Gerhard, *Ekonomi Tarihi - Başlangıcından Bugüne*, (Çev.: Tunay Akoğlu), Varlık Yay., İst., 1965,
- Kurmuş, Orhan, *İktisat Tarihinin Doğuşu*, Yordam Yayınevi, İst., 2009,
- Kütükoğlu, Mübahat S., *Osmanlı İktisadî Yapısı*, (Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi içinde), IRCICA Yay., İst., 1994,
- _____, *Tarih Araştırmalarında Usul*, 2. Baskı, Kubbealtı Neşriyat, İst., 1991 ve Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2014,
- Louis, André, *Ekonomik Tarih (Eski Zamanlardan Genel Harbin Sonuna Kadar)*, (Çev.: Ziya Karamürsel), Devlet Basımevi, İst. 1938,
- Macfarlane, Alan, *Kapitalizm Kültürü*, (Çev.: Remzi Hakan Kır), Ayrıntı Yay., İst., tarihsiz,
- Nef, John, *Sanayileşmenin Kültür Temelleri*, (Çev.: Erol Güngör), Kalem Yay., İkinci Baskı, İst., 1980,
- Neumark, F., *İktisadî Düşünce Tarihi*, Birinci Cilt, (Tercüme: Ahmet Ali Özeken), İstanbul Üniversitesi İktisat Fak. Yay., İst., 1943,
- _____, *Genel Ekonomi Teorisi*, Birinci Cilt (Birinci Fasikül), 2. Tab'ı, (Müt. Refii Şükrü Suvla-Ahmed Ali Özeken), İ.Ü. İktisat Fak. Yay., İst., 1944.
- Pakalın, M. Zeki, Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, M.E.B. Yay., Cilt I-III, İst., 1993,
- Pamuk, Şevket, *100 Soruda Osmanlı-Türkiye İktisadî Tarihi 1500-1914*, Gerçek Yayınevi, İst., 1987,
- Pirenne, Henri, *Hz. Muhammed ve Charlemagne*, (Çev.: Mehmet Ali Kılıçbay), Birinci Baskı, Birey ve Toplum Yay., Ankara, 1984,
- _____, *Ortaçağ Kentleri Kökenleri ve Ticaretin Canlanması*, (Çev.: Şadan Karadeniz), 3. Baskı, İletişim Yay., İst., 1991,
- _____, *Ortaçağ Avrupa'sının Ekonomik ve Sosyal Tarihi*, (Çev.: Uygur Kocabaşoğlu), İletişim Yay., 1. Baskı, İst., 2005,
- Rostow, R. W., *İktisadî Gelişmenin Merhaleleri*, (Çev.: Erol Güngör), Kalem Yay., İst., 1980,
- Sahillioğlu, Halil, *İktisat Tarihi Ders Notları (İlk ve Ortaçağ)*, İ.Ü. İktisat Fak. Yay., İst., 1986,
- Sayar, Ahmet Güner, *Osmanlı İktisat Düşüncesinin Çağdaşlaşması (Klasik Dönemden II. Abdülhamid'e)*, Der Yay., İst., 1986,

Kaynaklar

- Seé, Henri, *Modern Kapitalizmin Doğuşu*, (Müt. Turgut Erim), Turan Neşriyat Yurdu Yay., İst., 1970,
- Smith, Adam (1937 [1789]), *an Inquiry into The Nature and Causes of The Wealth of Nations*, (copied from the fifth edition, the last published before A. Smith's death, and edited by Edwin Cannan, M. A., LL. D.), Modern Library Edition, Random House, Inc., (First edition: 1776), <https://ia801504.us.archive.org/7/items/in.ernet.dli.2015.207956/2015.207956.The-Wealth.pdf> (Erişim: Mayıs, 2023),
- _____ (1948), *Milletlerin Serveti (IV. Kitap, Bölüm I)*, (Çeviren: Haldun Derin), Millî Eğitim Basımevi, İstanbul,
- Tabakoğlu, Ahmet, *Sosyal ve İktisadî Yönleriyle Ahilik*, 12. Milletlerarası Ahilik ve Esnaf Sempozyumu içerisinde, 1984,
- _____, *Türk Çalışma Hayatında Fütüvvet ve Ahilik Geleneği*, Kaynaklar, Sayı 2, 1984,
- _____, *Türk İktisat Tarihi, Dergâh Yayınları*, İkinci Baskı, İst., 1994,
- Temin, Peter (1994), *The Great Depression*, NBER, Historical Paper No. 62, https://www.nber.org/system/files/working_papers/h0062/h0062.pdf (Erişim: Nisan 2023),
- Ulutan, Burhan, *İktisatî Doktrinler Tarihi*, Ötüken Neşriyat, İst., 1978,
- Weber, Max, *Protestan Ahlâkı ve Kapitalizmin Ruhu*, (Müt. Zeynep Aruoba), Hil Yay., İst., 1985.
- _____, *Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu*, (Çev.: Zeynep Gürata), Ayraç, Ankara, 1997,
- _____, *Sosyoloji Yazıları*, (Türkçesi: Taha Parla), Hürriyet Vakfı Yay., 2. Baskı, İst., 1987,
- Yavuz, Ekrem, *Spinoza'nın Devlet Kuramı Bağlamında 17. Yüzyıl Hollanda Doğu ve Batı Hindistan Kumpanyaları*, Marmara Üniv. İktisadi ve İdari Bilimler Fak. Dergisi, Yıl 1986, Sayı 3'ten ayrı basım, İst., 1986,
- Zeytinoğlu, Erol, *İktisat Tarihi*, İst., 1983,
- _____, *Ekonomik Doktrinler ve Ekonomik Sistemler Tarihi*, İst., 1992,
- _____, *Ekonomik Doktrinler ve Ekonomik Sistemler*, İkinci Baskı, İst., 1996.

AİLE ŞİRKETLERİNDE TAHT OYUNLARI

Dr. Mahmut Özgün

Aile Şirketlerinde Taht Oyunları

Dr. Mahmut Özgün

Yayın No.: 2163
ISBN: 978-625-393-612-9
E-ISBN: 978-625-393-613-6
Basım Sayısı: 1. Basım, Haziran 2024

© Copyright 2024, NOBEL BİLİMSEL ESERLER SERTİFİKA NO.: 20779

Bu baskının bütün hakları Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.ne aittir.

Yayınevinin yazılı izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik

ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.

Nobel Yayın Grubu, 1984 yılından itibaren ulusal ve 2011 yılından itibaren ise uluslararası düzeyde düzenli olarak faaliyet yürütmekte ve yayınladığı kitaplar, ulusal ve uluslararası düzeydeki yükseköğretim kurumları kataloglarında yer almaktadır.

"NOBEL BİLİMSEL ESERLER" bir Nobel Akademik Yayıncılık markasıdır.

Genel Yayın Yönetmeni: Nevzat Argun -nargun@nobelyayin.com-

Genel Yayın Koordinatörü: Gülfem Dursun -gulfem@nobelyayin.com-

Sayfa Tasarım: Süleyman Gezgin -suleyman@nobelyayin.com-

Redaksiyon: Süleyman Gezgin -suleyman-n@nobelyayin.com-

Kapak Tasarım: Sezai Özden -sezai@nobelyayin.com-

Görsel Tasarım Uzmanı: Mehtap Bayraktar Asilturk -mehtap@nobelyayin.com-

Kütüphane Bilgi Kartı

Özgün, Mahmut

Aile Şirketlerinde Taht Oyunları/Mahmut Özgün

1. Basım, XIV + 180 s., 16,5x24 cm. Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-393-612-9

E-ISBN: 978-625-393-613-6

1. Aile Şirketi 2. Kurumsallaşma 3. İç Kaynak Bağımlılığı Kuramı.

Genel Dağıtım

ATLAS AKADEMİK BASIM YAYIN DAĞITIM TİC. LTD. ŞTİ.

Adres: Bahçekapı Mh. 2465 Sk. Oto Sanayi Sitesi No:7 Bodrum Kat, Şaşmaz/ANKARA

Telefon: +90 312 278 50 77 - Faks: 0 312 278 21 65

Sipariş: siparis@nobelyayin.com- E-Satış: www.nobelkitap.com - esatis@nobelkitap.com

www.atlaskitap.com - info@atlaskitap.com

Dağıtım ve Satış Noktaları: Alfa, Kırmızı Kedi, Arkadaş, D&R, Dost, Kika, Kitapsan, Nezih, Odak, Pandora, Prefix, Remzi

Baskı ve Cilt: Ada Matbaacılık Yayın San. Tic. Ltd. Şti. Sertifika No.: 44093 Ostim OSB Mah. 1578. Cad. No.: 21 Yenimahalle/ANKARA

ÖZET

AİLE ŞİRKETLERİNDE TAHT OYUNLARI

Küresel ekonomik büyüme ve istihdam açısından büyük öneme sahip olan aile şirketleri; aile üyelerinin kurmuş olduğu ve kontrol altında tuttuğu hem mülkiyette hem de yönetim mekanizmasında büyük oranda aile fertlerinin paylarının bulunduğu işletmelerdir. Aile şirketlerinin diğer özellikleri; ailenin geçimini sağlamak ve/veya sermayenin korunması amacı ile kurulması, yönetim kademelerinin büyük çoğunluğunu aile üyelerinin oluşturması, karar alma safhalarında genellikle aile üyelerinin etkili olması ve aileden en az iki neslin istihdam edilmesidir.

Aile şirketleri içerisinde yüzyıllardır yaşayan başarılı örnekler olmakla birlikte birçoğu üçüncü kuşağa geçmeden ömrünü tamamlamaktadır. Türkiye’de ise güncel istatistikler aile şirketlerinin ömrünün çok daha kısa olduğunu göstermektedir. Dünyada başarılı aile şirketleri örneklerine bakıldığında, kurumsallaşmanın merkezi öneme sahip olduğu görülmektedir. Kuşkusuz, kurucularının aile üyeleri olduğu, merkeziyetçi bir yönetim yaklaşımına sahip olan ve ana karakterini aile olmaktan kaynaklı değer birliğinden alan aile şirketlerinde kurumsallaşma zorlu bir süreçtir. Kurucu irade, kendi çocuğu olarak gördüğü şirketin birçok işlevini kendi üzerine almakta ve kısa vadede kâr-avantaj-rekabetçilik sağlayan bu unsur, şirketin büyümesi ve süreçlerin karmaşıklaşmasıyla dezavantaja dönüşmektedir. İç kaynaklara bağımlılığa dayalı ve şirketin ömrünü kısaltan bu modelin aşılmasında kurumsallaşma stratejik öneme sahiptir.

Kitap çalışması iki boyuttan oluşmaktadır. İlk boyutta, aile şirketlerinde kurumsallaşma ve iç kaynak bağımlılığına ilişkin yerli ve yabancı yazın taranarak kuramsal bulgulara ulaşılmıştır. İkinci boyutu ise bu kuramsal bulgulardan hareketle; kurumsallaşmanın iç kaynak bağımlılığı üzerindeki etkisini tespit etmek için en az üçüncü kuşağa geçmiş büyük ölçekli aile şirketlerinde Yönetim Kurulu üyeliği yapan on dört aile üyesinin katıldığı bir nitel araştırma oluşturmaktadır. Bu doğrultuda, bir durum saptaması yapılarak, aile şirketlerinde kurumsallaşmanın iç kaynak bağımlılığına etkisine ilişkin değerlendirmeler ve önerilerde bulunulmuştur.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ÖN SÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR	ix
TABLolar LİSTESİ	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiii
1. GİRİŞ	1
2. AİLE ŞİRKETLERİNDE KURUMSALLAŞMA	5
2.1. Ailenin Kurumsallaşması	8
2.1.1. Aile Anayasası	8
2.1.2. Aile Meclisi	10
2.2. Şirketin Kurumsallaşması	13
2.2.1. Tepe Yönetimin Kurumsallaşması	15
2.2.1.1. Genel Kurul	16
2.2.1.2. Yönetim Kurulu	18
2.2.1.3. İcra Kurulu	20
2.2.1.4. Denetçiler	22
2.2.2. Orta Kademe Yönetimin Kurumsallaşması	24
2.2.2.1. Müdürler	25
2.2.2.2. Bütçe	27
2.2.2.3. İşletme Politikaları	29
2.2.3. Alt Kademe Yönetimin Kurumsallaşması	36
2.2.3.1. İş Süreçleri	37
2.2.3.2. İş Analizi ve İş Tanımları	38
2.2.3.3. Yetkinlikler	40
3. İÇ KAYNAK BAĞIMLILIĞI KURAMI	43
3.1. Maddi Olmayan Kaynaklar	50
3.1.1. İnsan Sermayesi	50
3.1.2. Yapısal Sermaye	51
3.1.3. Teknolojik Sermaye	52
3.1.4. Sosyal Sermaye	53
3.2. İç Kaynak Bağımlılığı Kuramı Üzerine Yapılan Araştırmalar	54
3.2.1. Yerli Literatürde İç Kaynak Bağımlılığı Kuramı	60

3.2.2. Türkiye’de Kaynak Bağımlılığı Konulu Lisansüstü Tez Çalışmaları	61
3.3. İç Kaynak Bağımlılığının Teorik Temelleri	65
3.3.1. Vekâlet Teorisi	65
3.3.2. Hizmetkârlık Teorisi	71
3.3.3. Paydaş Teorisi	73
3.3.4. İşlem Maliyeti Teorisi	77
3.4. İç Kaynak Bağımlılığının Sınıflandırılması	80
3.4.1. Bilinçli/Arzulanan İç Kaynak Bağımlılığı	80
3.4.2. Bilinçsiz/Arzulanan İç Kaynak Bağımlılığı	85
3.5. İç Kaynak Bağımlılığın Maliyeti	89
3.5.1. Doğrudan Maliyetler	90
3.5.2. Dolaylı Maliyetler	91

4. AİLE ŞİRKETLERİNDE KURUMSALLAŞMA VE İÇ KAYNAK BAĞIMLILIĞI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA 93

4.1. Araştırmanın Amacı	93
4.2. Araştırmanın Yöntemi	93
4.4. Araştırma Örneklemine Seçimi	96
4.5. Geçerliliğin Sağlanması	99
4.6. Güvenilirliğin Sağlanması	101
4.7. Verilerin Toplanması	104
4.8. Analiz Yöntemi	105
4.9. Bulgular ve Değerlendirme	106
4.9.1. Ailenin Kurumsallaşmasına İlişkin Bulgular	107
4.9.1.1. Aile Anayasası	108
4.9.1.2. Şirket Ortakları ve Mirasçılarının Hisseleriyle İlgili Düzenleme	110
4.9.1.3. Yönetime Katılacak Aile Üyelerinin ve Haklarının Belirlenmesi	112
4.9.1.4. Damatlar ve Gelinlerin Şirkette Çalışması	114
4.9.2. Şirketin Kurumsallaşmasına İlişkin Bulgular	116
4.9.2.1. Şirketin Kurumsallaşması	117
4.9.2.2. Kurumsallaşma Sürecinde Yaşanan Sorunlar	122
4.9.2.3. Bağımsız Yönetim Kurulu Üyeliği	125
4.9.2.4. Prosedürler ve İş Akışlarından Sorumluluk	129
4.9.3. Aile Şirketlerinde İç Kaynak Bağımlılığına İlişkin Bulgular	131
4.9.3.1. Bilinçli/Arzulanan İç Kaynak Bağımlılığı	131
4.9.3.2. Bilinçsiz/Arzulanan İç Kaynak Bağımlılığı	137

5. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ 143

KAYNAKLAR 161

KAYNAKLAR

- Abata, Matthew A., (2014), **“Participative Budgeting And Managerial Performance In The Nigerian Food Products Sector,”** Global Journal of Contemporary Research in Accounting, Auditing and Business Ethics (GJCRA) An Online International Research Journal (ISSN: 2311-3162),1(3), p.6.
- Aguilar-Savén, Ruth Sara, (2004), **“Business Process Modelling: Review and Framework,”** International Journal of Production Economics, 90, p. 130.
- Akıncı, Gizem Sayan, (2011), **“Aile İşletmelerinde Yönetim Kurulunun Yapısal Özelliklerinin Firma Performansına Etkisi,”** İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat-İşletme Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul, s.24.
- Akıngüç Günver, Bahar, (2004) **“Aile İşletmelerinin Geleceği,”** 1. Aile İşletmeleri Kongresi Kongre Kitabı, İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları, s. 169.
- Akpınar, Teoman ve Öğütoğulları, Eren., (2016), **“OHSAS 18001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi”**, Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi, 02 (3), ss.97-104.
- Aktan, Coşkun Can, **“Kamu Maliyesinde Çağdaş Yaklaşımlar,”** 2006, s.3.
- Aktan, Coşkun Can, (2013), **“Kurumsal Şirket Yönetimi,”** Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi, Cilt 5, Sayı 1, s. 160.
- Akyol, Ahmet Aydın, (2001) **“İşlerin Yeniden Tasarlanmasında İş Analizlerinin Rolü,”** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.5.
- Alacaklıoğlu, Haluk, (2009), **“Kurumsal Yönetim ve Aile Şirketleri,”** Resital Yayıncılık, İstanbul, s.73.
- Alayoğlu, Nihat, (2003) **“Aile Şirketlerinde Yönetim ve Kurumsallaşma,”** İstanbul, MÜSİAD Yayınları, s.24.
- Aldrich, Howard E., (1979), **“Organizations and Environments,”** Englewood Cliffs, New York: Prentice Hall, p.86.
- Aldrich, Howard E., and Pfeffer, Jeffrey, (1976), **“Environments of Organizations,”** Annual Review of Sociology, Vol.: 2, p.105.
- Alpugan, Oktay, Demir, M. Hulusi, Oktay Mete ve Üner Nurel, (1993), **“İşletme Ekonomisi ve Yönetimi,”** Beta Basım, İstanbul, s. 434.
- Andrikopoulos, Andreas, (2010), **“Accounting For Intellectual Capital: On The Elusive Path From Theory To Practice,”** Knowledge and Process Management, C: 17, No: 4, p. 180.

- Arıciöglü, Mustafa Atilla, Gökçe Şükran ve Erdiren Çelebi Meral, (2017), “**Aile İşletmelerinin Sorunları ve Çözümlerine Akademik Yaklaşım: Lisansüstü Tezler Bağlamında Bir İnceleme,**” Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, C.7, s.60.
- Arnold, Markus, Artz, Martin, (2019), “**The Use Of A Single Budget Or Separate Budgets For Planning And Performance Evaluation,**” Accounting, Organizations and Society, 73, p. 50-67.
- Arregle, Jean-Luc, Hitt, Michael A., Sirmon, David G., and Very, Philippe, “**The Development of Organizational Social Capital: Attributes of Family Firms,**” Journal of management studies, 44(1), 2007, p.84.
- Ataman, Göksel, (2001), “**İşletme Yönetimi,**” Türkmen Kitabevi, İstanbul, s.18.
- Attas, Daniel, (2004), “**A Moral Stakeholder Theory of the Firm,**” Ethics and Economics, Cilt 2, Journal of Ethics and Economics and Zeitschrift fur Wirtschafts und Unternehmensethik, 5(3), p.4.
- Aydemir, Burhan, Seymen, Oya Aytemiz, Taşçı, Aslı D.A., (2004), “**Aile İşletmelerinde Kurumsallaşma Süreci ve Sektörel Bir Uygulama,**” Aile İşletmeleri Kongresi Kitabı, İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları No: 40 İstanbul, s. 611-612.
- Ayrancı Evren ve Semerciöz, Fatih, (2010), “**Aile-Güç, Deneyim, Kültür” Ölçeği ve Aile İşletmelerinde Aile Etkisi İle Tepe Yöneticilerin Aile Üyesi Olan Yöneticilere Yönelik Bakışı Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma,**” İstanbul University Journal of the School of Business Administration, 39(2), s.68.
- Azriel, Jay, (20003), “**Small, High Technology Firms And Their Larger Strategic Alliance Partners: Entrepreneurial And Resource-Based Perspectives,**” State University of New York, Dissertation Theses, p.27.
- Barney, Jay B, (1991), “**Firm Resources and Sustained Competitive Advantage,**” Editörler: Barney Jay B. and Clark Delwyn N., Resource-Based Theory Creating and Sustaining Competitive Advantage, Oxford University Press, p.81.
- Behlül Üsdiken, (2007), “**Çevresel Baskı ve Talepler Karşısında Örgütler: Kaynak Bağımlılığı Yaklaşımı,**” İçinde: A. Selami Sargut ve Şükrü Özen, (eds.) Örgüt Kuramları. İmge Yayınevi, Ankara, s.77.
- Bergstrom, Theodore C., (1989), “**A Fresh Look at the Rotten Kid Theorem and Other Household Mysteries,**” Journal of Political Economy, C. XCVII, p.. 1140–1141.
- Bertrand, Marianne and Schoar, Antoinette, (2006), “**The Role of Family in Family Firms,**” Journal of economic perspectives, 20(2), p.96.
- Biçer, Gülkibar ve Düztepe, Şerafettin, (2003), “**Yetkinlikler ve Yetkinliklerin İşletmeler Açısından Önemi,**” Havacılık Uzay Teknolojileri Dergisi, s. 14.

- Blanco Mazagatos, Virginia, Quevedo-Puente Esther de and Castrillo, Luis A., (2007), **“The Trade-off Between Financial Resources and Agency Costs in the Family Business: An Exploratory Study,”** Family Business Review, C. XX, p. 201.
- Block, Peter, (1993), **“Stewardship: Choosing Service Over Self-Interest,”** Barret-Koehler Publication, San Fransisco, p.245.
- Bontis, Nick, Keow William Chua Chong, and Richardson, Stanley, (2000), **“Intellectual Capital and Business Performance in Malaysian Industry,”** Journal of Intellectual Capital, C: 1, No: 1, p.85.
- Bourdieu, Pierre, (2011), **“The Forms of Capital, Cultural Theory: An Anthology,”** 1, p.93.
- Bourdieu, Pierre, (1986). **“The forms of capital”.** inc. J. Richardson (Ed.), Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education (s. 241-258). New York: Greenwood.
- Boztosun, Ayşe Odman, (2013), **Hukuksal Açıdan Bağımsız Yönetim Kurulu Üyeliği,** Seçkin Kitabevi, Ankara.
- Börü, Deniz, (1997), **“Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde Profesyonel Yönetici Kullanımına İlişkin Bir Araştırma,”** Öneri Dergisi, Cilt:1 Sayı:6, s.177.
- Breton-Miller, Isabelle, Miller, Le Danny and Leste, Richard H., (2011), **“Stewardship or Agency? A Social Embeddedness Reconciliation Of Conduct And Performance İn Public Family Businesses,”** Organization Science, 22(3), p.721.
- Brooking, Annie, (1996), **“Intellectual Capital,”** Thomas Business Press, London, p.25.
- Carney, Michael, (2005), **“Corporate Governance and Competitive Advantage in Family-Controlled Firms,”** Entrepreneurship Theory and Practice, C.29, S.3, s.251.
- Ceyhan, İsmail Fatih, (2010) **“İç Denetim ve Kurumsallaşma,”** Yüksek Lisans Tezi”, Kırıkkale Üniversitesi, s.142.
- Chen, Chen-Tung, Lin, Ching-Torng and Huang, Sue-Fn, (2006), **“A Fuzzy Approach for Supplier Evaluation and Selection in Supply Chain Management,”** International Journal of Production Economics, 102, p.69.
- Chen, En-Te, Gray, Stephen and Nowland, John Edward, (2011), **“Family İnvolveıment and Family Firm Performance,”** City University of Hong Kong, China, p.13.
- Child, John and McGrath, Rita Gunther, (2001), **“Organizations Unfettered: Organizational Form in an Information-Intensive Economy,”** The Academy of Management Journal 44(6), p.1135.
- Chrisman, James J., Chua, Jess H. and Litz, Reginald A., (2004), **“Comparing the Agency Cost of Family and Non-family Firms: Conceptual Issues and Exploratory Evidence,”** Entrepreneurship Theory and Practice, C. XXVIII, p. 348–349.

- Chua, Jess H., Chrisman, James J. and Sharma, Pramodita, (1999), **“Defining The Family Business By Behavior,”** Entrepreneurship: Theory and Practice, Vol. 23(4), p.19.
- Clarke, Thomas, **“Theories of Corporate Governance,”** The Philosophical Foundations of Corporate Governance, Routledge, Taylor & Francis Group, London, New York, 2004. p. 79.
- Clarkson, Max B. E., (1995), **“A Stakeholder Framework For Analyzing And Evaluating Corporate Social Performance,”** Academy of Management Review, Vol. 20, p.106-107.
- Cook, K.S., (1977), **“Exchange and Power in Networks of Interorganizational Relations,”** The Sociological Quarterly, Vol. 18, p.82.
- Corbetta G. ve Montemerlo, D., (2000). **“Family protocols: Our experience in Italy”**, The Family Business Network Newsletter, 26, p.7-11.
- Corrado, Harm, Drent, Stefano, Omari, Yasmine, Mierlo, Louis van, (2017) **“Next Generation Family Businesses,”** Leading A Family Business In A Disruptive Environment, Deloitte University EMEA CVBA, p.55.
- Cosier, Richard A., Harvey, Michael, (1998), **“The Hidden Strengths in Family Business: Functional Conflict,”** Family Business Review, 11(1), p. 76.
- Çavuş, M. Fedai ve Tancı, Neslihan, (2013), **“Yeşil İşletme ve Çevre Yönetim Sistemleri,”** Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi, 48, (1), s. 74.
- Çeçen, Vildan G. ve Güney, Salih, (2019), **“Kurumsallaşmaya Etki Eden Faktörler: İstanbul İOSB’de Aile İşletmelerindeki Bir Uygulama”**, Uygulamalı Sosyal Bilimler Dergisi, C.3, S.1., ss. 20-40.
- Çelik, Adnan, Soysal, Abdullah, Alıcı Sedat, (2004), **“Aile İşletmelerinde Kuşak Çatışmasından Kaynaklanan Yönetim Sorunları: K. Maraş Aile İşletmelerinde Bir İnceleme,”** s.194.
- Çelikten, Mustafa, (2005), **“Neden İş Analizi Yapılmalı?”**, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 18, s. 127.
- Çetin, Canan, Özcan, Esra ve Taşkıran Erkan ve Özdemirci, Ata, (2010), **“Aile Kültürünün Aile İşletmesi Kültürü Üzerindeki Etkisi,”** İstanbul Ticaret Odası Yayınları, İstanbul, s.16.
- Çiftçi, Umut Sanem, (2011), **“Örgüt Teorilerinde Yöneticinin Yeniden Konumlandırılması İçin Bir Araç Olarak Sosyal Ağlar,”** (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya, 2011, s.35.
- Daily Catherine M., and Dollinger, Marc J., (1992), **“An Empirical Examination of Ownership Structure in Family and Professionally Managed Firms,”** Family Business Review, C. V, p.133.

- Dal, Seniha, (2008), “**Türk Ticaret Kanunu (TTK) Tasarısı Işığında Aile Şirketlerinde Kurumsal Yönetim,**” 3. Aile İşletmesi Kongresi Kongre Kitabı, Ed. Tamer Koçel, İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları, Yayın No.78, İstanbul, s.387.
- Dalay, İsmail, “**Yönetim ve Organizasyon,**” Sakarya Üniversitesi Yayınları, Sakarya, 2001, s.54.
- Danny Miller and Isabelle Le Breton-Miller, “**Family Governance And Firm Performance: Agency, Stewardship, and Capabilities.**” Family Business Review, 19(1), 2006, p.73-87.
- Darnall, Nicole, Henriques, Irene, Sadorsky, Perry, (2008), “**Do Environmental Management Systems Improve Business Performance In An International Setting?**” Journal of International Management, Vol.14, p.364.
- Davis, James, Schoorman, David, and Donaldson, Lex, (1997), “**Toward a Stewardship Theory of Management,**” Academy of Management Review, Vol. 22, No.1, p.27.
- Davis, Peter S., and Harveston, Paula D., (1999), “**In The Founder’s Shadow: Conflict in the Family Firm,**” Family Business Review, 12(4), p. 311.
- Demirel, Demokaan, (2005), “**Kamusal Retorikte Moda Trend: Yeni Kamu Yönetimi,**” Sayıştay Dergisi, 2005, s.58, s.135.
- Dess, Gregory, Rasheed, Abdul, McLaughlin, Kevin J. and Priem, Richard L., (2010), “**The New Corporate Architecture,**” Academy of Management Executive, 9/3, p.93.
- Dinçer, Ömer, (1996), “**Stratejik Yönetim ve İşletme Politikası,**” Beta Basım, İstanbul, s.13.
- Donaldson Lex and Davis James H., (1991), “**Stewardship Theory or Agency Theory: CEO Governance and Shareholder Returns,**” Australian Journal Of Management, 16(1), p.64.
- Drucker, Peter F., (1998), “**Gelecek İçin Yönetim, 1990’lar ve Sonrası,**” Çev: Fikret Üçcan, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 5. Baskı, s.203.
- Duman, Yasemin, (2002), “**Performans, Yetkinlik ve Kişilik İlişkisi,**” Kaynak Dergisi 2002, s. 12.
- Easterbrook, Frank H., (2002), “**Two Agency-Cost Explanations of Dividends,**” The American Economic Review. 74, p. 651-652.
- Efil, İsmail, (2016), “**Toplam Kalite Yönetimi (Stratejik Yönetim, Stratejik Toplam Kalite Yönetimi, Entegre Yönetim Sistemleri),**” DORA Basım Yayın Dağıtım Ltd. Şti, 8. Baskı, s.234.
- Ekinci, Bilge Timuçin, (2017), “**Asil-Vekil Arasındaki Kayırmacılığın Vekâlet Maliyetleri İle İlişkisi,**” MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi, 6(2), s.74.

- Emerson, Richard M., (1962), **“Power Dependence Relations,”** American Sociological Review, Vol.27, No. 2, p.41.
- Ensley Michael Di and Pearson, Allison W., (2005), **“An Exploratory Comparison Of The Behavioral Dynamics Of Top Management Teams İn Family And Non-family New Ventures,”** Cohesion, conflict, potency, and consensus. Entrepreneurship: Theory and Practice, 29(3), p.284.
- Erdoğan, Nihat, (2007), **“Aile İşletmeleri Yönetim Devri ve İkinci Kuşakın Yetiştirilmesi,”** 2. Baskı, İGİAD Yayınları, İstanbul, s.124.
- Eren, Erol, (2002), **“İşletmelerde Stratejik Yönetim ve İşletme Politikası,”** Beta Basım, 6. Baskı, İstanbul, s. 4.
- Ergün, Suzanna, (2013), **“Stratejik İşbirliklerinde Kurumsal Yönetimin Önemi ve Bir Araştırma,”** (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul, s.10.
- Ertuğrul, Fatmanur, (2008), **“Paydaş Paydaşları Teorisi ve İşletmelerin İle İlişkilerinin Yönetimi,”** Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, s.31, s.220.
- Fama Eugene F. and Jensen, Michael C., (1983), **“Agency Problems And Residual Claims,”** The Journal of Law and Economics, 26(2), p.349.
- Fernandez, Esteban, Montes, José M., and Vazquez, Camilo J., (2000), **“Typology and Strategic Analysis of İntangible Resources,”** Technovation, 20, 2, p. 82.
- Fındıkçı, İlhami, (2000), **“İnsan Kaynakları Yönetimi”** Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, s.133.
- Fındıkçı, İlhami, (2011), **“Aile Şirketlerinde Yönetim ve Kurumsallaşma,”** Alfa Yayınları, İstanbul, s.6.
- Freeman, Robert Edward, (2010), **“Stakeholder Theory of The Modern Corporation,”** p.49.
- Genç, Nurullah ve Karcıoğlu, Fatih, (2004), **“Aile İşletmelerinin Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri-Bir Uygulama,”** İstanbul Kültür Üniversitesi Aile İşletmeleri ve Girişimcilik Araştırma Merkezi, 1. Aile İşletmeleri Kongresi, Kongre Kitabı, 2. Baskı, Editör: Tamer Koçel, İstanbul, s. 26.
- Genç, Nurullah, Kocasaraç, Sertan ve Doğan Müslüm, (2008), **“Aile İşletmelerinin Kurumsallaşma Düzeyini Tespite Yönelik Bir Envanter Önerisi,”** 3. Aile İşletmeleri Kongresi-Kongre Kitabı, İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları No: 78, İstanbul, s. 376.
- Gibbons, R. (2010). **“Transaction-cost economics: Past, present, and future?”**, The Scandinavian Journal of Economics, 112 (2), p.263-288.
- Goleman, Daniel, (2000), **“İş Başında Duygusal Zekâ,”** Varlık Yayınları, İstanbul, s.86.

- Gomez-Mejia, Luis R., Larraza-Kintana, Martin and Makri, Marianna, (2003), **“The Determinants Of Executive Compensation İn Family-Controlled Public Corporations,”** Academy Of Management Journal, 46(2), p.237.
- Grant, G. H., (2003), **“The Evolution of Corporate Governance and Its Impact on Modern Corporate America,”** Management Decision, Cilt 41, Iss: 9, p. 925.
- Grant, Robert M., (2002), **“Contemporary Strategy Analysis, Blackwell Publishing,”** Fourth Edition, p.140.
- Güler, Ender ve Akgün, Ali, (2014) **“Aile İşletmelerinde İç Kontrol ve İç Denetim Sisteminin Etkinliği: Konya’da Faaliyet Gösteren Aile İşletmeleri Üzerine Yapılmış Bir Araştırma,”** 4. Aile İşletmeleri Kongresi, İstanbul, İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları, s. 69-83.
- Güleş, Hasan Kürşat, Arıcıoğlu, Mustafa Atilla ve Erdinçelebi, Meral, (2013), **“Aile İşletmeleri, Kurumsallaşma Sürdürülebilirlik,”** Uyum, Ankara, Gazi Kitabevi, s. 9-14.
- Gümüştekin, Gülten Eren ve Adsan Ebru Adsan, (2006), **“Aile İşletmelerinde Kurumsal Yönetim ve Kurumsal Yönetim İlkelerinin Uygulanmasına İlişkin Bir Araştırma,”** 2. Aile İşletmeleri Kongresi Kongre Kitabı, Ed. Tamer Koçel, Yayın No.53, İstanbul, İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları, s.219.
- Günay, Ahmet, (2014), **“Aile İşletmelerinde Kurumsallaşma: Isparta İş Adanı Dernekleri Üyeleri Üzerine Bir Araştırma,”** Yüksek Lisans Tezi, s.46.
- Gürbüz Usluel, Aslı E., (2019), **“İcra Kurulu,”** TBB Dergisi 142, s.376.
- Gürler, Gökhan, (2018), **“Aile İşletmelerinin Anayasa Oluşturma ve Kurumsallaşma Çalışmalarında Makro ve Mikro Bağlamsal Unsurların Rolü: Örnek Olaylar”**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi İşletme Enstitüsü.
- Habbershon, Timothy G. and Williams, Mary L., (1999), **“A Resource-Based Framework For Assessing The Strategic Advantages Of Family Firms,”** Family business review, 12 (1), p.1-25.
- Hacıoğlu, Necdet, Girgin, Göksel Kemal ve Tetik, Nuray, (2013), **“ISO 9001:2008 Kalite Yönetim Sisteminin Küçük ve Orta Büyüklükteki Otel İşletmeleri İçin Önemi,”** TÜMSİAD InternationalSme’s Conference, İstanbul, s. 118.
- Hall, Richard, (1992), **“The Strategic Analysis Of Intangible Resources,”** Strategic Management Journal. 13(2), p. 135.
- Haynes, George W., Walker, Rosemary, Rowe, Barbara R., Hong, Gong-Soog, (1999), **“The İntermingling Of Business And Family Finances In Family-Owned Businesses,”** Family Business Review, 12(3), p. 239.
- Heilmann, Pia, Forsten-Astikainen, Riitta, Susanna, Kultalahti, Agile (2018), **“HRM Practices of SMEs,”** Journal of Small Business Management, p.11.

- Hickson, D. J., Hinings, C.R., Lee, C. A., Schneck, R. E., Pennings, J. M. **“A Strategic Contingencies Theory of Interorganizational Power,”** Administrative Science Quarterly, Vol.16, No.2, p. 229.
- Hofstede, Geert, (1983), **“Culture’s Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions, and Organizations Across Nations,”** Journal of International Business Studies, Vol.: 14, Issue 2, p.89.
- İç, Yusuf Tansel, (2017), **“Bir İmalat Firmasında ISO 9001:2015 Kalite Yönetim Sisteminin Kurulması,”** Cilt 15, Sayı 2, Yıl 2017, s.36-37.
- Jacobs, David, (1974), **“Dependency and Vulnerability: “An Exchange Approach to the Control of Organizations,”** Administrative Science Quarterly, Vol. 19, No. 1, p.59.
- Jaffe, Dennis T., (2014), **“Working With The Ones You Love,”** Strategies for a Successful Family Business Paperback Berkeley, CA: Conari press., p. 60.
- James, Harold S., (1999), **“Owner As Manager, Extended Horizons And The Family Firm,”** International Journal of The Economics of Business, 6(1), p. 55.
- James, Harold S., (2006), **“Family Capitalism,”** Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, MA. p.145.
- Johnson, Bob L., (1995), **“Resource Dependence Theory: A Political Economy Model of Organizations,”** University of Utah, Educational Resource. Salt Lake City, USA, p.4.
- Joshi, P.L., Al-Mudhaki, and Bremser, Wayne G., (2003), **“Corporate Budget Planning, Control And Performance Evaluation İn Bahrain,”** Managerial Auditing Jurnal 18 (19), p. 737.
- Kalkan, Adnan, Bozkurt Çetinkaya, Özlem, (2012), **“Üretim Sektöründe Faaliyet Gösteren Kobilerde ISO 9000’nin Etkili Uygulaması İçin Kritik Başarı Faktörleri,”** Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 14(2), s. 107.
- Kamacı, Kemal, (2016), **“Aile Şirketlerinde Kurumsallaşma ve İşletmecilik Problemlerinin İncelenmesi: Konya İli Matbaa Sektörü Örneği,”** Konya Ticaret Odası Karatay Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, s.63.
- Karabulut Temel, Elif ve Bulut, Zeki Atıl, (2008), **“Kurumsallaşmadan Büyüme Olur Mu? Bir Aile İşletmesinin İncelenmesi,”** Tamer Koçel (Eds), 3.Aile İşletmeleri Kongresi Kitabı, (16-17 Nisan, İstanbul, Türkiye), Aile İşletmeleri ve Girişimcilik Uygulama ve Araştırma Merkezi, 2008, s.151.
- Karadal, Himmet, Eser, Fatoş ve Saygın, Muhammet, (2014), **“Kaynak Bağımlılığı Üzerine Yapılan Çalışmaların İçerik Analizi Yöntemiyle İncelenmesi,”** Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi, Cilt 6, Sayı 2, s.18-19.

- Karademir, Bahattin, Danışman, Ali, Büyükiz, Bülent, (2006), “**İşletmelerin Yasam Seyrinde Ailenin Rolü**,” 2. Aile İşletmeleri Kongresi Kongre Kitabı, İstanbul, s.109.
- Karaoğlu, Ahmet Oğuz, (2018), “**Etik kodların Vekâlet Maliyetleri Üzerindeki Etkisi ile İlgili Bir Araştırma**,” Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi, Cilt 13, Sayı 50, Temmuz 2018, s. 120-121.
- Karasu, Rauf, (2013), “**6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu İle Anonim Şirketlerde Kurumsal Yönetim İle İlgili Getirilen Yenilikler**,” İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt: 4 Sayı:2 Yıl, s.34.
- Karpuzoğlu, Ebru, (2004), “**Aile Şirketlerinin Sürekliliğinde Kurumsallaşma**,” İstanbul Kültür Üniversitesi Aile İşletmeleri ve Girişimcilik Araştırma Merkezi, 1. Aile İşletmeleri Kongresi, Kongre Kitabı, 2. Baskı, Editör: Tamer Koçel, İstanbul, s. 45.
- Karpuzoğlu, Ebru, (2004b), “**Gelecek İçin Aile Anayasası**,” 1. Aile İşletmeleri Kongresi Kongre Kitabı, İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları No: 40, İstanbul, s.168.
- Kendigelen, Abuzer, (2006), “**Müdürün Şirketi Temsil Yetkisi**,” s. 88.
- Kırım, Arman, (2005), “**Aile Şirketlerinin Yönetimi**,” Sistem Yayıncılık, İstanbul, s.36-37.
- Kittikunchotiwut, Ploychompoo, (2015), “**The Role of Social Capital on Absorptive Capacity and Organizational Innovation**,” EAR15Swiss Conference, Zurich, 2015, p.3.
- Klaas, Brian S., Semadeni, Matthew, Klimchak, Malayka and Anna Ward, Katherine, (2012), “**High-Performance Work System Implementation in Small And Medium Enterprises: A Knowledge-Creation Perspective**,” Human Resource Management, 51(4), p. 487.
- Koçel, Tamer, 2014, “**İşletme Yöneticiliği**,” (15. Baskı). Beta Yayın Dağıtım, İstanbul, s.59.
- Koçer, Burak, (2006), “**İçsel Bir Yönetişim Mekanizması Olarak Yönetim Kurulları: İMKB’de İşlem Gören Şirketlerin Yönetim Kurulu Yapısı ve İşlevleri Üzerine Bir Araştırma**,” Ankara: SPK Yayını. Yayın No: 201, s. 12.
- Kung, Fan-Hua, Huang, Cheng-Li, Cheng, Chia-Ling, (2013), “**An Examination Of The Relationships Among Budget Emphasis, Budget Planning Models And Performance**,” Management Decision, 51(1), p.140.
- Leach Peter and Bogod, (1999), “**Tony Guide to the Family Business**,” Third Edition, Kogan Page, London, s. 115.
- Leana, R.C. ve Buren, V.H.J. (1999). “**Organizational social capital and employment practices**”. Academy of Management Review, 24 (3), p.538-555.

- Leblebici, Hüseyin, and Salancik, Gerald R., (1982), **“Stability in Interorganizational Exchanges: Rulemaking Processes of the Chicago Board of Trade,”** Administrative Science Quarterly, Vol.: 27, Issue 2, p. 242.
- Lev, Baruch, (2001), **“Intangibles: Management, Measurement and Reporting,”** Brookings Institution Press, Washington, p.29.
- Litz, Reginald A., Chrisman, James J., and Chua, Jess, (2004), **“Comparing The Agency Costs Of Family And Non-Family Firms: Conceptual Issues And Exploratory Evidence,”** Entrepreneurship: Theory & Practice, p.336.
- McColgan, Patrick, (2001), **“Agency Theory And Corporate Governance: A Review Of The Literature From A Uk Perspective,”** Glasgow: University of Strathclyde, Department of Accounting and Finance, [http://acfinweb. account.strath.ac.uk/wps/journal.pdf](http://acfinweb.account.strath.ac.uk/wps/journal.pdf), 2001, s.5.
- McConaughy, Daniel L., Walker, Michael C. Henderson, Glenn and Chandra Mishra, S., (1998), **“Founding Family Controlled Firms: Efficiency and Value,”** Review of Financial economics, 7(1), p.9.
- Merchant, Kenneth A. & Stede Wim Van der, (2007), **“Management Control Systems: Performance Measurement, Evaluation And İncentives,”** (2nd ed.), London, UK: Prentice Hall, p.22.
- Miller, Danny, Breton-Miller Isabelle Le, (2006), **“Family Governance And Firm Performance: Agency, Stewardship and Capabilities,”** Family Business Review, Vol. 19, p.74.
- Monks Robert A.G., and Minow, Nell, (2011), **“Corporate Governance,”** Fifth Edition, Wiley, p.174.
- Moon, Yun Ji, and Kym, Hyo Gun, (2006), **“A Model For The Value Of Intellectual Capital,”** Canadian Journal of Administrative Sciences, C: 23, No. 3, p. 253.
- Montemerlo D. ve Ward, J. L. (2011), **The Family Constitution: Agreements to secure and perpetuate your family and your business,** Macmillan.
- Mweru, Maina Charity and Maina, Tirus Muya, (2016), **“Features Of Resource Based View Theory: An Effective Strategy İn Outsourcing,”** International Journal of Management and Commerce Innovations, 3(2), p.215-218.
- Nahapiet, J. ve Ghoshal, S. (1998), **“Social capital, intellectual capital, and the organizational advantage”**, Academy of Management Review, 23 (2), p.242-266.
- Nemli, Esra, (2001), **“Çevreye Duyarlı Yönetim Anlayışı,”** İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, No:23-24, s. 212-213.
- Nik, Nazlı Nik Ahmad, Sulaiman, Maliah, Alwi, Norhayati Mohd, (2003), **“Are Budgets Useful? A survey of Malaysian Companies,”** Managerial Auditing Journal, 18 (9), p.724.

- Nold, Herb, Michel, Lukas, (2016), **“The Performance Triangle: A Model for Corporate Agility,”** Leadership and Organization Development Journal, 37(3), p.341.
- Oliver, Christine, (1991), **“Strategic Responses to Institutional Processes,”** Academy of Management Review, Vol.: 16, Issue 1, p.179.
- Orecchini, Fabiohe, (2000), **“ISO 14001 Certification of A Machine-Process,”** Journal of Cleaner Production, p. 61.
- Öge, Serdar, Yılmaz, Mehmet Levent, (2008), **“Aile İşletmelerinde İnsan Kaynakları Yönetimi Bilinç Düzeyi ve Konya Örneği,”** Aile İşletmeleri Kongresi–Kongre Kitabı, s.402.
- Öner, Hale ve Turhan, Özden (2010), **“Aile İşletmelerinde Yönetim ve Kurumsallaşma: Kurukahveci Mehmet Efendi”**, 4. Aile İşletmeleri Kongresi Kongre Kitabı, ss.119-131, İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Öncü, Ayşe, (1979), **“Inter-Organizational Networks and Social Structures: Turkish Chambers of Industry,”** International Social Science Journal, Cilt.31, Sayı.4, s. 660.
- Özarallı, Nurdan, (2006), **“Aile İşletmelerindeki “Aileden Olmayan” Çalışanların Ödül Dağılımı ve Karar Süreçlerine İlişkin Adalet Algıları ve İş Tatmini, İşten Ayrılma Eğilimi ve İnsan Kaynakları Faaliyetlerinin Etkinliğine İlişkin Değerlendirmeler,”** 2. Aile İşletmeleri Kongresi – Kongre Kitabı, İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları, Yayın No.53, İstanbul, s.563.
- Özdemir, Murat, (2010), **“Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma,”** Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11(1), s. 328.
- Özkan, Hülya, (1984), **“İşletme Politikası (Genel Esaslara İlişkin Bir Çalışma),”** İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, s.2.
- Özyılmaz, Adnan ve Ölçer, Ferit, (2008), **“Güncel Yönetim ve Organizasyon Yaklaşımları,”** Seçkin Yayıncılık, s.187.
- Papatya, Nurhan, (2003), **“Sürdürülebilir Rekabette Stratejik Yönetim ve Pazarlama Odağı Kaynak Tabanlılık Görüşü Kavramsal ve Kuramsal Yaklaşım,”** Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2003, s.20-21.
- Pennings, Johannes M., Lee, Kyungmook, and Witteloostuijn, Arjen van, (1998) **“Human Capital, Social Capital, And Firm Dissolution,”** Academy of management Journal 41.4, p.440.
- Penrose, Edith Tilton, (1997), **“The Tehory of The Growth of The Firm,”** Derleyen: N. J. Foss, Resources Firms and Strategies, Oxford, New York, p.30-31.
- Peters, Thoas J. and Waterman, Robert H., (1987), **“Yönetme ve Yükselme Sanatı,”** Çev: Selami Sargut, Altın Kitaplar, İstanbul, s.151.

- Pfeffer Jeffrey, and Nowak, Phillip, (1976), **“Joint Ventures and Organizational Interdependence,”** Administrative Science Quarterly, Vol.21, No.3, p.418.
- Pfeffer, Jeffrey, (1972a), **“Size and Composition of Corporate Boards of Directors: The Organization and its Environment,”** Administrative Science Quarterly, Vol.17, No.2, p.218.
- Pfeffer, Jeffrey, (1972b), **“Merger as a Response to Organizational Interdependence,”** Administrative Science Quarterly, Vol.17, No.3, p.394.
- Pfeffer, Jeffrey, (1972c), **“Interorganizational Influence and Managerial Attitudes,”** Academy of Management Journal, Vol.15, No.3, p.317.
- Pfeffer, Jeffrey, and Cohen, Yinon (1984), **“Determinants of Internal Labor Markets in Organizations,”** Administrative Science Quarterly, Vol.: 29 Issue 4, p.572.
- Pfeffer, Jeffrey, and Leong, Anthony, (1977), **“Resource allocation in United Funds: An Examination of Power and Dependence,”** Social Forces, Vol.: 55, p. 790.
- Pfeffer, Jeffrey, and Moore, William L., (1980), **“Power in University Budgeting: A Replication and Extension,”** Administrative Science Quarterly, Vol.: 25 Issue 4, p. 653.
- Pfeffer, Jeffrey, and Salancik, Gerald R., (1974), **“The Bases and Use of Power in Organizational DecisionMaking: The Case of a University,”** Administrative Science Quarterly, Vol.19, No.4, p. 453.
- Pfeffer, Jeffrey, and Salancik, Gerald R., (1977), **“Organizational Context and the Characteristics and Tenure of Hospital Administrators,”** Academy of Management Journal, Vol.20, No.1, p.88.
- Pfeffer, Jeffrey, Salancik, Gerald R., (1978), **“The External Control of Organizations: A Resource Dependence Perspective”**, Stanford Business Books: Harper, Row, New York, p.66.
- Ployhart, Robert E., (2015), **“Strategic Organizational Behavior (Strobe): The Missing Voice In The Strategic Human Capital Conversation,”** Academy of Management Perspectives, C: 29, No: 3, p. 342.
- Poroy, Reha, Tekinalp, Ünal, Çamoğlu, Ersin, (1997), **“Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku,”** Beta Yayınları, İstanbul, s. 334.
- Poza, E.J., (2010). **Family Business**, South Western Cengage Learning, Ohio.
- Provan, Keith G., (1980), **“Board Power and Organizational Effectiveness Among Human Service Agencies,”** Academy of Management Journal, Vol.: 23, Issue 2, p.236.
- Provan, Keith G., and Skinner, Steven J., (1989), **“Interorganizational Dependence and Control as Predictors of Opportunism in Dealer-Supplier Relations,”** Academy of Management Journal, Vol.: 32 Issue 1, p. 212.

- Pulaşlı, Hasan, (2014), “**Şirketler Hukuku Şerhi,**” s.1187.
- Rauch, Andreas, (2011), “**The Human Resource Practices of Small Businesses: An Examination of Performance Implications,**” In L. C. Cooper & R. J. Burke (Eds.), Human Resource Management in Small Business: Achieving Peak Performance, Cheltenham and UK: Edward Elgar, p. 111.
- Ronnenberg, Shannon K., Graham, Mary E., Mahmoodi, Farzad, (2011), “**The Important Role of Change Management in Environmental Management System Implementation,**” Production Management, Vol. 31, No. 6, p. 632.
- Sağlam, Necdet, (2005) “**Aile Şirketlerinde Sorunlar ve Çözüm Önerileri,**” 2. Aile İşletmeleri Kongresi, İstanbul, İKÜ Yayınları, s. 507.
- Salancik, Gerald R., Meindl, James R., (1984), “**Corporate Attributions as Strategic Illusions of Management Control,**” Administrative Science Quarterly, Vol.: 29, Issue 2, p.254.
- Salancik, Gerald R., Pfeffer, Jeffrey, (1980), “**Effects of Ownership and Performance on Executive Tenure in U.S. Corporations,**” Academy of Management Journal, Vol.: 23, Issue 4, p.664.
- Salancik, Gerald R., Staw, Barry M. and Pondy, Louis R., (1980), “**Administrative Turnover as a Response to Unmanaged Organizational Interdependence,**” Academy of Management Journal, Vol.: 23, Issue 3, p. 437.
- Sampaio, Paulo, Saraiva, Pedro and Rodrigues António Guimarães, (2009), “**ISO 9001 Certification Research: Questions, Answers And Approaches,**” International Journal of Quality & Reliability Management, 26(1), p. 45.
- Saruhan, Şadi Can., (2021). “**Kurumsal Yönetim Ders Notları**”, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yönetim ve Organizasyon Doktora Programı, Güz 2021 Dönemi.
- Saruhan, Şadi Can ve Özdemirci, Ata, (2018), “**Bilim, Felsefe ve Metodoloji,**” Alkım Yayınları, İstanbul, s.332.
- Saruhan, Şadi Can ve Yıldız, Leyla Müge, (2013), “**Çağdaş Yönetim Bilimi,**” Beta Yayın Basım, İstanbul, s.199.
- Schanze, Erich, (1999), “**Contract, Agency, and the Delegation of Decision Making, Agency Theory, Information, and Incentives,**” G. Bamberg ve K. Spremann (drl.). Berlin: Springer-Verlag, 1999, p.461.
- Schulze, William S., Lubatkin, Michael H. and Dino, Richard N., (2003), “**Toward a Theory of Agency and Altruism in Family Firms,**” Journal of Business Venturing, C. XVIII, p. 477-478.
- Sebilcioğlu, Fikret, Karaağaoğlu, Sertaç, Karacar, Güray, Naipoğlu, Av. Sinan, Arkun, Av. Fırat, Koçer, Dr. Burak,” (2010), “**Kurumsal Yönetim İlkeleri Işığında: Ai-**

- le Şirketleri Yönetim Rehberi,”** İstanbul, Türkiye Kurumsal Yönetim Derneği Yayınları, 1.Baskı, s.11.
- Seppänen, Marko, (2009), **“Empirical Classification of Resources in a Business Model Concept,”** Intangible Capital, C: 5, No: 2, p. 102-124.
- Serinkan, Celalettin ve Cabar, Hasan, (2008), **“KOBİ’lerin Yönetim ve Organizasyon Sorunları: Denizli’deki Tekstil İşletmelerinde Bir Araştırma,”** Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 5(1), s.27.
- Sevgener, A. Sait, Hacırüstemoğlu, Rüstem, (1993), **“Yönetim Muhasebesi,”** Marmara Üniversitesi, Nihat Sayar Eğitim Vakfı Yayını, İstanbul, s.306.
- Shapiro, Susan P., (2005), **“Agency Theory,”** Annual Review of Sociology, 2005.31: 263-84, p. 270.
- Sirmon, David G. and Hitt, Michael A., (2003), **“Managing Resources: Linking Unique Resources, Management, and Wealth Creation in Family Firms,”** Entrepreneurship Theory and Practice, Vol.27, Iss.4, p.341.
- Somers, Mark John, (2001), **“Ethical Codes Of Conduct And Organizational Context: A Study Of The Relationship Between Codes Of Conduct, Employee Behavior And Organizational Values,”** Journal of Business Ethics. 30, p.185.
- Steensma, H. Kevin, Marino, Louis, Weaver, K. Mark, and Dickson Pat H., (2000), **“The Influence of National Culture on The Formation of Technology Alliances by, Entrepreneurial Firms,”** Academy of Management Journal, Vol.: 43, Issue 5, p.973.
- Stewart, Alex, (2003), **“Help One Another, Use One Another: Toward An Anthropology Of Family Business,”** Entrepreneurship Theory and Practice, 27(4), p.383-396.
- Stoner, James Arthur Finch, Freeman, R. Edward, and Gilbert, Daniel R., (1994), **“The Politics Of Stakeholder Theory: Some Future Directions,”** p.261.
- Sveiby, Karl Erik, (1997,) **“The New Organizational Wealth – Managing and Measuring Knowledge-Based Assets,”** Berrett-Koehler Publishers, San Francisco, p.99.
- Şahin, Mehmet, (1983), **“İş İdaresinin Temel Kavramları,”** Ankara, A.Ö.F., s. 366.
- Şahin, Osman Nuri, (2016), **“İşletmelerde Bütçe ve Bütçeleme Faaliyetinin İncelenmesi,”** Sakarya Üniversitesi, s.130.
- Tanta, Gülden, Lat Hasan ve Uçkun, Gazi, (2004), **“Aile İşletmelerinde Stratejik Planlama (Sakarya İli Örneği),”** 1. Aile İşletmeleri Kongresi, 17-18 Nisan, İstanbul, s. 547-549.
- Thompson, James D., (1967), **“Organizations in Action,”** New York: McGraw-Hill Book Company, p.33.

- Tileylioğlu, Alaeddin, (2006), “**Aile Şirketleri,**” T.C. İstanbul Kültür Üniversitesi 2. Aile İşletmeleri Kongresi Kongre Kitabı, İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları, İstanbul, s.19.
- Tolbert, Pamela S., (1985), “**Institutional Environments and Resource Dependence: Sources of Administrative Structure in Institutions of Higher Education,**” Administrative Science Quarterly, Vol.: 30, Issue 1, p. 13.
- Trevino, Len J., and Grosse, Robert, (2002), “**An Analysis of Firm-Specific Resources and Foreign Direct Investment in The United States,**” International Business Review, 11, p.434.
- Tsai, Wenpin, and Ghoshal, Sumantra, (1998), “**Social Capital and Value Creation: The Value of Intrafirm Networks,**” Academy of Management Journal, C: 41, No: 4, p.464.
- Turaboğlu, Tuncay Turan, (2002), “**Vekalet Teorisi: Firma Sahiplik Yapısı ve Performans İlişkisi Türkiye Uygulaması,**” Yayınlanmamış Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana, s.33.
- Türkiye Kurumsal Yönetim Derneği, (2009). “**Kurumsal Yönetim İlkeleri Işığında Aile Şirketleri Yönetim Rehberi**” Türkiye Kurumsal Yönetim Derneği Yayınları, s. 11.
- Türkiye Kurumsal Yönetim Derneği, (2021). “**Türkiye’de Aile Şirketleri İçin Kurumsal Yönetim: Neden ve Nasıl Uygulanmalı?**” Türkiye Kurumsal Yönetim Derneği Yayınları.
- Ulukan, Cemil, (2006), “**Aile İşletmeleri ve Profesyonel Yönetim Anlayışı,**” Aile İşletmeleri ve Girişimcilik Uygulama ve Araştırma Merkezi (AGMER), 2. Aile İşletmeleri Kongresi Kongre Kitabı, Kültür Üniversitesi Yayınları, İstanbul, s.157-158.
- Ural, Tülin ve Balıkçioğlu, Betül, (2004), “**Aile Şirketlerinin Kurumsallaşması ile Şirket Sahibinin Kültürel Değerleri Arasındaki İlişki: Antakya ve Kayseri Örneği,**” İstanbul Kültür Üniversitesi. 1. Aile İşletmeleri Kongresi Kitabı. İstanbul, s.534.
- Uyargil, Cavide ve Uluhan, Reha, (2000), “**İş Analizi ve İş Dizayını,**” İnsan Kaynakları Yönetimi, 2. Basım, Dönence Basım ve Yayın Hizmetleri, İstanbul, s. 51-52.
- Ülgen Halil ve Mirze, S. Kadri, (2007), “**İşletmelerde Stratejik Yönetim,**” (4. Baskı), Arıkan Basım, İstanbul, 2007, s.427.
- Ülgen, Hayri ve Mirze, Süleyman Kadri, (2004), “**İşletmelerde Stratejik Yönetim,**” Literatür Yayınları No:113, İstanbul, s.116-117.
- Üsdiken, Behlül, Lelebici, Hüseyin, Anderson, Neil, Anderson, Ones, Deniz S., Sinangil, Handan K. ve Viswevaran, Chockalingam (Der.), (2001), “**Organization Theory**”, Handbook of Industrial, Work and Organizational Psychology, Londra: Sage, p.377.

- Üsdiken, Behlül, (1983), **“Interorganizational Linkages Among Similar Organizations in Turkey,”** Organization Studies, Cilt.4, Sayı.2, s.164.
- Üsdiken, Behlül, (2010), **“Çevresel Baskı ve Talepler Karşısında Örgütler: Kaynak Bağımlılığı Yaklaşımı,”** İçinde: Sargut, A. Selami ve Özen, Şükri, Örgüt Kuramları, İmge Kitabevi, 2.Baskı, İstanbul, s.99-100.
- Üsdiken, Behlül, and Pasadeos, Yorgo, (1993), **“Türkiye’de Örgütler ve Yönetim Yazını,”** Amme İdaresi Dergisi, Vol.:26, No.2, s.93.
- Üsdiken, Behlül, and Pasadeos, Yorgo, (1995), **“Organizational Analysis in North America and Europe: A Comparison of Co-Citation Networks,”** Organization Studies, Cilt.16, Sayı.3, p.526.
- Üsdiken, Behlül ve Erden, Zeynep, (2002), **“1990”lı Yıllarda Türkiye’de Yönetim Alanı: Disiplinin Yapısı ve Yaklaşımlar,”** Yönetim Araştırmaları Dergisi, Vol.: 2, No.1, s 91.
- Vergidis, Kostas, Turner C. J and Tiwari, A., (2008), **“Business Process Perspectives: Theoretical Developments vs. Real-World Practice,”** International Journal of Production Economics, 114, p.93.
- Wasserman, Noam, (2006), **“Stewards, agents, and The Founder Discount: Executive Compensation In New Ventures,”** Academy of Management Journal, 49(5), p. 976.
- Wasti, S. Arzu ve Üsdiken, Behlül, (2004), **“Americanization vs. Contextualization at the Periphery: Scholarly Publishing in Management in Turkey, 1970-1999,”** Academy of Management Annual Meeting, New Orleans, Luisiana, ABD, Ağustos, p.1.
- Wernerfelt, Birger, (1984), **“A Resource-Based View Of The Firm,”** Strategic Management Journal, Cilt, 5, Sayı 2, p.172.
- Xiaowei Rose Luo, **“Family Business and SMEs,”** Management and Organization Review, 15(1), p.2019. 211-212. <https://doi.org/10.1017/mor.2019.7>
- Yaka, Rıdvan. (2021), **“Şirketlerin Ömrüne Dair Doğrular ve Yanlışlar”**, 19 Mayıs Sosyal Bilimler Dergisi, C. 2, S.1, ss.35-55.
- Yalçın, Azmi ve Günel, Rıdvan, (2004), **“Aile İşletmelerinde Yönetimin Bir Sonraki Kuşağa Devrinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri,”** T.C. İstanbul Kültür Üniversitesi 1. Aile İşletmeleri Kongresi Kongre Kitabı, İstanbul, İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları, s. 74.
- Yaralı, Levent, (2011), **“Limited Şirketin Kamu Borçlarından Müdürlerin ve Ortaklarının Sorumluluğu,”** 2. Baskı, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, s.54.
- Yazıcıoğlu, İrfan ve Koç, Hakan, (2009), **“Aile İşletmelerinin Kurumsallaşma Düzyerlerinin Belirlenmesine Yönelik Karşılaştırmalı Bir Araştırma,”** Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 0(21), 507.

- Yelkikalan, Nazan, (2006), “**Aile Şirketlerinde Çatışma ve Bir Çözüm Önerisi: Stratejik Planlama,**” Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12/2, 2006, s.197.
- Yıldırım, Ahmet Faruk, (2007), “**Türk Aile İşletmelerinde Kurumsallaşmayı Engelleyen Aile Değerleri Üzerine Isparta İlinde Bir Çalışma,**” Süleyman Demirel Üniversitesi, İşletme Anabilim Dalı, Isparta, s.108.
- Yıldırım, Ali ve Şimşek Hasan, (2013), “**Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri,**” 9. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, s. 67.
- Yıldız, Gültekin ve Balaban Özlem, (2008), “**Aile İşletmelerinde Aile Anayasasının Etkinlik ve İşlevselliğine Yönelik Bir Araştırma,**” 3. Aile İşletmeleri Kongresi, İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları, İstanbul, s. 184.
- Yıldız, Gültekin, (1989), “**İşletmelerde İşgören Yönetimi,**” İstanbul Teknik Üniversitesi Kitapları, No. 72, s. 142.
- Yolaç, Sema ve Doğan Ebru, (2011), “**Küreselleşme Sürecinde Aile İşletmelerinde Yönetim ve Kurumsallaşma,**” Cilt: 61, Sayı: 2. İstanbul, s. 101.
- Yu Billy T.W., and To, W. M., (2011), “**The Importance of Input Control to Work Performance Under the Agency Theory Framework,**” The International Journal of Human Resource Management. 22, 14, p. 2891.
- Yurtoğlu, B. Burçin, (2000) “**Ownership, Control And Performance Of Turkish Listed Firms,**” Empirica, 27, s. 193-222.
- Yüksel, Hilmi, (2008), “**An Empirical Evaluation Of Cleaner Production Practices in Turkey,**” Journal of Cleaner Production, Vol.16, S.1, s. 57.
- Yükselen, Cemal, (2018), “**Aile İşletmelerinde Kurumsal Yönetim ve Aile Anayasası,**” Detay Yayıncılık, Ankara, s. 19-21.

İnternet Kaynakları

- Businessweek, “Family Business Facts”, <https://www.johnson.cornell.edu/smith-family-business-initiative-at-cornell/resources/family-business-facts/>, (Erişim Tarihi): 20.09.2022
- “Anonim Şirketlerde Genel Kurul”, <https://mihci.av.tr/anonim-sirketler-de-genel-kurul/>, (Erişim Tarihi): 15.08.2022
- PwC “**Küresel Aile Şirketleri Araştırması-Türkiye Sonuçları,**” 2016, s.8. https://www.taider.org.tr/images/belgeler/pwc_kuresel_aile_sirketleri_arastirmasi__turkiye_sonuc_lari_2016.pdf
- Deloitte, “**Aile Şirketlerinde Sürdürülebilir Başarının Anahtarları,**” Deloitte Türkiye, 2016, <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/tr/Documents/risk/ailesirketlerinde-surdurulebilir-basarinin-anahtarlari.pdf> (Erişim Tarihi:13.07.2019).

Er, Fevzi., “Bağımsız Denetimin Tam Tasdik ile Uyumlaştırılması”, [https://www.yontemymm.com.tr/yorum-ve-makaleler/bagimsiz-denetimin-tam-tasdik-ile-uyumlastirilmasi-konuk-yazar-dr-fevzi-er-smmm-ve-bagimsiz-denci#:~:text=Yeminli %20Mali %20M%C3%BC %C5%9Favir %20 \(YMM\)', geni %C5%9F %20kapsaml %C4 %B1 %20i %C5 %9Flemlere %20g %C3% B6re%20de %C4 %9Ferlendirir.](https://www.yontemymm.com.tr/yorum-ve-makaleler/bagimsiz-denetimin-tam-tasdik-ile-uyumlastirilmasi-konuk-yazar-dr-fevzi-er-smmm-ve-bagimsiz-denci#:~:text=Yeminli%20Mali%20M%C3%BC%5%9Favir%20(YMM),geni%5%9F%20kapsaml%C4%B1%20i%C5%9Flemlere%20g%C3%B6re%20de%C4%9Ferlendirir.) (Erişim Tarihi: 13.08.2022).

Yılmaz, Halil İ., “**Şirketlerde Kurumsallaşmanın Önemi**,”<https://tesam.org.tr/sirketlerde-kurumsallasmanin-onemi/>, 27 Mart 2022.

IFC, “Aile Şirketleri Yönetim Rehberi,” http://www.ifc.org/wps/wcm/connect/20eddb004..221059c8a46cb6e26473d89/IFC_Family_Business_Governance_Handbook_Turkish.pdf?MOD=AJPERES (18.04.2015), s.35.

“**Aile Şirketleri İçin Adım Adım Kurumsal Yönetim**,” Türkiye Kurumsal Yönetim Derneği ve Deloitte Ortak Yayını, Kurumsal Yönetim Serisi, <http://www.denetim.net.net/UserFiles/Documents/yay%C4%B1nlar/aile%20%C5%9Firketleri%20i%C3%A7in%20ad%C4%B1m%20ad%C4%B1m.pdf> (18.04.2018), s.3.

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/02/20110214-1-1.htm>, erişim, 10.3.2019

<http://www.tse.org/standardlar>

Özden, Mehmet Cemil, “**Yetkinlik “In”, İş Analizleri “Out”**,” www.insankaynaklari.com, Erişim Tarihi: 27.02.2022, s.2.

Çörtelekoğlu, Tuğbai “**Yetkinlikler**,” www.insankaynaklari.com/cn/ContentBody.asp?BodyID=1946-64k, Erişim Tarihi: 20.02.2022.

PricewaterhouseCoopers, “**Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Geleceği Hazırlayan Bir Düzenleme**,” İstanbul, 2007, s. 25.

Asia Pacific Venture Capital Alliance (Apvca), (2002), Corporate Governance Guideline, s. 3.

Demirel, Yunus, “**Yönetim Kurulu Yapısının Şirketle Getirdiği Fırsat ve Tehditler: EBAY Örneği**,” <https://cdn.istanbul.edu.tr/file/1CD58DF90A/20562045AABD405FB7476256E4664BF2?doi> = erişim tarihi 24 Eylül 2020.

Engineri, Tuğçe, “**Ücret Yönetiminde Yeni Bir Yaklaşım: Yetkinlik Bazlı Ücretlendirme**”www.insankaynaklari.com/cn/ContentBody.asp?BodyID=13, Erişim Tarihi: 20.04.2022.

AN INVISIBLE WAR: TACKLING ANTIMICROBIAL RESISTANCE THROUGH ONE HEALTH

Editor

Prof. Dr. Gökben Özbey

AN INVISIBLE WAR: TACKLING ANTIMICROBIAL RESISTANCE THROUGH ONE HEALTH

Editor: Prof. Dr. Gökben Özbey

Publishing No.: 5573
E-ISBN: 978-625-371-251-8 Edition:
1st Edition, October 2024

© Copyright 2024, NOBEL AKADEMİK YAYINCILIK EĞİTİM DANIŞMANLIK TİC. LTD. ŞTİ. SERTİFİKA NO.: 40340
All rights of this edition belong to Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti. Without any written permission of this publishing house, all or a part of the book cannot be printed, published, reproduced or distributed electronically, mechanically or by photocopy.

Nobel Publishing group has been carrying out its national activities on a regular basis since 1984 and internationally since 2011. The book it publishes are present in the higher education catalogs at national and international level.

Executive Editor: Nevzat Argun -nargun@nobelyayin.com-
General Publishing Coordinator: Gülfem Dursun -gulfem@nobelyayin.com-

Interior Designer: Süleyman Gezgin -suleyman@nobelyayin.com-
Proofreader: Süleyman Gezgin -suleyman@nobelyayin.com-
Cover Designer: Mehtap Asiltürk -mehtap@nobelyayin.com-

Library Information Card

Özbey, Gökben.

An Invisible War: Tackling Antimicrobial Resistance Through One Health / Gökben Özbey

1. Edition, V + 118 p., 16,5x24 cm. Includes references. No index.

E-ISBN: 978-625-371-251-8

1. Antimicrobial Resistance 2. One Health 3. MRSA/Food Security in Humans and Animals

General Distribution

ATLAS AKADEMİK BASIM YAYIN DAĞITIM TİC. LTD. ŞTİ.

Address: Bahçekapı Mh. 2465 Sk. Oto Sanayi Sitesi No.: 7 Bodrum Kat, Şaşmaz/ANKARA

Phone: +90 312 278 50 77 - **Fax:** 0 312 278 21 65

Order: siparis@nobelyayin.com- **E-Sales:** www.nobelkitap.com - esatis@nobelkitap.com
www.atlaskitap.com - info@atlaskitap.com

Points of Delivery and Sales: Alfa, Kırmızı Kedi, Arkadaş, D&R, Dost, Kika, Kitapsan, Nezh, Odak, Pandora, Prefix, Remzi

CONTENTS

AUTHORS OF CHAPTERS	ix
PREFACE.....	xi
CHAPTER 1	
ANTIMICROBIAL RESISTANCE GENES IN BACTERIA	1
1.1. Introduction.....	1
1.2. History of Antimicrobial.....	1
1.3. Definition of Antimicrobial Resistance (AMR)	2
1.4. Transmission of AMR Bacteria	2
1.5. Types of Antibiotics	3
1.6. Common Bacteria with AMR.....	4
1.7. Burden of AMR.....	4
1.8. Mechanisms of Antimicrobial Resistance	5
1.9. Detection of Antibiotic-Resistant Bacteria in Laboratory	9
1.10. Surveillance of AMR Using Genomic Sequencing and Metagenomics	10
1.11. Research and Discovery of Novel Antibiotics.....	12
1.12. Summary on Challenges to Tackle AMR.....	12
1.13. Conclusion	13
REFERENCES	14
CHAPTER 2	
HOSPITAL-ASSOCIATED INFECTIONS	19
2.1. Introduction.....	19
2.2. Types of Hospital-Associated Infections.....	19
2.3. Prevalence of Hospital-Associated Infections	20
2.4. Global Economic Burden of Hospital-Associated Infections	21
2.5. Transmission of Hospital-Associated Infections	21
2.6. Diagnosis of Hospital-Acquired Infections	22

2.7. Treatment of Hospital-Associated Infections	24
2.8. Prevention of Hospital-Associated Infections and Challenges ..	25
2.9. Conclusion	25
REFERENCES	26

CHAPTER 3

TREATMENT STRATEGIES FOR INFECTIONS CAUSED BY MULTIDRUG-RESISTANT ORGANISMS .....

3.1. Introduction.....	29
3.2. Methicillin-resistant <i>Staphylococcus aureus</i> (MRSA).....	33
3.3. Carbapenem-resistant Enterobacteriaceae (CRE).....	32
3.4. Vancomycin-resistant Enterococcus (VRE)	33
3.5. Multidrug-resistant <i>Pseudomonas aeruginosa</i> (MDR-PA)	35
3.6. Clarithromycin (CLA)-resistant <i>Helicobacter pylori</i>	36
3.7. Multidrug-resistant <i>Escherichia coli</i> (MDR <i>E. coli</i>)	38
3.8. Alternative Treatments	40
3.8.1. <i>Probiotics</i>	40
3.8.2. <i>Herbal Remedies</i>	41
3.8.3. <i>Silver Nanoparticles</i>	42
3.8.4. <i>Phage Therapy</i>	43
3.8.5. <i>Traditional Chinese Medicine (TCM) and Vitamins</i>	44
REFERENCES	47

CHAPTER 4

ANTIMICROBIAL RESISTANCE UNDER ONE HEALTH APPROACH: NATIONAL POLICIES, ACTION PLANS AND FUTURE DIRECTIONS .....

4.1. Introduction.....	57
4.2. Understanding Antimicrobial Resistance	57
4.2.1. History of Development of Antimicrobials	58
4.3. Antimicrobial Resistance (AMR)	59

4.3.1. AMR Organisms and their Developments.....	59
4.3.2. History of AMR Organisms.....	59
4.4. One Health Framework.....	60
4.4.1. Prevalence of AMR in the Human and Livestock Sector ...	62
4.4.1.1. HIV Drug Resistance (HIVDR):.....	64
4.4.1.2. Tuberculosis (TB) and MDR-TB:.....	64
4.4.1.3. Malaria Drug Resistance:.....	64
4.4.1.4. Drug-Resistance in Bacteria:	64
4.4.1.5. Drug Resistance in Fungi:.....	64
4.4.1.6. Drug Resistance in Neglected Tropical Diseases (NTDs)	65
4.4.2. Global Burden of AMR in the Public Health.....	65
4.4.3. AMR in Livestock	66
4.4.4. Wildlife Impact of AMR.....	66
4.4.5. AMR in Bovine Mastitis.....	67
4.4.5.1. Common Pathogen Involved in Bovine Mastitis	67
4.4.5.2. Mechanism of AMR in Bovine Mastitis.....	68
4.5. Policy Approaches to Tackle AMR under WHO and One Health Framework.....	69
4.5.1. AMR Surveillance	69
4.5.2. AMR Stewardship	69
4.5.3. People-Centered Framework	70
4.6. Summary.....	70
4.7. Future Directions	71
REFERENCES	72

CHAPTER 5

ANTIMICROBIAL RESISTANCE AND FOOD SECURITY IN HUMANS AND ANIMALS .....

5.1. Introduction.....	77
5.2. Brief Explanation of Antimicrobial Resistance	77

5.3. Mechanisms of Antibiotic Resistance in Bacteria	78
5.4. Diseases Caused by Bacterial Infections in Livestock and Transmission to Human	78
5.5. Link between AMR and Food Security	80
5.5.1. Role of Antibiotics in Livestock and Aquaculture Industries	80
5.5.2. Implications and Concerns.....	80
5.6. Human Health Implications	81
5.6.1. Treatment Challenges	81
5.6.2. Increased Mortality and Morbidity	81
5.6.3. Spread of Resistant Infections	81
5.6.4. Increased Healthcare Costs	81
5.6.5. Impact on Medical Procedures	82
5.6.6. Challenges in Developing New Antibiotics.....	82
5.6.7. Economic Impact	82
5.6.8. Animal Health Implications.....	82
5.6.8.1. Increased Disease Burden	82
5.6.8.2. Impact on Animal Welfare	82
5.6.8.3. Veterinary Treatment Challenges	83
5.6.8.4. Spread of Resistant Bacteria	83
5.6.8.5. Impact on Livestock Production	83
5.6.8.6. Environmental Implications.....	84
5.6.8.7. Public Health Interface	84
5.6.8.8. Strategies to Address AMR in the Context of Food Security.....	85
5.6.8.8.1. Antibiotic Stewardship.....	87
5.6.8.8.2. Surveillance and Monitoring	87
5.6.8.8.3. Research and Development	87
5.6.8.8.4. Public Education	88
5.6.8.8.5. Infection Prevention and Control	88
5.7. Conclusion	879
REFERENCES	88

CHAPTER 6

RATIONAL USE OF ANTIBIOTICS FROM A PERSPECTIVE OF PUBLIC HEALTH.....	95
6.1. Introduction.....	95
6.2. Antibiotics.....	95
6.3. Rational Drug Use	98
6.4. Rational Use of Antibiotics.....	99
6.5. Reasons for Irrational Antibiotic Use	103
6.6. Factors Affecting Rational Antibiotic Use	104
6.7. The Importance of Rational Antibiotic Use.....	107
6.8. Regulations Made Within the Scope of Rational Antibiotic Use	108
6.9. Conclusion	110
REFERENCES	111

AUTHORS OF CHAPTERS

CHAPTER 1: ANTIMICROBIAL RESISTANCE GENES IN BACTERIA

Asif Sukri, Dr., Department of Biological Sciences and Biotechnology, Faculty of Science and Technology, Universiti Kebangsaan Malaysia, Bandar Baru Bangi, Malaysia, e-mail: mohdasifsukri@ukm.edu.my, ORCID: 0000-0002-4083-2288,

Gökben Özbey, Prof. Dr., Department of Medical Services and Techniques, Vocational School of Health Services, Firat University, Elazig, Türkiye, e-mail: gozbey@firat.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8983-1286

CHAPTER 2: HOSPITAL-ASSOCIATED INFECTIONS

Asif Sukri, Dr., Department of Biological Sciences and Biotechnology, Faculty of Science and Technology, Universiti Kebangsaan Malaysia, Bandar Baru Bangi, Malaysia, e-mail: mohdasifsukri@ukm.edu.my, ORCID: 0000-0002-4083-2288,

Gökben Özbey, Prof. Dr., Department of Medical Services and Techniques, Vocational School of Health Services, Firat University, Elazig, Türkiye, e-mail: gozbey@firat.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8983-1286

CHAPTER 3: TREATMENT STRATEGIES FOR INFECTIONS CAUSED BY MULTIDRUG-RESISTANT ORGANISMS

Alfizah Hanafiah, Assoc. Prof., Department of Medical Microbiology and Immunology, Faculty of Medicine, Universiti Kebangsaan Malaysia, Kuala Lumpur 56000, Malaysia, e-mail: alfizah@ppukm.ukm.edu.my, ORCID: 0000-0003-4859-1439,

Gökben Özbey, Prof. Dr., Department of Medical Services and Techniques, Vocational School of Health Services, Firat University, Elazig, Türkiye, e-mail: gozbey@firat.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8983-1286

Simeon Oluwatoba Ogunlowo, PhD, Human Studies and Interdisciplinarity Program, Laurentian University, Canada, e-mail: sogunlowo@laurentian.ca, ORCID: 0009-0002-2657-6801

CHAPTER 4: ANTIMICROBIAL RESISTANCE UNDER ONE HEALTH APPROACH: NATIONAL POLICIES, ACTION PLANS AND FUTURE DIRECTIONS

Yashvanth Shaan Lakshmanappa, Post Doctoral Researcher, Center for Immunology and Infectious Diseases (CIID), California National Primate Research Center (CNPRC) University of California, Davis, California, USA, e-mail: dryashslusa@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7794-1963,

Jyothi Chikkanna, Research Associate Scientist, Bio-edge Solutions, PVT Ltd, Peenya 2nd stage, Bangalore, Karnataka, India. e-mail: joycals6@gmail.com

Gökben Özbey, Prof. Dr., Department of Medical Services and Techniques, Vocational School of Health Services, Firat University, Elazig, Türkiye, e-mail: gozbey@firat.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8983-1286

CHAPTER 5: ANTIMICROBIAL RESISTANCE AND FOOD SECURITY IN HUMANS AND ANIMALS

Asif Sukri, Dr., Department of Biological Sciences and Biotechnology, Faculty of Science and Technology, Universiti Kebangsaan Malaysia, Bandar Baru Bangi, Malaysia, e-mail: mohdasifsukri@ukm.edu.my, ORCID: 0000-0002-4083-2288,

Gökben Özbey, Prof. Dr., Department of Medical Services and Techniques, Vocational School of Health Services, Firat University, Elazig, Türkiye, e-mail: gozbey@firat.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8983-1286

CHAPTER 6: RATIONAL USE OF ANTIBIOTICS FROM A PERSPECTIVE OF PUBLIC HEALTH

Ezgi Yaraşır, Dr. Department of Therapy and Rehabilitation, Vocational School of Health Services, Firat University, Elazig, Türkiye. e-mail: ezgiyarasir@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-2065-1703

PREFACE

Antimicrobial resistance (AMR) is a worldwide public healthcare problem that if not tackled properly will lead to a higher economic, morbidity, and mortality burden than it is now. Main challenge to tackling AMR is the lack of hygienic awareness among patients and visitors in the hospital. Transmission of AMR bacteria from community to hospital occurs mainly through a lack of hygienic practice of visitors in the hospital. Thus, implementation of strict hygienic practice should be implemented in the hospital to minimize the dissemination of AMR bacteria from community to hospital. Another challenge is lack of funding from pharmaceutical company in research and discovery of new antibiotics to treat AMR bacteria. This problem has led to limited discovery of natural products from untapped tropical forests that have potential to be used as new antibiotics. Finally, the mechanism of antibiotic resistance at the molecular level in bacteria is still poorly understood due to a lack of expertise in bioinformatics especially in developing countries where resistance of bacteria to multiple antibiotics emerges. There should be more collaboration between developed and developing countries to strengthen research in this area.

The rise of infections triggered by bacteria resistant to antibiotics is increasingly worrisome given the restricted choices available for treatment. Treating infections induced by multidrug-resistant organisms (MDROs) is challenging as they exhibit resistance to numerous common antibiotics, including those with potent effects and broad-spectrum against many bacteria. Hence, understanding the prevalent pathogens and local susceptibility patterns is crucial for selecting suitable empirical antibiotic treatments for infections. MDRO infections are a significant problem for healthcare facilities because they are related with hospital outbreaks and higher mortality rates.

Antibiotic resistance indicates a multifaceted challenge with profound implications for both animal and human health, as well as the environment. In the context of food production, the use of antibiotics in livestock and aquaculture has been integral for treating and preventing diseases, promoting growth, and improving feed efficiency. However, the increase of antibiotic resistant bacteria has major risks, including harder-to-treat infections, increased mortality and morbidity, higher healthcare costs, and compromised medical procedures. In animals, antibiotic resistance leads to a greater disease burden, reduced welfare, and economic losses in livestock production. Resistant infections in animals not only affect their health and productivity but also pose risks of zoonotic transmission, impacting human health directly through the food chain. Additionally, environmental contamination with resistant bacteria

further complicates efforts to control the dissemination of resistance. Addressing antibiotic resistance requires a holistic and integrated approach that includes antibiotic stewardship, public awareness, research and innovation for the discovery of new antibiotics, and improved hygienic practices.

The battle against AMR requires collective action. By embracing the One Health approach, we can safeguard human and animal health, preserve effective antimicrobials, and ensure a sustainable future. Policymakers need to focus on infection prevention, access to essential antibiotics, and research for novel vaccines and antibiotics. Many low-income settings have significant data gaps, which highlights the need for better data collection and laboratory capacity.

CHAPTER 1

ANTIMICROBIAL RESISTANCE GENES IN BACTERIA

Asif Sukri

Gökben Özbey

1.1. Introduction

The issue of antimicrobial resistance (AMR) remains a major concern in global public health. This paper will delve into the various factors that cause the occurrence of resistance in bacteria. Furthermore, it will examine the genetic underpinnings of resistance in bacteria, with a particular attention on various types of AMR genes, the mechanisms by which AMR genes function, and the challenges encountered in addressing this issue within healthcare settings. It is important to state that this discussion is limited to AMR genes in bacteria; other forms of resistance in viruses, fungi, and parasites are not within the scope of this chapter. Additionally, throughout this paper, the terms 'antimicrobial' and 'antibiotics' are used interchangeably for clarity.

1.2. History of Antimicrobial

Since early human civilization, natural products have been used to treat infection caused by microorganisms. Evidence of tetracycline has been detected in skeletal remains from Sudanese Nubia dating back 1600 to 1700 years, while the antimalarial artemisinin, derived from the *Artemisia* plant, has been utilized in traditional Chinese medicine for millennia.¹ These findings suggest that ancient societies employed natural remedies to combat infections, despite lacking the technology to identify or extract these compounds from their sources. In more recent history, mycophenolic acid is the first natural antibiotic which was identified in 1839 by Bartolomeo Gosio, an Italian physician.² Afterwards, in 1909, Paul Ehrlich and his team discovered Salvarsan, effective against syphilis but containing arsenic, raising health concerns.³⁻⁵ Neosalvarsan, a safer and more efficient alternative, was introduced in 1913.⁴⁻⁶

Then, in 1928, Alexander Fleming observed that *Penicillium chrysogenum* (formerly known as *Penicillium notatum*) inhibited *Staphylococcus aureus* (*S. aureus*).^{1, 7, 8} This discovery was tremendous when he successfully isolated a compound known as Penicillin from *P. chrysogenum* a year later, followed by purification of this antibiotic and mass production by Howard Walter Florey

REFERENCES

1. Aminov RI. A brief history of the antibiotic era: lessons learned and challenges for the future. *Front Microbiol.* 2010;1: 134.
2. Bentley R. Mycophenolic acid: a one hundred year odyssey from antibiotic to immunosuppressant. *Chem Rev.* 2000;100: 3801-3826.
3. Kober PA. 2002. *The Preparation of Arsphenamine (Salvarsan).I.* In: *ACS Publications.* <https://pubs.acs.org/doi/pdf/> <https://doi.org/10.1021/ja01460a020>. Accessed, 20 Oct 2023.
4. Uddin TM, Chakraborty AJ, Khusro A, Zidan BRM, Mitra S, Emran TB, Dhama K, Ripon MKH, Gajdacs M, Sahibzada MUK, Hossain MJ, Koirala N. Antibiotic resistance in microbes: history, mechanisms, therapeutic strategies and future prospects. *J Infect Public Health.* 2021;14: 1750-1766.
5. Saikia S, Chetia P. Antibiotics: from mechanism of action to resistance and beyond. *Indian J Microbiol.* 2024. <https://doi.org/10.1007/s12088-024-01285-8>.
6. Papp-Wallace KM, Endimiani A, Taracila MA, Bonomo RA. Carbapenems: past, present, and future. *Antimicrob Agents Chemother.* 2011;55: 4943-4960.
7. Fair RJ, Tor Y. Antibiotics and bacterial resistance in the 21st century. *Perspect Medicin Chem.* 2014;6: 25-64.
8. Gould K. Antibiotics: from prehistory to the present day. *J Antimicrob Chemother.* 2016;71: 572-575.
9. Fernandes R, Amador P, Prudencio C. β -Lactams: chemical structure, mode of action and mechanisms of resistance. *Rev Med Microbiol.* 2013;24: 7-17.
10. Turner J, Muraoka A, Bedenbaugh M, Childress B, Pernot L, Wienczek M, Peterson YK. The chemical relationship among beta-lactam antibiotics and potential impacts on reactivity and decomposition. *Front Microbiol.* 2022;13: 807955.
11. Cook MA, Wright GD. The past, present, and future of antibiotics. *Sci Transl Med.* 2022;14: eabo7793.
12. Hutchings MI, Truman AW, Wilkinson B. Antibiotics: past, present and future. *Curr Opin Microbiol.* 2019;51: 72-80.
13. Kumar A, Jaiswal V, Kumar V, Dey A, Kumar A. Functional redundancy in Echinocandin B in-cluster transcription factor ecdB of *Emericella rugulosa* NRRL 11440. *Biotechnol Rep.* 2018;19: e00264.
14. Projan SJ, Shlaes DM. Antibacterial drug discovery: is it all downhill from here? *Clin Microb Infect.* 2004;10: 18-22.
15. Chopra I, Roberts M. Tetracycline antibiotics: mode of action, applications, molecular biology, and epidemiology of bacterial resistance. *Microbiol Mol Biol Rev.* 2001;65: 232-260.

16. Heeb S, Fletcher MP, Chhabra SR, Diggle SP, Williams P, Cámara M. Quinolones: from antibiotics to autoinducers. *FEMS Microbiol Rev.* 2011;35: 247-274.
17. Katz L, Ashley GW. Translation and protein synthesis: macrolides. *Chem Rev.* 2005; 105: 499-528.
18. Sun D. 2022. Analysis of the seasonal relationship between antibiotic use and resistance. Doctoral dissertation, Harvard University Graduate School of Arts and Sciences. Harvard University ProQuest Dissertations Publishing. <https://nrs.harvard.edu/URN-3:HUL.INSTREPOS:37374559>
19. Rammelkamp CH, Maxon T. Resistance of *Staphylococcus aureus* to the action of penicillin. *Proc Soc Exp Biol Med.* 1942;51: 386-389.
20. Jevons MP. "Celbenin"-resistant staphylococci. *Br Med J.* 1961;1: 124-125.
21. McEwen SA, Collignon PJ. Antimicrobial resistance: a one health perspective. *Microbiol Spect.* 2018;6: 10.1128/microbiolspec.ARBA-0009-2017.
22. Busoi CS, Harkin M, Kadenbach K, Swinburne K. 2015. White paper on rapid diagnostic technologies to tackle antimicrobial resistance. Health First Europe. <https://healthfirsteurope.eu/wp-content/uploads/2015/05/White-Paper-on-rapid-diagnostic-technologies-to-tackle-AMR.pdf> Accessed 25 January 2024.
23. Laxminarayan R, Duse A, Wattal C, Zaidi AK, Wertheim HF, Sumpradit N, Vlieghe E, Hara GL, Gould IM, Goossens H, Greko C, So AD, Bigdeli M, Tomson G, Woodhouse W, Ombaka E, Peralta AQ, Qamar FN, Mir F, Kariuki S, Bhutta ZA, Coates A, Bergstrom R, Wright GD, Brown ED, Cars O. Antibiotic resistance-the need for global solutions. *Lancet Infect Dis.* 2013;13: 1057-1098.
24. Dadgostar P. Antimicrobial resistance: implications and costs. *Infect Drug Resist.* 2019;12: 3903-3910.
25. Milani RV, Wilt JK, Entwisle J, Hand J, Cazabon P, Bohan JG. Reducing inappropriate outpatient antibiotic prescribing: normative comparison using unblinded provider reports. *BMJ Open Qual.* 2019;8: e000351.
26. Centers for Disease Control and Prevention. Antibiotic Resistance Threats in the United States; CDC: Atlanta, GA, USA, 2013; pp. 55–56.
27. Bengtsson-Palme J, Kristiansson E, Larsson DGJ. Environmental factors influencing the development and spread of antibiotic resistance. *FEMS Microbiol Rev.* 2018;42: fux053.
28. Pulingam T, Parumasivam T, Gazzali AM, Sulaiman AM, Chee JY, Lakshmanan M, Chin CF, Sudesh K. Antimicrobial resistance: prevalence, economic burden, mechanisms of resistance and strategies to overcome. *Eur J Pharm Sci.* 2022;170: 106103.
29. Diaz-Sanchez A. 2023. Drug synergistic effects of coriandrum sativum, piperacillin, and tazobactam against biofilms of thioredoxin-a protein mutant strains of *Acinetobacter baumannii*. The University of Texas at San Antonio ProQuest Dissertations Publishing.

30. Doron S, Gorbach SL Bacterial Infections: Overview. In International Encyclopedia of Public Health; Elsevier: Amsterdam, The Netherlands, 2008; pp. 273-282.
31. Kaushal S, Priyadarshi N, Garg P, Singhal NK, Lim D-K. Nanobiotechnology for bacteria identification and potent anti-bacterial properties: A review of current state of the art. *Nanomaterials*. 2023;13: 2529.
32. Nathan AAO, Teh CSJ, Jabar KA, Teoh BT, Tangaperumal A, Westerhout C, Zaki R, Eg KP, Thavagnanam S, de Bruyne JA. Bacterial pneumonia and its associated factors in children from a developing country: A prospective cohort study. *PLoS One*. 2020;15: e0228056.
33. Nelson EJ, Harris JB, Glenn Morris J.Jr, Calderwood SB, Camilli A. Cholera transmission: The host, pathogen and bacteriophage dynamic. *Nat Rev Microbiol*. 2009;7: 693-702.
34. Smith I. Mycobacterium tuberculosis pathogenesis and molecular determinants of virulence. *Clin Microbiol Rev*. 2003;16: 3.
35. Tacconelli E, Carrara E, Savoldi A, Harbarth S, Mendelson M, Monnet DL, Pulcini C, Kahlmeter G, Kluytmans J, Carmeli Y, Ouellette M, Outterson K, Patel J, Cavaleri M, Cox EM, Houchens CR, Grayson ML, Hansen P, Singh N, Theuretzbacher U, Magrini N, WHO Pathogens Priority List Working Group. Discovery, research, and development of new antibiotics: the WHO priority list of antibiotic-resistant bacteria and tuberculosis. *Lancet Infect Dis*. 2018;18: 318-327.
36. Mancuso G, Midiri A, Gerace E, Biondo C. Bacterial antibiotic resistance: the most critical pathogens. *Pathogens*. 2021;10: 1310.
37. World Health Organization (2017). [https:// www.who.int /news/ item /27-02-2017-who-publishes -list-of-bacteria-for-which-new-antibiotics -are-urgently-needed](https://www.who.int/news/item/27-02-2017-who-publishes-list-of-bacteria-for-which-new-antibiotics-urgently-needed). 27 February 2017. Accessed Feb 22, 2024.
38. Harmsen M, Yang L, Pamp SJ, Tolker-Nielsen T. An update on *Pseudomonas aeruginosa* biofilm formation, tolerance, and dispersal. *FEMS Immunol Med Microbiol*. 2010;59: 253-268.
39. Pendleton JN, Gorman SP, Gilmore BF. Clinical relevance of the ESKAPE pathogens. *Expert Rev Anti Infect Ther*. 2013;11: 297-308.
40. Murray CJ, Ikuta KS, Sharara F, Swetschinski L, Aguilar GR, Gray A, et al. Global burden of bacterial antimicrobial resistance in 2019: a systematic analysis. *The Lancet*. 2022;399: 629-655.
41. Madhukar MK, Singh N, Iyer VR, Sowpati DT, Tallapaka KB, Mishra RK, Moharir SC. Antimicrobial resistance landscape in a metropolitan city context using open drain wastewater-based metagenomic analysis. *Environ Res*. 2024;252: 118556.
42. Bobrovitz N, Arora RK, Cao C, Boucher E, Liu M, Donnici C, Yanes-Lane M, Whelan M, Perlman-Arrow S, Chen J, Rahim H, Ilincic N, Segal M, Duarte N, Van Wyk J, Yan T, Atmaja A, Rocco S, Joseph A, Penny L, Clifton DA, Williamson T, Yansouni CP, Evans TG, Chevrier J, Papenburg

- J, Cheng MP. Global seroprevalence of SARS-CoV-2 antibodies: A systematic review and meta-analysis. *PLoS One*. 2021;16: e0252617.
43. Mitra S, Sultana SA, Prova SR, Uddin TM, Islam F, Das R, Nainu F, Sartini S, Chidambaram K, Alhumaydhi FA, Emran TB, Simal-Gandara J. Investigating forthcoming strategies to tackle deadly superbugs: current status and future vision. *Expert Rev Anti Infect Ther*. 2022;20: 1309-1332.
  44. O'Neill J. Tackling drug-resistant infections globally: final report and recommendations. Review on antimicrobial resistance. 2016.
  45. World Health Organization, 2023. Health and economic impacts of antimicrobial resistance in the Western Pacific Region, 2020–2030. <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/368654/9789290620112-eng.pdf?sequence=5>
  46. Blair JM, Webber MA, Baylay AJ, Ogbolu DO, Piddock LJ. Molecular mechanisms of antibiotic resistance. *Nat Rev Microbiol*. 2015;13: 42-51.
  47. Darby EM, Trampari E, Siasat P, Gaya MS, Alav I, Webber MA, Blair JMA. Molecular mechanisms of antibiotic resistance revisited. *Nat Rev Microbiol*. 2023;21: 280-295.
  48. Malhi S, Bao VD. The evolution and spread of antibiotic resistance in microorganisms. *UC Merced Undergraduate Research Journal*. 2023;16: DOI 10.5070 /M416162639
  49. Zhuang M, Achmon Y, Cao Y, Liang X, Chen L, Wang H, Siame BA, Leung KY. Distribution of antibiotic resistance genes in the environment. *Environ Pollut*. 2021;285: 117402.
  50. Tooke CL, Hinchliffe P, Bragginton EC, Colenso CK, Hirvonen VHA, Takebayashi Y, Spencer J. β -Lactamases and β -Lactamase inhibitors in the 21st century. *J Mol Biol*. 2019;431: 3472-3500.
  51. Valiyeva G, Durupinar B, Coban AY. Efflux pump effects on *Mycobacterium tuberculosis* drug resistance. *J Chemother*. 2023;35: 601-609.
  52. Etebu E, Ariekpar I. Antibiotics: Classification and mechanisms of action with emphasis on molecular perspectives. *Int J Appl Microbiol Biotechnol Res*. 2016;4: 90-99.
  53. Muteeb G, Rehman MT, Shahwan M, Aatif M. Origin of antibiotics and antibiotic resistance, and their impacts on drug development: a narrative review. *Pharmaceuticals (Basel)*. 2023;16: 1615.
  54. Rather MA, Gupta K, Mandal M. Microbial biofilm: formation, architecture, antibiotic resistance, and control strategies. *Braz J Microbiol*. 2021;52: 1701-1718.
  55. FAO. 2023. *The impact of veterinary drug residues on the gut microbiome and human health – A food safety perspective*. Food Safety and Quality Series, No. 20. Rome. <https://doi.org/10.4060/cc5301en>
  56. Medina C, Ginn O, Brown J, Soria F, Garvizu C, Salazar Á, Tancara A, Herrera J. Detection and assessment of the antibiotic resistance of

- Enterobacteriaceae recovered from bioaerosols in the Choqueyapu River area, La Paz - Bolivia. *Sci Total Environ.* 2021; 760: 143340.
57. Boolchandani M, D'Souza AW, Dantas G. Sequencing-based methods and resources to study antimicrobial resistance. *Nat Rev Genet.* 2019;20: 356-370.
  58. Mahmud B, Boolchandani M, Patel S, Dantas G. Functional metagenomics to study antibiotic resistance. *Methods Mol Biol.* 2023;2601: 379-401.
  59. Cook MA, Wright GD. The past, present, and future of antibiotics. *Sci Transl Med.* 2022;14: eabo7793.
  60. Melo MCR, Maasch JRMA, de la Fuente-Nunez C. Accelerating antibiotic discovery through artificial intelligence. *Commun Biol.* 2021;4: 1050.

CHAPTER 2

HOSPITAL-ASSOCIATED INFECTIONS

Asif Sukri

Gökben Özbey

2.1. Introduction

Hospital-associated infections pose a significant burden of morbidity and mortality globally. These infections typically occur 48-72 hours after a patient's admission to the hospital. Notwithstanding the implementation of rigorous infection control measures, the problem persists due to patients' inadequate hygienic practices and visitors' failure to comply with infection control instructions in hospitals. This chapter examines the prevalence of hospital associated infections worldwide, risk factors, modes of transmission, challenges encountered, and preventive measures necessary to mitigate the spread of these infections.

2.2. Types of Hospital-Associated Infections

Patients admitted to the hospital are exposed to hospital-associated infections. Invasive medical devices that are used as part of procedure to treat patients have contributed to hospital-associated infections. Apart from medical devices, medical procedures that include surgery also lead to hospital-associated infections. The most prevalent types of hospital-associated infections encompass “*central line-associated bloodstream infections (CLABSI), catheter-associated urinary tract infections (CAUTI), ventilator-associated pneumonia (VAP), and surgical site infections (SSI)*”.¹ Bacteria gain entry into the patient's bloodstream through the contamination of medical devices. In the case of CLABSI, bacteria infiltrate the bloodstream via a central venous catheter inserted into large veins near the neck, groin, or chest. Unlike intravenous catheters, central lines are positioned closer to the heart and are typically utilized in intensive care units. The incidence rate of CLABSI is approximately 0.87 per 1000 cases.²

CAUTI results from bacterial contamination of catheters inserted into the urinary tract. This type of infection is the most prevalent hospital-associated infection, with an infection rate of approximately 35%.³

REFERENCES

1. Balasubramanian R, Van Boeckel TP, Carmeli Y, Cosgrove S, Laxminarayan R. Global incidence in hospital-associated infections resistant to antibiotics: An analysis of point prevalence surveys from 99 countries. *PLoS Med.* 2023;20: e1004178.
2. Toor H, Farr S, Savla P, Kashyap S, Wang S, Miulli DE. Prevalence of central line-associated bloodstream infections (CLABSI) in intensive care and medical-surgical units. *Cureus.* 2022;14: e22809.
3. Rubi H, Mudey G, Kunjalwar R. Catheter-Associated Urinary Tract Infection (CAUTI). *Cureus.* 2022;14: e30385.
4. Papazian L, Klompas M, Luyt CE. Ventilator-associated pneumonia in adults: a narrative review. *Intensive Care Med.* 2020;46: 888-906.
5. Mengistu DA, Alemu A, Abdukadir AA, Mohammed Husen A, Ahmed F, Mohammed B, Musa I. Global incidence of surgical site infection among patients: Systematic review and meta-analysis. *Inquiry.* 2023; 60: 469 580231162549.
6. Haque M, Sartelli M, McKimm J, Abu Bakar M. Health care-associated infections - an overview. *Infect Drug Resist.* 2018;11: 2321-2333.
7. GBD 2019 Antimicrobial Resistance Collaborators, Fernandes JC. Global mortality associated with 33 bacterial pathogens in 2019: a systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2019. *Lancet.* 2022;400: 2221-2248.
8. Stone PW. Economic burden of healthcare-associated infections: an American perspective. *Expert Rev Pharmacoecon Outcomes Res.* 2009;9: 417-422.
9. Gidey K, Gidey MT, Hailu BY, Gebreamlak ZB, Niriayo YL. Clinical and economic burden of healthcare-associated infections: A prospective cohort study. *PLoS One.* 2023;18: e0282141.
10. Li P, Li Y, Zhang Y, Bao J, Yuan R, Lan H, Sun M. Economic burden attributable to healthcare-associated infections in tertiary public hospitals of Central China: a multi-centre case-control study. *Epidemiol Infect.* 2022;150: e155.
11. Dobrindt U, Hacker J. Nosocomial infections and their control. *Int J Med Microbiol.* 2010;300: 341.
12. Bonnet M, Lagier JC, Raoult D, Khelaifia S. Bacterial culture through selective and non-selective conditions: the evolution of culture media in clinical microbiology. *New Microbes New Infect.* 2019;34: 100622.
13. National Healthcare Safety Network (NHSN) Patient Safety Component Manual. https://www.cdc.gov/nhsn/PDFs/pscManual/pscManual_current.pdf . January 2024.
14. Badger-Emeka L, Al Rashed AS, Aljindan RY, Emeka PM, Quadri SA, Almutairi HH. Incidence of drug-resistant hospital-associated Gram-negative

- bacterial infections, the accompanying risk factors, and clinical outcomes with treatment. *Antibiotics (Basel)*. 2023;12: 1425.
15. Gerace E, Mancuso G, Midiri A, Poidomani S, Zummo S, Biondo C. Recent advances in the use of molecular methods for the diagnosis of bacterial infections. *Pathogens*. 2022;11: 663.
  16. Zhu Y, Huang WE, Yang Q. Clinical perspective of antimicrobial resistance in bacteria. The opinion on recent clinic antibiotics abuse. *Infect Drug Resist*. 2022;15: 735-746.
  17. Nwobodo DC, Ugwu MC, Anie CO, Al-Ouqaili MTS, Ikem JC, Chigozie UV, Saki M. Antibiotic resistance: The challenges and some emerging strategies for tackling a global menace. *J Clin Lab Anal*. 2022;36: e24655.
  18. Tacconelli E, Carrara E, Savoldi A, Harbarth S, Mendelson M, Monnet DL, Pulcini C, Kahlmeter G, Kluytmans J, Carmeli Y, Ouellette M, Outtersson K, Patel J, Cavalieri M, Cox EM, Houchens CR, Grayson ML, Hansen P, Singh N, Theuretzbacher U, Magrini N; WHO Pathogens Priority List Working Group. Discovery, research, and development of new antibiotics: the WHO priority list of antibiotic-resistant bacteria and tuberculosis. *Lancet Infect Dis*. 2018;18: 318-327.
  19. Murni I, Duke T, Triasih R, Kinney S, Daley AJ, Soenarto Y. Prevention of nosocomial infections in developing countries, a systematic review. *Paediatr Int Child Health*. 2013;33: 61-78.

CHAPTER 3

TREATMENT STRATEGIES FOR INFECTIONS CAUSED BY MULTIDRUG- RESISTANT ORGANISMS

Alfzah Hanafiah

Gökben Özbey

Simeon Oluwatoba Ogunlowo

3.1. Introduction

The rise of infections triggered by bacteria resistant to antibiotics is increasingly worrisome given the restricted choices available for treatment. Treatment of infections induced by multidrug-resistant organisms (MDROs) is challenging as they exhibit resistance to numerous common antibiotics, including those with potent effects and broad-spectrum against many bacteria.¹ Hence, understanding the prevalent pathogens and local susceptibility patterns is crucial for selecting suitable empirical antibiotic treatment for infections.² Infections with MDRO are a significant problem for healthcare facilities owing to their relation with hospital outbreaks and high mortality rate.³ Table 1 shows the resistant organisms included in the World Health Organization (WHO) global priority pathogens list for the basis of urgency for new antibiotic development.⁴

REFERENCES

1. Tamma PD, Cosgrove SE, Maragakis LL. Combination therapy for treatment of infections with gram-negative bacteria. *Clin Microbiol Rev.* 2012;25: 450-470.
2. Bader MS, Loeb M, Leto D, Brooks AA. Treatment of urinary tract infections in the era of antimicrobial resistance and new antimicrobial agents. *Postgrad Med.* 2020;132: 234-250.
3. Russo A, Fusco P, Morrone HL, Trecarichi EM, Torti C. New advances in management and treatment of multidrug-resistant *Klebsiella pneumoniae*. *Expert Rev Anti Infect Ther.* 2023;21: 41-55.
4. World Health Organization. <https://www.who.int/news/item/27-02-2017-who-publishes-list-of-bacteria-for-which-new-antibiotics-are-urgently-needed>. 27 February 2017. Accessed Feb 22, 2024.
5. Bloom DE, Black S, Salisbury D, Rappuoli R. Antimicrobial resistance and the role of vaccines. *Proc Natl Acad Sci USA.* 2018;115: 12868-12871.
6. Parmanik A, Das S, Kar B, Bose A, Dwivedi GR, Pandey MM. Current treatment strategies against multidrug-resistant bacteria: a review. *Curr Microbiol.* 2022;79: 388.
7. Centers for Disease Control and Prevention. Management of Patients with MRSA in Healthcare Settings. Management of Patients with MRSA in Healthcare Settings. Updated November 2019.
8. Treatment of methicillin-resistant *Staphylococcus aureus* (MRSA) infection in adults. Accessed January 2022.
9. Effective Antibiotics for *Staphylococcus aureus* Infections | Course Hero. 2024. Mississippi State University, Bio Microbiolo. <https://www.coursehero.com/file/232051562/Staph-aurodocx/>? Accessed April 27, 2024.
10. Muhammad N, Adil M, Naz SM, Abbas SH, Khan MZUI, Khan A, Khan MU. Resistance and sensitivity pattern of *Staphylococcus aureus*; A study in Lady Reading Hospital Peshawar. *J Postgrad Med Inst.* 2013;27: 42-47.
11. von Eiff C, Becker K, Machka K, Stammer H, Peters G. Nasal carriage as a source of *Staphylococcus aureus* bacteremia. study group. *N Engl J Med.* 2001;344: 11-16.
12. Posters, *Clinical Microbiology and Infection*, Volume 17, Supplement 4, 2011, Pages S108-S668, ISSN 1198-743X, <https://doi.org/10.1111/j.1469-0691.2011.03558.x>.
13. Kollef M. Appropriate empirical antibacterial therapy for nosocomial infections: getting it right the first time. *Drugs.* 2003;63: 2157-2168.
14. El-Gamal MI, Brahim I, Hisham N, Aladdin R, Mohammed H, Bahaaeldin A. Recent updates of carbapenem antibiotics. *Eur J Med Chem.* 2017;131: 185-195.

15. Papp-Wallace KM, Endimiani A, Taracila MA, Bonomo RA. Carbapenems: past, present, and future. *Antimicrob Agents Chemother.* 2011;55: 4943-4960.
16. Nicolau DP. Carbapenems: a potent class of antibiotics. *Expert Opin Pharmacother.* 2008;9: 23-37.
17. Rodriguez-Bano J, Gutierrez-Gutierrez B, Machuca I, Pascual A. Treatment of infections caused by extended-spectrum-beta-lactamase-, ampC-, and carbapenemase-producing *Enterobacteriaceae*. *Clin Microbiol Rev.* 2018;31: e00079-17.
18. Baden LR, Thiemke W, Skolnik A, Chambers R, Strymish J, Gold HS, Moellering RC, Eliopoulos GM. Prolonged colonization with vancomycin-resistant *Enterococcus faecium* in long-term care patients and the significance of “clearance”. *Clin Infect Dis.* 2001;33: 1654-1660.
19. Tacconelli E, De Angelis G, Cataldo MA, Mantengoli E, Spanu T, Pan A, Corti G, Radice A, Stolzuoli L, Antinori S, Paradisi F, Carosi G, Bernabei R, Antonelli M, Fadda G, Rossolini GM, Cauda R. Antibiotic usage and risk of colonization and infection with antibiotic-resistant bacteria: a hospital population-based study. *Antimicrob Agents Chemother.* 2009;53: 4264-4269.
20. Armand-Lefèvre L, Angebault C, Barbier F, Hamelet E, Defrance G, Ruppé E, Bronchard R, Lepeule R, Lucet JC, El Mniai A, Wolff M, Montravers P, Plésiat P, Andremont A. Emergence of imipenem-resistant gram-negative bacilli in intestinal flora of intensive care patients. *Antimicrob Agents Chemother.* 2013;57: 1488-1495.
21. Muteeb G, Rehman MT, Shahwan M, Aatif M. Origin of antibiotics and antibiotic resistance, and their impacts on drug development: a narrative review. *Pharmaceuticals (Basel).* 2023;16: 1615.
22. Magiorakos AP, Burns K, Rodríguez Baño J, Borg M, Daikos G, Dumpis U, Lucet JC, Moro ML, Tacconelli E, Simonsen GS, Szilágyi E, Voss A, Weber JT. Infection prevention and control measures and tools for the prevention of entry of carbapenem-resistant *Enterobacteriaceae* into healthcare settings: guidance from the European Centre for Disease Prevention and Control. *Antimicrob Resist Infect Control.* 2017;6: 113.
23. Cotogni P, Barbero C, Rinaldi M. Deep sternal wound infection after cardiac surgery: Evidences and controversies. *World J Crit Care Med.* 2015;4: 265-273.
24. Mascolo A, Carannante N, Mauro GD, Sarno M, Costanzo M, Licciardi F, Bernardo M, Capoluongo N, Perrella A, Capuano A. Decolonization of drug-resistant *Enterobacteriaceae* carriers: A scoping review of the literature. *J Infect Public Health.* 2023;16: 376-383.
25. Zeng M, Xia J, Zong Z, Shi Y, Ni Y, Hu F, Chen Y, Zhuo C, Hu B, Lv X, Li J, Liu Z, Zhang J, Yang W, Yang F, Yang Q, Zhou H, Li X, Wang J, Li Y, Ren J, Chen B, Chen D, Wu A, Guan X, Qu J, Wu D, Huang X, Qiu H, Xu Y, Yu Y, Wang M., Society of Bacterial Infection and Resistance of Chinese Medical Association. Expert Committee on Clinical Use of Antimicrobial Agents and Evaluation of Antimicrobial Resistance of the National Health Commission. *Infectious Diseases Society of Chinese Medical Education*

- Association. Guidelines for the diagnosis, treatment, prevention and control of infections caused by carbapenem-resistant gram-negative bacilli. *J Microbiol Immunol Infect.* 2023;56: 653-671.
26. Gomides MDA, Fontes AMS, Silveira AOSM, Matoso DC, Ferreira AL, Sadoyama G. The importance of active surveillance of carbapenem-resistant Enterobacterales (CRE) in colonization rates in critically ill patients. *PLoS One.* 2022;17: e0262554.
  27. Weterings V, van Oosten A, Nieuwkoop E, Nelson J, Voss A, Wintermans B, van Lieshout J, Kluytmans J, Veenemans J. Management of a hospital-wide vancomycin-resistant *Enterococcus faecium* outbreak in a Dutch general hospital, 2014–2017: successful control using a restrictive screening strategy. *Antimicrob Resist Infect Control.* 2021;10: 1-10.
  28. Azzouz A, Preuss CV. Linezolid. [Updated 2024 Mar 1]. In: StatPearls [Internet]. Treasure Island (FL): StatPearls Publishing; 2024 Jan-. Available from: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK539793/>
  29. *Diagnostics and Therapy in Veterinary Dermatology* Editor(s): Dawn Logas First published: 8 October 2021. Print ISBN:9781119680604 |Online ISBN:9781119680642 |DOI:10.1002/9781119680642© 2022 John Wiley & Sons, Inc.
  30. Rai J, Randhawa GK, Kaur M. Recent advances in antibacterial drugs. *Int J Appl Basic Med Res.* 2013;3: 3-10.
  31. Bradford PA. Tigecycline: a first in class glycylcycline, *Clin Microbiol Newsl.* 2004; 26: 163-168.
  32. Michael E, Edmonds MD, FRCP, Alethea VM, Foster PGCE, MChS, SRCh, Dip. Pod. M, Lee J, Sanders DPM. Chapter 5. Stage 4: The Infected Foot Book, First published: 01 January 2008. <https://doi.org/10.1002/9780470696316.ch5>
  33. Tamma PD, Aitken SL, Bonomo RA, Mathers AJ, van Duin D, Clancy CJ. Infectious diseases society of America 2023 guidance on the treatment of antimicrobial resistant Gram-negative infections. *Clin Infect Dis.* 2023; ciad428, <https://doi.org/10.1093/cid/ciad428>
  34. Odds FC, Abbott AB, Pye G, Troke PF. Improved method for estimation of azole antifungal inhibitory concentrations against *Candida* species, based on azole/antibiotic interactions. *J Med Vet Mycol.* 1986;24: 305-311.
  35. *Antimicrobial Drug Resistance. Clinical and Epidemiological Aspects.* 2017. Editors: Douglas L. Mayers, Jack D. Sobel, Marc Ouellette, Keith S. Kaye, Dror Marchaim. Volume 2, Springer. <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-319-47266-9>
  36. Nwobodo DC, Ugwu MC, Anie CO, Al-Ouqaili MTS, Ikem JC, Chigozie UV, Saki M. Antibiotic resistance: the challenges and some emerging strategies for tackling a global menace. *J Clin Lab Anal.* 2022;36: e24655.
  37. Kunishima H, Ichiki K, Ohge H, Sakamoto F, Sato Y, Suzuki H, Nakamura A, Fujimura S, Matsumoto K, Mikamo H, Mizutani T, Morinaga Y, Mori M, Yamagishi Y, Yoshizawa S. Japanese Society for infection prevention and

- control guide to *Clostridioides difficile* infection prevention and control. *J Infect Chemother*. 2024;S1341-321X(24)00102-8.
38. Cheng VC, Chen JH, Tai JW, Wong SC, Poon RW, Hung IF, To KK, Chan JF, Ho PL, Lo CM, Yuen KY. Decolonization of gastrointestinal carriage of vancomycin-resistant *Enterococcus faecium*: case series and review of literature. *BMC Infect Dis*. 2014;14: 514.
  39. Provincial Vancomycin-Resistant Enterococci (VRE). Prince Edward Island, Canada, Health and Wellness, Guideline. VRE Guidelines – December 2009. https://www.princeedwardisland.ca/sites/default/files/publications/provincial_vancomycin-reisistant_guidelines.pdf
  40. Ha DR, Haste NM, Gluckstein DP. The role of antibiotic stewardship in promoting appropriate antibiotic use. *Am J Lifestyle Med*. 2019;13: 376-383.
  41. Prematunge C, MacDougall C, Johnstone J, Adomako K, Lam F, Robertson J, Garber G. VRE and VSE bacteremia outcomes in the era of effective VRE therapy: a systematic review and meta-analysis. *Infect Control Hosp Epidemiol*. 2016;37: 26-35.
  42. Lakhundi S, Zhang K. Methicillin-resistant *Staphylococcus aureus*: molecular characterization, evolution, and epidemiology. *Clin Microbiol Rev*. 2018;31: e00020-18.
  43. Chiş AA, Rus LL, Morgovan C, Arseniu AM, Frum A, Vonica-Țincu AL, Gligor FG, Mureşan ML, Dobrea CM. Microbial resistance to antibiotics and effective antibiotherapy. *Biomedicines*. 2022;10: 1121.
  44. McWhinney BC, Wallis SC, Hillister T, Roberts JA, Lipman J, Ungerer JP. Analysis of 12 beta-lactam antibiotics in human plasma by HPLC with ultraviolet detection. *J Chromatogr B Analyt Technol Biomed Life Sci*. 2010;878: 2039-2043.
  45. Serio AW, Keepers T, Andrews L, Krause KM. Aminoglycoside revival: review of a historically important class of antimicrobials undergoing rejuvenation. *EcoSal Plus*. 2018;8(1). doi: 10.1128/ecosalplus.ESP-0002-2018.
  46. Zakhour J, Sharara SL, Hindy JR, Haddad SF, Kanj SS. Antimicrobial treatment of *Pseudomonas aeruginosa* severe sepsis. *Antibiotics (Basel)*. 2022;11: 1432.
  47. Gray DA, Wenzel M. Multitarget approaches against multiresistant superbugs. *ACS Infect Dis*. 2020;6: 1346-1365.
  48. Hawkey PM, Warren RE, Livermore DM, McNulty CAM, Enoch DA, Otter JA, Wilson APR. Treatment of infections caused by multidrug-resistant Gram-negative bacteria: report of the British Society for Antimicrobial Chemotherapy/Healthcare Infection Society/British Infection Association Joint Working Party. *J Antimicrob Chemother*. 2018;73(suppl_3): iii2-iii78.
  49. Phage Therapy: A Practical Approach. Editors: Andrzej Górski, Ryszard Międzybrodzki, Jan Borysowski, Springer Nature, 2019.
  50. Verdugo-Paiva F, Otaiza F, Roson-Rodríguez P, Rojas-Gomez AM, Galas M, El Omeiri N, Fuentes Y, Rada G, Ramón-Pardo P. Effects of screening

- strategies to detect carbapenem-resistant gram-negative bacteria: A systematic review. *Am J Infect Control*. 2022;50: 1381-1388.
51. *Rising Contagious Diseases: Basics, Management, and Treatments*. Editor(s): Seth Kwabena Amponsah, Ranjita Shegokar, Yashwant V. Pathak First published:5 January 2024. Print ISBN:9781394188710 |Online ISBN:9781394188741 DOI:10.1002/9781394188741 © 2024 John Wiley & Sons, Inc.
  52. Malferteiner P, Megraud F, Rokkas T, Gisbert JP, Liou JM, Schulz C, Gasbarrini A, Hunt RH, Leja M, O'Morain C, Ruge M, Suerbaum S, Tilg H, Sugano K, El-Omar EM, European Helicobacter and Microbiota Study group. Management of *Helicobacter pylori* infection: the Maastricht VI/Florence consensus report. *Gut*. 2022;71: 1724-1762.
  53. Imane E, Ghizlane B, Reda JM, Hasna B, Ilhame E, Hakima B, Wafa B, Khalid Z, Fatima M. *Helicobacter pylori* resistance to metronidazole and its association with virulence factors in a Moroccan population. *Pan Afr Med J*. 2022;42: 144.
  54. Anderson VR, Perry CM. Levofloxacin: a review of its use as a high-dose, short-course treatment for bacterial infection. *Drugs*. 2008;68: 535-565.
  55. Savoldi A, Carrara E, Graham DY, Conti M, Tacconelli E. Prevalence of antibiotic resistance in *Helicobacter pylori*: a systematic review and meta-analysis in World Health Organization regions. *Gastroenterology*. 2018;155: 1372-1382.e17.
  56. Dailidiene D, Bertoli MT, Miciuleviciene J, Mukhopadhyay AK, Dailide G, Pascasio MA, Kupcinskas L, Berg DE. Emergence of tetracycline resistance in *Helicobacter pylori*: multiple mutational changes in 16S ribosomal DNA and other genetic loci. *Antimicrob Agents Chemother*. 2002;46: 3940-3946.
  57. Borraccino AV, Celiberto F, Pricci M, Girardi B, Iannone A, Rendina M, Ierardi E, Di Leo A, Losurdo G. Rifabutin as salvage therapy for *Helicobacter pylori* eradication: Cornerstones and novelties. *World J Gastroenterol*. 2022;28: 6356-6362.
  58. Chi CH, Lin CY, Sheu BS, Yang HB, Huang AH, Wu JJ. Quadruple therapy containing amoxicillin and tetracycline is an effective regimen to rescue failed triple therapy by overcoming the antimicrobial resistance of *Helicobacter pylori*. *Aliment Pharmacol Ther*. 2003;18: 347-353.
  59. Alahdab YO, Kalayci C. *Helicobacter pylori*: management in 2013. *World J Gastroenterol*. 2014;20: 5302-5307.
  60. Hsu PI, Wu DC, Wu JY, Graham DY. Modified sequential *Helicobacter pylori* therapy: proton pump inhibitor and amoxicillin for 14 days with clarithromycin and metronidazole added as a quadruple (hybrid) therapy for the final 7 days. *Helicobacter*. 2011;16: 139-145.
  61. Gisbert JP, Calvet X. Review article: non-bismuth quadruple (concomitant) therapy for eradication of *Helicobacter pylori*. *Aliment Pharmacol Ther*. 2011;34: 604-617.

62. Yoon H. 2016. Concomitant therapy and hybrid therapy. In: Kim N. (eds). *Helicobacter pylori*. Springer, Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-287-706-2_44.
63. Park SM, Kim JS, Kim BW, Ji JS, Choi H. Randomized clinical trial comparing 10- or 14-day sequential therapy and 10- or 14-day concomitant therapy for the first line empirical treatment of *Helicobacter pylori* infection. *J Gastroenterol Hepatol*. 2017;32: 589-594.
64. Hsu PI, Lin PC, Graham DY. Hybrid therapy for *Helicobacter pylori* infection: A systemic review and meta-analysis. *World J Gastroenterol*. 2015;21: 12954-12962.
65. Song MJ, Park DI, Park JH, Kim HJ, Cho YK, Sohn CI, Jeon WK, Kim BI. The effect of probiotics and mucoprotective agents on PPI-based triple therapy for eradication of *Helicobacter pylori*. *Helicobacter*. 2010;15: 206-213.
66. El-Serag HB, Kao JY, Kanwal F, Gilger M, LoVecchio F, Moss SF, Crowe SE, Elfant A, Haas T, Hapke RJ, Graham DY. Houston consensus conference on testing for *Helicobacter pylori* infection in the United States. *Clin Gastroenterol Hepatol*. 2018;16: 992-1002.e6.
67. Lee YC, Dore MP, Graham DY. Diagnosis and treatment of *Helicobacter pylori* infection. *Annu Rev Med*. 2022;73: 183-195.
68. Walker MM, Roberts JA, Rogers BA, Harris PNA, Sime FB. Current and emerging treatment options for multidrug resistant *Escherichia coli* urosepsis: a review. *Antibiotics (Basel)*. 2022;11: 1821.
69. Gajic I, Kabic J, Kekic D, Jovicevic M, Milenkovic M, Mitic Culafic D, Trudic A, Ranin L, Opavski N. Antimicrobial susceptibility testing: a comprehensive review of currently used methods. *Antibiotics (Basel)*. 2022;11: 427.
70. Paul M, Leibovici L. Combination antibiotic therapy for *Pseudomonas aeruginosa* bacteraemia. *Lancet Infect Dis*. 2005;5: 192-193.
71. Hidron AI, Edwards JR, Patel J, Horan TC, Sievert DM, Pollock DA, Fridkin SK. National Healthcare Safety Network Team; Participating National Healthcare Safety Network Facilities. NHSN annual update: antimicrobial-resistant pathogens associated with healthcare-associated infections: annual summary of data reported to the National Healthcare Safety Network at the Centers for Disease Control and Prevention, 2006-2007. *Infect Control Hosp Epidemiol*. 2008;29: 996-1011.
72. SerioAW, Keepers T, Andrews L, Krause KM. Aminoglycoside revival: review of a historically important class of antimicrobials undergoing rejuvenation. 2018;8: 10.1128/ecosalplus.ESP-0002-2018. <https://doi.org/10.1128/ecosalplus.esp-0002-2018>
73. Sato T, Ito R, Kawamura M, Fujimura S. The drug-specific propensity regarding the acquisition of fluoroquinolone resistance in *Escherichia coli*: an in vitro challenge and DNA mutation analysis. *Infect Drug Resist*. 2023;16: 6357-6366.

74. Scientific Advisory Group on Antimicrobials of the Committee for Medicinal Products for Veterinary Use. Reflection paper on the use of third and fourth generation cephalosporins in food producing animals in the European Union: development of resistance and impact on human and animal health. *J Vet Pharmacol Ther.* 2009;32: 515-533.
75. Modemann F, Härterich S, Schulze Zur Wiesch J, Rohde H, Lindeman NB, Bokemeyer C, Fiedler W, Ghandili S. Efficacy of tigecycline as salvage therapy in multidrug-resistant febrile neutropenia in patients with acute leukemia—a single center analysis. *Antibiotics (Basel).* 2022;11: 128.
76. Soriano A, Carmeli Y, Omrani AS, Moore LSP, Tawadrous M, Irani P. Ceftazidime-avibactam for the treatment of serious Gram-negative infections with limited treatment options: a systematic literature review. *Infect Dis Ther.* 2021;10: 1989-2034.
77. Nathwani D, Varghese D, Stephens J, Ansari W, Martin S, Charbonneau C. Value of hospital antimicrobial stewardship programs [ASPs]: a systematic review. *Antimicrob Resist Infect Control* 2019;8: 35.
78. Kumar NR, Balraj TA, Kempegowda SN, Prashant A. Multidrug-resistant sepsis: a critical healthcare challenge. *Antibiotics (Basel).* 2024;13: 46.
79. Alaoui Mdarhri H, Benmessaoud R, Yacoubi H, Seffar L, Guennouni Assimi H, Hamam M, Boussettine R, Filali-Ansari N, Lahlou FA, Diawara I, Ennaji MM, Kettani-Halabi M. Alternatives therapeutic approaches to conventional antibiotics: advantages, limitations and potential application in medicine. *Antibiotics (Basel).* 2022;11: 1826.
80. Shi LH, Balakrishnan K, Thiagarajah K, Mohd Ismail NI, Yin OS. Beneficial properties of probiotics. *Trop Life Sci Res.* 2016;27: 73-90.
81. Cammarota G, Ianiro G, Tilg H, Rajilić-Stojanović M, Kump P, Satokari R, Sokol H, Arkkila P, Pintus C, Hart A, Segal J, Aloï M, Masucci L, Molinaro A, Scaldaferrì F, Gasbarrini G, Lopez-Sanroman A, Link A, de Groot P, de Vos WM, Högenauer C, Malfertheiner P, Mattila E, Milosavljević T, Nieuwdorp M, Sanguinetti M, Simren M, Gasbarrini A; European FMT Working Group. European consensus conference on faecal microbiota transplantation in clinical practice. *Gut.* 2017;66: 569-580.
82. Liubakka A, Vaughn BP. Clostridium difficile infection and fecal microbiota transplant. *AACN Adv Crit Care.* 2016;27: 324-337.
83. Szajewska H, Kołodziej M. Systematic review with meta-analysis: Lactobacillus rhamnosus GG in the prevention of antibiotic-associated diarrhoea in children and adults. *Aliment Pharmacol Ther.* 2015;42: 1149-1157.
84. Goldenberg JZ, Mertz D, Johnston BC. Probiotics to prevent Clostridium difficile infection in patients receiving antibiotics. *JAMA.* 2018;320: 499-500.
85. Wilhelm SM, Johnson JL, Kale-Pradhan PB. Treating bugs with bugs: the role of probiotics as adjunctive therapy for Helicobacter pylori. *Ann Pharmacother.* 2011;45: 960-966.

86. LÜ M, Yu S, Deng J, Yan Q, Yang C, Xia G, Zhou X. Efficacy of probiotic supplementation therapy for *Helicobacter pylori* eradication: A meta-analysis of randomized controlled trials. *PLoS One*. 2016;11: e0163743.
87. Gupta V, Mastromarino P, Gang R. Effectiveness of prophylactic oral and/or vaginal probiotic supplementation in the prevention of recurrent urinary tract infections: a randomized, double-blind, placebo-controlled trial. *Clin Infect Dis*. 2023;78: 1154-1161.
88. Magryś A, Olender A, Tchórzewska D. Antibacterial properties of *Allium sativum* L. against the most emerging multidrug-resistant bacteria and its synergy with antibiotics. *Arch Microbiol*. 2021;203: 2257-2268.
89. Bello AB, Suleiman A, Atteh EO, Olutimayin TA. Antibacterial effect of *Allium sativum* and *Zingiber officinale* extracts on some clinically pathogenic bacteria. *J Appl Sci Environ Manage*. 2023; 27: 1077-1082.
90. Azu N, Onyeagba R. Antimicrobial properties of extracts of *Allium cepa* (Onions) and *Zingiber officinale* (Ginger) on *Escherichia coli*, *Salmonella typhi* and *Bacillus subtilis*. *The Internet J Trop Med*. 2007;3: 1-10.
91. Rattanachaikunsopon P, Phumkhachorn P. Antimicrobial activity of basil (*Ocimum basilicum*) oil against *Salmonella enteritidis* in vitro and in food. *Biosci Biotechnol Biochem*. 2010;74: 1200-1204.
92. Hussain Y, Alam W, Ullah H, Dacrema M, Daglia M, Khan H, Arciola CR. Antimicrobial potential of curcumin: therapeutic potential and challenges to clinical applications. *Antibiotics (Basel)*. 2022;11: 322.
93. Baylan B, Erdal B. Investigation of antibacterial activity of curcumin and synergistic effect with gentamicin sulfate. *Namik Kemal Med J*. 2024;12: 27-33.
94. Puvača N, Milenković J, Galonja Coghil T, Bursić V, Petrović A, Tanasković S, Pelić M, Ljubojević Pelić D, Miljković T. Antimicrobial activity of selected essential oils against selected pathogenic bacteria: in vitro study. *Antibiotics (Basel)*. 2021;10: 546.
95. Carson CF, Hammer KA, Riley TV. *Melaleuca alternifolia* (tea tree) oil: a review of antimicrobial and other medicinal properties. *Clin Microbiol Rev*. 2006; 19: 50-62.
96. Burduşel AC, Gherasim O, Grumezescu AM, Mogoantă L, Ficai A, Andronescu E. Biomedical applications of silver nanoparticles: an up-to-date overview. *Nanomaterials*. 2018;8: 681.
97. Baygar T, Sarac N, Ugur A, Karaca IR. Antimicrobial characteristics and biocompatibility of the surgical sutures coated with biosynthesized silver nanoparticles. *Bioorg Chem*. 2018;86: 254-258.
98. Haider A, Kang IK. Preparation of silver nanoparticles and their industrial and biomedical applications: A comprehensive review. *Adv Mater Sci Eng*. 2015;2015: 1-16.
99. Liao C, Li Y, Tjong SC. Bactericidal and cytotoxic properties of silver nanoparticles. *Int J Mol Sci*. 2019;20: 449.

100. Gurunathan S, Lee KJ, Kalishwaralal K, Sheikpranbabu S, Vaidyanathan R, Eom SH. Antiangiogenic properties of silver nanoparticles. *Biomaterials*. 2009;30: 6341-6350.
101. Xu N, Cheng H, Xu JW, Li F, Gao B, Li Z, Gao C, Huo KF, Fu JJ, Xiong W. Silver-loaded nanotubular structures enhanced bactericidal efficiency of antibiotics with synergistic effect in vitro and in vivo. *Int J Nanomedicine*. 2017;12: 731-743.
102. Masotti A, Miller MR, Celluzzi A, Rose L, Micciulla F, Hadoke PW, Bellucci S, Caporali A. Regulation of angiogenesis through the efficient delivery of microRNAs into endothelial cells using polyamine-coated carbon nanotubes. *Nanomedicine: NBM*. 2016;12: 1511-1522.
103. Chernousova S, Epple M. Silver as antibacterial agent: ion, nanoparticle, and metal. *Angew Chem Int Ed Engl*. 2013;52: 1636-1653.
104. Kutter E, De Vos D, Gvasalia G, Alavidze Z, Gogokhia L, Kuhl S, Abedon ST. Phage therapy in clinical practice: treatment of human infections. *Curr Pharm Biotechnol*. 2010;11: 69-86.
105. Speck PG, Warner MS, Bihari S, Bersten AD, Mitchell JG, Tucci J, Gordon DL. Potential for bacteriophage therapy for *Staphylococcus aureus* pneumonia with influenza A coinfection. *Future Microbiol*. 2021;16: 135-142.
106. Pérez-Martínez I, Haas D. 2011. Azithromycin inhibits expression of the *gacA*-dependent small RNAs *rsmY* and *rsmZ* in *Pseudomonas aeruginosa*. *Antimicrob Agents Chemother*. 2011;55: <https://doi.org/10.1128/aac.01801-10>
107. Schooley RT, Biswas B, Gill JJ, Hernandez-Morales A, Lancaster J, Lessor L, Barr JJ, Reed SL, Rohwer F, Benler S, Segall AM, Taplitz R, Smith DM, Kerr K, Kumaraswamy M, Nizet V, Lin L, McCauley MD, Strathdee SA, Benson CA, Pope RK, Leroux BM, Picel AC, Mateczun AJ, Cilwa KE, Regeimbal JM, Estrella LA, Wolfe DM, Henry MS, Quinones J, Salka S, Bishop-Lilly KA, Young R, Hamilton T. Development and use of personalized bacteriophage-based therapeutic cocktails to treat a patient with a disseminated resistant *Acinetobacter baumannii* infection. *Antimicrob Agents Chemother*. 2017;61: e00954-17.
108. Jennes S, Merabishvili M, Soentjens P, Pang KW, Rose T, Keersebilck E, Soete O, François PM, Teodorescu S, Verween G, Verbeken G, De Vos D, Pirnay JP. Use of bacteriophages in the treatment of colistin-only-sensitive *Pseudomonas aeruginosa* septicaemia in a patient with acute kidney injury—a case report. *Crit Care*. 2017;21: 129.
109. Hargreaves KR, Flores CO, Lawley TD, Clokie MR. Abundant and diverse clustered regularly interspaced short palindromic repeat spacers in *Clostridium difficile* strains and prophages target multiple phage types within this pathogen. *mBio*. 2014;5: e01045-13.
110. Fish R, Kutter E, Wheat G, Blasdel B, Kutateladze M, Kuhl S. Compassionate use of bacteriophage therapy for foot Ulcer treatment as an effective step for moving toward clinical trials. *Methods Mol Biol*. 2018;1693: 159-170.

111. Ma Y, Chen M, Guo Y, Liu J, Chen W, Guan M, Wang Y, Zhao X, Wang X, Li H, Meng L, Wen Y, Wang Y. Prevention and treatment of infectious diseases by traditional Chinese medicine: a commentary. *APMIS*. 2019;127: 372-384.
112. Liu BG, Xie M, Dong Y, Wu H, He DD, Hu, G-Z, Xu EP. Antimicrobial mechanisms of traditional Chinese medicine and reversal of drug resistance: a narrative review. *Eur Rev Med Pharmacol Sci*. 2022;26: 5553-5561.
113. Millar C, Rao J, Moore JE. Fighting antimicrobial resistance (AMR): Chinese herbal medicine as a source of novel antimicrobials – an update. *Lett Appl Microbiol*. 2021; 73(4).
114. Zha L, Pan L, Guo J, French N, Villanueva EV, Tefsen B. Effectiveness and safety of high-dose tigecycline for the treatment of severe infections: a systematic review and meta-analysis. *Adv Ther*. 2020;37: 1049-1064.
115. Papagni R, Pellegrino C, Di Gennaro F, Patti G, Ricciardi A, Novara R, Cotugno S, Musso M, Guido G, Ronga L, Stolfa S, Bavaro DF, Romanelli F, Totaro V, Lattanzio R, De Iaco G, Palmieri F, Saracino A, Gualano G. Impact of vitamin D in prophylaxis and treatment in tuberculosis patients. *Int J Mol Sci*. 2022;23: 3860.
116. Fowler AA 3rd, Truwit JD, Hite RD, Morris PE, DeWilde C, Priday A, Fisher B, Thacker LR 2nd, Natarajan R, Brophy DF, Sculthorpe R, Nanchal R, Syed A, Sturgill J, Martin GS, Sevransky J, Kashiouris M, Hamman S, Egan KF, Hastings A, Spencer W, Tench S, Mehkri O, Bindas J, Duggal A, Graf J, Zellner S, Yanny L, McPolin C, Hollrith T, Kramer D, Ojielo C, Damm T, Cassity E, Wieliczko A, Halquist M. Effect of vitamin C Infusion on organ failure and biomarkers of inflammation and vascular injury in patients with sepsis and severe acute respiratory failure: The CITRIS-ALI randomized clinical trial. *JAMA*. 2019;322: 1261-1270.
117. Hemilä H, Chalker E. Vitamin C for preventing and treating the common cold. *Cochrane Database Syst Rev*. 2013;2013(1): CD000980.

CHAPTER 4

ANTIMICROBIAL RESISTANCE UNDER ONE HEALTH APPROACH: NATIONAL POLICIES, ACTION PLANS AND FUTURE DIRECTIONS

Yashavanth Shaan Lakshmanappa

Jyothi Chikkanna

Gökben Özbey

4.1. Introduction

The discovery of antibiotics during the post-second world war revolutionized the medical field and helped achieve the greatest advancements in the health sector. Scientists discovered new antimicrobials to combat infectious agents, at the same time pathogens evolved to resist the new drugs. Antimicrobial resistance (AMR) has increasingly become an issue in the recent past owing to the excessive and irrational use of antibiotics. AMR is a global challenge that transcends species boundaries. It affects both animals and humans, causing significant risks to public health, food security, and the environment. One Health is an integrative approach that proposes to sustainable equilibrium and optimize the health of animals, people, and the environment.¹ The One Health approach accepts that the health of people is connected and interdependent to the health of domestic animals, wild animals, plants, and the wider environment (including the ecosystem).²⁻⁴ AMR has evolved as a crisis and threat to achieving the Sustainable Development Goals (SDGs), hence that needs immediate attention across the globe.² In this chapter, we are exploring global health problems through a multisectoral, multifaceted impact of AMR, emphasizing the One Health approach a collaborative effort including veterinary medicine, human medicine, and environmental science.

4.2. Understanding Antimicrobial Resistance

Definition: **Antimicrobials** are agents that either kill microorganisms (known as microbicides) or inhibit their growth (referred to as bacteriostatic agents). These substances can be classified based on the microorganisms they

REFERENCES

1. One Health High-Level Expert Panel (OHHLEP); Adisasmito WB, Almuhairei S, Behravesh CB, Bilivogui P, Bukachi SA, Casas N, Cediel Becerra N, Charron DF, Chaudhary A, Ciacci Zanella JR, Cunningham AA, Dar O, Debnath N, Dungu B, Farag E, Gao GF, Hayman DTS, Khaita M, Koopmans MPG, Machalaba C, Mackenzie JS, Markotter W, Mettenleiter TC, Morand S, Smolenskiy V, Zhou L. One Health: A new definition for a sustainable and healthy future. *PLoS Pathog.* 2022;18: e1010537.
2. Murray CJL, Ikuta KS, Sharara F, Swetschinski L, Robles Aguilar G, Gray A, Han C, Bisignano C, Rao P, Wool E. et al. Global burden of bacterial antimicrobial resistance in 2019: a systematic analysis. *Lancet.* 2022;399: 629-655.
3. The fight against antimicrobial resistance is closely linked to the sustainable development goals. Copenhagen: WHO European Regional Office, 2020.
4. A one health priority research agenda for antimicrobial resistance. Geneva: World Health Organization, Food and Agriculture Organization of the United Nations, United Nations Environment Programme and World Organisation for Animal Health; 2023.
5. Antimicrobial Agents. Course Hero. University of Guyana, <https://www.coursehero.com/file/105773372/Antimicrobial-agentdocx/>
6. Ehrlich P. Über den jetzigen Stand der Chemotherapie. *Ber. deuJ.ckem. Ges.* 1909;42: 17-47.
7. Domagk G. Ein Beitrag zur Chemotherapie der bakteriellen Infektionen. *Dtsch. Med. Wochenschr.* 1935;61: 250-253.
8. Fleming A. On the antibacterial action of cultures of a *Penicillium* with special reference to their use in the isolation of *B. influenza*. *Br J Exp Pathol.* 1929;10: 226-236.
9. Fleming A. Penicillin [Nobel Prize Lecture, December 11, 1945]. Nobel lectures in physiology or medicine, 1942-1962. World Scientific Publishing Company, Singapore, 1999.
10. Nicolaou KC, Rigol S. A brief history of antibiotics and select advances in their synthesis. *J Antibiot (Tokyo).* 2018;71: 153-184,
11. Shani L, Nissan I. Editorial: Antibiotics overuse as the driving force behind antimicrobial resistance. *Front Cell Infect Microbiol.* 2024;14: 1373846.
12. World Health Organization, 2017. Antimicrobial resistance. <https://www.who.int/news-room/questions-and-answers/item/antimicrobial-resistance> (Accessed Feb 23, 2024).
13. World Health Organization, 2023. Health and economic impacts of antimicrobial resistance in the Western Pacific Region, 2020–2030.

<https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/368654/9789290620112-eng.pdf?sequence=5> (Accessed March 15, 2024).

14. Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). Quadripartite call to action for One Health for a safer World. Joint Statement by heads of FAO, UNEP, WHO and WOAHA 27/03/2023. <https://www.fao.org/newsroom/detail/quadripartite-call-to-action-for-one-health-for-a-safer-world/en#:~:text=The%20Quadripartite%20aims%20to%20a> (Accessed March 27, 2024).
15. Zimbabwe host World Antimicrobial Resistance Awareness Week. November 14, 2023. https://www.chronicle.co.zw/zimbabwe-host-world-antimicrobial-resistance-awareness-week/#google_vignette (Accessed May 30, 2024).
16. Bungau CC, Bendea C, Bungau T, Radu A-F, Prada MF, Hanga-Farcas IF, Vesa CM. The relationship between the parameters that characterize a built living space and the health status of its inhabitants. *Sustainability*. 2024;16:1771.
17. Tesema MY, Birhanu AG. One health initiative to mitigate the challenge of antimicrobial resistance in the perspectives of developing countries. *Bull Natl Res Cent*. 2024;48: 19.
18. Arnold KE, Laing G, McMahon BJ, Fanning S, Stekel DJ, Ole Pahl O, Coyne L, Latham SM, McIntyre KM. The need for One Health systems-thinking approaches to understand multiscale dissemination of antimicrobial resistance. *Lancet Planet Health*. 2024;8: e124-e133,
19. OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) Health Policy Studies, 2023. Embracing a One Health Framework to Fight Antimicrobial Resistance. Chapter 2. Trends and patterns in antibiotic use and antimicrobial resistance. pp. 57-95.
20. World Health Organization. Antimicrobial resistance. 21 November 2023. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/antimicrobial-resistance> (Accessed April 30, 2024).
21. Drug-Resistant Infections: A Threat to Our Economic Future (March 2027). <https://www.worldbank.org/en/topic/health/publication/drug-resistant-infections-a-threat-to-our-economic-future> (Accessed April 4, 2024).
22. Migliori GB, Besozzi G, Girardi E, Kliiman K, Lange C, Toungousova OS, Ferrara G, Cirillo DM, Gori A, Matteelli A, Spanevello A, Codecasa LR, Raviglione MC, SMIRA/TBNET Study Group. Clinical and operational value of the extensively drug-resistant tuberculosis definition. *Eur Respir J*. 2007;30: 623-626.
23. Global antimicrobial resistance and use surveillance system (GLASS) report: 2022. 9 December 2022. <https://www.who.int/publications/i/item/9789240062702> (Accessed March 5, 2024).
24. Kariuki S, Kering K, Wairimu C, Onsare R, Mbae C. Antimicrobial resistance rates and surveillance in Sub-Saharan Africa: Where are we now? *Infect Drug Resist*. 2022;15: 3589-3609.

25. Zhou N, Cheng Z, Zhang X, Lv C, Guo C, Liu H, Dong K, Zhang Y, Liu C, Chang YF. et al. Correction: Global antimicrobial resistance: A system-wide comprehensive investigation using the Global One Health Index. *Infect Dis Poverty*. 2022;11: 100.
26. Barathan M, Ng SL, Lokanathan Y, Ng MH, Law JX. Unseen weapons: Bacterial extracellular vesicles and the spread of antibiotic resistance in aquatic environments. *Int J Mol Sci*. 2024;25: 3080.
27. CDC (Centers for Disease Control and Prevention). 2017. *Candida auris* Clinical Update - September 2017. Retrieved May 2023, from <https://www.cdc.gov/fungal/candida-auris/cauris-alert-09-17.html> (Accessed May 4, 2024).
28. Forsberg K, Woodworth K, Walters M, Berkow EL, Jackson B, Chiller T, Vallabhaneni S. *Candida auris*: The recent emergence of a multidrug-resistant fungal pathogen. *Med Mycol*. 2019;57: 1-12.
29. WHO fungal priority pathogens list to guide research, development and public health action. 25 October 2022. <https://www.who.int/publications/i/item/9789240060241> (Accessed May 15, 2024).
30. Laxminarayan R, Matsoso P, Pant S, Brower C, Røttingen JA, Klugman K, Davies S. Access to effective antimicrobials: a worldwide challenge. *Lancet*. 2016;387: 168-175 / <https://www.reactgroup.org/news-and-views/news-and-opinions/year2020/new-react-film-children-at-risk-the-threat-of-antibiotic-resistance/>
31. <https://www.worldbank.org/en/topic/health/publication/drug-resistant-infections-a-threat-to-our-economic-future>. (Accessed June 8, 2024).
32. Laxminarayan R. The overlooked pandemic of antimicrobial resistance. *Lancet*. 2022; 399: 606-607.
33. Mazzeo A, Tremonte P, Lombardi SJ, Caturano C, Correr A, Sorrentino E. From the intersection of food-borne zoonoses and EU green policies to an in-embryo One Health financial model. *Foods*. 2022;11: 2736.
34. Van Boeckel TP, Brower C, Gilbert M, Grenfell BT, Levin SA, Robinson TP, Teillant A, Laxminarayan R. Global trends in antimicrobial use in food animals. *Proc Natl Acad Sci USA*. 2015;112: 5649-5654.
35. Marshall BM, Levy SB. Food animals and antimicrobials: impacts on human health. *Clin Microbiol Rev*. 2011;24: 718–733.
36. Vishnuraj MR, Kandeepan G, Rao KH, Chand S, Kumbhar V, González-Redondo P. 2016. Occurrence, public health hazards and detection methods of antibiotic residues in foods of animal origin: A comprehensive review. *Cogent Food Agric*. 2(1): <https://doi.org/10.1080/23311932.2016.1235458>
37. Li Z, Hu Y, Yang Y, Lu Z, Wang Y. Antimicrobial resistance in livestock: antimicrobial peptides provide a new solution for a growing challenge. *Anim Front*. 2018;8: 21-29.
38. Sharma N, Maiti SK, Sharma KK. Prevalence, etiology and antibiogram of microorganisms associated with sub-clinical mastitis in buffaloes in Durg, Chhattisgarh State (India). *Int J Dairy Sci*. 2007;2: 145-151.

39. Barkema HW, Schukken YH, Zadoks RN. Invited Review: The role of cow, pathogen, and treatment regimen in the therapeutic success of bovine *Staphylococcus aureus* mastitis. *J Dairy Sci.* 2006;89: 1877-1895.
40. Kuang Y, Tani K., Synnott AJ, Ohshima K, Higuchi H, Nagahata H, Tanji Y. Characterization of bacterial population of raw milk from bovine mastitis by culture-independent PCR–DGGE method. *Biochem Eng J.* 2009;45: 76-81.
41. Rebut's diseases of dairy cattle by Thomas J Divers and Simon F Peek 2008. 2008/01/01. DOI: 10.1016/B978-1-4160-3137-6.X0001-5.
42. Pyörälä S, Taponen S. Coagulase-negative staphylococci-emerging mastitis pathogens. *Vet Microbiol.* 2009;134: 3-8.
43. Khazandi M, Al-Farha AA, Coombs GW, O'Dea M, Pang S, Trott DJ, Aviles RR, Hemmatzadeh F, Venter H, Ogunniyi AD, Hoare A, Abraham S, Petrovski KR. Genomic characterization of coagulase-negative staphylococci including methicillin-resistant *Staphylococcus sciuri* causing bovine mastitis. *Vet Microbiol.* 2018;219: 17-22
44. Li B, Yang Y, Ma L, Ju F, Guo F, Tiedje JM, Zhang T. Metagenomic and network analysis reveal wide distribution and co-occurrence of environmental antibiotic resistance genes. *ISME J.* 2015;9: 2490-2502.
45. Wendlandt S, Kadlec K, Feßler AT, Schwarz S. Identification of ABC transporter genes conferring combined pleuromutilin–lincosamide–streptogramin A resistance in bovine methicillin-resistant *Staphylococcus aureus* and coagulase-negative staphylococci. *Vet Microbiol.* 2015;177: 353-358.
46. Olivares J, Bernardini A, Garcia-Leon G, Corona F, Sanchez MB, Martinez JL. The intrinsic resistome of bacterial pathogens. *Front Microbiol.* 2013;4: 103.
47. Fernández L, Hancock RE. Adaptive and mutational resistance: Role of porins and efflux pumps in drug resistance. *Clin Microbiol Rev.* 2012;4: 661-681.
48. Sahoo S, Behera MR, Mishra B, Sahoo P, Kar S. Antibiotic-resistant bacteria in bovine milk in India. *J Adv Vet Anim Res.* 2023;10: 21-29.
49. Antimicrobial Resistance: Briefing to WHO Member States 22 March 2023 13:00-14:30 CET Zoom. 3/21/2023. https://apps.who.int/gb/MSPI/pdf_files/2023/03/Item1_22-03.pdf (Accessed June 10, 2024).
50. Mudenda S, Chabalenge B, Daka V, Mfuno R, Salachi K, Mohamed S, Mufwambi W, Kasanga M, Matafwali S. Global strategies to combat antimicrobial resistance: A one health perspective. *Pharmacol Pharm.* 2023;14: 271-328.

CHAPTER 5

ANTIMICROBIAL RESISTANCE AND FOOD SECURITY IN HUMANS AND ANIMALS

Asif Sukri

Gökben Özbey

5.1. Introduction

Antimicrobials are commonly used in agriculture and farming industries to sustain animals and crops from diseases that are induced mainly by bacteria and fungi. The use of antibiotics increases the production and profits of plant and animal industries. However, overuse of antibiotics has induced the occurrence of antibiotic-resistant bacteria that can enter the human food chain and spread to humans. Limited use of antibiotics in farming and agriculture can also pose a problem to food security, as many crops and livestock animals can die from diseases and this in turn will result in less production of crops and meats for the food industry. This chapter explores antimicrobial resistance and food security in humans and animals. Specifically, this chapter will discuss the use of antibiotics in the food industry, the mechanism of antibiotic resistance in bacteria, challenges to tackle the emergence of antibiotic resistance in agriculture and livestock industries, and prevention strategies for antibiotic resistance.

5.2. Brief Explanation of Antimicrobial Resistance

Antimicrobial is a class of drugs that is mainly used for treating infections induced by microbes that include bacteria, fungi, and parasites. An antibiotic is grouped under the antimicrobial drug class that is primarily used for treating bacterial infection. Its mechanism of action includes inhibition of bacterial growth (bacteriostatic) or killing of bacteria (bactericidal). Many classes of antibiotics are categorized according to their mode of action against bacteria. For instance, beta lactam antibiotic kills bacteria by targeting bacterial cell walls while macrolide kills bacteria through protein synthesis inhibition. Antibiotics have been termed “miracle drugs” because before its discovery, millions of humans died because of bacterial infection. However, overuse of antibiotics and patients’ noncompliance to complete antibiotics prescribed to

REFERENCES

1. Nwobodo CD, Ugwu MC, Oliseloke Anie C, Al-Ouqaili MTS, Chinedu Ikem J, Victor Chigozie U, Saki M. Antibiotic resistance: The challenges and some emerging strategies for tackling a global menace. *J Clin Lab Anal.* 2022;36(9): e24655.
2. De Kraker MEA, Stewardson AJ, Harbarth S. Will 10 million people die a year due to antimicrobial resistance by 2050? *PLoS Med.* 2016;13: 1002184.
3. Hanafiah A, Sukri A, Yusoff H, Chan CS, Hazrin-Chong NH, Salleh SA, Neoh H-m. Insights into the microbiome and antibiotic resistance genes from hospital environmental surfaces: a prime source of antimicrobial resistance. *Antibiotics.* 2024;13(2): 127.
4. Poey-Carvalho RMP, Gonzalez AGM. Resistance to β -lactams in Enterobacteriaceae isolated from vegetables: a review. *Crit Rev Food Sci Nutr.* 2023;1-11.
5. Hao S, Shi W, Chen L, Kong T, Wang B, Chen S, Guo X. CATH-2-derived antimicrobial peptide inhibits multidrug-resistant *Escherichia coli* infection in chickens. *Front Cell Infect Microbiol.* 2024;14: 1390934.
6. *Rising Contagious Diseases: Basics, Management, and Treatments.* Amponsah SK, Shegokar R, Pathak YV. (eds). 2024; DOI:10.1002/9781394188741, John Wiley & Sons, Inc.
7. Maroto-Tello A, Ayllón T, Aguinaga-Casañas MA, Ariza JJ, Penelo S, Baños A, Ortiz-Díez G. In vitro activity of *Allium cepa* organosulfur derivatives against canine multidrug-resistant strains of *Staphylococcus* spp. and *Enterobacteriaceae*. *Vet Sci.* 2024;11(1): 26.
8. Hasanpour AH, Sepidarkish M, Mollalo A, Ardekani A, Almkhtar M, Mechaal A, Hosseini SR, Bayani M, Javanian M, Rostami A. The global prevalence of methicillin-resistant *Staphylococcus aureus* colonization in residents of elderly care centers: a systematic review and meta-analysis. *Antimicrob Resist Infect Control.* 2023;12(1): 4.
9. Savoldi A, Carrara E, Graham DY, Conti M, Tacconelli E. Prevalence of antibiotic resistance in *Helicobacter pylori*: a systematic review and meta-analysis in World Health Organization regions. *Gastroenterology.* 2018;155: 1372-1382.e17.
10. Sukri A, Hanafiah A, Patil S, Lopes BS. The Potential of alternative therapies and vaccine candidates against *Helicobacter pylori*. *Pharmaceuticals.* 2023;16(4): 552.
11. Vidovic N, Vidovic S. Antimicrobial resistance and food animals: influence of livestock environment on the emergence and dissemination of antimicrobial resistance. *Antibiotics.* 2020;9(2): 52.

12. Tacconelli E, Carrara E, Savoldi A, Harbarth S, Mendelson M, Monnet DL, Pulcini C, Kahlmeter G, Kluytmans J, Carmeli Y, Ouellette M, Outtersson K, Patel J, Cavalieri M, Cox EM, Houchens CR, Grayson ML, Hansen P, Singh N, Theuretzbacher U, Magrini N; WHO Pathogens Priority List Working Group. Discovery, research, and development of new antibiotics: the WHO priority list of antibiotic-resistant bacteria and tuberculosis. *Lancet Infect Dis*. 2018;18(3): 318-327.
13. Cook MA, Wright GD. The past, present, and future of antibiotics. *Sci Transl Med*. 2022; 14: eabo7793.
14. Ter Kuile BH, Kraupner N, Brul S. The risk of low concentrations of antibiotics in agriculture for resistance in human health care. *FEMS Microbiol Lett*. 2016;363: fnw210.
15. Hull DM, 2022. *Molecular epidemiology of antimicrobial resistance and virulence distribution by campylobacter and salmonella mobile genomic elements in food animal production*. Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. Retrieved from <https://www.proquest.com/dissertations-theses/molecular-epidemiology-antimicrobial-resistance/docview/2787193965/se-2>
16. Blair JM, Webber MA, Baylay AJ, Ogbolu DO, Piddock LJ. Molecular mechanisms of antibiotic resistance. *Nat Rev Microbiol*. 2015;13(1): 42-51.
17. European Commission. New EU Rules on Veterinary Medicinal Products and Medicated Feed. European Commission website. https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/animals/docs/ah_vet-med_feed_factsheet-2018_en.pdf. Accessed April 20, 2020.
18. Gong X. 2023. Evaluation of an antibiotic alternative (saccharomyces cerevisiae fermentation product; SCFP) on animal performance, plasma metabolites, rumen parameters, and fecal pathogen shedding in feedlot steers. Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. Retrieved from <https://www.proquest.com/dissertations-theses/evaluation-antibiotic-alternative-em/docview/3032837220/se-2>
19. Tanwar J, Das S, Fatima Z, Hameed S. Multidrug resistance: an emerging crisis. *Interdiscip Perspect Infect Dis*. 2014;2014: 541340.
20. Basak S, Singh P, Rajurkar M. Multidrug resistant and extensively drug resistant bacteria: a study. *J Pathog*. 2016;2016: 4065603.
21. Cosgrove SE, Sakoulas G, Perencevich EN, Schwaber MJ, Karchmer AW, Carmeli Y. Comparison of mortality associated with methicillin-resistant and methicillin-susceptible *Staphylococcus aureus* bacteremia: a meta-analysis. *Clin Infect Dis*. 2003;36(1): 53-59.
22. Gawronski KM. Successful use of daptomycin in a preterm neonate with persistent methicillin-resistant *Staphylococcus epidermidis* bacteremia. *J Pediatr Pharmacol Ther*. 2015;20(1): 61-65.
23. Founou RC, Founou LL, Essack SY. Clinical and economic impact of antibiotic resistance in developing countries: a systematic review and meta-analysis. *PLoS One*. 2017;12: e0189621.

24. Al-Worafi YM. 2024. Antibiotics resistant in the developing countries. In: Al-Worafi YM (eds). *Handbook of Medical and Health Sciences in Developing Countries*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-74786-2_268-1
25. Somanader DS, Brunskill I, Perrin M, Barkema HW, Hillier S, Hindmarch S, Weese JS, Wright GD, Morris AM. Canada has an opportunity to address antimicrobial resistance through COVID-19 recovery spending. *Lancet Reg Health Am*. 2022;16: 100393.
26. Hur SJ. Antibiotic Resistance: A Growing Global Health Threat. *Int J Appl Sci Res Rev*. 2023;10: 34.
27. Annunziato G. Strategies to overcome Antimicrobial Resistance (AMR) Making Use of non-essential target inhibitors: A Review. *Int J Mol Sci*. 2019;20(23): 5844.
28. Mokati AS, Uppal L, Naemoddin PM, Vaishnavi, RC, Jindal AB. Strategies to overcome antibiotic resistance: an overview. *APTI Women's Forum Newsletter*, Chief Editor: Prof. Vandana B. Patravale. May - Aug 2023.
29. Ma C, Chen B, Li Y, Gu L, Dong J, Xu Z, Wei L, He Z, Nie X, Feng S, Cao B, Sun L, Yang L, Li X, Jiang R. Efficacy and safety of Lianhua Qingwen granule in the treatment of non-influenza viral pneumonia: a randomized, double-blind, placebo-controlled, multicenter clinical study. *Front. Med*. 2024;10: 1302219.
30. Aslam B, Wang W, Arshad MI, Khurshid M, Muzammil S, Rasool MH, Nisar MA, Alvi RF, Aslam MA, Qamar MU, Salamat MKF, Baloch Z. Antibiotic resistance: a rundown of a global crisis. *Infect Drug Resist*. 2018;11: 1645-1658.
31. ECDC. Surveillance of Antimicrobial Resistance in Europe. 2017. Available from: <https://www.ecdc.europa.eu/sites/default/files/documents/EARS-Net-report-2017-update-jan-2019.pdf>. Accessed September 16, 2019.
32. Shrestha P, Cooper BS, Coast J, Oppong R, Do Thi Thuy N, Phodha T, Celhay O, Guerin PJ, Wertheim H, Lubell Y. Enumerating the economic cost of antimicrobial resistance per antibiotic consumed to inform the evaluation of interventions affecting their use. *Antimicrob Resist Infect Control*. 2018;7(1): 98.
33. Prestinaci F, Pezzotti P, Pantosti A. Antimicrobial resistance: a global multifaceted phenomenon. *Pathog Glob Health*. 2015;109(7): 309.
34. Wagner S, Sommer R, Hinsberger S, Lu C, Hartmann RW, Empting M, Titz A. Novel strategies for the treatment of *Pseudomonas aeruginosa* infections. *J Med Chem*. 2016;59(13): 5929–5969.
35. Mukuna W, Aniume T, Pokharel B, Khwatenge C, Basnet A, Kilonzo-Nthenge A. Antimicrobial susceptibility profile of pathogenic and commensal bacteria recovered from cattle and goat farms. *Antibiotics (Basel)*. 2023;12(2): 420.
36. Robi DT, Mossie T, Temteme S. A comprehensive review of the common bacterial infections in dairy calves and advanced strategies for health management. *Vet Med (Auckl)*. 2024;15: 1-14.

37. Basnet A. 2023. *Microbial diversity and antimicrobial-resistant profiles of bacterial communities in goats and sheep*. Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. Retrieved from <https://www.proquest.com/dissertations-theses/microbial-diversity-antimicrobial-resistant/docview/2917457166/se-2>
38. Van TTH, Nguyen HNK, Smooker PM, Coloe PJ. The antibiotic resistance characteristics of non-typhoidal *Salmonella enterica* isolated from food-producing animals, retail meat and humans in South East Asia, *Int J Food Microbiol*. 2012;154(3): 98-106.
39. Saier MH Jr, Baird SM, Reddy BL, Kopkowski PW. Eating animal products, a common cause of human diseases. *Microb Physiol*. 2022;32 (5-6): 146-157.
40. Halder UC. In silico drug repurposing endorse amprenavir, darunavir and saquinavir to target enzymes of multidrug resistant uropathogenic *E. coli*. *Indian J Microbiol*. 2024; <https://doi.org/10.1007/s12088-024-01282-x>
41. Chia PY, Sengupta S, Kukreja A, Ponnampalavanar SL, Nighg OT, Marimuthu K. The role of hospital environment in transmissions of multidrug-resistant gram-negative organisms. *Antimicrob Resist Infect Control*. 2020;9: 29.
42. Jernigan JA, Hatfield KM, Wolford H, Nelson RE, Olubajo B, Reddy SC, McCarthy N, Paul P, McDonald LC, Kallen A, Fiore A, Craig M, Baggs J. Multidrug-resistant bacterial infections in US hospitalized patients, 2012–2017. *N Engl J Med*. 2020;382: 1309-1319.
43. Mody L, Washer LL, Kaye KS, Gibson K, Saint S, Reyes K, Cassone M, Mantey J, Cao J, Altamimi S, Perri M, Sax H, Chopra V, Zervos M. Multidrug-resistant organisms in hospitals: what is on patient hands and in their rooms? *Clin Infect Dis*. 2019;69: 1837-1844.
44. dos Santos ALS. Tropical infectious diseases of global significance: insights and perspectives. *Trop Med Infect Dis*. 2023;8: 462.
45. Kalatzis PG, Castillo D, Katharios P, Middelboe M. Bacteriophage interactions with marine pathogenic *Vibrios*: implications for phage therapy. *Antibiotics (Basel)*. 2018;7(1): 15.
46. Manyi-Loh C, Mamphweli S, Meyer E, Okoh A. Antibiotic use in agriculture and its consequential resistance in environmental sources: potential public health implications. *Molecules*. 2018;23(4): 795.
47. *Antibiotic Discovery and Development*. Dougherty TJ, Pucci MJ (eds). Springer Nature, 2012.
48. Ghorbani Tajani A. 2023. *Antimicrobial resistance in retail meat*. Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. Retrieved from <https://www.proquest.com/dissertations-theses/antimicrobial-resistance-retail-meat-bacteria/docview/2908916937/se-2>
49. Meyer E, Gastmeier P, Deja M, Schwab F. Antibiotic consumption and resistance: data from Europe and Germany. *Int J Med Microbiol*. 2013;303(6-7): 388-395.

50. Muteeb G, Rehman MT, Shahwan M, Aatif M. Origin of antibiotics and antibiotic resistance, and their Impacts on drug development: a narrative review. *Pharmaceuticals*. 2023;16(11): 1615.
51. Palmer C. 2024. Catheter-associated urinary tract infections (CAUTIs) and the relationship between hospital overall star ratings and reimbursement rates. Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. Retrieved from <https://www.proquest.com/dissertations-theses/catheter-associated-urinary-tract-infections/docview/2922396263/se-2>
52. Li S, Jia X, Li C, Zou H, Liu H, Guo Y, Zhang L. Carbapenem-resistant and cephalosporin-susceptible *Pseudomonas aeruginosa*: a notable phenotype in patients with bacteremia. *Infect Drug Resist*. 2018;11: 1225-1235.
53. Viora L, Graham EM, Mellor DJ, Reynolds K, Simoes PB, Geraghty TE. Evaluation of a culture-based pathogen identification kit for bacterial causes of bovine mastitis. *Vet Rec*. 2014;175(4): 89.
54. Hoban D, Bouchillon S, Hackel M, Johnson B, Badal R, Johnson J, Hawser S, Dowzicky M (Schaumburg US, Epalinges CH, Collegeville US). P556 Comparative antibacterial activity against *E. coli* from paediatric patients in North America and Europe: 2006–2009. Posters, *Clinical Microbiology and Infection*, 2011;17(4): S108-S668.
55. Nano-Strategies for Addressing Antimicrobial Resistance. Nano-Diagnostics, Nano-Carriers, and Nano-Antimicrobials. Kumar V, Shriram V, Shukla R, Gosavi S. (eds). Springer, 2022.
56. Weterings V. Control of Multidrug-Resistant Microorganisms. In Dutch Healthcare Settings. the Netherlands, 12 October 2022; 165 p.
57. Mudenda S, Chabalenge B, Daka V, Mfuno RL, Salachi KI, Mohamed S, Mufwambi W, Kasanga M, Matafwali SK. Global strategies to combat antimicrobial resistance: a one health perspective. *Pharmacol Pharm*. 2023;14(8).
58. Alejandro AL, Bruce M, Leo C. Parents' awareness of antimicrobial resistance: a qualitative study utilising the Health Belief Model in Perth, Western Australia. *Aust N Zeal J Public Health*. 2022;46(6): 764-770
59. Bosley H, Henshall C, Appleton JV, Jackson D. A systematic review to explore influences on parental attitudes towards antibiotic prescribing in children. *J Clin Nurs*. 2018;27(5-6): 892-905.
60. Davis S. 2023. *Strategies for clinical managers to reduce nosocomial infections*. Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. Retrieved from <https://www.proquest.com/dissertations-theses/strategies-clinical-managers-reduce-nosocomial/docview/2846775642/se-2>
61. Bassetti M, Righi E, Canelutti A, Graziano E, Russo A. Multidrug-resistant *Klebsiella pneumoniae*: challenges for treatment, prevention and infection control. *Expert Rev Anti Infect Ther*. 2018;16(10): 749-761.
62. Nowak P, Paluchowska P. *Acinetobacter baumannii*: biology and drug resistance-role of carbapenemases. *Folia Histochem Cytobiol*. 2016;54(2): 61-74.

63. Sikora A, Zahra F. Nosocomial Infections. [Updated 2023 Apr 27]. In: StatPearls [Internet]. Treasure Island (FL): StatPearls Publishing; 2024 Jan-. Available from: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK559312/>
64. Zhao C, Wang Y, Mulchandani R, Van Boeckel TP. Global surveillance of antimicrobial resistance in food animals using priority drugs maps. *Nat Commun.* 2024;15(1): 763.
65. Kirchhelle C. Pharming animals: a global history of antibiotics in food production (1935–2017). *Palgrave Commun.* 2018;4: 96.
66. Worldwide Antimicrobial Resistance National: 96.1/International Network Group (WARNING) Collaborators. Ten golden rules for optimal antibiotic use in hospital settings: the WARNING call to action. *World J Emerg Surg.* 2023;18: 50.

CHAPTER 6

RATIONAL USE OF ANTIBIOTICS FROM A PERSPECTIVE OF PUBLIC HEALTH

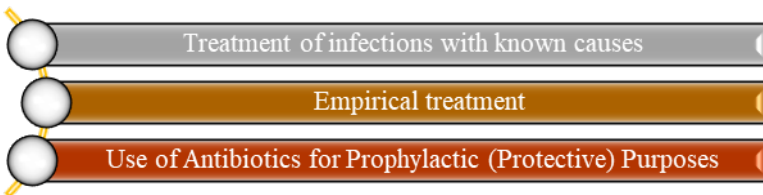
Ezgi Yaraşır

6.1. Introduction

Antibiotics have been used for a considerable duration of time. In recent years, there has been a rise in the worldwide consumption of antibiotics due to the rise of infectious diseases. Antibiotics which are extremely beneficial when taken rationally can contribute to the development of antibiotic resistance when used irrationally. Antibiotic resistance is a critical global problem. This chapter reviews the rational use of antibiotics, including the variables that influence it, its significance, the issues produced by irrational antibiotic usage, and the international legislation about this issue.

6.2. Antibiotics

The term "*antibiotic*" is derived from the Greek words "*anti*" (meaning against) and "*bios*" (meaning life), and it refers to substances that act against living organisms.¹ Antibiotics, which have been used for around a century, are medications utilized in the management of infectious disorders.² The applications of antibiotics are illustrated in Figure 1.

Figure 1. Utilization possibilities of antibiotics^{3,4}

REFERENCES

1. Tunctan B, Buharalioglu C. Dictionary of pharmacology terms. *Sendrom III*. 2005;3: 3-44.
2. Kocyigit H, Akgoz AB, Bolat AM, Baykan Z. Evaluation of the knowledge, attitudes and behaviours of the first-year medical students at Erciyes university about rational antibiotic usage. *Klimik Journal*. 2020;33: 29-35.
3. Ferguson J. Antibiotic prescribing: How can emergence of antibiotic resistance be delayed? *Australian Prescriber*. 2004;27: 39-42.
4. Talbot TR. Surgical site infections and antimicrobial prophylaxis, in Mandell, Douglas, and Bennett's Principles and Practice of Infectious Diseases, B.J. Mandell GL, Dolin R, Editor. PA: Churchill Livingstone Elsevier: Philadelphia. 2010; 3891-3904.
5. Westerling R, Daryani A, Gershuni O, Czabanowska K, Brand H, Erdsiek F, Aksakal T, Uner S, Karadag Caman O, Ozcebe H, Brzoska P. Promoting rational antibiotic use in Turkey and among Turkish migrants in Europe – implications of a qualitative study in four countries. *Global Health*. 2020;16: 108.
6. OECD. Embracing a one health framework to fight antimicrobial resistance. OECD Publishing. Paris, 2023. <https://www.oecd.org/els/embracing-a-one-health-framework-to-fight-antimicrobial-resistance-ce44c755-en.htm>. Accessed May 22, 2024.
7. World Health Organization. Antimicrobial resistance 2024. <https://www.who.int/health-topics/antimicrobial-resistance>. Accessed May 4, 2024.
8. Seale AC, Gordon NC, Islam J, Peacock SJ, Scott JAG. AMR Surveillance in low and middle-income settings - A roadmap for participation in the Global Antimicrobial Surveillance System (GLASS). *Wellcome Open Res*. 2017;2: 92.
9. Laxminarayan R, Matsuoka P, Pant S, Brower C, Rottingen JA, Klugman K, Davies S. Access to effective antimicrobials: a worldwide challenge. *Lancet*. 2016;387: 168-175.
10. Klein EY, Boeckel TPV, Martinez EM, Pant S, Gandra S, Levin SA, Goossens H, Laxminarayan R. Global increase and geographic convergence in antibiotic consumption between 2000 and 2015. *Proc Natl Acad Sci U S A*. 2018;115: E3463-E3470.
11. Malhotra-Kumar S, Lammens C, Coenen S, Herck KV, Goossens H. Effect of azithromycin and clarithromycin therapy on pharyngeal carriage of macrolide-resistant streptococci in healthy volunteers: a randomised, double-blind, placebo-controlled study. *Lancet*. 2007;369: 482-490.
12. Daneman N, Bronskill SE, Gruneir A, Newman AM, Fischer HD, Rochon PA, Anderson GM, Bell CM. Variability in antibiotic use across nursing homes and the risk of antibiotic-related adverse outcomes for individual residents. *JAMA Intern Med*. 2015;175: 1331-1339.

13. Costelloe C, Metcalfe C, Lovering A, Mant D, Hay AD. Effect of antibiotic prescribing in primary care on antimicrobial resistance in individual patients: systematic review and meta-analysis. *BMJ*. 2010;340: c2096.
14. Muraki Y, Yagi T, Tsuji Y, Nishimura N, Tanabe M, Niwa T, Watanabe T, Fujimoto S, Takayama K, Murakami N, Okuda M. Japanese antimicrobial consumption surveillance: First report on oral and parenteral antimicrobial consumption in Japan (2009–2013). *J Glob Antimicrob Resist*. 2016; 7: 19-23.
15. World Organisation for Animal Health. New report reveals global decrease in antimicrobial use in animals 2023. <https://www.woah.org/en/new-report-reveals-global-decrease-in-antimicrobial-use-in-animals/>. Accessed May 22, 2024.
16. Nandi A, Pecetta S, Bloom DE. Global antibiotic use during the COVID-19 pandemic: analysis of pharmaceutical sales data from 71 countries, 2020-2022. *E Clinical Medicine*. 2023; 57: 101848.
17. Langford BJ, So M, Raybardhan S, Leung V, Soucy JPR, Westwood D, Daneman N, Macfadden DR. Antibiotic prescribing in patients with COVID-19: rapid review and meta-analysis. *Clinical Microbiology and Infection*. 2021;27: 520-31.
18. Atik AD. Pre-service teachers' awareness of rational antibiotic use: The sample of Kilis. *Journal of Muallim Rifat Faculty of Education (JMRFE)*. 2022;4: 44-59.
19. Topal M, Uslu Senel G, Topal EIA, Obek E. Antibiotics and usage areas. *Erciyes University Journal of the Science and Technology*. 2015;31: 121-127.
20. Akici A. General principles of rational use of medicine and current situation in Turkey. *Turkiye Klinikleri J Pharmacol. Special Topics*. 2015;3: 1-10.
21. Akıcı A, Uzuner A. Rational Drug Use for Physicians Working in Primary Health Care Institutions. Ankara: SGK Press. 2013;111.
22. De Vries TPGM, Henning RH, Hogerzeil Hans V, Fresle DA. WHO Action Programme on Essential Drugs 1994. World Health Organization. <https://iris.who.int/handle/10665/59001>. Accessed May 22, 2024.
23. Akici A, Ugurlu U, Gonullu N, Oktay S, Kalaca S. Evaluation of General Practitioners' Knowledge and Attitudes About Rational Drug Use. *STED*. 2002;11: 253-257.
24. World Health Organization. The rational use of drugs. Report of the Conference of Experts. Nairobi, 1985; 1-4.
25. Kocabas E. Judicious Use of Antibiotic Therapy for Upper Respiratory Tract Infections in Pediatrics. *ANKEM*. 2014;28: 185-191.
26. Paterson DL. Collateral damage from cephalosporin or quinolone antibiotic therapy. *Clin Infect Dis*. 2004;38: S341-345.
27. Cakiroz Dede G, Tugrul I. Determination of the knowledge and awareness levels of adnan menderes university application and research hospital doctors about rational use of antibiotics. *Adnan Menderes Univ Sağ Bil Fak Derg*. 2021;5: 333-341.

REFERENCES

28. Goldstein EJ. Beyond the target pathogen: ecological effects of the hospital formulary. *Curr Opin Infect Dis.* 2011;24: S21-31.
29. Tunger O, Karakaya Y, Cetin CB, Dinc G, Borand H. Rational antibiotic use. *J Infect Dev Ctries.* 2009;3: 88-93.
30. Kayaalp OS. *Medical Pharmacology in Terms of Rational Treatment.* Tas Press: Ankara, 2002.
31. Aydin M, Koyuncuoglu CZ, Kilboz MM, Akici A. The rational use of antibiotics in dentistry. *Turkiye Klinikleri J Dental Sci.* 2017;23: 33-47.
32. Iskip A. Rational drug use. *STED.* 2006;5: 4-5.
33. Tabak F, Klinikte Antibiyotik kullanımı. Akılcı Antibiyotik Kullanımı ve Erişkinde Toplumdan Edinilmiş Enfeksiyonlar Sempozyum Dizisi. 2002;31: 101-109.
34. Rallis D, Giapros V, Serbis A, Kosmeri C, Baltogianni M. Fighting antimicrobial resistance in neonatal intensive care units: Rational use of antibiotics in neonatal sepsis. *Antibiotics (Basel).* 2023;12(3).
35. Yildirim F, Yasar KK, Sengoz G, Sandikci S, Nazlican O. Ertapenem: A new antibiotic choice for complicated urinary tract infections. *Zeynep Kamil Med J.* 2009;41: 17-21.
36. Aronson JK, Grahame-Smith DG. Clinical pharmacology. Adverse drug interactions. *Br Med J (Clin Res Ed).* 1981;282: 288-291.
37. McInnes GT, Brodie MJ. Drug interactions that matter. A critical reappraisal. *Drugs.* 1988;36: 83-110.
38. Marshall AJ, Piddock LJ. Interaction of divalent cations, quinolones and bacteria. *J Antimicrob Chemother.* 1994;34: 465-483.
39. Sagar J. Doxycycline in clinical medicine. *Clinical Medicine Insights: Therapeutics,* 2010;2: CMT.S2985.
40. Qureshi GD, Reinders TP, Somori GJ, Evans HJ. Warfarin resistance with nafcillin therapy. *Ann Intern Med.* 1984; 100: 527-9.
41. Jick H, Porter JB. Potentiation of ampicillin skin reactions by allopurinol or hyperuricemia. *J Clin Pharmacol.* 1981;21: 456-458.
42. Orme ML, Back DJ. Therapy with oral contraceptive steroids and antibiotics. *J Antimicrob Chemother.* 1979;5(2): 124-126.
43. Angaran DM, Dias VC, Arom KV, Northrup WF, Kersten TE, Lindsay WG, Nicoloff DM. The influence of prophylactic antibiotics on the warfarin anticoagulation response in the postoperative prosthetic cardiac valve patient. Cefamandole versus vancomycin. *Ann Surg.* 1984;199: 107-111.
44. Simpson IJ. Nephrotoxicity and acute renal failure associated with cephalothin and cephaloridine. *N Z Med J.* 1971;74: 312-315.
45. Wijnands WJ, Vree TB, van Herwaarden CL. The influence of quinolone derivatives on theophylline clearance. *Br J Clin Pharmacol.* 1986;22: 677-683.
46. Uri JV, Parks DB. Disulfiram-like reaction to certain cephalosporins. *Ther Drug Monit.* 1983;5: 219-24.

47. Cheng KL, Nazfiger AN, Peloquin CA, Amsden GW. Effect of grapefruit juice on clarithromycin pharmacokinetics. *Antimicrob Agents Chemother.* 1998;42: 927-929.
48. Peloquin CA, Namdar R, Singleton MD, Nix DE. Pharmacokinetics of rifampin under fasting conditions, with food, and with antacids. *Chest.* 1999;115: 12-18.
49. World Health Organization. By 2024, the 65-and-over age group will outnumber the youth group: new WHO report on healthy ageing 2023. <https://www.who.int/europe/news/item/11-10-2023-by-2024--the-65-and-over-age-group-will-outnumber-the-youth-group--new-who-report-on-healthy-ageing>. Accessed May 22, 2024.
50. Crossley KB, Peterson PK. Infections in the elderly. *Clin Infect Dis.* 1996;22: 209-215.
51. Tuncer N, Ongun Yilmaz H, Intestinal Microbiota and Probiotics in Maternal and Infant Health. *BUSBID.* 2021;6: 14-25.
52. The Ministry of Health of Turkey. World Antibiotic Awareness Week 2023. <https://www.saglik.gov.tr/TR-50401/dunya-antibiyotik-farkindalik-haftasi.htm> /Accessed May 22, 2024).
53. Tangcharoensathien V, Chanvatik S, Sommanustweechai A. Complex determinants of inappropriate use of antibiotics. *Bull World Health Organ.* 2018;96: 141-144.
54. Centers for Disease Control and Prevention. About Antimicrobial Resistance 2022. Available from: <https://www.cdc.gov/drugresistance/about.html>. Accessed May 4, 2024.
55. Gurkan KP. The effect of health literacy level of parents with 0-12 years-old children on perceptions of rational antibiotic use. *journal of nursing effect.* 2023;16: 460-472.
56. Vaz LE, Kleinman KP, Lakoma MD, Dutta-Linn MM, Nahill C, Hellinger J, Finkelstein JA. Prevalence of parental misconceptions about antibiotic use. *Pediatrics.* 2015;136: 221-231.
57. Pechère JC. Patients' interviews and misuse of antibiotics. *Clin Infect Dis.* 2001;33: S170-173.
58. Guan X, Tian Y, Song J, Zhu D, Shi L. Effect of physicians' knowledge on antibiotics rational use in China's county hospitals. *Social Sci Med.* 2019;224: 149-155.
59. Dogan N, Sensoy N, Temel R, Kucukkose F, Akyuz H, Erdal Y, Korkmaz O, Sayan T. Awareness and affecting factors of physicians working in family health centers about rational antibiotic use. *Kocatepe Med J.* 2021;22: 155-160.
60. Murray CJL. Global burden of bacterial antimicrobial resistance in 2019: A systematic analysis. *Lancet.* 2022;399: 629-655.

REFERENCES

61. European Centre for Disease Prevention and Control. Antimicrobial resistance in the EU/EEA (EARS-Net) Annual epidemiological report for 2022. <https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/surveillance-antimicrobial-resistance-europe-20222022>. Accessed May 11, 2024.
62. O'Neill J. Tackling drug-resistant infections globally: Final report and recommendations. Government of the United Kingdom, 2016. <https://apo.org.au/node/63983>. Accessed May 11, 2024.
63. Reddy SC, Jacob JT, Varkey JB, Gaynes RP. Antibiotic use in US hospitals: quantification, quality measures and stewardship. *Expert Review of Anti-infective Therapy*, 2015;13: 843-854.
64. Gungor A, Cuhaci Cakir B, Yalcin H, Cakir HT, Karauzun A. Evaluation of parents' attitudes and behaviors related to the use of antibiotics in children. *Turkish Journal of Pediatric Disease*. 2019;13: 203-207.
65. Yu M, Zhao G, Lundborg CS, Zhu Y, Zhao Q, Xu B. Knowledge, attitudes, and practices of parents in rural China on the use of antibiotics in children: a cross-sectional study. *BMC Infect Dis*. 2014;14: 112.
66. Pavydė E, Veikutis V, Mačiulienė A, Mačiulis V, Petrikonis K, Stankevičius E. Public knowledge, beliefs and behavior on antibiotic use and self-medication in Lithuania. *Int J Environ Res Public Health*. 2015;12: 7002-7016.
67. World Health Organization. United Nations High-Level Meeting on Antimicrobial Resistance. 2016. Available from: <https://www.who.int/news/item/21-09-2016-at-un-global-leaders-commit-to-act-on-antimicrobial-resistance/>. Accessed May 22, 2024.
68. United Nations Digital Library. Political Declaration of the High-Level Meeting of the General Assembly on Antimicrobial Resistance: draft resolution / submitted by the President of the General Assembl. <https://digitallibrary.un.org/record/842813?ln=en&v=pdf>. Accessed May 11, 2024.
69. Bondoc I. European regulation in the veterinary sanitary and food safety area, a component of the european policies on the safety of food products and the protection of consumer interests: a 2007 retrospective. part two: regulations. *Revista Universul Juridic*. 2016;2393-3445: 16-19.
70. Isler B, Keske S, Aksoy M, Azap OK, Yilmaz M, Yavuz SS, Aygun G, Tigen E, Akalin H, Azap A, Ergonul O. Antibiotic overconsumption and resistance in Turkey. *Clin Microbiol Infect*. 2019;25: 651-653.
71. Turkish Ministry of Agriculture and Forestry. Antibiotics are not used for growth purposes in animal breeding 2014. https://www.tarimorman.gov.tr/GKGM/Belgeler/Tuketici_Bilgi_Kosesi/E-Bultenler/11.pdf. Accessed May 11, 2024:11.
72. A European Health Initiative. European Antibiotic Awareness Day 2024. <https://antibiotic.ecdc.europa.eu/en>. Accessed May 11, 2024.

BANKA REKABETİ VE PERFORMANS

Berna Doğan Başar
İbrahim Halil Ekşi

Banka Rekabeti ve Performans

Berna Doğan Başar-İbrahim Halil Ekşi

Yayın No.: 2475

E-ISBN: 978-625-376-229-2

Basım Sayısı: 1. Basım, Aralık 2024

© Copyright 2024, NOBEL BİLİMSEL ESERLER SERTİFİKA NO.: 20779

Bu baskının bütün hakları Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.ne aittir.

Yayınevinin yazılı izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.

"NOBEL BİLİMSEL ESERLER" bir Nobel Akademik Yayıncılık markasıdır.

Genel Yayın Yönetmeni: Nevzat Argun -nargun@nobelyayin.com-

Genel Yayın Koordinatörü: Gülfem Dursun -gulfem@nobelyayin.com-

Sayfa Tasarım: Süleyman Gezgin -suleyman@nobelyayin.com-

Redaksiyon: Süleyman Gezgin -suleyman@nobelyayin.com-

Kapak Tasarım: Sezai Özden -sezai@nobelyayin.com-

Görsel Tasarım Uzmanı: Mehtap Yürümez -mehtap@nobelyayin.com-

Kütüphane Bilgi Kartı

Başar Doğan, Berna., Ekşi, İbrahim Halil.

Banka Rekabeti ve Performans / Berna Doğan Başar, İbrahim Halil Ekşi

1. Basım, XIV + 258 s., 16,5x24 cm. Kaynakça var, dizin yok.

E-ISBN: 978-625-376-229-2

1. Bankacılık Sistemi 2. Çoklu Piyasa 3. Ekonometrik Model

Genel Dağıtım

ATLAS AKADEMİK BASIM YAYIN DAĞITIM TİC. LTD. ŞTİ.

Adres: Bahçekapı Mh. 2465 Sk. Oto Sanayi Sitesi No:7 Bodrum Kat, Şaşmaz/ANKARA

Telefon: +90 312 278 50 77 - **Sipariş:** siparis@nobelyayin.com

E-Satış: www.nobelkitap.com - esatis@nobelkitap.com - www.nobelbilimsel.com

Dağıtım ve Satış Noktaları: Alfa, Ana Basım Dağıtım, Arkadaş, D&R, Derya Dağıtım, Dost, Kırmızı Kedi, Kıta Dağıtım, Kida Kitap Yayın, Kika, Kitapsan, Nezih, Odak, Pandora, Prefix, Remzi, Yeryüzü

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	i
İÇİNDEKİLER.....	iii
TABLolar LİSTESİ.....	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ	viii
EKLER LİSTESİ	ix
KISALTMALAR	x
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	5
BANKACILIK SİSTEMİ VE DÜZENLEMELERİ	5
1.1. Bankacılık Kavramı ve Dünya Bankacılık Sisteminin Tarihsel Gelişimi	5
1.2. Türkiye’de Bankacılık Sektörünün Tarihsel Gelişimi	7
1.2.1. Osmanlı Dönemi (1847-1922)	7
1.2.2. Ulusal Bankalar Dönemi (1923-1932)	9
1.2.3. Kamu Bankaları Dönemi (1933-1944)	10
1.2.4. Özel Bankalar Dönemi (1945-1959)	10
1.2.5. Planlı Dönem (1960-1980)	11
1.2.6. Serbestleşme ve Dışa Açılma Dönemi (1981-2001)	11

1.2.7. Yeniden Yapılandırma Dönemi ve Günümüzde Türk Bankacılığı (2002 ve sonrası)	13
1.3. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu	16
İKİNCİ BÖLÜM	19
ÇOKLU PİYASA TEMASI VE REKABET	19
2.1. Çoklu Piyasa	19
2.2. Rekabet Yoğunluğu	19
2.3. Çoklu Piyasa Teması	22
2.4. Çoklu Piyasa Rekabeti	34
2.4.1. Rekabetin Odağı	35
2.4.2. Kaynak Tasarruflu Giriş	35
2.4.3. Çoklu Piyasa Yayılımları	36
2.4.4. Tek Taraflı ve Karşılıklı Giriş	37
2.4.5. Çok Pazarlı Uyum	37
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	39
EKONOMETRİK MODEL VE YÖNTEMLER	39
3.1. Veri Seti ve Örneklem	39
3.2. Ekonometrik Modeller ve Değişken Tanımları	41
3.3. Ekonometrik Yöntemler	43
3.3.1. Panel Veri Analizi ve Özellikleri	43

3.3.1.1. Statik panel veri modelleri	44
3.3.1.2. Dinamik panel veri modelleri	45
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	49
BULGULAR VE TARTIŞMA	49
4.1. Tanımlayıcı İstatistikler	49
4.2. Bağımsız Değişkenler Arası Korelasyon Matrisi	51
4.3. Ekonometrik Tahmin Sonuçları	52
4.3.1. Çoklu Piyasa Teması Değişkeninin Aktif Kârlılık (AKO), Özsermaye Kârlılığı (ÖKO) ve Faiz Kârlılığı (NFM) Üzerindeki Etkisi	53
SONUÇ VE ÖNERİLER	57
KAYNAKLAR	61
EKLER	71

KAYNAKLAR

- Arellano, M. ve Bond, S. (1991). Some Tests of Specification for Panel Data: Monte Carlo Evidence and An Application to Employment Equations. *The Review of Economic Studies*, 58(2), 277–297.
- Arellano, M., ve Bover, O., (1995). Another Look at The Instrumental Variables Estimation of Error Components Models. *Journal of Econometrics*, 68, 29-51.
- Altay, A. (2013). Bankaların Denetimi ve Gözetimi, Bankaların Yönetimi ve Denetimi. (Ed. A. Karapınar), Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 188.
- Areeda, P. ve Turner, D. F. (1979). Williamson on Predatory Pricing. *J. Reprints Antitrust L. & Econ.*, 10, 159.
- Ayalew, M. M., ve Xianzhi, Z. (2019). Bank Competition and Access to Finance: Evidence from African Countries. *Journal of Industry, Competition and Trade*, 19, 155-184.
- Bağış, B., ve Yılmaz, M. (2020). Türkiye’de İslami Finansın Gelişimi ve Hukuki Yapısı. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 9(5), 3148-3173.
- Baum, J. A., ve Korn, H. J. (1996). Competitive Dynamics of İnterfirm Rivalry. *Academy of Management Journal*, 39(2), 255-291.
- Bernheim, B. D., Whinston, M. D., (1990). Multimarket Contact and Collusive Behavior. *The RAND Journal of Economics*, 21, 1-26.

- Çoklu Piyasa Teması, Rekabet ve Performans: Türk Mevduat Bankaları Üzerine Bir Uygulama
- BDDK. (2001). Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı, Ankara. <https://www.bddk.org.tr/Duyuru/Detay/8> (Erişim Tarihi: 17.07.2023).
- Bikker, J. A., Shaffer, S., ve Spierdijk, L. (2012). Assessing Competition With The Panzar-Rosse Model: The Role of Scale, Costs, and Equilibrium. *Review of Economics and Statistics*, 94(4), 1025-1044.
- Boone, J. (2008). A New Way to Measure Competition. *The Economic Journal*, 118(531), 1245-1261.
- Borenstein, S. (1992). The Evolution of US Airline Competition. *Journal of Economic perspectives*, 6(2), 45-73.
- Blundell, R., ve Bond, S.R., (1998). Initial Conditions and Moment Restrictions in Dynamic Panel Data Models. *Journal of Econometrics*, 87, 115-43.
- Blundell, R., Stephen B. ve Frank W. (2000). Estimation in Dynamic Panel Data Models: Improving on The Performance of The Standard GMM Estimators. *The Institute for Fiscal Studies Working Paper*, 12, 53-91.
- Bond, S., Hoeffler, A. ve Temple, J. (2001). GMM Estimation of Empirical Growth Models. *Center for Economic Policy Research, Discussion Papers*, No. 3048.
- Bulow, J. I., Geanakoplos, J. D. ve Klemperer, P. D. (1985). Multimarket Oligopoly: Strategic Substitutes and Complements. *Journal of Political economy*, 93(3), 488-511.

Kaynaklar

- Cairns, R. D., ve Mahabir, D. (1988). Contestability: A Revisionist View. *Economica*, 269-276.
- Calem, P. S. (1988). Entry and Entry Deterrence in Penetrable Markets. *Economica*, 171-183.
- Caves, R.E. (1982). *Multinational Enterprise and Economic Analysis*. (Cambridge University Press, Cambridge).
- Chen, M. (1996). Competitor Analysis and Inter-Firm Rivalry: Toward a Theoretical Integration. *Academy of Management Review*, 21, 100-134.
- Ciliberto, F., ve Williams, J. W. (2014). Does Multimarket Contact Facilitate Tacit Collusion? Inference on Conduct Parameters in The Airline Industry. *The RAND Journal Of Economics*, 45(4), 764-791.
- Coşkun, N. vd. (2012). Türkiye’de Bankacılık Sektörü, Piyasa Yapısı, Firma Davranışları ve Rekabet Analizi. *Türkiye Bankalar Birliği*, 280, Nisan, İstanbul.
- Coccoresse, P., ve Pellicchia, A., (2009). Multimarket Contact and Profitability in Banking: Evidence from Italy. *Journal of Financial Services Research*, 35, 245-271.
- Çetin, M. ve Şeker, F. (2014). Ekonomik Büyüme ve Dış Ticaretin Çevre Kirliliği Üzerindeki Etkisi: Türkiye için Bir ARDL Sınır Testi Yaklaşımı. *Celal Bayar Üniversitesi, İİBF Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 21(2), 213-230.

- Çoklu Piyasa Teması, Rekabet ve Performans: Türk Mevduat Bankaları Üzerine Bir Uygulama
- Çolak, Ö. F. (2001). Finansal Kriz ve Bankacılık Sektöründe Yeniden Yapılandırma Programı Üzerine Bir Eleştiri. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 3(2), 15-30.
- De Guevara, J. F., ve Maudos, J. (2011). Banking Competition and Economic Growth: Cross-Country Evidence. The European Journal of Finance, 17(8), 739-764.
- De Aghion, B. A. (1999). Development Banking. Journal of Development Economics, 58(1), 83-100.
- Demir, Y., ve Çakır, H. M. (2015). Finansal İstikrar ve Türkiye’de Bankacılık Düzenlemeleri. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 18(33), 33-53.
- Demir, Y., ve Küçükkaplan, İ. (2017). Türk Bankacılık Sisteminde Önleyici, Kısıtlayıcı ve Denetleyici Düzenlemelere Genel Bir Bakış. Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 10(2), 188-202.
- Diamond, W. (1957). Development Banks. The Economic Development Institute, EBRD, Johns Hopkins Univ. Press, Baltimore, MD.
- Dickson, P. R. (1992). Toward a General Theory of Competitive Rationality. Journal of Marketing, 56(1), 69-83.
- Dökmen, G. (2012). Yolsuzlukların Vergi Gelirleri Üzerindeki Etkisi: Dinamik Panel Veri Analizi. Doğu Üniversitesi Dergisi, 13 (1), 41-51.
- Edwards, J., ve Ogilvie, S. (1996). Universal Banks and German Industrialization: A Reappraisal. Economic History Review, 3, 427-446.

Kaynaklar

- Edwards, C. D., (1955). Conglomerate Bigness as a Source of Power, in National Bureau of Economic Research. Business Concentration and Price Policy. Princeton, NJ: Princeton University Press, 331-353.
- Ekinci, R., ve Kök, R. (2020). Avrupa Birliği Bankacılık Endüstrisinde Rekabet ve İstikrar İlişkisi: Ticari Bankalar Üzerine Bir Deneme. İzmir İktisat Dergisi, 35(4), 879-894.
- Ertem, Ü. (2015). Bankacılık ve Kambiyo İşlemleri, Ekin, Bursa.
- Feinberg, R., M., (1984). Mutual Forbearance as an Extension of Oligopoly Theory. Journal of Economics and Business, 36, 243-249.
- Finne, Å., ve Grönroos, C. (2017). Communication-in-use: Customer-Integrated Marketing Communication. European Journal of Marketing, 51(3), 445-463.
- Günel, M. (2001). Türk Bankacılık Sektörünün Sorunları ve Geleceği, ATO Yayınları, Ankara.
- Günel, M. (2007). Para, Banka ve Finansal Sistem, Yeni Dönem Yayınları, Ankara (2. Baskı).
- Gimeno, J., ve Woo, C. Y. (1996). Hypercompetition in a Multimarket Environment: The Role of Strategic Similarity and Multimarket Contact in Competitive De-Escalation. Organization science, 7(3), 322-341.
- Gilbert, R. J. (1989). Mobility Barriers and The Value of Incumbency. Handbook of Industrial Organization, 1, 475-535.

- Çoklu Piyasa Teması, Rekabet ve Performans: Türk Mevduat Bankaları Üzerine Bir Uygulama
- Gómez, J., Orcos, R., ve Palomas, S. (2017). Do Strategic Groups Explain Differences in Multimarket Competition Spillovers?. *Strategic Organization*, 15(3), 367-389.
- Gülaç, H. (2014). İşletmelerin Yatırım Kararları ile Finansman Kararları Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi: Türkiye İmalat Sektörü İşletmeleri Üzerine Bir Dinamik Panel Veri Analizi. Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmış Doktora Tezi. Ankara.
- Günay, B. (2021). Brand Finance Turkey 100 Listesinde Yer Alan Bankaların Marka Değerleri İle İlişkili Ölçütlerin Belirlenmesine Yönelik Bir Analiz. *Journal of Management and Economics Research*, 19(1), 273-287.
- Güriş, S.(2018). Uygulamalı Panel Veri Ekonometrisi. İstanbul: Der Yayınları.
- Haveman, H.A., ve Nonnemaker, L., (2000). Competition in Multiple Geographic Markets: The Impact on Growth And Market Entry. *Administrative Science Quarterly*, 45(2), 232-267.
- Karnani, A., ve Wernerfelt, B. (1985). Multiple Point Competition. *Strategic Management Journal*, 6(1), 87-96.
- Keskin, E., İnan, E., Ünsal, Ü., Kılınç, G., Özaktan, A., ve Çoşkun, A. (2019). 60. Yılında Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye Bankacılık Sistemi 1958-2018. İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği.

Kaynaklar

- Kasman, S., ve Kasman, A. (2016). Multimarket Contact, Market Power and Financial Stability in The Turkish Banking Industry. *Empirical Economics*, 50, 361-382.
- Kantarelis, D., ve Veendorp, E. C. H. (1988). Live and Let Live Type Behavior in A Multi-Market Setting With Demand Fluctuations. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 10(2), 235-244.
- Kaya, F. (2022). *Bankacılık: Giriş ve İlkeleri*, Beta, İstanbul.
- Korkmazer, G. (2018). Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Gelişimi: Kasım 2000 ve Şubat 2001 Krizleri. *Ekonomi Maliye İşletme Dergisi*, 1(2), 79-92.
- Korn, H. J., ve Baum, J. A. (1999). Chance, Imitative, and Strategic Antecedents to Multimarket Contact. *Academy of Management Journal*, 42(2), 171-193.
- Lerner, A. P. (1934). Economic Theory and Socialist Economy. *The Review of Economic Studies*, 2(1), 51-61.
- Li, S. X., ve Greenwood, R. (2004). The Effect of Within-Industry Diversification on Firm Performance: Synergy Creation, Multi-Market Contact And Market Structuration. *Strategic Management Journal*, 25(12), 1131-1153.
- Margolis, S. E. (1989). Monopolistic Competition and Multiproduct Brand Names. *Journal of Business*, 62, 199-209.

- Çoklu Piyasa Teması, Rekabet ve Performans: Türk Mevduat Bankaları Üzerine Bir Uygulama
- McGrath, R. G., Chen, M. J., ve MacMillan, I. C. (1998). Multimarket Maneuvering in Uncertain Spheres of Influence: Resource Diversion Strategies. *Academy of Management Review*, 23(4), 724-740.
- Matsushima, H. (2001). Multimarket Contact, Imperfect Monitoring and Implicit Collusion. *Journal of Economic Theory*, 98, 158-178.
- Mullins, J. W., ve Walker, O. C. (1996). Competency, Prior Performance, Opportunity Framing, and Competitive Response: Exploring Some Behavioral Decision Theory Perspectives. *Marketing Letters*, 7, 147-162.
- Nomani, A. Q. (1990). Fare game: Airlines may be Using a Price-Data Network to Lessen Competition. *Wall Street Journal*, 28, A1.
- Özer, A., Özer, N. (2014). Kaynak Temelli Yaklaşım ve Paydaş Yaklaşımı Açısından Entelektüel Sermayenin BIST'deki Çokuluslu İşletmelerin Finansal Performansına Etkisi. *BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar Dergisi*, 8(2), 119-149.
- Parasız, İ. (1997). Para Banka ve Finansal Piyasalar: Teori ve Politika, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa, (6. Baskı).
- Pazarlıoğlu, M.V. ve Gürler, Ö.K. (2007). Telekomünikasyon Yatırımları ve Ekonomik Büyüme: Panel Veri Yaklaşımı. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 44(508), 37-38.
- Porter, M. E. (1980). *Competitive Strategy: Techniques for Analyzing Industries and Competitors*. New York: The Free Press.
- Porter, M. E. (1985). *Competitive advantage*. New York: Free Press.

Kaynaklar

- Pinto, B. (1986). Repeated Games and The 'Reciprocal Dumping' Model of Trade. *Journal of International economics*, 20(3-4), 357-366.
- Jacquemin, A. (1989). International and Multinational Strategic Behaviour. *Kyklos*, 42(4), 495-513.
- J. D. Power, (2023). U.S. Retail Banks Nail Transition to Digital during Pandemic, J.D. Power Finds. <https://www.jdpower.com/business/press-releases/2021-us-retail-banking-satisfaction-study> (Erişim Tarihi: 25.07.2023).
- Jung, H. (2005). A Test for Autocorrelation in Dynamic Panel Data Models. Institute of Economic Research, Hitotsubashi University.
- Sayılđan, G. ve Süslü, C. (2011). Makroekonomik Faktörlerin Hisse Senedi Getirilerine Etkisi: Türkiye ve Gelişmekte Olan Piyasalar Üzerine Bir İnceleme. *Journal Of BRSA Banking & Financial Markets*, 5(1), 84.
- Shapiro, C. (1989). Theories of Oligopoly Behavior. *Handbook of Industrial Organization*, 1, 329-414.
- Stoskopf, N. (1998). Alphonse Pinard et la Révolution Bancaire du Second Empire. *Histoire, économie et société*, 299-317.
- Şengül, M., ve Dimitriadis, S. (2015). Multimarket Competition. *Journal of Organization Design*, 4(3), 18-30.
- Takan, M. (2002). Bankacılık, Teori, Uygulama ve Yönetim. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara (2. Baskı).
- Teece, D. J. (1982). Towards an Economic Theory of The Multiproduct Firm. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 3(1), 39-63.

Çoklu Piyasa Teması, Rekabet ve Performans: Türk Mevduat Bankaları Üzerine Bir Uygulama

Tunay, K. B. (2010). Banking Crises And Early Warning Systems: A Model Suggestion For Turkish Banking Sector. Journal of BRSA Banking and Financial Markets, 4(1), 9-46.

Türkiye Bankalar Birliği. (2023). Faaliyeti Sona Eren Bankalar. Hhttp://www.tbb.org.tr/turkce/diger_bilgiler/fseb.xlsH, (Erişim Tarihi: 17.07.2023).

Türkiye Bankalar Birliği. (2023). İstatistiki Raporlar. https:// www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/59 (Erişim Tarihi: 25.08.2023).

TMSF. (2023). https://www.tmsf.org.tr/tr/Tmsf/Cozumleme/fon.devredilen (Erişim Tarihi: 17.07.2023).

Watson, C. M. (1982). Counter-Competition Abroad to Protect Home Markets. Harvard Business Review, 60(1), 40-42.

Wibowo, B. (2017). Banking Competition Measurement and Banking Sector Performance: Analysis of 4 ASEAN Countries. Signifikan: Jurnal Ilmu Ekonomi, 6(1),1-28.

Yetiz, F. (2016). Bankacılığın Doğuşu ve Türk Bankacılık Sistemi, Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 9(2).

Yip, G. S. (1989). Global Strategy... in a World of Nations. Sloan Management Review, 31(1), 29-41.

**Bankacılık Sisteminde Bir Erken Uyarı Modeli:
Örnek Uygulamalarla
“CAMELS Analizi”**

Dr. Mustafa Cenk Uludağ

**Bankacılık Sisteminde Bir Erken Uyarı Modeli:
Örnek Uygulamalarla
“CAMELS Analizi”
Dr. Mustafa Cenk Uludağ**

Yayın No.: 2228
ISBN: 978-625-393-748-5
E-ISBN: 978-625-393-749-2
Basım Sayısı: 1. Basım, Aralık 2024

© Copyright 2024, NOBEL BİLİMSEL ESERLER SERTİFİKA NO.: 20779
Bu baskının bütün hakları Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.ne aittir.
Yayınevinin yazılı izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik
ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.
Nobel Yayın Grubu, 1984 yılından itibaren ulusal ve 2011 yılından itibaren ise uluslararası düzeyde düzenli olarak faaliyet yürüt-
mekte ve yayınladığı kitaplar, ulusal ve uluslararası düzeydeki yükseköğretim kurumları kataloglarında yer almaktadır.
“NOBEL BİLİMSEL ESERLER” bir Nobel Akademik Yayıncılık markasıdır.

Genel Yayın Yönetmeni: Nevzat Argun -nargun@nobelyayin.com-
Genel Yayın Koordinatörü: Gülfem Dursun -gulfem@nobelyayin.com-

Sayfa Tasarım: Süleyman Gezgin -suleyman@nobelyayin.com-
Redaksiyon: Süleyman Gezgin -suleyman-n@nobelyayin.com-
Kapak Tasarım: Sezai Özden -sezai@nobelyayin.com-
Görsel Tasarım Uzmanı: Mehtap Bayraktar Asiltürk -mehtap@nobelyayin.com-

Kütüphane Bilgi Kartı

Uludağ, Mustafa Cenk.

Bankacılık Sisteminde Bir Erken Uyarı Modeli: Örnek Uygulamalarla “CAMELS Analizi” / Mustafa Cenk Uludağ

1. Basım, XII + 152 s., 16,5x24 cm. Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-393-748-5

E-ISBN: 978-625-393-749-2

1. Camels Analizi 2. Dünyada Bankacılık ve Türk Bankacılık Sistemi 3. Bankacılık Krizi

Genel Dağıtım

ATLAS AKADEMİK BASIM YAYIN DAĞITIM TİC. LTD. ŞTİ.

Adres: Bahçekapı Mh. 2465 Sk. Oto Sanayi Sitesi No:7 Bodrum Kat, Şaşmaz/ANKARA

Telefon: +90 312 278 50 77 - **Faks:** 0 312 278 21 65

Sipariş: siparis@nobelyayin.com - **E-Satış:** www.nobelkitap.com - esatis@nobelkitap.com
www.atlaskitap.com - info@atlaskitap.com

Dağıtım ve Satış Noktaları: Alfa, Kırmızı Kedi, Arkadaş, D&R, Dost, Kika, Kitapsan, Nezih, Odak, Pandora, Prefix, Remzi

Baskı ve Cilt: Meteksan Matbaacılık ve Teknik Sanayi Tic. Anonim Şirketi / Sertifika No.: 46519
Beştepe Köy Yolu No.: 3 06800 Bilkent-Çankaya/ANKARA

İÇİNDEKİLER

TABLO LİSTESİ	viii
ŞEKİL LİSTESİ	X
ÖZET	xi
SUMMARY	xii
GİRİŞ VE AMAÇ	1
DÜNYADA BANKACILIK VE TÜRK BANKACILIK SİSTEMİ	5
2.1. DÜNYADA BANKACILIĞIN TARİHİ	5
2.2. TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN TARİHSEL GELİŞİMİ	7
2.2.1. Osmanlı Dönemi (1847-1923)- I. Dönem	8
2.2.2. Cumhuriyet (Ulusal Bankalar) Dönemi (1923-1932)- II.Dönem	11
2.2.3. Devletçilik (Kamu Bankaları) Dönemi (1933-1944)-III.Dönem	14
2.2.4. Liberal Dönem (1945-1959)- IV.Dönem	16
2.2.5. Planlı Dönem (1960-1980) -V.Dönem	17
2.2.6. Dışa Açılma Dönemi (1981-2001)- VI.Dönem.....	19
2.2.7. 2001'den Günümüze Türk Bankacılık Sektörü	23
2.3. TÜRK BANKACILIK SİSTEMİNDE BANKA TÜRLERİ	26
2.3.1. Kalkınma ve Yatırım Bankaları	27
2.3.2. Mevduat Bankaları	30
2.3.2.1. Kamusal Sermayeli Mevduat Bankaları	30
2.3.2.2. Özel Sermayeli Mevduat Bankaları.....	32
2.3.2.3. Yabancı Sermayeli Mevduat Bankaları	32
2.3.3. Katılım Bankaları.....	34
BANKACILIK KRİZLERİ	37
3.1. KRİZ KAVRAMI.....	37
3.2. FİNANSAL KRİZ KAVRAMI	37
3.3. FİNANSAL KRİZ TÜRLERİ	39
3.3.1. Sistemik Finansal Krizler	40
3.3.2. Döviz ve Para Krizleri	41
3.3.3. Bankacılık Krizleri.....	42

3.3.4. Dış Borç Krizleri	44
3.4. RISK TÜRLERİ	45
3.4.1. Piyasa Riski	46
3.4.2. Kredi Riski	47
3.4.3. Likidite Riski	47
3.4.4. Mevzuat Riski	48
3.4.5. Operasyonel Riskler	49
3.4.6. Bankacılıkta Yeni Riskler	50
3.5. FİNANSAL KRİZ GÖSTERGELERİ	51
3.5.1. Ekonomik Büyüme	51
3.5.2. Ödemeler Dengesi	52
3.5.3. Enflasyon	52
3.5.4. Para Arzı	52
3.5.5. Piyasa Risk Duyarlılığı	53
3.5.6. Gelir ve Kârlılık	53
3.5.7. Piyasa Yapısı	53
3.6. KÜRESEL FİNANSAL KRİZLER	54
3.6.1. Latin Amerika Krizleri	54
3.6.2. Asya Krizi	55
3.6.3. Rusya Krizi	56
3.6.4. Avrupa Döviz Kuru Sistemi Krizi	57
3.7. 2008 KÜRESEL KRİZİ	58
3.8. TÜRKİYE’DE YAŞANAN BANKACILIK KRİZLERİ	59
3.8.1. 1982 Bankerler Krizi	60
3.8.2. 1994 Krizi	60
3.8.3. 2000 Krizi	62
3.8.4. 2001 Krizi	63
CAMELS ANALİZİ	65
4.1. CAMELS ANALİZİNİN TEMELLERİ	65
4.2. CAMELS BİLEŞENLERİ	68
4.2.1. Sermaye Yeterliliği (C)	69
4.2.2. Aktif Kalitesi (A)	71
4.2.3. Yönetim Kalitesi (M)	72
4.2.4. Kârlılık (E)	75
4.2.5. Likidite Durumu (L)	76
4.2.6. Piyasa Riskine Duyarlılık (S)	78

4.3.	CAMELS ANALİZİ PUANLARININ HESAPLANMASI.....	79
4.4.	CAMELS ANALİZİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	81
4.5.	BANKACILIK SEKTÖRÜNDE CAMELS ANALİZİNİN ÖNEMİ	85
4.6.	BANKACILIK SEKTÖRÜNDE CAMELS ANALİZİNE İLİŞKİN LİTERATÜR TARAMASI	87
4.6.1.	CAMELS Analizine İlişkin Ulusal Literatür	87
4.6.2.	CAMELS Analizine İlişkin Uluslararası Literatür	90
UYGULAMALAR	97	
5.1.	UYGULAMA ÇALIŞMASI 1 (“GÜNCELER” MODELİ).....	97
5.2.	UYGULAMA ÇALIŞMASI-2 (KAMU BANKALARI DÂHİL).....	103
5.2.1.	Veri Seti (2. Uygulama Çalışması)	103
5.2.2.	CAMELS Skor Bulguları (2.Uygulama Çalışması)	109
5.2.2.1.	Sermaye Yeterlilik (C) Skorları Sonuçları	109
5.2.2.2.	Aktif Kalitesi (A) Skorları Sonuçları.....	111
5.2.2.3.	Yönetim (M) Kalitesi Skorları Sonuçları.....	112
5.2.2.4.	Kazançlar (E) Skorları Sonuçları.....	114
5.2.2.5.	Likidite (L) Skorları Sonuçları.....	116
5.2.2.6.	Piyasa Risklerine Duyarlılık (S) Skorları Sonuçları	118
5.2.2.7.	CAMELS Skoru Sonuçları (Bileşik).....	120
5.2.3.	Ekonometrik Analiz (2.Uygulama Çalışması İçin).....	121
SONUÇ.....	126	
KAYNAKÇA.....	133	
ÖZ GEÇMİŞ	149	

TABLO LİSTESİ

Tablo 2.1. 1980-2001 Sonrası Bankacılık Alanında Yaşanan Gelişmeler.....	21
Tablo 2.2. Türk Bankacılık Sisteminde Faaliyet Gösteren Bankalar.....	26
Tablo 4.1. CAMELS Puanları ve Tanımlamaları	82
Tablo 4.2. Performans ve Genel Risk Profili için Ölçek Notları Açıklamaları (Türkçe ve İngilizce).....	84
Tablo 5.1. Analiz Çalışması Yapılan Bankalar.....	97
Tablo 5.2. Değerlendirme Yapılan Rasyolar (1999).....	98
Tablo 5.3. 1999 Yılı Baz Alınarak 45 Bankaya Uygulanan Örnek Rasyo Çalışması	100
Tablo 5.3. Devam 1999 Yılı Baz Alınarak 45 Bankaya Uygulanan Örnek Rasyo Çalışması	101
Tablo 5.4. Ölçek Grubu	102
Tablo 5.5. Gruplara Göre Analizde Kullanılan Bankalar	104
Tablo 5.6. CAMELS Hesaplamasında Kullanılan Göstergelerin Etki Gücü	105
Tablo 5.7. Sermaye (C) Başlığı İçin Seçilen Rasyoların Ağırlıkları ve Yönü... ..	106
Tablo 5.8. Aktif Kalitesi (A) Başlığı İçin Seçilen Rasyoların Ağırlıkları ve Yönü	106
Tablo 5.9. Yönetim Kalitesi (M) Başlığı İçin Seçilen Rasyoların Ağırlıkları ve Yönü	107
Tablo 5.10. Kazançlar (E) Başlığı İçin Seçilen Rasyoların Ağırlıkları ve Yönü	107
Tablo 5.11. Likidite (L) Başlığı İçin Seçilen Rasyoların Ağırlıkları ve Yönü ..	108
Tablo 5.12. Piyasa Risklerine Duyarlılık (S) Başlığı İçin Seçilen Rasyoların Ağırlıkları ve Yönü.....	108
Tablo 5.13. Banka Gruplarına Göre Sermaye (C) Bileşeni (1988-2000)	110
Tablo 5.14. Banka Gruplarına Göre Aktif Kalitesi (A) Bileşeni (1988-2000) ..	111
Tablo 5.15. Banka Gruplarına Göre Yönetim Kalitesi (M) Bileşeni (1988-2000)	113

Tablo 5.16. Banka Gruplarına Göre Kazançlar (E) Bileşeni (1988-2000).....	115
Tablo 5.17. Banka Gruplarına Göre Likidite (L) Bileşeni (1988-2000)	117
Tablo 5.18. Banka Gruplarına Göre Piyasa Riskine Duyarlılık (S) Bileşeni (1988-2000).....	119
Tablo 5.19. Banka Gruplarına Göre Bileşik CAMELS Değerleri (1988-2000)...	120
Tablo 5.20. Hosmer and Lemeshow Test Sonuçları	123
Tablo 5.21. Model Katsayılarının Omnibus Test Sonuçları.....	124
Tablo 5.22. Model Geçerlilik Testleri	124
Tablo 5.23. Lojistik Regresyon Sonuçları.....	124

KAYNAKÇA

- Abay, M. (2016), Turkish Banking Sector Profitability: How to Adjust to the New Life Stage, Oliver Wyman.
- Acharya, V. V., Pedersen, L. H., Philippon, T., & Richardson, M. (2017), *Measuring Systemic Risk*, The Review of Financial Studies, 30(1), 2-47.
- Ahsan, M. K. (2016), Measuring Financial Performance Based on CAMEL: A Study on Selected Islamic Banks in Bangladesh, Asian Business Review, 6(1), 7-56.
- Ajay, K. K., & Murty, A. V. (2017), Financial Performance of Selected Public and Private Sector Banks Based on Camel Model with reference to Indian Banking Sector, International Journal in Management & Social Science, 5(4).
- Akdoğru, S. K. (2012), *Türkiye'de Mali Serbestleşme Süreci ve Krizlerin Kısa Bir Özeti*, Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 14(2), 189-208.
- Akgüç, Ö. (2007a), *Türkiye'de Yabancı Bankalar*, Muhasebe ve Finansman Dergisi, (36).
- Akgüç, Ö. (2007b), *Banka Yönetimi ve Performans Analizi*, Arayış Basım ve Yayıncılık, İstanbul.
- Akgüç, Ö. (2007c), *Banka Yönetimi ve Performans Analizi*, Arayış Basım ve Yayıncılık, İstanbul.
- Aksoy T. (1998), *Çağdaş Bankacılıktaki Son Eğilimler ve Türkiye'de Uluslararası Bankacılık (Sistematik ve Analitik Bir Yaklaşım)*, Ankara, Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları, No: 109.
- Aktan, C. C., & Şen, H. (2001), *Ekonomik Kriz: Nedenler ve Çözüm Önerileri*, Yeni Türkiye Dergisi, 2(42), 1.
- Akyıldız, İ. (2019), *Finansal Krizlerin Banka Performansına Etkileri: Türk Bankacılık Sektöründe Uygulama*, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul.
- Akyüz, Y., & Boratav, K. (2003), *The Making of the Turkish Financial Crisis*, World Development, 31(9), 1549-1566.
- Alkin, E., Savaş, T., & Akman, V. (2001), *Bankalarda Risk Yönetimine Giriş*, Çetin Matbaacılık, İstanbul.
- Allison, P.D.(2014), *Measures of Fit for Logistic Regression*, SAS Global Forum, Washington DC.
- Aloğlu, Z.T. (2005), *Bankacılık Sektörünün Karşılaştığı Riskler ve Bankacılık Krizleri Üzerindeki Etkileri*, TCMB Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Ankara, 45.
- Alper, C. E., & Alper, Z.Ö. (2003), *Emerging Market Crises and the IMF: Rethinking the Role of the IMF in light of Turkey's 2000-2001 Financial Crisis*, Canadian Journal of Development Studies/Revue Canadienne D'études du Développement, 24(2), 267-284.

- Bankacılık Sisteminde Bir Erken Uyarı Modeli: Örnek Uygulamalarla "CAMELS Analizi"
- Alper, C.E., Öniş, Z. (2004), The Turkish Banking System, Financial Crises and the IMF in the age of Capital Account Liberalization: a Political Economy Perspective, *New Perspectives on Turkey*, 30, 25-54.
- Anand, A. (Ed.). (2016), *Systemic Risk, Institutional Design, and the Regulation of Financial Markets*, Oxford University Press.
- Antczak, R. (2000), *Theoretical Aspects of Currency Crises*, CASE Network Studies and Analyses, (211).
- Arabacı, H. (2018), *Türkiye’de Bankacılık Sektörünün Gelişimi*, Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi, 2(3), 25-42.
- Aras O. N. ve Öztürk M. (2015), 1998 Rusya Krizi: Piyasa Ekonomisine Geçiş Sürecinde Tıkanma, İktisadi Krizler ve Türkiye Ekonomisi, Orion Kitabevi, Ankara.
- Arıçelik, G. (2010), *Ticari Bankalarda Performans Ölçümü: Camels Analizine Dayalı Bir İnceleme*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Arıkan, S. (2010), *Ekonomik Krizlerle Mücadelede Maliye Politikasının Rolü: Türkiye’de 1980 Sonrası Döneme Yönelik Bir İnceleme*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Aslan, N., Terzi, N. (2013), *Küresel Finans*, Türkmen Kitabevi, İstanbul.
- Aspal, P.K. & Dhawan, S. 2016, CAMELS Rating Model for Evaluating Financial Performance of Banking Sector: A Theoretical Perspective, *International Journal of System Modeling and Simulation*, 1(3):10-15.
- Ata, H. A. (2009), *Banka Yabancılaşmasının Türkiye’deki Yerli ve Yabancı Bankalar Açısından Karşılaştırılması*, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 23(4), 109-124.
- Ateşoğlu Coşkun, S, Karğın, S. (2016), Sınır Ötesi Birleşme ve Satın Almaların Bankaların Finansal Performansına Etkileri: Üç Banka Üzerinde CAMELS Analizi, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (69), 41-60. DOI: 10.25095/mufad.396657
- Aysan, M. A. (1981), Atatürk’ün Ekonomi Politikası: 100. Doğum Yıldönümünde, Sermet Matbaası.
- Aytekin, S., Sakarya Ş. (2013), BIST’deki Mevduat Bankalarının Finansal Performanslarının 2001 ve 2008 Finansal Krizler Çerçevesinde CAMELS Değerlendirme Sistemi ile Değerlendirilmesi, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 13, Sayı 2, s. 25-58.
- Babu, M. R., & Kumar, A. M. (2017), *Adequacy of Camels Rating System in Measuring the Efficiency of Banking Industry: A Retrospect*, *International Journal of Research in Arts and Sciences*, 3(3-8), 3-6.
- Ballina, C, Sundararajan, V. (1991), *A Study on Economics*, Washington DC: International Monetary Fund, NY.
- Baral, K. J. (2005), Health Check-Up of Commercial Banks in the framework of CAMEL: A Case Study of joint Venture Banks in Nepal, *Journal of Nepalese Business Studies*, 2(1), 41-55.
- Barker, D., & Holdsworth, D.(1993), *The Causes of Bank Failures in the 1980s*, Research Paper No. 9325, Federal Reserve Bank of New York.

Kaynakça

- Barr, R.S., & Siems, T.F. (1997), Bank Failure Prediction Using DEA to Measure Management Quality in Interfaces in Computer Science and Operations Research (pp. 341-365). Springer, Boston, MA.
- Barr, R. S., Killgo, K. A., Siems, T. F., & Zimmel, S. (2002), *Evaluating the Productive Efficiency and Performance of US Commercial Banks*, Managerial Finance, 28(8), 3-25.
- Bastı, E. (2006), *Kriz Teorileri Çerçevesinde 2001 Türkiye Finansal Krizi*, Ankara: Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları (191).
- Başçı, S., Hazar, A., Babuscu, S., & Koksall, O. (2013), A CAMELS Analysis of the Turkish Banking Sector: Rating of the 2004-2011 Period In Terms of Capital Ownership and Scale, In 9th EBES Conference (pp. 338-353).
- Bayraktar, K. (2011), *Osmanlı Bankasının Merkez Bankası Fonksiyonu (1863-1875)*, Ekonomi Bilimleri Dergisi, 3(1), 91-101.
- Bayramoğlu, M. F., & Gürsoy, İ. (2017), Türkiye’de Faaliyet Gösteren Mevduat Bankalarının Bireysel ve Sektörel Risk Derecelendirmesi: Bir Camels Analizi Uygulaması, Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 15(1), 1-19.
- BDDK. (2001), *Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı*, 15 Mayıs 2001, s.11; Mete Bumin, “Yeniden Yapılandırma Sonrası 2004-2014 Döneminde Türk Bankacılık Sektörü”, Maliye Finans Yazıları, Sayı: 105, ss.178-179.
- Beim, D., Calomiris, C. (2001), *Emerging Financial Markets*, Mc Graw Hill, New York, 2001, s.87.
- Beycan, M. (2007), *Bankalarda Performans Değerlemesi ve Bir Uygulama*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Bishop, C. M. (2006), *Pattern Recognition and Machine Learning*, Springer, New York, p. 205.
- Bocutoğlu, E. (2014), *Ana Akım Konjonktür Teorileri ve 2007 Küresel Finansal Krizi*, International Review of Economics and Management, 2(2), 1-39.
- Böhning, D. (1992). Multinomial Logistic Regression Algorithm. Annals of the Institute of Statistical Mathematics, 44(1), 197-200.
- Branford, S., & Kucinski, B. (1988), *The Debt Squads: the US, the Banks, and Latin America*, Zed Books.
- Brecher, M., & Wilkenfeld, J. (1997), *A Study of Crisis*, University of Michigan Press.
- Bruno, M., Di Tella, G., Dornbusch, R., & Fischer, S. (Eds.). (1988), *Inflation Stabilization: The Experience of Israel, Argentina, Brazil, Bolivia, and Mexico*, mit Press.
- Bumin, M. (2007), *Türk Bankacılık Sektöründe Yabancı Bankalar*, Turhan Kitabevi, Ankara.
- Burns, N., Grossman, M., & Ries, M. (2020), *A US Diplomatic Service for the 21 st Century. American Diplomacy Project*, Harvard Kennedy School, Belfer Center for Science and International Affairs, 2020-11.
- Calvo, G. A. (2004), Contagion in Emerging Markets: When Wall Street is a Carrier in Latin American Economic Crises, (pp. 81-91). Palgrave Macmillan, London.
- Campello, M., Graham, J. R., & Harvey, C. R. (2010), *The Real Effects of Financial Constraints: Evidence from a Financial Crisis*, Journal of Financial Economics, 97(3), 470-487.

Bankacılık Sisteminde Bir Erken Uyarı Modeli: Örnek Uygulamalarla "CAMELS Analizi"

- Canbaş, S., Çabuk, A., Kılıç, S. B. (2005), Prediction of Commercial Bank Failure via Multivariate Statistical Analysis of Financial Structures: The Turkish Case, *European Journal of Operational Research*, 528-546.
- Cassis, Y., Grossman, R. S., & Schenk, C. R. (Eds.). (2016), *The Oxford Handbook of Banking and Financial History*, Oxford University Press.
- Christopoulos, A. G. (2019), An Application of CAMELS and Z-Score Methodologies in a Comparative Analysis Between the Four Systemic Banks in Greece for the Period 2006-2016. *International Journal of Corporate Finance and Accounting (IJCFA)*, 6(1), 17-36.
- Christopoulos, A. G., Mylonakis, J., & Diktapanidis, P. (2011), *Could Lehman Brothers' Collapse Be Anticipated? An Examination Using CAMELS Rating System*, *International Business Research*, 4(2), 11.
- Claessens, M. S., & Kose, M. A. (2013), Financial Crises Explanations, Types, and Implications, In: Claessens, S., Kose, A., Laeven, L., Valencia, F. (Eds.), *Financial Crises: Causes, Consequences, and Policy Responses*. International Monetary Fund, Washington D.C.
- Cole, R. A., & Gunther, J. W. (1998), *Predicting Bank Failures: A Comparison of On-and Off-Site Monitoring Systems*, *Journal of Financial Services Research*, 13(2), 103-117.
- Collier, C., Forbush, S., Nuxoll, D. A., & O'Keefe, J. (2003), *The SCOR System of Off-Site Monitoring: It's Objectives, Functioning, and Performance*, *FDIC Banking Rev.*, 15, 17.
- Coşkun, M. N., Ardor, H. N., Çermikli, A. H., Eruygur, H. O., Öztürk, F., Tokathoğlu, İ., Aykaç, G., Dağlaroğlu, T. (2012), *Türkiye'de Bankacılık Sektörü Piyasa Yapısı, Firma Davranışları ve Rekabet Analizi*, İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği.
- Coşkun, S, Kargın, S. (2016), Sınır Ötesi Birleşme ve Satın Almaların Bankaların Finansal Performansına Etkileri: Üç Banka Üzerinde CAMELS Analizi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (69), 41-60. DOI: 10.25095/mufad.396657.
- Curry, T. J., Elmer, P. J., & Fissel, G. S. (2003), Using Market Information to Help Identify Distressed Institutions: A Regulatory Perspective, *FDIC Banking Rev.*, 15, 1.
- Çağil, G., & Mukhtarov, S. (2014), *Azerbaycan Ticari Bankacılık Sektörünün CAMELS Yöntemi ile Performans Analizi*, *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, 41, 77-94.
- Çakıroğlu, C. (2019), *Finansal Krizlerin Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Etkisi ve Yeniden Yapılanma Süreci*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çankaya, F., & Öz, M. (2001), *Türkiye'de Kamu Bankalarının Özelleştirilmesi*, Türkiye Bankalar Birliği Yayın, (221).
- Çelikel Danişoğlu, A. (2007), *Para Krizleri: Türkiye'de Yaşanmış Krizlerin Değerlendirilmesi*, İstanbul Üniv İktisat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, (2), I-II, s.6.
- Çiftçi, Ö. (2009), *Türk Bankacılık Sektöründeki Yabancı Bankalar ve Performans Etkileri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Çınko, L., & Rengin, A. K. (2009), *Küreselleşen Ekonomilerde Yaşanan Bankacılık Krizleri'nin Anatomisi*, *Maliye ve Finans Yazıları*, 1(83), 59-83.
- Çolak, Ö. F., Altan, Ş. (2002), Toplam Etkinlik Ölçümü: Türkiye'deki Özel ve Kamu Bankaları İçin Bir Uygulama, *İktisat İşletme ve Finans*, 17(196), 45-55.

Kaynakça

- Çolpan, V., (2008), *Gelişmekte Olan Ülkelere Yönelik Finansal Sermaye Hareketleri ve Krizler*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Dağlıgan, G. (2011), *Finansal Krizler ve Finansal Krizleri Belirleyen Faktörler: Türkiye Örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Dang, U. (2011), The CAMEL Rating System in Banking Supervision: A Case Study of Arcada University of Applied Sciences, *International Business*, 5(3), 82-103.
- Dar, H. A., & Presley, J. R. (2000), *Lack of Profit Loss Sharing in Islamic Banking: Management and Control Imbalances*, *International Journal of Islamic Financial Services*, 2(2), 3-18.
- Dash, M., & Das, A. (2009), *A CAMELS Analysis of the Indian Banking Industry*, Electronic copy available at: <http://ssrn.com/abstract=1666900>.
- Daver, G., & Küçükkoçoğlu, G. (2019), *Turkish Banking Sector Performance Analyses*, Kafkas University. Faculty of Economics and Administrative Sciences. *Journal*, 10(19), 382-402.
- Davis, E. P., & Karim, D. (2008), *Comparing Early Warning Systems for Banking Crises*, *Journal of Financial Stability*, 4(2), 89-120.
- De Luna-Martinez, J., & Vicente, C. L. (2012), *Global Survey of Development Banks*, The World Bank.
- Delice, G. (2003), *Finansal Krizler: Teorik ve Tarihsel Bir Perspektif*, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (20).
- Demircan, A. (2020), *Basel Kriterleri Çerçevesinde Türk Bankacılık Sisteminde Regülasyonlar: Ampirik Bir Uygulama*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Demirgüç-Kunt, A., & Detragiache, E. (1998), *The Determinants of Banking Crises in Developing and Developed Countries*. *Staff Papers*, 45(1), 81-109.
- Dencic-Mlihajlov, K. (2015), Profitability During the Financial Crisis: Evidence from the Regulated Capital Market in Serbia, *South-Eastern Europe Journal of Economics*, 12(1).
- De Roover, R. (1954), *New Interpretations of the History of Banking*, “*Cahiers d'Histoire Mondiale*”, *Journal of World History*. *Cuadernos de Historia Mundial*, 2(1), 38.
- Desta, T. S. (2016), Financial Performance of “The Best African Banks”: A comparative Analysis Through CAMELS Rating, *Journal of Accounting and Management*, 6(1), 1-20.
- Deyoung, R., Flannery, M.J., Lang, W.W., & Sorescu, S.M. (2001), *The Information Content of Bank Exam Ratings and Subordinated Debt Prices*, *Journal of Money, Credit and Banking*, Vol. 33, No. 4, p.900-925.
- Diakomihalis, M. N., Sagka, I., & Chatzi, I. G. (2017), *Financial Crisis and Greek Banks' Performance Variation*, *International Journal of Financial Services Management*, 8(4).
- Diamond, D. W., & Rajan, R. G. (2001), *Liquidity Risk, Liquidity Creation, and Financial Fragility: A Theory of Banking*, *Journal of Political Economy*, 109(2), 287-327.
- Diñçer, A. (2006), Bankacılık Sektöründe Konsolidasyon: Ülke Deneyimleri ve Türkiye İçin Öneriler, DPT Yayınları, (2607), 135-6.

Bankacılık Sisteminde Bir Erken Uyarı Modeli: Örnek Uygulamalarla "CAMELS Analizi"

Doğanlar, M., Harun, B. A. L., & Özmen, M. (2007), *Döviz Krizi Modelleri*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 16(1), 253-275.

Doumpos, M., & Zopounidis, C. (2009), *A Multicriteria Bank Rating System*, European Working Group "Multiple Criteria Decision Aiding", Spring, Series 3, No 19, p.17-19.

Dowd, K. (1998), *Beyond Value at Risk: The New Science of Risk Management*, New York: John Wiley & Sons.

DPT. (1967), *2.Beş Yıllık Kalkınma Planı 1968-1972*, DPT Yayınları, <https://sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/%c4%b0kinci-Be%c5%9f-Y%c4%b1l%c4%b1k-Kalk%c4%b1nma-Plan%c4%b1-1968-1972%e2%80%8b.pdf>, Erişim Tarihi: 23.09.2020.

Duramaz, S. (2019), *Türk Bankacılık Sisteminde Kamusal Sermayeli Bankaların Karşılaştırmalı Etkinlik Analizi: 2008-2017 Dönemi Değerlendirmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.

Duttweiler, R. (2011), *Managing Liquidity in Banks: A Top Down Approach*, John Wiley & Sons.

Edwards, S. (1999), *Crisis Prevention: Lessons from Mexico and East Asia*, (No. w7233). National Bureau of Economic Research.

Effinger, C. (2017), *The CAMELS' Broken Back*, <https://bankstocks.com/the-camels-broken-back>, Erişim Tarihi: 17.04.2020.

Ege, İ., Topaloğlu, E., Karakozak, Ö. (2015), *Camels Performans Değerleme Modeli: Türkiye'deki Mevduat Bankaları Üzerine Ampirik Bir Uygulama*, Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 8 (4), 109-126.

Eğilmez, M. (2008), *Küresel Finansal Kriz*, 1. Baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Eldem, E. (2000), *Osmanlı Bankası Tarihi*, (Vol. 90), Tarih Vakfı Yurt Yayınları. İstanbul.

Emir, M., & Akyüz, G. Ç. (2018), *Türkiye'deki Mevduat Bankalarının Finansal Performans Değerlendirmesi: Camels Yaklaşımı [Araştırma Makalesi]*.

Engin, M. (2007), *Gelişmiş ve Yükselen Piyasalarda 1990 Sonrası Görülen Finansal Krizler ve Dünya Ekonomisi Üzerindeki Etkileri*, Sosyal Bilimler Dergisi, (2), 35-60.

Erdönmez, P. A. (2000), *Brezilya'da Banka Yeniden Yapılandırması ve Kamu Bankalarının Özelleştirilmesi*, Bankacılar Dergisi, (35), 49, 59.

Eren, A., & Süslü, B. (2001), *Finansal Kriz Teorileri Işığında Türkiye'de Yaşanan Krizlerin Genel Bir Değerlendirmesi*, Yeni Türkiye, 41(7), 662-674.

Ergenoğlu, S. (2020), *2008 Küresel Finans Krizi Sonrası Türk Bankacılık Sektöründe Performans Değerlendirmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çorum.

Ersoy, M., Süner, A. (2018), *Türkiye'de Katılım Bankacılığı ve Katılım Bankacılığında Kamu Girişimi*, Marmara University Journal of Economic & Administrative Sciences, 40(2).

Ertürk, H. (2010), *Bankacılık Sektörünün Karşılaştığı Riskler ve Risk Yönetimi*. Denetim, (4), 62-70.

Federal Deposit Insurance Corporation (FDIC) (2018). *Basic Examination Concepts and Guidelines in Risk Management Manual of Examination Policies*, FDIC, Erişim adresi: <https://www.fdic.gov/regulations/safety/manual/section1-1.pdf>.

Kaynakça

- Federal Financial Institutions Examination Council(1996), *Uniform Financial Institutions Rating System*, Federal Register, Vol 61, No:245, Notices, Aralık, 67021-67029.
- Friedman, M., & Schwartz, A. J. (2008), *A Monetary History of the United States, 1867-1960*. Princeton University Press.
- Frost, S. M. (2005), *The Bank Analyst's Handbook: Money, Risk and Conjuring Tricks*, John Wiley & Sons.
- Galbraith, J. K. (1997),*The Great Crash 1929*, A Mariner Book, New York,
- Gasbarro, D., Sadguna, I. G. M., & Zumwalt, J. K. (2002), *The Changing Relationship between CAMEL Ratings and Bank Soundness during the Indonesian Banking Crisis*, *Review of Quantitative Finance and Accounting*, 19(3), 247-260.
- Gaytán, A., & Johnson, C. A. (2002), *A Review of the Literature on Early Warning Systems for Banking Crises*, (Vol. 183). Central Bank of Chile.
- Gilbert, R. A., Meyer, A. P., & Vaughan, M. D. (2000), *The Role of a CAMEL Downgrade Model in Bank Surveillance*, Federal Reserve Bank of St. Louis Working Paper Series, (2000-021).
- Gilchrist, S., Schoenle, R., Sim, J., & Zakrajšek, E. (2017), *Inflation Dynamics during the Financial Crisis*, *American Economic Review*, 107(3), 785-823.
- Glick, R., & Hutchison, M. M. (1995), *Is Pegging the Exchange Rate a Cure for Inflation? East Asian Experiences* (No. 95-08). Federal Reserve Bank of San Francisco.
- Godlewski, C. (2003), *Bank's Default Modelisation: An Application to Banks from Emerging Market Economies*, *Journal of Social Science Research Network*, Vol.4, No.3, pp. 150-155.
- Goncharuk, A. G. (2016), *Banking Sector Challenges in Research*, *Journal of Applied Management and Investments*, 5(1), 34-39.
- Gökmen, B. (2007), *Bankalarda Finansal Tablolar Analizi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Görmez, Y. (2008), *Banking in Turkey: History and Evolution*, SEEMHN and Bank of Greece Working Paper Series, (83).
- Grier, W. A. (2007), *Credit Analysis of Financial Institutions*, Euromoney Institution Investor PLC, London, UK.
- Gupta, M., & Siabal, S.K. (2007), *Profitability and Productivity in Banks a Comparative Study*, *Journal of Business Management*, Vol.1, No.2, pp.137-152.
- Güloğlu, B., & Altunoğlu, E. (2002), *Finansal Serbestleşme Politikaları ve Finansal Krizler: Latin Amerika, Meksika, Asya ve Türkiye Krizleri*, İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, (27).
- Gümüş, Fatih B. ve Öner Nalbantoğlu (2015), *Türk Bankacılık Sektörünün CAMELS Analizi Yöntemiyle 2002-2013 Yılları Arasında Performans Analizi*, AKÜ İİBF Dergisi, Cilt 17, Sayı 2, s. 83-106.
- Günceler, B. (2002). "45 Bankaya Uygulanan Rasyolarla Finansal Analiz": Aktif-Pasif Yönetimi Ders Notları (Dr.Bülent Günceler), İstanbul Okan Üniversitesi.

Bankacılık Sisteminde Bir Erken Uyarı Modeli: Örnek Uygulamalarla "CAMELS Analizi"

- Güngör, H. (1999), Gelişmiş Ülkelerdeki Bankacılık Gözetimi Sistemleri Işığında KKTC'deki Mevcut Sistemin İncelenmesi ve İleriye Yönelik bir Modelin Geliştirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gürsoy, M. (2009), *Ekonomik ve Finansal Krizler: Dünü ve Bugünü*, Metis Yayınları, İstanbul.
- Hanks P., Mcleod, W., Udrang, L. (1986), *Collins Dictionary of English Language*, s.33.
- Harnay, S., & Scialom, L. (2016), The Influence of the Economic Approaches to Regulation on Banking Regulations: a Short History of Banking Regulations, *Cambridge Journal of Economics*, 40(2), 401-426.
- Helhel, Y., Varshalomidze, M. (2014), Gürcistan'da Faaliyet Gösteren Yerli Sermayeli Özel Ticari Bankaların CAMELS Derecelendirme Sistemi ile Değerlendirilmesi, 18. Finans Sempozyumu, 15 - 18 Ekim 2014, Denizli, s.413-424.
- Hirtle, B., & Lopez, J. A. (1999), *Supervisory Information and the Frequency of Bank Examinations*, *Economic Policy Review*, 5(1).
- Ifeacho, C., & Ngalawa, H. (2014), *Performance of the South African Banking Sector since 1994*, *Journal of applied business research (jabr)*, 30(4), 1183-1196.
- İlgin, K., S. (2013), Finansal Krizlerin Bankaların Performanslarına Etkisi: Türk Mevduat Bankalarında CAMELS Modelinin İncelenmesi ve Örnek Bir Uygulama, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.
- IMF (1998), *Financial Crises: Characteristics and Indicators of Vulnerability*, *International Monetary Fund*, 74-97.
- Iqbal, M. J., (2012), *Banking Sector's Performance in Bangladesh: An Application of Selected Camels Ratio*, Asian Institute of Technology, School of Management, Thailand.
- Irene, P. F., Pilar, C. F., & Liou, N. A., *Financial Performance after the Spanish Banking Reforms: A comparative Study of 19 Commercial Banks*, *Risk Governance & Control: Financial Markets and Institutions*, 70.
- İlter, B., Gökmen, H. (2009), Mevduat Bankalarında İlişkisel Fayda ile Müşteri Memnuniyeti Arasındaki İlişki Üzerine Bir İnceleme: İzmir ili Örneği.
- Jalil, A. J. (2015), A New History of Banking Panics in the United States, 1825-1929: Construction and Implications, *American Economic Journal: Macroeconomics*, 7(3), 295-330.
- Kabir, M. A., & Dey, S. (2012), Performance Analysis through CAMEL Rating: A Comparative Study of Selected Private Commercial Banks in Bangladesh, *Journal of Politics & Governance*, Vol. 1, No. 2/3, September 2012, pp. 16-25.
- Kalaycı, İ. (2015), *Latin Amerika Krizleri, İktisadi Krizler ve Türkiye Ekonomisi*, Editörler: Nadir Eroğlu ve İbrahim Aydın, Orion Kitabevi, Ankara, 2015, s. 202.
- Kale, S., & Eken, M. H. (2017), *Türk Bankacılığında Krizler ve Çıkarılan Dersler (Turkish Banking Crisis and Inferences)*, Kırklareli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 6(5), 11-23.
- Kaminsky, G., Lizondo, S., & Reinhart, C. M. (1998), *Leading Indicators of Currency Crises*, *Staff Papers*, 45(1), 1-48.

Kaynakça

- Kanar, Ç. (2014), *Predicting Lapsing Customers with Logistic Regression Approach in Retail*, Unpublished MSc. Thesis, Yıldız Technical University, Graduate School of Natural and Applied Sciences, İstanbul.
- Kandemir, A. (2002), *Dünyada ve Türkiye’de Kalkınma Bankacılığı ve Kalkınmanın Finansmanı*, Türkiye Kalkınma Bankası, GA-02-3-10, Ankara, Temmuz 2002.
- Kandemir, T., Demirel Arıcı N. (2013), *Mevduat Bankalarında CAMELS Performans Değerleme Modeli Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma (2001-2010)*, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt 18, Sayı 1, s.61-87.
- Kansu A. (2004), *Döviz Kuru Sistemleri, Döviz Krizleri, Türkiye 1994-2001 Krizleri, Derin Yayınları*, İstanbul.
- Karaayhan, İ. (2008), *Bankalarda Performans Değerlendirme ve Türkiye’de Faaliyet Gösteren Katılım Bankaları Üzerine Bir Uygulama*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karaca, S. S. ve Erdoğan, S. (2018), *Türk Bankacılık Sektörünün 2009-2016 Dönemi CAMELS Derecelendirme Sistemi ile Performans Analizi*, Uluslararası Yönetim Eğitim ve Ekonomik Perspektifler Dergisi, 6(3), ss. 23-39.
- Karaçor, Z., & Alptekin, V. (2006), *Finansal Krizlerin Önceden Tahmin Yoluyla Değerlendirilmesi: Türkiye Örneği*, Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 13(2), 237-256.
- Karahanoğlu, İ. (2015), *Türkiye’deki Kalkınma Bankalarının Sermaye Yeterlilik Rasyolarının Markov Zincirleri Yöntemi ile Tahmin Edilmesi*, Journal of International Social Research, 8(41).
- Karas, A., Schoors, K., & Weill, L. (2010), *Are Private Banks More Efficient than Public Banks? Evidence from Russia*, Economics of Transition, 18(1), 209-244.
- Karluk, R. (1999), *Türkiye Ekonomisi*, Beta Yayınları, 6. Baskı, İstanbul.
- Kaya, A. (2013), *Mali Sürdürülebilirlik: Teori ve Türkiye Uygulaması*, Türkiye Bankalar Birliği.
- Kaya, T., Y. (2001), *Türk Bankacılık Sektöründe CAMELS Analizi*, BDDK Mali Sektör Politikaları Dairesi Çalışma Raporu, Ankara, 6, 1-20.
- Kaya, Y. T., & Doğan, E. (2005), *Dezenflasyon Sürecinde Türk Bankacılık Sektöründe Etkinliğin Gelişimi*, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, ARD Çalışma Raporları, 10(7).
- Kayahan, Ş., D. (2019), *Doğrudan Yabancı Sermaye Hareketleri’nin Türk Bankacılık Sektörü Performans Göstergelerine Etkisi: Camels ve Ekk Yöntemleri ile Analizi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Kazgan G. (2008), *Türkiye Ekonomisinde Krizler (1929-2001): Ekonomi Politik Açısından Bir İrdeleme*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2. Baskı, İstanbul.
- Kılıç, Ç. ve Fettahoğlu, A.(2005), *Türk Bankacılık Sektörünün CAMELS Analizi ile Değerlendirilmesi*, 9. Ulusal Finans Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 29 - 30 Eylül 2005, Nevşehir, s.89-128.
- Kibritçiöğlu, A. (2001), *Türkiye’de Ekonomik Krizler ve Hükümetler, 1969-2001*, Yeni Türkiye Dergisi, 2(41), 174-183.

Bankacılık Sisteminde Bir Erken Uyarı Modeli: Örnek Uygulamalarla "CAMELS Analizi"

- Kindleberger, C. P. (2007), *Cinnet, Panik ve Çöküş-Mali Krizler Tarihi*, Çeviren: Halil Tunali, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 4. Baskı, İstanbul.
- Kindleberger, C. P. M., & Aliber, R. M. (1978), *Panics and Crashes. A History of Financial Crises*, Sixth Edition, Palgrave Macmillan, 2011.
- Kleinbaum, D. G., Dietz, K., Gail, M., Klein, M., & Klein, M. (2002), *Logistic Regression*, New York: Springer-Verlag.
- Koçtürk, O. M., Gölalan, M. (1923), *1950 Türkiye Ekonomisinin Yapısal Analizi*, Üçüncü Sektör Kooperatifçilik, 45, (2), 48-65.
- Korukçu, Ü. (1998), *Bankacılığın Tarihsel Gelişimi*, Bankalar Birliği Yayınları. Ankara.
- Krugman, P. (1999), *Balance Sheets, the Transfer Problem, and Financial Crises*, International Finance and Financial Crises (pp. 31-55). Springer, Dordrecht.
- Krugman, P. (2001), *Bunalım Ekonomisinin Geri Dönüşü*, Literatür Yayınları, 2. Basım, (Çev.: Neşenur Domaniç).
- Kumcu, E. (1998), *Sermaye Hareketleri ve Ödemeler Dengesi*, Bankacılar Dergisi, Sayı: 25, Haziran, ss.31-32.
- Kutlu, H. A., & Demirci, N. S. (2011), Küresel Finansal Krizi (2007-?) Ortaya Çıkaran Nedenler, Krizden Etkileri, Krizden Kısmi Çıkış ve Mevcut Durum, Muhasebe ve Finansman Dergisi, (52), 121-136.
- Laghari, K. M., Jalbani, A. A., & Rani, I. (2011), *Comparative Analysis of NBP & MCB Performance Under CAMELS Model*, Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business, 3(1), 1106-1128.
- Lopez, J. A. (1999), *Using CAMELS Ratings to Monitor Bank Conditions*, FRBSF Economic Letter, 99(19), 1-3.
- Maimbo, S. M. (2000), *The Prediction and Diagnosis of Bank Failures in Zambia*, Institute for Development Policy and Management, University of Manchester.
- Marshall, D. (1998), *Understanding the Asian Crisis: Systemic Risk as Coordination Failure*, Economic Perspectives-Federal Reserve Bank of Chicago, 22, 13-28.
- Masood, O., Ghauri, S. M., & Aktan, B. (2016), *Predicting Islamic Banks Performance Through CAMELS Rating Model*, Banks and Bank Systems, 11(3).
- Menard, S. (2002), *Applied Logistic Regression Analysis*, Vol. 10.6, Sage Publication, California.
- Minsky, H. P. (1972), *Financial Stability Revisited: The Economics of Disaster, Reappraisal of the Federal Reserve Discount Mechanism*, Vol. 3. Board of Governors of the Federal Reserve System, Washington DC.
- Mishkin, F. S. (1992), *Anatomy of a Financial Crisis*, Journal of evolutionary Economics, 2(2), 115-130.
- Mudenda E., (1998), *Financial Sector Reforms: Effectiveness of Prudential Regulation and Banking Regulations in Zambia*, MBA Dissertation, Birmingham University, Birmingham.
- Muhammad, H. (2009), *Banks and CAMELS*, available at: <http://ezinearticles.com/?BanksAnd-CamelsandId=2565867> (Retrieved October 15, 2011).

Kaynakça

- Najjar, O. K. (2008), Financial Analysis for Bank of Palestine & Jordan Ahli Bank (CAMEL Analysis), Social Science Research Network.
- Neumayer, E. (2003), The Determinants of Aid Allocation by Regional Multilateral Development Banks and United Nations Agencies, *International Studies Quarterly*, 47(1), 101-122.
- Nimalathasan, B. (2008), A Comparative Study of Financial Performance of Banking Sector in Bangladesh: An Application of CAMELS Rating System, *Universitatii Bucuresti, Analele Seria Stiinte Economice si Administrative*, 2, 133.
- Nurazi, R., & Evans, M. (2005), *An Indonesian Study of the Use of CAMEL Ratios as Predictors of Bank Failure*, *Journal of Economic and Social Policy*, vol. 10, no. 1, pp. 1-23.
- Nurdan Aslan ve Nuray Terzi (2013), *Küresel Finans*, 1. Baskı, İstanbul: Türkmen Kitapevi, s.396.
- Oktar, S., & Dalyancı, L. (2010), *Finansal Kriz Teorileri ve Türkiye Ekonomisinde 1990 Sonrası Finansal Krizler*, *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 29(2), 1-22.
- Oktar, S., & Yüksel, S. (2015), *1998 yılında Rusya'da Yaşanan Bankacılık Krizi ve Öncü Göstergeleri*, *Marmara University Journal of Economic & Administrative Sciences*, 37(2).
- Olgu, Ö. (2013), *Impact of Shocks on the Development of Turkish Banking Industry*, *Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2).
- Ondes, T., Ahmid, A. F., & Faraj, A. (2019), Financial Performance of Islamic Banks in Turkey and the United Kingdom: A Comparative Study, *European Scientific Journal*, 15(4).
- Orlowski, L. T. (2008), Stages of the 2007/2008 Global Financial Crisis: Is There a Wandering Asset-Price Bubble? *Economics discussion paper*, (2008-43).
- Öçal, T., Çolak, Ö. F. (1999), *Finansal Sistem ve Bankalar*, Nobel Yayınevi, Ankara.
- Öncü, S., Aktaş, R. (2007), *Yeniden Yapılandırma Döneminde Türk Bankacılık Sektöründe Verimlilik Değişimi*, *Celal Bayar Üniversitesi İİBF, Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 14(1), 247-266.
- Özatat, F. (1996), The Lessons from the 1994 Crisis in Turkey: Public Debt Management and Confidence Crisis, *Yapı Kredi Economic Review*, Vol: 7.
- Özçam, M. (1999), Türk Sermaye Piyasalarının Profili: Kriz Eğilimi Açısından Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme, *SPK Araştırma Raporu*, Ankara, 30.
- Özçam, M. (2004), *Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Türkiye*, Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Raporu, Erişim Tarihi: 03 Nisan 2019.
- Özçelik, Ö., & Tuncer, G. (2007), *Atatürk Dönemi Ekonomi Politikaları*, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 2007, 253-266.
- Özdemir, A. (2008). *Yönetim Biliminde İleri Araştırma Yöntemleri ve Uygulamalar*, Beta Publishing, İstanbul.
- Özhan, M. (2019), *2008 Küresel Finansal Krizinin Türk Bankacılık Sektörü Üzerindeki Etkileri*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özkan, G. (2009), *Küresel Finansal Kriz, Uluslararası Finans Sisteminin Yeniden Yapılandırılması ve Uluslararası Güç Dengesine Etkileri*, Dora Yayınları.

Bankacılık Sisteminde Bir Erken Uyarı Modeli: Örnek Uygulamalarla "CAMELS Analizi"

- Özmen, Ç. (2011), *Finansal Piyasaların Serbestleşmesinin Finansal Krizlere Etkileri ve Türkiye'deki Durum*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Öztürk Karaçor, Z., Mangır, F., Kodaz, Ş, Kartal, M. (2018), *Kamusal ve Özel Sermayeli Bankaların CAMELS Performans Analizi: Türkiye Örneği*, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 4 (2 (ICEFM 2017 Özel Sayısı/Special Issue of ICEFM 2017)), 47-65. DOI: 10.17336/igusb.320962
- Öztürk, S, Gövdere, B. (2010), *Finansal Küresel Kriz ve Türkiye Ekonomisine Etkileri*, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 15(1). 378-397.
- Özuluçan, A., & Deran, A. (2009), Katılım Bankacılığı ile Geleneksel Bankaların Bankacılık Hizmetleri ve Muhasebe Uygulamaları Açısından Karşılaştırılması/The Comparison of Participation Banking and Traditional Banking on the Perspective of Banking Services and Accounting Applications, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6(11), 85-108.
- Palamut, M. E., & Giray, F. (2001), *Cumhuriyetten Günümüze Yaşanan Mali Krizler ve Uygulanan Politikalar*, Yeni Türkiye Ekonomik Kriz Özel Sayısı I, Yıl, 7, 20-34.
- Parasız, İ. (1998), *Türkiye'de Bankacılığın Tarihsel Gelişimi-75. Yılda Paranın Serüveni*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Penikas, H. (2015), History of Banking Regulation as Developed by the Basel Committee on Banking Supervision 1974-2014, Estabilidad financiera. No:28, p. 9-47.
- Persons, O. (1999), Using Financial Information to Differentiate Failed vs. Surviving Finance Companies in Thailand: an Implication for Emerging Economies. Multinational Finance Journal, 3(2), 127-145.
- Pescatori, A., & Sy, A. N. (2007), *Are Debt Crises Adequately Defined?*, IMF Staff Papers, 54(2), 306-337.
- Reinhart, C. M., & Rogoff, K. S. (2008), Is the 2007 US Sub-Prime Financial Crisis So Different? An International Historical Comparison, American Economic Review, 98(2), 339-44.
- Reinhart, C. M., & Rogoff, K. S. (2009), *This Time is Different: Eight centuries of Financial Folly*, Princeton University Press.
- Reinhart, C. M., & Rogoff, K. S. (2011), *From Financial Crash to Debt Crisis*, American Economic Review, 101(5), 1676-1706.
- Roman, A., & Şargu, A. C. (2013), Analysing the Financial Soundness of the Commercial Banks in Romania: An Approach Based on the Camels Framework, Procedia Economics and Finance, 6, 703-712.
- Rossi, M. (1999), Financial Fragility and Economic Performance in Developing Economies, 1999(66), 1-32.
- Rostami, M. (2015), *Determination of Camels Model on Bank's Performance*, International Journal of Multidisciplinary Research and Development, 2(10), 652-664.
- Rostami, M. (2015), *CAMELS' Analysis in Banking Industry*, Global Journal of Engineering Science and Research Management, pp.10-26.
- Saha, A., & Ravisankar, T. S. (2000), *Rating of Indian Commercial Banks: a DEA Approach*, European Journal of Operational Research, 124(1), 187-203.

Kaynakça

- Said, M., & Saucier, P. (2003), *Liquidity, Solvency, and Efficiency: An Empirical Analysis of the Japanese Bank's Distress*, University of Birmingham 20th Symposium on Banking and Monetary Economics.
- Sakarya, Ş. (2010), Camels Derecelendirme Sistemine Göre İMKB'deki Yerli Ve Yabancı Sermayeli Bankaların Karşılaştırmalı Analizi, *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (AKAD)*, 7-21.
- Sarker, A. (2005), CAMELS Rating System in the context of Islamic banking: A Proposed 'S' for Shariah Framework, *Journal of Islamic Economics and Finance*, 1(1), 78-84.
- Savastano, M. A., Roldós, J., & Santaella, J. (1995), *Factors Behind the Financial Crisis in Mexico*, *World Economic Outlook*, 90-97.
- Schwartz A. (1995), *Systemic Risk and Macroeconomy Research in Financial Services*, Greenwich, JAI Press.
- Schwartz, A. J. (1987), *Publications of Anna J. Schwartz in Money in Historical Perspective*, (pp. 407-412). University of Chicago Press.
- Sevimeser, N. C. (2005), *Yabancı Bankaların Gelişmekte Olan Ülkelerdeki Faaliyetleri ve Etkileri, Türkiye Açısından Bir Değerlendirme*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Seyidoğlu, H. (1999), *Uluslararası İktisat Teorisi ve Politika ve Uygulama*, 13. Baskı, İstanbul: Güzem Can Yayınları.
- Shachmurove, Y. (2011), *A Historical Overview of Financial Crises in the United States*, *Global Finance Journal*, 22(3), 217-231.
- Shaddady, A., & Moore, T. (2019), Investigation of the Effects of Financial Regulation and Supervision on Bank Stability: The application of CAMELS-DEA to Quantile Regressions, *Journal of International Financial Markets, Institutions and Money*, 58.
- Shalchi, S. F. (2015), *An Analysis of the Performance of the Canadian Banks during the Global Financial Crisis*, Eastern Mediterranean University: Master Thesis.
- Soba, A., Ş. (2019), *Katılım Bankalarında Performans Değerlendirilmesi: Camels Analizine Dayalı Bir Uygulama*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Sönmez, K. K. A. (2014), *Türkiye'de Yabancı Sermayeli Bankaların Gelişimi ve Yabancı Sermayeli Altı Bankanın Özsermayeye Serbest Nakit Akımları Yöntemi ile Değerlemesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Sönmez, M. (2004), *Türkiye Ekonomisinin 80.Yılı*, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, İstanbul.
- Suadiye, G. (2006), *Banka Başarısızlıkları ve Bankacılık Düzenlemeleri: İMKB'de İşlem Gören Türk Ticaret Bankalarının Başarısızlık Olasılığının Tahmini*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Sümer, G. (2016), *Türk Bankacılık Sektörünün Tarihsel Gelişimi ve AB Bankacılık Sektörü ile Karşılaştırılması*, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(2), 485.
- Şahbaz, N., & İnkaya, A. (2014), *Türk Bankacılık Sektöründe Sorunlu Krediler ve Makro Ekonomik Etkileri*, *Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 1(1), 69-82.
- Şahin, H. (2016), *Türkiye Ekonomisi*, Ezgi Yayınevi, Bursa.

Bankacılık Sisteminde Bir Erken Uyarı Modeli: Örnek Uygulamalarla "CAMELS Analizi"

- Şen, A., & Solak, S. (2011), *Ticari Bankacılık Sektörünün CAMELS Analizi: Türkiye Örneği*, Finans Politik & Ekonomik Yorumlar, Cilt 48, Sayı 554, s. 51-70.
- Şimşek, H. A., Altay, A. (2009), *Küresel Kriz Ortamında Türkiye'de Maliye Politikalarının Değerlendirilmesi*, Finans-Politik ve Ekonomik Yorumlar Dergisi, 18.
- Tarawneh, M. (2006), *A Comparison of Financial Performance in the Banking Sector: Some Evidence from Omani Commercial Banks*; International Research Journal of Finance and Economics, Issue (3). ISSN 1450-2887.
- Tarım, A. (2001), *Veri Zarflama Analizi Matematiksel Programlama Tabanlı Görelî Etkinlik Ölçüm Yaklaşımı*, Sayıştay Yayın İşleri Müdürlüğü, 1. Basım, Çeviri Dizisi: 15, Ankara.
- Tarlan, S. (1986). *Tarihte Bankacılık*, Başbakanlık Basımevi, Ankara.
- Taşar, M. O. (2010), Türkiye'nin Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı ve Makroekonomik Etkilerinin Analizi, Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi, 1, 76-97.
- TBB (2005), *Türkiye'de Yabancı Bankalar*, Bankacılar Dergisi, Bankacılık ve Araştırma Grubu, (52), 3-9.
- TCMB, (1999), *1999 Yılı Başında Türk Ekonomisindeki Trendler*, Gazi Erçel, HBB Televizyonunda Söyleşi, 16 Şubat 1999, Ankara.
- TCMB, (2007), *Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, 2007/01 Tarihli Düzenleme*, <https://bit.ly/2Db2JSC>, Erişim Tarihi: 29.09.2020.
- Tekeli, I., & Ilkin, S. (1997), Para ve Kredi Sisteminin Oluşumunda Bir Aşama: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (Genişletilmiş 2'nci Basım). Ankara: TCMB.
- Tekin, B. (2019), Üniversite Öğrencilerinin Katılım Bankacılığına Yönelik Bilgi, Algı ve Farkındalık Düzeyleri ve Tercihlerine Etkisi, Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD), 4(1), 135-150.
- Thiagarajan, S. (2018), An Analysis of Performance of Commercial Banks in Belize during Post Global Recession Period, Journal of Finance and Bank Management, 6(2).
- Thomson, J. B. (1991), *Predicting Bank Failures in the 1980s*, Federal Reserve Bank of Cleveland Economic Review, 27(1), 9-20.
- TKKB. (2009), *Türkiye Katılım Bankaları Birliği*, <https://www.tkbb.org.tr/tarihce>, Erişim Tarihi: 02.10.2020.
- Tokgöz, E. (1997), *Türkiye'nin İktisadi Gelişme Tarihi (1914-1997)*, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 4. Baskı, Ankara: İmaj Yayınevi.
- Toprak, M. (2001), Küreselleşme ve Kriz: Türkiye ve Dünya Deneyimi, Siyasal Kitabevi.
- Topuz, H. (2007), *Cumhuriyet Dönemi Ekonomisinde Tarımsal Yapının İncelenmesi (1923-1950)*, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 12(3), 377-390.
- Töre, N. (2010), *Türkiye'de Para ve Banka, Türkiye Ekonomisi*, (Ed: Metin Toprak ve Nüvit Oktay), Anadolu Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 2167, AÖF Yayın No: 1194, ss. 292-293.
- Tunalı, H. (2007), *Finansal Krizler: Bankacılık Krizleri*, Liberty Yayınevi, İstanbul, s.10.
- Tunç, H. (2010), Katılım Bankacılığı Felsefesi, Teorisi ve Türkiye Uygulamaları, İstanbul: Nesil Yayınevi.

Kaynakça

- Turan, Z. (2011), *Dünyadaki ve Türkiye'deki Krizlerin Ortaya Çıkış Nedenleri ve Ekonomik Kalkınmaya Etkisi*, Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 4(1), 56-80.
- Turgut, A. (2007), Türleri, Nedenleri ve Göstergeleriyle Finansal Krizler, TÜHİS İş Huku-ku ve İktisat Dergisi, 20(4-5), 35-46.
- TÜBA, (2010), Türkiye Bilimler Akademisi, *Yatırım ve Kalkınma Bankacılığı*, https://acikders.tuba.gov.tr/pluginfile.php/2552/mod_resource/content/3/Yat%C4%B1r%C4%B1m_%C5%9Eirketleri.pdf, Erişim Tarihi: 01.10.2020.
- Tükenmez, M., Demireli, E., & Akkaya, C. G. (2009), *Kamu Bankalarında CAMELS Performans Derecelendirme Sistemi Üzerine Bir Değerlendirme*, 13. Ulusal Finans Sempozyumu, 21-24 Ekim, Afyonkarahisar, s.379-388.
- Türkiye Bankalar Birliği, 60. Yılında Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye'de Bankacılık Sistemi, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, Yayın no: 334, Ağustos 2019, İstanbul, s.22
- Türkiye Bankalar Birliği, 50. Yılında TBB ve Türkiye'de Bankacılık Sistemi 1958-2007, TBB Yayın No: 262, İstanbul, Kasım 2008.
- TÜSİAD. (1995), *1995 Yılına Girerken Türk Ekonomisi*, Ocak 1995, Yayın no: TÜSİAD-T/95, 1-169, İstanbul, s.54.
- Uçarkaya, S. (2006), *Kamu Bankalarının Bankacılık Sektöründeki Rolü*, (Uzmanlık Yeterlilik Tezi), Ankara: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü.
- Uniform Financial Institutions Rating System (UFIRS) (1997), *Statements of Policy*, The United States: Federal Deposit Insurance Corporation (FDIC).
- Ural, M. (2003), *Finansal Krizler ve Türkiye*, Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 18(1), 11-29.
- Uzunoğlu, S. (2014), *Bankacılığa Giriş*, İstanbul: Literatür Yayınevi.
- Venkatesh, D., & Suresh, C. (2014), Comparative Performance Evaluation of Selected Commercial Banks in Kingdom of Bahrain Using CAMELS Method, available at SSRN 2418144.
- Verma, M. S. (2003), Report of the Working Group on Restructuring Weak Public Sector Banks, RBI Publications.
- Von Hagen, J., & Ho, T. K. (2007), *Money Market Pressure and the Determinants of Banking Crises*. Journal of Money, Credit and Banking, 39(5), 1037-1066.
- Vyas, M., & Singh, S. (2011), *Risk Management in Banking Sector*, BVIMR Management Edge, 4(1).
- Wirnkar, A. D., & Tanko, M. (2008), *CAMELS and Banks Performance Evaluation: The Way Forward*, Working Paper Series, Social Science Research Network.
- Wright, E.R. (1995), *Logistic Regression*, APA Press
- Wolf, M. (2014), *Strip Private Banks of their Power to Create Money*, Financial Times, 24(2014), 2323-2447.
- Yay, T., Yay, G. G., & Yılmaz, E. (2001), *Küreselleşme Sürecinde Finansal Krizler ve Finansal Düzenlemeler*, İstanbul Ticaret Odası.

Bankacılık Sisteminde Bir Erken Uyarı Modeli: Örnek Uygulamalarla "CAMELS Analizi"

Yazıcı, M. (2015), *Bankacılığa Giriş*, Beta Yayınları, İstanbul.

Yetiz, F. (2016), *Bankacılığın Doğuşu ve Türk Bankacılık Sistemi*, Academic Review of Economics & Administrative Sciences, 9(2).

Yıldırım, O., & Ülgen, S. (2006), *Türk Bankacılık Sektörünün Tarihsel Gelişim Süreci*, Finans-Politik ve Ekonomik Yorumlar, 43, 46-53.

Yıldırtan, D., Ç. (2006), *Finansal Krizler Erken Uyarı Sistemleri*, Nobel Kitabevi, İstanbul.

Yılmaz, Ö., Kızıltan, A., & Kaya, V. (2005), *İktisadi Kriz Kuramları, Finansal Küreselleşme ve Para Krizleri*, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (24), 77-97.

Yücel, F., & Kalyoncu, H. (2010), *Finansal Krizlerin Öncü Göstergeleri ve Ülke Ekonomilerini Etkileme Kanalları: Türkiye Örneği*, Maliye Dergisi, 159, 53-69.

Zarakolu, A. (1973), *Cumhuriyet'in 50. Yılında Memleketimizde Bankacılık*, Ankara: Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, (61), 16.

ÖZ GEÇMİŞ

Mustafa Cenk Uludağ, 1970 yılı doğumludur. Lisans eğitimini Orta Doğu Teknik Üniversitesi Ekonomi Bölümü tamamlamıştır (1993). Yüksek Lisans eğitimini ise İstanbul Okan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muhasebe ve Denetim Bölümü'nde tezli olarak 2017 yılında tamamlayarak aynı üniversitenin Lisansüstü Eğitim Enstitüsünde Bankacılık ve Finans Anabilim Dalında doktorasını yapmıştır. Çalışma hayatına 1993 yılında Pamukbank'ta Müfettiş Yardımcısı olarak başlamış, sırasıyla Müfettiş, Bütçe Planlama Bölümü Servis Yöneticisi ve Bütçe Planlama Bölümü Bölüm Yöneticisi görevlerinde bulunmuştur. Halkbank'taki görevine 2004 yılında Gayrettepe Şube Yöneticisi olarak başladıktan sonra sırasıyla, Bankalar Caddesi Şube Yöneticisi, Mecidiyeköy Şube Yöneticisi, Bireysel Pazarlama Daire Başkanı ve İkitelli Şube Yöneticisi görevlerinde bulunmuştur. Aynı zamanda Mali Müşavir, Bağımsız Denetçi ve PMP (Project Management Professional) olan Mustafa Cenk Uludağ çok iyi düzeyde İngilizce bilmektedir. İstanbul Okan Üniversitesi Ekonomi ve Finans Bölümü Öğretim Üyesidir ve ayrıca Yönetim Danışmanlığı yapmaktadır. Evli ve 2 çocuk babasıdır.

AVRUPA BİRLİĞİ'NE YÖNELİK DÜZENSİZ GÖÇLERİN TERÖRİZMLE MÜCADELE BAĞLAMINDA ANALİZİ

Uğur Özgöker
Onur Gürel

Avrupa Birliği'ne Yönelik Düzensiz Göçlerin Terörizmle Mücadele Bağlamında Analizi

Uğur Özgöker - Onur Gürel

Yayın No.: 2176

ISBN: 978-625-393-634-1

E-ISBN: 978-625-393-635-8

Basım Sayısı: 1. Basım, Haziran 2024

© Copyright 2024, NOBEL BİLİMSEL ESERLER SERTİFİKA NO.: 20779

Bu baskının bütün hakları Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti'ne aittir.

Yayınevinin yazılı izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik

ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.

Nobel Yayın Grubu, 1984 yılından itibaren ulusal ve 2011 yılından itibaren ise uluslararası düzeyde düzenli olarak faaliyet yürütmekte ve yayınladığı kitaplar, ulusal ve uluslararası düzeydeki yükseköğretim kurumları kataloglarında yer almaktadır.

"NOBEL BİLİMSEL ESERLER" bir Nobel Akademik Yayıncılık markasıdır.

Genel Yayın Yönetmeni: Nevzat Argun -nargun@nobelyayin.com-

Genel Yayın Koordinatörü: Gülfem Dursun -gulfem@nobelyayin.com-

Sayfa Tasarım: Süleyman Gezgin -suleyman@nobelyayin.com-

Redaksiyon: Süleyman Gezgin -suleyman@nobelyayin.com-

Kapak Tasarım: Sezal Özden -sezal@nobelyayin.com-

Görsel Tasarım Uzmanı: Mehtap Yürürmez -mehtap@nobelyayin.com-

Kütüphane Bilgi Kartı

Özgöker, Uğur., Gürel, Onur.

Avrupa Birliği'ne Yönelik Düzensiz Göçlerin Terörizmle Mücadele Bağlamında Analizi/ Uğur Özgöker - Onur Gürel

1.Basım, XVI + 188 s., 13,5x21,5 cm. Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-393-634-1

E-ISBN: 978-625-393-635-8

1. Düzensiz Göç 2. Avrupa Birliği 3. Avrupa Birliği'nde Düzensiz Göç ve Güvenlik

Genel Dağıtım

ATLAS AKADEMİK BASIM YAYIN DAĞITIM TİC. LTD. ŞTİ.

Adres: Bahçekapı Mh. 2465 Sk. Oto Sanayi Sitesi No:7 Bodrum Kat. Şaşmaz/ANKARA

Telefon: +90 312 278 50 77 - Faks: 0 312 278 21 65

Sipariş: siparis@nobelyayin.com- E-Satış: www.nobelkitap.com - esatis@nobelkitap.com

www.atlaskitap.com - info@atlaskitap.com

Dağıtım ve Satış Noktaları: Alfa, Kırmızı Kedi, Arkadaş, D&R, Dost, Kika, Kitapsan,

Nezih, Odak, Pandora, Prefix, Remzi Kitabevi, Yeryüzü Dağıtım

Baskı ve Cilt: Ada Matbaacılık Yayın San. Tic. Ltd. Şti. Sertifika No.: 44093 Ostim OSB Mah. 157B. Cad. No: 21
Yenimahalle/ANKARA

ÖN SÖZ

2011 yılında başlayan Suriye İç Savaşı sonrasında Avrupa Birliği'ne (AB) yönelik düzensiz (yasa dışı) göçlerde artış gözlemlenmiştir. Gerçekleşen yoğun düzensiz göçler bağlamında AB ana organlarının belirlediği politikalar ve uygulamalar, üye devletlerin yaklaşımlarıyla karşılaştırıldığında ise uyumsuzluklar gözlemlenmektedir. Bu bağlamda söz konusu uyumsuzluklara temel oluşturan terörizm konusu açısından ortaya çıkan sorunlar hiç şüphesiz “güvensiz” bir ortamın oluşmasına sebebiyet vermektedir. Yaşanan insanlık dışı trajediler ve kaynak ile transit devletlerle olan problemler ise AB'nin düzensiz göç ve terörizm ekseninde yeni alternatifler oluşturulması gerektiğine işaret etmektedir. Bu doğrultuda çalışmanın amacı, AB tarafından uygulanan düzensiz göç uygulamalarının 2011 ile 2021 yılları arası dönemde terörizmle mücadele çerçevesinde analiz edilmesidir. Bu kapsamda ilgili zirveler ile programlarda alınan stratejik kararlar ve yıllık yayınlanan raporlar değerlendirilmiştir. Eser literatürdeki boşluğu gidermek için kavramsal ve ampirik anlamda katkı sağlamayı amaçlamıştır. Bu doğrultuda düzensiz göç kavramının kontrol merkezli bir paradigmanın uzantısı olarak terörizmle mücadele bağlamında değerlendirmelerde bulunulmuştur. Çalışmanın hipotezi, 2011 Suriye İç Savaşı sonrası yaşanan düzensiz göç ve terörizmle mücadele doğrultusunda önümüzdeki bir kaç on yılda milliyetçilik ve anti-İslam tezlerinin yükselişe geçeceği'dir. Bu iddianın nedeni, AB'nin üye devletleri bir arada tutacak bütünselliği; düzensiz göç ve terörizmle mücadele ekseninde sağlayabilmesi için yeni politikalara olan ihtiyaçtır.

Doktora tezinden üretilmiş olan bu çalışmamızın ortaya çıkış sürecinde desteklerini esirgemeyen ailelerimiz başta olmak üzere destek veren tüm isimlere çok teşekkür ederiz. Ayrıca yayınevi

ekibinin bu yolculukta özverili yaklaşımlarıyla yanımızda olması ve bu eserin siz kıymetli okurlarla buluşmasını sağladıkları için Nobel Akademi Yayıncılık çalışanlarına şükranlarımızı sunuyoruz.

Prof. Dr. C. Uğur ÖZGÖKER

Dr. Onur GÜREL

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	v
KISALTMALAR.....	xı
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM	
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	3
1. DÜZENSİZ GÖÇ KAVRAMI	4
1.1. DÜZENSİZ GÖÇMEN KAVRAMI	9
1.2. DÜZENSİZ GÖÇ VE GÜVENLİK İLİŞKİSİ.....	15
1.3. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE DÜZENSİZ GÖÇMEN VE GÜVENLİK İLİŞKİSİ	21
1.4. AVRUPA BİRLİĞİ'NE YÖNELİK DÜZENSİZ GÖÇ GÜZERGAHLARI	24
2. TERÖRİZM KAVRAMI	28
2.1. TERÖRİZMLE MÜCADELE.....	32
2.2. AVRUPA BİRLİĞİ'NİN TERÖRİZMLE MÜCADELE YAKLAŞIMI	38
İKİNCİ BÖLÜM	
AVRUPA BİRLİĞİ ZİRVE SONUÇ BİLDİRGELERİ VE PROGRAMLARINDA	
DÜZENSİZ GÖÇLERİN ANALİZİ	45
1. AVRUPA BİRLİĞİ ZİRVE SONUÇ BİLDİRGELERİ VE PROGRAMLARINDA	
DÜZENSİZ GÖÇ İLE GÜVENLİK İLİŞKİSİNİN ELE ALINIŞI.....	46
1.1. 2011 ÖNCESİ DÖNEMDE AVRUPA BİRLİĞİ ZİRVE SONUÇ	
BİLDİRGELERİNDE AÇIKLANAN PROGRAMLARDA DÜZENSİZ GÖÇ İLE	
GÜVENLİK İLİŞKİSİNİN ELE ALINIŞI	47
1.1.1. 15-16 Ekim 1999 Tampere Zirvesi - Tampere Programı (1999-	
2004).....	47
1.1.2. 14-15 Aralık 2001 Laeken Zirvesi - Laeken Bildirgesi.....	48
1.1.3. 4-5 Kasım 2004 Brüksel Zirvesi - Lahey Programı (2004-2009) .	49

1.1.4.	10-11 Aralık 2009 Brüksel Zirvesi-Stockholm Programı (2010-2014)	50
1.2.	2011 SONRASI DÖNEMDE AVRUPA BİRLİĞİ ZİRVE SONUÇ BİLDİRGELERİ VE İLGİLİ PROGRAMLARDA DÜZENSİZ GÖÇ İLE GÜVENLİK İLİŞKİSİNİN ELE ALINIŞI	52
1.2.1.	2011 Yılına Ait Olan Zirve Sonuç Bildirgeleri	52
1.2.1.1.	24-25 Mart 2011 Brüksel Zirvesi	52
1.2.1.2.	23-24 Haziran 2011 Brüksel Zirvesi	53
1.2.2.	2012 Yılına Ait Olan Zirve Sonuç Bildirgeleri	54
1.2.2.1.	1-2 Mart 2012 Brüksel Zirvesi	54
1.2.2.2.	28-29 Haziran 2012 Brüksel Zirvesi	55
1.2.3.	2013 Yılına Ait Olan Zirve Sonuç Bildirgeleri	55
1.2.3.1.	7-8 Şubat 2013 Brüksel Zirvesi	56
1.2.3.2.	24-25 Ekim 2013 Brüksel Zirvesi	56
1.2.3.3.	19-20 Aralık 2013 Brüksel Zirvesi	57
1.2.4.	2014 Yılına Ait Olan Zirve Sonuç Bildirgeleri	58
1.2.4.1.	20-21 Mart 2014 Brüksel Zirvesi	58
1.2.4.2.	26-27 Haziran 2014 Brüksel Zirvesi	59
1.2.5.	2015 Yılına Ait Olan Zirve Sonuç Bildirgeleri	59
1.2.5.1.	19-20 Mart 2015 Brüksel Zirvesi	60
1.2.5.2.	25-26 Haziran 2015 Brüksel Zirvesi - Avrupa Göç Gündemi (2015-2020)	60
1.2.5.3.	15 Ekim 2015 Brüksel Zirvesi	61
1.2.5.4.	17-18 Aralık 2015 Brüksel Zirvesi	62
1.2.6.	2016 Yılına Ait Olan Zirve Sonuç Bildirgeleri	63
1.2.6.1.	18-19 Şubat 2016 Brüksel Zirvesi	63
1.2.6.2.	17-18 Mart 2016 Brüksel Zirvesi	64
1.2.6.3.	28 Haziran 2016 Brüksel Zirvesi	65
1.2.6.4.	21 Ekim 2016 Brüksel Zirvesi	65
1.2.6.5.	15 Aralık 2016 Brüksel Zirvesi	66
1.2.7.	2017 Yılına Ait Olan Zirve Sonuç Bildirgeleri	67
1.2.7.1.	8-9 Mart 2017 Avrupa Konseyi Başkanlık Açıklaması	67
1.2.7.2.	22-23 Haziran 2017 Brüksel Zirvesi	68

1.2.7.3. 19 Ekim 2017 Brüksel Zirvesi	68
1.2.8. 2018 Yılına Ait Olan Zirve Sonuç Bildirgeleri	69
1.2.8.1. 28 Haziran 2018 Brüksel Zirvesi	69
1.2.8.2. 18 Ekim 2018 Brüksel Zirvesi	70
1.2.8.3. 13-14 Aralık 2018 Brüksel Zirvesi	71
1.2.9. 2019 ve 2020 Yıllarına Ait Olan Zirve Sonuç Bildirgeleri	72
1.2.9.1. 20 Haziran 2019 Brüksel Zirvesi - Yeni Stratejik Gündem (2019-2024)	72
1.2.9.2. 26 Mart 2020 Video Konferans ile Yapılan AB Zirvesi	73
1.2.10. 2021 Yılına Ait Olan Zirve Sonuç Bildirgeleri	73
1.2.10.1. 24-25 Haziran 2021 Brüksel Zirvesi	74
1.2.10.2. 21-22 Ekim 2021 Brüksel Zirvesi	74

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN DÜZENSİZ GÖÇLERE YÖNELİK TERÖRİZMLE MÜCADELE YÖNETİMİNİN ANALİZİ .....

1. AVRUPA BİRLİĞİ'NİN DÜZENSİZ GÖÇLERE YÖNELİK TERÖRİZMLE MÜCADELE YAKLAŞIMLARI	78
1.1. ULUSLARARASI ORTAKLARLA İLİŞKİLER	78
1.2. DIŞSALLAŞTIRMA	81
1.3. YABANCI TERÖRİST SAVAŞÇILAR SORUNU	83
2. AVRUPA BİRLİĞİ'NİN DÜZENSİZ GÖÇLERE YÖNELİK TERÖRİZMLE MÜCADELE AKTÖRLERİ	85
2.1. EUROPOL - AB KOLLUK KUVVETLERİ İŞ BİRLİĞİ AJANSI	86
2.1.1. EUROPOL'un Düzensiz Göçle İlgili Düzenlediği Operasyonlar ..90	
2.1.1.1. Arşimet Operasyonu (15-23 Eylül 2014)	91
2.1.1.2. Ortak Eylem Günü - Tuna II (19-30 Haziran 2017)	91
2.1.1.3. Ortak Eylem Günü - Aeolos (05 Eylül 2017-14 Eylül 2017)	92
2.1.1.4. İkili Ortak Eylem Günü (02 Ekim 2017-09 Ekim 2017)	92
2.1.1.5. Ortak Eylem Günü Kalibresi (17 Kasım-18 Aralık 2017)	92

2.1.1.6. Büyük Ölçekli Ortak Eylem Günü (IS-JAD) (01 Ocak-21 Aralık 2018)	93
2.1.1.7. Küresel Havalimanı Eylem Günleri (GAAD) (18-22 Haziran 2018)	93
2.1.2. Avrupa Birliği Terörizm Durumu ve Trend Raporları'nda Düzensiz Göç ile Güvenlik İlişkinin Ele Alınışı.....	93
2.1.2.1. 2011 Yılı AB Terörizm Durumu ve Trend Raporu	94
2.1.2.2. 2012 Yılı AB Terörizm Durumu ve Trend Raporu	95
2.1.2.3. 2013 Yılı AB Terörizm Durumu ve Trend Raporu	95
2.1.2.4. 2014 Yılı AB Terörizm Durumu ve Trend Raporu	96
2.1.2.5. 2015 Yılı AB Terörizm Durumu ve Trend Raporu	97
2.1.2.6. 2016 Yılı AB Terörizm Durumu ve Trend Raporu	98
2.1.2.7. 2017 Yılı AB Terörizm Durumu ve Trend Raporu	103
2.1.2.8. 2018 Yılı AB Terörizm Durumu ve Trend Raporu	106
2.1.2.9. 2019 Yılı AB Terörizm Durumu ve Trend Raporu	108
2.1.2.10. 2020 Yılı AB Terörizm Durumu ve Trend Raporu	111
2.1.2.11. 2021 Yılı AB Terörizm Durumu ve Trend Raporu	115
2.2. EUROJUST-AVRUPA BİRLİĞİ CEZA ADALETİ İŞ BİRLİĞİ AJANSI	119
2.2.1. EUROJUST'ın Uygulayıcı Ağları	121
2.2.1.1. Danışma Forumu	122
2.2.1.2. JIT Ağı (Ortak Soruşturma Ekipleri Ulusal Uzmanlar Ağı)	122
2.2.1.3. Soykırım Ağı (Avrupa Ağı)	123
2.2.1.4. Avrupa Yargı Ağı (EJN)	124
2.2.1.5. Avrupa Adli Siber Suç Ağı (EJCN).....	124
2.2.1.6. Göçmen Kaçakçılığı Odak Grubu.....	125
2.2.2. EUROJUST Yıllık Raporları'nda Düzensiz Göç ile Güvenlik İlişkinin Ele Alınışı	125
2.2.2.1. 2011 Yıllık Raporu	126

2.2.2.2. 2012 Yıllık Raporu	127
2.2.2.3. 2013 Yıllık Raporu	129
2.2.2.4. 2014 Yıllık Raporu	131
2.2.2.5. 2015 Yıllık Raporu	132
2.2.2.6. 2016 Yıllık Raporu	133
2.2.2.7. 2017 Yıllık Raporu	136
2.2.2.8. 2018 Yıllık Raporu	141
2.2.2.9. 2019 Yıllık Raporu	143
2.2.2.10. 2020 Yıllık Raporu	146
2.2.2.11. 2021 Yıllık Raporu	148
SONUÇ.....	151
KAYNAKLAR	157
BİYOGRAFİ.....	181

KAYNAKLAR

- ACER Yücel, KAYA İbrahim, GÜMÜŞ Mahir, *Türkiye'nin İltica Stratejisi*, Ankara: USAK Yayınları, 2010.
- ADAMSON Fiona B., "Crossing Borders: International Migration and National Security", *International Security*, Cilt. 31, Sayı. 1, 2006, ss. 165-199.
- ADLER Emanuel, BARNETT Michael, "Security Communities in Theoretical Perspective", ed. Emanuel Adler, Michael Barnett, *Security Communities*, Cambridge: Cambridge University Press, 1998, ss. 3-28.
- AGER Alastair, Alison STRANG, "Understanding Integration: A Conceptual Framework", *Journal of Refugee Studies*, Cilt. 21, Sayı. 2, 2008, ss. 166-191.
- ARENDT Hannah, *The Human Condition*, Chicago: University of Chicago Press, 1998.
- ARGOMANIZ Javier, "Post-9/11 institutionalisation of European Union counter-terrorism: emergence, acceleration and inertia", *European Security*, Cilt. 18, Sayı. 2, June 2009, ss. 152-164.
- BISCOP Sven, The European Security Strategy Implementing a Distinctive Approach to Security, *Royal Defence College (IRSD-KHID)*, Brussels, Sayı. 82, March 2004, ss. 1-44.
- BOSSONG Raphael, "The Action Plan on Combating Terrorism: A Flawed Instrument of EU Security Governance", *Journal of Common Market Studies*, Cilt. 46, Sayı. 1, 2008, ss. 27-48.
- BOURBEAU Philippe, *The Securitization of Migration: A Study of Movement and Order*, London ve New York: Routledge, 2011.
- BOWDEN Brett, "Terror(s) throughout the Ages", ed. Brett Bowden ve Michael T. Davis, *Terror from Tyrannicide to Terrorism*, Australia: University of Queensland Press, 2008, ss. 1-20.
- BRIGGS Vernon M., "The State of U.S. Immigration Policy: The Quandary of Economic Methodology and the Relevance of Economic Research to Know", *Journal of Law, Economics and Policy*, Cilt. 5, Sayı. 1, 2009, ss. 177-193.

- BUNYAN Tony, *The EUROPOL Convention*, London: Statewatch, 2000.
- CASALE Davide, “EU Institutional and Legal Counter-terrorism Framework”, *Defence Against Terrorism Review*, Cilt. 1, Sayı. 1, Spring 2008, ss. 49-78.
- CASTELLS Manuel, *Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür - Kimliğin Gücü*, çev. Ebru Kılıç, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013.
- CAŞIN Mesut Hakkı, ÖZGÖKER Uğur ve ÇOLAK Halil, *Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikaları*, İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık, 2020.
- CENKER Korhan Demir, “Terörizm ve Terörizmle Mücadele”, *Güvenlik Yazıları Serisi*, Sayı. 26, Ekim 2019, ss. 1-8. “*Terörizm ve Terörizm ile Mücadele*”, https://trguvenlikportali.com/wpcontent/uploads/2019/11/TerorizmTerorizmleMucadele_CKDemir_v.1.pdf, (07.06.2022).
- CHALK Peter, *West European Terrorism and Counterterrorism: The Evolving Dynamic*, Houndsmills: Macmillan, 1996.
- CHAN Janet, Racial Profiling and Police Subculture, *Canadian Journal of Criminology and Criminal Justice*, Cilt. 53, Sayı. 1, January 2011, ss. 75-78.
- CHOMSKY Noam, *Terör Ne? Terörist Kim?*, Ankara: Ütopya Yayınları, 1999.
- CHOMSKY Noam, *Pirates & Emperors: International Terrorism in the Real World*, Montreal: Black Rose Books, 1991.
- COLLYER Michael, “Migrants, Migration and the Security Paradigm: Constraints and Opportunities”, *Mediterranean Politics*, Cilt. 11, Sayı. 2, 2006, ss. 255-270.
- COLOMBO Asher D., Zuanna Gianpiero Dalla, “Immigration Italian Style, 1977–2018”, *Population and Development Review*, 1-31.
- CORNELIUS Wayne A., ROSENBLUM Marc R., “Immigration and Politics”, *Annual Review of Political Science*, Sayı. 8, 2005, ss. 99-119.
- CRENSHAW Martha, “Questions to be Answered, Research to be Done, Knowledge to be Applied”, (içinde) ed. Walter Reich, *Origins of Terrorism: Psychologies, Ideologies, Theologies, States of Mind*, Washington: Woodrow Wilson Center Press, 1998, ss. 247-260.
- CRONIN Audrey Kurth, “Behind the Curve: Globalization and International Terrorism”, *International Security*, Cilt. 27, Sayı. 3, Winter 2003, ss. 30-58.

- CZAIKA Mathias, HAAS Hein de, “The Effectiveness of Immigration Policies”, *Population and Development Review*, Cilt. 39, Sayı. 3, 2011, ss. 487-508.
- DEDEOĞLU Beril, *Uluslararası Güvenlik ve Strateji*, İstanbul: Yenyüzyıl Yayınları, 2008.
- DIJSTELBLOEM Huub, MEIJER Albert, BESTERS Michiel, “The Migration Machine”, *Migration and the New Technological Borders of Europe*, ed. Huub Dijkstra, Albert Meijer, Hampshire: Palgrave Macmillan Press, 2011, ss. 1-21.
- DINGLEY James, KIRK-SMITH, M., “Symbolism and Sacrifice in Terrorism”, *Small Wars and Insurgencies*, Cilt.13, Sayı. 1, 2002, ss. 102-128.
- DUVELL Franck, “Framing and Reframing Irregular Migration”, der. B. Andersen ve M. Keith, *Migration: The COMPAS Anthology*, COMPAS, Oxford, 2014, ss. 34-36.
- DUVELL Franck, “Introduction and Background”, der. Franck Duvell, *Illegal Migration in Europe: Beyond Control?*, Hampshire: Palgrave Macmillan, 2006, ss. 3-34.
- DUVELL Franck, “Irregular Migration: A Global, Historical and Economic Perspective”, *Illegal Immigration in Europe*, der. Franck Düvell, New York: Palgrave Macmillan, 2006.
- ELIASSON Johan, “Regional Defense Policy: The European Security and Defense Policy”, der. Jeffrey A. Weber-Johan Eliasson, *Handbook of Military Administration*, CRC Press, Taylor & Francis Group, Florida: Boca Raton, 2007.
- ELMAS Fatma Yılmaz, *Avrupa ‘Kapı Duvar’*, *Göç Yaklaşımında Söylem ve Eylem Tutarsızlığı*, Ankara: USAK Yayınları, 2016.
- ENDERS Walter, SANDLER Todd, *The Political Economy of Terrorism*, Cambridge: Cambridge University Press, 2006.
- ERDOĞAN Murat M., *Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum*, Ankara: HUGO (Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi), 2015.
- ERDOĞAN Seven, Türkiye-Avrupa Birliği Göç İş Birliği: Bir Göç Dışsallaştırma Örneği Olarak Türkiye’deki Mülteciler İçin Mali Yardım Aracı, *İçtimaiyat Sosyal Bilimler Dergisi*, *Göç ve Mültecilik Özel Sayısı*, 2022, ss. 358-370.

- ESPOSITO John L., “Islam and Political Violence”, *Religions*, Sayı. 6, 2015, ss. 1067–1081.
- ESPOSITO John L., *Unholy War: Terror in the Name of Islam*, New York: Oxford University Press, 2002.
- GALLAGHER Anne T., DAVID Fiona, *The International Law of Migrant Smuggling*, Cambridge: Cambridge University Press, 2014.
- GAUTAM Tika Ram, “Causes and Impact of Migration: A Sociological Study of Emigration From Kandebash, Baglung, Nepal”, *Journal of Sociology and Anthropology*, Dhulagiri, 2005, ss. 145-158.
- GEDDES Andrew, *The Politics of Migration and Immigration in Europe*, Sage Publications Ltd., London, 2003.
- GÖÇMEN İlke, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Işığında Avrupa Birliği ve Türkiye Göç Hukuku*, Ankara: Seçkin Yayınları, 2015.
- HEBENTON Bill, THOMAS Terry, *Policing Europe: Co-operation, Conflicts and Control*, New York: St. Martin's Press Inc. 1995.
- HESS Beth B., MARKSON Elizabeth W., STEIN Peter J., *Sociology*, New York: MacMillan Publishing Company, 1991.
- HEYWOOD Andrew, *Küresel Siyaset*, çev. Nasuh Uslu ve Haluk Özdemir, İstanbul: Adres, 2013.
- HOFFMAN Bruce, *Inside Terrorism, Revised and expanded*, 2nd edition, New York: Columbia University Press, 2006.
- HUNTINGTON Samuel, “The Clash of Civilizations”, *Foreign Affairs*, Cilt. 72, No. 3, Yaz 1993, ss. 22–49.
- HUYSMANS Jef, “The European Union and the Securitization of Migration”, *Journal of Common Market Studies*, Cilt. 38, Sayı. 5, December 2000, ss. 751-777.
- İÇDUYGU Ahmet, “Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri Bağlamında Uluslararası Göç Tartışmaları”, İstanbul: *TÜSİAD*, No: 427, 2006.
- İÇDUYGU Ahmet, Demographic Mobility and Turkey: Migration Experiences and Government Responses, *Mediterranean Quarterly*, Cilt. 15 Sayı. 4, 2004, ss. 88-99.
- İÇDUYGU Ahmet, *Türkiye'de Kaçak Göç*, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları, 2004.
- İŞLEYEN Beste, “The External Dimension of European Union Counter-Terrorism Discourse: Good Governance, the Arab “Spring” and the “Foreign Fighters”, *Uluslararası İlişkiler*, Cilt. 14, Sayı. 55, 2017, ss. 59-74.

- JASTRAM Kate, *Mültecilerin Korunması: Uluslararası Mülteci Hukuku Rehberi*, Ed. Kevser Güler, Meltem Karatoprak, Ankara: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Ofisi, 2001.
- KANE Thomas, LONSDALE David, *Çağdaş Stratejiyi Anlamak*, İstanbul: Doruk Yayınları, 2016.
- KARANJA Stephen Kabera, *Transparency And Proportionality In Schengen Information System And Border Control Co-Operation*, Boston: Martinus Nijho Publishers, 2008.
- KARPAT Kemal H., *Osmanlı Nüfusu, (1830-1914): Demografik ve Sosyal Özellikleri*, 133. Cilt, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2003.
- KAYA Sezgin, “Interpol, Europol ve Uluslararası Terörizm”, *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, Yıl. 1, Sayı. 2, İstanbul Harp Akademileri Komutanlığı Stratejik Araştırmalar Enstitüsü, Aralık 2005, ss. 31-49.
- KEELEY Brian, *International Migration: The Human Face of Globalisation*, OECD Publishing, 2009.
- KELLNER Douglas, “The Axis of Evil”, Operation Infinite War, and Bush's Attacks on Democracy, *Critical Methodologies*, Cilt. 2, Sayı. 3, 2002, ss. 343-347.
- KHALID Koser, “Irregular Migration, State Security and Human Security”, *Paper Prepared for the Policy Analysis, Research Programme of the Global Commission on International Migration*, 2005, ss. 1-33. <http://www.gcim.org>, (01.04.2021).
- KORKMAZ Burak, “Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Yasa dışı Göçün Avrupa Birliğinin Güvenliğine Etkileri” (içinde), Barış Özdal (ed.), *Uluslararası Göç ve Nüfus Hareketleri Bağlamında Türkiye*, 1. Baskı, Bursa: Dora Yayınları, 2018.
- KOSER Khalid, *International Migration: A Very Short Introduction*, Oxford: Oxford University, 2007.
- KOSER Khalid, “Refugees, Transnationalism and the State”, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, Cilt. 33, Sayı. 2, 2007, ss. 233-254.
- KOSER Khalid, “Irregular Migration, State Security and Human Security”, *Paper Prepared for the Policy Analysis, Research Programme of the Global Commission on International Migration*, 2005, ss. 1-33. <http://www.gcim.org>, (01.04.2021).
- KRALER Albert, REICHEL David, “Measuring Irregular Migration Population Flows – What Available Data Can Tell? *International Migration*, Cilt. 49, Sayı. 5, 2011, ss. 96–128.

- KUSCHMINDER Katie, BRESSER Julia de, SIEGEL Melissa, “Irregular Migration Routes to Europe and Factors Influencing Migrants Destination Choices”, Maastricht: Maastricht Graduate School of Governance (MGSoG), 2015, ss. 1-92.
- KYDD Andrew H., BARBARA F. Walter, “The Strategies of Terrorism”, *International Security*, 2006, Cilt. 31, Sayı. 1, ss. 49-80.
- LA BARBERA MariaCaterina (ed), *Identity and Migration in Europe: Multidisciplinary Perspectives*, International Publishing Switzerland: Springer, 2015.
- LAQUEUR Walter, “Left, Right and Beyond: The Changing Face of Terror”, ed. Hoge Jr. James F and Gideon Rose, *Understanding the War on Terror*, New York: Council on Foreign Relations, 2005, ss. 154-164.
- LIZARDO Omar, Defining And Theorizing Terrorism: A Global Actor-Centered Approach, *Journal of World-Systems Research*, Cilt. 14, Sayı. 2, 2008, ss. 91-118.
- LUTZ James M., LUTZ B. J., *Global Terrorism*, 2. Baskı, Londra: Routledge, 2008.
- MERLINO Massimo, PARKIN Joanna, “Irregular Migration in Europe: EU policies and the Fundamental Rights Gap”, *Centre for European Policy Studies*, Report, 2011, ss. 1-21.
- MITCHELL Matthew I., “The Perils of Population Movements in International Relations: New Directions for Rethinking The Migration-Conflict Nexus”, *Paper Presented at the Canadian Political Science Association Annual Meeting*, Edmonton, AB, 12-15 June 2012.
- MORENO Figueroa, GABRIELA Mónica, “Distributed Intensities: Whiteness, Mestizaje and the Logics of Mexican Racism”, *Ethnicities*, Cilt. 10, Sayı. 3, 2010, ss. 387-401.
- MOUFFE Chantal, *Dünyayı Politik Düşünmek Agonistik Siyaset*, çev. Murat Bozluolcay, İstanbul: İletişim Yayınları, 2015.
- NANAN Debra J., WHITE Franklin M., Capture-recapture: reconnaissance of a demographic technique in epidemiology, *Chronic Diseases in Canada*, 01 Jan 1997, Cilt. 18, Sayı. 4, ss.144-148.
- NEWNES Craig, *Racism in Psychology Challenging Theory, Practice and Institutions*, Taylor & Francis eBooks, Routledge, 2021.

- ÖNER Nedime Aslı Şirin, IHLAMUR-ÖNER Suna Gülfer, *Uluslararası İlişkilerde Göç, Olgular, Aktörler ve Politikalar*, İstanbul: Der Yayınları, 2019.
- ÖVET Talha, “Terörizm, İslamofobi ve Nefret Suçu İlişkisi”, *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, Sayı. 5, 2016, ss. 109-140.
- ÖZDAL Barış, *Uluslararası Göç ve Nüfus Hareketleri Bağlamında Türkiye*, 1. Baskı, Bursa: Dora Yayınları, 2018.
- ÖZGÖKER Uğur, DOĞAN Gözde, *Uluslararası Göç ve Mülteci Krizi*, İstanbul: Der Yayınları, 2019.
- ÖZGÖKER Uğur, ÇAŞIN Mesut Hakkı, *Avrupa Birliği'nin Siyasal ve Ekonomik Temelleri*, İstanbul: Derin Yayınları, 2013.
- PERKOWSKA Mandalena, “Illegal, Legal, Irregular or Regular-Who is The Incoming Foreigner?”, *Studies In Logic, Grammar and Rhetoric*, University of Bialystok Poland, 2016, ss. 187-197.
- PERRUCHOUD Richard, *Göç Terimleri Sözlüğü*, çev. Bülent Çiçekli, Cenevre: Uluslararası Göç Örgütü, 2009.
- PORTES Alejandro, DEWIND Josh, der. *Rethinking Migration: New Theoretical and Empirical Perspectives*, New York: Berghahn Books, 2007.
- RAMSAY Gilbert, Why Terrorism Can, But Should Not Be Defined, *Critical Studies on Terrorism*, Cilt. 8, Sayı. 2, 2015, ss. 211-228.
- RAPOPORT David C., “Fear and trembling: Terrorism in three religious traditions”, *American Political Science Review*, Cilt. 78, Sayı. 3, 1984, ss. 658-677.
- RICHARDS Graham, *Race, Racism and Psychology Towards a Reflexive History*, Taylor & Francis eBooks, Routledge, 1997.
- RICHARDSON Louise, *What Terrorists Want?*, New York: Random House, 2007.
- RUDOLPH Christopher, “Globalization and Security: Migration and Evolving Conceptions of Security in Statecraft and Scholarship”, *Security Studies*, Cilt. 13, Sayı. 1, 2003, ss. 1-32.
- RUDOLPH Christopher, Security and the Political Economy of International Migration”, *The American Political Science Review*, Cilt. 97, Sayı. 4, 2003, ss. 603-620.
- SAMERS Michael, *Migration*, Londra: Routledge, 2010.
- SANTIAGO Michael, *Europol and Police Cooperation in Europe*, New York: The Edwin Mellen Press, 2000.

- SAUSDAL David, "Pleasures of policing: An additional analysis of xenophobia", *Theoretical Criminology*, Cilt. 22, Sayı. 2, 2018, ss. 226-242.
- SCHRIUP Carl-Ulrik, ALUND Aleksandra, LIKIC-BRBORIC Branka, "Migration, Precarization and the Democratic Deficit in Global Governance", *International Migration*, Cilt. 53, Sayı. 3, 2015, ss. 50-63.
- SEDERBERG Peter C., "Global Terrorism: Problems of Challenge and Response, ed. Charles W. Kegley, Jr., *The New Global Terrorism: Characteristics, Causes, Controls*, Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall, 2003, ss. 267-284.
- SIEGEL Jacob S., HAMILTON C. Horace, "Some Considerations in the Use of the Residual Method of Estimating Net Migration", *Journal of the American Statistical Association*, Cilt. 47, Sayı. 259, September 1952, ss. 475-500.
- SIMON Jeffrey D., "Technological and Lone Operator Terrorism: Prospects for a Fifth Wave of Global Terrorism", *Terrorism, Identity and Legitimacy*, ed. Jean E. Rosenfeld, New York: Routledge, 2011.
- SZTUCKI Jerzy, "Who is Refugee? The Convention Definition: universal or absolute?", *Refugee Rights and Realities*, ed. Nicholson, F. Twomey, P., Cambridge: Cambridge University Press, 1999.
- TAYLOR Mark Patrick, "The Drivers of Immigration in Contemporary Society: Unequal Distribution of Resources and Opportunities", *Human Ecology*, Cilt. 35, Sayı. 6, December 2007, ss. 775-776.
- THORNTON Thomas Peter, *Terror as a Weapon of Political Agitation*, ed. Herry Eckstein Internal War: Problems and Approaches, New York: The Free Press, 1964, ss. 71-99.
- TILLY Charles, "Terror, Terrorism, Terrorists", *Sociological Theory*, Cilt. 22, Sayı. 1, Mart 2004, ss. 5-13.
- THAYER Charles W., *Guerrilla*, New York: Signet Books, 1965.
- TOLSON Jay, "The New American Empire?" *U.S. News World Report*, Vol. 134, September 2003, ss. 35-40.
- TUMAN Joseph S., *Communicating Terror: The Rhetorical Dimensions of Terrorism*, 2nd Edition, USA: SAGE Publication, 2009.
- VRIES G. De, "Cooperation Between the European Union and the United Nations in Counterterrorism", der. Frank Hoffmeister - Jan Wouters - Tom Ruys, *The United Nations and the European Union: An Ever*

- Stronger Partnership*, Cambridge: Cambridge University Press, 2006.
- WAEVER Ole, “Toplumsal Güvenliğin Değişen Gündemi”, *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, Cilt. 5, Sayı. 18, Yaz 2008, ss. 151-178.
- WARDLAW Grant, *Political Terrorism: Theory, Tactics and Counter-Measures*, Second Edition, Cambridge: Cambridge University Press, 1989.
- WILKINSON Paul, *Terrorism versus Democracy: The Liberal State Response*, 2. baskı, Londra: Routledge, 2006.
- WILKINSON Paul, *Terrorism and the Liberal State*, London: The Macmillan Press, 1977.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

- “Péjoratif”,
<https://www.linternaute.fr/dictionnaire/fr/definition/pejoratif/>,
(07.06.2022).
- “Antagonism”,
<https://www.larousse.fr/dictionnaires/anglais-francais/antagonism/562546>, (06.06.2022).
- “Fighting Terrorism”,
<https://www.eeas.europa.eu/delegations/t%C3%BCrkiye/ter%C3%B6rizm%C3%BCt0> (06.06.2022).
- “EU Agency for Fundamental Rights (FRA)”,
<http://fra.europa.eu/en>, (05.06.2022).
- “İrkçılık”,
<https://sozluk.gov.tr/> (05.06.2022).
- “European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia”, <https://www.eurofound.europa.eu/observatories/eurwork/industrial-relations-dictionary/european-monitoring-centre-on-racism-and-xenophobia>, (05.06.2022).
- “Focus Group on Migrant Smuggling”,
<https://www.eurojust.europa.eu/crime-types-and-cases/crime-types/migrant-smuggling#tab-3>, (04.05.2022).
- “European Judicial Cybercrime Network”,

- <https://www.eurojust.europa.eu/judicial-cooperation/practitioner-networks/european-judicial-cybercrime-network>, (03.05.2022).
“*European Judicial Network*”,
- <https://www.eurojust.europa.eu/judicial-cooperation/practitioner-networks/european-judicial-network>, (03.05.2022).
“*Genocide Network*”,
- <https://www.eurojust.europa.eu/judicial-cooperation/practitioner-networks/genocide-network>, (02.05.2022).
“*Jits Network*”,
- <https://www.eurojust.europa.eu/judicial-cooperation/practitioner-networks/jits-network>, (02.05.2022).
“*Guidelines on the Network of Joint Investigation Teams*”,
- https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/assets/2020_12_jit_guidelines_july_2018.pdf, (02.05.2022).
“*Consultative Forum*”,
- <https://www.eurojust.europa.eu/judicial-cooperation/practitioner-networks-and-fora/consultative-forum-prosecutors>, (02.05.2022).
“*Practitioner Networks*”,
- <https://www.eurojust.europa.eu/judicial-cooperation/practitioner-networks>, (02.05.2022).
“*The EUROJUST Casework on Counter-Terrorism: Insights 2020–2021 Report*”,
- <https://www.eurojust.europa.eu/publication/eurojust-casework-counter-terrorism-insights-2020-2021>, (01.05.2022).
“*EUROJUST Annual Report 2021*”,
- https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/assets/2021_04_14_eurojust_annual_report_2020_final.pdf, (01.05.2022).
“*EUROJUST Annual Report 2020*”,
- https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/assets/2021_04_14_eurojust_annual_report_2020_final.pdf, (30.04.2022).
“*EUROJUST Annual Report 2019*”,
- https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/assets/ar2019_en.pdf, (29.04.2022).
“*EUROJUST Annual Report 2018*”,

https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/assets/eurojust_2018_annual_report_en.pdf, (28.04.2022).

“*EUROJUST Annual Report 2017*”,

https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/assets/EUROJUST_2017_annual_report_en.pdf, (27.04.2022).

“*EUROJUST Annual Report 2016*”,

https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/assets/eurojust_2016_annual_report_en.pdf, (26.04.2022).

“*EUROJUST Annual Report 2015*”,

https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/assets/eurojust_annual_report_2015_en.pdf, (25.04.2022).

“*EUROJUST Annual Report 2014*”,

https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/assets/eurojust_annual_report_2014_en.pdf, (24.04.2022).

“*EUROJUST Annual Report 2013*”,

<https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/Publications/AnnualReport/Annual-Report-2013-EN.pdf>, (23.04.2022).

“*EUROJUST Annual Report 2012*”,

<https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/Publications/AnnualReport/Annual-Report-2012-EN.pdf>, (22.04.2022).

“*EUROJUST Annual Report 2011*”,

<https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/Publications/AnnualReport/Annual-Report-2011-EN.pdf>, (21.04.2022).

“*Joint Investigation Teams*”,

<https://www.eurojust.europa.eu/judicial-cooperation/eurojust-role-facilitating-judicial-cooperation-instruments/joint-investigation-teams>, (21.04.2022).

“*College*”,

<https://www.eurojust.europa.eu/about-us/organisation/college>, (21.04.2022).

“*Who we are*”,

<https://www.eurojust.europa.eu/about-us/who-we-are>, (21.04.2022).

“*EUROJUST legal framework*”,

<https://www.eurojust.europa.eu/about-us/who-we-are/eurojust-legal-framework>, (21.04.2022).

“*How we do it*”,

<https://www.eurojust.europa.eu/about-us/how-we-do-it>, (21.04.2022).

“*Why we do it*”,

<https://www.eurojust.europa.eu/about-us/why-we-do-it>, (21.04.2022).

“*TE-SAT 2021 EU Terrorism Situation and Trend Report*”,

https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/tesat_2021_0.pdf, (21.04.2022).

“*European Anti-Fraud Office*” (OLAF),

https://anti-fraud.ec.europa.eu/index_en, (21.04.2022).

“*TE-SAT 2020 EU Terrorism Situation and Trend Report*”,

https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/tesat_2019_final.pdf, (20.04.2022).

“*TE-SAT 2019 EU Terrorism Situation and Trend Report*”,

https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/tesat_2019_final.pdf, (19.04.2022).

“*TE-SAT 2018 EU Terrorism Situation and Trend Report*”,

https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/tesat_2018_1.pdf, (18.04.2022).

“*A Europe that Protects: Operational support from EU Agencies*”,

https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/ectc_infographic_public.pdf, (17.04.2022).

“*TE-SAT 2017 EU Terrorism Situation and Trend Report*”,

https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/tesat2017_0.pdf, (17.04.2022).

“*TE-SAT 2016 EU Terrorism Situation and Trend Report*”,

https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/europol_tesat_2016.pdf, (16.04.2022).

“*EU Internet Referral Unit - EU IRU | EUROPOL*”,

<https://www.europol.europa.eu/about-europol/european-counter-terrorism-centre-ectc/eu-internet-referral-unit-eu-iru>, (15.04.2022).

“*TE-SAT 2015 EU Terrorism Situation and Trend Report*”,

https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/p_europol_tsat15_09jun15_low-rev.pdf, (15.04.2022).

“*TE-SAT 2014 EU Terrorism Situation and Trend Report*”, ss. 8-9.

https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/europol_tsat14_web_1%20%281%29.pdf, (14.04.2022).

“*Facilitation of Illegal Immigration*”,

<https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-statistics/crime-areas/facilitation-of-illegal-immigration>, (13.04.2022).

“*TE-SAT 2013 EU Terrorism Situation and Trend Report*”,

https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/europol_te-sat2013_lr_0.pdf, (13.04.2022).

“*Terrorism*”,

<https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-statistics/crime-areas/terrorism>, (13.04.2022).

“*EU Policy Cycle-EMPACT*”,

<https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-statistics/empact>, (13.04.2022).

“*Global Airport Action Days (GAAD)*”,

<https://www.europol.europa.eu/operations-services-and-innovation/operations/global-airport-action-days-gaad>, (12.04.2022).

“*Joint Action Day Calibre*”,

<https://www.europol.europa.eu/operations-services-and-innovation/operations/joint-action-day-calibre>, (12.04.2022).

“*Joint action Day Dual*”,

<https://www.europol.europa.eu/operations-services-and-innovation/operations/joint-action-day-dual>, (12.04.2022).

“*Join Action Day Aeolos*”,

<https://www.europol.europa.eu/operations-services-and-innovation/operations/joint-action-day-aeolos>, (12.04.2022).

“*Joint Action Day Danube II*”,

<https://www.europol.europa.eu/operations-services-and-innovation/operations/joint-action-day-danube-ii>, (12.04.2022).

“*Archimedes Operation*”,

<https://www.europol.europa.eu/operations-services-and-innovation/operations/operation-archimedes>, (12.04.2022)

“*European Information System*”,

- <https://www.europol.europa.eu/operations-services-and-innovation/services-support/information-exchange/europol-information-system>, (12.04.2022).
- “*Large-Scale Joint Action Day (LS-JAD)*”,
<https://www.europol.europa.eu/operations-services-and-innovation/operations/large-scale-joint-action-day-ls-jad>, (12.04.2022).
- “*EUROPOL Platform for Experts (EPE)*”,
<https://www.europol.europa.eu/operations-services-and-innovation/services-support/information-exchange/europol-platform-for-experts>, (12.04.2022).
- “*Secure Information Exchange Network Application (SIENA)*”,
<https://www.europol.europa.eu/operations-services-and-innovation/services-support/information-exchange/secure-information-exchange-network-application-siena>, (12.04.2022).
- “*FIU.NET*”,
<https://www.europol.europa.eu/about-europol/european-counter-terrorism-centre-ectc/financial-intelligence-units-fiu-net>, (12.04.2022).
- “*TE-SAT 2012 EU Terrorism Situation and Trend Report*”,
<https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports/te-sat-2012-eu-terrorism-situation-and-trend-report>, (12.04.2022).
- “*Analysis - Bin Laden, burqa ban put France in Qaeda crosshairs*”,
<https://www.reuters.com/article/uk-france-threat-idUKTRE6AM62Z20101123>, (11.04.2022).
- “*TE-SAT 2011 EU Terrorism Situation and Trend Report*”,
https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/te-sat2011_0.pdf, (11.04.2022).
- “*EUROPOL in Brief (Annual Review)*”,
<https://www.europol.europa.eu/publications-events/other-reports/europol-in-brief>, (11.04.2022).
- “*Internet Organised Crime Threat Assessment (iOCTA)*”,
<https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports/internet-organised-crime-threat-assessment>, (11.04.2022).
- “*EU Terrorism Situation & Trend Report (Te-Sat)*”,

<https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports/eu-terrorism-situation-and-trend-report>, (11.04.2022).

“*EU Serious and Organised Crime Threat Assessment (SOCTA)*”,
<https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports/serious-and-organised-crime-threat-assessment>, (11.04.2022).

“*Intellectual Property Crime Coordinated Coalition (IPC3)*”,
<https://www.europol.europa.eu/about-europol/european-financial-and-economic-crime-centre-efecc/intellectual-property-crime-coordinated-coalition-ipc3>, (11.04.2022).

“*European Migrant Smuggling Centre (EMSC)*”,
<https://www.europol.europa.eu/about-europol/european-serious-and-organised-crime-centre-esocc/european-migrant-smuggling-centre-emsc>, (11.04.2022).

“*European Counter Terrorism Centre (ECTC)*”,
<https://www.europol.europa.eu/entities/european-counter-terrorism-centre-ectc>, (11.04.2022).

“*Joint Cybercrime Action Taskforce (J-CAT)*”,
<https://www.europol.europa.eu/operations-services-and-innovation/services-support/joint-cybercrime-action-taskforce>, (11.04.2022).

“*European Cybercrime Center (EC3)*”
<https://www.europol.europa.eu/entities/european-cybercrime-center-ec3>, (11.04.2022).

“*Operational Centre*”,
<https://www.europol.europa.eu/operations-services-and-innovation/services-support/operational-coordination-support/operational-centre>, (11.04.2022).

“*About EUROPOL*”,
<https://www.europol.europa.eu/about-EUROPOL>, (11.04.2022).

“*Joint operational team launched to combat irregular migration in the Mediterranean*”,
<https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/joint-operational-team-launched-to-combat-irregular-migration-in-mediterranean>, (11.04.2022).

“*EUROPOL History*”,

<https://www.europol.europa.eu/about-EUROPOL/history#slide3>,
(10.04.2022).

“*European Council 10/11 December 2009 Conclusions*”,

https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/111877.pdf, (09.11.2021).

“*Brussels European Council 4/5 November 2004 Presidency Conclusions*”,

https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/82534.pdf, (07.11.2021).

“*Presidency Conclusions European Council Meeting in Laeken 14 and 15 December 2001*”,

https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/68827.pdf, (07.11.2021).

“*European Council 24/25 March 2011 Conclusions*”,

https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/120296.pdf, (07.11.2021).

“*Presidency Conclusions Tampere European Council 15 and 16 October 1999*”,

https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/00200-r1.en9.htm, (07.11.2021).

“*European Council Meeting (21 and 22 October 2021) – Conclusions*”,

<https://www.consilium.europa.eu/media/52622/20211022-euco-conclusions-en.pdf>, (06.11.2021).

“*European Council meeting (24 and 25 June 2021) – Conclusions*”,

<https://www.consilium.europa.eu/media/50763/2425-06-21-euco-conclusions-en.pdf>, (06.11.2021).

“*Video Conference of the Members of the European Council, 26 March 2020*”,

<https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/european-council/2020/03/26/>, (06.11.2021).

“*European Council meeting (20 June 2019) – Conclusions*”,

https://www.ab.gov.tr/siteimages/birimler/kpb/council_conclusions/20_haziran_2019.pdf, (06.11.2021).

“*European Council Meeting (13 and 14 December 2018) – Conclusions*”,

- https://www.ab.gov.tr/siteimages/birimler/kpb/council_conclusions/13-14_aralik_2018.pdf, (05.11.2021).
- “*European Council meeting (18 October 2018) – Conclusions*”,
https://www.ab.gov.tr/siteimages/birimler/kpb/council_conclusions/18_ekim_2018.pdf, (05.11.2021).
- “*European Council meeting (28 June 2018) – Conclusions*”,
https://www.ab.gov.tr/siteimages/birimler/kpb/council_conclusions/28_haziran_2018-2.pdf, (05.11.2021).
- “*European Council Meeting (19 October 2017) – Conclusions*”,
<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14-2017-INIT/en/pdf>, (05.11.2021).
- “*European Council Meeting (22 and 23 June 2017) – Conclusions*”,
<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8-2017-INIT/en/pdf>, (05.11.2021).
- “*Brussels, 9 March 2017*”,
[https://www.ab.gov.tr/siteimages/resimler/09-conclusions-pec%20\(4\)%20\(1\).pdf](https://www.ab.gov.tr/siteimages/resimler/09-conclusions-pec%20(4)%20(1).pdf), (05.11.2021).
- “*European Council meeting (15 December 2016) – Conclusions*”,
<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-34-2016-INIT/en/pdf>, (04.11.2021).
- “*European Council Meeting (20 and 21 October 2016) – Conclusions*”,
<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-31-2016-INIT/en/pdf>, (04.11.2021).
- “*European Council Meeting (28 June 2016) – Conclusions*”,
<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-26-2016-INIT/en/pdf>, (04.11.2021).
- “*European Council Meeting (17 and 18 March 2016) – Conclusions*”,
<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12-2016-REV-1/en/pdf>, (04.11.2021).
- “*European Council Meeting (18 and 19 February 2016) – Conclusions*”,
<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-1-2016-INIT/en/pdf>, (02.11.2021).
- “*European Council Meeting (17 and 18 December 2015) – Conclusions*”,
<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-28-2015-INIT/en/pdf>, (02.11.2021).

- “*European Council Meeting (15 October 2015) – Conclusions*”,
<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-26-2015-INIT/en/pdf>,
(02.11.2021).
- “*European Council Meeting (25 and 26 June 2015) – Conclusions*”,
<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-22-2015-INIT/en/pdf>,
(02.11.2021).
- “*European Council Meeting (19 and 20 March 2015) – Conclusions*”,
<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11-2015-INIT/en/pdf>,
(02.11.2021).
- “*European Council 20/21 March 2014 Conclusions*”,
<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7-2014-REV-1/en/pdf>,
(02.11.2021).
- “*European Council 26/27 June 2014 Conclusions*”,
<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-79-2014-INIT/en/pdf>,
(01.11.2021).
- “*European Council 7/8 February 2013 Conclusions*”,
<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-3-2013-INIT/en/pdf>,
(01.11.2021).
- “*European Council 24/25 October 2013 Conclusions*”,
<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-169-2013-INIT/en/pdf>, (01.11.2021).
- “*European Council 19/20 December 2013 Conclusions*”,
<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-217-2013-INIT/en/pdf>, (01.11.2021).
- “*European Council 28/29 June 2012 Conclusions*”,
<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-76-2012-INIT/en/pdf>,
(01.11.2021).
- “*European Council 1/2 March 2012 Conclusions*”,
<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-4-2012-REV-3/en/pdf>,
(01.11.2021).
- “*European Council 23/24 June 2011 Conclusions*”,
https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/123075.pdf, (01.11.2021).
- “*Common Security and Defence Policy (CSDP)*”,

https://ec.europa.eu/home-affairs/pages/glossary/common-security-and-defence-policy-csdp_en, (30.10.2021).

“*Justice and Home Affairs Council configuration (JHA)*”,

<https://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/configurations/jha/>, (30.10.2021).

“*The 1951 Refugee Convention*”,

<https://www.unhcr.org/1951-refugee-convention.html>, (30.05.2021).

“*The 1951 Convention Relating to the Status of Refugees and its 1967 Protocol*”,

<https://www.refworld.org/docid/4ec4a7f02.html>, (30.05.2021).

Sarah Nurse, Jakub Bijak, “*Meta-information on data sources on Syrian migration into Europe*” Version 1.2, updated on 1 November 2019,

<https://www.southampton.ac.uk/baps/inventory/data-sources.page>, (29.05.2021)

Bin Yu, “*Immigration Multiplier: A New Method of Measuring the Immigration Process*”, Brown University, 2005”,

<https://paa2006.princeton.edu/papers/61643>, (29.05.2021).

“*Migration Policy Practice*”,

https://publications.iom.int/system/files/pdf/migration_policy_practice_journal_30.pdf, (27.05.2021).

“*A short introduction to migrant smuggling*”,

https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/Migrant-Smuggling/Issue-Papers/Issue_Paper_-_A_short_introduction_to_migrant_smuggling.pdf, (26.05.2021).

“*Smuggling of Migrants by Sea*”,

https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/Migrant-Smuggling/Issue-Papers/Issue_Paper_-_Smuggling_of_Migrants_by_Sea.pdf, (26.05.2021).

“*European Commission (EC), “A Study on Smuggling of Migrants: Characteristics, Responses and Cooperation with Third Countries: Final Report*”,

http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/reports/docs/emn-studies/study_on_smuggling_of_migrants_final_report_master_091115_final_pdf.pdf, (26.05.2021).

“*Migrant smuggling by air*”,

https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/Migrant-Smuggling/Issue-Papers/Issue_Paper_-_Migrant_Smuggling_by_Air.pdf, (26.05.2021).

“*Protocol against the Smuggling of Migrants*”,

<https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/TransnationalOrganizedCrime.aspx>, (26.05.2021).

“*Göçmenlerin umudu Avrupa*”,

<https://businessht.bloomberght.com/guncel/haber/1125496-gocmenlerin-umudu-avrupa>, (25.05.2021).

“*Migratory Map*”,

<https://frontex.europa.eu/we-know/migratory-map/>, (25.05.2021).

“*European Commission, Migration and Home Affairs*”,

http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/glossary/index_i_en.htm, (24.05.2021).

“*United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocols Thereto*”,

<https://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/intro/UNTOC.html>, (21.05.2021).

“*Schengen Treaty*”,

https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/borders-and-visas/schengen_en, (16.05.2021).

“*Amsterdam Treaty*”,

<https://www.europarl.europa.eu/topics/treaty/pdf/amst-en.pdf>, (15.05.2021).

“*Maastricht Treaty*”,

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:1992:191:FULL&from=EN>, (15.05.2021).

“*Dublin Regulation*”,

https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/asylum/examination-of-applicants_en, (15.05.2011).

“*Tampere Summit*”,

<http://www.europa.eu.int/abc/doc/off/bull/en/9910/i1002.htm>,
(11.05.2021).

“*IOM Definition of ‘Migrant’*”,
<https://www.iom.int/who-is-a-migrant>, (10.05.2021).

“*Migrant*”,
<https://www.unhcr.org>, (10.05.2021).

“*1984 Cartagena Declaration, Art. 3*”,
https://www.oas.org/dil/1984_Cartegena_Declaration_on_Refugees.pdf,
(09.05.2021).

“*1969 Organization of African Unity (OAU) Convention, Art. 1.*”,
http://www.achpr.org/files/instruments/refugee-convention/acphr_instr_conv_refug_eng.pdf, (09.05.2021).

“*1967 New York Protocol*”,
<https://treaties.un.org/Pages/Treaties.aspx?id=5&subid=A&lang=en>
(09.05.2021).

“*Sığınmacı*”,
<https://www.dadgaran.com/Legal-content/>, (09.05.2021).

“*Communication on the Global Approach to Migration and Mobility (GAMM)*”,
https://ec.europa.eu/anti-trafficking/eu-policy/communication-global-approach-migration-and-mobility-gamm_en, (08.05.2021).

European Parliament, “Resolution of 14 January 2009 on The Situation of Fundamental Rights in the European Union 2004–2008”,
<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2009-0019+0+DOC+XML+V0//EN>,
(08.05.2021).

“*PICUM: International Migrants’ Day – Stop using the term ‘illegal migrant’*, 2014”,
<https://www.socialplatform.org/news/picum-international-migrants-day-stop-using-the-term-illegal-migrant/>, (07.05.2021).

“*European Commission, EU Immigration Portal*”,
http://ec.europa.eu/immigration/glossary_en#glosI, (06.05.2021).

“*International Organization for Migration (IOM), Key Migration Terms*”,
<http://www.iom.int/key-migration-terms#Migration>, (06.05.2021).

“*International Organization for Migration, Migration Flows – Europe*”,

- <http://migration.iom.int/europe/>, (06.05.2021).
“*Mediterranean Dialogue*”,
https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_52927.htm, (06.05.2021).
“*North American Free Trade Agreement (NAFTA)*”,
<https://www.trade.gov/north-american-free-trade-agreement-nafta>,
(06.05.2021).
“*International Migration and the SOPEMI*”,
<https://www.oecd.org/migration/48342373.pdf>, (06.05.2021).
“*Interpol Files*”,
<http://www.interpol.int/Public/THB/default.asp>, (27.04.2021).
“*European Commission, 2017. The EU and the Migration Crisis*”.
<http://publications.europa.eu/webpub/com/factsheets/migration-crisis/en/>,
(15.04.2021).
“*Acts Adopted Under Title VI of the EU Treaty Council Framework Decision 2008/919/JHA of 28 November 2008 amending Framework Decision 2002/475/JHA on combating terrorism*”,
<https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008F0919&from=en>, (27.02.2021).
“*Immigration*”,
https://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/en/migr_imm_i_esms.htm,
(25.02.2021).
“*Treaty on European Union, signed at Maastricht on 7 February 1992*”,
<https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:1992:191:FULL&fromEN>, (20.02.2021).
“*Official Journal of the European Communities, EC Official Journal, L 344, 28 December 2001*”,
<https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/ALL/?uri=OJ%3AL%3A2001%3A344%3ATOC>, (16.02.2021).
“*European Council Council of the European Union Document*”,
<http://register.consilium.eu.int/pdf/en/05/st14/st14469-re04.en05.pdf>,
(16.02.2021).
“*Javier Solana, “A Secure Europe in a Beter World*”,
<http://ue.eu.int/uedocs/cmsUpload/78367.pdf>, (16.02.2021).

DİĞER KAYNAKLAR

BÜYÜK LAROUSSE Sözlük ve Ansiklopedisi, İstanbul: Interpress Basın ve Yayıncılık A. Ş., 1986.

COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION, *The European Union Counter-Terrorism Strategy*, 14469/4/05 REV 4, Brussels, 30 November 2005.

IOM (International Organization for Migration/Uluslararası Göç Örgütü), *Göç Terimleri Sözlüğü*, ed. Bülent Çiçekli, Cenevre, 2009.

ELEKTRONİK TİCARET VE SOSYAL MEDYA

Nur Nilgün Sert
Ahmet Sarıtaş
Nazime Ebru Özkal Arıkan

Elektronik Ticaret ve Sosyal Medya

Nur Nilgün Sert - Ahmet Sarıtaş - Nazime Ebru Özkal Arıkan

Yayın No.:2113
ISBN: 978-625-393-509-2
E-ISBN: 978-625-393-510-8
Basım Sayısı: 1. Basım, Mart 2024

© Copyright 2024, NOBEL BİLİMSEL ESERLER SERTİFİKA NO.: 20779

Bu baskının bütün hakları Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.ne aittir.

Yayınevinin yazılı izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.

Nobel Yayın Grubu, 1984 yılından itibaren ulusal ve 2011 yılından itibaren ise uluslararası düzeyde düzenli olarak faaliyet yürütmekte ve yayınladığı kitaplar, ulusal ve uluslararası düzeydeki yükseköğretim kurumları kataloglarında yer almaktadır.

"NOBEL BİLİMSEL ESERLER" bir Nobel Akademik Yayıncılık markasıdır.

Genel Yayın Yönetmeni: Nevzat Argun -nargun@nobelyayin.com-
Genel Yayın Koordinatörü: Gülfem Dursun -gulfem@nobelyayin.com-

Sayfa Tasarım: Süleyman Gezgin -suleyman@nobelyayin.com-
Redaksiyon: Süleyman Gezgin -suleyman-n@nobelyayin.com-
Kapak Tasarım: Sezai Özden -sezai@nobelyayin.com-
Görsel Tasarım Uzmanı: Mehtap Bayraktar Asiltürk -mehtap@nobelyayin.com-

Kütüphane Bilgi Kartı

Sert, Nilgün. Sarıtaş, Ahmet. Özkal Arıkan, Nazime Ebru.
Elektronik Ticaret ve Sosyal Medya / Nur Nilgün Sert - Ahmet Sarıtaş - Nazime Ebru Özkal Arıkan
1.Basım, IV+98 s., 16,5x24 cm. Kaynakça var, dizin yok.
ISBN: 978-625-393-509-2
E-ISBN: 978-625-393-510-8
1. Elektronik Ticaret 2. Sosyal Medya 3. İnternet

Genel Dağıtım

ATLAS AKADEMİK BASIM YAYIN DAĞITIM TİC. LTD. ŞTİ.
Adres: Bahçekapı Mh. 2465 Sk. Oto Sanayi Sitesi No:7 Bodrum Kat, Şaşmaz/ANKARA
Telefon: +90 312 278 50 77 - **Faks:** 0 312 278 21 65
Sipariş: siparis@nobelyayin.com- **E-Satış:** www.nobelkitap.com - esatis@nobelkitap.com
www.atlaskitap.com - info@atlaskitap.com

Dağıtım ve Satış Noktaları: Alfa, Kırmızı Kedi, Arkadaş, D&R, Dost, Kika, Kitapsan, Nezih, Odak, Pandora, Prefix, Remzi

Baskı ve Cilt: Ada Matbaacılık Yayın San. Tic. Ltd. Şti. Sertifika No.: 44093 Ostim OSB Mah. 1578. Cad. No.: 21
Yenimahalle/ANKARA

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	1
İNTERNET	5
İnternetin Tarihi	5
Web 1.0 ve Web 2.0 Dönemi	5
Web 3.0 ve Web 4.0 Dönemi	6
Dünyada ve Türkiye’de İnternet Kullanımı	7
E-TİCARET	11
Tarihsel Gelişim	13
Dünyada E-Ticaret	15
Türkiye’de E-Ticaret	24
E-Ticaret Siteleri ve E-Pazaryerleri	28
SOSYAL MEDYA	31
Geçmişten Günümüze Sosyal Medya	32
Güncel Sosyal Medya Platformları	34
Facebook	35
Twitter	36
Instagram	36
Tik Tok	37
YouTube	37
LinkedIn	37
Güncel Olmayan Sosyal Medya Platformları	38
Wikiler	38
Sosyal Ağlar	38
Bloglar	39
Mikrobloglar	40
Forumlar	40
Sosyal İmlleme Siteleri	41
İçerik Paylaşım Siteleri	42
Sosyal Medya İstatistikleri	42
Sosyal Medya Pazarlaması	50
Etkileyici (İnfluencer) Pazarlama	55

Sosyal Medya Pazarlama Boyutları.....	56
Etkileşim.....	56
Bilgisellik	57
Kişiselleştirme	57
Trend Olma.....	58
Ağızdan Ağıza İletişim.....	58
Satın Alma Niyeti	59
Satın Alma Karar Süreci.....	60
E-TİCARET ALIŞVERİŞLERİNDE SOSYAL MEDYA PAZARLAMA BOYUTLARINA İLİŞKİN BİR ARAŞTIRMA	63
Araştırmanın Kapsamı ve Amacı.....	63
Araştırmanın Yöntemi, Veri Toplama Aracı, Araştırma Evreni ve Örneklem	64
Araştırmanın Modeli ve Hipotezler	65
Araştırmanın Hipotezleri	65
Bulgular	66
Tanımlayıcı İstatistikler.....	66
Normal Dağılım Kontrolü.....	67
Ölçeğin Güvenilirlik Kontrolü.....	68
Araştırma Modelinin Yapı Geçerliliği.....	70
Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişkiler	74
Araştırma Modeline İlişkin Analiz	77
DEĞERLENDİRME.....	83
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	87
KAYNAKÇA.....	93

KAYNAKÇA

- Akçi, Y. ve Göv, S. A. (2015). Tüketicilerin E-Ticaret Algılarının İncelenmesi (Gaziantep ve Adıyaman Örneği), *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(13): 413-433
- Akpınar, EN. (2017). Türkiye'de Elektronik Dış Ticaretin Gelişimi ve İstihdam İlişkisi, *Harran Maarif Dergisi*, 2(2): 18-32.
- Akrırou, I. (2021). The impact of innovation and social media on e-commerce in retail industry, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: İstanbul Aydın Üniversitesi
- Al Saadi, H. M. (2022). The effect of marketing by using social media platforms on buying intention, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi
- Alamalı, I.K, Akçay, E., Sütcü, C.S. (2022). COVID-19 Dönemi Türkiye'sinde Sosyal Medyanın E-Ticaret Üzerindeki Etkisi: Instagram Örneği, *Selçuk İletişim Dergisi*, 15(1): 205-237
- Alp, Ö. (2022). Sosyal medya pazarlama çabalarının tüketici varlığı ve tüketici sadakati üzerine etkisi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Yeditepe Üniversitesi.
- AMA. (2017). Definition of Marketing. <https://www.ama.org/AboutAMA/Pages/Definition-ofMarketing.aspx>. (Erişim tarihi: 21.11.2022).
- Arvas, İ. (2022). Gutenberg galaksisinden meta evrenine: üçüncü kuşak internet, web 3.0. *Academic Journal of Information Technology*, 13(48), 54-71.
- Avcılar, M. Y. (2005). Kişisel etik kaynakları ve ağızdan ağıza iletişim ağı, *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 19(2): 333-347.
- Bahar B. (2015). Elektronik Ağızdan Ağıza İletişimin Tüketici Satın Alma Kararlarına Etkisi, *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar* 52(609): 63 – 72.
- Barwise, P. ve Farley, J. U. (2005). The state of interactive marketing in seven countries: *interactive marketing comes of age*, *Journal of Interactive Marketing*, 19 (3): 67-80.
- Bozacı, İ., Güler, Y.B., Karakaya E. (2019). Akıllı Telefon Aracılığıyla Tüketicinin Bilgi Arama, İletişim Ve Satın Alma Davranışlarını Etkileyen Faktörler: Kırıkkale'de Bir Alan Araştırması, *Verimlilik Dergisi*, (4), 87-111.
- Bucaklı, A.T. (2007). Elektronik Ticaret, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Kadir Has Üniversitesi
- Büyüköztürk, Ş. (2011). Çarpıklık-Basıklık değerleri: Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı. Ankara: Pegem Akademi. Sayfa 42.
- Can, L. ve Serhateri, A. (2016). Sosyal Medya Reklamlarının Markaya Yönelik Tutuma Etkisi: Facebook Üzerinde Bir Uygulama. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (3), 16- 28.
- Canpolat, Ö. (2001). E-Ticaret Ve Türkiye'deki Gelişmeler, T.C. Sanayi Ve Ticaret Bakanlığı Hukuk Müşavirliği, Ankara.
- Constantinides E., Fountain S., (2008). Web 2.0: Conceptual foundations and marketing issues, *Journal of Direct, Data and Digital Marketing Practice* 9: 231–244
- Constantinides E., Fountain S., (2008). Web 2.0: Conceptual foundations and marketing issues, *Journal of Direct, Data and Digital Marketing Practice* 9: 231–244.

- Çiçek, R. Mürütsoy, M, (2014). İnternet Tüketicisinin Satın Alma Davranışlarının İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma Niğde Üniversitesi Akademik ve İdari Personeli Örneği, *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 15(2)*.
- Çöğür, D. (2022). Sosyal Medya Ve Dijital Pazarlamanın Ağızdan Ağıza İletişim Yolu İle E-Ticaret Platformları Üzerindeki Etkileri: Malatya İlindeki Lisans Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi.
- Deepa, N. ve Deshmukh, S.(2013). Sosyal Medya Pazarlaması: Yeni nesil iş katılımı, *International Journal of Management Research and Reviews, 3(2)*, 2461.
- Demir, A.(2022). Üniversite öğrencilerinin sosyal medya kullanım alışkanlıkları ve sosyal medyanın satın alma davranışları üzerindeki etkisi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Nişantaşı Üniversitesi
- Dünya Bankası Türkiye İnternet Kullanım İstatistikleri: <https://data.worldbank.org/indicator/IT.NET.USER.ZS?end=2021&locations=TR&start=1990&view=chart>
- Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun, T.C. Resmi Gazete, sayı: 6563, 05 Kasım 2014.
- Emarketer (2021), "Worldwide ecommerce will approach \$5 trillion this year", <https://www.emarketer.com/content/worldwide-ecommerce-will-approach-5-trillion-this-year>, (Erişim Tarihi: 10.11.2022).
- Ertürk, N. (2019). Küreselleşen Dünyada E-Ticaretin Yeri Ve Üniversite Öğrencilerinin Giysi Satın Alma Davranışlarında E-Ticaret, *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi, 72:91-104*.
- Eş, A, Terzioğlu, E. (2020). Sosyal Medya Pazarlama Aktivitelerinin Tüketici Satın Alma Davranışı Üzerine Etkisinin İncelenmesi, *Güncel Pazarlama Yaklaşımları ve Araştırmaları Dergisi, 1(2): 113 – 131*.
- ETBİS (2022). Covid-19 ve E-Ticaret Global Bir Değerlendirme, Birleşmiş Milletler Raporu, 2021. <https://www.eticaret.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 07.03.2023).
- Field, A. (2009). Faktör yüklerinin min. 0,40 alınması: *Discovering Statistics Using SPSS*. London: SAGE. Sayfa 660.
- Field, A. (2009). Faktörlerin ve geçerliğin belirlenmesi: *Discovering Statistics Using SPSS*. London: SAGE. Sayfa 661.
- Field, A. (2009). Ortak varyans: *Discovering Statistics Using SPSS*. London: SAGE. Sayfa 662.
- George, D. ve Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows Step: A Simple Guide and Reference*, Boston: Pearson.
- Gevrek, E.(2021). Sosyal Ağlarda Influencer Pazarlama: Instagram'da Tüketici Segmentlerinin Belirlenmesi Ve Etkin Influencer Tespiti, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Pazarlama İletişimi Yüksek Lisans Programı, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Godey, B., Manthiou, A., Pederzoli, D., Rokka, J., Aiello, G., Donvito, R., & Singh, R. (2016). Social media marketing efforts of luxury brands: Influence on brand equity and consumer behavior. *Journal of Business Research, 69(12): 5833- 5841*.
- Göksu, F.N. (2021). Sosyal Medyada İçerik Pazarlaması ve Tüketici Davranışları, 1.Baskı. Konya, Eğitim Yayınevi, 78-79.
- Green, M. C., & Keegan, W. J. (2020). *Global marketing*. Pearson Education Limited.
- Güner, E. (2018). Marka Denkliliği İle Satın Alma Niyeti Arasındaki İlişkide Marka Tercihinin Önemi Ve Bir Araştırma, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Galatasaray Üniversitesi.
- Gürbüz, S. ve Şahin F. (2018); Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemler Felsefe-Yöntem-Analiz, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Elektronik Ticaret ve Sosyal Medya

- Güven, H. & Ayvaz Güven, E. T. (2023). Yapay Zekâ Uygulamalarının E-Ticarette Kullanımı. *International Journal of Management and Administration*, 7 (13), 69-94.
- Hajli, M.N. (2014, Ağustos). Social Commerce For Innovation. *International Journal of Innovation Management*, 18(4):1-24.
- İnternet forumu, Wikipedia https://tr.wikipedia.org/wiki/internet_forumu (Erişim Tarihi: 13.02.2022).
- Kadad, M.J. (2021). The Impact Of Social Media Platforms On College Student's Choice, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Antalya: Antalya Bilim Üniversitesi
- Kahraman, M. (2010). *Sosyal Medya 101*, 1.Baskı. İstanbul: Mediacat.
- Kara, T. (2013). Sosyal Medya Endüstrisi İnsan, Toplum, Ekonomi. 1. Baskı. Beta Yayınları.
- Kızılyalçın, D.A., Gürdin, B. (2017). Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Bakış Açısıyla E-Ticaret Ve Güvenilirliği: Kuyucak Myo Örneği, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(21):175-190.
- Koç E. (2019). Tüketici Davranışı ve Pazarlama Stratejileri: Global ve Yerel Yaklaşım. Bölüm 10: Satın Alma Karar Süreci, 8. Baskı. Ankara, Seçkin Yayıncılık, 480-498.
- Koçyiğit, M. (2015). Sosyal Ağların Marka Bağlılığı Oluşturmadaki Rolü, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi
- Koçyiğit, M. (2015). Sosyal Ağların Marka Bağlılığı Oluşturmadaki Rolü, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi
- Kotler, P., & Armstrong, G. (2004). *Principles of Marketing* (10th ed). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Kurt, J. (2021). E-ticaret işletmelerinin kullandıkları kişiselleştirme uygulamalarının müşteri memnuniyeti üzerindeki etkileri, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Ana Bilim Dalı, Üretim Yönetimi ve Pazarlama Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Bursa: Uludağ Üniversitesi
- Lerman, K. (2007). *Social information processing in news aggregation*. IEEE Internet Computing, 11(6): 16-28.
- Marangoz, M. (2011). Girişimciler İçin Sınırsız Ticaret: E-Ticaret. Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 6(1), 181-201.F
- Neti, S. (2011). Social media and its role in marketing. *International Journal of Enterprise Computing and Business Systems*, 1(2): 1-15.
- OECD (2013), "Electronic and Mobile Commerce" [http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=DSTI/ICCP/IE/II S\(2012\)1/FINAL&docLanguage=En](http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=DSTI/ICCP/IE/II S(2012)1/FINAL&docLanguage=En), (Erişim Tarihi: 29.12.2022).
- OECD (2019), Unpacking E-commerce, <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/23561431-en.pdf?expires=1593976751&id=id&accname=guest&checksum=484E66C861DAE01770711F4458214932>, (Erişim Tarihi: 29.12.2022).
- OECD (2020), "E-commerce in the time of COVID-19", <http://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/e-commerce-in-the-time-of-covid-19-3a2b78e8/#figure-d1e153>, Erişim Tarihi: (05.10.2022).
- Orel F D, Arık A (2020). Sosyal Medya Pazarlama Faaliyetlerinin Çevrimiçi Tüketici Katılımı Ve Satın Alma Niyeti Üzerindeki Etkisi: Moda Markaları Örneği, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, XLIX, 2020/2, 146-161.
- Özdemir, K., Nacar, R. (2022). E-Ticaret Web Sitelerine Ait Özelliklerin Tüketici Algısına Etkisi, *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 57(1): 564-585.

Elektronik Ticaret ve Sosyal Medya

- Özdöl, E. (2022). Covid-19 Pandemi Sürecinde Tüketicilerin E-Ticaret Sitelerinden Satın Alma Niyeti: E-Ticaret Kullanıcıları Üzerine Bir Araştırma, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İletişim Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Yaşar Üniversitesi
- Özmen, E., Karaman, G.E., Karaman, E. (2017). E-Ticaret Sitelerinin Kullanılabilirliğinin Değerlendirilmesine Yönelik Ölçek Geliştirme Ve Uygulama, *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (12):74-91.
- Pant, R., Negi, A., & Kishor, N. (2020). A multidimensional role of social media as marketing tool: a review of literature. *International Journal of Technology Transfer and Commercialisation*, 17(2-3), 265-285.
- Poynter, R. (2012: 208). İnternet ve sosyal medya araştırmaları el kitabı: Pazar araştırmaları için araçlar ve teknikler. (Çev: Ü. Şensoy). İstanbul: Optimist Yayınları.
- Rekabet Kurumu E-Pazaryeri Raporu (2022). <https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/sector-raporlari/e-pazaryeri-si-raporu-pdf-20220425105139595-pdf> (Erişim Tarihi: 12.01.2023).
- Rigby, B. (2008). Mobilizing Generation 2.0: A Practical Guide to Using Web 2.0 Technologies to Recruit, Organize, and Engage Youth. San Francisco: Jossey-Bass-Wiley&Sons, Inc. E-Book.
- Runyan S. (2022) E-Ticaret Endüstrisinde Algılanan Sosyal Medya Pazarlama Faaliyetlerine İlişkin Tüketici Algısının Marka Denkliliği İle Satın Alma Niyeti Üzerine Etkisi: Getir Üzerine Bir Araştırma, Pazarlama Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Ryan, D. ve Jones, C. (2009). Understanding Digital Marketing; Marketing Strategies for Engaging the Digital Generation. London and Philadelphia: Kogan Page.
- S-ticaret, <https://www.isbank.com.tr/blog/sticaret-nedir> (Erişim tarihi: 12.04.2022).
- Sarıışık, M., & Özbay, G. (2012). Elektronik Ağızdan Ağıza iletişim ve Turizm Endüstrisindeki Uygulamalara İlişkin Bir Yazın İncelemesi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 8(16): 1-22.
- Sarıtaş, A., Korkmaz, İ. & Tunca, M. Z. (2017). Pazarlama İletişiminde İnovatif Bir Kanal Olarak Sosyal Medyanın Kullanımı: Otomotiv Sektörü Üzerine Bir Araştırma. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 22. UPK Ahmet Hamdi İSLAMOĞLU Özel Sayısı, 95-108 .
- Sarıtaş, A., Korkmaz, İ. & Tunca, M. Z. (2017). Pazarlama İletişiminde İnovatif Bir Kanal Olarak Sosyal Medyanın Kullanımı: Otomotiv Sektörü Üzerine Bir Araştırma. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 22. UPK Ahmet Hamdi İSLAMOĞLU Özel Sayısı, 95-108 .
- Sarıtaş, A. & Karagöz, Ş. (2017). Sosyal Medya Kullanımının Tüketici Davranışlarına Etkisi: Üniversite Öğrencileri Örneği. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 6 (17): 0-0.
- Sarıtaş, A. & Tilki, B. (2017). Sosyal Medya Analizi: Türkiye Beyaz Eşya Sektöründe Bir Uygulama. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22 (1): 75-84.
- Statista (2021), "Retail e-commerce sales CAGR forecast in selected countries from 2020 to 2024", <https://www.statista.com/statistics/220177/b2c-e-commerce-sales-cagr-forecastfor-selected-countries/>, (Erişim Tarihi: 11.12.2022).
- Statista (2021), "Retail e-commerce sales CAGR forecast in selected countries from 2020 to 2024", <https://www.statista.com/statistics/220177/b2c-e-commerce-sales-cagr-forecastfor-selected-countries/>, (Erişim Tarihi: 11.12.2022).
- Stephen, A.T., Toubia, O. (2010). Deriving value from social commerce networks. *J. Mark. Res.* 47 (2): 215–228.
- Tayfun, N., Soylu, Z. (2021). Sosyal Medya Pazarlama Aktiviteleri Tüketici Algısının Online Alışverişte Tüketici Satın Alma Niyetine Etkisi Haziran 2021, 25. *Pazarlama Kongresi Ankara*.
- Tuncer, S. (2015). Sosyal Medya'nın gelişimi. (Ed. Zeynep Özata). Sosyal Medya. Eskişehir: *Anadolu Üniversitesi Yayınları*, 2-25.

- Tuncer, S. (2015). Sosyal Medya'nın gelişimi. (Ed. Zeynep Özata). Sosyal Medya. Eskişehir: *Anadolu Üniversitesi Yayınları*, 2-25.
- Turban, E., Outland, J., King, D., Lee, J. K., Liang, T.-P., & Turban, D. C. (2018). *Electronic Commerce 2018 (Cilt 9)*. Springer.
- Turban, E., Whiteside, J., King, D., & Outland, J. (2017). Introduction to Electronic Commerce and Social Commerce. *Springer*. 3-33
- TÜBİSAD [https:// www.tubisad.org.tr/tr/bilgi-bankasi/ sunumlar-liste/ TUBISAD- Raporlar/ 40/0/0](https://www.tubisad.org.tr/tr/bilgi-bankasi/sunumlar-liste/TUBISAD-Raporlar/40/0/0) (Erişim Tarihi: 05.12.2022).
- TÜBİSAD [https:// www.tubisad.org.tr/tr/ bilgi-bankasi/sunumlar-liste/ TUBISAD-Raporlar /40 /0/0](https://www.tubisad.org.tr/tr/bilgi-bankasi/sunumlar-liste/TUBISAD-Raporlar/40/0/0) (Erişim Tarihi: 05.12.2022).
- TÜİK Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması, 2020. [https://data.tuik.gov.tr/ Bul- ten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-KullanimArastirmasi-2020-33679](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-KullanimArastirmasi-2020-33679), (Erişim Tarihi: 07.08.2022).
- TÜİK Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması, 2020. [https://data.tuik.gov.tr/ Bul- ten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-KullanimArastirmasi-2020-33679](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-KullanimArastirmasi-2020-33679), (Erişim Tarihi: 07.08.2022).
- Ünlü F. (2018) Orta Yaş Üstü Bireylerde Sosyal Medya Bağımlılığı ve Sosyal İzolasyon, *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(1): 161-172.
- Ünüvar, ř., Kılınc. C., Sarı Gök, H., şalvarcı, S. (2018). Turizm Öğrencilerinin Yeşil Ürün Tercihinin Satın Alma Niyeti Üzerine Etkisi, *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 6(1): 20-40.
- We are social, Digital use around the World 2022, We are social, [https://wearesocial.com/uk /blog/2022/01/digital-2022-another-year-of-bumper-growth-2/](https://wearesocial.com/uk/blog/2022/01/digital-2022-another-year-of-bumper-growth-2/) (Erişim Tarihi: 12.10.2022).
- We are social, Digital use around the World 2023 [https://www.slideshare.net/DataReportal/digital- 2023-april-global-statshot-report-v01-april-2023](https://www.slideshare.net/DataReportal/digital-2023-april-global-statshot-report-v01-april-2023) (Erişim Tarihi: 28.04.2023).
- Wigmo, J. ve Wikström, E. (2010). Social media marketing: what role can social media play as a marketing tool? Yayınlanmamış Lisans Tezi, Linnaeus Üniversitesi Bilgisayar Bilimi, Fizik ve Matematik Okulu, İsvetç.
- Wind, J., & Mahajan, V. (Eds). (2001). *Digital Marketing*. New York: John Wiley & Sons.
- WTO (2021), "E-Commerce in Developing Countries Opportunities and Challenges for Small and Medium-Sized Enterprises", Dünya Ticaret Örgütü, [https://www.wto.org/ eng- lish/res_e/booksp_e/ecom_brochure_e.pdf](https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/ecom_brochure_e.pdf) (Erişim Tarihi: 12.10.2022).
- Yadav, M., & Rahman, Z. (2017). Measuring consumer perception of social media marketing activities in e-commerce industry: *Scale development & validation*. *Telematics and Informatics*, 34(7): 1294-1307.
- Yavuz D, Sağlam M. (2023). *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, Yıl: 2023, 14(37): 296-313.
- Yıldırım, A.F, Baş F.C. (2022). Ssd Journal 3 Rd International Conference On Social Sciences & Humanities, Sanlıurfa,Turkey, *Social Science Development Journal*, The Proceedings Book
- Yıldız D., Uzunsakal E. (2018). Alan Araştırmalarında Güvenilirlik Testlerinin Karşılaştırılması Ve Tarımsal Veriler Üzerine Bir Uygulama, *Uygulamalı Sosyal Bilimler Dergisi* 2(1): 14-28.
- Yılmaz, Ö.F. (2021). Development of the e-commerce sector and the behaviors of online shopping customers in Turkey, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi.

Elektronik Ticaret ve Sosyal Medya

- Ying M. (2012). Sosyal Medya Platformları Üzerinden Pazarlama Ve Bu Mecrayı Etkin Kullanan Sektörler, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Kadir Has Üniversitesi
- Ying M. (2012). Sosyal Medya Platformları Üzerinden Pazarlama Ve Bu Mecrayı Etkin Kullanan Sektörler, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Kadir Has Üniversitesi.

E-SPOR VE LİDERLİK

Orçun Keçeci

E-Spor ve Liderlik

Orçun Keçeci

Yayın No.: 2221
ISBN: 978-625-393-729-4
E-ISBN: 978-625-393-730-0
Basım Sayısı: 1. Basım, Ağustos 2024

© Copyright 2024, NOBEL BİLİMSEL ESERLER SERTİFİKA NO.: 20779

Bu baskının bütün hakları Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.ne aittir.

Yayınevinin yazılı izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik

ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.

Nobel Yayın Grubu, 1984 yılından itibaren ulusal ve 2011 yılından itibaren ise uluslararası düzeyde düzenli olarak faaliyet yürütmekte ve yayınladığı kitaplar, ulusal ve uluslararası düzeydeki yükseköğretim kurumları kataloglarında yer almaktadır.

"NOBEL BİLİMSEL ESERLER" bir Nobel Akademik Yayıncılık markasıdır.

Genel Yayın Yönetmeni: Nevzat Argun -nargun@nobelyayin.com-
Genel Yayın Koordinatörü: Gülfem Dursun -gulfem@nobelyayin.com-

Sayfa Tasarım: Süleyman Gezgin -suleyman@nobelyayin.com-
Redaksiyon: Süleyman Gezgin -suleyman@nobelyayin.com-
Kapak Tasarım: Sezal Özden -sezal@nobelyayin.com-
Görsel Tasarım Uzmanı: Mehtap Yürümez -mehtap@nobelyayin.com-

Kütüphane Bilgi Kartı

Keçeci, Orçun.

E-Spor ve Liderlik / Orçun Keçeci

1. Basım, VIII + 120 s., 15,5x21,5 cm. Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-393-729-4

E-ISBN: 978-625-393-730-0

1. E-Spor 2. Liderlik 3. Dijital Oyunlar.

Genel Dağıtım

ATLAS AKADEMİK BASIM YAYIN DAĞITIM TİC. LTD. ŞTİ.

Adres: Bahçekapı Mh. 2465 Sk. Oto Sanayi Sitesi No:7 Bodrum Kat, Şaşmaz/ANKARA

Telefon: +90 312 278 50 77 - Faks: 0 312 278 21 65

Sipariş: siparis@nobelyayin.com- E-Satış: www.nobelkitap.com - esatis@nobelkitap.com
www.atlaskitap.com - info@atlaskitap.com

Dağıtım ve Satış Noktaları: Alfa, Kırmızı Kedi, Arkadaş, D&R, Dost, Kika, Kitapsan,
Nezih, Odayk, Pandora, Prefix, Remzi Kitabevleri, Yeryüzü Dağıtım

Baskı ve Cilt: Repro Bir Mat. Kâğ. Rek. Tas. Tic. Ltd. Şti. Sertifika No.: 47381 İvogsan 1518. Sokak 2/30 Mat-Sit İş Merkezi Ostim
Yenimahalle/ANKARA

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	iii
İÇİNDEKİLER.....	V
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	Vii
GİRİŞ.....	1
E-SPOR	5
1.1 E-Sporun Ortaya Çıkmasına Zemin Oluşturan Kavramlar	5
1.1.1. Oyun.....	5
1.1.1.1 Klasik dönem oyun teorileri	8
1.1.1.2 Yakın dönem oyun teorileri	8
1.1.1.3 Güncel dönem oyun teorileri	9
1.1.2. Dijital Oyun	9
1.1.2.1. Dijital oyun türleri.....	11
1.1.2.2. Dijital oyuncu tipolojileri	13
1.1.3. Spor.....	14
1.2 E-Spor Tanımları	17
1.3 E-Sporun Özellikleri	19
1.4 E-Sporun Tarihçesi	21
1.5 E-Sporun Bileşenleri.....	24
LİDERLİK	29
2.1 Liderlik Kavramı ve Tanımları.....	29
2.2 Liderlik Fonksiyonları	32

2.3	Liderlik Teorileri	33
2.3.1.	Geleneksel liderlik teorileri.....	34
2.3.1.1	Özellik yaklaşımları	34
2.3.1.2	Davranış yaklaşımları.....	36
2.3.1.3	Durumsallık yaklaşımları.....	39
2.3.2.	Modern liderlik teorileri	42
2.4	Liderlik Teorilerinin Gelişim Dönemleri	46
SPORDA LİDERLİK		49
3.1	Sporda Otokratik Liderlik	52
3.2	Sporda Demokratik Liderlik	53
3.3	Sporda Liberal Liderlik	54
3.4	Sporda Etik Liderlik	55
3.5	Sporda Dönüşümcü Liderlik.....	59
3.6	Sporda Hizmetkar Liderlik.....	62
3.7	Sporda Otantik Liderlik	64
3.8	Z Kuşağı Bağlamında Sporda Liderlik	65
3.9	Dijital Çağda Liderlik ve Spor Endüstrisine Yansımaları	67
E-SPORDA LİDERLİK		71
4.1	E-Sporda Liderliğe Olan Gereksinim Unsurları	75
4.2	E-Sporda Liderlik İçin Gerekli Nitelikler	78
4.3	E-Sporda Liderliğin Boyutları	81
SONUÇ		97
KAYNAKÇA		103

KAYNAKÇA

- Adams, K. L., Devia-Allen, G., & Moore, M. A. (2019). What is esports? R. Rogers içinde, *Understanding esports (An introduction to the Global phenomenon)* (s. 3-14). Lexington Books.
- AKA. (2016). *Dijital oyun sektörü raporu*. Ankara Kalkınma Ajansı.
- Akgöl, O. (2018). *Spor endüstrisi ve dijitalleşme: Türkiye'de espor yapılanması üzerine bir inceleme*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Akın, E. (2008). *Elektronik spor: Türkiye'deki elektronik sporcular üzerine bir araştırma*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) Anadolu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Aksoy, A. (2014). Tüketicinin dijitalleşmesi. Hacettepe Üniversitesi Tüketici-Pazar-Araştırma-Danışma Test ve Eğitim Merkezi Yazıları, 4, 46-64.
- Alexander-Arthur, C., & Hardy, L. (2014). Transformational leadership: A quasi-experimental study. *Leadership & Organization Development Journal*, 35(1), 38-53.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., & Yıldırım, E. (2010). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri (SPSS uygulamalı)*. Sakarya Yayıncılık.
- Alvarez, O., Castillo, I., Molina-García, V., & Balague, G. (2016). Transformational leadership on the athletic field: An international review. *Revista De Psicología Del Deporte*, 25(2), 319-326.
- Argan, M. (2004). *Spor sponsorluğu yönetimi*. Detay Yayıncılık.
- Argan, M. (2007). *Eğlence pazarlaması*. Detay Yayıncılık.
- Argan, M., & Akın, E. (2007). Elektronik spor: Özellikleri, kavram ve uygulamalarına yönelik kuramsal çerçeve. *Akdeniz 4. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi*, (s. 80). Antalya.
- Argan, M., Özer, A., & Akın, E. (2006). Elektronik spor: Türkiye'deki siber sporcuların tutum ve davranışları. *Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri Dergisi*, 1(2), 8-17.

- Arvey, R. D., Zhang, Z., Avolio, B. J., & Krueger, R. F. (2007). Developmental and genetic determinants of leadership role occupancy among women. *Journal of Applied Psychology, 92*(3), 693-706.
- Aslinger, B. (2013). Redefining the console for the global, network era. N. B. Huntemann, & B. Aslinger içinde, *Gaming globally (production, play and place)* (s. 59-74). Plagrove MacMillan.
- Avolio, B. J., Gardner, W. L., & Walumbwa, F. O. (2005). Authentic leadership theory and practice: Origins, effects and development. *Monographs in Leadership and Management, 3*, 21-29.
- Azadfada, S., Besmi, M., & Doroudian, A. A. (2014). The relationship between servant leadership and athlete satisfaction. *International Journal of Basic Sciences & Applied Research, 3*(8), 528–537.
- Bandura, C. T., & Kavussanu, M. (2018). Authentic leadership in sport: Its relationship with athletes' enjoyment and commitment and the mediating role of autonomy and trust. *International Journal of Sports Science & Coaching, 13*(6), 968-977.
- Banyai, F., Griffiths, M. D., Kiraly, O., & Demetrovics, Z. (2019). The psychology of esports: A systematic literature review. *Journal of Gambling Studies, 35*(2), 351-365.
- Banyai, F., Zsila, A., Girffiths, M. D., Demetrovics, Z., & Kiraly, O. (2020). Career as a professional gamer: Gaming motives as predictor of career plans to become a profesional esports player. *Frontiers in Psychology, 11*, 1866-1875.
- Barrett, R. (2017). *Yeni liderlik paradigması*. (N. B. Uğurlu, Çev.) İdea Koçluk Eğitim Danışmanlık.
- Basadur, M. (2004). Leading others to think innovatively together: Creative leadership. *The Leadership Quarterly, 15*(1), 103-121.
- Bass, B. M., Avolio, B. J., Dong, I. J., & Berson, Y. (2003). Predicting unit performance by assessing transformational and transactional leadership. *Journal of Applied Psychology, 88*(2), 21-27.
- Başaran, İ. E. (2004). *Yönetimde insan ilişkileri*. Nobel Yayınları.
- Berkowitz, L. A., & Green, J. A. (1962). Simple view of aggression. *Journal of Abnormal and Social Psychology, 64*, 293-301.

- Berne, E. (1964). *Games people play: The psychology of human relationships*. Penguin Books.
- Biggerstaff, C. (1992). Creating, managing and transforming community college culture: Presidential perspectives. G. A. Baker içinde, *Cultural Leadership* (s. 45-60). American Association of Community and Junior Colleges.
- Billings, A. C., & Hou, J. (2019). The origins of esport: A half century history of an "overnight" success. R. Rogers içinde, *Understanding Esports (An Introduction to The Global Phenomenon)* (s. 31-44). Lexington Books.
- Binark, M., & Bayraktutan-Sütçü, G. (2008). *Kültür endüstrisi ürünü olarak dijital oyun*. Kalkedon Yayınları.
- Blake, R. R., & Mouton, J. S. (1981). Management by grid® principles or situationalism: Which? *Group and Organization Studies*, 6(4), 439-455.
- Bolden, R. (2004). *What is leadership?* South West Regional Development Agency.
- Bono, J. E., & Ilies, R. (2006). Charisma, positive emotions and mood contagion. *The Leadership Quarterly*, 17(4), 317-334.
- Bono, J. E., & Judge, T. A. (2004). Personality and transformational and transactional leadership: A meta-analysis. *Journal of Applied Psychology*, 89(5), 901-910.
- Bosch, U., Hentschel, S., & Kramer, S. (2020). *Dijital Offroad*. (D. Kurt, Çev.) Beta Yayınları.
- Bowman, N. D., & Cranmer, G. A. (2019). Can video games be a sport? Debating and complicating esports as physical competitions. R. Rogers içinde, *Understanding Esports (An Introduction to The Global Phenomenon)* (s. 15-30). Lexington Books.
- Bremer, I. (2009). Common Factors between Swedish and Chinese entrepreneurial leadership styles. *Business Intelligence Journal*, 2(1), 9-19.
- Breslau, R. (2012). *Gamespot*. 5.5.2024 tarihinde: <https://www.gamespot.com/articles/riot-vp-of-esports-haters-gonna-hate/1100-6397683/> adresinden alındı.
- Brown, K. A., Billings, A. C., Murphy, B., & Puesan, L. (2018). Intersections of fandom in the age of interactive media: Esports fandom as a predictor of traditional sport fandom. *Communication and Sport*, 6(4), 418-435.
- Browning, P., & Sparks, W. (2002). Are leaders made or born - or both? *Charlotte Business Journal*, 17(26), 1-3.

- Caillois, R. (2001). *Man, play and games*. (M. Barash, Çev.) University of Illinois Press.
- Caillois, R. (2005). The definition of play, the classification of games. E. Zimmerman, & K. Salen içinde, *The Game Design Reader* (s. 122-148). MIT Press.
- Carbonie, A., Guo, Z., & Cahalane, M. (2018). Positive personal development through esports. *Pacific Asia Conference on Information Systems*.
- Carlin, W. (1995). Winning through leadership. *Employee Counseling Today*, 7, 29.
- Cesar, P., & Geerts, D. (2011). Past, present and future of social TV: A categorization. *IEEE Consumer Communication and Networking Conference*, (s. 347-351). Las Vegas.
- Chalmet, X. (2015). *Sponsorship within esports: Examining the sponsorship relationship quality constrcuts*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) University of Gothenburg, Graduate School of Business, Economics and Law, Gothenburg.
- Charbonneau, D., Barling, J., & Kelloway, E. K. (2001). Transformational leadership and sports performance: The mediating role of intrinsic motivation. *Journal of Applied Social Psychology*, 31(7), 1521-1534.
- Cheema, S., Akram, A., & Javed, F. (2015). Employee engagement and visionary leadership: impact on customer and employee satisfaction. *Journal of Business Studies Quarterly*, 7(2), 140-150.
- Chelladurai, P. (1990). Leadership in sports - A review. *International Journal of Sport Psychology*, 21(4), 328-354.
- Chelladurai, P. (2007). Leadership in sports. G. Tenenbaum, & R. C. Eklund içinde, *Handbook of Sport Psychology* (s. 111-135). John Wiley & Sons.
- Chelonis, N. (2020). *Preferred leadership style and competitive motivation of esports players in higher education*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) University of the Columbians, Department of Leadership, Kentucky.
- Cho, O., & Kim, S. (2014). The impact of coaches' servant leadership on athletes' athletic performance. *The American Association of Health, Physical Education, Recreation, and Dance National Convention and Expo*. St. Louis, Missouri.
- Cianfrone, B. A., Zhang, J. J., & Ko, Y. J. (2011). Dimensions of motivation associated with playing sport video games: Modification and extension of the sport video game motivation scale. *Sport Business and Management International Journal*, 1(2), 172-189.

- Ciulla, J. B., Knights, D., Mabey, C., & Tomkins, L. (2018). Philosophical contributions to leadership ethics. *Business Ethics Quarterly*, 28(1), 1–14.
- Coble, J., Einstein, C., Keene, K., Lanier, M., Purcell, L., & Ivory, J. D. (2019). No time for lag: Newspaper coverage of esports 2000-2018. R. Rogers içinde, *Understanding Esports (An Introduction to The Global Phenomenon)* (s. 57-72). Lexington Books.
- Constandt, B., & Willem, A. (2019). The trickle-down effect of ethical leadership in nonprofit soccer clubs. *Nonprofit Management & Leadership*, 29(3), 401–417.
- Constandt, B., De Waegeneer, E., & Willem, A. (2018). Coach ethical leadership in soccer clubs: An analysis of its influence on ethical behavior. *Journal of Sport Management*, 32(3), 185-198.
- Constandt, B., Parent, M. M., & Willem, A. (2020). Does it really matter? A study on soccer fans' perceptions of ethical leadership and their role as "stakeowners". *Sport Management Review*, 23(3), 374-386.
- Crawford, C. (2003). *On game design*. New Riders.
- Crosby, B. C., & Bryson, J. M. (2008). Integrative leadership and the creation of colloborative public organizations. *Integrative Leadership: Leading Across Boundaries for The Common Good, October 5-7*. University of Minnesota.
- Cunningham, R. (2004). Servant leadership - An introduction. *Global Virtus Ethics Review*, 5(3-4), 2-7.
- Çakar, D. B., & Güler, C. (2018). Spor bilimciler için yeni çalışma alanı olarak espor. *16. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi*, (s. 1037). Antalya.
- Çelebi, F. (2021). *Dijital Çağda Liderlik ve Girişimcilik*. İksad Yayınevi.
- Çelen, A. İ. (2020). Dijital Dönüşüm Sürecinde Yükselen Bir Değer: Dijital Liderlik. *International CEO Communication, Economics, Organization & Social Sciences Congress*, (s. 449). 18-20 Aralık 2020, Gorajde.
- Çelik, V. O. (2016). Sporda yönetimsel uygulamalar ve liderlik. R. Ekmekçi içinde, *Sporda yönetim ve organizasyon (uygulamalı örnekler ile birlikte)* (s. 61-88). Ergün Yayınevi.
- Çelik, V. O., & Keçeci, O. (2022). Sporda dijital dönüşüm ve liderlik. M. B. Ayas içinde, *Sporda liderlik* (s. 165-189). Anadolu Üniversitesi AÖF Yayınları.

- Çiloğlu, F. (2019). Espor ve sağlık. C. Güler, & D. B. Çakar içinde, *Sporda Dijital Devrim: Espor* (s. 1-28). Gazi Kitabevi.
- Dağlı Ekmekçi, Y. A. (2020). *Girişimcilik ve spor*. Detay Yayıncılık.
- Darcy, K. (2017). ESPN. 5.5.2024 tarihinde: https://www.espn.com/esports/story/_/id/19860473/why-associated-press-stylebook-went-esports-not-esports adresinden alındı.
- Darıcı, S. (2015). Dijital oyunlarda kullanılan subliminal mesajların gerçeklik algısı üzerindeki etkilerine yönelik bir çalışma: Gerçeklik eşiği kavramı. *Turkish Studies International Periodical for The Languages*, 7, 181-202.
- Demir, G. T., & Hazar, Z. (2018). Dijital oyun oynama motivasyonu ölçeği (DOOMÖ): Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 12(2), 128-139.
- Donuk, B. (2007). *Liderlik ve spor*. Ötüken Neşriyat.
- Donuk, B. (2016). *Spor yönetim sanatı*. Ötüken Neşriyat.
- Drath, W. H., & Palus, C. J. (1994). Making common sense: Leadership as meaning-making in a community of practice. Center for Creative Leadership.
- Drenthe, R. (2016). *Informal roles within esports teams: A content analysis of the game 'Counter-Strike: Global Offensive*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) University of Jyväskylä, Department of Sport Sciences, Jyväskylä.
- Drucker, P. (2009). *Yönetim*. (İ. Gülfidan, Çev.) Optimis Yayınları.
- Duman, M., Aydın, C., Bayazıt, B., & Atalı, L. (2021). Spor Yönetiminde Dijital Liderlik. B. Bayazıt içinde, *Spor ve Rekreasyonda Liderlik* (s. 58-71). Çizgi Kitabevi.
- Edwards, M. R. (1992). Symbiotic leadership: A creative partnership for managing organizational effectiveness. *Business Horizons*, May-June, 28-33.
- Ekmekçi, R. (2017). Sporda zihinsel antrenman: Bir adım önde. Detay Yayıncılık.
- Elasri-Ejjaberi, A., Rodriguez-Rodriguez, S., & Aparicio-Chueca, P. (2020). Effect of esports sponsorship on brands: An empirical study applied to youth. *Journal of Physical Education and Sport*, 20(2), 852-861.
- Elenkov, D. S., Judge, W., & Wright, P. (2005). Strategic leadership and executive innovation influence: An international multi-cluster comparative study. *Strategic Management Journal*, 26, 665-682.

- Eni, B. (2017). *Lise öğrencilerinin dijital oyun bağımlılığı ve algıladıkları ebeveyn tutumlarının değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Epitropaki, O., & Martin, R. (2004). Implicit leadership theories in applied settings: Factor structure, generalizability, and stability over time. *Journal of Applied Psychology, 89*(2), 293-310.
- Erçetin, Ş. Ş., & Düzer, A. (2008). Multidimensional perceptual leadership model (Muldimperlead). *World Applied Sciences Journal, 3*(1), 25-33.
- Erdemli, A. (2002). Spor felsefesi (Temel sorunlarıyla). E Yayınları.
- Erdoğan, İ. (1999). *İşletmelerde davranış*. Beta Yayınevi.
- Eren, E. (2016). Yönetim ve organizasyon (Çağdaş ve küresel yaklaşımlar). Beta Yayınları.
- Ertan-Kantos, Z. (2011). Örgüt metaforlarında liderlik. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 1*(1), 135-158.
- Falkhental, E., & Byrne, A. M. (2021). Distributed leadership in collegiate esports. *Simulation and Gaming, Oct.*, 1-19.
- Fayol, H. (2016). *Genel ve endüstriyel yönetim*. (M. A. Çolakoğlu, Çev.) Adres Yayınları.
- Fiedler, F. E. (1981). Leadership effectiveness. *American Behavioral Scientist, 24*(5), 619-632.
- Fişek, K. (1980). Spor yönetimi (Devlet politikası ve toplumsal yapıyla ilişkileri açısından dünyada ve Türkiye'de). Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Fleenor, J. W. (2006). Trait approach to leadership. *Encyclopedia of Industrial and Organizational Psychology*. Sage Publications.
- Freud, S. (1974). The complete of works of Sigmund Freud. Hogart Press.
- Fritz, D. (2018). *Esports live broadcast: An appealing media for business-to-consumer communication*. (Yayımlanmamış lisans tezi) Hochschule Furtwangen Hochschule, Business School, Furtwangen im Schwarzwald.
- Gelfand, M. J., Erez, M., & Aycan, Z. (2007). Cross-cultural organizational behavior. *Annual Review Psychology, 58*(20), 479-514.

- Genç, K. Y. (2019). Liderlik kavramı. K. Y. Genç içinde, *Liderlik* (s. 1-8). Nobel Bilimsel Eserler.
- Gomes, A. R. (2014). Transformational leadership: Theory, research and application to sports. Nova Science Publishers.
- Gould, D., Voelker, D. K., & Griffes, K. (2013). Best coaching practices for developing team captains. *The Sport Psychologist*, 27(1), 13-26.
- Griffiths, M. (2017). The psychosocial impact of professional gambling, professional video gaming and esports. *Casino & Gaming International*, 28, 59-63.
- Grint, K., Smolovic-Jones, O., & Holt, C. (2017). What is leadership: Person, result, position or process, or all or none of these? J. Storey, J. Hartley, J. L. Denis, P. Hart, & D. Ulrich içinde, *The Routledge Companion to Leadership* (s. 3-20). Routledge Taylor and Francis Group.
- Grove, C., & Krejčík, A. (2015). *Esports betting: It's real, and bigger than you think*. Digital & Interactive Gaming.
- Gül, H., & Çöl, G. (2003). Atıf teorisinde belirtilen karizmatik lider özelliklerinin üçlü örgütsel bağlılık modeliyle ilişkileri üzerine bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 17(3-4), 163-184.
- Güler, C., & Ünel, A. (2019). Espora başlama ve sporcu olma organizasyonu. C. Güler, & D. B. Çakar içinde, *Sporla dijital devrim: Espor* (s. 65-74). Gazi Kitabevi.
- Güney, S. (2001). *Yönetim ve organizasyon*. Nobel Yayıncılık.
- Güney, S. (2015). *Liderlik*. Nobel Yayıncılık.
- Gürer, A. (2019). Liderlik ve Yeni Liderlik Paradigması. A. Gürer içinde, *21. Yüzyılda Liderlik Yaklaşımları*. Hiperyayın.
- Gürüz, D., & Gürel, E. (2009). Yönetim ve organizasyon (bireyden örgüte, fikirden eyleme). Nobel Yayıncılık.
- Halaçoğlu, B. N. (2020). Video oyun evreninde yol bulmak: Sınıflandırma ve türler. Gece Kitaplığı.
- Hamari, J., & Sjöblom, M. (2017). What is esports and why do people watch it? *Internet Research*, 27(2), 211-232.
- Hammermeister, J., Burton, D., Pickering, M., Chase, M., Westre, K., & Baldwin, N. (2008). Servant-leadership in sport: A concept whose time has arrived. *The International Journal of Servant-Leadership*, 4(1), 185-215.

- Happonen, L. (2023). *Leadership in esports teams*. (Yayımlanmamış lisans tezi) Metropolia University of Applied Sciences, Economics and Business Administration, Helsinki.
- Hedlund, J., Forsythe, G. B., Horvath, J. A., Williams, W. M., Snook, S., & Sternberg, R. J. (2003). Identifying and Assessing Tacit Knowledge: Understanding the practical intelligence of military leaders. *The Leadership Quarterly*, *14*, 117-120.
- Hemphill, J. K., & Coons, A. E. (1957). Development of The leader behavior description questionnaire. R. M. Stogdill, & A. E. Coons içinde, *Leader Behavior: Its Description and Measurement* (s. 6-38). Bureau of Business Research.
- Heper, E. (2012). Spor bilimleri ile ilgili kavramlar ve sporun tarihsel gelişimi. H. Ertan içinde, *Spor Bilimlerine Giriş* (s. 2-29). Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Hiltscher, J., & Scholz, T. M. (2019). The road ahead: Understanding esports for planning the future. GmbH.
- Hogan, R. J., Curphy, G. J., & Hogan, J. (1994). What we know about personality: Leadership and effectiveness. *American Psychologist*, *49*, 493-504.
- Hong, E., & Jeong, Y. (2020). Coach leadership style and Korean professional soccer team performance: Collective efficacy as a mediator. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, *48*(8), 1-14.
- House, R. J. (1971). A path goal theory of leader effectiveness. *Administrative Science Quarterly*, *16*(3), 321-339.
- House, R. J., Hanges, P. J., Ruiz-Quintanilla, S. A., Dorfman, P. W., Javidan, M., & Dickson, M. (1999). Cultural influences of leadership and organizations: Project globe. W. H. Mobley, M. J. Gessner, & V. Arnold içinde, *Advances in Global Leadership* (s. 131-233). JAI Press.
- Howell, N. H. (1969). Sports and games in Canadian life. MacMillan.
- Huizinga, J. (2006). *Homo Ludens - Oyunun toplumsal işlevi üzerine bir deneme*. (M. A. Kılıçbay, Çev.) Ayrıntı Yayınları.
- İmamoğlu, A. F., & Ekenci, G. (2014). *Spor örgütleri için işletme yönetimi*. Berikan Yayınevi.
- İrge, N. T. (2018). Dijital Liderlik. *International Congress on Business and Marketing*, (s. 21-27). 29 Kasım - 1 Aralık 2018, İstanbul.

- Jacobs, T. O., & Jaques, E. (1990). Military executive leadership. K. E. Clark, & M. B. Clark içinde, *Measures of Leadership* (s. 281-295). Leadership Library of America.
- Johansen, B. (2017). The new leadership literacies (Thriving in a future of extreme distruption and distributed everything). Berrett-Koehler.
- Jókai-Szilágyi, G. (2022). *Player preferences on optimal in-game leader (IGL) characteristics and behaviors*. (Yayımlanmamış lisans tezi) KAMK University of Applied Sciences, Business Administration, Kajaani.
- Juul, J. (2009). A Casual Revolution: The reinvention of video games and their players. MIT Press.
- Kabadayı, O. K. (2020). A'dan Z'ye e-spor (Bir profesyonelden).
- Kane, D., & Spradley, B. D. (2017). Recognizing esports as a sport. *The Sport Journal*, 19(5), 1-9.
- Karahüseyinoğlu, M. F. (2015). Spor sosyolojisi. E. Demir içinde, *Spor Bilimlerine Giriş* (s. 209-254). Nobel Yayıncılık .
- Karhulahti, V. M. (2017). Reconsidering esports: Economics and executive ownership. *Physical Culture and Sport Studies and Research*, 74(1), 43-53.
- Katz, D., & Kahn, R. L. (1978). *The social psychology of organizations*. John Wiley.
- Katz, R. L. (2009). Skills of an effective administrator. *Harvard Business Review*, Jan.-Feb., 33-42.
- Kaya, S. (2019). Spor ve rekreasyon işletmeleri yönetimi. Gazi Kitabevi.
- Keach, S. (2015). *Trusted reviews*. 5.5.2024 tarihinde: <https://www.trustedreviews.com/opinion/what-are-esports-a-beginner-s-guide-to-pro-gaming-2932403> adresinden alındı.
- Keçeci, O. (2020). Popülerlik bazında futbolun en büyük rakibi: Pazarlama perspektifinden elektronik spor. *FOCUSS Spor Yönetimi Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 1-16.
- Keçeci, O. (2023). Dijital liderlik. E. Aydın içinde, *Güncel örgütsel davranış yaklaşımları* (s. 303-332). Efe Akademi Yayınları.
- Keçeci, O. (2024). *Lider ol veya öl: E-sporcuların liderlik algıları üzerine bir araştırma*. (Yayımlanmamış doktora tezi) Anadolu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Eskişehir.

- Keçeci, O., & Çelik, V. O. (2021). E-spor organizasyonlarında liderlik: Kuramsal bir çerçeve. *Sportre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 19(2), 1-13.
- Keçeci, O., & Çelik, V. O. (2023). Dijital oyunlar. S. Kaya, B. M. Akgül, A. S. Özdemir, & S. Karaküçük içinde, *Rekreasyon bilimi 3* (s. 201-228). Gazi Kitabevi.
- Keçeci, O., & Çelik, V. O. (2024). A qualitative study on e-sports players' leadership perceptions regarding their team coaches. *Pamukkale Journal of Sport Sciences*, 15(1), 144-166.
- Keçeci, O., & Çelik, V. O. (2024). E-sporcularda liderlik algısı: Pilot çalışması. *10th International Conference on Science, Culture, and Sport*. Budva: International Science Culture and Sport Association.
- Kendirli, T. (2019). *Dijital oyun endüstrisi terminolojisi*. Abaküs Yayınları.
- Kihl, L. (2007). Moral codes, moral tensions and hiding behind the rules: A snapshot of athletic administrators' practical morality. *Sport Management Review*, 10(3), 279-305.
- Kilci, A. K. (2019). Spor ve dijital oyunda son nokta: Espor. Gazi Kitabevi.
- Kim, M., Do-Kim, Y., & Lee, H. W. (2020). It is time to consider athletes' well-being and performance satisfaction: The roles of authentic leadership and psychological capital. *Sport Management Review*, 23(5), 964-977.
- Kirkpatrick, S. A., & Locke, E. A. (1991). Leadership: Do traits matter? *The Executive*, 5, 48-60.
- Kocadağ, M. (2017). Elektronik spor kariyeri ve eğitim. *Doğu Anadolu Sosyal Bilimlerde Eğilimler Dergisi*, 1(2), 49-63.
- Konter, E. (1996). *Bir lider olarak antrenör*. Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- Kraus, R. (2001). *Recreation and leisure*. Jones and Bartlett.
- Le, P. B., & Lei, H. (2019). Determinants of innovation capability: The roles of transformational leadership, knowledge sharing and perceived organizational support. *Journal of Knowledge Management*, 23(3), 527-547.
- Machado, K. M. (2022). *E-leadership, global virtual teams, and massively multiplayer online games*. (Yayımlanmamış doktora tezi) Trident University International, College of Business Administration, Arizona.
- Mandell, R. (1971). *The Nazi Olympics*. MacMillan.

- Manz, C. C., & Sims, H. P. (2001). The new super leadership: Leading others to lead themselves. Berrett-Koehler.
- Martens, R. (1998). *Başarılı antrenörlük*. (T. Büyükonat, Çev.) Beyaz Yayınları.
- McFee, G. (2004). Sport, rules and values. Philosophical investigations into the nature of sport. Routledge.
- McTee, M. (2014). E-sports: More than just a fad. *Oklahoma Journal of Law and Technology*, 10(1), 1-27.
- Mehta, S., & Maheshwari, G. (2014). Toxic leadership. *International Journal of Management*, 5(10), 18-24.
- Mohamed, R. K., & Nor, C. S. (2013). The relationship between McGregor's XY theory management style and fulfillment of psychological contract: A literature review. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 3(5), 715-720.
- Morgan, P. C., Fletcher, D., & Sarkar, M. (2015). Understanding team resilience in the world's best athletes: A case study of a rugby union World Cup winning team. *Psychology of Sport and Exercise*, 16(1), 91-100.
- Mumford, T. V., Campion, M. A., & Morgeson, F. P. (2007). The leadership skills strataplex: Leadership skill requirements across organizational levels. *Leadership Quarterly*, 18, 154-166.
- Nichols, R. (2013). Who plays, who pays? Mapping video game production and consumption globally. N. B. Huntemann, & B. Aslinger içinde, *Gaming Globally (Production, Play and Place)* (s. 19-40). Plgrave MacMillan.
- Northouse, P. G. (2010). *Leadership: Theory and practice*. Sage Publications.
- Nuangjumnong, T. (2016). *Development of leadership through esports*. (Yayımlanmamış doktora tezi) Waseda University, Graduate School of Asia-Pacific Studies, Tokyo.
- O'Boyle, I., Murray, D., & Cummins, P. (2020). *Sporda liderlik*. (F. P. Bilir, & Y. Eratlı-Şirin, Çev.) Akademisyen Kitabevi.
- Özenç, O. E., & Gürbüz, B. (2019). Dijital futbol oyunları ve FIFA (Bilgisayardan konsola, geleneksel spordan e-spora geçişin mimarı). Benim Kitap.
- Özenç, O. E., & Yörük, İ. (2019). Her yönüyle e-spor (takım sahibi, sponsor ve e-sporcu adaylarının el kitabı). Benim Kitap.

- Özmen, Ö. (1976). *Çağdaş sporda eğitim üçgeni*. Yılmaz Basımevi.
- Pala, F. K., & Erdem, M. (2011). Dijital oyun tercihi ve oyun tercih nedeni ile cinsiyet, sınıf düzeyi ve öğrenme stili arasındaki ilişkiler üzerine bir çalışma. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2), 53-71.
- Papworth, M. A., Milne, D., & Boak, G. (2009). An exploratory content analysis of situational leadership. *Journal of Management Development*, 28(7), 593-606.
- Parker, K., Czech, D., Burdette, T., Stewart, J., Biber, D., Easton, L., .. McDaniel, T. (2012). The preferred coaching styles of generation Z athletes: A qualitative study. *Journal of Coaching Education*, 5(2), 5-23.
- Parks, J. B., Quarterman, J., & Thibault, L. (2013). *Çağdaş spor yönetimi*. (G. Doğu, D. Sevimli, & E. A. Durusoy, Çev.) Akademisyen Kitabevi.
- Peachey, J. W., Burton, L., Wells, J., & Chung, M. R. (2018). Exploring servant leadership and needs satisfaction in the sport for development and peace context. *Journal of Sport Management*, 32(2), 96-108.
- Pekdemir, I. M. (1992). *İşletmelerde kalite yönetimi*. Beta Yayınevi.
- Piggott, L. V., & Tjønnal, A. (2023). "It becomes a fight against who I am, rather than what I say": Gender, positionality, and inclusion in esports leadership. *International Review for the Sociology of Sport*, 59(3), 400-420.
- Porter-O'Grady, T., & Malloch, K. (2002). *Quantum leadership: A textbook of new leadership*. Maryland: Aspen Publishers.
- Ragogna, M. (2017). *Exploring youth athletes preferred leadership styles and behaviours of sport coaches*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Brock University, Faculty of Applied Health Sciences, St. Catharines, Ontario.
- Rahim, M. A. (2011). *Managing conflict in organizations*. Transaction.
- Rahim, M. A., Antonioni, D., & Psenicka, C. (2001). A structural equations model of leader power, subordinates' style of handling conflict, and job performance. *International Journal of Conflict Management*, 12(3), 191-211.
- Rajovic, V. (2019). *Leading the charge in e-sports: An exploration of leadership behaviors in League of Legends*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) Copenhagen Business School, Frederiksberg.
- Ratten, V., & Jones, P. (2020). New Challenges in Sport Entrepreneurship for Value Creation. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 16(3), 961-980.

- Rauch, C. F., & Behling, O. (1984). Functionalism: Basis for an Alternate Approach to The Study of Leadership. J. G. Hunt, D. M. Hosking, C. A. Schriesheim, & R. Stewart içinde, *Leaders and Managers: International Perspectives on Managerial Behavior and Leadership* (s. 45-62). Pergamon Press.
- Reddin, W. J. (1977). An integration of leader-behavior typologies. *Group and Organization Studies*, 2(3), 282-295.
- Richards, D., & Engle, S. (1986). After the vision: Suggestions to corporate visionaries and vision champions. J. D. Adams içinde, *Transforming Leadership* (s. 199-214). Miles River Press.
- Rieke, M., Hammermeister, J., & Chase, M. (2008). Servant leadership in sport: A new paradigm for effective coach behavior. *International Journal of Sports Science & Coaching*, 3(2), 227-239.
- Rouhiainen, L. (2020). *Yapay zeka (Geleceğimizle ilgili bilmemiz gereken 101 şey)*. (T. D. Odabaşı, Çev.) Pegasus Yayınları.
- Rowold, J. (2006). Transformational and transactional leadership in martial arts. *Journal of Applied Sport Psychology*, 18(4), 312-325.
- Sage, G. H. (1979). Sport and the social sciences. *Annals AAPSS*, September.
- Samur, S. (2018). *Bilgi çağında spor yönetimi*. Gazi Kitabevi.
- Saruhan, O., Canko, S., & Ersoy, U. (2022). *Dijital lider: Dijital çağda liderliğe yeni bakış*. Media Cat Kitapları.
- Savaş, B. Ç. (2023). *Metaverse ve spor*. Efe Akademi Yayınları.
- Schein, E. H. (1992). Organizational culture and leadership. Jossey-Bass.
- Schermerhorn, J. R. (1997). Situational leadership: Conversations with Paul Hersey. *Mid American Journal of Business*, 12(2), 5-12.
- Schubert, M., Drachen, A., & Mahlmann, T. (2016). Esports Analytics Through Encounter Detection. *Sports Analytics Conference*. MIT Sloan.
- Scott, D. (2014). Contemporary leadership in sport organizations. Human Kinetics.
- Sell, J. (2015). *E-sports broadcasting*. University of Pittsburgh, Department of Anthropology, Pittsburgh.
- Selnow, G. W. (1984). Playing videogames: The electroinc friend. *Journal of Communication*, 34(2), 148-156.

- Seo, Y. (2013). Electronic sports: A new marketing landscape of the experience economy. *Journal of Marketing Management*, 29(13-14), 1542-1560.
- Seo, Y. (2015). Professionalized consumption and identity transformations in the field of esports. *Journal of Business Research*, 69(1), 264-272.
- Sezen, T. İ., & Sezen, D. (2011). Dijital oyun tarihinin dönüm noktaları: Oyunlar, yorumlar, teknolojik ve toplumsal gelişmeler. G. Terek-Ünal, & U. Batı içinde, *Dijital Oyunlar (Kendi Dünyanda Yaşa, Bizimkinde Oyna)* (s. 249-286). Derin Yayınları.
- Sherry, J. L., Lucas, K., Greenberg, B. S., & Lachlan, K. (2006). Video game uses and gratifications as predictors of use and game preference. *International Journal of Sports Marketing and Sponsorship*, 3(33), 213-224.
- Sıgır, Ü. (2012). Metaforik liderlik. A. Tabak, H. Şeşen, & T. Türköz içinde, *Liderlikte Güncel Yaklaşımlar ve Uygulamada Kullanılabilecek Ölçekler* (s. 93-110). Detay Yayıncılık.
- Snavely, T. L. (2014). *History and analysis of esports systems*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) The University of Texas at Austin, Faculty of Graduate School, Texas.
- Stenling, A., & Tafvelin, S. (2014). Transformational leadership and well-being in sports: The mediating role of need satisfaction. *Journal of Applied Sport Psychology*, 26(2), 182-196.
- Stogdill, R. (1974). *Handbook of leadership*. MacMillan.
- Sunay, H. (1998). Spor yöneticilerinin nitelikleri ve eğitimi. *Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(1), 59-68.
- Sunay, H. (2009). *Spor yönetimi*. Gazi Kitabevi.
- Surbakti, R. T., Deti, R., & Septina, N. (2023). The impact of leadership on esports team performance. *6th Langkawi International Multidisciplinary Conference*, (s. 30-39). Langkawi.
- Şimşek, M. Ş., Çelik, A., & Akgemci, T. (2015). *Davranış bilimlerine giriş ve örgütlerde davranış*. Eğitim Yayınevi.
- Tabak, A. (2016). Örgütsel liderlik. H. N. Basım, & M. Argan içinde, *Spor Yönetimi* (s. 101-122). Detay Yayıncılık.
- Tabak, A., Şeşen, H., & Türköz, T. (2012). Liderlikte güncel yaklaşımlar (ve uygulamada kullanılabilecek ölçekler). Ankara: Detay Yayıncılık.

- Tan, F. T., Hedman, J., & Xiao, X. (2017). Beyond 'Moneyball'to Analytics Leadership in Sports: An Ecological Analysis of FC Bayern Munich's Digital Transformation. *23th Americas Conference on Information Systems*, (s. 10). Boston.
- Tannenbaum, R., & Schmidt, W. H. (2006). How to choose a leadership pattern. A Hooper içinde, *Leadership Perspectives* (s. 69-79). Routledge.
- Tavacıoğlu, L. (1999). *Spor psikolojisi*. Bağırhan Yayınevi.
- Taylor, F. W. (2016). *Bilimsel yönetimin ilkeleri*. (H. B. Akın, Çev.) Adres Yayınları.
- Taylor, T. L. (2012). Raising the stakes: E-sports and professionalization of computer gaming. MIT Press.
- TCASPB. (2017). Dijital Dünya'da rekabet, e-spor ve topluluk yönetimi çalıştayı sonuç raporu. Türkiye Cumhuriyeti Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.
- TDK. (2024). *Türk Dil Kurumu*. 1.5.2024 tarihinde: <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı.
- Tekin, A. (2016). Serbest zaman bağlamında oyun teorileri. S. Karaküçük içinde, *Rekreasyon Bilimi* (s. 43-66). Gazi Kitabevi.
- Tekin, A., & Zorba, E. (2001). Spor ve rekreasyon organizasyonlarında etkili liderlik. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1(2), 28-36.
- TESFED. (2019). *1. Espor Çalıştayı Sonuç Raporu*. Türkiye E-spor Federasyonu.
- TESFED. (2024). *Türkiye E-Spor Federasyonu*. 1.5.2024 tarihinde: <http://tesfed.gov.tr/Sayfalar/3082/3081/MOBA.aspx#> adresinden alındı.
- Tomiche, F. J. (1978). Sport and health. *World Health*, November.
- Torkildsen, G. (1992). *Leisure and recreation management*. Spon Press.
- Tucker, J. C. (2022). *A study of leadership behaviors in esports contexts*. Utah: (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) Utah State University, Instructional Technology and Learning Sciences, Utah.
- Üçüncüoğlu, M. (2018). *Bilgi toplumunun sportif bir yansıması olarak espor ve modern spor ile etkileşimi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) İstanbul Üniversitesi, Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Üçüncüoğlu, M., & Çakır, V. O. (2017). Modern spor kulüplerinin espor faaliyetlerine ilgi gösterme nedenleri üzerine bir araştırma. *İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4(2), 34-47.

- Van Seters, D. A., & Field, R. H. (1990). The evolution of leadership theory. *Journal of Organizational Change Management*, 3, 29-45.
- Vance, A. R. (2019). Generation Z: Perceptions from today's collegiate athlete on the coach-athlete relationship and its impact on success in athletics. (Yayımlanmamış doktora tezi), Concordia University, College of Education, Portland.
- Venkatesh, A. N. (2020). Leadership 4.0: Leadership Strategies for Industry 4.0. *Solid State Technology*, 63(6), 2709-2713.
- Vroom, V. H., & Jago, A. G. (2007). The role of the situation in leadership. *American Psychologist*, 62(1), 17-24.
- Wagner, M. G. (2006). On the scientific relevance of esports. *Internet Computing and Computer Games Development*, (s. 437-442).
- Weber, M. (2014). *Bürokrasi ve otorite*. (H. B. Akin, Çev.) Adres Yayınları.
- Weiss, T. (2011). Fullfilling the needs of sport consumers: A uses and gratifications perspective. *BLED Association for Information Systems eConference*, (s. 571-580).
- Welty-Peachey, J., Zhou, Y., Damon, Z., & Burton, L. J. (2015). Forty years of leadership research in sport management: A review, synthesis, and conceptual framework. *Journal of Sport Management*, 29(5), 570-587.
- Westerbeek, H., & Smith, A. (2005). *Business leadership and lessons from the sport*. Palgrave MacMillan.
- White, S., & Rezanian, D. (2019). The impact of coaches' ethical leadership behaviour on athletes' voice and performance: The role of accountability. *Sport, Business and Management: An International Journal*, 9(5), 460-476.
- Wilson, R. (2011). *Managing sport finance*. Routledge.
- Yenel, İ. F. (2019). Liderlik. A. Yetim içinde, *Yönetim ve spor* (s. 283-304). Gazi Kitabevi.
- Yetim, A. (1996). Spor yönetiminde liderlik. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1(3), 85-94.
- Yukl, G. (2018). *Leadership in organizations*. Pearson Press.
- Yükçü, S., & Kaplanoğlu, E. (2018). E-spor endüstrisi. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 17. ÜİK Özel Sayısı, 533-550.
- Zohar, D. (2016). *The quantum leader: A revolution in business thinking and practice*. Prometheus Books.

İŞLETMELERDE ÖRGÜT KÜLTÜRÜ VE STRATEJİK YÖNETİM

Örgüt Kültürünün Sürdürülebilir Rekabet Üstünlüğüne Etkisinde
Rekabet Stratejilerinin Aracı Rolü Üzerine Bir Araştırma

Dr. Zeki Tüyen

İŞLETMELERDE ÖRGÜT KÜLTÜRÜ VE STRATEJİK YÖNETİM
Örgüt Kültürünün Sürdürülebilir Rekabet Üstünlüğüne Etkisinde Rekabet Stratejilerinin Aracı Rolü
Üzerine Bir Araştırma
Dr. Zeki Tüyen

Yayın No.: 2215
ISBN: 978-625-393-715-7
E-ISBN: 978-625-393-716-4
Basım Sayısı: 1. Basım, Ekim 2024

© Copyright 2024, NOBEL BİLİMSEL ESERLER SERTİFİKA NO.: 20779

Bu baskının bütün hakları Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.ne aittir.

Yayınevinin yazılı izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.

Nobel Yayın Grubu, 1984 yılından itibaren ulusal ve 2011 yılından itibaren ise uluslararası düzeyde düzenli olarak faaliyet yürütmekte ve yayınladığı kitaplar, ulusal ve uluslararası düzeydeki yükseköğretim kurumları kataloglarında yer almaktadır.

"NOBEL BİLİMSEL ESERLER" bir Nobel Akademik Yayıncılık markasıdır.

Genel Yayın Yönetmeni: Nevzat Argun -nargun@nobelyayin.com-
Genel Yayın Koordinatörü: Gülfem Dursun -gulfem@nobelyayin.com-

Sayfa Tasarım: Süleyman Gezgin -suleyman@nobelyayin.com-
Redaksiyon: Süleyman Gezgin -suleyman-n@nobelyayin.com-
Kapak Tasarım: Sezai Özden -sezai@nobelyayin.com-
Görsel Tasarım Uzmanı: Mehtap Bayraktar Asiltürk -mehtap@nobelyayin.com-

Kütüphane Bilgi Kartı

Tüyen, Zeki.

İşletmelerde Örgüt Kültürü ve Stratejik Yönetim / Zeki Tüyen

1.Basım, XXII + 332 s., 16,5x24 cm. Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-393-715-7

E-ISBN: 978-625-393-716-4

1. Stratejik Yönetim 2. Rekabet Üstünlüğü 3. Örgüt Kültürü

Genel Dağıtım

ATLAS AKADEMİK BASIM YAYIN DAĞITIM TİC. LTD. ŞTİ.

Adres: Bahçekapı Mh. 2465 Sk. Oto Sanayi Sitesi No:7 Bodrum Kat, Şaşmaz/ANKARA

Telefon: +90 312 278 50 77 - **Faks:** 0 312 278 21 65

Sipariş: siparis@nobelyayin.com- **E-Satış:** www.nobelkitap.com - esatis@nobelkitap.com
www.atlaskitap.com - info@atlaskitap.com

Dağıtım ve Satış Noktaları: Alfa, Kırmızı Kedi, Arkadaş, D&R, Dost, Kika, Kitapsan, Nezih, Odak, Pandora, Prefix, Remzi

Baskı ve Cilt: Repro Bir Mat. Kâğ. Rek. Tas. Tic. Ltd. Şti. Sertifika No.: 47381 İvogsan 1518. Sokak 2/30 Mat-Sit İş Merkezi Ostim Yenimahalle/ANKARA

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
İçindekiler.....	vii
Kısaltmalar.....	xiii
Çizelge Listesi.....	xv
Şekil Listesi.....	xxi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

İŞLETME VE İŞLETME YÖNETİMİNE GENEL BİR BAKIŞ	3
1.1. İşletme ve İşletme Yönetimi.....	3
1.2. İşletmeler ile İlgili Temel Kavramlar.....	3
1.2.1. Fayda, ihtiyaç ve istek.....	3
1.2.2. Tüketim.....	4
1.2.3. Mal ve hizmetler.....	4
1.2.4. Müşteri veya tüketici.....	5
1.2.5. Üretim ve üretim faktörleri.....	6
1.2.6. İşletmelerde verimlilik, ekonomiklik, kârlılık ve etkinlik.....	8
1.2.7. İşletmelerin gelir ve giderleri.....	11
1.2.8. İşletmelerin özellikleri.....	12
1.2.9. Yönetim ve işletme yönetimi.....	13
1.2.10. Yönetici ve girişimci.....	15
1.2.11. Örgüt, organizasyon ve işletme.....	19
1.2.12. İşletmelerde çevre kavramı.....	21
1.2.12.1. İşletmelerde iç çevre unsurları.....	22
1.2.12.2. İşletmelerde dış çevre unsurları.....	23
1.3. İşletmelerin Kuruluş Nedenleri.....	29
1.3.1. Bağımsız çalışma isteği.....	29
1.3.2. Fazla para kazanma arzusu.....	29
1.3.3. Miras yoluyla işletme sahibi olunması.....	30
1.3.4. Yeni bir buluş veya fikrin pazara sunulma isteği.....	30
1.3.5. Başka fırsatların bulunmaması.....	30
1.3.6. Toplumsal itibar sağlama arzusu.....	30
1.3.7. Ülke ekonomisine katkı sağlama isteği.....	30

1.3.8.	Kâr ve kazanç sağlama isteği.....	30
1.4.	İşletmelerin Amaçları	31
1.4.1.	İşletmelerin genel amaçları.....	32
1.4.1.1.	Kâr elde etme amacı	32
1.4.1.2.	Topluma hizmet etme amacı	34
1.4.1.3.	İşletme ömrünü sürekli kılma amacı	34
1.4.1.4.	Büyüme amacı.....	35
1.4.2.	İşletmelerin özel amaçları.....	37
1.5.	İşletmelerin Sorumlulukları.....	38
1.5.1.	İşletmelerin sosyal sorumlulukları.....	38
1.5.2.	İşletmelerin ekonomik sorumlulukları.....	38
1.5.3.	İşletmelerin ahlaki sorumlulukları.....	39
1.5.4.	İşletmelerin sahiplerine karşı sorumlulukları	39
1.5.5.	İşletmelerin çalışanlara karşı sorumlulukları	39
1.5.6.	İşletmelerin devlete karşı sorumlulukları	40
1.5.7.	İşletmelerin tüketiciye karşı sorumlulukları	40
1.6.	İşletmelerin Sınıflandırılmaları.....	40
1.6.1.	Üretilen mal ve hizmetin türüne göre işletmeler	41
1.6.2.	Mülkiyetlerine göre işletmeler.....	42
1.6.3.	Büyükliklerine göre işletmeler.....	43
1.6.4.	Hukuki yapılarına göre işletmeler	46
1.6.5.	Ulusal kökenlerine göre işletmeler	60
1.6.6.	İşletmelerarası anlaşmalara göre işletmeler.....	63
1.6.7.	Tüketici türlerine göre işletmeler.....	65
1.7.	İşletmeciliğin Tarihsel Gelişimi	66
1.7.1.	Sanayi devrimine kadar işletmecilik.....	66
1.7.2.	Sanayi devriminden sonra işletmecilik.....	67
1.7.3.	Çağdaş işletmecilik anlayışı	68
1.8.	İşletme Yönetiminin Tarihsel Gelişimi.....	69
1.8.1.	Eski çağlarda yönetim anlayışları.....	69
1.8.2.	Bilimsel yönetim öncesi dönem	71
1.8.3.	Bilimsel yönetim dönemi.....	72
1.8.3.1.	Klasik yönetim kuramı	72
1.8.3.2.	Neo Klasik yönetim kuramı.....	79
1.8.3.3.	Yönetim bilimi yaklaşımı	83
1.8.3.4.	Modern yönetim kuramları.....	84
1.8.3.5.	Post Modern yönetim kuram ve yaklaşımları.....	95
1.8.3.6.	Kaos ve karmaşıklık yaklaşımı.....	101
1.8.3.7.	Post Modern çağdaş kavram ve uygulamalar	102

İKİNCİ BÖLÜM

ÖRGÜT KÜLTÜRÜNÜN KAPSAM, OLUŞUM VE UYGULAMALARI..... 119

2.1. Genel Olarak Kültür Kavramı ve Tanımı	119
2.1.1. Kültür kavramı.....	119
2.1.2. Kültür tanımlarının sınıflandırılması	121
2.1.3. Kültürün unsurları.....	122
2.1.4. Kültürün boyutları	122
2.1.5. Kültürün özellikleri.....	123
2.1.5.1. Kültürün toplumsallık özelliği.....	123
2.1.5.2. Kültürün öğrenilme özelliği.....	124
2.1.5.3. Kültürün değişebilme özelliği	124
2.1.5.4. Kültürün aktarılabilme ve süreklilik özelliği.....	124
2.1.5.5. Kültürün ihtiyaç karşılama özelliği	125
2.1.5.6. Kültürün bütünlleştirici özelliği.....	125
2.1.5.7. Kültürün simgesellik özelliği.....	125
2.1.6. Kültürün işlevleri	125
2.1.7. Kültür ve uygarlık ayrımı	126
2.2. Örgüt Kültürü Kavramına Genel Bir Bakış	127
2.2.1. Örgüt kavramının tanımı.....	127
2.2.2. Örgüt kültürünün tanımı ve özellikleri	128
2.2.3. Örgüt kültürünün kapsamı	132
2.2.4. Örgüt kültürünü oluşturan unsurlar.....	133
2.2.5. Örgüt kültürünün oluşumu ve gelişimi	135
2.2.6. Örgüt kültürünün önemi ve fonksiyonları.....	137
2.2.7. Örgüt kültürünün yararları	138
2.2.8. Örgüt kültürünün boyutları	138
2.2.9. Örgüt kültürü ile ilgili kavramlar	140
2.2.9.1. Örgüt kimliği	140
2.2.9.2. Örgüt imajı	141
2.2.9.3. Örgütsel bağlılık	142
2.2.9.4. Örgüt iklimi	143
2.2.9.5. Örgütsel strateji	144
2.2.9.6. Örgütsel sosyalleşme	145
2.2.9.7. Örgütsel iletişim	146
2.2.9.8. Liderlik	147
2.2.9.9. Yönetim tarzı	149
2.2.9.10. Performans.....	150
2.2.9.11. Örgütsel değişim.....	151
2.2.9.12. Örgütsel öğrenme	152
2.2.9.13. Kurumsallaşma	153

2.2.10.	Örgüt kültürü ve yönetim fonksiyonları ilişkisi.....	154
2.2.10.1.	Örgüt kültürü ve planlama fonksiyonu ilişkisi	154
2.2.10.2.	Örgüt kültürü ve örgütlenme fonksiyonu ilişkisi.....	156
2.2.10.3.	Örgüt kültürü ve koordinasyon fonksiyonu ilişkisi	156
2.2.10.4.	Örgüt kültürü ve yürütme fonksiyonu ilişkisi.....	157
2.2.10.5.	Örgüt kültürü ve denetim fonksiyonu ilişkisi	158
2.2.11.	Örgüt kültürü ve örgütsel etkinlik ilişkisi.....	159
2.3.	Örgüt Kültürü Modelleri.....	160
2.3.1.	Temel örgüt kültürü modelleri.....	161
2.3.1.1.	Burns ve Stalker örgüt kültürü modeli	161
2.3.1.2.	Likert sistem 1-sistem 4 örgüt kültürü modeli.....	162
2.3.1.3.	Quchi'nin z kuramı modeli.....	163
2.3.2.	İkincil örgüt kültürü modelleri	164
2.3.2.1.	Blake ve Mouton'un yönetim ızgarası modeli.....	164
2.3.2.2.	Edgar Schein'in örgüt kültürü modeli	165
2.3.2.3.	Harrison ve Handy'nin örgüt kültürü modeli	166
2.3.3.	Üçüncül örgüt kültürü modelleri	166
2.3.3.1.	Sethia ve Glinow örgüt kültürü modeli	166
2.3.3.2.	Mc Donald ve Ganz'ın örgüt kültürü modeli	167
2.3.3.3.	Cameron ve Quinn'ın örgüt kültürü modeli	168
2.4.	Örgüt Kültürü Sınıflamaları.....	168

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İŞLETMELERDE STRATEJİK YÖNETİM UYGULAMALARI VE SÜRDÜRÜLEBİLİR REKABET ÜSTÜNLÜĞÜ		179
3.1.	İşletmelerde Stratejik Yönetim Uygulamalarına Genel Bir Bakış	179
3.1.1.	Stratejik yönetimin tanımı ve unsurları	180
3.1.2.	Stratejik yönetimin özellikleri ve yararları	181
3.1.3.	Stratejik yönetim süreci ve aşamaları	183
3.1.3.1.	Stratejik analiz aşaması	184
3.1.3.2.	Stratejik yönlendirme aşaması.....	190
3.1.3.3.	Strateji oluşturma aşaması	191
3.1.3.4.	Stratejik uygulama aşaması	195
3.1.3.5.	Stratejik kontrol aşaması	196
3.2.	İşletmelerde Sürdürülebilir Rekabet Üstünlüğü Kavramı.....	197
3.2.1.	Sürdürülebilir rekabet üstünlüğü kavramının tanımı ve unsurları	197
3.2.2.	Sürdürülebilir rekabet üstünlüğünün kaynakları.....	203
3.2.3.	Sürdürülebilir rekabet üstünlüğü ve rekabet stratejileri ilişkisi.....	207
3.2.4.	Ekonomik yaklaşımlar açısından sürdürülebilir rekabet üstünlüğü.....	213
3.2.5.	İşletmelerde sürdürülebilir rekabet üstünlüğü uygulamaları	215

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İŞLETMELERDE ÖRGÜT KÜLTÜRÜNÜN SÜRDÜRÜLEBİLİR REKABET ÜSTÜNLÜĞÜNE ETKİSİNDE REKABET STRATEJİLERİNİN ARACI ROLÜ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA.....	219
4.1. Örgüt Kültürünün Sürdürülebilir Rekabet Üstünlüğüne Etkisi ve Bu Etkide Rekabet Stratejilerinin Aracı Rolünün Araştırılması	219
4.1.1. Araştırmanın amacı ve kapsamı.....	219
4.1.2. Araştırmanın önemi ve özgünlüğü.....	219
4.1.3. Araştırmanın varsayımları ve sınırlılıkları.....	221
4.1.4. Araştırmanın modeli ve hipotezleri	221
4.1.5. Araştırmanın türü.....	225
4.1.6. Araştırmanın evreni ve örnekleme	225
4.1.7. Araştırmanın veri toplama yöntemi	225
4.1.8. Verilerin elde edilmesi ve analize hazır hâle getirilmesi	231
4.1.9. Araştırmada kullanılan ölçme araçları.....	233
4.1.9.1. Örgüt kültürü ölçeği	234
4.1.9.2. Rekabet stratejileri ölçeği	234
4.1.9.3. Rekabet üstünlüğü ölçeği.....	235
4.2. Verilerin Analizinde Kullanılan İstatiksel Yöntemler	236
4.2.1. Geçerlilik ve güvenilirlik analizi bulguları	236
4.2.1.1. Örgüt kültürü ölçeğine ilişkin geçerlilik güvenilirlik analizi	236
4.2.1.2. Rekabet stratejisi ölçeğine ilişkin geçerlilik güvenilirlik analizi	247
4.2.1.3. Rekabet üstünlüğü ölçeğine ilişkin geçerlilik güvenilirlik analizi	253
4.2.2. Sosyo-demografik özelliklere ilişkin analiz bulguları	257
4.2.2.1. Anket araştırmasına katılan çalışanlara ilişkin bulgular	257
4.2.2.2. Anket araştırmasına katılan yöneticilere ilişkin bulgular	266
4.2.3. Örgüt kültürünün rekabet üstünlüğüne etkisinde rekabet stratejilerinin aracı rolü analizi	277
4.2.4. Hipotezlerin doğrulanmasına ilişkin değerlendirme analizi	287
4.3. Sonuç ve Değerlendirme	291
KAYNAKÇA	307
ÖZ GEÇMİŞ.....	331

KAYNAKÇA

- Ablon, J. (1971). Retention of cultural values and differential urban adaptation, *Social Forces*, V: 49, I: 3 (March 1971). pp: 385-396
- Abraham, S. C. (2006). *Strategic planning: A practical guide for competitive success*, United States, Thompson South-Western
- Acar, A. Z. (2010). Lojistik yeteneklerin, strateji-performans ilişkisi üzerindeki rolü: KO-Bİ'ler üzerinde bir saha araştırması, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, C: 24, S: 4
- Acuner, T., Nas, T. İ., Şahin, K., Okan, T. & Birincioğlu, N. (2017). *İşletme*, İstanbul, Beta Basım Yayın
- Adler, N. J. (2008). *International dimension of organizational behavior*, 2 nd edition, Belmont California, Wadsworth Publishing Company
- Akat, İ., Budak, G. & Budak, G. (1994). *İşletme yönetimi*, İstanbul, Beta Yayınları
- Akgemci, T. & Güleş, H.K. (2010), *İşletmelerde stratejik yönetim*, Ankara, Gazi Kitapevi Yayını
- Akgemci, T. (2015), *Stratejik yönetim*, Ankara, Gazi Kitapevi Yayınları
- Akıncı, Z. B. (2001). İnsan kaynakları yönetimi etkinliğinde iletişim odaklı bir yaklaşım, *İzmir, E.Ü. İletişim Fakültesi Yayınları* No: 13
- Akıncı, A. (2011), Sürdürülebilir rekabet üstünlüğünün sağlanmasında inovasyonun üretim maliyetlerine etkisi ve ampirik bir uygulama, *Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı*
- Aktan, C.C. (2013). Kurumsal Şirket Yönetimi, *Organization ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, C: 5, S:1, s:150-180
- Aktepe, E. (2016). *Genel İşletme*, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık
- Akyel, R. & Marşap, A. (2010), Organizasyonlarda stratejik insan kaynağının yönetsel denetim sürecinde eğitimi ve geliştirilmesi, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 27,
- Alayoğlu, N. (2010), Rekabet üstünlüğü sağlamada insan kaynakları ve rekabet stratejileri uyumunun önemi, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 17, ss: 27-49
- Albanese, R. (1988). *Management*, South Western Publication, Cincinnati, Ohio
- Aldag, R. & Stearns, T. (1987). *Management*, South Western, Cincinnati,
- Alleire, Y. & Firsiotu, M. F. (1984), *Theories of organizational culture, organization studies*, 1984, 5/3
- Allen, R. S. & Helms, Marilyn M. (2006), Linking strategic practices and organizational performance to Porter's Generic Strategies, *Business Process Management Journal*, V:12, No:4, pp: 433-454

- Allen, N. J. & Meyer, J. P. (1990), The measurement and antecedents of affective, continuance and normative commitment to the organization, *Journal of Occupational Psychology*, V:63
- Altay, H. (2005). Örgüt kültürü: Örgütsel davranış boyutlarından seçmeler, Ankara, Nobel Yayınları
- Alvesson, M., (2002), *Understanding organizational culture*, Sage Publications, 1 st Edition
- Ansoff, H. I. (1965). *Corporate strategy: An analytic approach to business policy for growth and expansion*, New York, NY: Mc Graw Hill
- Ansoff, H. I. (1971). *Corporation strategy*, Pelican Books
- Ansoff, H. I. (1988). *The New corporate strategy*, New York, Wiley Publication
- Apaydın, F. (2009), Kurumsal teori ve işletmelerin kurumsallaşması, *C.Ü.İİBF Dergisi*, Cilt:10, Sayı: 1
- Appleby, R. C. (1994). *Modern business administration*, Financial Times Pitman Publishing, London, 6 th edition
- Applewhite, P. B. (1965). *Organizational behavior*, Englewood Cliffs, N.J: Prentice-Hall
- Arıcı, E.D. (2008), Rekabet stratejisi, örgüt yapısı ve performans ilişkilerinin gıda perakende sektörü bağlamında araştırılması, Doktora tezi, Akdeniz Üniveristesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Aslan, Ş. (2013), *Geçmişten Günümüze Liderlik Kuramları*, Konya, Eğitim Kitapevi Yayını
- Atay,O.(2002),Örgüt kültürü ve süreci, <http://iktisat.uludag.edu.tr/dergi/3/atay2.html>
- Bain, J. S. (1956). *Barriers to new competition*, Cambridge, MA: Harward University Press
- Bakan, İ., Büyükbeşe T. & Bedestenci, Ç. (2004), *Örgüt kültürü teorik ve ampirik yaklaşım*, İstanbul, Aktüel Yayınları
- Balay, R. (2000), *Yönetici ve öğretmenlerde örgütsel bağlılık*, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım
- Bamberger, I. (1989). *Developing competitive advantage in small and medium-size firms*, *Long Range Planning*, V: 22, I: 5, pp: 80-88
- Banker, R., Mashruwala, R. & Tripathy, A. (2007). *Generic strategies and sustainability of financial performance*, Management Accounting Section Midyear Meeting, January 5-6, Texas
- Baransel, A. (1979). *Çağdaş yönetim düşüncesinin evrimi*, 2 nci Basım, İstanbul, İ.Ü. İşletme Fakültesi Yayını No: 163
- Baransel, A. (1993). *Çağdaş yönetim düşüncesinin evrimi, klasik ve neo klasik örgüt teorileri*, C:1, İst.Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayını, No: 257, İstanbul
- Barney, J. B. (1986). *Types of competition and the theory of strategy: Toward an integrative framework*, *Academy of Management Review*, V: 11, I: 4, pp: 791-800
- Barney, J. B. (1986), *Organizational culture: Can it be a source of sustained competitive advantage*, *Academy of Management Review*, V: 11(3), pp: 656-665
- Barney, J. B. (1991), *Firm resources and sustained competitive advantage*, *Journal of Management*, V:17, I: 1, pp: 99-120

- Barney, J. B. (2001). Resource-Based theories of competitive advantage: A ten year retrospective on the resource-based view, *Journal of Management*, I: 27, pp: 643-650
- Baron, R. M. ve Kenny, D. A. (1986). The moderator-mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic and statistical considerations, *Journal of Personality and Social Psychology*, V: 51, I : 6, pp: 1173-1182
- Barton, S. L, Hill, S. C. & Sundaram, S. (1989). An empirical test of stakeholder theory predictions of capital structure, *Financial Management*, V: 18, I: 1, pp: 36-44
- Barutçugil, İ. (2002). Performans yönetimi, İstanbul, Kariyer Yayıncılık,
- Bassis, M. S., Gelles, R. J. & Levine, A. (1984). *Sociology*, New York, Random House
- Bate, P. (1984), *The Impact of organizational culture on approaches to organizational problem-solving*, *Organization Studies*, 1984, 5/1
- Bate, P. (1994), *Strategies for culture change*, Butterworth-Heinemann Ltd.
- Baymur, F. (2004). Genel Psikoloji, İstanbul, İnkilap Kitapevi
- Beal, R. M. (2000). Competing effectively: Environmental scanning, competitive strategy and organizational performance in small manufacturing firms, *Journal of Small Business Management*, V: 38, I: 1, pp: 27-47
- Becerikli, S. Y. (1999). Örgüt kültürü oluşumunda örgüt içi iletişimin rolü, Ankara, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Berberoğlu, G. N. (1985). *Örgütsel Etkinlik*, Eskişehir A.Ü.İ.İ.B.F Dergisi, C: 3, S: 1, 125-130
- Berberoğlu, G. N. (1990). Örgüt kültürü ve yönetsel etkinliğe katkısı, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi, C: VIII, S: 1-2, 153-161
- Berberoğlu, G.N., Besler, S. & Tosun, H.Z. (2000). Örgüt kültürü (Anadolu Üniversitesi İİBF Örgüt Kültürü Araştırması, Eskişehir Anadolu Üniversitesi İİBF Dergisi, C:XIV, S:1-2, 29-52
- Biesanz, J. & Biesanz, M. (1968). *Modern society*, 3.B. Englewood Cliffs, N.J. Prentice Hall Inc
- Birdal, İ. (1986). İşletme Ekonomisi, İstanbul, Çağlayan Kitapevi,
- Blackerby, P. (1994). History of strategic planning, *Armed Forces Comoptroller*, V: 39, I: 1, pp: 23-24
- Bobbitt, R., Breinholt, R., Doktor, R. & Mcnaul, J (1974). *Organizational behavior: Understanding and prediction*, Prentice Hall
- Bolat, T., Seymen, O. A., Bolat, O. İ., & Erdem, B. (2016), *Yönetim ve organizasyon*, Ankara, Detay Yayıncılık
- Boone, L. E. & Kurtz, D. L. (1996). *Contemporary Business*, 8 th Ed., Orlando, The Dryden Press
- Boone, L. E. & Kurtz, D. L. (2013). *Çağdaş İşletme*, Çeviri: A. Yalçın, Ankara, Nobel Yayıncılık
- Bossidy, L. (1993). A master class in radical change, *Fortune*, December 1993, I: 13, pp: 42
- Bowman, C. (1990). *The essence of strategic management*, Prentice Hall

- Brides, W. (1994). The end of the job, Fortune, I: 130, September 1994
- Brown, A. (1998). Organizational Culture, St.İves, Finansal Times Pitman Publishing
- Budak, G. & Budak, G. (2018). İşletme Yönetimi, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık
- Burns, T. & Stalker, G. M. (1911). The management of innovation, London, Tavistock Publication
- Büyüköztürk, Ş. (2009). Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı, 10 ncu baskı, Ankara, Pegem Akademi Yayıncılık
- Büyüköztürk, Ş. (2010). Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı, 11 nci baskı, Ankara, Pegem Akademi Yayıncılık
- Byars, L. L. (1984). Strategic management: Planning and implementation, New York, Harper and Row Publication
- Byars, L. L. (1987). Organizational philosophy and mission statements, Planning Review, V: 15, I: 4, pp: 32-36
- Byrd, T. A. & Turner, D. E. (2001). An exploratory examination of the relationship between flexible IT infrastructure and competitive advantage, information & management, V: 39, I: 1, pp: 41-52
- Chamberlin, E. & Robinson, J. (1933). The economics of imperfect competition
- Chase, R., Aquilano N & Jacobs R. (1998). Production and operations management, manufacturing and services, 8th Ed. Irwing McGraw Hill
- Cameron, K. S. & Quinn, R. S. (1992). Report on diagnosing and changing organizational culture, Massachusetts: Adison-Wesley
- Cameron, Kim S. & Quinn Robert E. (2017). Örgüt kültürü, örgütsel tanı ve değişim (rekabetçi değerler modeli), Ankara, Pegem Akademi Yayını
- Camp, R. C. (1989). Benchmarking, the search for industry best practice that lead to superior performance, ASQC Quality Pres, Milwaukee
- Carrell, M. R., Jennings, D. & Heavrin, C. (1997). Fundamentals of organizational behavior, New Jersey, Prentice Hall International Inc
- Carton, R. B. & Hofer, C. W. (2006). Measuring organizational performance; metrics for enterpreneursip strategic management research, U.S.A., Edward Elgar Publishing
- Catton, W. R. (1964). The development of sociological thought, Rubert E.L. Faris, Handbook of modern sociology, Chicago, Rand McNally and Company
- Chen, Y. S., Lai, S. B. & Wen, C. T. (2006). The influence of green innovation performance on corporate advantage in Taiwan, Journal of Business Ethics, V: 67, pp: 331-339
- Choe, K., Booth, D. & Hu, M. (1997). Production competence and its impact on business performance, Journal of Manufacturing Systems, V: 16, I: 6, pp: 409-421
- Claessens, S & Fan, J.P. (2002). Corporate Governance in Asia: A Survey, International Review of Finance, V: 3, I: 2, pp: 71-103
- Cooke, R. A. & Rousseau, D. M. (1988). Behavioral norms and expectations: A quantative approach to the assesmant of organizational Culture, Group and Organization Studies, V: 13, I: 3, pp: 245-273

- Coşkun, R., Altunışık, R., Bayraktaroğlu, S. & Yıldırım, E. (2015). Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri SPSS uygulamalı, Sakarya, Sakarya Kitapevi Yayını
- Coyle, J. (1995). The soft side challenges of the virtual corporation, *Human Resources Planning*, V: 18, I: 1, pp: 41-42
- Cravens, D.H., Shipp, S.H. & Cravens, K.S. (1994). Reforming the traditional organizations: The mandate of developing networks, *The Journal of Business Horizons*, July-August 1994, pp:21-23
- Cubbin, J. & Geroski, P. (1987). The convergence of profits in the long run: Inter-firm and inter-industry comparisons, *The Journal of Industrial Economics*, V: 35, I: 4, pp: 427-442
- Çetin, M. Ö. (2004). Örgüt kültürü ve örgütsel bağlılık, Ankara, Nobel Yayınevi
- Çetin, C. (2015). Temel işletmeciliğe giriş, İstanbul, Beta Basım Yayım
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. & Büyüköztürk, Ş. (2016). Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları, Ankara, Pegem Akademi Yayınları
- Danışman, A. (2002). Culture and structure in organizations: Investing the effects of industry and contextual factors on their relationship across Turkish And Canadian Firms, Adana, Çukurova Üniversitesi, Doctorate Dissertation, Institute Of Social Sciences, Department Of Business
- Daft, R. L. (2010). *Management, USA*, South Western Cengage Learning
- David, F. R. (2007). *Stratejic management concepts and cases*, 11th Edition, NJ: Prentice Hall
- Davidson, S. (2001). Seizing the competitive advantage, *Community Banker*, V: 10, I: 8, pp: 32-47
- Davis, K. (1987). *Human behavior at work: Organizational behavior*, 6 th edition, Mc Graw Hill Book Company
- Day, G. S. (1984). *Strategic market planning: The pursuit of competitive advantages*, Minneapolis: West Publishing Co.
- Deal, T. E. & Kennedy, A. A. (1982). *Corporate culture: The rites and rituals of corporate life*, Reading, Addison Wesley Publishing Company
- Deal, T. E. & Kennedy, A. A. (2000). *Corporate Culture: The Rites And Rituals Of Corporate Life*, New York, Basic Books
- Deitzer, B., Shilliff, K. & Jucius, M. (1979). *Comtemporary management concepts*, Grid Publishing, Inc.
- Denison, R. D. (1990). *Corporate culture and organizational effectiveness*, New York, John Wiley,
- Denison, R. D. & Mishra, A. K. (1995). Toward a theory of organizational culture and effectiveness, *Organization Science*, V: 6, I: 2, (March-April), pp: 204-233
- Denison, R. D., Haalad, S. & Goelzer, P. (2003). Corporate culture and organizational effectiveness: Is there a similar pattern around the world ?, *Advance in Global Leadership*, V:3, pp: 205-227, www.researchgate.net

- Dess, G. G. & Davis, P. S, (1984). Porter's (1980) generic strategies as determinants of strategic group membership and organizational performance, *The Academy of Management Journal*, V: 27, I: 3, pp: 467-488
- Dess, G. G. & Robinson, R. B. (1984), Measuring organizational performance in the absence of objective measures, *Strategic Management Journal*, I:5, pp: 265-273
- Dessler, G. (1979). *Management fundamentals: A framework*, 2nd Edition, Reston Pub Co.
- Devinney, T. N & Davis, J. (1996). The essence of corporate strategy, <http://www.agsm.unsw.edu.au/timdev/toc.htm>. den aktaran Güleş Hasan K, Bülbül Hasan (2004), *Yenilikçilik*, Nobel Yayınları, Ankara, s: 125
- De vries, M. F. R. K. & Miller, D. (1984). *The neurotic organization*, London, Jossey Bass Publication
- De vries, M. F. R. K. & Miller, D. (1986). Personality, culture and organization, *Academy of Management Review*, V: 11, I: 2, pp: 6-17, pp: 268-277
- De Vres, M. F. R. K. & Miller, D. (1988). *Unstable at the top inside the troubled organization*, Nal Books, New American Library
- Diñçer, Ö. (2013). *Stratejik yönetim ve işletme politikası*, İstanbul, Alfa Basım Yayım Dağıtım
- Diñçer, Ö. & Fidan, Y. (2017). *İşletme yönetimine giriş*, İstanbul, Alfa Basım Yayın
- Doğan, B. (2012). *Örgüt kültürü*, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım
- Doğan, E. Ş. (2013). *Örgüt kültürü ve örgütsel bağlılık*, İstanbul, Türkmen Kitabevi Yayını
- Doğan, M. (2014). *İşletme ekonomisi ve yönetimi*, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık
- Donnelly, J. H., Gibson, J. I. & Ivanchevich, J. M. (1984). *Fundamentals of management*, 5th Ed., Teksas, Business Pub. Inc.
- Downey, K. H., Hellrigel, D. & Slocum, J. W. (1975). Congruence between individual needs, organizational climate, job satisfaction and performance, *Academy of Management Journal*, V: 1, I: 18, pp:148-149
- Downey, S. M. (1987). The relationship between corporate culture and corporate identity, *Public Relations Quarterly*, V: 31, I: 4, pp: 7-12
- Draft, R. I. (2008). *New era of management*, 2nd Edition, USA, Thomson South Western
- Drake, R. I. & Smith, P. J. (1990). *Sanayide davranış bilimleri, Çeviren: Kemal Tosun ve Diğerleri*, İstanbul, İ.Ü. İşletme Fakültesi İşletme İktisadı Enstitüsü Yayını
- Dröge, C., Vickery, S. & Markland, R. E. (1995). Sources and outcomes of competitive advantage: An exploratory study in the furniture industry. *Decision Sciences*, V: 25, (5-6), pp: 669-689
- Duncan, R. B. (1972). Characteristics of organizational environments and perceived environmental uncertainty, *Administrative Science Quarterly*, V:17, I: 3 pp: 313-325
- Durant, W. (2007). *Medeniyetin temelleri*, İstanbul, Erguvan Yayınları
- Durmaz, O. (2010). *Örgüt kültürünün örgütsel bağlılık üzerine etkisi: Analitik bir inceleme*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilimdalı

- Emery, F. E. & Trist, E. (1971). The casual texture of organizational environments, personnel management and organization development (Eds. W. French and D. Hellriegel, Houghton Mifflin, 1971) içinde
- Erdem, R. & Çukur C. Ş. (2007), Toplumsal kültürün örgüt kültürüne yansımaları (Kültürel bağlamda yönetsel ve örgütsel davranış), Ankara, Türk Psikologlar Derneği Yayını
- Eraslan, İ. H. (2008). The effects of competitive strategies on firm performance: A study in Turkish textile and apparel industry considering the mediating role of value chain activities, Doktora Tezi, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Erdem, O. & Dikici, M. (2009). Liderlik ve kurum kültürü etkileşimi, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 8, Sayı: 29, ss: 198-213
- Erdoğan, İ. (1975). Kültürün yönetim fonksiyonlarının uygulanmasına etkisi, İstanbul Üniversitesi.İşletme Fakültesi Dergisi, C: 4, S:1, 241-256
- Erdoğan, İ. (1975). Kültürün yönetim fonksiyonlarının uygulanmasına etkisi ve faktör analizi yöntemi ile bir araştırma, İstanbul, İstanbul Teknik Üniversitesi Yayını
- Erdoğan, İ. (1994). İşletmelerde davranış, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım
- Eren, E. (1997). İşletmelerde stratejik yönetim ve işletme politikası, İstanbul, Der Yayınları
- Eren, E. (2001). Yönetim ve organizasyon (Çağdaş ve küresel yaklaşımlar),Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş., 5 nci Baskı, İstanbul
- Eren, E. & Özdemirci, A. (2018). Stratejik yönetim ve işletme politikası, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım, 10. Baskı
- Eren, E. (2015). Örgütsel davranış ve yönetim psikolojisi, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım
- Erkutlu, H. V. (2018). Örgütsel davranış, Ankara, Akademisyen Kitapevi Yayını
- Erkmen, T. (2010), Örgüt kültürü, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım Yayını
- Eroğlu, F. (1996). Davranış bilimleri, İstanbul Beta Basım A.Ş.
- Ertürk, M. (2013). İşletmelerde yönetim ve organizasyon, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım
- Etzel, M. J., Walker, B. J. & Stanton, W. J. (2001). Marketing, 12 th ed. Boston, Mc Graw Hill-İrwin
- Fahey, L. (1989). Discovering your firm's strongest competitive advantages in the strategic planning management, Reader, pp: 18-22, Eds. Fahey, L., New Jersey, Prentice Hall Inc., Englewood Cliffs
- Fayol, H. (2012). Genel ve endüstriyel yönetim (Çeviren: M.Asım Çalıköğlü), Adres Yayınları, Ankara
- Ferman, C. (1983). İşletme iktisadı ders notları, İstanbul, İ.Ü. İktisat Fakültesi
- Feurer, R. & Chaharbaghi, K. (1994). Defining competitiveness: A holistic approach, management decision, V: 32, I: 2, pp: 49-58
- Fichter, J. (2002). Sosyoloji nedir ?, Çev: Nilgün Çelebi, Ankara, Anı Yayıncılık
- Fişek, K. (1979). Yönetim, Ankara, A.Ü. Siyasal Bilimler Fak.Yayını

- Ford, R. C., Armandi, B. R. & Heaton, C. P. (1988). Organization an intergrative approach, Harper and Row
- Fox, J. J. (2014). Nasıl sert rekabetçi olunur? Çev: Barış Satılmış, İstanbul, Pegasus Yayınları
- Freeman, R. E. & Philips, R. A. (2002). Stakeholder theory: A libertarian defense, Business Ethics Quarterly, V: 12, I: 3, pp: 331-349
- French, W. L., Kast, F. E. & Rosenberg, J. E. (1985). Understanding human behavior in organizations, New York, Harper & Row Publishers
- Furnham, A. & Gunter, B. (1993). corporate assesment, auditing and company's personality, New York, Routledge Publishers
- Garvin, D. (1993). Building a learning organization, Harward Business Review, V: 71, I: 4, pp: 79-89
- Gaspa, J. E. (2006). Introduction to business, USA, Houghton Mifflin Com.
- Genç, N. (2007), Yönetim ve organizasyon, Ankara, Seçkin Yayıncılık
- George, J. & Jones, G. R. (1999). Understanding and managing organizational behavior, New York, Second Edition
- Ghemawat, P. (2002). Competition and business strategy in historical perspective, Business History Review, V: 76, I: 1, pp: 37-74
- Goffe, R. & Jones, G. (1998). The character of a corporation, New York, Harper Business
- Goffe, R & Jones, G. (2001). Organizational culture: A sociological perspective, the international handbook of organizational culture and climate (Ed. Cooper, Carry I vd) New Jersey, John Wiley and Sons
- Goffe, R. & Jones, G. (2000). The character of corporation, çev.Kıvanç Kutmandu, Ankara, Kapital Medya Hizmetleri.
- Gordon, G. G. & Di Tomaso, N. (1992). Predicting corporate performance from organizational culture, Journal of Management Studies, V: 29, I: 6, pp: 783-798
- Gökalp, Z., (2006), Türkçülüğün esasları, İstanbul, Bordo Siyah Klasik Yayınları
- Göktaş, A. (2019). Sürdürülebilir rekabet üstünlüğünü sağlamada rekabet stratejileri ve yenilik yönetiminin rolü, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı
- Glueck, W. (1980), Business policy and stratejic management, Tokyo, McGraw Hill Int.Book Company
- Grant, R. M. (2010). Contemprory strategy analysis, Chichester, John Wiley and Sons
- Grant, R. M. & Jordan, J. (2014). Stratejinin temelleri, Çev: Gamze SART, İstanbul, Nobel Yayınları
- Gratton, I. (1999). People processes as a source of competitive advantage, Strategic Human Resource Management, Oxford University Press
- Graves, D. (1986). Corporate culture, diagnosis and change, New York, St. Martin's Press
- Gray, J. & Starke, F. (1977). Organizational behavior concepts and applications, USA, Charles Merill Publication Co.

- Greenberg, J. & Baron, R. A. (1993). Behavior in organizations, A.Division of Simon and Schuster Inc.
- Greengard, S. (1995). Discover best practices through benchmarking, Personel Journal, November 1995, pp: 65
- Gross, W. & Shichman, S. (1987). How to grow an organizational culture, Personnel, V: 9, I: 64, pp: 52-56
- Güçlü, N. Örgüt kültürü, <http://www.manas.kg/pdf/sbdpdf6/Guclu>
- Gürbüz, S & Şahin, F. (2016). Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri, 3. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık
- Gürdoğan, A. & Yavuz, E. (2013). Turizm işletmelerinde örgüt kültürü ve liderlik davranışı etkileşimi: Muğla ilinde bir araştırma, Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, C: 24, S: 1, ss: 57-69
- Güvenç, B. (1979). İnsan ve kültür, İstanbul, Remzi Kitapevi
- Güvenç, B. (1996). İnsan ve kültür, İstanbul, Remzi Kitapevi
- Hairs, J. F., Anderson, R. E., Tatham, R. L. & Black, W. C. (1998). Multivariate data analysis (5 th Ed.) New Jersey, Prentice Hall
- Hall, S. (2001). "Cultural studies", new dimensions of culture and the impact of the structuralisms, Ed. Jeffrey C. Alexander, Steven Seidman, The New Social Theory Reader, London: Routledge
- Hambrick, D. C. (1983). High profit strategies in mature capital goods industries: A contingency approach, Academy of Management Journal, V: 49, I: 4, pp: 687-707
- Hambrick, D. C. (1983). Some tests of the effectiveness and functional attributes of Miles and Snow's Strategic Types, Academy of Management Journal, V: 26, I: 1, pp: 5-26
- Hamel, G. & Prahalad C. K. (1994). Competing for the future, Boston Harvard Business School Press
- Hamel, G. (1994). The concept of core competence, In: Hamel G., Heene A, Editors, competence based competition, Chichester:Wiley
- Hammer, M. (1990). Reengineering Work: Don't Automate, Obliterate, Harvard Business Review, July-August 1990, PP: 107
- Hammer, M. & Champy, J. (1993). Reengineering the corporation: Harper Books, N.Y.
- Hampden Turner, C. & Trompenaars, F. (2020). Riding the waves of culture: Understanding diversity in global business, Boston Nicholas Brealey Publishing
- Hampton, D. R. (1977). Contemporary management, Mc Graw Hill
- Handy, C. B. (1985). Understanding organizations, 3 rd Edition, Harmondsworth: Penguin,
- Handy, C. (1995). Trust and the virtual organization, Harvard Business Review, May-June 1995, pp: 44-45
- Harrison, F. (1974), Management and organizations, Houghton Mifflin Co. Boston
- Harrison, F. (1978). Management and organizations, Houghton Mifflin Co. Boston
- Harrison, R & Stokes, H. (1992). Diagnosing organizational culture, San Francisco: Pfeiffer

- Hashem, A. & M. Salina D. (2018). Organizational culture and sustainable competitive advantage in manufacturing compaines in Bahrain, 12, No: 2, pp: 431-440
- Hatch, M. J. (1997). Organization theory: Modern, symbolic and postmodern perspectives, Oxford University Press
- Heizer, J & Render, B. (1999). Operation management, Prentice Hall, 5. Ed.
- Herskovits, M. J. (1955). Cultural anthropology, 3.B. New York, Alfred A. Knoph
- Hofer, C. W. & Schendel, D. (1978). Strategy formulation: Analytical concepts, St. Paul, Minnesota, West Pub.
- Hofstede, G. (1998). Identifying organizational subcultures: An empirical approach, Journal of Management Studies, V: 35, I: 1, pp: 1-12
- Hofstede, G. (2001). Culture's consequences: Comparing values, behaviors, institutions and organizations across nations, London, Sage Publication
- Hofstede, G., Neuijen, B., Ohayv, D. D. & Sanders, G. (1990). Measuring organizational cultures: A qualitative and quantative study across twenty cases, Administrative Science Quarterly, V: 35, I: 2
- Hofstede, G. (1994). Cultures and organizations: Intercultural cooperation and its importance for survival, software of the mind, Harper Collins Business
- Hood, C. (1998). The art of the state: Culture, rhetoric ve public management, Oxford, Clarendon Press
- Higgins, J. M. & Vincae, J. W. (1993). Strategic management, text and cases, Orlando, Dreyden Press
- Hill, C. W. L. & Jones, G. R. (1989). Strategic management: An integrated approach, Boston Houghton, Mifflin Company
- Hitt, M. A., Middlemist, R. D. & Mathis, R. L. (1989). Management concept and effective practice, third edition, New York: West Publishing Company
- Hitt, M. A., Ireland, R. D. & Hoskisson, R. E. (1999). Strategic management: competitiveness and globalization, 3 rd ed. Cincinnati Ohio, South-Western College Publication
- Hu, Y. S. (1995). The International transferability of the firm's advantages, California Management Review, V: 37, I: 4, pp: 73-88
- Huge, E. & Bowditch, J. (1977). Behavior in organizations: A system approach to managing, 2 nd Ed. Addison-Wesley Pub. Co.
- Hunt, J. G., Osborn, R. & Schermerhorn, J. R. (1997). Organizational behavior, sixth edition, U.S.A., John Wiley & Sons Co.
- Huntington, S. P. (2000), Medeniyetler çatışması, İstanbul, Vadi Yayınları
- Hussey, D. (1998). Strategic management, Butterworth Heinemann, 4 th Ed.
- Işık, C. & Keskin, G. (2013). Bilgi ekonomilerinde rekabet üstünlüğü oluşturulması açısından inovasyonun önemi, Atatürk Üniversitesi İİBF Dergisi, V: 27, I: 1, pp: 41-57
- Immegart, G. & Pilecki, F. (1973). An introduction to systems fort the educational administrator, Addison Wesley Pub Co.
- İbicioğlu, H. (2000), Örgütsel bağlılıkta paradigmatik uyumun yeri, İzmir, D.E.Ü.İ.İ.B.F. Dergisi, C:15, S:1, ss: 18

- İçli, G. (2009), *Sosyolojiye giriş*, Ankara, Anı Yayınları
- İsaac, A. (1947). *İşletme iktisadı*, Çeviri: Orhan Tuna, Cilt: 1, İstanbul, İ.Ü. İktisat Fakültesi Yayını
- İslami, X., Mustafa, N. & Latkovik, M. T. (2020). Linking Porter's Generic Strategies to firm performance, *Future Business Journal*, V: 6 I: 3, pp: 1-58,
- İvancevich, J. M. & Matteson, M. T. (1996). *Organizational behavior and management*, Irwin McGraw-Hill
- Jacobsen, R. (1988). The persistence of abnormal returns, *Strategic Management Journal*, V: 9, I: 5, pp: 415-430
- James, L. R. & Brett, J. M. (1984). Mediators, moderators and tests for mediation, *Journal of Applied Psychology*, I: 69, pp: 307-321
- Jacobsen, R. (1992). The Austrian school of strategy, *Academy of Management Review*, V: 17, I: 4, pp: 782-807
- Jennifer, M. G. & Jones, G. M. (1999). *organizational behavior*, second ed., an imprint of edition, Wesley, USA, Longman Inch
- Jennis, D. F., Rajaratman, D. & Lawrence, F. B. (2003). Strategy performance relationship in service firms a test for equifinality, *Journal of Managerial Issues*, V: 15, I: 2, pp: 208-220
- Jensen, M.C. & Meckling, W.H. (1976). Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure. *Journal of Financial Economics*, s: 3(4), pp: 305-359.
- Jones, G. R. (2013). *Organizational theory, design and change*, London, Pearson Education Inc.
- Joseph, O. O. & Kibera, F. (2019). Organizational culture and performance: evidence from microfinance institutions in Kenya, *SAGE Open Journals*, <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/2158244019835934>
- Kabure, L. & Ragui, M. (2020). Porter's Generic Strategies and performance of selected automotive firms in Nairobi City County Kenya, *International Journal of Business*, V: 2, I: 2, pp: 8-31
- Kak, A. Sushil (2002). Sustainable competitive advantage with core competence: A review, *Global Journal of Flexible Systems Management*, V:3, I:4 pp: 23-38
- Kalaycı, Ş. (2014). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*, Ankara, Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti. (6.Baskı)
- Kan, A. & Akbaş, A. (2005). Lise öğrencilerinin kimya dersine yönelik tutum ölçeği geliştirme çalışması, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C: 1, S: 2, ss: 227-237
- Kaplan, R. & Norton, D. (1992). The balanced scorecard-measures that drive performance, *Harvard Business Review*, V: 70, I: 1, pp: 71-79
- Karadağ, O. (2014). *Stratejinin yazılı kaynakları: erken öncüler, 1-Sümerler ve sonrası*, İstanbul, Berikan Yayınevi
- Karagöz, Y. (2017). *SPSS ve AMOS uygulamalı nicel nitel karma bilimsel araştırma yöntemleri ve yayın etiği*, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti

- Karacıoğlu, F. & Timuroğlu, K. M. (2004). Örgüt kültürü ve liderlik, Atatürk Üniversitesi İİBF Dergisi, C:18, S:1-2, ss: 319-338
- Karnani, A. (1984). Generic competitive strategies: An analytical approach, Strategic Management Journal, V:31, pp: 802-827
- Kats de Vries, M.F.R & Miller, D. (1988). Unstable at the top-inside the troubled organization, Nal Books, New American Library
- Kavrakoğlu, İ., Gedik, S. & Balkır, M. (2002). Yeni rekabet stratejileri ve Türk sanayisi, İstanbul, TÜSİAD Yayınları
- Kay, J. (1993). The structure of strategy, Business Strategy Review, V: 4, I: 2, pp: 17-37
- Ke, W. & Wei, K. K. (2008). Organizational culture and leadership in ERP implementation, Decision Support Systems, I: 45
- Keasey, K., Thompson, S. & Wright, M. (Eds). (1997). Corporate governance: Economic and financial issues, OUP Oxford, pp: 7-8
- Kelly, J. (1980). Organizational behavior, it's data, First Principles and Applications, R.D. Irwin
- Keskin, H., Zehir, S. & Ayar, H. (2016). Pazar yönelimi ve firma performansı ilişkisi: Farklılaştırma stratejisinin aracı rolü, Doğuş Üniversitesi Dergisi, C: 17, S: 1, ss: 111-127
- Kızıloğlu, M. & Bayrak Kök, S. (2017). Denison örgüt kültürü modeli üzerine bir araştırma, Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD), Cilt:4, Sayı: 11, ss: 141-159
- Kilmann, R. H., Saxton, M. J. & Serpa, R. (1986). Issues in understanding and changing culture, California Management Review, V: 28, I: 2, pp: 87-94
- Kilmann, R. H. (1982). Getting control of the corporate culture, University of Pittsburgh Graduate School of Business, No: 3, Managing
- Kneller, F. G. (1978). Kültür, kişilik ve eğitim, educational anthropology, an introduction (Çeviri : Mahmut Tezcan), Ankara, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, C: 10, S: 1-4
- Koçel, T. (2014). İşletme yöneticiliği, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım Yayınevi
- Koçyiğit, Y. (2018). Firmaların örgütsel esnekliği, kullandıkları rekabet stratejileri ve algılanan rekabet üstünlüğü arasındaki etkileşim: Türkiye'nin en büyük 500 sanayi işletmesinde bir uygulama, Doktora Tezi, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı
- Koehler, J. W., Anatol, K. W. E. & Applbaum, R. L. (1981). Organizational communication: Behavioral perspectives, U.S.A., Holt, Rinehart and Winston
- Kolasa, J. B. (1979). İşletmeler için davranış bilimine giriş, İstanbul, Fatih Yayınevi
- Kondalkar, V. G. (2020). Organizational behavior, New Delhi New Age International (P) Limited Publishers
- Kono, T. (1990). Corporate culture and long range planning, Long Range Planning, V: 23, I: 4, pp: 11-12

- Kono, T. (1992). Corporate culture and long range planning, Oxford: Strategic management in japanese companies, Pergaman Press
- Kotha, S. & Nair, A. (1995). Strategy and enviroment as determinants of performance: Evidence from the japanese machine tool industry, Strategic Management Journal, V: 16, I: 4, pp: 497-518
- Kotler, P. (1997). Marketing management: Analysis, planning, implementation and control, 9. ed. New Jersey, Prentice Hall International İnc.
- Kotler, P. (2008). A'dan Z'ye pazarlama, İstanbul, Mediacat Yayınları
- Kotrba, L. M, Gillespie, M.A., Schmidt, A.M., Smerek, R.E., Ritchie, S.A. & Denison, D.R. (2011). Do consistent corporate cultures have better business performance? Exploring the interactions, 0(0) pp: 1-22, hum.sagepub.com, DOI: 10.1177/00182671426352
- Kottak, C. P. (2001). Antropoloji: İnsan çeşitliliğine bakış, Ankara, Ütopya Yayınları
- Kotter, J. P. (1990), What leaders really do?, U.S.A., Harward Business Review, V: 68, pp: 103-111
- Kotter, J. P. & Heskett, J. İ. (1992). Corporate culture and performance, New York, The Free Press
- Köse, S., Tetik, S. & Ercan C. (2001) . Örgüt kültürünü oluşturan faktörler, Manisa Celal Bayar Üniversitesi İİBF Yönetim ve Ekonomi Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 1
- Krech, D. & Crushfield, R. S. (1980). Sosyal psikoloji, Çev: Erol Güngör, İstanbul Ötüken Yayınları
- Kline, P. (1994). An easy guide to factor analysis, New York, Routledge
- Kurtuluş, K. (2004). Pazarlama araştırmaları, İstanbul, Literatür Yayıncılık
- Kwantes, C. & Boglarsky, C. (2007). Perceptions of organizational culture, leadership effectiveness and personal effectiveness across six countries, Journal of International Management, I: 13, pp: 204
- Lado, A. A., Boyd, N. G. & Wright, P. (1992). A competency based model of sustainable competitive advantage: Toward a conceptual integration, Journal of Management, V: 18, I: 1, pp: 77-91
- Lahiry, S. (1994). Building commitment through organizational culture, Training & Development, 50-54, 104
- L'Aiman-Smith, (2004). What do we know about developing and sustaining a culture of innavation, What Do We Know Journal Review, 1-5
- Lampel, J. & Mintzberg, H. Customizing customization, Researchgate.net, PP. 1-10
- Laudon, K. C. & Laudon, J. P. (2018). Yönetim bilişim sistemleri (dijital işletmeyi yönetme) çeviri editörü : Uğur Yozgat, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık
- Lawrence, P. & Lorsch, J. (1969). Organization and environment, managing, differentiation and integration, Irwin
- Lewis, P. S., Goodman, S. H. & Frandt, P. M. (1994). Management challenges in the 21 st century, New York: West Publishing Company

- Lim, B. (1995). Examining the organizational culture and organizational performance link, *Leadership and Organization Development Journal*, V: 16, I: 5, pp: 16-21
- Linton, R. (1968). *Le fondement culturel de la personnalite, traduit par: Andre Lyotard*, Paris, Dunot
- Lumpkin, G. T. & Dess, G. G. (2006). The effect of simplicity on the strategy performance relationship: A note, *Journal of Management Studies*, V: 43, I: 7, pp: 1583-1604
- Lundberg, G. A. (1970). *Sosyoloji, Çev: Özer Ozankaya, Cilt I*, Ankara
- Luthans, F. (1981). *Organizational behavior*, 3rd Edition, Mc Graw Hill
- Luthans, F. (2002). *Organizational behavior*, New Jersey, Prentice Hall
- Ma, H. (1999). Anatomy of competitive advantage: A select framework, *Management Decision*, V: 37, I: 9, pp: 709-718
- Macintosh, E. & Doherty, A. (2007). Extending the scope of organizational culture: The external perception of an internal phenomenon, *Sport Management Review*, pp: 45-64
- Marcoulides, G. & Heck, R. (1993). Organizational culture and performance: proposing and testing a model, *Organization Science*, V: 4, I: 2, pp: 209-225
- Marşap, A. (2015), *Sağlıkta stratejik yönetim (Sasyön)*, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım
- Marşap, A. (2010), *Yönetmel sistem (buluşçu) yönetmel sistemin geleceği*, Ankara, Gazi Kitapevi Yayını
- Marşap, A. (2017), *Çağdaş stratejik yönetişim (global strateşim sistemi)*, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım
- Marwick, N. & Fill, C. (1997). Towards a framework for managing corporate identity, *European Journal of Marketing*, V: 31, I: 5, pp: 396-409
- Mason, E. S. (1939). Price and production policies of large scale enterprises, *American Economic Review*, V: 29, I: 1, pp: 61-74
- Max, D. R. (1978). *Organizational goal structures*, West Publishing Co, Minnesota
- Mc Lauhlin, T. J., Blum, L. P. & Robinson, D. M. (1964). *Communication*, Ohio, Charles E. Merrill Books Inc.
- Mc Lean, L. D. (2005). Organizational culture's influence on creativity and innovation: A review of the literature and implication for human resource development, *Advance in Development Human Resource*, V: 7, I: 2, pp: 228-230
- Mc Murray, A. J. (2003). The relationship between organizational climate and organizational culture, *Journal of American Academy of Business Cambridge*, V: 3, I: 1/2, pp: 1-8
- Melliou, M. & Wilson, T. D. (1995). Business process redesign and the UK insurance industry, *International Journal of Information Management*, V: 15, I: 3
- Merill, F. E. (1989). *Society and culture*, Englewood Cliffs, N.J. Prentice-Hall Book Comp.
- Miles, R. E. & Snow, C. C. (1978). *Organizational strategy, structure and process*, New York, Mc Graw Hill
- Miles, R. E. & Snow, C. C. (1978). *Organizational strategy, structures and process*, Tokyo, McGraw-Hill Kogakusha

- Miles, R. E., Snow C. C., Meyer, A. D., Henry J & Coleman, J. (1978). Organizational strategy, structure and process, *The Academy of Management Review*, 3(3), pp: 546-562
- Miles, R. H. (1980). Macro organizational behavior, Goodyear Pub Co., Santa Monica, California
- Miller, D. & Kets de Vries, M.F. (1986). Personality, culture and organization, *The Academy of Management Review*, 11 (2), pp: 266-279
- Mills, D.Q. (1991). Rebirth of the corporation, John Wiley and Sons, N.Y.
- Millstein, I.M. (1998). Corporate governance, improving competitiveness and access to capital in global markets, Paris, OECD Publications
- Mintzberg, H. (1991). Generic strategies, inside, Mintzberg, H. And Quinn, J. B. (1991) *Strategy Progress*, Prentice Hall Int
- Mintzberg, H. (1988). İdeology and missionary organization, the strategy process, context and cases, (Der: Quinn James, Mintzberg Henry, James Robert M.), Prentice Hall Int. Inc.
- Mintzberg, H., Ahlstrand, B. & Lampel, J. (1998). Strategy safari: A guide tour through the wilds of strategic management, The Free Press
- Mirze, K. (2010). İşletme, İstanbul, Literatür Yayınları
- Mizruchi M. S. (1993). Who controls whom? An examination of the relation between management and boards of directors in large american corporations. *Academy of Management Review*, V: 8 I: 3, pp: 426- 435.
- Moles, A. A. (1983). Kültürün toplumsal dinamiği, Çeviren: Nuri Bilgin, İzmir, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, No: 21
- Moran, E.T. & Volkwein, J. F. (1992). , The cultural approach to the formation of organizational climate, *Human Relations*, V: 45, N: 1
- Morgan, C. T. (1984). Psikolojiye giriş, Çev: Hüsnü Arıcı ve Diğerleri, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yayını
- Morgan, G. (2006). Images of organization, Sage Publications
- Mowday, R. T., Steers, R. M. & Porter, L. W. (1979). The Measurement of organizational commitment, *Journal of Vocational Behavior*, I: 14, pp: 224
- Mowday, R. T., Porter, L. W. & Steers, R. M. (1982). Employee-organization linkages: The psychology of commitment, absenteeism and turnover, New York, Academic Press.
- Mueller, D. C. (1988). Profits in the long-run, Cambridge, Cambridge University Press
- Murat, G. & Açıkgöz, B. (2007). Yöneticilerin örgüt kültürü algılamalarına ilişkin Bir Analiz: Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Örneği, *Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C: 3, S: 5, ss: 1-20
- Muth, M. & Donaldson, L. (1998). Stewardship theory and board structure: A contingency approach, *Corporate Governance: An International Review*, V: 6(1), pp: 5-28.
- Navahandi, A. & Malekzadeh, A. (1999). Organizational behavior-the person-organization fit, USA, Prentice Hall Inc.

- Nayyar, P. (1993). On the measurement of competitive strategy: Evidence from a large multiproduct U.S. firm, *Academy of Management Journal*, V:36, I: 6, pp: 1652-1669
- Nef, J. U. (1970). Sanayileşmenin kültür temelleri, (Çev. Erol Güngör), İstanbul, Milli Eğitim Basımevi
- Nelson, D.L. (1987). Organizational socialization: A stress perspective, *Journal of Occupational Behavior*, V: 8, S: 311-324
- Nothnagel, K. (2008). Empirical research within resource based theory a meta analysis of the central propositions, Gabler, Wiesbaden
- OECD, Corporate Governance Principles, 2004
- Oghonna, E. & Harris, L. (2000). Leadership style, organizational culture and performance: Empirical evidence from UK companies, *International Journal of Human Resource Management*, V: 11, I: 4, pp: 766-788
- Okumuş, F., Koyuncu M. & Günlü E. (2014), İşletmelerde stratejik yönetim, Ankara, Seçkin Yayıncılık
- O'Reilly, C. (1989). Corporations, culture and commitment: Motivation and social control in organizations, *California Management Review*, V: 31, I: 4, pp: 9-25).
- O'Reilly, C. A., Chatman, J. & Caldwell, D. (1991). People and organizational culture: A people comparison approach to assessing person-organization fit, *Academy of Management Journal*, V: 3, I: 34, pp: 487-516.
- Quchi, W. (1981). Theory Z: how american business can meet the Japanese Challenge, New York, Avon Books
- Quchi, W. (1982). Theory Z and the schools, *Schools Administrator*, I: 39, pp: 12-19
- Quinn, R. E. & Mc Grath, M. R. (1985). The transformation of organizational cultures: A competing values perspective, Beverly Hills, CA: Sage Publication
- Özbek, M. F. (2011). Örgüt içerisindeki güven ve işe yabancılaşma ilişkisinde örgüte uyum sağlamanın aracı rolü, *Süleyman Demirel Üniversitesi, İİBF Dergisi*, C: 16, S: 16, ss: 231-248
- Özgözü, S. (2017). Kurumsal imaj, örgüt kültürü ve örgütsel özdeşleşme ilişkisi, *Kastamonu, Kastamonu Eğitim Dergisi*, V: 25, N: 2, ss:581-596
- Özkalp, E. (1995). Örgüt kültürü ve kavramsal gelişmeler, *Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Dergisi*, Cilt: 1
- Özkalp, E. & Kırel, Ç. (2018). Örgütsel davranış, Bursa, Ekin Basım Yayın Dağıtım
- Özmutaf, M. N. (2007). Liderliğin örgüt kültürü içinde değişimsel boyutta değerlendirilmesi, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C: 2, S: 2, ss: 83-98
- Özsağır, A. (2007). Bilgi ekonomisi, Ankara, Nobel Yayınları
- Öztürk, L. & Başarı, S. (2002). Yeni ekonomi ve elektronik ticaret: Dünyadaki gelişmeler ve Türkiye açısından bir değerlendirme, *Atatürk Üniversitesi İİBF Dergisi*, C: 16, S: 3-4, s: 1-20

- Pande, P., Neuman, R. P. & Cavanagh, R. R. (2003). Six sigma yolu, Çev: Nafiz GÜDER ve Güneş TOKCAN, Klan Yayınları, İstanbul
- Parnel, J. A. (2010). Competitive strategy and performance in Mexico, Peru and the United States, *Journal of Centrum Cathedra*, V: 3, I: 2, pp: 150-165
- Parsons, T & Shills, E. A. (1951). Towards a general theory of action, Cambridge, Harward University Press
- Parasız, İ. (1998). İktisada giriş, Bursa, Ezgi Kitapevi Yayınları, 5. Baskı
- Pedler, M., Burgoyne, J. & Boydell, T. (1991). The learning company, McGraw Hill, N.Y.
- Peters, T. J. & Waterman, R. H. (1982). In search of excellence: Lessons from America's best-run companies, New York, Harper and Row Publisher
- Peters, T. J. & Waterman, R. H. (1987). Yönetme ve yükselme sanatı, mükemmeli arayış, Çev: Selami Sargut, İstanbul, Altın Kitaplar Yayınevi
- Pettigrew, A. (1979). On studying organizational cultures, *Administrative Science Quarterly*, 24, pp: 570-581
- Petty, M. M., Beadles, N. A., Lowery, C. M., Chapman, D. E. & Connel, D. W. (1995). Relations between organizational culture and organizational performance, *Psychological Reports*, I: 76, pp: 483-492
- Pheysey, D. C. (1993). Organizational cultures: Types and transformations, London, Routhledge
- Porter, M. E. (1980). Competitive strategy techniques for analyzing industries and competitors, New York, The Free Press
- Porter, M. E. (1985). Competitive advantage: Creating and sustaining superior performance, New York, The Free Press
- Porter, M. E. (1979). How competitive forces shape strategy, *Harward Business Review*, 57 (2), pp: 137-145
- Porter, M. E. & Miller, V. E. (1985). How information gives you competitive advantage, *Harward Business Review*, 63(4), pp: 149-160
- Porter, M. E. (1986). Changing patterns of international competition, *California Management Review*, V: 28, I: 2, pp: 9-40
- Porter, M. E. (1998). The competitive advantage of nations, London, Mac Millan Press Ltd.
- Porter, M. E. (2015). Rekabet Stratejisi, sektör ve rakip analiz teknikleri, İstanbul, Agora Kitaplığı
- Posner, B. Z., Randolph, W. A. & Schmidt, W. H. (1987). Managerial values across functions, *Group & Organization Management*, V: 12, I: 4
- Pride, W. M., Hughes R. J. & Kapoor J. R. (2012), *Business*, Eleventh Edition, USA: South Western Cengage Learning
- Reigle, R. F. (2003), *Organizational culture assessment: Development of a descriptive test instrument*, Hunstville, Alabama,
- Reimann, T., Oedewald, P. & Rollenhagen, C. (2004). Characteristic of organizational culture at maintenance units of two Nordic Nuclear Power Plants, *Reliability Engineering and System Safety*, C: 89

- Robbins, S. P. (1994). Örgütsel davranışın temelleri, çev: S.A.Öztürk, Eskişehir, ETAM Yayınları
- Robbins, S. P. & Decenzo, D. A. (2001). Fundamentals of management, New Jersey, Prentice Hall International Editions
- Robbins, S. P. & Judge, T. A. (2007). Organizational behavior, twelveth edition, Upper River, New Jersey, Prentice Hall
- Robbins, S. P., Decenzo, D. A. & Coulter, M. (2013). Fundamentals of management, essential concepts and applications, çeviri: Adem Öğüt, Ankara, Nobel Yayınları Yayın No: 758
- Robbins, S. P. & Judge, T. A. (2017). Örgütsel davranış, (çeviri ed. İnci Erdem) Ankara, Nobel Yayın Dağıtım
- Robinson Jr, R. B. & Pearce II, J. A. (1988). Planned patterns of strategic behavior and their relationship to business unit performance, V: 9, I: 1 (Jan-Feb 1988), pp: 43-60
- Roberts, P. W. (2001). Innovation and firm level persistent profitability: A schumpeterian framework, Managerial and Decision Economics, I: 22, pp: 239-250
- Ross, F. & Murdick, R. (1977). People, provictivity and organizational structure, contemporary readings in organizational behavior, Ed. Fred LUTHANS, McGraw Hill, pp: 122
- Ruizhi, L. & Chaoyang, Xu. (2008). Competitive strategy, firm performance and sustainable competitive advantage: Empirical evidence from Chinese listed companies, Science Research Management, 2008-6, <http://en.cnki.com.cn>, erişim: 10.01.2020
- Sabuncuoğlu, Z. & Tüz, M. (2001). Örgütsel psikoloji, Bursa, Ezgi Yayınevi
- Sabuncuoğlu, Z. & Tokol, T. (2013). Genel işletme, İstanbul, Beta Basım Yayın
- Sargut, S. (1994). Kültürlerarası farklılaşma ve yönetim, Ankara, V Yayınları
- Schein, E. H. (1983). The role of founder in creating organizational culture, Organizational Dynamics, Summer 1983
- Schein, E. H. (1984). Coming to a new awareness of organizational culture, Sloan Management Review, U.S.A. V: 25, I: 2, pp: 3-16
- Schein, E. H. (1988). Organizational culture, MIT Sloan Working Paper, pp: 1-50
- Schein, E. H. (1990). Organizational culture, American Psychologist, V: 45, I: 2, pp: 109-119
- Schein, E. H. (1996). Three cultures of management: The key to organizational learning, Sloan Management, C: 38-(1)
- Schein, E. H. (1997). Organizational culture and leadership, (2 B), San Francisco, Jossey Bass Publishers
- Schein, E. H. (2004). Organizational culture and leadership, San Francisco, 3.edition, Jossey-Bass
- Schein, E. H. (2009). The corporate culture survival guide new and revised edition, San Francisco, Jossey-Bass
- Schein, E. H. (2010). Organizational culture and leadership, San Fransisco, John Willey & Sons

- Scherer, R. F., Wiebe, F. A., Lüther, D. C. & Adams, J. S. (1988). Dimensionality of coping: Factor stability using the ways of coping questionnaire, *Psychological Reports*, V: 62, I: 3, pp: 763-770
- Schneider, B. (1990). *Organizational climate and culture*, San Francisco, Jossey-Bass Publication
- Schneider, W. E. (1994). *The reengineering alternative: A plan for making your current culture work*, Illinois: Irwin Publishing
- Schneider, W. E. (2010). Why good management ideas fail: The neglected power of organizational culture, *Strategy and Leadership*, 24-29
- Schoderbek, P., Kefalas, A. & Schoderbek, C. (1975). *Management systems: conceptual considerations*, Business Publications Inc,
- Scott, W. R. (1987). The adolescence of institutional theory, *Administrative Science Quarterly*, V: 32, I: 4, pp: 493-511
- Sekaran, U. (1992). *Research methods for business: A skill building approach* (2 nd edition). New York John Wiley & Sons
- Senge, P. (1998). *Beşinci disiplin*, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul
- Senior, B. (2002). *Organizational change*, 2 nd edition, New Jersey, Prentice Hall
- Sethia, N. K. & Glinow, M. A. V. (1985). Arriving at four cultures by managing the reward system, in R. Kilmann, M. Saxton, R. Serpa and Associates (eds), *gaining control of the corporate culture*, San Fransisco, Jossey Bass
- Seviçin, A. (2009). Sürdürülebilir rekabet üstünlüğü kavramı üzerine bir inceleme, *Zonguldak, ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 10, ss: 171-185
- Shleifer, A. & Vishny, R.W. (1996). A survey of corporate governance, NBER, Working Paper Series, 5554
- Singh, K. (2007). Predicting organizational commitment through organization culture: A study of automobile industry in India, *Journal of Business Economics and Management*, Vol. VIII. No: 1
- Smircich, İ. (1983). Concept of culture and organizational analysis, *Administrative Science Quarterly*, V: 28, I: 3, pp: 339-358).
- Smith, K. G., Guthrie, J. P. & Chen, M. (1986). Miles and snow's typology of strategy, organizational size and organizational performance, *Academy of Management Best Papers Proceeding*, pp: 45-49
- Smith, P. (2001). *Cultural theory: An introduction*, Blackwell: Oxford University Pres, York: Harper&Brothers
- Snow, C. C. & Hrebiniak, L. G. (1980). Strategy, distinctive competence and organizational performance, *Administrative Science Quarterly*, V: 25, I: 2, pp: 317-336
- Spanos, Y. E. & Lioukas, S. (2001). An examination into the casual logic of rent generation: Constrasting porter's competitive strategy framework and the resource-based perspective, *Strategic Management Journal*, V: 22, I: 10, pp: 907-934
- Stainer, G. A. (1969). *Top management planning*, New York, The Mc Millan Company

- Stevens, J. (2002). *Applied multivariate statistics for the social sciences*, New Jersey, Lawrence Erlbaum Associates
- Stoner, J., Stoner F. & Wenkel C. (1986). *Management*, New Jersey, Prentice-Hall, International Enlewood Cliffs
- Soyer, A. (2007). *Organizasyonlar için rekabet üstünlüğü modeli oluşturulması ve rekabet üstünlüğü kaynaklarının analizi*, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
- Soyer, A. & Erkut, H. (2008). *Organizasyonlar için rekabet üstünlüğü modeli oluşturulması*, İTÜ Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 4, ss: 36-47
- Suleman, M. F., Rashidirad, M. & Suleman, S. F. (2019). *The applicability of Porter's Generic Strategies in pure online firms: A case study approach*, Strategic Change, V: 28, I: 3, pp: 167-176
- Şahinyan, M. (2011). *Örgüt kültürünün örgütsel başarıya etkisi ve bir araştırma*, Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İnsan Kaynakları
- Şahin, H. (2020). *Kaynak temelli yaklaşım bağlamında öğrenen örgüt kültürünün işletme performansına etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı
- Şatır, Ç. (1998). *İletişim sistemi olarak örgüt kültürü ve metaforlarla analizi*, Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Şimşek, Ş., Akgemci, T. & Çelik, A. (2001). *Davranış bilimlerine giriş ve örgütlerde davranış*, Ankara, Nobel Basım Yayın Dağıtım
- Şimşek, Ş. Akgemci, T. & Çelik, A. (2005). *Davranış bilimleri*, Ankara, Gazi Kitabevi
- Şimşek, Ö. F. (2007). *Eşitlik modellemesine giriş, temel ilkeler ve LİSREL uygulamaları*, Ankara, Ekinoks, ss: 4-22
- Şişman, M. (1994). *Örgüt kültürü*, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayını
- Tabachnick, B. & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics*, 6 th ed., Boston, MA: Pearson
- Taghipour, M., Barzegar, P. & Mahboobi, M. (2020). *Investigating the relationship between competitive strategies and corporate performance case study: Parsian banks of Tehran*, DOI: <https://doi.org/10.31058/j.mana.2020.34002>, V: 3, I: 4, pp: 13-28
- Tan, M., (1981). *Toplum bilimlerine giriş: Temel kavramlar*, Ankara, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayını
- Tan, B. S. (2019). *In search of link between organizational culture and performance: A review from the conclusion validity perspective*, Leadership and Organization Development Journal, V: 40, I: 3, pp: 356-368
- Taş, A., Öztürk, O., Orhan, U. & Ayan, S. (2020). *Stratejik yönetimin temel kavramlarına pratikte yüklenen anlamların tespiti üzerine bir araştırma*, Stratejik Yönetim Araştırmaları Dergisi, V: 3, I: 2, pp: 179-207
- Taylor, F. (2012). *Bilimsel yönetimin ilkeleri*, (Çeviren: H. Bahadır Akın), Adres Yayınları Ankara

- Tayşir, E. A. (2010). Bir işletmenin uyguladığı farklılaştırma stratejisinin pazarın kurumsal değişimi üzerindeki etkisi: Türkiye kupon pazarı örneği, *Öneri Dergisi*, C: 9, S: 34, ss: 163-172
- Tengilimoğlu, D., Atilla A. & Bektaş, M. (2020). İşletme yönetimi, temel kavramlar, çağdaş yaklaşımlar, işletme ve yönetim fonksiyonları, Seçkin Yayınevi, Ankara
- Thomas, J. G. (1988). *Strategic management*, Harper and Row
- Thompson, J. (1961). *Organization in action*, McGraw Hill
- Thompson, Jr. A. A. & Strickland III, A. J. (1995). *Strategic management*, Irwin, 8 th Edition
- Tıǧlı, M. (2003), Kurum imajı kavramı ve sembolik analogi tekniği yoluyla Marmara Üniversitesinin kurum imajının belirlenmesine yönelik bir uygulama, *Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi*, V:18, N:1, ss:245-256
- Topsakal, Y. (2018). Konaklama işletmelerinde sosyal sermayenin örgütsel performansa etkisinde rekabet stratejilerinin aracı rolü, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C: 17, S: 1, ss: 334-349
- Tozkoparan, G. & Susmuş, T. (2001). Üretim ve hizmet sektörü işletmelerinde örgüt kültürüne ilişkin karşılaştırmalı bir uygulama, *Ege Akademik Bakış Dergisi*, C: 1, S: 1, ss: 202-223
- Treville, S. N., Edelson, M., Kharkar, K. N. & Avanzi, B. (2003). Can we develop theory around six sigma? Should we care?, *Lausanne-Dorigny, Switzerland*
- Trice, H. M. & Beyer, J. M. (1984). Studying organizational cultures through and ceremonies, *Academy of Management Review*
- Trice, H. M. & Beyer, J. M. (1993). *The culture of work organization*, London Prentice Hall International
- Trompenaars, F. (1993). *Riding the waves of culture understanding diversity in global business*, London, Irwin Professional Publishing
- Tuncer, D., Ayhan D.Y. & Varoğlu, D. (2008). *Genel işletmecilik bilgileri*, Ankara, Siyasal Kitapevi
- Tuncer, D., Ayhan D.Y. & Varoğlu, D. (2011). *Genel işletmecilik bilgileri*, Ankara, Siyasal Kitapevi
- Tutar, H. (2003), *Örgütsel iletişim*, Ankara, Seçkin Yayıncılık
- Tutar, H. (2011). *İşletme yönetimi*, Ankara, Seçkin Yayıncılık
- Tutar, H. (2017), *Örgüt kültürü*, Ankara, Detay Yayıncılık
- Türk, M. S. (2007). *Örgüt kültürü ve iş tatmini*, Ankara, Gazi Kitapevi Yayını
- TUSİAD (2002). *Kurumsal yönetim en iyi uygulama kodu: yönetim kurulunun yapısı ve işleyişi*, İstanbul, Yayın No: T/2002/12/336
- Ulutaş, M. (2011). *Örgütsel demokrasi*, Konya, Ulvita Yayıncılık
- Unutkan, G. A. (1995). *İşletmelerin yönetimi ve örgüt kültürü*, İstanbul, Türkmen Kitapevi Yayını

- Uzun, D. (2007). Örgüt kültürünün bilgi yönetim sürecine ve örgütsel performansa etkisi: Beş yıldızlı otel işletmelerinde bir uygulama, basılmamış Doktora Tezi, İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Üçok, T. (1989). Organizasyon kültürünün oluşumu, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi İİBF Dergisi, C: 4, S: 1-2, ss: 308-320
- Ülgen, H. & Mirze, S. K. (2014). İşletmelerde stratejik yönetim, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım
- Ünsalan, E. & Şimşekler, B. (2006). İnsan kaynakları yönetimi, Ankara, Detay Yayıncılık,
- Varol, M. (1989). Örgüt kültürü ve örgüt kültürü, A.Ü.S.B.F. Dergisi, Ocak-Haziran 1989, C: XLIV, N: 1-2
- Vieira, E. & Ferreira, J. (2020). What generic strategies do private fitness centres implement and what are their impacts on financial performance, Sport, Business and Management Journals, V: 10, I: 3, pp: 317-333
- Vural, Z. B. (2003), Kurum kültürü ve örgütsel iletişim, İstanbul, İletişim Yayınları
- Vural, Z. B. A. (2005). Kurum kültürü ve örgütsel iletişim, İstanbul, İletişim Yayınları
- Vural, Z. B. A & Coşkun, G. (2007), Örgüt kültürü, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım
- Wahyuningsih, S. H., Sudiro, A., Troena, E. A. & Irawanto, D. W. (2019). Analysis of organizational culture with Denison's Model Approach for international business competitiveness, Business Perspectives, Problems and Perspectives in Management, V: 17, I: 2019/1, pp: 142-151
- Wallach, E. J. (1983). Individuals and organizations: The cultural match, Training and Development Journal, V: 37, I: 2, pp: 28-36
- Walley, K. & Thawaites, D. (1996). A review, synthesis and interpretation of the literature on competitive advantage, Journal of Strategic Marketing, V: 4, I: 3, pp: 163-179
- Walters, B., Peters, S. & Dess, G. (1994). Strategic alliances and joint ventures: Making them work, Business Horizons, July-August 1994, PP: 5
- Waterman, R. H., Thomas, J. P. & Julien, R. P. (1980). Structure is not organization, Business Horizons, June 1980
- Waterman, R. H, Jr. (1982), The seven elements of strategic fit., The Journal of Business Strategy, V: 2, N: 3, Winter 1982, pp: 69-73
- Weber, M. (2012). Bürokrasi ve otorite, (Çeviren: H. Bahadır Akın), Adres Yayınları, Ankara
- Weiner, B. J. (2020). A theory of organizational readiness for change, edited by: Nilsen, P ve Birken, S. A. (2020), handbook on implementation science, Edward Elgar Publishing, elgaronline
- Wheelen, T. L. & Hunger, J. D. (2004). Strategic management and business policy, Prentice Hill
- White, L. (1959). The concept of culture, American Anthropologist Association
- Williams, A. L, Dabson, P., & Walters, M. (1993). Changing culture: New organizational approaches, London, Institute of Personnel Management

- Witherell, B. (2002). Corporate governance and responsibility, The OECD Observer
- Wright, P., Pringle, C. D. & Kroll, M. J. (1992). Strategic management, Text and Cases, Boston, Allyn and Bacon
- Wright, P., Kroll, M. J. & Parnel, J. (1996). Strategic management, concept and cases, New Jersey, Prentice Hall
- Wright, P., Kroll, M. J. & Parnel, J. (2002). Strategic management, concept and cases, New Jersey, Prentice Hall, 14 th Ed.
- Yahyagil, M. Y. (2014). Denison örgüt kültürü ölçme aracının geçerlik ve güvenilirlik çalışması: Ampirik bir uygulama, www.academia.edu 1-34
- Yamin, S., Gunasekaran, A. & Mavondo, F. T. (1999). Relationship between generic strategies, competitive advantages and organizational performance: An empirical analysis, Technovation, V: 19, I: 8, pp: 507-518
- Yasa, N. N. K., Giantari, A. K., Setini, M. & Yanti, P. L. D. R. (2020). The role of competitive advantage in mediating the effect of promotional strategy on marketing performance, Management Science Letters, V: 10, I: 12, pp: 2845-2848
- Yeşil, S., Doğan, İ. F. & Doğan, Ö. (2016). Örgüt kültürünün girişimcilik yönelimi ile örgütsel performans üzerindeki etkisi: Kahramanmaraş ili tekstil sektörü örneği, Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, C: 14, S: 1, ss: 150-172
- Yiğit, S. & Özyer, K. (2011), Sürdürülebilir rekabet üstünlüğü kaynağı olarak bilgi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, C:11, S: 21, s: 333-360
- Yiyit, T. (2017). Örgüt kültürü modelleri: Modellerin belirlenmesinde kullanılan boyutlar açısından bir inceleme, International Journal Of Academic Value Studies (Javstudies), Vol: 3, Issue: 9, pp: 153-163
- Zaleznik, A. (1999). Yönetici ve lider, Liderlik, Harward Business Review, (Çeviren: Meral Tüzel), İstanbul, Mess Yayını
- Zengin, Y. (2019). Girişimcilik becerileri ve sürdürülebilir rekabet üstünlüğü ilişkisi, Konya, Eğitim Yayınevi Yayınları

DİJİTAL DİPLOMASİ POLİTİKALARI

Mehmet Can Tokmak

Dijital Diploması Politikaları

Mehmet Can Tokmak

Yayın No.: 2282

ISBN: 978-625-393-912-0

E-ISBN: 978-625-393-913-7

Basım Sayısı: 1. Basım, Eylül 2024

© Copyright 2024, NOBEL BİLİMSEL ESERLER SERTİFİKA NO.: 20779

Bu baskının bütün hakları Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.ne aittir.

Yayınevinin yazılı izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik

ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.

Nobel Yayın Grubu, 1984 yılından itibaren ulusal ve 2011 yılından itibaren ise uluslararası düzeyde düzenli olarak faaliyet yürütmekte ve yayınladığı kitaplar, ulusal ve uluslararası düzeydeki yükseköğretim kurumları kataloglarında yer almaktadır.

"NOBEL BİLİMSEL ESERLER" bir Nobel Akademik Yayıncılık markasıdır.

Genel Yayın Yönetmeni: Nevzat Argun -nargun@nobelyayin.com-

Genel Yayın Koordinatörü: Gülfem Dursun -gulferm@nobelyayin.com-

Sayfa Tasarım: Süleyman Gezgin -suleyman@nobelyayin.com-

Redaksiyon: Süleyman Gezgin -suleyman@nobelyayin.com-

Kapak Tasarım: Sezai Özden -sezai@nobelyayin.com-

Görsel Tasarım Uzmanı: Mehtap Yürürmez -mehtap@nobelyayin.com-

Kütüphane Bilgi Kartı

Tokmak, Mehmet Can.

Dijital Diploması Politikaları / Mehmet Can Tokmak

1.Basım, XII + 206 s., 13,5x21,5 cm. Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-393-912-0

E-ISBN: 978-625-393-913-7

1. Dijital Diploması 2. Halkla İlişkiler ve Küreselleşme.

Genel Dağıtım

ATLAS AKADEMİK BASIM YAYIN DAĞITIM TİC. LTD. ŞTİ.

Adres: Bahçekapı Mh. 2465 Sk. Oto Sanayi Sitesi No:7 Bodrum Kat. Şaşmaz/ANKARA

Telefon: +90 312 278 50 77 - **Faks:** 0 312 278 21 65

Sipariş: siparis@nobelyayin.com- **E-Satış:** www.nobelkitap.com - esatis@nobelkitap.com
www.atlaskitap.com - info@atlaskitap.com

Dağıtım ve Satış Noktaları: Alfa, Kırmızı Kedi, Arkadaş, D&R, Dost, Kika, Kitapsan,
Nezih, Odak, Pandora, Prefix, Remzi Kitabevi, Yeryüzü Dağıtım

Baskı ve Cilt: Ada Matbaacılık Yayın San. Tic. Ltd. Şti. Sertifika No.: 44093 ASO 1. Organize Sanayi Bölgesi Anadolu Cad. No:4
Sincan/ANKARA

İÇİNDEKİLER

ÖZ	v
ÖN SÖZ	vii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xi
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM	
KÜRESELLEŞMENİN ÇOK BOYUTLULUĞUNUN	
GETİRİSİ OLARAK DİJİTALLEŞME.....	5
1.1. Küreselleşme Öncesi Toplumsal Süreçlere Bir Bakış	6
1.1.1. Küreselleşme Öncesi Dönemlerde Ekonomik ve	
Sosyolojik Boyut.....	8
1.1.2. Küreselleşme Öncesi Ulus-Devlet Boyutu	12
1.1.3. Küreselleşme Öncesi İletişim, Ulaşım ve	
Teknoloji Boyutu	18
1.2. Kavramsal Olarak Küreselleşme	25
1.3. Eleştirel Bakış Açısıyla Küreselleşme.....	31
1.4. Bilginin Gücü Olarak Teknik ve Bilim	41
1.5. Teknik ve Bilimin Getirisi: Teknolojinin Evrimi	47
1.6. Modern Dünyanın Gerekliği Olarak Dijitalleşme.....	52
1.7. Dijitalleşmenin Getirisi Olarak Yapay Zekâ ve	
Yeni Teknolojiler.....	58
İKİNCİ BÖLÜM	
DİJİTAL İLETİŞİM ORTAMLARI VE HALKLA İLİŞKİLER.....	65
2.1. Sosyalleşmenin Temel unsuru: İletişim.....	67
2.2. Dijital Dönüşümde Yeni İletişim Ortamları	75
2.3. İletişim Sanatı Olarak Halkla İlişkiler	88
2.4. Halkla İlişkilerin Yöntem ve Uygulama Pratikleri	94

2.4.1. Tanınırlığın Mükemmelleşmesi: Halkla İlişkiler ve Medya İlişkisi.....	98
2.4.2. Kitleleri Yönlendirme Aracı Olarak Algı Yönetimi	101
2.4.3. Halkla İlişkiler ve Çözüm: Konu, Sorun ve Kriz Yönetimi.....	105
2.5. Dönüşüm Sürecinde Yeni Paradigma: Dijital Halkla İlişkiler..	111
2.6. İmaj ve İtibar Yönetimi Fonksiyonu Olarak Kamu Diplomasisi ve Halkla İlişkiler.....	119
2.6.1. Somut Özelliklerin Soyut Yansıması: İmaj Yönetimi	120
2.6.2. Saygınlık ve Kabul Görmek: İtibar Yönetimi.....	123

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KÜRESEL HALKLA İLİŞKİLER FELSEFESİ OLARAK

DİJİTAL DİPLOMASİ 129

3.1. Kamu Diplomasisi: Devletlerin Etkileşim Yönetimi Aracı	130
3.2. Devlet Dinamiklerinde Denge Arayışı: Güç	138
3.2.1. Kültürel Olarak Farklılaşma Aracı: Yumuşak Güç.....	142
3.2.2. Güçte Paradigma Değişimi: Akıllı Güç	145
3.3. Uygulama Alanlarına Göre Kamu Diplomasisi	147
3.3.1. Kültürel Diplomasisi	148
3.3.2. İnsani Diplomasisi.....	152
3.3.3. Eğitim Diplomasisi	155
3.3.4. Uluslararası Yayıncılık Diplomasisi	158
3.4. Küreselleşen Dünyada Diplomasideki Yeni Odak: Dijital Diplomasisi	162

SONUÇ VE TARTIŞMA 177

KAYNAKÇA..... 187

ÖZ GEÇMİŞ 205

KAYNAKÇA

- Abdelal, R. & Tedlow, R. S. (2003). Theodore Levitt's 'the Globalization of Markets': An Evaluation after Two Decades. **Harvard NOM Working Paper No. 03-20**, 1-29.
- Abel, E. (1990). **Global Information: The New Battleground**, içinde Current Issues in International Communication, Eds. Martin, L. J. & Hiebert, R. E., New York: Longman.
- Açıklalın, Ş. N. & Sarı, E. (2021). Post-Truth ve Dijital Diplomasi, **Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi**, 11(4), 1689-1701.
- Adas, M. (2001). **İnsan Ölçüsü Olarak Makina Batılı Hakimiyet İdeolojileri**, Çev. Demirhan, A., İstanbul: İnsan Yayınları.
- Adesina, O. S. (2017). Foreign Policy in an Era of Digital Diplomacy, **Cogent Social Sciences**, 3(1), 169-182.
- Aksu, A. (2009). Kriz Yönetimi ve Vizyoner Liderlik. **Yaşar Üniversitesi E-Dergisi**, 4(15), 2435-2450.
- Aksu, F. (2008). **Türk Dış Politikasında Zorlayıcı Diplomasi**, İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Albayrak, O. (2023). Dijital Diplomasi: Diplomasi 3.0. **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 22(46), 493-508.
- Albrow, M. & King, E. (1990). **Globalization Knowledge and Society**, London: SAGE Publications.
- Alemdar, K. (1996). **İletişim ve Tarih**, Ankara: İmge Kitabevi.
- Allcott, H., & Gentzkow, M. (2017). Social Media and Fake News in the 2016 Election. **Journal of Economic Perspectives**, 31(2), 211–236.
- Almeida, F. (2017). Concept And Dimensions Of Web 4.0. **International Journal Of Computers And Technology**, 16(7), 7040-7046.
- Angell, S. I. & Mordhorst, M. (2014). National Reputation Management and the Competition State. **Journal of Cultural Economy**, 8(2), 184-201.
- Anholt, S. (2011). **Yerlerin Markalaşması: Kimlik, İmaj ve İtibar**, Çev. Uçar, G. M., İstanbul: Brand Age Yayınları.
- Anthonissen, P. F. (2008). Crisis Communication: Practical PR Strategies For Reputation Management and Company Survival, London: Kogan Pages.

- Arıbaş, K. & Şimşek, Ü. (2014). **Siyaset Bilimine Giriş**, Konya: Çizgi Kitabevi.
- Ariel, Y., & Avidar, R. (2015). Information, Interactivity, and Social Media. **Atlantic Journal of Communication**, 23(1), 19-30.
- Aristoteles. (1975). **Politika**. Çev: Tuncay, M. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Arpacıoğlu, K. (2021). Türkiye’de Diplomasinin Dijital Uygulamalarının Değerlendirilmesi, **Yönetim Bilimleri Dergisi**, 19(41), 745-772.
- Asna, A. (2006). Kuramda ve Uygulamada Halkla İlişkiler (Public Relations), İstanbul: Pozitif Yayınları.
- Aydede, C. (2002). Teorik ve Uygulamalı Halkla İlişkiler Kampanyaları, İstanbul: MediaCat Yayınları.
- Aydın, A. & Poyraz, E. (2022). Dijital Yerlilerin Dijital Kamu Diplomasisi Uygulamalarına Yönelik Algısı: Kültür Diplomasisi Özelinde Bir Değerlendirme, **Uluslararası Sosyal Siyasal ve Mali Araştırmalar Dergisi**, 2(1), 1-11.
- Baird, T. (2015). The Geopolitics of Turkey’s “Humanitarian Diplomacy” In Somalia: A Critique. **Review Of African Political Economy**, 43(149), 470–477.
- Bakan, İ. & Kefe, İ. (2012). Kurumsal Açından Algı ve Algı Yönetimi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2(1), 19-34.
- Baptista, J. P. & Gradim, A. (2020). Online Disinformation on Facebook: The Spread of Fake News During the Portuguese 2019 Election. **Journal of Contemporary European Studies**, 30(2), 1–16.
- Baran, S. J. & Davis, D. K. (2003). **Mass Communication Theory Foundations, Ferment, and Future**, Third Edition, Canada: Wadsworth/Thomson Learning.
- Barıtcı, F. ve Aydeniz, H. (2019). Kamu Diplomasisi Aracı Olarak Medya: TRT World Örneği, **Erciyes İletişim Dergisi**, 6(2), 1551-1576.
- Barnett, M. & Duvall, R. (2005). Power in International Politics. **International Organization**, 59(1), 30-62.
- Barnett, M. A., Jermier, J. M. & Lafferty, B. A. (2006). Corporate Reputation: The Definitional Landscape. **Corporate Reputation Review**, 9(1), 26-38.
- Barricelli, B. R., Gadia, D., Rizzi, A. & Marini, D. L. R. (2016). Semiotics of Virtual Reality As a Communication Process. **Behaviour & Information Technology**, 35(11), 879-896.

- Barry, A. (2003). **Halkla İlişkilerin Gücü**, Çev. Seidle, A. Ö., Ankara: Elips Kitap.
- Bartlett, J., Fisher, E., Liikkanen, S., Turunen, J., Skog, M. & Eccleston, C. (2022) The Design and Development of an Embodied Semi-Autonomous Mentoring Intelligence (SAMI) for Use in Virtual Reality Interventions, **Operationalized for the Self-Management of Chronic Pain**, (3), 1-7.
- Basalla, G. (2013). **Teknolojinin Evrimi**, Çev. Soydemir, C. Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Baştan, Y. & Karagül, S. (2021). **Diplomasinin Dönüşümü ve Dijital Diploması**, TroyAcademy, 6(3), 777-803.
- Bauman, Z. (1999). **Küreselleşme Toplumsal Sonuçları**, Çev. Yılmaz, A., İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Berryman, D. R. (2012). Augmented Reality: A Review. *Medical Reference Services Quarterly*, 31(2), 212–218.
- Behan, K. & Holmes, D. (1990). **Understanding Information Technology Text, Readings, and Cases**, Second Edition, Sydney: Prentice Hall.
- Bell, D. (1976). *The Coming of Post-Industrial Society A Venture in Social Forecasting*, New York: Basic Books Publishers.
- Bilgin, N. (2014). *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi Teknikler ve Örnek Çalışmalar*, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Bjola, C. (2016). Digital Diplomacy – The State of The Art, **Global Affairs**, 2(3), 297–299.
- Bogart, L. (1976). *Mass Media Today and Tomorrow*, **International & Intercultural Communication** içinde Eds. Fischer, H-D. & Merrill, J., New York: Hastings House Publishers.
- Bound, K., Briggs, R., Holden, J. & Jones, S. (2007). **Cultural Diplomacy**, London: Demos.
- Bozdağlıoğlu, Y. & Özen, Ç. (2004). Liberalizmden Neoliberalizme Güç Olgusu ve Sistemik Bağımlılık, **Uluslararası İlişkiler Dergisi**, 1(4), 59-79.
- Bozkanat, E. (2019). W. Russel Neuman, Dijital Fark: Gündelik Hayatta Dijitalleşme ve Medya Etkileri Kuramı, The Kitap Yayınları, 2018, 368 s., **İnsan ve Toplum**, 9(3), 140-145.
- Braun, E. (1995). **Futile Progress Technology's Empty Promise**, London: Earthscan Publications Ltd.
- Brennen, J. S. & Kreiss, D. (2016). Digitalization. *The International Encyclopedia of Communication Theory and Philosophy*, 1–11.

- Bridle, J. (2020). **Yeni Karanlık Çağ Teknoloji ve Geleceğin Sonu**, Çev. Güleç, K., İstanbul: Metis Yayınları.
- Buldukluy, Y. & Yazar, A. E. (2018). Halkla İlişkilerde Konu Yönetimi ve Sosyal Medya: Ülker “1 Nisan Reklamı” Örneği. **PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 4(1), 124-133.
- Cahn, S. (1997). *Classics of Modern Political Theory: Machiavelli to Mill*, New York: Oxford University Press.
- Callon, M., Méadel, C. & Rabeharisoa, V. (2002). The Economy Of Qualities. **Economy And Society**, 31(2), 194–217.
- Canzen, R. (1994). **Daha Az Devlet Daha Çok Toplum Özgürlük/Ekoloji/Anarşizm**, Çev. Atayman, Z. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Castells, M. (2013). **Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür Cilt 1 Ağ Toplumunun Yükselişi**, Çev. Kılıç, E. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Castells, M. (2008). **Küresel Enformasyon Kapitalizmi**, içinde Küresel Dönüşümler Büyük Küreselleşme Tartışması, Çev. Güngen, A. R., Mercan, A.S., vd., Ankara: Phoenix Yayınevi, 367-395.
- Çaşın, M. H. (2014). **Ortadoğu ve Türk Dış Politikası**, içinde Diplomat Okulu, Ed. Küntay, B. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları.
- Ceyhan, A. İ. (2020). Dijitalleşen Kamu Diplomasisi Üzerine Kısa Bir Analiz. **International Journal of Economics Administrative and Social Sciences**, 3(2), 85-100.
- Chanda, N. (2009). Küreselleşmenin Sıradışı Öyküsü Tacirler, Vaizler, Maceraperestler ve Savaşçılar Globalizmi Nasıl Şekillendirdiler, Çev. Cençiler, D., Ankara: ODTÜ Yayıncılık.
- Cull, J. N. (2009). **Public Diplomacy: Lessons From The Past**, Figueroa Press: Los Angeles.
- Çambay, S. O. (2015). Bir Toplumsallaşma Aracı Olarak Yeni Medya: Kuramsal Bir Değerlendirme. **Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**(5), 237-247.
- Çamdereli, M. (2004). **Ana Çizgileriyle Halkla İlişkiler**, İstanbul: Sal-yangoz Yayınları.
- Çetin, O. M. (2022). Bir Kamu Diplomasisi Aktörü Olarak Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, **İletişim Çalışmaları Dergisi**, 8 (2), 233-255.
- Davison, W. P. (1970). *The Role of Communication in Democracies*, **International Communication Media, Channels, Functions** içinde Eds. Fischer, H-D. & Merrill, J., Ontario: Hastings House Publishers.

- Demirkol, Z. (2001). **İnternet Teknolojileri**, İstanbul: Pusula Yayıncılık.
- Dominick, J. R. (1987): **The Dynamics of Mass Communication**, Second Edition, New York: Random House.
- Douglas, S. P. & Wind, Y. (1987). The Myth of Globalization. **Columbia Journal of World Business**, 22(4), 19-29.
- Dubois, E., & Blank, G. (2018). The Echo Chamber is Overstated: The Moderating Effect Of Political İnterest and Diverse Media. **Information, Communication & Society**, 21(5), 729–745.
- Dutton, J. E. & Dukerich, J. M. (1991), Keeping An Eye On The Mirror: Image And Identity In Organizational Adaptation, **Academy Of Management Journal**, 34 (3), 517-554.
- Ekşi, M. & Taş, F. D. (2020). Dijital Diploması Yeni Bir Tür Diploması Midir?. **Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi**, 4(2), 213-239.
- Elden, M. (2018). **Reklam ve Reklamcılık**. 5. Baskı, İstanbul: Say Yayınları.
- Ellul, J. (1964). **The Technological Society**, Toronto: Vintage Books.
- Elsbach, K. D. (2003). Organizational Perception Management. **Research in Organizational Behavior**, 25, 297–332.
- Eflatun. (1962). **Devlet**. Çev. Eyüboğlu, S. & Cimcoz, M. A., İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Egeland, J. (2013). **Humanitarian Diplomacy**, içinde The Oxford Handbook of Modern Diplomacy, Eds. Cooper, A. F., Heine, J. & Thakur, R., London: Oxford Handbooks Online.
- Ersöz, B. (2020). Yeni Nesil Web Paradigması: Web 4.0, **Bilgisayar Bilimleri ve Teknolojileri Dergisi**, 1(2), 58-65.
- Ertekin, B. A. (2012). Uluslararası Sistemde Görsel-İşitsel Medyanın Kamu Diplomasisi ve Kamuoyu Yaratmadaki Önemi: TRT'nin Türkçe Dışında Yayın Yapan Kanalları Üzerine Bir İnceleme, **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, 11(42), 323-354.
- Esposito, E. (2022). **Artificial Communication How Algorithms Produce Social Intelligence**, Boston: Massachusetts Institute of Technology Press.
- Evans-Cowley, J. (2010) Planning in The Age of Facebook, **GeoJournal**, 75(5), 407–420.
- Falk, R. (2001). **Yırtıcı Küreselleşme Bir Eleştiri**, Çev. Çaksu, A., İstanbul: Küre Yayınları.

- Fang, I. (1997). *A History of Mass Communication Six Information Revolutions*, Boston: Focal Press.
- Fârâbi, E. N. E. (1990). **İdeal Devlet**. Çev. Arslan, A. Ankara: Vadi Yayınları.
- Farag Mikhail, P. (2018). Power Imbalances and Education Diplomacy. **Childhood Education**, 94(3), 16–19.
- Fawkes, J. (2006). **Halkla İlişkiler Nedir?**, içinde Halkla İlişkilerin Elkitabı, Ed. Theaker, A., Çev. Yaz, M., İstanbul: MediaCat Kitapları.
- Fiske, J. (2003). **İletişim Çalışmalarına Giriş**, Çev. İrvan, S. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Flew, T. (2018). **Post-Globalisation**. *Javnost - The Public*, 25(1-2), 102–109.
- Fomburn, C. J. (1996). **Reputation: Realizing Value from the Corporate Image**, Boston: Harvard Business School Press.
- Foucault, M. (1992). **Hapishanenin Doğuşu**, Çev. Kılıçbay, M. A., Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Fox, J. (2011). Joseph Goebbels. Life and Death. **Historical Journal of Film, Radio and Television**, 31(3), 427–429.
- Friedman, M. T., Parent, M. M. & Mason, D. S. (2004). Building a Framework For Issues Management in Sport Through Stakeholder Theory. **European Sport Management Quarterly**, 4(3), 170–190.
- Friedman, T. L. (2000). *The Lexus and the Olive Tree Understanding Globalization*, New York: Anchor Books.
- Gallarotti, G. M. (2015). Smart Power: Definitions, Importance, and Effectiveness. **Journal of Strategic Studies**, 38(3), 245–281.
- Gentzkow, M., Glaeser, E. L. & Goldin, C. (2006). The Rise of The Fourth Estate. How Newspapers Became Informative And Why It Mattered içinde **Corruption And Reform: Lessons From America's Economic History**, Eds. Glaeser, E. L. & Goldin, C., Chicago: University Of Chicago Press. 187-230.
- Giddens, A. (1991). **The Consequences of Modernity**, Oxford: Blackwell Publishers.
- Giddens, A. (2010). **Mahremiyetin Dönüşümü**, Çev. Şahin, İ. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Gilboa, E. (2008). Searching For A Theory of Public Diplomacy, **The Annals of the American Academy of Political and Social Science**, 616, 55-77.

- Goldstein, R. J. (2002). Review Article: Political Mobilization in Nineteenth-Century Europe. **European History Quarterly**, 32(2), 233–250.
- Gorkhali, A., Li, L. & Shrestha, A. (2020). Blockchain: A Literature Review. **Journal of Management Analytics**, 7(3), 321–343.
- Gölönü, S. (2006). Gelişen Teknolojiler, Öğrenen Örgütler ve Halkla İlişkiler, **Selçuk İletişim**, 4(3), 73-81.
- Gürbüz, S. (2018). Kurumsal İmaj Oluşturmada Kurumsal Sosyal Sorumluluk Faaliyetleri: İzlenim Yönetimi Taktiklerinin Youtube Videolarında Kullanımı. **Konya Sanat**, (1), 28-41.
- Gürdal, E. (2021). Dijital Kamu Diplomasisi Mi Dijital Gözetim Mi?, **Mecmua**, (11), 417-434.
- Güven, E. (2021). Manuel Castells' in Ağ Toplumu Kavramı ve Ötekiler: Yeni Toplumsal Hareketler ve Marjinal Yapılanmalar, **Global Media Journal TR Edition**, 12(23), 1-27.
- Grove, A. S. (1997). **Yalnızca Paranoidler Ayakta Kalır**, Çev. Dinçkla, Ö. & Lekesizalm, F. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Grunig, J. E. & Hunt, T. (1984). **Managing Public Relations**, New York: CBS College Publishing.
- Habermas, J. (2010). **“İdeoloji” Olarak Teknik ve Bilim**, Çev. Tüzel, M., İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Habermas, J. (1997). **Kamusal Yaşamın Yapısal Dönüşümü**, Çev. Bora, S. & Sancar, M., İstanbul: İletişim Yayınları.
- Hamelink, C. J. (1994). Trends in World Communication on Disempowerment and Self-Empowerment, Penang: Southbound Third World Network.
- Harris, G. E. (2007). Sidney Levy: Challenging the Philosophical Assumptions of Marketing, **Journal of Macromarketing**, 27(1), 7-14.
- Harris, T. L. & Whalen, P. T. (2009). **21. Yüzyılda Pazarlama Profesyonelinin Halkla İlişkiler El Kitabı**, Çev. Görpe, S., İstanbul: Rota Yayınları.
- Hart, J. (2010). Globalization and Digitalization. **Transformacje**, 2010, 227-237.
- Harwati, L. N. (2013). Crisis Management: Determining Specific Strategies And Leadership Style For Effective Outcomes. **Asian Journal Of Management Sciences And Education**, 2(2), 170-181.
- Headrick, D. R. (2002). Enformasyon Çağı Akıl ve Devrim Çağında Bilgi Teknolojileri 1700-1850, Çev. Kılıç, Z., İstanbul: Kitap Yayınevi.

- Heath, R. L. (2009). **A Rhetorical Theory Approach to Issues Management**, içinde Public Relations Theory II., (Eds.) C.H. Botan & V.Hazleton, New York: Routledge.
- Heath, R. L. & Palenchar, M. J. (2009). **Strategic Issues Management: Organizations and Public Policy Challenges**. Second Edition, California: Sage Publications.
- Heath, R. L. (2018). Issues Management. The International Encyclopedia of Strategic Communication, 1–15.
- Held, D. & McGrew, A. (2008). **Küresel Dönüşümler Büyük Küreselleşme Tartışması**, Çev. Güngen, A. R., Mercan, A. S., v.d., Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Held, D., McGrew, A., Goldblatt, D. & Perraton, J. (2008). **Küreselleşmeyi Yeniden Düşünmek**, içinde Küresel Dönüşümler Büyük Küreselleşme Tartışması, Çev. Çelebi, M. C., Ankara: Phoenix Yayınevi, 88-96.
- Hepkul, A. (2002). Bir Sosyal Bilim Araştırma Yöntemi Olarak İçerik Analizi, **Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 18(1), 1-12.
- Herman, E. S. & Chomsky, N. (2006). **Rızanın İmalatı Kitle Medyasının Ekonomi Politikası**, Çev. Abadoğlu, E. İstanbul: Aram Yayıncılık.
- Heywood, A. (2014). **Küresel Siyaset**, Çev. Uslu, N. & Özdemir, H., Ankara: Adres Yayınları.
- Hirst, P. & Thompson, G. (1998). **Küreselleşme Sorgulanıyor**, Çev. Erdem, Ç. & Yücel, E., Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Hoogvelt, A. (2001). *Globalization and the Postcolonial World The New Political Economy of Development*, London: Palgrave.
- Hüner, T. (2009). *Diplomasinin Evrimi: Gizli Diplomasiden Küresel Diplomasiye*, İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Irwin, W. (1969). **Propaganda and the News or What Makes You Think So?**, New York: McGraw-Hill Book Company.
- İris, M. & Akdemir, T. (2020). Kamu Diplomasisinde Dijital Dönüşüm: Büyükelçilerin Twitter Üzerinden Gerçekleştirdikleri Dijital Diplomasi Faaliyetlerinin İncelenmesi, **AJIT-e: Academic Journal of Information Technology**, 11(42), 12-54.
- İskit, T. (2011). **Diplomasi Tarihi, Teorisi, Kurumları ve Uygulaması**, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

- Jain, R. & Winner, L. H. (2013). Country Reputation And Performance: The Role of Public Relations and News Media. **Place Branding And Public Diplomacy**, 9(2), 109–123.
- Jimeno-Morenilla, A., Sánchez-Romero, J. L., Mora-Mora, H. & Coll-Miralles, R. (2016). Using Virtual Reality For Industrial Design Learning: A Methodological Proposal. **Behaviour & Information Technology**, 35(11), 897–906.
- Jonsson, C. & Hall, M. (2005). **Essence of Diplomacy**, New York: Springer.
- Kadıbeşegil, S. (2010). **İtibar Yönetimi**, Beşinci Baskı, İstanbul: Media-Cat Yayınları.
- Kamalski, J., Lentz, L., Sanders, T. & Zwaan, R. (2008). The Forewarning Effect of Coherence Markers in Persuasive Discourse: Evidence From Persuasion and Processing, **Discourse Processes**, 45(6), 545- 579.
- Kaplan A.M. & Haenlein M. (2010). Users of The World, Unite! The Challenges and Opportunities of Social Media. **Business Horizons**, 53(1), 59-68.
- Karadeniz, Y. (2022). Türkiye'nin Kamu Diplomasisinde TRT World'ün Rolü, **USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi**, 4(9), 560-578.
- Kaya, M. (2019). Eğitim Diplomasisi: Kavramsal Bir Çerçeve. **Türkiye Eğitim Dergisi**, 4(1), 1-12.
- Kelley, J. R. (2010). Practicing Public Diplomacy: A Cold War Odyssey. **Cold War History**, 10(1), 138–139.
- Keohane, R. O. & Nye, J. (2015). Güç ve Karşılıklı Bağımlılığı Yeniden Ele Almak, **Uluslararası İlişkiler Dergisi, Özel Sayı: Uluslararası İlişkilerde Kuramsal Okumalar**, 79-104.
- Kirkpatrick, C. H. & Nixon, F. I. (1985). **Industrial Structure, International Trade and Development**, içinde Industrial Structure and Policy in Less Development Countries, Eds. Kirkpatrick, C. H., Lee, N. & Nixon, F. I., London: Geroqe Allen & Unwin Publishers.
- Kissinger, H. (2002). **Diplomasi**, Üçüncü Basım, Çev. Kurt, İ. H., İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Kitsou, S. (2011). The Power of Culture In Diplomacy: The Case of U.S. Cultural Diplomacy in France and Germany, Exchange. **The Journal of Public Diplomacy**, 2(1), 21-39.

- Koesling, V. & Schülke, F. (2013). **A Small Door to Heaven or Hell**, içinde Man, Technology! A Journey of Discovery Through the Cultural History of Technology, Berlin: Stiftung Deutsches Technikmuseum.
- Kotler, P. & Armstorng, G. (2018). **Pazarlama İlkeleri**. Çev. Ed. Gegez, A. E., İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Köksoy, E. (2021). Türkiye’de Kamu Diplomasisi Akademik Literatürü Üzerine Bir İnceleme: Medya, İletişim ve Halkla İlişkiler Çalışmaları Alanı Olarak Kamu Diplomasisi. **Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi**, 19(38), 631-684.
- Köse, E. (2017). Dijital Diplomasi’nin Sosyo-Ekonomik ve Sosyo-Politik Yapıya Etkisi, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Kayfor 15 Özel Sayısı, 2347-2370.
- Lee, E. A. (2019). **Dijital Ruh İnsan ve Teknoloji Arasındaki Yaratıcı Ortaklık**, Çev. Uysal, A. & Uysal, G., İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Leonhard, G. (2020). Teknolojiye Karşı İnsanlık İnsan ile Makinenin Yaklaşan Çatışması, Çev. Akkartal, C., İstanbul: Siyah Kitap.
- Landes, D. S. (1976). **The European Experience of Industrialization**, içinde Industrial Man Fourth Edition, Ed. Burns, T., Middlesex: Penguin Books, 69-90.
- Levitt, T. (1983). The Globalization Of Markets. **Harvard Business Review**, 61 (May/June), 92-102.
- Machiavelli, N. (1981). **Prens**, Çev. Güvenç, N. İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi.
- Martin, H-P. & Schumann, H. (1997). **Globalleşme Tuzağı Demokrasiye ve Refaha Saldırı**, Çev. Saatçi Karadana, Ö. & Kahraman, M., Ankara: Ümit Yayıncılık.
- Maigret, E. (2013). **Medya ve İletişim Sosyolojisi**, Çev. Yücel, H., İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mann, M. (2008). **Küreselleşme Ulus-Devletin Yükselişine Son Mu Verdi?**, içinde Küresel Dönüşümler Büyük Küreselleşme Tartışması, Çev. Boyraz, C., Ankara: Phoenix Yayınevi, 164-178.
- Manor, I. & Pamment, J. (2019). Towards Prestige Mobility? Diplomatic Prestige and Digital Diplomacy, **Cambridge Review of International Affairs**, 32(2), 1–32.
- McChesney, R. W. (2008). **Yeni Küresel Medya**, içinde Küresel Dönüşümler Büyük Küreselleşme Tartışması, Çev. Özçelik, B., Ankara: Phoenix Yayınevi, 311-319.

- McCombs, M. E. & Shaw, D. L. (1972) Agenda-Setting Function of Mass Media, **Public Opinion Quarterly**, 36(2), 176-184.
- McLuhan, M. (1962). **The Gutenberg Galaxy: The Making of Typographic Man**, Toronto: University of Toronto Press.
- McLuhan, M. (1974). *Understanding Media The Extensions of Man*, London: Abacus.
- McQuail, D. (2010). **McQuail's Mass Communication Theory**, 6th Edition, London: SAGE Publications.
- Medeiros, B. (2019). Evaluating the Reputation Management Industry Through The Lens of Public Relations Ethics, **Journal of Media Ethics**, 34(3), 160–170.
- Melissen, J., & Caesar-Gordon, M. (2016). “Digital Diplomacy” and The Securing of Nationals in a Citizen-Centric World, **Global Affairs**, 2(3), 321-330.
- Metin, O., & Ünal, Ş. (2022). İçerik Analizi Tekniği: İletişim Bilimlerinde ve Sosyolojide Doktora Tezlerinde Kullanımı, **Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 22(Özel Sayı 2), 273-294.
- Miliband, R. (1969). *The State in Capitalist Society The Analysis Of The Western System of Power*, London: Quartet Books.
- Millikan, M. F. (1967). **The Most Fundamental Technological Change**, Communcation and Change in the Developing Countries içinde, Eds. Lerner, D. & Schramm, W. Honolulu: East-West Center Press, 3-5.
- Mills, S. (1997). *Turning Away From Technology A New Vision for the 21st Century*, San Francisco: Sierra Club Books.
- Mowlana, H. (1997). **Global Information and World Communication**, London: SAGE Publications.
- Mumford, L. (2017). **Teknik ve Uygarlık**, Çev. Ercan, E. C., İstanbul: Açılım Kitap.
- Muzaffar, C. (2006). Küresel Ahlak ya da Küresel Hegomanya Din, İnsanlık Onuru ve Medeniyetler İlişkisi Üzerine Düşünceler, Çev. Mercanoğlu, M. & Sarıca, S. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Naisbitt, N. & Philips, D. (2004). **İnsan ve Teknoloji Gelişim, Değişim ve Geleceği Anlama Arayışı**, Çev. Ayaz, O., Yıldırım, H. & Şayan Kileci, M., İstanbul: CSA Global Yayın Ajansı.
- Noelle-Neumann, E. (1998). **Kamuoyu Suskunluk Sarmalının Keşfi**, Çev. Özkök, M., Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.

- Nye, J. S.(2005). **Dünya Siyasetinde Başarının Yolu: Yumuşak Güç**, Çev. Aydın, R. İ., Ankara: Elips Kitap Yayınları.
- O'Hagan, J. (2016). Australia and The Promise and The Perils of Humanitarian Diplomacy. **Australian Journal of International Affairs**, 70(6), 657–669.
- Okay, A. & Okay, A. (2002). **Halkla İlişkiler Kavram, Strateji ve Uygulamaları**, İstanbul: Der Yayınları.
- Okay, A. & Okay, A. (2002). **Halkla İlişkiler ve Medya**, İstanbul: MedicaCat Yayınları.
- Oppenheimer, F. (1999). **The State Its History and Development Viewed Sociologically**, New Jersey: Transaction Publishers.
- Oral, C. & Kıpık, E. (2019). Ulaştırma Sektörünün Önemi Üzerine Kavramsal Bir Yaklaşım. **Oğuzhan Sosyal Bilimler Dergisi**, 1(1), 58-64.
- Ortega, F. (2012). Complexity and Communication 3.0. **World Futures**, 68(4-5), 273–279.
- Osterhammel, J. & Petersson, N. P. (2005). **Globalization a Short History**, Tra. Geyer, D., New Jersey: Princeton University Press.
- Öğülmüş, S. (2019). İçerik Çözümlemesi. Ankara University Journal Of Faculty Of Educational Sciences (Jfes), 24(1), 213-228.
- Özalp, G., Bayraktar, C. & Tokmak, M. C. (2023). Pazarlama İletişimi Dergilerindeki Metaverse Haberleri Üzerinden Sektörel Yaklaşımların Analizi. **İstanbul Arel Üniversitesi İletişim Çalışmaları Dergisi**, 11(23), 153-177.
- Özdemir, M. (2020). Dijital Diplomasi ve Sosyal Medya: Barış Pınarı Harekatı Kapsamında Türkiye Washington Büyükelçiliğinin Twitter Kullanımı. **Uluslararası Halkla İlişkiler ve Reklam Çalışmaları Dergisi**, 3(2), 56-86.
- Özenc, Ç. (2005). Neo-Gramşiyen Hegemonya Yaklaşımı Çerçevesinde Güç ve Global Finans: Pax Britannica'nın Büyük Dönüşümü, **Uluslararası İlişkiler Dergisi**, 2(8), 3-31.
- Özsoy, O. (1998). **Propaganda ve Kamuoyu Oluşturma**, İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- Öztürk, İ. D. (2019). Panoptikon 2.0: Alternatif Medya ve Karşı Gözetim. **Erciyes İletişim Dergisi**, 6(1), 701-712.
- Pamment, J. (2012). **New Public Diplomacy in The 21st Century: A Comparative Study Of Policy And Practice**, London: Routledge.

- Paul, H. (2003). America Under Attack I: A Reassessment Of Orson Welles' 1938 War Of The Worlds Broadcast, **Canadian Journal of Communication**, 28(2), 149-165.
- Peltekoğlu, F. B. (2007). **Halkla İlişkiler Nedir?**, Beşinci Baskı, İstanbul: Beta Yayınları.
- Pierson, C. (2000). **Modern Devlet**, Çev. Hattatoğlu, D. İstanbul: Çiviya-zıları Yayınevi.
- Pirim, H. (2006). Yapay Zeka. **Yaşar Üniversitesi E-Dergisi**, 1(1), 81-93.
- Plumlee, R. C. (1995). **Electronic Messaging**, içinde Communication Technology Update, Fourth Edition, Ed. Grant, A. E., Boston: Butterworth-Heinemann.
- Polmeer, G. (2019). **Historical Questions on Being and Digital Culture**, içinde Museums and Digital Culture New Perspectives and Research, Eds. Giannini, T. & Bowen, J. P., Switzerland: Springer.
- Power, D. J. & Phillips-Wren, G. (2011). Impact of Social Media and Web 2.0 on Decision-Making. **Journal of Decision Systems**, 20(3), 249–261.
- Rawnsley, G. D. (2009). **China Talks Back: Public Diplomacy and Soft Power for the Chinese Century**, içinde Routledge Handbook of Public Diplomacy, Eds. Snow, N. & Taylor, P. M., New York: Routledge International Handbooks, 282-291.
- Reis, J., Amorim, M., Melão, N., Cohen, Y. & Rodrigues, M. (2020). Digitalization: A Literature Review and Research Agenda. **Lecture Notes on Multidisciplinary Industrial Engineering**, 443–456.
- Retto, J. (2017). Sophia, First Citizen Robot of the World, **ResarchGate**, 1-9. Erişim Tarihi: 13.04.2023.
- Rhodes, S. C. (2021). Filter Bubbles, Echo Chambers, and Fake News: How Social Media Conditions Individuals to Be Less Critical of Political Misinformation. **Political Communication**, 39(1), 1–22.
- Ries, A. & Ries, L. (2002). **The Fall of Advertising and The Rise of PR**, New York: HarperCollins Publishers.
- Robertson, R. (1999). **Küreselleşme Toplum Kuramı ve Küresel Kültür**, Çev. Yolsal, Ü. H., Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Rodrik, D. (2011). **The Globalization Paradox Why Global Markets, States, and Democracy Can't Exist**, Oxford: Oxford University Press.
- Ross, C. (2002). Public Diplomacy Comes Of Age, **The Washington Quarterly**, 25(2), 73–83.

- Ross, P. & Maynard, K. (2021). Towards a 4th industrial revolution. *Intelligent Buildings International*, 13(3), 159–161.
- Rousseau, J. J. (2013). **Toplum Sözleşmesi**, Çev. Günyol, V. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Rudolph, J., Tan, S. & Tan, S. (2023). ChatGPT: Bullshit Spewer Or The End Of Traditional Assessments In Higher Education?. **Journal of Applied Learning and Teaching**, 6(1), 1-22.
- Rugman, A. (2004). **Globalleşmenin Sonu**, Çev. Eroğlu, S., İstanbul: MediaCat Kitapları.
- Rupert, M. (200). Ideologies of Globalization Contending visions of a New World Order, London: Routledge.
- Russell, D. & Russell, B. (1979). **Endüstri Toplumunun Geleceği**, Çev. Ölçer, M. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Ryan, M. (2003). Public Relations and The Web: Organizational Problems, Gender, and Institution Type, **Public Relations Review**, 29(3), 335–349.
- Sancar, G. A. (2016). Halkla İlişkiler 2.0: Araçlar ve Uygulama Alanları. **İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (İnif E-Dergi)**, 1(2), 83-101.
- Sancar, G. A. (2012). Kamu Diplomasisi ve Uluslararası Halkla İlişkiler, İstanbul: Beta Yayınları.
- Sander, O. (1996). **Siyasi Tarih 1918-1994**, Ankara: İmge Kitabevi.
- Saydam, A. (2012). İletişimin Akıl ve Gönül Penceresi Algılama Yönetimi, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Scott, A. (1997). The Limits of Globalization Cases and Arguments, London: Routledge.
- Sepli, M. (2020). Dijital Diplomasinin Karanlık Tarafı: Online Propaganda ve Aşırılıkçılık Karşıtlığı, **İzmir Katip Çelebi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 3(1), 98-102.
- Signitzer, B. (2008). Public Relations and Public Diplomacy: Some Conceptual Explorations, **Public Relations Research**, January, 205-218.
- Silsüprü, Ö. (2021). Halkla İlişkiler ve Medya: Araç ve Yöntemler Üzerine Bir Çalışma. **Journal of Vocational and Social Sciences of Turkey**, 3(5), 66-78.
- Singh, K. (2005). **Questioning Globalization**, Palau Pinang: Malaysia.
- Sivrikaya, E. Z. (2019). Sophia Kişi Midir?. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 25(2), 1253-1263.

- Snow, N. (2009). **Rethinking Public Diplomacy**, içinde Routledge Handbook of Public Diplomacy, Eds. Snow, N. & Taylor, P. M., New York: Routledge International Handbooks, 3-11.
- Sönmezoğlu, F. (2010). **Uluslararası İlişkiler Sözlüğü**, İstanbul: Der Yayınları.
- Stearns, P. N. (2021). **Dünya Tarihinde Sanayi Devrimi**, Çev. Soysal, N. İstanbul: Say Yayınları.
- Stewart, S. (2005). **Medya ile İlişkiler Rehberi**, Çev. Emir, Ö. İstanbul: MediCat Yayınları.
- Stiglitz, J. E. (2002). **Küreselleşme Büyük Hayal Kırıklığı**, Çev. Taşçıoğlu, A. & Vural, D., İstanbul: Plan B Yayınları.
- Szondi, G. (2008). **Public Diplomacy and Nation Branding: Conceptual Similarities and Differences**, içinde Discussion Papers in Diplomacy, Eds. Duthoit, V. & Huijgh, E. Netherlands Institute of International Relations Clingendael.
- Taş, İ. & Kestelloğlu, G. (2011). Halkla İlişkilerde İnternetin Yeri ve Önemi. **Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 1(1), 73-92.
- Taylor, P. M. (2009). **Public Diplomacy and Strategic Communications**, içinde Routledge Handbook of Public Diplomacy, Eds. Snow, N. & Taylor, P. M., New York: Routledge International Handbooks, 12-16.
- Telci, İ. N. (2015). **Yumuşak Güç ve Düşünce Kuruluşları: Türkiye Örneği**, içinde Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi, Eds. Şahin, M. & B. Çevik, S. Ankara: Nobel Yayınları, 517-549.
- Theaker, A. (2006). **Halkla İlişkilerin Elkitabı**, Çev. Yaz. M. İstanbul: MediaCat Yayınları.
- Tokmak, M. C. (2022). Halkla İlişkiler Perspektifinden Sporda Holigalizm ve Nefret Söylemi: Euro 2020 Finaline Dair Bir İnceleme. **Uluslararası Halkla İlişkiler ve Reklam Çalışmaları Dergisi**, 5(2), 141-168.
- Tokmak, M. C. (2020). Kültürel Diplomasi Perspektifinden Uluslararası İletişim Stratejilerinin Değerlendirilmesi: Türkiye'de Faaliyet Gösteren Yabancı Temsilcilikler Üzerine Bir İnceleme., İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Tokmak, M. C. (2022). **Medyada Tekelleşme: Succession Dizisi İncelemesi**. Medya ve Kültür Uluslararası Sempozyumu, 2022, İzmir. 300-312.

- Tokmak, M. C. (2022). **Sanatın Metalaştırılması: Yeni Nesil Dijital Göstergeler Olarak NFT'ler**. içinde Eds. Gündüz Kalan, Ö. & Sarı, M., Görme Pratikleri Disiplinlerarası Görsel İletişim Çalışmaları, Konya: Literatürk Academia. 283-303.
- Tomlinson, J. (2000). **Küreselleşme ve Kültür**, Çev. Eker, A., İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Tomlinson, J. (2008). **Küreselleşme ve Kültürel Kimlik**, içinde Küresel Dönüşümler Büyük Küreselleşme Tartışması, Çev. Özçelik, B., Ankara: Phoenix Yayınevi, 320-329.
- Tong, S. C. (2021). Public Relations Practice in The Digital Era: Trust and Commitment in The İnterplay of Interactivity Effects and Online Relational Strategies. **Journal Of Marketing Communications**, 1-21.
- Topic, M. (2012). **Cultural Diplomacy And Cultural Imperialism European Perspective(s)**, Eds. Topic, M. & Rodin, S., Frankfurt am Main, Peter Lang GmbH.
- Treadwell, D. F. & Harrison, T. M. (1994). Conceptualizing and Assessing Organizational Image: Model Images, Commitment, and Communication. **Communication Monographs**, 61(1), 63-85.
- Tufan, H. (1995). **Kamuoyu Araştırmalarının Dayanılmaz Hafifliği**, içinde Kamuoyu Kimin Oyu?, Ed. Tufan, H., İstanbul: Kesit Yayıncılık.
- Tuğcu, Ş. (2004). Kriz Yönetiminde Liderlik Kavramının Önemi. **Selçuk İletişim**, 3(2), 16-22.
- Uzunoglu, E. & Öksüz, B. (2008). Kurumsal İtibar Riski Yönetimi: Halkla İlişkilerin Rolü, **Selçuk İletişim**, 5(3), 111-123.
- Van Riel, C. B. M. & Fombrun, C. J. (2007) **Essentials of Corporate Communications**, Routledge: New York.
- Waithaka, J. W. & Maluki, P. (2016). International Education Exchanges As a Public Diplomacy Instrument. **International Journal of Science Arts and Commerce**, 1(3), 1-8.
- Waters, M. (1995). **Globalization**, London: Routledge.
- Webster, A., Svalastog, A. L. & Allgaier, J. (2020). Mapping New Digital Landscapes. Information, **Communication & Society**, 23(8), 1100-1105.
- Weede, E. (1990). **Rent-Seeking or Dependency as Explanations of Why Poor People Stay Poor**, içinde Globalization Knowledge and Society, Eds. Albrow, M & King, E. London: SAGE Publications, 173-192.

- Weiss, L. (2000). Globalization and State Power. **Development and Society**, 29(1), 1-15.
- Went, R. (2000). Globalization Neoliberal Challenge, Radical Responses, London: Pluto Press.
- White, C. & Park, J. (2010). Public Perceptions of Public Relations. **Public Relations Review**, 36(4), 319–324.
- Wilensky, H. L. (1976). **Work, Careers and Social Integration**, içinde Industrial Man Fourth Edition, Ed. Burns, T., Middlesex: Penguin Books, 110-139.
- Williamson, W. & Parolin, B. (2013). Web 2.0 and Social Media Growth in Planning Practice: A Longitudinal Study. **Planning Practice and Research**, 28(5), 544–562.
- Winner, L. (1987). Autonomous Technology Technics-out-of-Control as a Theme in Political Thought, Sixth Edition, Massachusetts: The MIT Press.
- Vinton, K. (2022). “**These 15 Billionaires Own America's News Media Companies**”, <https://www.forbes.com/sites/katevinton/2016/06/01/these-15-billionaires-own-americas-news-media-companies/?sh=114ff0d3660a>, Erişim Tarihi: 01.04.2023.
- Woods, N. (2001). International Political Economy in an Age of Globalization, içinde The Globalization of World Politics an Introduction to International Relations, Third Edition, Eds. Baylis, J. & Smith, S., New York: Oxford University Press. 325-348.
- Xia, L. (2013). Effects of Companies Responses to Consumer Criticism in Social Media, **International Journal of Electronic Commerce**, 17(4), 73-100.
- Yağmurlu, A. (2019-a). Kültürel Diplomasi: Kuram ve Pratikteki Çerçevesi. **Selçuk İletişim**, 12(2), 1210-1238.
- Yağmurlu, A. (2019-b). Dijital Diplomasi: Kamu Diplomasisi Çerçevesinden Avrupa Birliği Üye Ülkeleri ve Türkiye Dışişleri Bakanlıkları İnternet Uygulamaları. **Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi**, 7(2), 1267-1295.
- Yavaşgel, E. (2014). **İletişimin Sosyo-Politiki**, İstanbul: Derin Yayınları.
- Yaylagül, L. (2006). Kitle İletişim Kuramları Egemen ve Eleştirel Yaklaşımlar, Ankara: Dipnot Yayınları.
- Yearly, S. (1988). **Science, Technology, and Social Change**, London: Unwin Hyman Ltd.

- Yıldırım, A. & Şimşek H. (2013). **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, E. (2019). İnsani Diplomasi Faaliyetlerinin Türkiye'nin Yumuşak Gücüne Etkisi. **OPUS International Journal of Society Researches**, 13(19), 2562-2591.
- Yılmaz, A. (2007). **Romantizmden Gerçeğe Küreselleşme**, Ankara: Minima Yayıncılık.
- Yılmaz, Y. (2021). Dijital Ekonomiye Geçiş Süreci, Ölçümü ve Dijitalleşme Verimlilik İlişkisi, *İstanbul İktisat Dergisi*, 71(1), 283-316.
- Yücel, G. (2016). Dijital Diplomasi, **TRT Akademi**, 1(2), 748-760.

Duygusal Sermaye ve Mesleki Tükenmişlik: İş Doyumu ve İşten Ayrılma Niyeti Üzerindeki Etkileri

---

Dr. Ahmet Yalçınkaya

Duygusal Sermaye ve Mesleki Tükenmişlik: İş Doyumunu ve İşten Ayrılma Niyeti Üzerindeki Etkileri

Dr. Ahmet Yalçinkaya

Yayın No.: 2384
ISBN: 978-625-376-071-7
E-ISBN: 978-625-376-072-4
Basım Sayısı: 1. Basım, Aralık 2024

© Copyright 2024, NOBEL BİLİMSEL ESERLER SERTİFİKA NO.: 20779
Bu baskının bütün hakları Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.ne aittir.
Yayınevinin yazılı izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.
"NOBEL BİLİMSEL ESERLER" bir Nobel Akademik Yayıncılık markasıdır.

Genel Yayın Yönetmeni: Nevzat Argun -nargun@nobelyayin.com-
Genel Yayın Koordinatörü: Gülfem Dursun -gulfem@nobelyayin.com-

Sayfa Tasarım: Süleyman Gezgin -suleyman@nobelyayin.com-
Redaksiyon: Süleyman Gezgin -suleyman@nobelyayin.com-
Kapak Tasarım: Sezai Özden -sezai@nobelyayin.com-
Görsel Tasarım Uzmanı: Mehtap Yürümez -mehtap@nobelyayin.com-

Kütüphane Bilgi Kartı

Yalçinkaya, Ahmet.
Duygusal Sermaye ve Mesleki Tükenmişlik: İş Doyumunu ve İşten Ayrılma Niyeti Üzerindeki Etkileri
/ Ahmet Yalçinkaya
1. Basım, XIV + 152 s., 16,5x24 cm. Kaynakça var, dizin yok.
ISBN: 978-625-376-071-7
E-ISBN: 978-625-376-072-4
1. Duygusal Sermaye 2. İş Doyumunu 3. İşten Ayrılma Niyeti ve Mesleki Tükenmişlik

Genel Dağıtım

ATLAS AKADEMİK BASIM YAYIN DAĞITIM TİC. LTD. ŞTİ.
Adres: Bahçekapı Mh. 2465 Sk. Oto Sanayi Sitesi No:7 Bodrum Kat, Şaşmaz/ANKARA
Telefon: +90 312 278 50 77 - **Sipariş:** siparis@nobelyayin.com
E-Satış: www.nobelkitap.com - esatis@nobelkitap.com - www.nobelbilimsel.com

Dağıtım ve Satış Noktaları: Alfa, Ana Basım Dağıtım, Arkadaş, D&R, Derya Dağıtım, Dost, Kırmızı Kedi, Kıta Dağıtım, Kıda Kitap Yayın, Kika, Kitapsan, Nezih, Odak, Pandora, Prefix, Remzi, Yeryüzü

Baskı ve Cilt: Ada Matbaacılık Yayın San. Tic. Ltd. Şti. Sertifika No.: 44093 ASO 1. Organize Sanayi Bölgesi
Anadolu Cad. No:4 Sincan/ANKARA

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	v
KISALTMALAR LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER TABLOSU.....	xi
TABLO LİSTESİ.....	xiii
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	3
ARAŞTIRMANIN SORUNSALI.....	3
1.1. Araştırmanın Konusu ve Problemi.....	3
1.2. Araştırmanın Amacı.....	5
1.3. Araştırmanın Önemi ve Alana Katkısı.....	5
1.4. Bölümün Özeti.....	6
İKİNCİ BÖLÜM.....	7
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	7
2.1. Duygusal Sermaye.....	7
2.1.1. Duygu Kavramı.....	7
2.1.2. Duygusal Sermayenin Tanımı ve Kavramsal Gelişimi.....	10
2.1.3. Duygusal Sermayenin Teorik Kökeni.....	12
2.1.4. Duygusal Sermayenin İşletmeler Açısından Önemi.....	35
2.1.5. Duygusal Sermayenin Boyutları.....	36
2.2. Mesleki Tükenmişlik.....	38
2.2.1. Mesleki Tükenmişliğin Tanımı ve Önemi.....	38
2.2.2. Tükenmişliğin Belirtileri.....	40
2.2.3. Tükenmişliğin Aşamaları.....	42
2.2.4. Mesleki Tükenmişlik Modelleri ve Mesleki Tükenmişliğin Boyutları.....	43
2.2.5. Mesleki Tükenmişliği Etkileyen Unsurlar.....	45
2.2.6. Mesleki Tükenmişliğin Sonuçları.....	48
2.2.7. Mesleki Tükenmişlikle Başa Çıkma.....	48
2.3. İş Doyumu.....	50
2.3.1. İş Doyumunun Tanımı ve Önemi.....	50
2.3.2. İş Doyumunu Etkileyen Unsurlar.....	55

2.3.3. İş Doyumunun Sonuçları	59
2.4. İşten Ayrılma Niyeti	60
2.4.1. İşten Ayrılma Niyetinin Tanımı ve Önemi	61
2.4.2. İşten Ayrılma Niyeti Modelleri.....	64
2.4.3. İşten Ayrılma Niyetini Etkileyen Unsurlar	65
2.4.4. İşten Ayrılma Niyetinin Sonuçları.....	68
2.4.5. İşten Ayrılma Niyetinin Yönetilmesi ve Önlenmesi.....	70
2.5. Araştırmanın Dayandığı Yaklaşım ve Teoriler.....	72
2.5.1. Duyguların Yönetimi Teorisi.....	72
2.5.2. Duygusal Olaylar Teorisi.....	72
2.5.3. Duygu Merkezli İstemli İş Davranışları Modeli.....	73
2.5.4. Duygusal Zekâ	73
2.5.5. Duygusal Emek.....	74
2.5.6. Sosyal Sermaye Teorisi	74
2.6. Değişkenler Arası İlişkiler	75
2.6.1. Duygusal Sermaye ve İş Doyumu İlişkisi.....	75
2.6.2. Duygusal Sermaye ve İşten Ayrılma Niyeti İlişkisi	77
2.6.3. Duygusal Sermaye ve Mesleki Tükenmişlik İlişkisi	79
2.6.4. Mesleki Tükenmişlik ve İş Doyumu İlişkisi.....	81
2.6.5. Mesleki Tükenmişlik ve İşten Ayrılma Niyeti İlişkisi	82
2.7. Bölüm Özeti.....	84
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	87
METODOLOJİ VE BULGULAR	87
3.1. Araştırmanın Modeli.....	87
3.2. Araştırmanın Yöntemi	88
3.3. Araştırmanın Ana Kütlesi ve Örneklemi	88
3.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	89
3.5. Araştırmada Veri Toplamak İçin Kullanılan Ölçekler.....	90
3.6. Verilerin Analizi	91
3.7. Bulgular	92
3.7.1. Demografik Bulgular	92
3.7.2. Ölçeklere İlişkin Tanımlayıcı Bulgular	95
3.7.3. Geçerlilik ve Güvenilirlik Analizleri	99
3.7.4. Araştırma Modelinin (YEM) Test Edilmesi	107

3.8. Tartışma	111
3.8.1. Araştırmanın Ana Hipotezlerine İlişkin Değerlendirmeler.....	111
3.9. Bölüm Özeti.....	117
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	121
KAYNAKÇA	125
ÖZ GEÇMİŞ.....	151

KAYNAKÇA

- ABDİOĞLU, H., S. YAVUZ, 2013
İşletmelerde sosyal sermayenin ölçülmesi ve raporlanmasına yönelik bir araştırma. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(1), 18-43.
- ABELSON, M. A., 1986
Strategic management of turnover: A model for the health service administrator. *Health Care Management Review*, 11(2), 61-71.
- ABRAHAM, R., 2000
The role of job control as a moderator of emotional dissonance and emotional intelligence-outcome relationships. *Journal of Psychology*, 134(2), 169-184.
- ADLER, A.: 2003
İnsan tabiatını tanıma, 5. Baskı. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- AĞAOĞLU, E., M. CEYLAN, E. KASIM, T. MADDEN, 2004
Araştırma görevlilerinin kendi tükenmişlik düzeylerine ilişkin görüşleri. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, Malatya.
- AK-SÜTLÜ, S., 2013
Sağlık çalışanlarında duygusal zekâ ve tükenmişlik ilişkisi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- AKBULUT, B., 2015
Ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel imaj algıları ile iş doyumunu düzeyleri arasındaki ilişki (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- AKIN, M., 2004
İşletmelerde duygusal zekanın üst kademe yöneticiler ile astları arasındaki çatışmalar üzerindeki etkileri (Kayseri'deki büyük ölçekli işletmelerde bir uygulama) (Yayımlanmamış doktora tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- AKINCI, Z., 2002
Turizm sektöründe işgören iş tatminini etkileyen faktörler: beş yıldızlı konaklama işletmelerinde bir uygulama. *Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (4), 1-25.
- AKSOY, A., Z. ENLİL, 2010
Kültür ekonomisi envanteri. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- AKTAŞ, H., E. ŞİMŞEK, 2015
Bireylerin örgütsel sessizlik tutumlarında iş doyumunu ve duygusal tükenmişlik algılarının rolü. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 11(24), 205-230.
- AKTEN, S., 2007
Rehber öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Trakya Üniversitesi, Edirne.

- ALAM, M. M., J. F. MOHAMMAD, 2010
Level of job satisfaction and intent to leave among Malaysian nurses. *Business Intelligence Journal*, 3(1), 123-137.
- ALKİN, E., 2009
Herkes için ekonomi. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.
- ALLATT, P., 1993
Becoming privileged: the role of family processes. In I. Bates & G. Riseborough (Eds.), *Youth and inequality*. Buckingham: Open University Press.
- ALLEN, D. G., R. W. GRIFETH, 2000
Job performance and turnover: A review and integrative multi-route model. *Human Resource Management Review*, 9(4), 525-548.
- ANDREW, Y., 2015
'I'm strong within myself': gender, class and emotional capital in childcare. *British Journal of Sociology of Education*, 36(5), 651-668.
- AQUINO, E., Y. M. LEE, N. SPAWN, J. BISHOP-ROYSE, 2018
The impact of burnout on doctorate nursing faculty's intent to leave their academic position: A descriptive survey research design. *Nurse Education Today*, (69), 35-40.
- ARBAK, Y., J. KESKEN, 2005
Sağlık hizmetlerinde sürekli gelişim için davranışsal bir yaklaşım. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları.
- ARDIÇ, K., S. POLATÇI, 2008
Tükenmişlik sendromu akademisyenler üzerinde bir uygulama. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(2), 69-96.
- ARDIÇ, K., S. POLATÇI, 2009
Tükenmişlik sendromu ve madalyonun öbür yüzü: İşle bütünleşme. *Erciyes Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Dergisi*, (32), 21-46.
- ARIKAN-SALTIK, I., 2016
Postmodern örgütlerde güncel davranışsal konular, S. Taslak & B. Çiftçi (Eds.). İstanbul: Beta Yayıncılık.
- ARNOLD, M., 1960
Emotion and personality. New York: Columbia University Press.
- ASHFORTH, E. B., R. H. HUMPHREY, 1993
Emotional labor in service roles: the influence of identity. *Academy of Management Review*, 18(1), 88-115.
- ASHFORTH, E. B., R. H. HUMPHREY, 1995
Emotion in the workplace: a reappraisal. *Human Relations*, 48(2), 97-125.
- ASLAN, Z., 2020
İş görenlerin tükenmişlik düzeylerinin işten ayrılma niyeti üzerine etkisi: İstanbul'daki seyahat acentalarında bir araştırma. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (3), 19-40.
- ASLAN, Z., S. ETYEMEZ, 2015
İşgörenlerin tükenmişlik düzeylerinin işten ayrılma niyeti üzerine etkisi: Hatay'daki otel işletmelerinde bir araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 7(3), 482-507.

- AŞIK, N. A., 2010
Çalışanların iş doyumunu etkileyen bireysel ve örgütsel faktörler ile sonuçlarına ilişkin kavramsal bir değerlendirme. *Türk İdare Dergisi*, (467), 31-51.
- AVCI, S. B., 2013
Yöneticilerdeki duygusal zekâ yeteneklerinin kendi iş tatminleri üzerinde etkisi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi SBE, İstanbul.
- AVCI, N., 2014
Okul müdürlerinin duygu yönetimi yeterliklerinin çeşitli değişkenlerle incelenmesi ve kişilik özellikleri ile ilişkisi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- AVEY, J., T. S.
WERNING,
F. LUTHANS, 2008
Can positive employees help positive organizational change? impact of psychological capital and emotions on relevant attitudes and behaviors. *The Journal of Applied Behavioral Science*, 44(1), 48-70.
- AVŞAROĞLU,
S., M. E. DENİZ,
A. KAHRAMAN, 2005
Teknik öğretmenlerde yaşam doyumunu iş doyumuna ve mesleki tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (14), 115-129.
- AY, G., 2018
Duygusal sermayenin işten ayrılma niyeti ve özdeşleşme üzerine etkisinde psikolojik dayanıklılığın aracılık etkisi (Yayımlanmamış doktora tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- AY, G., M. ÇELİK,
2017
İşletmelerde sermaye kavramına yeni bir yaklaşım: Duygusal sermaye. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 16(3), 628-645.
- AYDIN, D., 2006
Eğitim kurumları çalışanlarında iş doyumunu (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- BARLING,
J., F. SLATER, E. K.
KELLOWAY, 2000
Transformational leadership and emotional intelligence: an exploratory study. *The Leadership and Organizational Development Journal*, (21), 157-161.
- BAR-ON, R., 1997
Bar-on emotional quotient inventory user's manual. Toronto: Multi-Health Systems.
- BAR-ON, R., 2003
How important is it to educate people to be emotionally and socially intelligent, and can it be done?. *Perspectives in Education*, 21(4), 3-13.
- BARNEY, J., 1991
Firm resources and sustained competitive advantage. *Journal of Management*, 17(1), 99-120.
- BAYSAL, A. C., 1984
İşletmelerde işgücü devri sorunu. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (6), 81-97.

- BEAL, D. J., J. P. TROUGAKOS, H. M. WEISS, S. G. GREN, 2006
Episodic processes in emotional labor: perceptions of affective delivery and regulation strategies. *Journal of Applied Psychology*, (91), 1053-1065.
- BECKER, G. S., 1964
Human capital: A theoretical and empirical analysis, with special reference to education. USA: National Bureau of Economic Research Publications.
- BECKER, G. S., 1975
Human capital, 2nd Ed. New York: The National Bureau of Economics Research.
- BEĞENİRBAŞ, M., E. TURGUT, 2014
İş yaşamında çalışanların duygusal emeklerinin örgütsel sinizme etkileri: bankacılık sektöründe bir araştırma. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(2), 223-246.
- BLUM, M., J. NAYLOR, 1968
Industrial psychology, its theoretical and social foundations. New York: Envaston.
- BONTIS, N., N. C. DRAGONETTI, K. JACOBSEN, G. ROOS, 1999
The knowledge toolbox: a review of tools available to measure and manage intangible resources. *European Management Journal*, 17(4), 391-402.
- BONTIS, N., C. C. KEOW, S. RICHARDSON, 2000
Intellectual capital and business performance in Malaysian industries. *Journal of Intellectual Capital*, 1(1), 85-100.
- BONTIS, N., M. CIAMBOTTI, F. PALAZZI, F. SGRO, 2018
Intellectual capital and financial performance in social cooperative enterprises, *Journal of Intellectual Capital*, 19(4), 712-731.
- BOURDIEU, P., 1973
Cultural reproduction and social reproduction in knowledge, education and cultural change. London: Tavistock.
- BOURDIEU, P., 1984
Distinction: A social critique of the judgement of taste. Cambridge: Harvard University Press.
- BOURDIEU, P., 1986
The forms of capital, J. Richardson (Ed.), *Handbook of theory and research for the sociology of education* (ss.241-258). CT: Greenwood.
- BOZKURT, Ö., İ. BOZKURT, 2008
İş tatminini etkileyen işletme içi faktörlerin eğitim sektörü açısından değerlendirilmesine yönelik bir alan araştırması. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 9(1), 1-18.
- BRIA, M., A. BABAN, S. ANDREICA, D. L. DUMITRASCU, 2013
Burnout and turnover intentions among Romanian ambulance personnel. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, (84), 801-805.
- BROOKING, A., 1997
The Management of intellectual capital. *Long Range Planning*, 30(3), 364-365.

- CANBAY, S., 2007 İlköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin iş doyumu ve denetim odağı ilişkisi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- CANBULAT, S., 2007 Duygusal zekanın çalışanların iş doyumları üzerindeki etkisinin araştırılması (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- CARRERA, N., S. CARMONA, I. GUTIERREZ, 2008 Human capital, age and job stability: Evidence from Spanish certified auditors (1976-1988). *Accounting and Business Research*, 38(4), 295-312.
- CARUSO, D. R., 2004 Defining the inkblot called emotional intelligence. Issues and Recent Developments in Emotional Intelligence, 1(2).
- CARUSO, D., P. SALOVEY, 2004 The emotionally intelligent manager: how to develop and use the four key emotional skills of leadership. San Francisco: Jossey-Bass.
- CARUSO, D., P. SALOVEY, 2010 *Yönetimde duygusal zekâ* (Çev. S. Kaymak), 2. Baskı. Ankara: Crea Yayıncılık.
- CEYLAN, A., 2018 Ev hanımlarının televizyonda yayınlanan sağlık programlarını izleme motivasyonları: Üsküdar örneği (Yayımlanmamış doktora tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- CHAN, D. W., 2006 Emotional intelligence and components of burnout among chinese secondary school teachers in Hong Kong. *Teaching and Teacher Education*, (22), 1042-1054.
- CHERNISS, C., 1980 Professional burnout in human service organizations. New York: Praeger Press.
- CIARROCHI, J., A. CHAN, J. BAJGAR, 2001 Measuring emotional intelligence in adolescents. *Personality and Individual Differences*, (28), 539-561.
- CLARK, A. E., 1996 Job satisfaction in Britain. *British Journal of Industrial Relations*, 34(2), 189-217.
- CLARK, A. E., A. J. OSWALD, 2000 Satisfaction and comparison income. *Journal of Public Economics*, 61(3), 359-381.
- COHEN, I. J., J. S. KRESS, M. J. ELIAS, 2002 Classroom climate in an orthodox day school: the contribution of emotional intelligence, demographics, and classroom context. *Journal of Jewish Education*, 68(1), 21-33.
- COHEN, D., L. PRUSAK, 2001 In good company: How social capital makes organizations work. U.S.A.: Harvard Business School Press.
- COLEMAN, J., 1988 Social capital in the creation of human capital. *American Journal of Sociology*, 94(1), 95-120.

- COLLEY, H., 2006
Learning to labour with feeling: class, gender and emotion in childcare education and training. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 7(1), 15-29.
- COLLIE, R.,
J. SHAPKA, N.
PERRY, 2012
School climate and social-emotional learning: Predicting teacher stress, job satisfaction, and teacher efficacy. *Journal of Educational Psychology*, 104(4), 1189-1204.
- COOPER,
A. C., J. GIMENO-
GASCON, C. Y. WOO,
1994
Initial human and financial capital as predictors of new venture performance. *Journal of Business Venturing*, 9(5), 371-396.
- COOPER, R. K., A.
SAWAF, 1999
Liderlikte duygusal zekâ: yönetim ve organizasyonlarda duygusal zeka (Çev. Z.B. Ayman & B. Sancar). İstanbul: Sistem Yayınları.
- CORCORAN, K., 1986
The association of burnout and social work practitioners' impressions of their clients: Empirical evidence. *Journal of Social Service Research*, (10), 57-66.
- COTTINGHAM, M.,
2013
Men who care: How organizations and individuals negotiate masculinity, emotional capital, and emotion practice in nursing (Unpublished doctoral dissertation). The Graduate Faculty of the University of Akron.
- COTTINGHAM, M.,
2016
Theorizing emotional capital. *Theory and Society*, 45(5), 451-470.
- COTTON, J. L., J. M.
TUTTLE, 1986
Employee turnover: A meta-analysis and review with implications for research. *The Academy of Management Review*, 11(1), 55-70.
- ÇAKAR, S., 1997
Seyahat acentelerinde verimlilik - iş tatmin ilişkisi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- ÇAKAR, U., Y. AR-
BAK, 2004
Modern yaklaşımlar ışığında değişen duygu-zeka ilişkisi ve duygusal zeka. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(3), 23-48
- ÇANKAYA, S., O.
GÜRDAL, T. TUNÇ,
H. ORHAN, 2018
Eğitim-araştırma hastanelerinde çalışanların iş doyumu, örgütsel bağlılık ve tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkilerin yapısal eşitlik modeli ile incelenmesi: Ordu ili örneği. *SDÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 25(4), 436-449.
- ÇARIKÇI, H.,
M. ÖZDEN, 2015
Mağaza çalışanlarının duygusal zekâ, iş tatmini ve örgütsel bağlılıkları üzerine bir araştırma: Antalya ili örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(8).
- ÇAVUŞ, M. F., A.
GÖKÇEN, 2015
Psychological capital: Definition, components and effects. *British Journal of Education, Society and Behavioural Science*, 244-255.
- ÇAM, O., 1995
Tükenmişlik. İzmir: Saray Medikal.

- ÇEKMECELİOĞLU, H. G. (2007) Örgüt ikliminin iş tatminin ve işten ayrılma niyeti üzerindeki etkisi: Bir araştırma. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(1), 79-97.
- ÇELİK, M., 2020 Psikolojik sermaye, M. Çelik (Ed.) içinde, *Örgütsel sermaye kavram, teori ve ölçekler*, (ss.81-104). Ankara: Detay yayıncılık.
- ÇELİK, Y., İ. KILIÇ, 2019 Hemşirelerde iş doyumu, mesleki tükenmişlik ve yaşam kalitesi arasındaki ilişkiler. *Kocatepe Tıp Dergisi*, (20), 230-238.
- ÇELİKYAY, M., 2019 *Duygusal emek kavramı, öncülleri ve sonuçları: proje takımları üzerinde bir araştırma* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gebze Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gebze.
- ÇEŞİTCİOĞLU, M., 2003 *Kaliteli insan*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- ÇETİN, G., N. BASIM, 2011 Psikolojik dayanıklılığın iş tatmini ve örgütsel bağlılık tutumlarındaki rolü. *İş, Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 13(3), 79-94.
- ÇİPER, A., 2006 Tükenmişlik sendromunun hizmet kalitesine etkisi ve çağrı merkezi uygulaması (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- ÇİNKO, L., 2003 Yeni ekonominin iktisadi etkileri. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Öneri Dergisi, 5(20), 157-162.
- DAE-BONG, K., 2009 *Human capital and its measurement*. 3rd OECD World Forum on Statistics, Knowledge and Policy: Charting Progress, Building Visions, Improving Life, Busan, Korea, 27-30 October.
- DAVIDSSON, P., B. HONIG, 2003 The role of social and human capital among nascent entrepreneurs. *Journal of Business Venturing*, (18), 301-331.
- DAVIS, K., 1988 *İşletmelerde insan davranışı: Örgütsel davranış* (Çev. K. Tosun vd.). İstanbul: İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayını.
- DAVIS, M., 2004 *EQ duygusal zekamızın ölçün* (Çev. S. Silahlı). İstanbul: Alfa Yayınları.
- DAVIS, K., J. W. NEWSTROM, 1998 *Organizational behavior; human behavior at work*, 9th Edition. New Jersey: McGraw-Hill Inc.
- DAWLEY, D., J. D. HOUGHTON, N. S. BUCKLEW, 2010 Perceived organizational support and turnover intention: The mediating effects of personal sacrifice and job fit. *The Journal of Social Psychology*, 150(3), 238-257.

DE LA CRUZ, S. P., M.
V. ABELLAN, 2015

Professional burnout, stress and job satisfaction of nursing staff at a university hospital. *Rev Lat Am Enfermagem*, 23(3), 543-552.

DEMİRBAŞ, A. R.,
2006

Üç farklı hastanede çalışan yöneticilerin ve klinikte çalışan sağlık personelinin tükenmişlik durumlarının araştırılması (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.

DEMİRKIRAN, M., R.
ERDEM, 2014

Personel devrinin nedenlerine ilişkin geliştirilen modellerin incelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(3), 289-311.

DİLSİZ, B., 2006

Konya ilindeki ortaöğretim okullarında çalışan öğretmenlerin tükenmişlik ve iş doyumunu düzeylerinin bölgelere göre değerlendirilmesinin çok değişkenli istatistiksel analizi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.

DİREKÇİ, E., 2015

Duygusal Sermaye. Unpublished Working Paper, Aralık, https://www.researchgate.net/publication/301302089_Duygusal_sermaye

DOĞAN, S.,
Ö. DEMİRAL, 2007

Kurumların başarısında duygusal zekanın rolü ve önemi. *Yönetim ve Ekonomi*, 14(1), 209-229.

DOĞAN, Y.,
M. ÖZDEVECİOĞLU,
2009

Pozitif ve negatif duygusallığın çalışanların performansları üzerindeki etkisi. Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 165-190.

DOLAN, N., 1987

The relationship between burnout and job satisfaction in nurses. *Journal of Advanced Nursing*, 12(1).

DRUCKER, P. F., 1995

Drucker, P. F. (1995). The information executives truly need. *Harvard Business Review*, (January), 59-60.

DUBOIS, C. A., M.
McKEE, E. NOLTE, R.
AKDAĞ, 2011

Avrupa'da sağlıkta insan kaynakları. Ankara: T.C. Sağlık Bakanlığı Yayınları.

DURMUŞOĞLU-
SALTALI, N., 2010

Duygu eğitiminin okul öncesi dönem çocuklarının duygusal becerilerine etkisi (Yayımlanmamış doktora tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.

DÜNYA SAĞLIK
ÖRGÜTÜ, 1998

Dünya sağlık raporu (Çev. B. Metin, A. Akın, & İ. Güngör). Ankara: Sağlık Bakanlığı Sağlık Projesi Genel Koordinatörlüğü.

EDELWICH, J., A.
BRODSKY, 1980

Burn-out: Stages of disillusionment in the helping professions. New York: Human Services Press.

- EDİZLER, G., 2010 İnsan kaynakları yönetiminde duygusal zeka ölçüm ve modelleri. *Journal of Yasar University*, 18(5), 2970-2984.
- EDVINSSON, L., 1997 Developing intellectual capital at Scandia. *Long Range Planning*, 30(3), 366-373.
- EFLATUN, M., 2020 *Duygusal sermaye boyutlarının çatışma yönetim stilleri üzerine etkisi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep.
- EKİNCİ, A., 2010 *Okullarda sosyal sermaye*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- EKŞİOĞLU, Ş. Z., 2012 Kültürel sermaye ve ekonomik kalkınma arasındaki ilişkinin girdi çıktı analizi ve fayda maliyet analizi yöntemleri ile Türkiye için değerlendirilmesi (Yayımlanmamış doktora tezi). Kadir Has Üniversitesi, İstanbul.
- ELNAGA, A.A., A. IMRAN, 2014 The impact of employee empowerment on job satisfaction. *American Journal of Research Communication*, 2(1), 13-26.
- ENGLAND, P., G. FARKAS, 1986 Households, employment, and gender: a social, economic, and demographic view. New York: Aldine.
- ERDOĞAN, İ., 1999 İşletme yönetiminde örgütsel davranış. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- EREN, E., 2010 *Örgütsel davranış ve yönetim psikolojisi*, 12. Basım. İstanbul: Beta Basım Yayım.
- ERGİN, C., 1992 *Doktor ve hemşirelerde tükenmişlik ve Maslach Tükenmişlik Ölçeği'nin uyarlanması*, R. Bayraktar & İ. Dağ. (Ed). VII. Ulusal Psikoloji Kongresi bilimsel çalışmalarını. Ankara. VII. Ulusal Psikoloji Kongresi Düzenleme Kurulu ve Türk Psikologlar Derneği Yayını, 143-154.
- ERGİN, C., 1995 Akademisyenlerde tükenmişlik ve çeşitli stres kaynaklarının incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 12(1-2), 37-50.
- ERKUŞ, A., M. A. FINDIKLI, 2013 Psikolojik sermayenin iş tatmini, iş performansı ve işten ayrılma niyeti üzerindeki etkisine yönelik bir araştırma. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 42(2), 302-318.
- ERTÜRK, E., T. KEÇECİOĞLU, 2012 Çalışanların iş doyumları ile mesleki tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkiler: Öğretmenler üzerine örnek bir uygulama. *Ege Akademik Bakış*, 12(1), 39-52.
- EYEL, C. Ş., G. AKKAYA, 2020 The effect of emotional capital on job satisfaction and life satisfaction: A research on basketball players in women's super league in Turkey. *Annals of Applied Sport Science*, 8(4), 1-8.

- EYEL, C. Ş.,
İ. B. VATANSEVER-
DURMAZ, 2019
- FARAGHER,
E. B., M. CASS, C. L.
COOPER, 2005
- FINDIK, M., 2011
- FIELD, J., 2003
- FINE, B., 2002
- FISHBEIN, M., 1967
- FRAZIER, D. P., 2009
- FREUDENBERGER,
H. J., 1974
- FREUDENBERGER,
H. J., G. RICHELSON,
1981
- FRIJDA, N. H., 1988
- FROYUM, C., 2010
- FUKUYAMA, F., 1995
- FUKUYAMA, F., 2014
- GENDRON, B., 2004
- The effect of emotional capital on individual innovativeness: A research on Bahcesehir University business administration undergraduate students. *Procedia Computer Science*, (158), 680-687.
- The relationship between job satisfaction and health: a meta-analysis. In *From stress to wellbeing*, Volume 1 (ss.254-271). Springer.
- Algılanan örgütsel desteğin, örgütsel özdeşleşme ve işten ayrılma niyetine etkisi araştırması: Konya aile hekimleri örneği (Yayımlanmamış doktora tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Social capital. Routledge.
- Social capital versus social theory (Çev. A. Kars). Routledge.
- A behavior theory approach to the relations between beliefs about an object and the attitude toward the object. In M. Fishbein (Ed.), *Readings in attitude theory and measurement* (ss.389-400). New York: John Wiley & Sons.
- Job satisfaction of international educators. Universal Publishers.
- Staff burn out. *Journal of Social Issues*, 30(1).
- Burn-out; How to beat the high cost of success. New York: Bantam Books.
- The laws of emotion. *American Psychologist*, (43), 349-358.
- The reproduction of inequalities through emotional capital: the case of socializing lowincome black girls. *Qualitative Sociology*, (33), 37-54.
- Trust: The social virtues and the creation of prosperity. New York: Free Press.
- Tarihin sonu ve son insan*, 4. Basım. İstanbul: Profil Yayınları.
- Why emotional capital matters in education and in labour? Towards an optimal exploitation of human capital and knowledge management, in *Les cahiers de la maison des sciences economiques*. Paris: Universite Pantheon-Sorbonne.

- GENDRON, B., 2007
Emotional capital and older workers learning and transfer of knowledge management: "toward a better ageing, working and learning together". *Human Resource Development Research & Practice Across Europe*, UFFHRD, Oxford.
- GENDRON, B., 2017
Emotional capital: the set of emotional competencies as professional and vocational skills in emotional works and jobs. *Revista Española de Educación Comparada*, (29), 44-61.
- GEORGE, J., 2000
Emotions and leadership: The role of emotional intelligence. *Human Relations*, (53), 1027-1055.
- GERITS, L., J. J. DERKSEN, A. B. VERBRUGGEN, M. KATZKO, 2005
Emotional intelligence profiles of nurses caring for people with severe behaviour problems. *Personality and Individual Differences*, 38(1), 33-43.
- GERNİ, M., 2013
İlişkilerin maddi yönü sosyal sermaye ve örgütsel boyutu. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- GEZER, E., 2008
Stres veren yaşam olaylarının, öğretim elemanlarının, depresyon ve tükenmişlik düzeylerine etkisi (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- GILLIES, V., 2006
Working class mothers and school life: Exploring the role of emotional capital. *Gender and Education*, 18(3), 281-293.
- GOLEMAN, D., 1995
Emotional intelligence. Bantam Books
- GOLEMAN, D., 1996
Emotional intelligence. why it can matter more than IQ. *Learning*, 24(6), 49-50.
- GOLEMAN, D., 2001
Emotional intelligence: issues in paradigm building, C. Cherniss ve D. Goleman (Ed.). In *The emotionally intelligent workplace*, (ss.28-40). San Fransisco: Jossey-Bass.
- GOLEMAN, D., 2010
Duygusal zekâ neden IQ'dan daha önemlidir? (Çev. B. Seçkin-Yüksel). İstanbul: Varlık Yayınları.
- GOODWIN, N. R., 2003
Five kinds of capital: useful concepts for sustainable development (Unpublished master's thesis). Tufts University, Medford, U.S.A.
- GÖRGÜLÜ, O., A. AKILLI, 2017
The determination of the levels of burnout syndrome, organizational commitment, and job satisfaction of the health workers. *Niger J Clin Pract*, 20(1), 48-56.
- GRANDEY, A. A., 2000
Emotion regulation in the workplace: a new way to conceptualize emotional labor. *Journal of Occupational Health Psychology*, 5(1), 95-110.

- GRIGG, S. H., 2009
The impact of job satisfaction, organizational commitment, and intent to leave on employee retention: An investigation within the child care industry. Unpublished doctoral dissertation, Capella University, U.S.A.
- GURNEY, C. A., C. W. MUELLER, J. L. PRICE, 1997
Job satisfaction and organizational attachment of nurses holding doctoral degrees. *Nursing Research*, 46(3), 163-171.
- GÜLER, E. Ö., D. VEYSİKARANİ, 2019
Tükenmişlik ve iş doyumunun akademisyenler üzerindeki etkisinin istatistiksel olarak incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 33(3), 829-848.
- GÜLLÜCE, A. Ç., Ö. F. İŞCAN, 2010
Mesleki tükenmişlik ve duygusal zekâ arasındaki ilişki. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 5(2), 7-29.
- GÜNKÖR, C., 2016
Öğretim elemanlarının sosyal sermaye ve eğitim ortamına ilişkin algıları: Gazi Eğitim Fakültesi örneği (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- GÜRBÜZ, S., M. BEKMEZCİ, 2012
İnsan Kaynakları yönetimi uygulamalarının bilgi işçilerinin işten ayrılma niyetine etkisinde duygusal bağlılığın aracılık ve düzenleyicilik rolü. *Istanbul University Journal of The School of Business Administration*, 41(2).
- GÜRSEL, M., 1997
Okul yönetimi. İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- HAİLE, G. A., 2015
Workplace job satisfaction in Britain: Evidence from linked employer-employee data. *Labour*, 29(3), 225-242.
- HERECE, F. G., İ. ŞENER, 2017
Duygusal zekâ ile tükenmişlik arasındaki ilişki: kamu sektöründe bir uygulama. *Gazi İktisat ve İşletme Dergisi*, 3(3), 38-54.
- HOCHSCHILD, A. R., 1983
The managed heart: commercialization of human feeling. Berkeley: University of California Press.
- HOPPOCK, R., 1935
Job satisfaction. USA: Harper.
- HOŞ, C., & A. OKSAY, 2015
Hemşirelerde örgütsel bağlılık ile iş tatmini ilişkisi. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 20(4), 1-24.
- HUY, Q., A. SHIPILOV, 2012
The key to social media success with in organizations. *MIT Sloan Management Review*, 54(1), 73-81.
- HWANG, I. S., J. H. KOU, 2011
Effect of job satisfaction and perceived alternative employment opportunities on turnover intention: An Examination of public sector organization. *Journal of American Academy of Business*, 8(2).
- INKPEN, A. C., E. W. TSANG, 2005
Social capital, networks, and knowledge transfer. *Academy of Management Review*, 30(1), 146-165.

- IZGAR, H., 2003
 IZGAR, H., 2001
 JACKSON, E. N., 1959
 JAMES, W., 1884
 JUDGE, T.,
 S. WATANABE, 1994
 JUNG, C. G., 2006
 KABAR, M., 2017
 KAHILL, S., 1988
 KAHN, W. A., 1990
 KANBAY, A., 2010
 KAPLAN, M., Ö.
 ULUTAŞ, 2016
 KARADAL, H., T. E.
 AKYAZI, 2014
 KARAKUŞ, H., 2011
 KARCIOĞLU, F., S.
 AKBAŞ, 2010
 KAVLU, İ., R. PINAR,
 2009
 KAYA, D. Ş.,
 M. ZERENLER, 2014
 KELEŞ, H. N., 2011
- Endüstri ve örgüt psikolojisi. Konya: Eğitim Kitapevi.
 Okul yöneticilerinde tükenmişlik. Ankara: Nobel.
 Grief and religion. In *The meaning of death*, H. Feifel (Ed.), (ss.218-233). New York: McGraw-Hill.
 What is an emotion? *Mind*, 9(34), 188-205.
 Individual differences in the nature of the relationship between job and life satisfaction. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, (67), 101-107.
Analitik psikoloji (Çev. E. Gürol). İstanbul: Payel Yayınevi.
Lise öğretmenlerinin işe bağlılık düzeyleri ile duygusal zeka düzeyleri arasındaki ilişki (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi SBE, İstanbul.
 Symptoms of professional burnout: Areview of the empirical evidence. *Canadian Psychology*, (29), 284-297.
 Psychological conditions of personal engagement and disengagement at work. *The Academy of Management Journal*, 33(4), 692-724.
Hemşirelerin iş doyumunu ve örgütsel bağlılığı (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Haliç Üniversitesi, İstanbul.
 Duygusal emeğin tükenmişlik üzerindeki etkisi: Otel işletmelerinde bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (35), 165-174.
 Sosyal sermaye ve girişimcilik, H. Karadal (Ed.), *Girişimcilik* içinde, (ss.75-90). İstanbul: Beta Basım Yayıncılık.
 Hemşirelerin iş tatmin düzeyleri: Sivas ili örneği. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(6), 46-57.
 İşyerinde psikolojik şiddet ve iş tatmini ilişkisi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 24(3), 139-161.
 Acil servislerde çalışan hemşirelerin tükenmişlik ve iş doyumlarının yaşam kalitesine etkisi. *Türkiye Klinikleri J Med Sci*, 29(6), 1543-1555.
 Çalışma hayatında psikolojik sermaye mesleki bağlılık ve kariyer planlamasına genel bakış. Nobel Akademik Yayıncılık.
 Pozitif psikolojik sermaye: tanımı, bileşenleri ve örgüt yönetimine etkileri. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 343-350.

- KERVANCI, F., 2008 Büro çalışanlarının duygu yönetimi yeterlilik düzeylerinin geliştirilmesinde duygu yönetimi eğitimi programının etkisi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- KESER, A., 2003 Çalışma yaşamında motivasyon ve yaşam tatmini. İstanbul: Alfa Aktüel Yayınları.
- KESER, A., 2015 *Çalışma psikolojisi*, 5. Basım. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- KIRILMAZ, A., Y. ÇELEN, N. SARP, 2000 İlköğretimde çalışan bir öğretmen grubunda “tükenmişlik durumu araştırması. *A.Ü. Sağlık Eğitim Fakültesi, İlköğretim-Online*, 2(1), 2-9.
- KIANI, S., L. IFTIKHAR, F. AHMED, 2016 Relationship between self awareness and job satisfaction among male and female government teachers. *Journal of Applied Environmental and Biological Sciences*, 6(2), 96-101.
- KOÇEL, T., 2010 *İşletme yöneticiliği*, 12. Basım. İstanbul: Beta Basım Yayın.
- KONRAD, S., C. HENDL, 2003 Duygularla güçlenmek (EQ), (Çev. M. Taştan). İstanbul: Hayat Yayınları.
- KOYUTÜRK, A., 2015 Sağlık çalışanlarında örgütsel adalet ve iş doyumunu: bir kamu hastanesi örneği (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Okan Üniversitesi, İstanbul.
- KÖSE, E., 2019 Çalışanların duygusal zekâ düzeyleriyle tükenmişlik algıları arasındaki ilişkinin araştırılması. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(35), 193-212.
- KU, M., 2007 An examination of work-family conflict and intention to leave among college and university foodservice managers (Unpublished doctoral dissertation). Oklahoma State University, U.S.A.
- KÜMBÜL-GÜLER, B., 2009 *Çalışma yaşamında davranış*. Kocaeli: Umuttepe Yayıncılık.
- LAVKAN, A., 1973 İşletme yönetiminde beşeri ilişkiler. İstanbul: Mayataş Matbaacılık.
- LEE, Y. H., 2019 Emotional labor, teacher burnout, and turnover intention in high- school physical education teaching. *European Physical Education Review*, 25(1), 236-253.
- LEE, S., J. E. CHUNG, N. PARK, 2015 Linking cultural capital with subjective well-being and social support: the role of communication networks. *Social Science Computer Review*, 34(2), 1-25.
- LEE, S. E., M. MACPHEE, V. S. DAHINTEN, 2020 Factors related to perioperative nurses’ job satisfaction and intention to leave. *Japan Journal of Nursing Science*, 17(1), 1-8.

- LEITER, M. P., C. MASLACH, 1988
The impact of interpersonal environment on burnout and organizational commitment. *Journal of Organizational Behavior*, 9(4), 297-308.
- LEITER, M. P., C. MASLACH, 2004
Areas of worklife: A structured approach to organizational predictors of job burnout. In P. Perrewé & D. C. Ganster (Eds.), *Research in occupational stress and well being: Emotional and physiological processes and positive intervention strategies*, (ss.91-134). Oxford: JAI.
- LIN, N., 1999
Building a network theory of social capital. *Connections*, 22(1), 28-51.
- LIU, C. C., S. Y. CHEN, C. H. LIAO, 2015
The relationships among emotional capital, job satisfaction and organizational citizenship behavior: a cross-level analysis. *Chiao Da Management Review*, 35(1), 1-24
- LOCKE, E. A., 1976
The nature and causes of job satisfaction, in M. D. Dunette (Eds.), *Handbook of industrial and organizational psychology*, (ss.1297-1349). Chicago: Rand McNally.
- LUTHANS, F., 1973
Organizational behavior, 6th Edition. New York: McGraw-Hill.
- LUTHANS, F., K. W. LUTHANS, B. C. LUTHANS, 2004
Positive psychological capital: Beyond human and social capital. *Business Horizons*, 47(1), 45-50.
- LUTHANS, F., C. M. YOUSSEF, 2004
Human, social, and now positive psychological capital management: Investing in people for competitive advantage. *Organizational Dynamics*, 33(2), 143-160.
- LUTHANS, F., J. B. AVEY, B. J. AVOLIO, S. NORMANS, G. M. COMBS, 2006
Psychological capital development: Toward a micro-intervention. *Journal of Organizational Behaviour*, 27(3), 387-393.
- LUTHANS, F., B. J. AVOLIO, J. B. AVEY, S. M. NORMAN, 2007
Positive psychological capital: Measurement and relationship with performance and satisfaction. *Personnel Psychology*, 60(3), 541-572.
- MARR, B., O. GUPTA, S. PIKE, G. ROOS, 2003
Intellectual capital and knowledge management effectiveness. *Management Decision*, 41(8), 771-781.
- MARTIN, D., K. BARTOL, 1985
Managing turnover strategically. *Personnel Administrator*, 30(11), 63-73.
- MASLACH, C., 2003
Job burnout: New directions in research and intervention. *Current Directions in Psychological Science*, 12(5), 189-192.

- MASLACH, C., S. E. JACKSON, 1981 The measurement of experienced burnout. *Journal of Occupational Behavior*, (2).
- MASLACH, C., M. P. LEITER, 1997 *The truth about burnout*. San Francisco: Jossey-Bass.
- MASLACH, C., W. B. SCHAUFELI, M. P. LEITER, 2001 Job burnout. *Annual Review of Psychology*, (52).
- MASLACH, C., P. G. ZIMBARDO, 1982 *Burnout – the cost of caring*. New Jersey: Prentice Hall Inc.
- MATHIS, R. L., J. H. JACKSON, 2011 Human resource management: Essential perspectives. Chicago: Cengage Learning.
- MAYER, J. D., P. SA-LOVEY, 1990 Emotional intelligence. *Imagination, Cognition and Personality*, (9), 185-211.
- MAYER, J. D., P. SA-LOVEY, 1997 What is emotional intelligence?. P. Salovey, & D. Sluyter (Eds.), *Emotional development and emotional intelligence: Implications for educations* (ss.3-31). Basic Books, New York.
- MEIER, S. T., 1983 Toward a theory of burnout. *Human Relations*, 36(10), 899-910.
- MOBLEY, W. H., R. W. GRIFFETH, H. H. HAND, B. M. MEG-LINO, 1979 Review and conceptual analysis of the employee turnover process. *Psychological Bulletin*, 86(3), 493-522.
- MOBLEY, W. H., 1982 Employee turnover: Causes, consequences, and control. Massachusetts: Addison-Wesley.
- MORRIS, J. A., D. C. FELDMAN, 1996 The dimensions, antecedents, and consequences of emotional labor. *Academy of Management Review*, 21(4), 986-1010.
- MORRIS, J. A., D. C. FELDMAN, 1997 Managing emotions in the workplace. *Journal of Managerial Issues*, (9), 257-274.
- MURAT, M., 2003 Üniversite öğretim elemanlarında tükenmişlik. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(19).
- MYKHAYLENKO, M., 2011 *Organization's emotional capital and empowerment* (Unpublished master's thesis). Lund University Department of Service Management, Helsingborg.
- NAKTİYOK, A., C. N. KARABEY, 2005 İşkoliklik ve tükenmişlik sendromu. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 19(2), 179-198.
- NASSEH, B., 2000 Forces of change: The emergence of a knowledge society and new generations of learners, in Case studies on information technology in higher education: Implications for policy and practice. IGI Global.
- NELSON, D., C. L. COOPER, 2007 Positive organizational behavior. London: Sage Publication.

- NERDRUM, L., T. ERIKSON, 2001 Intellectual capital: A Human capital perspective. *Journal of Intellectual Capital*, 2(2), 127-135.
- NERMIEN, A. A., 2003 Comprehensive intellectual capital management. New Jersey: John Wiley & Sons Inc.
- NEWMAN, M., 2008 Emotional capital inventory, ECI & ECI 360. Technical Paper, Roche Martin Institute, <http://96.30.1.124/~rochema/blog/wp-content/uploads/ECi-Technical-Paper-V5.pdf>
- NEWMAN, M., 2009 Emotional capitalists: The new leaders. John Wiley ve Sons.
- NOWOTNY, H., 1981 Austria: Women in public life. In *Access to power: cross-national studies of women and elites*, C.F. Epstein ve R.L. Coser (Eds.), pp. 147-156. London: George Allen & Unwin.
- NUALLAONG, W., 2013 Burnout for experts: Prevention in the context of living and working. New York: Springer Science.
- ONAY, M., S. KILCI, 2011 İş stresi ve tükenmişlik duygusunun işten ayrılma niyeti üzerine etkileri: garsonlar ve aşçıbaşılar. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 363-372.
- ORGAN, D. W., 1988 Organizational citizenship behavior: The good soldier syndrome. Massachusetts: Lexington.
- ORTONY, A., W. REVELLE, Z. RICHARD, 2007 Why emotional intelligence needs a fluid component, Chapter 11, Matthews, G., Zeidner, M. & Roberts, R.D. (Ed.), in *The science of emotional intelligence: Knowns and unknowns*, (ss.288-304). London: Oxford University Press.
- OSMANOĞLU, M., 2021 Duygusal zekanın işten ayrılma niyeti üzerindeki etkisinde tükenmişliğin aracı rolü: Bankacılık sektöründe bir araştırma (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Bahçeşehir Üniversitesi LEE, İstanbul.
- OWOLABI, A. B., 2012 Effect of organizational justice and organizational environment on turn-over intention of health workers in Ekiti State, Nigeria. *Research in World Economy*, 3(1).
- ÖDEMİŞ, H., 2008 İlköğretim öğretmenlerinin iş tatminleri ile evlilik uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- ÖREN, N., H. TÜRKÖĞLU, 2006 Öğretmen adaylarında tükenmişlik. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (16).
- ÖRÜCÜ, E., S. ÖZAFŞARLIOĞLU, 2013 Örgütsel adaletin çalışanların işten ayrılma niyetine etkisi: Güney Afrika Cumhuriyeti'nde bir uygulama. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(23), 335-358.

- ÖZDEVECİOĞLU, M., 2004a
- ÖZDEVECİOĞLU, M., 2004b.
- ÖZER, E., M. E. DENİZ, 2014
- ÖZGEN, H. M., H. ÖZGEN, 2010
- ÖZKALP, E., Ç. KIRAL, 2013
- ÖZSOY, E., S. AHISKALI, 2004
- ÖZTÜRK, A., 2006
- PASSONS, W. R., 1975
- PERLMAN, B., E. A. HARTMAN, 1982
- PETTY, R., J. GUTHRIE, 2000
- PİNES, A. M., E. ARONSON, D. KAFRY, 1981
- PINES, A. M., E. ARONSON, 1988
- POLAT, M., C. H. MEYDAN, 2010
- POLAT, S., B. TERZİ, 2018
- Algılanan örgütsel desteğin işten ayrılma niyeti üzerindeki etkileri. *Amme İdaresi Dergisi*, 37(4), 97-115.
- Duygusal olaylar teorisi çerçevesinde pozitif ve negatif duygusallığın algılanan örgütsel adalet üzerindeki etkilerini belirlemeye yönelik bir araştırma. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 59(3), 181-202.
- Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlık düzeylerinin duygusal zekâ açısından incelenmesi. *İlköğretim Online*, (13), 1240-1248.
- Psikolojik sözleşme ve boyutlarının iş tatmini, örgütsel bağlılık ve işten ayrılma niyetine etkileri: Tıbbi satış temsilcileri üzerinde bir araştırma. *Journal of The Çukurova University Institute of Social Sciences*, 19(1).
- Örgütsel davranış*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı Yayınları.
- Etkin bilgi yönetimi kriterleri*. 29. Ulusal Mühendislik Kongresi, Adana.
- Okul öncesi öğretmenlerinin duygusal zekâ yetenekleri iş doyumları ve tükenmişlik düzeylerinin bazı değişkenler açısından karşılaştırmalı olarak incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Gestalt approaches in counseling. Holt Rinehart and Winston.
- Burnout: Summary and future research. *Human Relations*, 35(4), 283-305.
- Intellectual capital literature review. *Journal of Intellectual Capital*, 1(2), 155-76
- Burnout: From tedium to personal growth. New York: Free Press.
- Career burnout: Causes and cures. New York: Free Press.
- Örgütsel özdeşleşmenin sinizm ve işten ayrılma niyeti ile ilişkisi üzerinde bir araştırma. *Savunma Bilimleri Dergisi*, 9(1), 145-172.
- Identification of the burnout and job satisfaction levels of the beginner nurses who were in the process of orientation. *International Journal of Medical Research & Health Sciences*, 7(12), 156-163.

- POLATÇI, S., 2011 Psikolojik sermayenin performans üzerindeki etkisinde iş aile yayılımı ve psikolojik iyi oluşun rolü (Yayımlanmamış doktora tezi). Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- PRICE, J. L., C. W. MUELLER, 1981 A causal model of turnover for nurses. *Academy of Management Journal*, 24(3), 543-565.
- PUTNAM, R. D., 2000 Collapse and revival of American community. New York: Simon and Schuster.
- RAFAELI, A., R. I. SUTTON, 1989 The expression of emotion in organizational life. *Research in Organizational Behavior*, 11(1), 1-42.
- RAINAYEE, R. A., 2013 Employee turnover intentions: Job stress or perceived alternative external opportunities. *International Journal of Information, Business and Management*, 5(1).
- REAY, D., 2000 A useful extension of Bourdieu's conceptual framework: Emotional capital as a way of understanding mothers' involvement in their children's education. *The Sociological Review*, 568-585.
- REAY, D., 2004 Gendering Bourdieu's concept of capitals?: Emotional capital, women and social class, L. Adkins and B. Skeggs (Eds), in *Feminism after Bourdieu*. U.S.A.: Blackwell.
- RICHARDSEN, A. M., R. J. BURKE, 1995 Models of burnout: Implications for interventions. *International Journal of Stress Management*, 2(1), 31-43.
- RIUS, 2016 *Çizgilerle ekonomi*, (Çev. B. Yıldırım), 2. Basım. İstanbul: Yordam Kitap.
- ROBBINS, S. P., T. A. JUDGE, 2012 *Örgütsel davranış*, 14. Basım, (Çev. İ. Erdem). İstanbul: Nobel Yayıncılık.
- ROBLEDILLO, N., L. ALBIOL, 2014 Emotional intelligence modulates cortisol awakening response and self-reported health in caregivers of people with autism spectrum disorders. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 8(11), 1535-1543.
- ROOS, G., J. ROOS, 1997 Measuring your company's intellectual performance. *Long Range Planning*, 30(3), 413-426.
- ROSSEL, J., R. COLLINS, 2001 Conflict theory and interaction rituals: the microfoundations of conflict theory, Chapter 24, J.H. Turner (Ed.), *Handbook of sociological theory*. New York: Springer.
- RUSBULT, C. E., D. FARRELL, G. ROGERS, A. G. MAINOUS III, 1988 Impact of exchange variables on exit, voice, loyalty and neglect: An integrative model of responses to decline job satisfaction. *Academy of Management Journal*, 31(3), 599-627.
- SABUNCUOĞLU, Z., 2013 İnsan kaynakları yönetimi (uygulamalı). İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.

- SABUNCUOĞLU, Z., M. TÜZ, 2003 *Örgütsel psikoloji*. Bursa: Furkan Ofset.
- SAGER, J. K., R. W. GRIFETH, P. W. HOM, 1998 A comparison of structural models representing turnover cognitions. *Journal of Vocational Behavior*, 53(2), 254-273.
- SAIARI A., M. MOSLEHI, R. VALI-ZADEH, 2011 Relationship between emotional intelligence and burnout syndrome in sport teachers of secondary schools. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, (15), 1786-1791.
- SANDERSON, P. A., 2003 The relationship between empowerment and turnover intentions in a structured environment: An assessment of the navy's medical service corps (Published doctoral dissertation). Regent University, U.S.A.
- SCANLAN, J. N., M. STILL, 2019 Relationships between burnout, turnover intention, job satisfaction, job demands and job resources for mental health personnel in an Australian mental health service. *BMC Health Services Research*, 19(1), 1-11.
- SCHULTZ, T. W., 1968 Education and economic growth: Return to education, in Readings in the economics of education. France: UNESCO.
- SCHULTZ, T. W., 1971 Investment in human capital: The role of education and of research. New York: The Free Press.
- SCHUTTE, N. S., J. M. MALOUFF, L. E. HALL, D. J. HAGGERTY, J. T. COOPER, C. J. GOLDEN, L. DORNHEIM, 1998 Development and validation of a measure of emotional intelligence. *Personality and Individual Differences*, 25(2), 167-177.
- SCHWAB, R. L., S. E. JACKSON, R. S. SCHULER, 1986 Educator burnout: Sources and consequences. *Educational Research Quarterly*, 10(3), 14-30.
- SEÇER, H. Ş., 2005 Çalışma yaşamında duygular ve duygusal emek: sosyoloji, psikoloji ve örgüt teorisi açısından bir değerlendirme. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (50), 813-834.
- SEVİMLİ, F., Ö. F. İŞCAN, 2005 Bireysel ve iş ortamına ait etkenler açısından iş doyumunu. *Ege Akademik Bakış*, 5(1), 55-64.
- SHALLEY, C., L. GILSON, T. C. BLUM, 2000 Matching creativity requirements and the work environment: effects on satisfaction and intentions to leave. *Academy of Management Journal*, 43(2), 215-223.
- SHANE, S., S. VENTKATAMARAN, 2000 The promise of entrepreneurship as a field of research. *Academy of Management Review*, 25(1), 217-226.

- SIĞRI, Ü., N. BASIM, 2006
İş görenlerin iş doyumu ile örgütsel bağlılık düzeylerinin analizi: kamu ve özel sektörde karşılaştırmalı bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 6(12), 131-154.
- SIMS, W. J., 2007
Antecedents of labor turnover in Australian alpine resorts. *Journal of Human Resources in Hospitality & Tourism*, 6(2), 1-26.
- SINGH, P., 2014
Employees' use of empathy to improve their job behaviour. *International Business and Economics Research Journal*, 13(3), 599-610.
- SİREM, S., 2009
Duygusal zekâ düzey ve iş tatmini ilişkisinin analizi: Afyonkarahisar ili kamu sağlık çalışanlarına yönelik bir uygulama (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
- SIU, O. L., 2002
Occupational stressors and well-being among Chinese employees: The role of organisational commitment. *Applied Psychology*, 51(4), 527-544.
- SMITH, A., 2004
Ulusların zenginliği (Çev. A. Yunus & M. Bakırcı). İstanbul: Alan Yayıncılık.
- SMITH, C. A., R. S. LAZARUS, 1990
Emotion and adaptation. Pervin L.A. (Ed.), in *Handbook of personality*, (ss.609-637). New York: The Guilford Press.
- SMITHER, R. D., 1998
The psychology of work and human performance, 3rd Edition. New York: Longman.
- SOLMUŞ, T., 2010
İşyeri terapisi. İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- SÖYLEMEZ, M. S., 2012
Duygusal sermaye. İstanbul: Final Kültür Sanat Yayınları.
- SPECTOR, P. E., 1985
Measurement of human service staff satisfaction: Development of the job satisfaction survey. *American Journal of Community Psychology*, 13(6), 693-713.
- SPECTOR, P. E., 1997
Job satisfaction: Application, assessment, causes, and consequences. U.S.A.: Sage Publications.
- SPECTOR, P. E., S. FOX, 2002
An emotion-centered model of voluntary work behavior: Some parallels between counterproductive work behavior (CWB) and organizational citizenship behavior (OCB). *Human Resource Management Review*, (12), 269-292.
- STEERS, R. M., R. T. MOWDAY, 1981
Employee turnover and post-decision accommodation processes. L. L. Cummings and B. M. Staw, (Ed.), In *Research in organizational behavior* (Cilt: 3), (ss.235-281). Greenwich, Connecticut: JAI Press.

- STEINBERG, R. J., D. M. FIGART, 1999 Emotional demands at work: A job content analysis. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 561(1), 177-191.
- STEWART, T. A., 1991 Brainpower. *Fortune*, 3(127), 44-60.
- STEWART, T. A., 1997 Entelektüel sermaye kuruluşların yeni zenginliği (Çev. N. Elhüseyni). İstanbul: BZD Yayıncılık.
- SUBULAN, E., 2016 Örgütlerde yaşanan kişilerarası çatışmaların çalışanların iş doyumuna üzerine etkisi ve bir araştırma (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- SUCUOĞLU, B., N. KULOĞLU, 1996 Özürlü çocuklarla çalışan öğretmenlerde tükenmişliğin değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 10(36), 44-60.
- SULLIVAN, P. H., 1999 Profiting from intellectual capital. *Journal of Knowledge Management*, 3(2), 132-143.
- SURAN, B. G., E. P. SHERIDAN, 1985 Management of burnout: Training psychologists in professional life span perspectives. *Professional Psychology: Research and Practice*, 16(6).
- SÜNTER, A. T., S. CANBAZ, İ. DABAK, H. ÖZ, Y. PEKŞEN, 2006 Pratisyen hekimlerde tükenmişlik işe bağlı gerginlik ve iş doyum düzeyleri. *Genel Tıp Dergisi*, 16(1).
- SÜRGEVİL, O., 2014 Çalışma hayatında tükenmişlik sendromu, tükenmişlikle mücadele yöntemleri. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- SÜRMEİLİ, F., 2009 *Genel muhasebe*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- ŞAHİN, F., 2011 Lider-üye etkileşimi ile işten ayrılma niyeti arasındaki ilişki üzerinde cinsiyetin etkisi. *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 11(2).
- ŞAHİN, S., B. AYDOĞDU, C. YOLDAŞ, 2011 Duygusal zekâ ve iş doyum arasındaki ilişkiler: eğitim müfettişleri üzerinde bir araştırma. *Elementary Education Online*, 10(3), 974-990.
- ŞIKLAR, E., D. TUNALI, Z. G. TURAN, 2012 Çalışanların tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi: Eskişehir örneği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (33), 75-84.
- ŞİMŞEK, L., 1995 İş tatmini. *Verimlilik Dergisi*.
- ŞİMŞEK, M., C. KADILAR, 2010 Türkiye’de beşeri sermaye, ihracat ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin nedensellik analizi. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 11(1), 115-140.
- ŞİMŞEK, M. Ş., T. AKGEMCİ, T., A. ÇELİK, 2007 Davranış bilimlerine giriş ve örgütlerde davranış. Ankara: Eğitim Kitabevi Yayınları.

- TAHERI, H. M., S. REZAYI, S., 2016
Study of emotional capital (feelings of happiness and empowerment) and its role on the development of organizational goals Pars Jame Jam civil Company. *Scinzer Journal of Humanities*, 2(3), 16-19.
- TAIT, M., M. Y. PADGETT, T. T. BALDWIN, 1989
Job and life satisfaction: A reevaluation of the strength of the relationship and gender effects as a function of the date of the study. *Journal of Applied Psychology*, 74(3), 502-507.
- TELMAN, N., P. ÜNSAL, 2004
Çalışan memnuniyeti. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- TENGİLİMOĞLU, D., 2005
Hizmet işletmelerinde liderlik davranışları ile iş doyum arasındaki ilişkinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(5), 21-27.
- TEOMAN, D. D., 2007
Performans değerlendirme sürecinde oluşan adalet algısı, bu algının iç, dış ve sosyal ödüllerle olan ilişkisinin işten ayrılma niyetine olan etkisi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- TETT, R. P., J. P. MEYER, 1993
Job satisfaction, organizational commitment, turnover intention, and turnover: Path analyses based on meta-analytic findings. *Personnel Psychology*, 46(2), 259-293.
- TEZCAN, D., 2004
Duygusal zekâ ve iş tatmini arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik bir araştırma (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- THOITS, P. A., 2004
Emotion norms, emotion work, and social order. In *Feelings and emotions*, S.R. Manstead, N. Frijda ve A. Fischer (Eds.), (ss.359-378). Cambridge: Cambridge University Press.
- THOMSON, K., 1998
Emotional capital. Oxford: Capital Publishing.
- THOMSON, K., L. HECKER, 2000
Value adding communication: innovation in employee communication and internal marketing. *Journal of Communication Management*, 5(1), 48-58.
- THROSBY, D., 1999
Cultural capital. *Journal of Cultural Economics*, (23), 3-12.
- TÖREMEN, F., İ. ÇANKAYA, 2008
Yönetimde etkili bir yaklaşım: Duygu yönetimi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 1(1), 33-47.
- TUNÇEL, Ö., S. TASLAK, 2016
Postmodern örgütlerde güncel davranışsal konular. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- TUTAR, H., 2000
Kriz ve stres ortamında yönetim. İstanbul: Hayat Yayınları.

- TUTCU, A., 2018
Duygusal sermayenin iş ve yaşam doyumu üzerine etkisine ilişkin duygusal iyilik algısının aracılık etkisi (Yayımlanmamış doktora tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep.
- TUTCU, A., 2020
Çalışma hayatında duygusal sermaye ve tükenmişlik ilişkisi: Gaziantep ilindeki belediye çalışanları üzerine bir araştırma. *Alanya Akademik Bakış Dergisi*, 4(3), 713-729.
- TUTCU, A., M. ÇELİK, 2018
Çalışanların duygusal sermayelerinin iş doyumu üzerine etkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(55), 868-880.
- TUTCU, A., C. Ş. EYEL, 2022
İş yaşamında duygusal sermaye: Kavram, teori, uygulama ve ölçme. Ankara: Sonçağ Akademi Yayıncılık.
- TÜMKAYA, S., 1996
Öğretmenlerdeki tükenmişlik, görülen psikolojik belirtiler ve başa çıkma davranışları (Yayımlanmamış doktora tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.
- TÜRK, Z., H. BENGÜ, 2010
Entelektüel sermaye: Ölçümü, muhasebesi, raporlanması ve yönetimi. Ankara: Nobel Kitabevi.
- UĞUZ, H. E., 2010
Sosyal sermaye. Ankara: Orion Kitabevi.
- ULUDAĞ, G., 2019
Duygusal zekâ ile işten ayrılma niyeti ilişkisini incelemeye yönelik bir alan araştırma. *BEÜ SBE Dergisi*, 8(1), 350-365.
- URAL, A., 2001
Yöneticilerde duygusal zekanın üç boyutu. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(2), 210-211.
- USLU, M. A., S. ACAR, 2020
Öğretmenlerin tükenmişlik düzeylerinin Maslach tükenmişlik envanteri ile incelenmesi: Batman ilinde yapılan bir araştırma. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1).
- ÜNAL, A. Z., 2004
Sosyal tabakalaşma bağlamında Pierre Bourdieu'nun kültürel sermaye kavramı (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- ÜNAL, A., M. ÖNAL, 2015
Eğitim işgörenlerinin duygusal zekâları ile mesleki tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişki. *OPUS Türkiye Sosyal Politika ve Çalışma Hayatı Araştırmaları Dergisi*, 5(8), 133-154.
- ÜNSAR, S., D. DİNÇER, 2014
Duygusal zekanın işten ayrılma eğilimine etkisi: Bir alan araştırması. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(7), 54-64.
- VAN LEEUWEN, B., 2007
Human capital and economic growth in India, Indonesia and Japan: A quantitative analysis, 1890-2000. Netherlands: Box Pressshop

- VORONOV, M., 2013 Emotional capital and institutional reproduction. In *Academy of management proceedings*. New York: Academy of Management.
- VROOM, V. H., 1964 Work and motivation. New York: Wiley.
- WEISS, H. M., R. CROPANZANO, 1996 Affective events theory: a theoretical discussion of the structure, cases and consequences of affective experiences at work. *Research in Organizational Behavior*, (18), 1-74.
- WHARTON, A. S., 1993 The affective consequences of service work managing emotions on the work. *Work and Occupations*, 20(2), 205-232.
- WHARTON, A. S., R. I. ERICKSON, 1993 Managing emotions on the job and at home: Understanding the consequences of multiple emotional roles. *Academy of management Review*, 18(3), 457-486.
- XU, Z., F. R. JIMÉNEZ, 2016 Emotional capital: the missing link between social media usage and customer relationship performance. In *Let's get engaged! crossing the threshold of marketing's engagement era*, (ss. 859-860). Springer International Publishing.
- YAĞÇI, M., 2016 Türkiye'de kamu kurumlarında ve özel sektörde çalışan psikologların iş doyumu, mesleki tükenmişlik ve duygusal zeka düzeylerinin karşılaştırılması (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- YANIK, O., 2014 Ahlaki liderliğin çalışanların iş tatminine, örgütsel bağlılığına ve işten ayrılma niyetine etkisi: Örgütsel güven ve örgütsel adalet algısının aracı rolü (Yayınlanmamış doktora tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- YARMALI, E. S., S. ALP, E. ÖZ, 2010 Ansiklopedik ekonomi terimleri sözlüğü. İstanbul: Türkmen Yayınları.
- YAZICI, K., 2001 *İşletme bilimine giriş*. Trabzon: Eser Ofset.
- YENER, S., 2018 Teknostresin iş performansını üzerindeki etkisi; tükenmişliğin aracı rolü. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(2), 85-101.
- YENİÇERİ, Ö., Y. DEMİREL, Z. SEÇKİN, 2009 Örgütsel adalet ile duygusal tükenmişlik arasındaki ilişki: imalat sanayi çalışanları üzerine bir araştırma. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, (1), 83-99.
- YILDIRIM, M. H., E. E. ERUL, P. KELEBEK, 2014 Tükenmişlik ile işten ayrılma niyeti arasındaki ilişki banka çalışanları üzerine bir araştırma. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 6(1), 34-44.

- YOUSSEF, C. M., F. LUTHANS, 2012
Psychological capital: Meaning, findings and future directions. *The Oxford handbook of positive organizational scholarship*, 1-23
- YURDAKAVUŞTU, Y., 2012
İlköğretim öğrencilerinde duygusal zekâ ve sosyal beceri düzeyleri (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- YÜCEL, İ, D. KOÇAK, 2018
İş tatmini ve işten ayrılma niyeti arasındaki ilişkide tükenmişliğin aracılık etkisi: sağlık sektöründe bir çalışma. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(2), 297-321.
- YÜCEL, C., A. BOYACI, G. DEMİRHAN, E. KARATAŞ, 2013
Demirhan Milli Eğitim örgüt sisteminde ‘kayıt alanı (hinterland) uygulamasının yönetsel işlevselliğinin değerlendirilmesi ve ekonomik, sosyal ve kültürel sermaye açılarından doğurduğu problemlerin incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 1(1), 135-151.
- ZAHEDI, A., 2015
Relationship between emotional intelligence, employees turnover intention and job satisfaction in Guilan Educations Department. *Journal UMP Social Sciences and Technology Management*, 3(3), 280-284.
- ZEIDNER, M., G. MATTHEWS, R. D. ROBERTS, 2009
What we know about emotional intelligence. London: The MIT Press.
- ZEMBYLAS, M., 2007
Emotional capital and education: theoretical insights from Bourdieu. *British Journal of Educational Studies*, 55(4), 443-463.
- ZİNCİRKIRAN, M., G. M. ÇELİK, A. K. CEYLAN, A. EMHAN, 2015
İşgörenlerin örgütsel bağlılık, işten ayrılma niyeti, iş stresi ve iş tatmininin örgütsel performans üzerindeki etkisi: enerji sektöründe bir araştırma. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 52(600), 59-71.

**GÖÇÜ ÇEVİRMEK:
TÜRKİYE'DE
SURIYELİ MÜLTECİLERİN
TOPLUM ÇEVİRMENLERİ**

Özgür Bülent Erdoğan

Göçü Çevirmek: Türkiye’de Suriyeli Mültecilerin Toplum Çevirmenleri

Özgür Bülent Erdoğan

Yayın No: 2214
ISBN: 978-625-393-713-3
E-ISBN: 978-625-393-714-0
Basım Sayısı: 1. Basım, Eylül 2024

© Copyright 2024, NOBEL BİLİMSEL ESERLER SERTİFİKA NO.: 20779

Bu baskının bütün hakları Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.ne aittir.

Yayınevinin yazılı izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.

Nobel Yayın Grubu, 1984 yılından itibaren ulusal ve 2011 yılından itibaren ise uluslararası düzeyde düzenli olarak faaliyet yürütmekte ve yayınladığı kitaplar, ulusal ve uluslararası düzeydeki yükseköğretim kurumları kataloglarında yer almaktadır. "NOBEL BİLİMSEL ESERLER" bir Nobel Akademik Yayıncılık markasıdır.

Genel Yayın Yönetmeni: Nevzat Argun -nargun@nobelyayin.com-
Genel Yayın Koordinatörü: Gülfem Dursun -gulferm@nobelyayin.com-

Sayfa Tasarımı: Süleyman Gezgin -suleyman@nobelyayin.com-
Redaksiyon: Süleyman Gezgin -suleyman@nobelyayin.com-
Kapak Tasarımı: Sezai Özden -sezai@nobelyayin.com-
Görsel Tasarım Uzmanı: Mehtap Yürümez -mehtap@nobelyayin.com-

Kütüphane Bilgi Kartı

Erdoğan, Özgür Bülent.

Göçü Çevirmek: Türkiye’de Suriyeli Mültecilerin Toplum Çevirmenleri / Özgür Bülent Erdoğan

1. Basım, X + 280 s., 13,5x21,5 cm. Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-393-713-3

E-ISBN: 978-625-393-714-0

1. Suriyeli Mülteciler 2. Toplum Çevirmenliği 3. Çevir Sosyolojisi.

Genel Dağıtım

ATLAS AKADEMİK BASIM YAYIN DAĞITIM TİC. LTD. ŞTİ.

Adres: Bahçekapı Mh. 2465 Sk. Oto Sanayi Sitesi No:7 Bodrum Kat, Şaşmaz/ANKARA

Telefon: +90 312 278 50 77 - Faks: 0 312 278 21 65

Sipariş: siparis@atlaskitap.com- E-Satış: www.nobelkitap.com - esatis@nobelkitap.com
www.atlaskitap.com - info@atlaskitap.com

Dağıtım ve Satış Noktaları: Alfa, Kırmızı Kedi, Arkadaş, D&R, Dost, KiKa, Kitapsan,
Nezih, Odak, Pandora, Prefix, Remzi Kitabevleri, Yeryüzü Dağıtım

Baskı ve Cilt: Ada Matbaacılık Yayın San. Tic. Ltd. Şti. Sertifika No: 44093
ASO 1. Organize Sanayi Bölgesi Anadolu Cad. No:4 Sincan/ANKARA

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR.....	ix
GİRİŞ	1
1.1. Göç ve Çeviri İlişkiseliliği.....	5
1.1.1. Dünyada ve Türkiye’de Göç Çalışmaları.....	8
1.1.2. Sahanın Sesi.....	10
1.1.3. Araştırmacının Otoetnografik Saha Deneyimleri.....	13
1.2. Suriyeli Göçünün Arka Planı.....	25
1.3. Araştırma Soruları	28
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	29
YÖNTEMSSEL YAKLAŞIM: ÇEVİRİ SOSYOLOJİSİ.....	35
2.1. Dış Sosyolojiye Giriş: Sembolik Tahakküm	37
2.1.1. Dış Sosyoloji Açısından Tarihsel ve Coğrafi Verilerin Önemi	39
2.1.2. Bourdieu Sosyolojisi ve Kullanılan Kavramlar	40
2.1.2.1. Mücadeleli Alan	43
2.1.2.2. Habitus.....	44
2.1.2.3. Sermaye	45
2.1.2.4. Doxa	46
2.1.2.5. Illusio.....	47
2.1.2.6. Düşünümsellik, Öz Düşünümsellik	48
2.2. Zygmunt Bauman: Akışkanlık	49
2.3. Erving Goffman: Sahneleme ve Performanslar.....	52
2.4. Çözümleme Araçları.....	53
2.5. Kuramsal Çerçeve	55

2.5.1. Göçle İlgili Tanımlar.....	57
2.5.1.1. Mülteci (Tanınmış).....	57
2.5.1.2. Geçici Koruma Statüsünde Mülteci.....	58
2.5.1.3. Sığınmacı.....	59
2.5.1.4. Göçmen.....	59
2.5.2. Alandaki Diğer Eyleyiciler.....	60
2.5.3. Toplum Çevirmenliği.....	64
2.5.3.1. Toplum Çevirmenliği Üzerine Yapılan Akademik Çalışmalar.....	69
ARAŞTIRMA BULGULARI VE DEĞERLENDİRME	75
3.1. Tematik Analiz ve Kodlamalar	77
3.2. Sözcük Frekansları	79
3.3. Çevirmen Habitusu (Profesyonel Olmayan Çevirmen).....	86
3.3.1. Çok Dilli Toplum Çevirmenleri.....	87
3.3.2. Çevirmen Rollerini.....	88
3.3.3. Kültürler Arası Aracı Olarak Toplum Çevirmeni	91
3.3.5. Çevirmenin Öz Betimlemesi.....	98
3.3.6. Çevirmenler ve Diğer Kurum Çalışanlarıyla İlişkiler...	101
3.3.7. Çevirmenlerin Diğer Görevleri	103
3.3.8. Habitusların Dönüşümü ve Değişen Dönüşen Çevirmen Kimlikleri	105
3.4. Amatörlük/Profesyonellik	112
3.5. Kurumlarda Çeviri Organizasyonu.....	118
3.5.1. Mülteciler Derneğinde Çeviri Organizasyonu	119
3.5.2. Kızılay Toplum Merkezinde Çeviri Organizasyonu	130
3.6. Toplum Çevirmenliği Eğitimi	131
3.7. Çeviri Seansları Gözlemleri	137
BÜTÜNCE: BİR GÖÇ BÖLGESİ OLARAK SULTANBEYLİ.....	145
4.1. Bir Göç Bölgesi Olarak Sultanbeyli	146
4.2. Bir Çeviri Mekânı Olarak Sultanbeyli.....	150

4.2.1. Sultanbeyli’de Sembolik Tahakküm Mekanizmaları	154
4.2.2. Akışkanlık: Her Beş Yılda Bir Değişen Kent Mimarisi	155
4.2.3. Çeviri Araştırmalarında Sosyosemiyotik Taşmalar: Çok Dilli Tabelalar	158
4.3. İstanbul ve Sultanbeyli’de Mülteciler.....	162
4.4. Türkiye’de ve Sultanbeyli’de STK’lar ve Farklı Kurumların Rolü.....	163
4.4.1. Çevirmenlerin Çalışma Koşulları.....	169
4.4.2. Bir Orta(k) Alan Olarak Çeviri Alanı	170
4.5. Çevirmenlerin Göç Süreçleri.....	173
4.5.1. Göç ve Sosyal Ağlar	174
4.5.2. Çevirmenlerin Türk Toplumuna Uyumu	176
4.6. Doxa: Örnekler	178
4.7. Illusio: Örnekler.....	179
4.8. Sermaye: Örnekler.....	187
4.8.1. Ekonomik Sermaye	188
4.8.2. Sembolik Sermaye	189
4.8.2.1. Çevirmenlerin Sembolik Sermayeleri.....	193
4.8.2.2. Dilsel Habitus: Diller ve Kültürler Arası Etkileşimler.....	197
4.9. Akışkanlık ve Müphemlik	203
4.9.1. Müphemlik: Donörler ve Ekonomik Sermaye	207
TOPLUMSAL UZAMDA GERİLİMLERE DÖNÜŞEBİLEN SORUNLAR	211
5.1. Suriyeli Mülteciler ile Yerleşik Halk Arasındaki Sorunlu Alanlar	211
5.2. Görsel-İşitsel Göstergeler Üzerinden Ortaya Çıkan Sorunlar	218
5.3. Sultanbeyli’de Günlük Yaşantıdaki Farklılıklardan Kaynaklı Sorunlar.....	220

5.3.1. Çevirmenlerin Anlatılarında Sorunlu Alanlardan Örnekler.....	224
5.3.2. Çevirmenler ve Kurum Çalışanları Arasında Gerilim Yaratıcı Sorunlar	228
5.3.3. Kurum Çalışanlarıyla Araştırmacı Arasındaki İlişkiler	231
5.3.4. Mülteciyi Tanımlama Girişimi.....	233
5.3.5. Araştırmaya Retrospektif Bir Bakış: Sonuç Gözlemleri.....	239
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	249
KAYNAKÇA	255
EKLER.....	269

KAYNAKÇA

- Aguilar-Solano, Maria. 2015. Non-professional Volunteer Interpreting as an Institutionalized Practice in Healthcare: A Study on Interpreters' Personal Narratives. **The International Journal for Translation & Interpreting Research**. c. 7. s. 3: 132-148.
- Aile hekimi ve insani yardım aktivisti Fatma Öngel ile röportaj. [24.08.2019] <https://gocmeniz.org/f/aile-hekimi-ve-insani-yardim-aktivisti-fatma-ongel-ile-roportaj>.
- Akbulut, Ayşe Nihal. 2009. Çeviride Öz Betimlemenin Önemi. **Litera**. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi. s. 21: 1-19.
- _____. 2010. Çeviribilimde Bir Araştırma Gereci/Aracı Olarak Öz Betimleme. **İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Dergisi**. c.1. s.1: 1-20.
- Akgül, Eser. [06.01.2018]. Doç. Dr. Murat Erdoğan ile röportaj: Suriyeli-lerde yükselen nefret bizi de yıkacak. www.sozcu.com.tr.
- Aktan, İrfan. [17.09.2019]. Sığınmacıların Sağlığa Erişim Hakkı: Hastanede Dil Bariyeri. <https://www.birartibir.org/goc-ve-multecilik/402-hastanede-dil-bariyeri>.
- Angelelli, Claudia. 2003. The Interpersonal Role of the Interpreter in Cross-Cultural Communication. **A Survey of Conference, Court and Medical Interpreters in the US, Canada and Mexico**. L. Brunette, G. Bastin, I. Hemlin, and H. Clarke (Eds.) The Critical Link 3. Interpreters in the Community. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- _____. 2004. Medical Interpreting and Cross-cultural Communication. New York: Cambridge University Press.
- _____. 2010. A Glimpse Into the Socialization of Bilingual Youngsters as Interpreters: The Case of Latino Bilinguals Brokering Communication for their Families and Immediate Community. **MonTI**. s. 2: 81-96.
- Antonini, Rachele, Letizia Cirillo, Linda Rossato & Ira Torresi (Eds.) 2017. **Non-professional Interpreting and Translation**. Amsterdam: John Benjamins.
- Aydın, Osman. 2018. Sultanbeyli'de Yaşayan Geçici Koruma Statüsündeki Suriyeli Göçmenlerin Entegrasyon Süreçlerine İlişkin Niteliksel Bir Çalışma. Yüksek Lisans Tezi Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

- Ayrık, Kadriye. 2018. Suriyeli Türkmen Toplumunun Yaşadıkları ve Arap Medyasının Türkmenlere Bakış Açısı. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Ticaret Üniversitesi İletişim Anabilim Dalı
- Bahadır, Şebnem. 2004. Moving In-Between: The Interpreter as Ethnographer and the Interpreting-Researcher as Anthropologist. **Meta: journal des traducteurs / Meta: Translators' Journal**. c. 49. s. 4: 805-821.
- Baker, Mona. 2006. Translation and Conflict: A Narrative Account. New York: Routledge.
- Bancroft, Marjorie. 2005. The Interpreter’s World Tour: An Environmental Scan of Standards of Practice for Interpreters. Woodland Hills: The California Endowment.
- Banque interrégionale d’interprètes. 2016. **The BII in 2015-2016: A Few Facts**. Montréal.
- Barsky, Robert. 1996. The Interpreter as Intercultural Agent in Convention Refugee Hearings. **The Translator**. c.2. s.1: 45-63.
- Bauman, Zygmunt. 2001. **Bireyselleşmiş Toplum**. Çev. Yavuz Alogan. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- _____. 2003. **Modernlik ve Müphemlik**. Çev. İ. Türkmen. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- _____. 2016. **Kapımızdaki Yabancılar**. Çev. Emre Barca. Ayrıntı Yayınları.
- _____. 2018. **Akışkan Hayat**. Çev. Akın Emre Pilgir. Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Zygmunt, Brad Evans. [02.05.2016]. The refugee crisis is humanity’s crisis. www.nytimes.com/2016/05/02/opinion/the-refugee-crisis-is-humanitys-crisis.html.
- Bhabha, Homi K. 1994. **The Location of Culture**. London, New York: Routledge.
- Bielsa Mialet, Esperança. 2010. The Sociology of Translation: Outline of An Emerging Field. **MonTI 2**. 153-172.
- Blommaert, Jan, James Collins, Stef Slembrouck. 2005. Spaces of Multilingualism. **Language & Communication**. s.25: 197-216.
- Boguç Demirel, Emine, Füsün Bilir Ataseven. 2008. “Intégration des immigrés turcs à travers les “médiateurs culturels.” **Synergies Turquie**. s. 1: 15-24.
- Boguç Demirel, Emine. 2014. Çevirinin Bourdieu Sosyolojisiyle Yapılan Yönü, Çeviri Sosyolojisi. **Cogito**. s. 76: 402-416.

- _____. 2012. Essai d'un cadre réflexif bourdieusien pour le bon sens en traduction en Turquie. **Synergies Turquie**. s. 5: 165-173.
- _____. Bourdieu Sosyolojisinden Çeviri Pratiğine. İlişkisel/Öz Düşünüm- sel Üzerine. I. Uluslararası Çeviribilim ve Terimbilim Kurultayı "Avrupa Birliği'ne Giriş Sürecinde Türkiye'de Çeviri Sorunları ve Çözüm Yolları", Kırıkkale Üniversitesi, 20-21 Ekim 2011, Kırıkkale.
- Bogenç Demirel, Emine, Deniz Koçak Kurlmel. 2020. De la sociolinguistique de la traduction à la sociologie de la traduction. **Traduction et linguistique, les sciences du langage et la traductologie**. Ed. Yusuf Polat. Paris: L'Harmattan: 187-206.
- Bourdieu, Pierre. 1972. **Esquisse d'une théorie de la pratique**. Paris: Éditions Seuil.
- _____. 1990. **The Logic Of Practice**. Redwood City, CA: Stanford University Press.
- _____. 1991. **Language and Symbolic Power**. Cambridge: Cambridge University Press.
- _____. 2016. **Sosyoloji Meseleleri**. Çev. Filiz Öztürk vd., Ankara: Heretik Yayıncılık.
- Bourdieu, Pierre, Loic Wacquant. 2016. **Düşünümsel Bir Antropoloji İçin Cevaplar**. Çev. Nazlı Ökten. İstanbul: İletişim Yayınları.
- _____. 2016. **Seçilmiş Metinler**. Çev. Levent Ünsaldı. Ankara: Heretik Yayıncılık.
- Bozan, İrfan. [02.01.2017]. Suriyelilerle ikinci evlilik sosyal sorun. www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/suriyelilerle-2-evlilik-sosyal-sorun.
- Buzelin, Hélène, Claudio Baraldi. Sociology and translation studies: Two disciplines meeting. Gambier, Yves, Luc Van Doorslaer. 2016. (ed). **Border Crossings: Translation Studies and other disciplines**. John Benjamins.
- Calhoun, Craig, Edward LiPuma, Moishe Postone. 1993. **Bourdieu: Critical Perspectives**. Cambridge: Polity Press.
- Canefe, Nergis. 2017. **The Syrian Exodus in Context**. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Castles, Stephen, Marc J. Miller. 2008. **Göçler Çağı**. Çev. Bülent U. Bal, İ. Akbulut. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Chatty, Dawn. 2017. **Syria: The Making and Unmaking of a Refugee State**. New York: Oxford University Press.

- Chesterman, Andrew. 2006. Questions in the sociology of translation. **Translation Studies at the Interface of Disciplines**. ed. João Ferreira Duarte, Alexandra Assis Rosa and Teresa Seruya Amsterdam: John Benjamin: 9-28.
- Colley, Helen, Frédérique Guéry. 2015. Understanding new hybrid professions, Bourdieu, illusio and the case of PSI. **Cambridge Journal of Education**. c. 45. s. 1: 113–131
- Community interpreting in Canada. [02.12.2019]. Industry Canada. www.imiaweb.org/uploads/pages/471.pdf.
- Corsellis, Anne. 2009. **Public Service Interpreting, The First Steps**. New York: Palgrave MacMillan.
- Creswell, John W. 2009. **Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches**. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- _____. 2013. Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Cronin, Michael. 2003. **Translation and Globalization**. New York: Routledge.
- _____. 2006. **Translation and Identity**. New York: Routledge.
- _____. 2008. Downsizing the World, Translation and Politics of Proximity. **Beyond Descriptive Translation Studies in Homage to Gideon Toury**. ed. Anthony Pym, Miriam Shlesinger, Daniel Simeoni. John Benjamins Library Publishing.
- _____. 2009. Inside Out: Time and Place in Global Ireland, **New Hibernia Review** c. 13. s. 3: 74-88.
- _____. 2009. Burning the House Down: Translation in a Global Setting. **Language and Intercultural Communication**. c.5. s. 2: 108-119.
- Cronin, Michael, Sherry Simon. 2014. Introduction: The city as translation zone. **Translation Studies**. c.7. s.2: 119-132.
- Çeğin, Güney, Emrah Göker, Alim Arlı, Ümit Tatlıcan. (Der.) 2016. **Ocak ve Zanaat: Pierre Bourdieu Derlemesi**. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Danış, Didem. 2016. Türk Dış Politikasında Yeni Bir Devir: Bir Dış Politika Enstrümanı Olarak Suriyeli Mülteciler. **Saha: Helsinki Yurttaşlar Derneği Dergisi**. s. 2: 6-12
- Danış, Didem, Dilara Nazlı. 2018. A Faithful Alliance Between the Civil Society and the State: Actors and Mechanisms of Accommodating Syrian Refugees in Istanbul. **International Migration**. c.57. s.2: 143-157.

- Demirkol, Esra. 2019. **Göç Araştırmaları Derneği Bülten No. 3: Akademi ve Göç**. gocarastirmalaridernegi.org [20.04.2020].
- Denzin, Norman K, Yvonna S. Lincoln (Eds.). 2005. **The Sage Handbook of Qualitative Research**. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Deprez, Christine. 2002. La langue comme «épreuve» dans les récits de migration. **Bulletin VALS-ASLA** (Association suisse de linguistique appliquée) s. 76: 39-52.
- Doğan, Aymil. 2017. **Sözlü Çeviri Çalışmaları ve Uygulamaları**. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Doğan, Coşkun. 2017. Edirne Özelinde Düzensiz Göçmenlerin Tercümanlık Boyutunda Sorunları ve Toplum Tercümanlığının Rolü. Doktora Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Duman, Duygu. 2018. Toplum Çevirmenliğine Yorumbilgisel bir Yaklaşım: Sağlık Çevirmeni ve Öznellik. Doktora Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Duygun, Özgür Duygu. [02.10 2019]. Toplumsal kaynaşma ortak kimlikler ve aidiyetlikler üzerinden sağlanamaz. [https:// haberler.boun.edu.tr](https://haberler.boun.edu.tr).
- Düvell, Franck. 2018. From Migration Transition to Integration Challenge. **New Perspectives in Turkey**. s. 58: 179-200.
- DVV international profile. [14.11.2017]. <https://www.dvv-international.de/en/dvv-international/profile>
- Eastmond, Marita. 2007. Stories as Lived Experience: Narratives in Forced Migration Research. **Journal of Refugee Studies**. c. 20. s. 2: 248–264.
- Ekinci, Yusuf, Banu Hülür, Deniz A. Çağlar. 2017. Yabancı ve Marjinal Olarak Öteki: Yerleşik ve Yabancı İlişkisi Bağlamında Suriyeli Sığınmacılar. **Tarih Okulu Dergisi**. Yıl 10. s. 30: 365-392.
- Eliade, Mircea. 1999. **Şamanizm**. Çev. İsmet Birkan. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Engelhardt, Marc. Der. 2020. **Sığınmacı Devrimi**. Çev. İlknur Aka. İstanbul: YKY Yayınları.
- Engin, Vahdeddin, Erhan Afyoncu, Cemalettin Şahin, Mehmet Mazak. 2013. **Sultanbeyli Tarihi**. Sultanbeyli Belediyesi.
- Erdoğan, Murat. 2017. 6. Yılında Türkiye'deki Suriyeliler: Sultanbeyli Örneği. Sultanbeyli Belediyesi.
- _____. Konferans: Türkiye'deki ve Sultanbeyli'deki Suriyeliler Birlikte Yaşamaya Hazır mıyız? 09.08.2018. İstanbul.

- _____. Türkiye’deki Suriyeliler: 9 Yılın Kısa Muhasebesi. [28.02.2020]. www.perspektif.online/turkiyedeki-suriyeliler-9-yilin-kisa-muhasebesi.
- Erdoğan, Özgür Bülent. 2008. Dans la tour de babel montréalaise: Perspectives d’un interprète en milieu social. **Le Jumelé: À la Croisée des Cultures**. Montréal. Numéro hiver: 1-16.
- Farah, I. 1998. 'The Ethnography of Communication', in N. H. Hornberger and P. Corson (Eds.) **Encyclopedia of Language and Education**: Volume 8: Research Methods in Language and Education. Dordrecht: Kluwer. 125.
- Farawan Family: One year later. CBC News: National. [25.01.2017] www.youtube.com/watch?v=lwElfGHkTMM
- Gazi, Filiz. [16.08.2018]. Ev arayan Suriyeliler soruyor: Nereye gidelim? www.gazeteduvar.com.tr/gundem/2018/08/16/ev-arayan-suriyeliler-soruyor-nereye-gidelim.
- Gazi, Filiz. [06.05.2020]. Bedir Aziza: 19 yaşındayım ama sanki 30 yaşındayım. www.gazeteduvar.com.tr/gundem/2020/05/06/bedir-aziza-19-yasindayim-ama-sanki-30-yasindayim.
- Goffman, Erving. 2016. **Günlük Yaşamda Benliğin Sunumu**. Çev. Barış Cezar. İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Google CEO’su Sundar Pichai Google’ın Gelecek Planlarını Anlattı. [08.01.2017]. www.bloomberght.com/haberler/haber/1971348-google-ceosu-sundar-pichai-googlein-gelecek-planlarini-anlattı.
- Gouanvic, Jean Marc. 2007. Objectivation, réflexivité et traduction, pour une relecture bourdieusienne de la traduction, Wolf, M. **Constructing a Sociology of Translation**. Amsterdam: John Benjamins.
- Hacaloğlu, Hilmi. [29.09.2019]. Suriyeliler’in En Az Yüzde Sekseni Türkiye’den Ayrılmayacak. www.amerikaninsesi.com/a/suriyelilerin-en-az-yuzde-sekseni-turkiyeden-ayrilmayacak/5103224.html.
- Hale, Sandra Beatriz. 2007. **Community Interpreting**. New York: Palgrave MacMillan.
- _____. 2015. Community Interpreting. 2015. (Eds.) **Routledge Encyclopedia of Interpreting Studies**. London and New York: 65-69.
- Healthcare Interpretation Network (HIN). 2007. National Standard Guide for Community Interpreting Services. Toronto.
- Hymes, Dell. 1972b: On communicative competence. Pride, J.B, Holmes, J. **Sociolinguistics: Selected Readings**. Harmondsworth: Penguin.

- İltica ve Göç Araştırmaları Merkezi (İGAM). 2013. Sivil Toplum Örgütlerinin Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler İçin Yaptıkları Çalışmalar ile ilgili Rapor.
- Inghilleri, Moira. 2003. Habitus, field and discourse: Interpreting as a socially situated activity. **Target**. c. 15. s. 2: 243-268.
- _____. 2005. The Sociology of Bourdieu and the Construction of the Object. **The Translator**. c. 11. s. 2: 125-145.
- _____. 2005. Mediating zones of uncertainty: Interpreter Agency, the Interpreting Habitus and Political Asylum Adjudication. **The Translator**. c. 11. s.1: 1-17.
- _____. 2006. Macro social theory, linguistic ethnography and interpreting research. **Linguistica Antverpiensia**. s. 5: 57-68.
- _____. 2017. **Translation and Migration**. New York: Routledge.
- International Crisis Group. 2018. Turkey's Syrian Refugees: Defusing Metropolitan Tensions, Europe Report. s. 248: Brüksel.
- Interprétariat en milieu social. [05.10.2019]. <http://www.ism-interpretariat.fr/>
- Işık, Oğuz, Melih Pınarcıoğlu. 2001. Nöbetleşe Yoksulluk: Gecekondulaşma ve Kent Yoksulları: Sultanbeyli Örneği. İstanbul: İletişim Yayınları.
- _____. 2008. Not Only Helpless but Hopeless, Changing Dynamics of Urban Poverty in Turkey, the Case of Sultanbeyli, İstanbul. **European Planning Studies**. c.16. s.10: 1353-1370.
- Jacobson, Roman. 1959. On Linguistic Aspects of Translation. **On Translation**. ed. R. A. Brower Cambridge, MA: Harvard University Press: 232-39.
- Kahraman, Rana. 2010. Göç ve Çeviri: İltica Başvurularında Sözlü Çeviri Uygulamaları ve Toplum Çevirmeninin Rolü. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kalaylıoğlu, Yasemin Akis. 2014. Uluslararası Göç Bağlamında Bourdieu'nün Kavramları: Ankara'da Yaşayan İranlılar Örneği. **İdeal-kent**. c.5. s.14:182-205.
- Karar TV. Prof. Dr. Murat Erdoğan ile Suriyeli göçmenler üzerine. [06.08.2020]. www.youtube.com/watch?v=XA0KwjTL7uk&t=12s
- Kaya, Ayhan. 2017. İstanbul: Mülteciler için cennet mi, cehennem mi? Suriyeli mültecilerin kentsel alandaki hâlleri. **Toplum ve Bilim**. s. 140: 42-69.

- _____. 2017. A Tale of Two Cities: Aleppo and Istanbul. **European Review**. c.25: 1-23.
- Kaya, Ayhan. [10.04.2020] “Dünyada ve Türkiye’de Göç Araştırmaları.” <https://kureselcalismalar.com/dunyada-ve-turkiyede-goc-arastirmalari>.
- Kaya, Mahmut. 2017. Türkiye’deki Suriyeliler: İç İç Geçişler ve Karşılaşmalar. İstanbul: Hiper Link Yayınları.
- Konya’da 135.000 sığınmacı yaşıyor. [15.01.2018]. <https://anadoluda-bugun.com.tr>.
- Kopecky, Peter, Jana Ukušová. 2018. Migrant Crisis and its Implications into Sworn Interpreting and Police Practice. Translation, Interpreting and Culture: Old Dogmas, New Approaches, Constantine the Philosopher University, 28 Eylül 2018, Nitra, Slovakia.
- Kozinets, Robert. Gary M. Bowler. Netnography: A Method Specifically Designed to Study Cultures and Communities Online. 2010. **The Qualitative Report**. c. 15. s. 5: 1274.
- Körükmez, Lülüfer, İlkey Südaş. 2015. (der.) **Göçler Ülkesi: Alkışlar, Göçmenler, Araştırmacılar**. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Kurultay, Turgut, Alev Bulut. 2012. Toplum Çevirmenliğine Yeniden Bakışta Afette Rehber Çevirmenlik (ARÇ). **İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Dergisi**. s. 6: 75-102.
- Kümbetoğlu, Belkıs. 2012. Sosyoloji ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Maalouf, Amin. 1998. **Les identités meurtrières**. Paris: Editions Grasset.
- Mackraeth, Helen, Şevin Gülfer Sağnıç. 2017. **Türkiye’de Sivil Toplum ve Suriyeli Mülteciler**. İstanbul: Helsinki Yurttaşlar Derneği.
- Mayring, Philipp. 2011, çev. Adnan Gümüş, M. Sezai Durgun. **Nitel Sosyal Araştırmaya Giriş**. Ankara: Bilge Su Yayınları.
- McKernan, Bethan. [18.04.2020]. How Istanbul won back its crown as heart of the Muslim world. www.theguardian.com/world/2020/apr/18/how-istanbul-won-back-its-crown-as-heart-of-the-muslim-world?
- Mesa, Anne-Marie. 2016. Répondre à la demande d’interprètes pour les réfugiés syriens. www.circuitmagazine.org/chroniques-130/sur-le-vif/repondre-a-la-demande-d-interpretes-pour-les-refugiés-syriens. s. 131.
- Migration studies. [15.05.2020]. <https://en.wikipedia.org>.

- Mikkelsen, Holly. 1996. The Professionalization of Community Interpreting. Muriel Jérôme-O'Keefe (ed.) **Global Vision, Proceedings of the 37th Annual Conference of the American Translators Association**. Philadelphia: JohnBenjamins. <https://acebo.myshopify.com/pages/the-professionalization-of-community-interpreting>. [10.09.2019].
- Morissette, Karine. 2007. Interprétariat: Espace de médiation dans l'interaction interprète-immigrant-intervenant. Doktora Tezi, Université Laval, Québec.
- _____. 2016. L'interprète en milieu social dans la région de Québec: un possible médiateur interculturel? **Cahiers de l'ÉDIQ**. Québec. c.3. s.1: 117-131.
- Mülteciler Derneği. [29.12.2017]. <https://www.facebook.com/multecilerorgtr>
- Nazlı, Dilara. 2017. L'accueil et l'hospitalité envers les réfugiés Syriens à Istanbul. Yüksek Lisans Tezi. Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Neuman, W. Lawrence. 2016. Çev. Sedef Özge. **Toplumsal Araştırma Yöntemleri**. c. 2. İstanbul: Yayın Odası Yayınları.
- Özbudun, Sibel. Balki Şafak, N. Serpil Altuntek. 2019. **Antropoloji: Kuramlar, Kuramcılar**. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Özdemir, Sinem. [12.04.2020]. Pandemi döneminde Türkiye'de göçmen ve mülteciler. www.dw.com/tr/pandemi-d%C3%B6neminde-t%C3%BCrkiyede-g%C3%B6%C3%A7men-ve-m%C3%BClteciler/a-53098563.
- Özet, İrfan. 2018. Fatih-Başakşehir: Muhafazakâr Mahallede İktidar ve Dönüşen Habitus. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Özsöz, Cihat. 2011. Pratik, Kültür, Sermaye, Habitus ve Alan Teorileriyle Pierre Bourdieu Sosyolojisi, **Sosyolojide Yakın Dönem Gelişmeler**. Ünite: 1 içinde, Ed. S. Suğur ve A.G Baran, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları. s. 5.
- Öztürk, Emre. 2017. Bir Sosyolog-Felsefeci Olarak Zygmunt Bauman: Akışkan Modernite Analizinde Mülteciler ve Mültecilik. **Sosyolojik Düşün**. c. 2. s. 2:1-10.
- Pian, Anaïk. 2017. Devenir interprète bénévole dans des associations de solidarité pour demandeurs d'asile et sans-papiers: Temporalités biographiques et institutionnelles. **Sociologie**. c. 8. s. 4: 351-368.
- Pöchhacker, Franz. 1999. 'Getting Organized' The Evolution of Community Interpreting. **Interpreting**. c.4. s.1: 125-140.

- Rejection of 28 asylum seekers from African countries due to the lack of interpreters. [24.11.2019]. <https://rsaagean.org/en>
- Resta, Zoi. 2017. Η Κοινωνική Διερμηνεία Στην Ελλάδα Η Περίπτωση Των Ανοιχτών Δομών Φιλοξενίας Προσφυγών. Diaglos: Atina.
- Ritzer, George, Jeffrey Stepnisky. 2013. **Çağdaş Sosyoloji Kuramları ve Klasik Kökleri**. Çev. Irmak Ertuna Howison. Ankara: De Ki Yayınları.
- Rudvin, Mette. 2006. The cultural turn in Community Interpreting. A brief analysis of epistemological developments in Community Interpreting literature in the light of paradigm changes in the humanities. **Linguistica Antverpiensia**. s.5.
- Rushdie, Salman. 1992. Imaginary Homelands: Essays and Criticism 1981-1991. London: Penguin.
- Saldanha, Gabriela, Sharon O'Brien. 2014. **Research Methodologies in Translation Studies**. New York: Routledge.
- Sasso, Angelo. 2015. Titles, community interpreting and health care settings. **MultiLingual Magazine**. Sandpoint: 34-38.
- Sauvetre, Michel. 1998. De l’interprétariat au dialogue à trois. Pratiques européennes de l’interprétariat en milieu social. **Critical Link Conférence internationale**. Vancouver.
- Sayad, Abdelmalek. 2014. La Double Absence: Des illusions de l’émigré aux souffrances de l’immigré. Préface de Pierre Bourdieu, Paris: Seuil.
- Schiocchet, Leonardo (ed.). 2018. **Anthropologists and Refugees between the Middle East and Europe**. Anthropology of the Contemporary Middle East and Central Eurasia c. 4. s. 2: 1-10.
- Simeoni, Daniel. 1998. The Pivotal Status of Translator ‘s Habitus. **Target**. c. 10. s.1: 1-39.
- _____. 2005. Translation and Society: 13, Moira Inghilleri. ‘The Sociology of Bourdieu and the Construction of the ‘Object’ in Translation and Interpreting Studies’. **The Translator**. c. 11. s. 2: 129.
- Simon, Sherry. 2012. Cities in Translation: Intersections of language and memory. New York: Routledge.
- Sirkeci, İbrahim, Selma Bardakçı. 2016. Suriye’den gelenler misafir değil bir göç kültürünün öncüleri. **Humanitas**. c. 4. s. 7: 531-544.
- Sivil meydan: Didem Danış ile mülteciler ve yaşam. [20.02.2020]. <https://medyascope.tv/2020/02/20/sivil-meydan-10-didem-danis-ile-multeciler-ve-birlikte-yasam>.

- Sivil toplum kuruluşu. [28.12.2019]. <https://tr.wikipedia.org>.
- Sönmez, Pelin, Abulfaz Süleymanov. 2017. Birlikte Yaşama Kültürü Çerçevesinde Avrupa Birliği ve Türkiye Politikaları: Suriyelilere Yönelik Tutumun Sultanbeyli Örneği Üzerinden Değerlendirilmesi. **Göç Dergisi**. Transnational Press. c. 4. s. 1: 41-61.
- Sönmez, Zümrüt. 2014. **Komşuda Kriz: Suriyeli Mülteciler**. İHH İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi. İstanbul.
- Sultanbeyli. [25.12.2019]. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Sultanbeyli>
- Sultanbeyli ilçe tarihi. [25.12.2019]. [www.sultanbeyli.istanbul /Sultanbeyli /ilce-tarihi](http://www.sultanbeyli.istanbul/Sultanbeyli/ilce-tarihi)
- Swartz, David. 2018. **Kültür ve İktidar: Pierre Bourdieu'nün Sosyolojisi**. Çev. Elçin Gen. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Şan, Filiz, Seda Koçlu. 2018. Sakarya'daki Mültecilerin İletişim Sorunlarının Belirlenmesi ve Toplum Çevirmenliğine Olan İhtiyaç. **International Journal of Language Academy**. c.6. s.4: 1-16.
- Şenel, Burcu. Yollar. 2017. İkilemler ve Düşler: Mülteci Kadınlardan Dijital Hikâyeler. **Moment Dergi**. c.4. s.2: 418-435.
- Taronna, Annarita. 2016. Translation, hospitality and conflict: Language mediators as an activist community of practice across the Mediterranean. **Linguistica Antverpiensia**. s. 15: 282-302.
- TEPAV, 2019. İstanbul'da Suriyeliler ve Savaş Sonrası Suriyeli Gettoları. İstanbul.
- Tesseur, Wine. 2014. Institutional Multilingualism in NGOs: Amnesty International's Strategic Understanding of Multilingualism, **Meta**. c. 59. s.3: 557-577.
- _____.2018. Researching translation and interpreting in Non-Governmental Organizations. **Translation Spaces**. c. 7. s. 1: 1-19.
- Tse, Lucy. 2013. Language Brokering in Linguistic Minority Communities: The Case of Chinese- and Vietnamese-American Students. **Bilingual Research Journal**. c. 20 s. 3:485-498.
- Tuğal, Cihan. 2015. The Islamic Making of a Capitalist Habitus. **Comparing European Workers Part, A: Experiences and Inequalities Research in the Sociology of Work**. c. 22: 85-112.
- Turan, Ertuğrul R. 2003. Kolektif Şizofreni: Zamanın İki Yüzü. **Doğu-Batı Dergisi**. Doğu-Batı Yayınları. s.22: 199-207.
- Türk, Gül Dilek. 2016. Türkiye'de Suriyeli Mültecilere Yönelik Sivil Toplum Kuruluşlarının Faaliyetlerine İlişkin Bir Değerlendirme. **Marmara İletişim Dergisi**. s. 25: 145-157.

- Türk Tabipleri Birliği. 2014. Suriyeli Sığınmacılar ve Sağlık Hizmetleri Raporu. Ankara.
- Türkiye Sosyal-Siyasal Eğilimler Araştırması 2018. [30.01.2019]. <https://www.khas.edu.tr/uploads/turkiye-sosyal-siyasal-egilimler-arastirmasi-2018.pdf>.
- Türkiye’de Faaliyetine İzin Verilen Yabancı STK’lar. [30.12.2019]. https://www.siviltoplum.gov.tr/kurumlar/siviltoplum.gov.tr/istatistikler/YabanciSTK/izin_verilen_listesi_tr.pdf.
- Uluslararası Göç Örgütü (IOM). 2009. **Göç Terimleri Sözlüğü**.
- Unat, Nermin Abadan. 2017. **Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulus Ötesi Yurttaşlığa**. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Ünal, Ahmet Zeki. 2015. “Yerinden Olmuşlar” in Yoksulluğunu Yeniden Üreten Habitus. **KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**. c. 15. s. 25: 105-112.
- Ünsaldı, Levent, Der. **Yabancı: Bir İlişki Biçimi Olarak Ötekilik**. Ankara: Heretik Yayınları.
- Valero-Garces, Carmen, Anne Martin. 2008. (eds.) **Crossing Borders in Community Interpreting: Definitions and Dilemmas**. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins Library Publishing.
- _____. 2010. Bourdieu and Public Service Interpreting and Translation, Towards a social theory in PSIT. **MonTI 2trans**. s.2: 1-13.
- Vargas-Urpi, Mireia. 2012. State of the art in community interpreting research: mapping the main research topics. **Babel**. c. 58. s.1: 50-72.
- Vorderobermeier, Gisella M. 2014. **Remapping Habitus in Translation Studies**. Amsterdam and New York: Rodopi.
- Wacquant, Loic. 2008. **Urban Outcasts: A Comparative Sociology of Advanced Marginality**. Cambridge: Polity Press.
- Wadensjö, Cecilia. 1998. **Interpreting as Interaction**. London: Longman.
- Wolf, Michaela, Fukari, Alexandra, ed. 2007. (Eds.) **Constructing a Sociology of Translation**. Amsterdam: John Benjamins Publishing.
- Xanthopoulou, Maria. 2017. Community interpreting against the framework of the refugee crisis in Greece. **Circuit: le magazine d’information des langagiers**, s.135, Ordre des traducteurs, terminologues et interprètes agréés du Québec.
- Yıldırım, Ali, Hasan Şimşek. 2000. **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Kaynakça

- Yıldırım, İbrahim. 2004. **Demokrasi Sivil Toplum Kuruluşları ve Yönetişim**. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz Kutlay, Sevcen. 2015. Çevirmenin Anı Kitabı: Bir Öz Betimleme Yolu. **İ.Ü. Çeviribilim Dergisi**. s. 9: 15-29.
- Zapata-Barrer, Ricard, Evren Yalaz. 2019. **Avrupa Göç Çalışmalarında Nitel Araştırmalar**. Çev. Ayşecan Ay vd., İstanbul: GAR (Göç Araştırmaları Derneği) Kitaplık.

RUSYA – AB İLİŞKİLERİNDEKİ DÖNÜŞÜM

Dr. Ahmet Toprak

RUSYA – AB İLİŞKİLERİNDEKİ DÖNÜŞÜM

Dr. Ahmet Toprak

Yayın No.: 2312
ISBN: 978-625-393-967-0
E-ISBN: 978-625-393-968-7
Basım Sayısı: 1. Basım, Ekim 2024

© Copyright 2024, NOBEL BİLİMSEL ESERLER SERTİFİKA NO.: 20779
Bu baskının bütün hakları Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.ne aittir.
Yayınevinin yazılı izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik
ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.
Nobel Yayın Grubu, 1984 yılından itibaren ulusal ve 2011 yılından itibaren ise uluslararası düzeyde düzenli olarak faaliyet
yürütmekte ve yayınladığı kitaplar, ulusal ve uluslararası düzeydeki yükseköğretim kurumları kataloglarında yer almaktadır.
"NOBEL BİLİMSEL ESERLER" bir Nobel Akademik Yayıncılık markasıdır.

Genel Yayın Yönetmeni: Nevzat Argun -nargun@nobelyayin.com-
Genel Yayın Koordinatörü: Gülfem Dursun -gulfem@nobelyayin.com-

Sayfa Tasarım: Süleyman Gezgin -suleyman@nobelyayin.com-
Redaksiyon: Süleyman Gezgin -suleyman@nobelyayin.com-
Kapak Tasarım: Sezai Özden -sezai@nobelyayin.com-
Görsel Tasarım Uzmanı: Mehtap Yürümez -mehtap@nobelyayin.com-

Kütüphane Bilgi Kartı

Toprak, Ahmet
RUSYA – AB İLİŞKİLERİNDEKİ DÖNÜŞÜM / Ahmet Toprak
1. Basım, VI + 158 s., 16,5x24 cm. Kaynakça var, dizin yok.
ISBN: 978-625-393-967-0
E-ISBN: 978-625-393-968-7
1. AB-Rusya İlişkileri 2. Jeopolitik Yaklaşım 3. Ukrayna Krizi

Genel Dağıtım

ATLAS AKADEMİK BASIM YAYIN DAĞITIM TİC. LTD. ŞTİ.

Adres: Bahçekapı Mh. 2465 Sk. Oto Sanayi Sitesi No:7 Bodrum Kat, Şaşmaz/ANKARA
Telefon: +90 312 278 50 77 - **Faks:** 0 312 278 21 65

Sipariş: siparis@nobelyayin.com- **E-Satış:** www.nobelkitap.com - esatis@nobelkitap.com
www.atlaskitap.com - info@atlaskitap.com

Dağıtım ve Satış Noktaları: Alfa, Kırmızı Kedi, Arkadaş, D&R, Dost, Kika, Kitapsan,
Nezih, Ödak, Pandora, Prefix, Remzi Kitabevleri, Yeryüzü Dağıtım

Baskı ve Cilt: Ada Matbaacılık Yayın San. Tic. Ltd. Şti. Sertifika No.: 44093
Ostim OSB Mah. 157B. Cad. No.: 21 Yenimahalle/ANKARA

İÇİNDEKİLER

Ön Söz	III
Giriş.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE: JEOPOLİTİK TEORİLER.....	7
1.1. JEOPOLİTİĞİN TANIMI VE KAPSAMI.....	8
1.2. JEOPOLİTİĞİN UNSURLARI.....	10
1.3. JEOPOLİTİĞİN DOĞUŞU VE KURUCULARI	12
1.4. KLASİK JEOPOLİTİK TEORİLER	17
1.4.1. Deniz Hâkimiyet Teorisi.....	18
1.4.2. Kara Hâkimiyet Teorisi.....	19
1.4.3. Kenar Kuşak Hâkimiyet Teorisi	21
1.4.4. Hava Hâkimiyet Teorisi.....	22
1.5. NEOKLASİK JEOPOLİTİK TEORİLER.....	24
1.5.1. George F. Kennan: Çevreleme Politikası ve Jeopolitik.....	26
1.5.2. Henry A. Kissinger: Yumuşama Dönemi ve Jeopolitik.....	27
1.5.3. Francis Fukuyama: Tarihin Sonu Tezi ve Jeopolitik	29
1.5.4. Samuel Phillips Huntington: Medeniyetler Çatışması ve Jeopolitik.....	30
1.5.5. Zbigniew Brzezinski: Büyük Satranç Tahtası ve Jeopolitik.....	31
1.6. GENEL DEĞERLENDİRME.....	33

İKİNCİ BÖLÜM

TARİHSEL GELİŞİM: 1989-2000 RUSYA-AVRUPA BİRLİĞİ İLİŞKİLERİNE KARŞILAŞTIRMALI BAKIŞ.....	35
2.1. 1980'Lİ YILLARDA İKİLİ İLİŞKİLERİN KURULMASI.....	35
2.1.1. SSCB'yi AT'ye Yaklaştıran Nedenler	36
2.1.2. AT'yi SSCB'ye Yaklaştıran Nedenler	38
2.1.3. İkili Ticaret ve İş Birliği Anlaşmaları ve Etkileri.....	40
2.1.4. Yardımlar ve Desteklerler	46
2.2. RUSYA'NIN BAĞIMSIZ BİR DEVLET OLARAK KURULMASI.....	52
2.2.1. Dış Politika Tercihleri	53
2.2.2. 1992-1994 Yılları Rusya-AT İlişkileri	57
2.2.3. Ortaklık ve İş Birliği Anlaşması'na Giden Süreç.....	59
2.2.4. Rusya'nın Dış Politika Tercihindeki Değişim.....	60
2.2.5. Ortaklık ve İş Birliği Anlaşması'nın İmzalanması	61
2.3. GENEL DEĞERLENDİRME.....	66

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

2000-2014 DÖNEMİNDE RUSYA-AVRUPA BİRLİĞİ

İLİŞKİLERİNDEKİ DÖNÜŞÜM	69
3.1. PUTİN'İN DIŞ POLİTİKA YAKLAŞIMI.....	70
3.2. PUTİN DÖNEMİ RUSYA-AB İLİŞKİLERİ	71
3.2.1. Değişen Ekonomik İlişkiler ve Rusya'nın DTÖ Üyeliği	73
3.2.2. Enerji Alanındaki İlişkiler ve AB'nin Artan Enerji İhtiyacı.....	75
3.3. İLİŞKİLERDEKİ RENK DEĞİŞİMİ	78
3.3.1. Avrupa Komşuluk Politikası ve Rusya'nın Yaklaşımı.....	78
3.3.2. Dört Ortak Alan Oluşturulması	82
3.3.3. Renkli Devrimlerin AB-Rusya İlişkilerine Etkisi.....	84
3.3.3.1. Gürcistan (Gül) Devrimi.....	87
3.3.3.2. Ukrayna (Turuncu) Devrim	88
3.3.3.3. Kırgızistan (Lale) Devrimi	89
3.4. RUSYA-UKRAYNA 2006 ENERJİ KRİZİ VE AB'YE ETKİSİ.....	90
3.5. İLİŞKİLERDEKİ DÖNÜŞÜMÜN SOMUT BİR HÂL ALMASI	93
3.5.1. AB'nin Doğu Ortaklığı Yaklaşımı	96
3.5.2. Rusya ile Modernizasyon İçin Ortaklık Programı	97
3.6. İLİŞKİLERDEKİ JEOPOLİTİK GERİLİM.....	98
3.7. GENEL DEĞERLENDİRME.....	103

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

2014'DEN GÜNÜMÜZE UKRAYNA KRİZİ VE AB-RUSYA İLİŞKİLERİ..... 105

4.1. UKRAYNA'NIN AB VE RUSYA İÇİN JEOPOLİTİK ÖNEMİ.....	106
4.2. UKRAYNA KRİZİNE GİDEN SÜREÇ	108
4.3. RUSYA-UKRAYNA KRİZİ VE AB'İN YAKLAŞIMI	112
4.4. AB-RUSYA İLİŞKİLERİNDEKİ DÖNÜŞÜMÜN AVRUPA BİRLİĞİ ZİRVE KARARLARINA YANSIMASI.....	119
4.5. YENİDEN ALEVLENEN KRİZ VE İKİLİ İLİŞKİLERİN DURUMU	131
4.6. GENEL DEĞERLENDİRME.....	134

SONUÇ..... 135

KAYNAKÇA..... 139

KAYNAKÇA

- Abdullah, Akif, Erhan Babaç. “Ekonomik Açıdan Rusya’ya Uygulanan Yaptırımlar ve Türkiye ile Yaşanan Uçak Krizinin Etkileri”, İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, Cilt: 5, Sayı: 7, 2016, ss.2134-2143.
- Adler, Katya. “Ukrayna’nın İşgali: AB Liderleri Putin’in Açtığı Savaş Karşısında Birleşiyor mu?”, BBC News Türkçe, 10.03.2022, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-60678238>, (21.03.2022).
- Ağır, Osman. “Rusya-Ukrayna Krizi”nin Avrasya Ekonomik Birliği Bağlamında Değerlendirilmesi”, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 2, ss.23-42.
- Akdemir, Erhan. “Avrupa Birliği’nin Ukrayna Politikası: Eski Komşu mu? Yeni Aday mı?”, Karadeniz Araştırmaları, Cilt: 11, Sayı: 41, Bahar 2014, ss.61-75.
- Akgül Durakçay, Fulya, Asiye Gün Güneş Gülal. “Avrupa Birliği’nin Doğu Komşularına Yönelik Yaklaşımında Demokrasi Teşviki”, Ekonomi, Politika & Finans Araştırmaları Dergisi, Cilt: 3, Sayı: 3, 2018, ss.289-310.
- Akkaya, Hatice. “Çatışan Medeniyetler: Samuel Phillips Huntington”, Batı’da Jeopolitik Düşünce, Der. Mustafa Serdar Palabıyık, Orion Kitabevi, 2009, ss.181-200.
- Akman, M. Sait. “Ortak Dış Ticaret Politikası”, Avrupa Birliği Tarihçe, Teoriler, Kurumlar ve Politikalar, Der. Belgin Akçay, İlke Göçmen, Seçkin, Ankara, Temmuz 2012, s.547-578.
- Al Jazeera Türk, “Rusya’dan Ukrayna’ya Doğalgaz Zamı”, <http://www.aljazeera.com.tr/haber/rusyadan-ukraynaya-dogalgaz-zammi>, (03.06.2020).
- Alkan, Mustafa Nail. “Almanya-Rusya İlişkileri Bağlamında Ukrayna Krizi”, Karadeniz Araştırmaları, Cilt: 12, Sayı: 45, Bahar 2015, ss.89-103.
- Ambrosio, Thomas. “Insulating Russia From a Colour Revolution: How the Kremlin Resists Regional Democratic Trends”, Democratisation, Cilt: 14, Sayı: 2, 2007, ss.232-252.
- Aras, İlhan. “Avrupa Birliği’nin Kırım’ın İlhakına Bakışı: Rusya’ya Yönelik Yaptırımlar”, Karadeniz Araştırmaları, Cilt:14, Sayı:53, Bahar 2017, ss.29-50.
- Arbatov, Alexei G. “Russia’s Foreign Policy Alternatives”, International Security, Cilt:18, Sayı:1, Sonbahar 1993, ss. 5-43.

- Arı, Tayyar. Uluslararası İlişkiler Teorileri-Çatışma, Hegemonya, İş birliği, Alfa Yayınları, 3. Baskı, İstanbul, Ekim 2004.
- Arı, Yılmaz. “Çevresel Determinizmden Politik Ekolojiye: Son 100 Yılda Dünya’da ve Türkiye’de İnsan-Çevre Coğrafyasındaki Yaklaşımları”, Atatürk Üniversitesi Doğu Coğrafya Dergisi, Cilt: 22, Sayı: 37, Ocak 2017, ss.1-37.
- Ataöv, Türkkaya. “Rus Devletinin Kuruluşu”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Cilt: 23, Sayı: 4, 1968, ss.215-243.
- Aydın Koyuncu, Çiğdem. “Güney Akım Projesi Çerçevesinde Bulgaristan Enerji Politikasının Analizi”, Alternatif Politika, Cilt: 8, Sayı: 2, Nisan 2016, ss.347-375.
- Baharçipek, Abdulkadir, Osman Ağır. “Kırım’ın Rusya Federasyonu’na Bağlanmasının Rusya’ya Komşu Ülkelere Olası Etkileri”, Akademik Bakış Dergisi, Sayı: 52, Kasım-Aralık 2015, ss.29-47.
- Bakar, İhsan. Jeopolitik Yaklaşımlar Çerçevesinde, Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Türk-Rus Yönelişleri, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), T.C. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, İstanbul, 2006.
- Balcı, Aziz, “Yeni Dünya Düzeninde Jeopolitiğin Değişen Konumu”, Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:5, Sayı:10, 2016, ss.107-129.
- Balfour, Rosa, Kristi Raik. “National Adaptation and Survival in a Changing European Diplomacy”, The European External Action Service European Diplomacy Post-Westphalia, Der. David Spence, Jozef Batora, Palgrave Macmillan, 2015, ss.257-273.
- Baranovsky, Vladimir. “Russia: A Part of Europe or Apart From Europe?”, International Affairs, Cilt: 76, Sayı: 3, 2000, ss.443-458.
- Barkut, Batu. “Tarihin Sonunda Jeopolitik Francis Fukuyama”, Batı’da Jeopolitik Düşünce, Der. Mustafa Serdar Palabıyık, Orion Kitabevi, 2009, ss.201-216.
- Bayramoğlu, Büşra. “Gürcistan’da Enerji Rekabeti: ABD, AB ve Rusya”, Ankara Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 2, 2018, ss.35-49.
- BBC News Türkçe, “AB ve ABD’den Rusya’ya Kırım Yaptırımları”, 17.03.2014, https://www.bbc.com/turkce/haberler/2014/03/140317_ab_abd_kirim, (24.09.2020).
- BBC News Türkçe, “AB, Rusya’ya Bağımlılığı Azaltmak için Azerbaycan’dan daha fazla Doğalgaz Satın Almak İstiyor”, 04.02.2022, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-60263131>, (21.03.2022).
- BBC News Türkçe, “ABD ve AB Rusya’ya Yaptırımları Arttırdı”, 30.07.2014, https://www.bbc.com/turkce/haberler/2014/07/140730_obama_rusya, (24.09.2020).
- BBC News Türkçe, “ABD ve AB Rusya’ya yaptırımları artırdı”, 30.07.2014, https://www.bbc.com/turkce/haberler/2014/07/140730_obama_rusya, (06.11.2021).
- BBC News Türkçe, “Biden, Rusya’ya Yeni Yaptırımlar Gelmesi Halinde Katar’dan Avrupa’ya Doğalgaz Desteği İstedi”, 01.02.2022, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-60208483>, (21.03.2022).

- BBC News Türkçe, “G-20 Zirvesinde Putin’e Sert Ukrayna Uyarıları”, 15.11.2014, https://www.bbc.com/turkce/haberler/2014/11/141115_g20_russia, (16.10.2020).
- BBC News Türkçe, “Gürcistan’da Soros Parmağı”, 28.04.2007, http://www.bbc.co.uk/turkish/news/story/2007/04/070428_soros.shtml, (31.12.2019).
- BBC News Türkçe, “Putin Kırım’ın İlhakını Resmileştirdi”, 21.03.2014, https://www.bbc.com/turkce/haberler/2014/03/140321_putin_kirim, (24.09.2020).
- BBC News Türkçe, “Rusya - Ukrayna: Putin, Ayrılıkçı Luhansk ve Donetsk Bölgelerinin Bağımsızlığını Tanıdı”, 22.02.2022, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-60452304>, (21.03.2022).
- BBC News Türkçe, “Rusya: ABD ve AB yaptırımlarda uzlaştı”, 29.07.2014, https://www.bbc.com/turkce/haberler/2014/07/140728_rusya_yaptirim, (06.11.2021).
- BBC News Türkçe, “Ukrayna Seçimini ‘Yanukoviç Kazandı’”, 08.02.2010, https://www.bbc.com/turkce/haberler/2010/02/100208_ukraine, (26.05.2020).
- BBC News, “Russia in Crisis, “Chronology of Events””, 06.09.1998, http://news.bbc.co.uk/2/hi/special_report/1998/08/98/russia_crisis/165646.stm, (06.04.2018).
- BBC News, “Why Crimea is So Dangerous”, 11.03.2014, <https://www.bbc.com/news/world-europe-26367786>, (12.06.2020).
- Bedirhanoglu, Pınar. “Asya Krizinden Rusya’ya”, Birikim, Mart 1999, <http://www.birikimdergisi.com/birikim-yazi/3249/asya-krizinden-rusya-ya#.Wsc1li5SubIU>, (06.04.2018).
- Benli, Zeynep. Ukrayna’nın Ulus ve Devlet İnşa Süreci ve Küresel Güçlerin Bu Sürece Etkisi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), T.C. Başkent Üniversitesi Avrupa Birliği ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Uluslararası İlişkiler Programı, Ankara, 2016.
- Berlin Information-Center for Transatlantic Security, “Europe in Russia’s Foreign Policy Concept”, <http://www.bits.de/NRANEU/EuropeanSecurity/WEURussiaEurope.html>, (04.02.2019).
- Bildt, Carl. “Russia, the European Union, and the Eastern Partnership”, European Council on Foreign Relations Riga Series, https://www.ecfr.eu/page/-/Riga_papers_Carl_Bildt.pdf, (19.09.2019).
- Bilge, A. Suat. “Jeopolitik”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt: 13, Sayı: 3, Mart 1958, ss.150-174.
- Bindi, Federiga. “European Union Foreign Policy: A Historical Overview”, The Foreign Policy of the European Union Assessing Europe’s Role in the World, Der. Federiga Bindi, Irina Angelescu, Brookings Institution Press, Second Edition, Washington, D.C., 2012, ss.11-39.
- Bingöl, Yılmaz. “Kırgızistan’ın ‘Renkli’ Devrimi: Demokrasiye Geçiş mi, Küresel Rekabet mi?”, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 13, 2007, ss.1-21.
- Blockmans, Steven. “How the EU’s ‘Big Bang’ Enlargement Changed Foreign Policy”, euobserver, 01.05.2014, <https://euobserver.com/opinion/123983>, (28.06.2019).
- Blockmans, Steven. “The 2015 ENP Review: A Policy in Suspended Animation”, CEPS Commentaries, 01.12.2015, <https://www.ceps.eu/download/publication/?id=9182&pdf=SB%20ENP%20Review%20CEPS%20Commentary.pdf>, (08.01.2022).

- Boniface, Pascal. Herkes için Jeopolitik, Erdem Yayınları, İstanbul, Aralık 2018.
- Borer, Douglas A. “The New Eurasian State: Russia, the Forgotten Pacific Player”, The Rise of East Asia: Critical Visions of the Pasific Century, Der. Mark T. Berger, Douglas A. Borer, Routledge, London and New York, 1997, ss.106-123.
- Bozdağlıoğlu, E. Yasemin, Umut Evlimoğlu, “Geliş Süreci ve Makroekonomik Yapı: Seçilmiş Geçiş Ekonomileri Üzerine Bir İnceleme”, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 57, Temmuz 2018, ss.37-56.
- Bozkurt, G. Saynur. “ABD ve AB Ekseninde Vladimir Putin Dönemi Rus Dış Politikasına Bakış”, 21. Yüzyılda Rusya, AB ve Türkiye’den Yansımalar, Der. Oğuz Kaymakçı, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2007, ss.65-92.
- Bozkurt, Saynur Giray. “Bağımsız Devletler Topluluğu’nda Renkli Devrimler-Kırgızistan Örneği”, Akademik İncelemeler Dergisi, Sayı: 1, Cilt:1, 2006, ss.118-138.
- Bronstone, Adam. The European Bank for Reconstruction and Development, Manchester University Press, UK, 1999.
- Brzezinski, Zbigniew. Büyük Satranç Tahtası: Amerika’nın Önceliği ve Bunun Jeostratejik Gerekleri, Sabah Kitapları, 2. Baskı, İstanbul, Aralık 1998.
- Busygina, Irina. Russia-EU Relations and the Common Neighborhood: Coercion vs Authority, Routledge, London, 2017.
- Büyükakıncı, Erhan. “Rus Dış Politikasında Ekonomik Bölgeselleşme: Avrasyacı Bütünleşme Modeli’nden Söz Edilebilir mi?”, International Conference on Eurasian Economies, 2013, <https://www.avekon.org/papers/680.pdf>, (22.03.2020).
- Büyükakıncı, Erhan. “Vladimir Putin Dönemi Rus Dış Politikasına Bakış: Söylemler, Arayışlar ve Fırsatlar”, Değişen Dünyada Rusya ve Ukrayna, Der. Erhan Büyükakıncı, Phoenix Yayınevi, Eylül 2004, Ankara, s.137-164.
- Cadier, David. “Eastern Partnership vs Eurasian Union? The EU-Russia Competition in the Shared Neighbourhood and the Ukraine Crisis”, Global Policy, Cilt: 5, Sayı: 1, Ekim 2014, ss.76-85.
- Cafersoy, Nazim. “Rus Jeopolitik Düşüncesinde Misyon Arayışları”, Avrasya Dosyası / Jeopolitik Özel, Cilt: 8, Sayı: 4, Kış 2002, ss.51-101.
- Casier, Tom. “The EU-Russia Strategic Partnership: Challenging the Normative Argument”, Europe-Asia Studies, Cilt: 65, Sayı: 7, Eylül 2013, ss. 1377-1395.
- Cebeci, Münevver. “AB’nin Güvenlik ve Savunma Politikalarında Güncel Tartışmalar”, Hukuki, Siyasi ve İktisadi Yönleriyle Avrupa Bütünleşmesinde Son Gelişmeler ve Türkiye-AB İlişkileri, Der. Sanem Baykal, Sinem Akgül Açıkmeşe, Belgin Akçay, Çağrı Erhan, Ankara Üniversitesi Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezi (ATAUM), Ankara Üniversitesi Yayınları, No: 615, Ankara, 2018, <http://ataum.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/360/2018/12/ATAUM-30.-Yil-Armagani.pdf>, (22.10.2020).

- Chizhov, Vladimir. "135th Bergedorf Round Table-Interests and Partners of German Foreign Policy", Bergedorfer, 29 Eylül – 1 Ekim 2006, Berlin, ss.1-107, https://www.koerber-stiftung.de/fileadmin/user_upload/koerber-stiftung/redaktion/bergedorfer-gespraechskreis/pdf/import/bnd_135_en_text.pdf, (21.05.2019).
- Cohen, Stephen F. *Failed Crusade: America and the Tragedy of Post-Communist Russia*, W.W. Norton, New York, 2000.
- Commission of the European Communities, "Commission Staff Working Document, Annex to the Green Paper, A European Strategy for Sustainable, Competitive and Secure Energy, What is at the Stake-Background Document", Brussels, XXX, SEC(2006)317/2, https://www.eerstekamer.nl/eu/documenteu/sec_2006_317_en/f=/vh8rbgadppd0.pdf, (08.10.2019).
- Commission of the European Communities, "Communication from the Commission European Neighbourhood Policy Strategy Paper", COM(2004) 373 final, Brussels, 12.5.2005, https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/2004_communication_from_the_commission_-_european_neighbourhood_policy_-_strategy_paper.pdf, (26.06.2019).
- Commission of the European Communities, "Council Regulation (EU)", COM(1998) 725 final, 98/0343 (CNS), Brussels, 10.12.1998, <http://aei.pitt.edu/13290/1/13290.pdf>, (06.04.2018).
- Commission of the European Communities, "The European Community's Relations with COMECON and Its East European Members", 76/X/89, Ocak 1989, <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/84871d18-cad9-4113-adb9-ac765af038e9>, (26.09.2017).
- Council of the European Union, "12th EU-Russian Summit Joint Statement", 6 Kasım 2003, Rome, Annex I, https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/declarations/77846.pdf, (22.04.2019).
- Council of the European Union, "15th EU-Russian Press Release", 10 Mayıs 2005, Moscow, https://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/er/84811.pdf, (22.04.2019).
- Crombois, Jean. "The Eastern Partnership: Geopolitics and Policy Inertia", *European View*, Cilt: 18, Sayı: 1, 2019, ss.89-96.
- Cura, Ali. "Ukrayna'nın Zorlu AB Yolculuğu", *Anadolu Ajansı*, 01.01.2016, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ukrayna-nin-zorlu-ab-yolculugu/499271>, (01.06.2020).
- Curtis, E. Glenn, "Russia a Country Study", Federal Research Division-Library of Congress, Temmuz 1996, <https://archive.org/stream/russiaincountry00curt#page/n3/mode/2up>, (16.04.2018).
- Cutler, Robert M. "Harmonizing EEC-CMEA Relations: Never the Twain Shall Meet?", *International Affairs*, Cilt: 63, Sayı: 2, 1987, ss. 259–270.
- Czech Presidency of the European Union, "The Declaration – Prague Summit, Southern Corridor", 08.05.2009, <http://www.eu2009.cz/en/news-and-documents/press-releases/declaration---prague-summit-southern-corridor--may-8--2009-21533/>, (31.12.2019).
- Çalış, Şaban H., Erdem Özlük. "Jeo-Politik: Mekanın Siyasallaştırılması ve Suistimali", *Uluslararası Politikayı Anlamak 'Ulus Devlet'ten Küreselleşmeye*, Der. Zeynep Dağı, Alfa, Şubat 2007, ss153-211.

- Dallin, Alexander. "New Thinking in Soviet Foreign Policy", *New Thinking in Soviet Politics*, Der. Archie Brown, Palgrave Macmillan, United States of America, 1992, s. 71-85.
- David, Maxine, Tatiana Romanova. "Modernisation in EU-Russian Relations: Past, Present, and Future", *European Politics and Society*, Cilt: 16, Sayı: 1, 2015, ss.1-10.
- Defay, Alexandre. *Jeopolitik*, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara, Kasım 2005.
- Delcour, Laure. *Shaping the Post-Soviet Space? EU Policies and Approaches to Region-Building*, Ashgate, Great Britian, 2011.
- Demirci, Ali. "Küreselleşen Dünyamızda Coğrafyanın Siyasal Gücü ve Türkiye Ölçeğindeki Rolü", *Marmara Coğrafya Dergisi*, Sayı: 12, Temmuz 2005, ss.1-16.
- Deutsche Welle Türkçe, "Almanya, Rusya'ya Yaptırımların Maliyetini Hesaplıyor", 17.03.2014, <https://www.dw.com/tr/almanya-rusyaya-yaptirimlari-maliyetini-hesapliyor/av-17501122>, (12.10.2020).
- Deutsche Welle Türkçe, "Rusya'ya Karşı Hangi Yaptırım Kararları Alındı?", 28.02.2022, <https://www.dw.com/tr/rusyaya-karsi-hangi-yaptirim-kararlari-alandi/a-60943216>, (21.03.2022).
- Eastern Partnership Civil Society Forum, "Eastern Partnership", <https://eap-csf.eu/front-page-full-width/eastern-partnership/>, (23.11.2019).
- EBRD, "A Changing Europe", Annual Report 1991, <http://www.ebrd.com/documents/comms-and-bis/pdf-annual-report-1991-english.pdf>, (22.12.2017).
- Emek Yıldırım, "Boris Yeltsin ve 1993 Anayasa Krizi", *Birikim*, 23 Mart 2017, <http://www.birikimdergisi.com/guncel-yazilar/8229/boris-yeltsin-ve-1993-anayasa-krizi#.Wpah1WrFLIX>, (28.02.2018).
- Emerson, Michael. "EU-Russia Four Common Spaces and the Proliferation of the Fuzzy", Centre for European Policy Studies, Mayıs 2005, https://www.files.ethz.ch/isn/25727/71_Four%20Common%20Spaces.pdf, (22.04.2019).
- Erbaş, Hayriye. "Huntington Medeniyetler Çatışması", Ankara Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Gelişme ve Az Gelişme Sosyolojisi 6. Hafta Ders Notları, ss.1-30, <https://acikders.ankara.edu.tr/mod/resource/view.php?id=72531>, (03.07.2021).
- Erol, M. S. "Avrasya'nın Değişen Jeopolitiğinde Türk Dünyası ve Türkiye: Nasıl Bir Gelecek?", *Ekonomik, Siyasal ve Stratejik Araştırmalar Merkezi- TESAM III. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi*, İstanbul, 11-12 Ekim 2018, ss.323-339, <https://tesam.org.tr/wp-content/uploads/2019/01/MEHMET-SEYFETTİ%CC%87N-EROL.pdf>, (16.11.2020).
- Erol, Mehmet Seyfettin. "'Ukrayna-Kırım Krizi' ya da 'İkinci Yalta Süreci'", *Karadeniz Araştırmaları*, Cilt: 11, Sayı: 41, Bahar 2014, ss.1-14.
- Erşen, Emre. "Jeopolitik ve Uluslararası İlişkiler", *Küresel Çalışmalar Platformu*, 03.02.2020, <https://kureselcalismalar.com/jeopolitik-ve-uluslararasi-iliskiler/>, (25.04.2021).
- EURACTIV, "Dutch Senators Approve Compromise On EU-Ukraine Pact", 31.05.2017, <https://www.euractiv.com/section/elections/news/dutch-senators-approve-compromise-on-eu-ukraine-pact/>, (19.01.2022).

- Euronews, “Hollanda, “AB ve Ukrayna arasında Ortaklık Anlaşması” için Referanduma Gidiyor”, 05.04.2016, <https://tr.euronews.com/2016/04/05/hollanda-ab-ve-ukrayna-arasinda-ortaklik-an-1-a-smasi-icin-referanduma-gidiyor>, (20.01.2022).
- Euronews, “Soru İşaretlerinin Merkezindeki MH17 Trajedisi”, 13.10.2015, <https://tr.euronews.com/2015/10/13/soru-isaretlerinin-merkezindeki-mh17-trajedisi>, (16.07.2020).
- Euronews, “Ukrayna’yı İç Savaşa Götüren Olayların Kronolojisi”, 11.05.2016, <https://tr.euronews.com/2016/05/11/ukrayna-yi-ic-savasa-goturen-olaylarin-kronolojisi>, (09.06.2020).
- European Bank for Reconstruction and Development, “Who We Are/Our History”, <http://www.ebrd.com/who-we-are/history-of-the-ebrd.html>, (22.12.2017).
- European Cenrtal Bank, “Euro Exchange Rates”, https://www.ecb.europa.eu/stats/policy_and_exchange_rates/euro_reference_exchange_rates/html/eurofxref-graph-usd.en.html, (12.10.2020).
- European Commission External Relations, “The European Union and Russia: Close Neighbours, Global Players, Strategic Partners”, 2007, http://ec.europa.eu/archives/docs/russia/docs/russia_brochure07_en.pdf, (19.03.2018).
- European Commission Press Release Database “Joint Statement by the President of the European Council A. Guterres Assisted by the Secretary-General of the Council / High Representative for Foreign and Security Policy of the EU J. Solana, the President of the Commission of the European Communities R. Prodi, the President of the Russian Federation, V. V. Putin”, 29 Mayıs 2009, http://europa.eu/rapid/press-release_PRES-00-188_en.htm, (11.02.2019).
- European Commission Press Release Database, “EU Commissioner for Trade Pascal Lamy and EU Commissioner for External Relations Chris Patten Visit Russia on 5 December to Promote Greater EU-Russia Integration: A Future Common European Economic Space and Russia’s Accession to the WTO”, http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-01-414_en.htm, (08.03.2019).
- European Commission Press Release Database, “Signing of the EC/COMECON Joint Declaration: Luxembourg, 25 June 1988”, [http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-88-97_en . htm?locale=en](http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-88-97_en.htm?locale=en), (28.09.2017).
- European Commission, “An Evaluation of the Tacis Country Programme in Russia, Final Synthesis Report”, 2000, http://ec.europa.eu/europeaid/how/evaluation/evaluation_reports/reports/tacis/951500_synth_en.pdf, (02.01.2018).
- European Commission, “Energy Union”, https://ec.europa.eu/energy/topics/energy-strategy/energy-union_en, (13.12.2021).
- European Commission, “European Energy Security Strategy”, COM(2014) 330 final, Brussels, 28.5.2014, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014DC0330&from=EN>, (05.09.2021).
- European Commission, “EU-Russia Energy Dialogue”, http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-09-121_en.htm, (17.02.2019).
- European Commission, “Interim Agreement With Russia”, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-95-696_en.htm?locale=en, (26.03.2018).

- European Commission, “Joint Communication to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions-Review of the European Neighbourhood Policy”, JOIN(2015) 50 final, Brussels, 18.11.2015, https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/joint-communication_review-of-the-enp.pdf, (20.10.2020).
- European Commission, “Paris Agreement”, https://ec.europa.eu/clima/eu-action/international-action-climate-change/climate-negotiations/paris-agreement_en, (06.01.2022).
- European Commission, “Rostov-on-Don, 1 June 2010 Joint Statement on the Partnership for Modernisation EU-Russia Summit 31 May-1 June 2010”, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/PRES_10_154, (24.11.2019).
- European Commission, “Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe-A Global Strategy for the European Union’s Foreign and Security Policy”, Haziran 2016, https://eeas.europa.eu/archives/docs/top_stories/pdf/eugs_review_web.pdf, (22.10.2020).
- European Commission, “Signature of the Interim Agreement EU-Russia”, http://europa.eu/rapid/press-release_PRES-95-224_en.htm, (26.03.2018).
- European Commission, “TACIS”, http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-92-54_en.htm, (21.07.2017).
- European Commission, “The Community and COMECON”, http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-86-14_en.htm, (10.07.2017).
- European Commission, “The Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP)”, <https://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ttip/>, (21.08.2021).
- European Commission, “Towards Energy Union: The Commission Presents Sustainable Energy Security Package”, 16.02.2016, Brussels, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_16_307, (10.01.2022).
- European Council, “Brussels Presidency Conclusion, 12 October 2010”, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-21-2010-REV-1/en/pdf>, (13.03.2020).
- European Council, “Brussels Presidency Conclusion, 12-13 December 2003”, <https://www.consilium.europa.eu/media/20836/77679.pdf>, (06.03.2020).
- European Council, “Brussels Presidency Conclusion, 15-16 June 2006”, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10633-2006-REV-1/en/pdf>, (12.03.2020).
- European Council, “Brussels Presidency Conclusion, 16 September 2010”, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-21-2010-REV-1/en/pdf>, (21.03.2020).
- European Council, “Brussels Presidency Conclusion, 16-17 June 2005”, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10255-2005-REV-1/en/pdf>, (08.03.2020).
- European Council, “Brussels Presidency Conclusion, 18-19 June 2009”, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11225-2009-REV-2/en/pdf>, (12.03.2020).
- European Council, “Brussels Presidency Conclusion, 23-24 March 2006”, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7775-2006-REV-1/en/pdf>, (09.03.2020).

- European Council, “Brussels Presidency Conclusion, 24-25 October 2002”, <https://www.consilium.europa.eu/media/20917/72968.pdf>, (05.03.2020).
- European Council, “Brussels Presidency Conclusion, 25-26 March 2004”, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9048-2004-INIT/en/pdf>, (07.03.2020).
- European Council, “Brussels Presidency Conclusion, 4 February 2011”, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-2-2011-REV-1/en/pdf>, (17.03.2020).
- European Council, “Brussels Presidency Conclusion, 8-9 March 2007”, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7224-2007-REV-1/en/pdf>, (12.03.2020).
- European Council, “Conclusion, 15 December 2016”, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-34-2016-INIT/en/pdf>, (19.01.2022).
- European Council, “Conclusion, 18 December 2014”, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-237-2014-INIT/en/pdf>, (04.12.2021).
- European Council, “Conclusion, 19-20 March 2015”, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11-2015-INIT/en/pdf>, (16.12.2021).
- European Council, “Conclusion, 22-23 June 2017”, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8-2017-INIT/en/pdf>, (23.01.2022).
- European Council, “Conclusion, 23-24 October 2014”, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-169-2014-INIT/en/pdf>, (26.11.2021).
- European Council, “Conclusion, 24 February 2022”, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-18-2022-INIT/en/pdf>, (22.03.2022).
- European Council, “Conclusion, 26-27 June 2014”, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-79-2014-INIT/en/pdf>, (04.09.2021).
- European Council, “Conclusion, 28 June 2016”, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-26-2016-INIT/en/pdf>, (20.01.2022).
- European Council, “Conclusion”, 20-21 March 2014”, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7-2014-REV-1/en/pdf>, (12.08.2021).
- European Council, “Copenhagen Presidency Conclusion, 12-13 December 2002”, <https://www.consilium.europa.eu/media/20906/73842.pdf>, (05.03.2020).
- European Council, “Conclusion, 15 December 2016”, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-34-2016-INIT/en/pdf>, (19.01.2022).
- European Council, “Dublin Summit Presidency Conclusion, 25-26 June 1990”, http://www.europarl.europa.eu/summits/dublin/du1_en.pdf, (20.07.2017).
- European Council, “Extraordinary Brussels Presidency Conclusion, 1 September 2008”, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12594-2008-REV-2/en/pdf>, (21.03.2020).
- European Council, “Göteborg Presidency Conclusion, 15-16 June 2001”, <https://www.consilium.europa.eu/media/20983/00200-r1en1.pdf>, (04.03.2020).

- European Council, “Helsinki Presidency Conclusion, 10-11 December 1999”, s.6, <https://www.consilium.europa.eu/media/21046/helsinki-european-council-presidency-conclusions.pdf>, (09.05.2020).
- European Council, “Joint Declaration of the Eastern Partnership Summit, 21-22 May 2015”, <https://www.consilium.europa.eu/media/21526/riga-declaration-220515-final.pdf>, (29.12.2021).
- European Council, “Laeken Presidency Conclusion, 14-15 December 2001”, <https://www.consilium.europa.eu/media/20950/68827.pdf>, (05.03.2020).
- European Council, “Remarks by Herman Van Rompuy President of the European Council at the Press Conference Following the EU-Russia Summit”, 08.12.2010, <https://www.consilium.europa.eu/media/27234/118284.pdf>, (17.03.2020).
- European Council, “Remarks by President Donald Tusk Following the EU-Ukraine Summit”, Brussels, 24 Ekim 2016, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/11/24/tusk-remarks-ukraine-summit/>, (07.02.2022).
- European Council, “Rome Summit Presidency Conclusion, 14-15 December 1990”, http://www.europarl.europa.eu/summits/rome2/rd2_en.pdf, (14.07.2017).
- European Council, “Santa Maria Da Feira Presidency Conclusions 19-20 June 2000”, <https://www.consilium.europa.eu/media/21027/santa-maria-da-feira-european-council-presidency-conclusions.pdf>, (03.03.2020).
- European Council, “Special Meeting of the European Council (16 July 2014) – Conclusion”, 16 Temmuz 2014, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-79-2014-INIT/en/pdf>, (08.11.2021).
- European Council, “Special Meeting of the European Council (30 August 2014) – Conclusion”, 30 Ağustos 2014, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-163-2014-INIT/en/pdf>, (19.11.2021).
- European Council, “Stockholm Presidency Conclusions 23-24 March 2001”, <https://www.consilium.europa.eu/media/20994/stockholm-european-council-presidency-conclusions.pdf>, (03.03.2020).
- European Council, “Vienna European Council 11 and 12 December 1998 Presidency Conclusions”, <https://www.consilium.europa.eu/media/21092/vienna-european-council-presidency-conclusions.pdf>, (14.01.2019).
- European Parliament Think Tank, “The New START Treaty Between the US and Russia – The Last Surviving Pillar of Nuclear Arms Control”, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690523/EPRS_BRI\(2021\)690523_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690523/EPRS_BRI(2021)690523_EN.pdf), (07.02.2022).
- European Parliament Think Tank, “The Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE)”, [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/628219/EPRS_BRI\(2018\)628219_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/628219/EPRS_BRI(2018)628219_EN.pdf), (03.12.2018).
- European Parliament, “The Phare Programme and the Enlargement of the European Union”, Briefing No:33, PE167.944, Luxembourg, 4 Aralık 1998, http://www.europarl.europa.eu/enlargement/briefings/pdf/33a1_en.pdf, (25.12.2017).

- European Union External Action Treaties Office Database, “Agreement on Partnership and Cooperation Establishing a Partnership Between the European Communities and their Member States, of one part, and the Russian Federation, of the other part”, <http://ec.europa.eu/world/agreements/prepareCreateTreatiesWorkspace/treatiesGeneralData.do?step=0&redirect=true& treatyId=201>, (30.03.2018).
- European Union External Action, “Eastern Partnership”, https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/419/eastern-partnership_en, (23.11.2019).
- European Union External Action, “The European Commission’s TACIS Programme 1991-2006 A Success Story”, https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/tacis_success_story_final_en.pdf, (22.07.2017)
- Federation Council of the Federal Assembly of the Russian Federation, <http://council.gov.ru/en/structure/council/>, (04.09.2021).
- Ferguson, Iain Andrew. “The Crisis of Spheres of Influence in the EU-Russia Relationship”, *Vocabularies of International Relations After the Crisis in Ukraine*, Der. Andrey Makarychev, Alexandra Yatsyk, Routledge, London, 2016, ss. 19-34.
- Ferreira-Pereira, Laura C., Alena Vysotskaya Guedes Vieira. “Ukraine in the European Union’s Partnership Policy: A Case of Institutionalized Ambiguity”, *European Politics and Society*, Cilt: 16, Sayı: 2, 2015, ss.143-158.
- Finkel, Evgeny, Yitzhak M. Brudny, “No More Colour! Authoritarian Regimes and Colour Revolution in Eurasia”, *Democratization*, Cilt: 19, Sayı: 1, 2012, ss. 1-14.
- Finkel, Evgeny, Yitzhak M. Brudny. “Russia and the Colour Revolutions”, *Democratization*, Cilt: 19, Sayı: 1, 2012, ss.15-36.
- Forsberg, Tuomas, Hiski Haukkala, *The European Union and Russia*, Palgrave, 2016.
- Foxall, Andrew. “From Evropa to Gayropa: A Critical Geopolitics of the European Union as Seen from Russia”, *Geopolitics*, Cilt: 24, Sayı: 1, ss. 174-193.
- Frisby, Tanya. “The Rise of Organised Crime in Russia: Its Roots and Social Significance”, *Europe-Asia Studies*, Cilt:50, Sayı:1, 2010, ss. 27-49.
- Gowan, David. “How the EU Can Help Russia”, *Center For European Reforms*, 5 January 2001, ss.1-48, <http://www.cer.eu/publications/archive/report/2001/how-eu-can-help-russia>, (14.03.2018).
- Gower, Jackie. “Russia and the European Union”, *Russia and Europe: Conflict of Cooperation?*, Der. Mark Webber, Palgrave Macmillan, Great Britian, 2000, ss. 66-98.
- Gökmen, Semra Rana. *Geopolitics and the Study of International Relations*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı, Ankara, 2010.
- Göknül Erbaş, *Klasikten Eleştirel Jeopolitiğe Karadeniz Jeopolitiğinin Dönüşümü*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Ankara, 2012.

- Göksedef, Ece. “Rusya’nın Ukrayna’yı işgali: Neden şimdi?”, BBC News Türkçe, 26.02.2022, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-60530990>, (21.03.2022).
- Gözlü, Ahmet. Kıbrıs Eskiçağı ve Jeopolitik, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), T.C. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Eskiçağ Tarihi Bilim Dalı, Konya, 2011.
- Grant, Charles, Katinka Barysch, “The EU-Russia Energy Dialogue”, Center for European Reform, Briefing Note, https://www.cer.eu/sites/default/files/publications/attachments/pdf/2011/briefing_eu_russia-3858.pdf, (22.02.2019).
- Gülmez, Seçkin Barış. “Denizlerin Jeopolitiği: Alfred Thayer Mahan”, Batı’da Jeopolitik Düşünce, Der. Mustafa Serdar Palabıyık, Orion Kitabevi, 2009, ss.21-34.
- Hacısalıhoğlu, Yaşar. “Kuramsal ve Kavramsal Bir Çözümleme: Mekan-Güç-Çatışma ve Jeopolitik”, Türk Coğrafya Dergisi, Cilt: 0, Sayı: 47, İstanbul, 2006, ss.1-14.
- Hamzaoğlu, Mustafa Erdal. Jeopolitik Kavramı ve Günümüz Jeopolitiği, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Ankara, 1996.
- Hasanoğlu, Murteza, Asim Memmedov. “Sivil Darbelerde Yabancı STK’ların Rolü: Gürcistan ve Kırgızistan Örnekleri”, Journal of Turkish Studies, Cilt: 12, Sayı: 16, 2017, ss.277-288.
- Hatipoğlu, Esra, “Rusya-Avrupa Birliği İlişkileri”, Marmara Avrupa Araştırmaları Dergisi, Cilt:9, Sayı:1, 2001, ss.115-135.
- Haukkala, Hiski, The EU-Russia Strategic Partnership: The Limits of Post-Sovereignty in International Relations, Routledge, 2010.
- Haukkala, Hiski. “From Cooperative to Contested Europe? The Conflict in Ukraine as a Culmination of Long-Term Crisis in EU-Russia Relations”, Journal of Contemporary European Studies, Cilt:23, Sayı:1, 2015, ss.25-40.
- Haukkala, Hiski. “The Making of the European Union’s Common Strategy on Russia”, The Finnish Institute of International Affairs, Working Papers 28, 2000, <http://www.bits.de/EURA/wp28.pdf>, (07.03.2018).
- Haukkala, Hiski. “The Russian Challenge to EU Normative Power: The Case of European Neighbourhood Policy”, The International Spectator, Cilt: 43, Sayı: 2, 2008, ss.35-47.
- Henrikson, Alan K. “Henry Kissinger, Geopolitics, and Globalization”, The Fletcher Forum of World Affairs, Cilt: 27, Sayı: 1, Kış/Bahar 2003, ss. 95-123.
- Hughes, James. “EU Relations with Russia: Partnership of Asymmetric Interdependency?”, European Foreign Policy in an Evolving International System, Der. Nicola Casarini, Costanza Musu, Palgrave Macmillan, London, 2007, ss.76-94.
- Humphreys, Joanna. “Rusya’ya Yaptırımlardan En Çok Kim Zarar Görecek?”, BBC News Türkçe, 30.07.2014, https://www.bbc.com/turkce/haberler/2014/07/140730_rusya_yaptirimlar, (24.09.2020).
- Hürsoy, Siret, Erdi Kutlu, “Yenilenen Avrupa Komşuluk Politikası Perspektifinden Avrupa Birliği’nin Doğu Komşularına Yönelik Yaklaşımı”, Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 2, 2018, ss.169-189.

- International Energy Agency, “A 10-Point Plan to Reduce the European Union’s Reliance on Russian Natural Gas”, Mart 2022, <https://www.iea.org/reports/a-10-point-plan-to-reduce-the-european-unions-reliance-on-russian-natural-gas>, (21.03.2022).
- İktisadi Kalkınma Vakfı, “Hollanda Referandumunda Ukrayna Ortaklık Anlaşması’na Hayır Oyu Çıkması Ne Anlama Geliyor?”, 2016, <https://www.ikv.org.tr/ikv.asp?id=1364>, (19.01.2022).
- İktisadi Kalkınma Vakfı, “Ukrayna’da Gerçekleştirilen Devlet Başkanlığı Seçimlerini Viktor Yanukoviç Kazandı”, https://www.ikv.org.tr/images/upload/data/files/ukraynada_gerceklestirilen_devlet_baskanligi_secimlerini_viktor_yanukovic_kazandi.pdf, (03.01.2020).
- İlhan, Suat. Jeopolitik Duyarlılık, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2003.
- İşcan, İsmail Hakkı. “Uluslararası İlişkilerde Klasik Jeopolitik Teorileri ve Çağdaş Yansımaları”, Uluslararası İlişkiler, Cilt: 1, Sayı: 2, Yaz 2004, ss.47-79.
- Jackson, Nicole J. Russian Foreign Policy and CIS: Theories, Debates and Actions, Routledge, London, 2003.
- Kalkan, Erol, Elifnur Kılıç. “Avrupa Birliği Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasında Yumuşak Güç Krizi: Ukrayna Örneği”, İmgelem, Cilt: 3, Sayı: 5, Aralık 2019, ss.193-206.
- Karaca, Ulaş. “Hitler’in Jeopolitiği: Karl Haushofer”, Batı’da Jeopolitik Düşünce, Der. Mustafa Serdar Palabıyık, Orion Kitabevi, 2009, ss.111-124.
- Karakaya, İskender. “1990 Sonrası AB-Rusya İlişkilerinde Kaliningrad Sorunu”, Türkiye Stratejik Araştırmalar Merkezi (TASAM), 08.08.2005, https://tasam.org.tr-TR/Icerik/291/1990_sonrasi_ab-rusya_iliskilerinde_kaliningrad_sorunu, (04.03.2020).
- Karluk, Sadık, Rıdvan. “Küreselleşen Dünyada Avrupa Birliği’nin Orta Asya Ülkeleri ile Olan İlişkileri ve Bölgeye Yönelik Stratejisi”, II. Uluslararası Sosyal Bilimciler Kongresi Kitabı, Bilge İnsanlar Stratejik Araştırmalar Merkezi, <http://www.bilgesam.org/Images/Dokumanlar/0-263-2014070721sosbilkongre50.pdf>, (21.11.2019).
- Karluk, Sadık, Rıdvan. Avrupa Birliği ve Türkiye, Beta Basım Yayım Dağıtım, 8. Baskı, İstanbul, 2005.
- Kasapoğlu, Can. “Rusya – Ukrayna Savaşı: Askeri-Stratejik Değerlendirme”, Ekonomi ve Dış Politika Araştırmalar Merkezi, 24.02.2022, <https://edam.org.tr/rusya-ukrayna-savasi-askeri-stratejik-degerlendirme/>, (20.03.2022).
- Kästner, Antje. “From Chaos to Pragmatism? The Domestic Dimension of Russian Foreign Policy 1991–2008”, German Development Institute, Discussion Paper, 19/2008, https://www.die-gdi.de/uploads/media/DP_19.2008.pdf, (27.02.2018).
- Kaya, Emirhan, “Yardım Programları Çerçevesinde Avrupa Birliği’nin Orta Asya Politikası”, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 54, Ekim 2017, ss.1-15.
- Kivikari, Urpo. “The Northern Dimension-One Pillar of the Bridge Between Russia and the EU”, Russian Economic Trends, Cilt: 11, Sayı: 3, Haziran 2008, ss.26-30.
- Klitsounova, Elena. “EU-Russian Relations: The Russian Perspective”, Perspectives on EU-Russian Relations, Der. Debra Johnson, Paul Robinson, Routledge, London and New York, 2005, ss.32-50.

- Korteweg, Rem. "Energy as a Tool of Foreign Policy of Authoritarian States, in particular Russia", European Parliament Think Tank, Policy Department, Directorate-General for External Policies, 27 Nisan 2018, [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/603868/EXPO_STU\(2018\)603868_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/603868/EXPO_STU(2018)603868_EN.pdf), (14.10.2019).
- Kozłowski, Krzysztof. "The Colour Revolutions in the Post-Soviet Space: Illusion and Reality of the Post-Soviet Civil Disobedience", *Studia z Polityki Publicznej / Public Policy Studies*, Cilt: 4, Sayı:12, 2016, ss. 135-151.
- Krok-Paszowska, Ania, Jan Zielonka, "The European Union's Policies Toward Russia", *Russia's Engagement with the West*, Der. Alexander J. Motyl, Blair A. Ruble, Lilia Shevtsova, Routledge, London and New York, 2015, ss.151-169.
- Kux, Stephan. "European Union-Russia Relations Transformation Through Integration", *Russia's Engagement with the West*, Der. Alexander J. Motyl, Blair A. Ruble, Lilia Shevtsov, Routledge, London and New York, 2015, ss.170-184.
- Larsen, Jeffrey A. "Limited War and the Advent of Nuclear Weapons", *On Limited Nuclear War in the 21st Century*, Der. Kerry Kartchner, Jeffrey A. Larsen, Stanford University Press, California, 2014, ss.3-20.
- Levcik, Friedrich, Jan Stankovsky. "East-West Economic Relations in the 1970s and 1980s", *East-West Trade and Finance in the World Economy A New Look for the 1980s*, Der. Christopher T. Saunders, The Macmillan Press Ltd., 1985, ss.77-98.
- Lih, Lars T. Lenin, Reaktion Books, London, 2011.
- Lynch, Dov. "Russia Faces Europe", European Union Institute for Security Studies, Sayı: 60, Mayıs 2003, <https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/cp060e.pdf>, (07.02.2019).
- Lynch, Dov. "Struggling with an Indispensable Partner", *What Russia Sees*, Der. Dov Lynch, Institute for Security Studies Chaillot Paper, No:74, Ocak 2005, ss.115-133.
- Maass, Anna-Sophie. *EU-Russia Relations, 1999-2005, From Courtship to Confrontation*, Routledge, New York, 2017.
- Malaroat, Dmisa. "Russia and the European Union in the Geopolitics of Paranoia", *Geopolitika.ru*, 24.07.2018, <https://www.geopolitika.ru/en/article/russia-and-european-union-geopolitics-paranoia>, (09.05.2019).
- Malcolm, Neil. "The 'Common European Home' and Soviet European Policy", *International Affairs*, Cilt: 65, Sayı: 4, 1989, ss. 659-676.
- Marciaq, Florent, Tobias Flessenkemper. "The European Union and its Eastern Partners: Beyond the Limits of Current Approaches to Regional Cooperation", *Istituto Affari Internazionali, Documenti IAI 18/02*, 05.03.2018, <https://www.iai.it/sites/default/files/iai1802.pdf>, (05.01.2022).
- Marocchi, Tania. "EU-Russia Relations: Towards an Increasingly Geopolitical Paradigm", *Heinrich-Böll-Stiftung European Union*, 03.07.2017, https://eu.boell.org/sites/default/files/uploads/2017/07/eu-russia-relations_towards-an-increasingly-geopolitical-paradigm.pdf, (27.02.2018).

- Marsh, Peter. "The European Community and East-West Economic Relations", *Journal of Common Market Studies*, Cilt: 23, Sayı: 1, 1984, ss.1-13.
- Memmedov, Asim. *Gürcistan ve Kırgızistan'da Yönetim Değişikliğinin Nedenleri ve Yeni Yönetimlerin Dış Politikaları*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Ankara, 2009.
- Mission of Ukraine to the European Union, "Overview of Ukraine-EU Relations: Legal Basis and Instruments of Cooperation", 09.04.2020, <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/en/2633-relations/zagalnij-oglyad-vidnosin-ukrayina-yes>, (24.05.2020).
- Mission of Ukraine to the European Union, "PROTOCOL on The Results of Consultations of the Trilateral Contact Group", 05.09.2014, Minsk, <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/en/news/27596-protocolon-the-results-of-consultations-of-the-trilateral-contact-group-minsk-05092014>, (26.11.2021).
- Morozov, Viatcheslav. "Energy Dialogue and the Future of Russia: Politics and Economics in the Struggle for Europe", *The EU-Russian Energy Dialogue: Europe's Future Energy Security*, Der. Pami Aalto, Ashgate, 2008, ss.43-62.
- Mudge, Rob. "Ukrayna'ya silahlar nasıl ulaştırılıyor?", *Deutsche Welle Türkçe*, 03.03.2022, <https://www.dw.com/tr/ukraynaya-silahlar-nas%C4%B1-ula%C5%9Ft%C4%B1r%C4%B1%C4%B1y%C4%B1-lyor/a-60989631>, (21.03.2022).
- Musaoğlu, Nezih, Uğur Özgöker, "Rusya-AB İlişkilerinde Stratejik Ortaklıktan Stratejik Depresyona", *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 8, 2008, ss.73-99.
- Musaoğlu, Nezih. "Atlantikçilikten Avrasyacılığa, Neo-Avrasyacılıktan Günümüze Pragmatizm Evriliminde Putin Rusya'sında Bağımsız Devletler Topluluğu", *21. Yüzyılda Rusya, AB ve Türkiye'den Yansımalar*, Der. Oğuz Kaymakçı, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2007, ss.37-64.
- Nitoiu, Cristian. "Increasingly Geopolitical? The EU's Approach Towards the Post-Soviet Space", *Journal of Regional Security*, Cilt: 11, Sayı: 1, 2016, ss. 375-390.
- North Atlantic Treaty Organization, "The Partnership for Peace Programme", [https://www.sto.nato.int/Pages/partnership-for-peace.aspx#:~:text=The%20Partnership%20for%20Peace%20\(PfP,their%20own%20priorities%20for%20cooperation.](https://www.sto.nato.int/Pages/partnership-for-peace.aspx#:~:text=The%20Partnership%20for%20Peace%20(PfP,their%20own%20priorities%20for%20cooperation.), (07.02.2022).
- Official Journal of the European Communities, "Agreement on Partnership and Cooperation", L-327, 28.11.1997, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:L:1997:327:FULL&from=EN>, (21.11.2019).
- Oğan, Sinan. "Turuncu Devrimler Kitabı: Birinci Bölüm", *Türkiye Uluslararası İlişkiler ve Stratejik Araştırmalar Merkezi*, <http://turksam.org/turuncu-devrimler-kitabi-birinci-bolum>, (05.01.2020).
- Onay, Yaşar. *Rus Stratejisinin Mimarları, İlgili Kültür Sanat Yayıncılık*, İstanbul, Ocak 2008.
- Onay, Yaşar. *Rusya ve Değişim*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, Eylül 2002.
- Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE), "The European Union", <https://www.osce.org/partnerships/european-union>, (03.12.2018).

- Özcan, Gencer. “Çevreleme Politikası”, Güvenlik Yazıları Serisi, No:41, Kasım 2019, https://trguvenlikportali.com/wp-content/uploads/2019/11/Cevreleme_GencerOzcan_v.1.pdf, (14.06.2021).
- Özdal, Habibe. Sovyetler Birliği'nin Dağılmasından Kırım'ın İlhakına Rus Dış Politikasında Ukrayna, USAK Yayınları, Ankara, Haziran 2016.
- Özkural Köroğlu, Nergiz. “Avrupa Birliği ve Rusya'nın Güç Alanları Arasında Kalan Ukrayna'da Yaşanan Halk Ayaklanmaları: “Turuncu Devrim” ve “Meydan Devrimi””, Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 1, Ocak 2015, ss.31-52.
- Peers, Steve. “From Cold War to Lukewarm Embrace: The European Union's Agreements With the CIS States”, The International and Comparative Law Quarterly, Cilt: 44, Sayı: 4, Ekim 1995, ss. 829-847.
- Polese, Abel, Donnacha O Beachain, “The Colour Revolution Virus and Authoritarian Antidotes: Political Protest and Regime Counterattacks in Post-Communist Spaces”, Demokratizatsiya: The Journal of Post-Soviet Democratization, Sayı: 19, Cilt: 2, 2011, ss.111-132.
- Popescu, Nicu. “The EU in Moldova-Settling Conflicts in the Neighbourhood”, Institute for Security Studies, Occasional Paper, Sayı: 60, October 2005, ss.1-48, <https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/occ60.pdf>, (24.06.2019).
- President of Russia Official Web Site, “The Inauguration of Vladimir Putin Took Place in the Kremlin”, 7 Mayıs 2000, Moskova, <http://en.special.kremlin.ru/events/president/news/38089>, (10.02.2019).
- Putin, Vladimir. “Annual Address to the Federal Assembly of the Russian Federation”, 3 Nisan 2001, Moskova, <http://en.special.kremlin.ru/events/president/transcripts/21216>, (31.12.2018).
- Putin, Vladimir. “Article by Vladimir Putin ”On the Historical Unity of Russians and Ukrainians”, President of Russia, 12.06.2021, <http://en.kremlin.ru/events/president/news/66181>, (20.03.2022).
- Putin, Vladimir. “Speech in the Bundestag of the Federal Republic of Germany”, 25 Eylül 2001, Berlin, <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/21340>, (31.12.2018).
- Raik, Kristi. “Geopolitics, values and the ideational battle over the EU's Eastern Neighbourhood”, Key Actors in the EU's Eastern Neighbourhood: Competing Perspective on Geostrategic Tensions, Der. Kristi Raik, Sinikukka Saari, The Finnish Institute of International Affairs, FIIA Report 47, 2016, ss.53-70, https://www.fiaa.fi/wp-content/uploads/2017/04/report47_key_actors_in_the_eus_eastern_neighbourhood.pdf, (12.11.2019).
- Reçber, Kamuran. Avrupa Birliği Hukuku ve Temel Metinleri, Dora Yayıncılık, 2012.
- Rey, Marie-Pierre. “‘Europe is our Common Home’: A Study of Gorbachev's Diplomatic Concept”, Cold War History, Cilt: 4, Sayı: 2, 2004, ss. 33-65.
- Romano, Angela. “Untying Cold War Knots: The EEC and Eastern Europe in the Long 1970s”, Cold War History, Cilt: 14, Sayı: 2, 2014, ss. 153-173.

- Rubinstein, Alvin. "The Transformation of Russian Foreign Policy", *The International Dimension of Post-Communist Transition in Russia and the New States of Eurasia*, Der. Karen Dawisha, Routledge, New York, 2015, ss.33-67.
- Sarı, Gözde. AB Yolunda Ukrayna: Avrupa Komşuluk Politikası ve AB-Ukrayna İlişkileri, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Programı, Ankara, 2015.
- Schaffner, Christina. "Building a European House? Or a Two Speeds into a Dead End? Metaphors in the Debate on the United Europe (1996)", *Translating the European House*, Der. Stefan Baumgarten, Chantal Gagnon, Cambridge Scholars Publishing, 2016, ss.30-62.
- Schmidt Felzmann, Anke. "Negotiating at Cross Purposes: Conflicts and Continuity in the EU's Trade and Energy Relations with Russia, Pre- and Post-2014", *Journal of European Public Policy*, Cilt: 26, Sayı: 12, 2019, ss.1900-1916.
- Semercioglu, Harun. "Ukrayna Krizi Bağlamında AB-Rusya İlişkilerinin Ekonomi Politikası", *Lefke Avrupa Üniversitesi (LAÜ) Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 7, Sayı: 2, 2016, ss.188-202.
- Sergounin, Alexander. "Russia and the European Union: The Northern Dimension", *The Program on New Approaches to Research and Security in Eurasia (PONARS Eurasia)*, Policy Memo 138, April 2000, https://www.ponarseurasia.org/wp-content/uploads/attachments/pm_0138.pdf, (05.04.2018).
- Sevgi, Cezmi. "Jeopolitik ve jeostratejinin tarihsel gelişimi açısından Türkiye'nin stratejik konumu", *Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Ege Coğrafya Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 1, 1988, ss. 214-249.
- Sezenler, Olcay. "Yumuşama Dönemi ve Jeopolitik: Henry Alfred Kissinger", *Batı'da Jeopolitik Düşünce*, Der. Mustafa Serdar Palabıyık, Orion Kitabevi, 2009, ss.163-180.
- Sidi, Marco. "The EU's Botched Geopolitical Approach to External Energy Policy: The Case of the Southern Gas Corridor", *Geopolitics*, Cilt: 24, Sayı: 1, Aralık 2017, ss.124-144.
- Sidi, Marco. "The Role of Power in EU-Russian Energy Relations: The Interplay between Markets and Geopolitics", *Europe-Asia Studies*, Cilt: 70, Sayı: 10, Kasım 2018, ss. 1552-1571.
- Sierra, Oscar Pardo. "A Corridor Through Thorns: EU Energy Security and the Southern Energy Corridor", *European Security*, Cilt: 19, Sayı: 4, 2010, ss. 643-660.
- Sloan, Geoffrey, Colin S. Gray, "Why Geopolitics?", *The Journal of Strategic Studies*, Cilt: 22, Sayı: 2-3, 1999, ss.1-11.
- Smith, Karen E. "The Outsiders: The European Neighbourhood Policy", *International Affairs*, Cilt: 81, Sayı: 4, 2005, ss. 757-773.
- Smith, Karen E. *The Making of EU Foreign Policy The Case of Eastern Europe*, Palgrave Macmillan, Second Edition, New York, 2004.
- Smith, Raymond F. "Truth, Reality and Power: The World Through Soviet Eyes", *Soviet Foreign Policy 1917-1991: Classic and Contemporary Issues*, Der. Frederic J. Fleron, Jr., Erik P. Hoffmann, Robbin F. Laird, Routledge, London and New York, 2017, ss.274-312.

- Sodupe, Kepa, Eduardo Benito. “The Evolution of the European Union’s Tacis Programme, 1991-96”, *Journal of Communist Studies and Transition Politics*, Cilt: 14, Sayı: 4, Aralık 1998, ss.51-68.
- Solovei, Valery. “Colour Revolutions and Russia”, *Democracy in a Russian Mirror*, Cambridge Studies in the Theory of Democracy, Der. Adam Przeworski, Cambridge University Press, 2015, ss.78-94.
- Southern Gas Corridor, <https://www.sgc.az/en>, (25.10.2019).
- Sönmez, A. Sait, Harun Bıçakçı, Cuma Yıldırım. “Kırım Sorunu Bağlamında Rusya-Ukrayna İlişkilerinin Analizi”, *International Journal of Social Sciences and Education Research*, Cilt: 1, Sayı: 3, Kış 2015, ss.656-670.
- Sönmez, A. Sait. “Moskova’nın Kutuplaşma Çabaları: Putin Dönemi Rus Dış Politikası”, T.C. Başbakanlık Türk İş Birliği ve Kalkınma Dairesi Başkanlığı Avrasya Edütleri Dergisi, Cilt:1, Sayı:37, 2010, ss.37-76.
- Sönmez, A. Sait. “Yeni Batıcılık ve Yeni Avrasyacılık Akımları Bağlamında Yeltsin Yönetimi’nin Doğu Batı Politikaları’nın Analizi”, *Akademik Bakış*, Cilt: 3, Sayı: 6, Yaz 2010, ss.73-96.
- Sözcü, “Ukrayna’da Devlet Çöktü, Başkanı Kaçtı”, 24.02.2014, <https://www.sozcu.com.tr/2014/dunya/ukraynada-devlet-coktu-baskani-kacti-461250/>, (01.06.2020).
- Stern, Jonathan. “The Russian-Ukrainian Gas Crisis of January 2006”, *Oxford Institute for Energy Studies*, 16 Ocak 2006, ss.1-17, <https://www.oxfordenergy.org/wpems/wp-content/uploads/2011/01/Jan2006-RussiaUkraineGasCrisis-JonathanStern.pdf?v=ebe021079e5a>, (15.10.2019).
- Stowell, Joshua. “As Russia Identifies as a Eurasian Power, It Turns Away from Europe”, *Global Security Review*, 2 Ekim 2018, <https://globalsecurityreview.com/russia-identity-eurasian-power-turning-away-from-europe/>, (28.08.2019).
- Şenay, Furkan, Muhammet Koçak. “Avrasya’nın Jeopolitik Anahtarı Ukrayna Üzerinde Güç Mücadelesi”, SETA Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı Analiz, Sayı: 106, Ağustos 2014, http://file.setav.org/Files/Pdf/20140828172938_ukrayna-uzerinde-guc-mucadelesi-pdf.pdf, (17.06.2020).
- T.C. Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı, “2005-10-04 AB Üyesi Ülkeler - Türkiye’nin AB’ye Katılım Süreci – Derleme”, 04.07.2007, <https://www.ab.gov.tr/p.php?e=37621>, (17.05.2020).
- T.C. Ticaret Bakanlığı, “Çift Kullanımlı ve Hassas Maddelerin İhracatının Kontrolüne İlişkin Tebliğ (İhracat: 2003/12)”, <https://www.ticaret.gov.tr/ihracat/mevzuat/ihracat-rejimi/cift-kullanimli-ve-hassas-maddelerin-ihracatinin-kontrolune-iliskin-teblig-ihrac>, (22.03.2022).
- Taşkesen, Suat. “Dünyanın Kalbini Arayan Adam: Halford John Mackinder”, *Batı’da Jeopolitik Düşünce*, Der. Mustafa Serdar Palabıyık, Orion Kitabevi, 2009, ss.55-76.
- Taştekin, Fehim. “Kafkasya’nın İncisi Abhazya’da Seçim Zamanı: Ülke Küçük, Yarış Büyük”, *BBC News Türkçe*, 24.08.2019, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-49461140>, (22.11.2019).
- Tecer, Ömer Çağrı. “Jeopolitik ve Tarihsel Bir Rekabet Sahası Olarak Ukrayna ve Dış Politika Parametreleri”, *Manas Sosyal Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 4, 2014, ss.97-125.

- Tellal, Erel. "Eski Sovyet Coğrafyasında "Devrimler"", Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Cilt: 60, Sayı: 2, 2005, ss.273-278.
- Tellal, Erel. "Zümürdüanka: Rusya Federasyonu'nu Dış Politikası", Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Cilt:65, Sayı:3, 2010, ss.189-236.
- Temirkulov, Azamat. "Kyrgyz "Revolutions" in 2005 and 2010: Comparative Analysis of Mass Mobilization", Nationalities Papers, Cilt: 38, Sayı: 5, Eylül 2010, ss.589-600.
- The EU-Russia Center, "The EU and Russia: Perspectives on a Strategic Partnership Expert Opinion Survey", Mayıs 2006, https://www.files.ethz.ch/isn/34746/Report_1.pdf, (27.06.2019).
- The New York Times, "E.U. Reaches Compromise With the Netherlands on Closer Ukraine Ties", 15.12.2016, <https://www.nytimes.com/2016/12/15/world/europe/european-union-netherlands-ukraine.html>, (13.01.2022).
- U.S. Mission to the OSCE, "History", <https://osce.usmission.gov/our-relationship/about-osce/history/>, (04.12.2018).
- Uğur, Ömer. "Ukrayna Krizi Çerçevesinde Avrupa Birliği'nin Doğu Avrupa'daki İstikrara Etkisi", International Conference on Eurasian Economies 2016 Kitabı, 29-31 Ağustos 2016, <https://avekon.org/papers/1652.pdf>, (26.11.2021).
- UkraynaHaber, "Rusya: Tek Kutuplu Dünya Artık Sona Erdi", <https://ukraynahaber.com/2014/03/19/rusya-tek-kutuplu-dunya-artik-sona-erdi/>, (10.08.2020).
- Uluatam, Ela. "Avrupa Doğalgaz Piyasasında Yeni Dengeler", Ekonomik Forum, Ağustos 2010, <http://haber.tobb.org.tr/ekonomikforum/2010/08/062-067.pdf>, (07.10.2019).
- United Kingdom Parliament House of Lords European Union Committee, "The EU and Russia: Before and Beyond the Crisis in Ukraine", 6th Report of Session 2014-15, HL Paper 115, <https://publications.parliament.uk/pa/ld201415/ldselect/lducom/115/115.pdf>, (13.04.2018).
- United Nations Office for Disarmament Affairs, "Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons (NPT)", <https://www.un.org/disarmament/wmd/nuclear/npt/>, (07.02.2022).
- United States General Accounting Office, "Foreign Assistance Intenrational Efforts to Aid Russia's Transition Have Had Mixed Results", Kasım 2000, <https://www.gao.gov/assets/160/156835.pdf>, (23.02.2018).
- University of Edinburgh Peace Agreement Database, "Memorandum of 19 September 2014", <https://www.peaceagreements.org/viewmasterdocument/1362>, (26.11.2021).
- Ünal, Gürhan. Putin Dönemi Rus Dış Politikasında Batı'ya Karşı "Yumuşak Dengeleme" Arayışları, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Eskişehir, 2016.
- Vaillancourt, Luc. The Development of Relations Between Russia and the European Union, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Londra Üniversitesi Slav Dili ve Doğu Avrupa Çalışmaları, Londra, 1996.
- Van Elsuwege, Peter. From Soviet Republics to EU Member States-A Legal and Political Assessment of the Baltic States' Accession to the EU, Martinus Nijhoff Publishers, Leiden-Boston, 2008.

- Walker, Martin. *The Cold War*, Vintage, Great Britian, 1994.
- Wallerstein, Immanuel. "What Does Putin Wants", November 15, 2007, <https://www.iwallerstein.com/what-does-putin-want/>, (14.06.2019).
- Weber, Steven. "Origins of the European Bank for Reconstruction and Development", *International Organization*, Cilt: 48, Sayı: 1, 1994, ss.1-38.
- Welch Larson, Deborah, Alexei Shevchenko. "Shortcut to Greatness: The New Thinking and the Revolution in Soviet Foreign Policy", *International Organization*, Cilt: 57, Sayı: 1, 2003, ss.77-109.
- Wilson, Jeanne L. "The Legacy of the Color Revolutions for Russian Politics and Foreign Policy", *Problems of Post-Communism*, Cilt: 57, Sayı: 2, Mart/Nisan 2010, ss. 21-36.
- Wolczuk, Kataryna. "Ukraine and Europe: Reshuffling the Boundaries of Order", *Thesis Eleven*, Cilt: 136, Sayı: 1, 2016, ss. 54-73.
- Yağcı, Yasin. "Hollanda Referandumuna 'hayır' Dedi", *Anadolu Ajansı*, 07.04.2016, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/hollanda-referandumu-hayir-dedi/550683>, (20.01.2022).
- Yamamoto, Takeshi. "Detente or Integration? EC Response to Soviet Policy Change Towards the Common Market, 1970-75", *Cold War History*, Cilt: 7, Sayı: 1, 2007, ss.75-94.
- Yapıcı, Merve İrem. "Rusya-NATO İlişkilerinin Dünü, Bugünü ve Geleceği", 38. ICANAS Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi Kitabı, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu. Ankara. 10-15 Eylül 2007, ss.1451-1474.
- Yapıcı, Merve İrem. *Rus Dış Politikasını Oluşturan Dış Etkenler*, USAK Yayınları, Ankara, Ağustos 2010.
- Yapıcı, Utku. "Ukrayna-NATO İlişkilerinin Tarihsel Analizi", 38. ICANAS Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi Kitabı, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu. Ankara. 10-15 Eylül 2007, ss.1475-1494.
- Yatin, Gülçin. "Yaşayan Bir Organizma Olarak Devlet: Friedrich Ratzel", *Batı'da Jeopolitik Düşünce*, Der. Mustafa Serdar Palabıyık, Orion Kitabevi, 2009, ss.35-54.
- Yıldızoğlu, Ergin. "Ukrayna: Jeopolitik Dengeleri İçine Çekebilecek Uçurum", *BBC News Türkçe*, 19.01.2022, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-60036882>, (21.03.2022).
- Yılmaz, Salih. "Yeni Avrasyacılık ve Rusya", *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, Sayı:34, Bahar 2015, ss.111-120.
- Yüce Dural, Betül, Ekrem Emiraliyev. "Ukrayna'nın Çeşitli Göstergelerinin Avrupa Birliği Ülkeleri ile Karşılaştırılması ve Olası Birlik Üyeliğinin Swot Analizi ile Değerlendirilmesi", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 14, Sayı: 53, Bahar 2015, ss.104-126).
- Yüksel, Engin. "Soğuk Savaş'ın Kuramsal Doğuşu: George Kennan", *Batı'da Jeopolitik Düşünce*, Der. Mustafa Serdar Palabıyık, Orion Kitabevi, 2009, ss.145-162.
- Zadorozhna, Olha. "How Much Do the Neighbors Pay? Economic Costs of International Gas Disputes", *IEFE - The Center for Research on Energy and Environmental*, Working Paper No: 48, Mart 2012, <ftp://ftp.repec.org/opt/ReDIF/RePEc/bcu/papers/iefewp48.pdf>, (01.06.2020).
- Zagorski, Andrei. "The Transformation of Russia-ECE Relations", *Russia and East Central Europe After the Cold War*, Der. Andrei Zagorski, Human Right Publishers, Prague, 2015, ss.23-58.

TEKNOLOJİNİN GÜCÜ

İmalat Sanayisinde Kredilerin Büyüme Üzerindeki Çarpıcı Rolü

Dr. Büşra Şimşek

Teknolojinin Gücü

Dr. Büşra Şimşek

Yayın No.: 2124

ISBN: 978-625-393-529-0

E-ISBN: 978-625-393-530-6

Basım Sayısı: 1. Basım, Ağustos 2024

© Copyright 2024, NOBEL BİLİMSEL ESERLER SERTİFİKA NO.: 20779

Bu baskının bütün hakları Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.ne aittir.

Yayınevinin yazılı izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.

Nobel Yayın Grubu, 1984 yılından itibaren ulusal ve 2011 yılından itibaren ise uluslararası düzeyde düzenli olarak faaliyet yürütmekte ve yayınladığı kitaplar, ulusal ve uluslararası düzeydeki yükseköğretim kurumları kataloglarında yer almaktadır.

"NOBEL BİLİMSEL ESERLER" bir Nobel Akademik Yayıncılık markasıdır.

Genel Yayın Yönetmeni: Nevzat Argun -nargun@nobelyayin.com-

Genel Yayın Koordinatörü: Gülfem Dursun -gulfem@nobelyayin.com-

Sayfa Tasarım: Süleyman Gezgin -suleyman@nobelyayin.com-

Redaksiyon: Süleyman Gezgin -suleyman-n@nobelyayin.com-

Kapak Tasarım: Sezai Özden -sezai@nobelyayin.com-

Görsel Tasarım Uzmanı: Mehtap Bayraktar Asiltürk -mehtap@nobelyayin.com-

Kütüphane Bilgi Kartı

Şimşek, Büşra.

Teknolojinin Gücü / Büşra Şimşek

1. Basım, XVI + 112 s., 16,5x24 cm. Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-393-529-0

E-ISBN: 978-625-393-530-6

1. Ekonomik Büyüme 2. Sanayileşme ve Teknoloji Yoğun İmalat Sanayi 3. Büyüme Modelleri

Genel Dağıtım

ATLAS AKADEMİK BASIM YAYIN DAĞITIM TİC. LTD. ŞTİ.

Adres: Bahçekapı Mh. 2465 Sk. Oto Sanayi Sitesi No:7 Bodrum Kat, Şaşmaz/ANKARA

Telefon: +90 312 278 50 77 - **Faks:** 0 312 278 21 65

Sipariş: siparis@nobelyayin.com - **E-Satış:** www.nobelkitap.com - esatis@nobelkitap.com

www.atlaskitap.com - info@atlaskitap.com

Dağıtım ve Satış Noktaları: Alfa, Kırmızı Kedi, Arkadaş, D&R, Dost, Kika, Kitapsan, Nezih, Odak, Pandora, Prefix, Remzi

Baskı ve Cilt: Repro Bir Mat. Kâğ. Rek. Tas. Tic. Ltd. Şti. Sertifika No.: 47381 İvogsan 1518. Sokak 2/30 Mat-Sit İş Merkezi Ostim Yenimahalle/ANKARA

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	v
TABLolar LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM EKONOMİK BÜYÜME: KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Klasik Büyüme Teorileri.....	6
1.1.1. Adam Smith.....	6
1.1.2. Thomas R. Malthus.....	7
1.1.3. David Ricardo.....	8
1.1.4. Karl Marx.....	9
1.2. Harrod-Domar Büyüme Modeli.....	10
1.3. Solow Büyüme Modeli.....	11
1.4. Schumpeterci Yaklaşım.....	13
1.5. İçsel Büyüme Modelleri.....	16
1.5.1. Dolaylı Teknolojik Gelişmeye Dayalı Modeller.....	17
1.5.1.1. Romer'in Bilgi Taşmaları Modeli.....	17
1.5.1.2. Lucas'ın Beşerî Sermaye Modeli.....	19
1.5.1.3. Rebelo'nun AK Modeli.....	21
1.5.1.4. Barro'nun Kamu Harcamaları Modeli.....	23
1.5.2. Ar-Ge'ye Dayalı Schumpeterci İçsel Büyüme Modelleri.....	25
1.5.2.1. Romer'in Yatay Ürün Geliştirme Modeli.....	26
1.5.2.2. Grossmann ve Helpman'ın Dikey Ürün Geliştirme Modeli: Kalite Basamakları.....	29
1.5.2.3. Aghion ve Howitt'in Dikey Ürün Geliştirme Modeli: Yaratıcı Yıkım.....	32
1.6. Teknoloji, Krediler ve Büyüme İlişkisine Yönelik Teorik Tartışmalar.....	33

İKİNCİ BÖLÜM

SANAYİLEŞME VE TEKNOLOJİ YOĞUN İMALAT SANAYİ

2.1. Sanayileşme	39
2.1.1. Sanayi Devrimlerine Kısa Bir Bakış	41
2.1.2. Dünya’da Sanayi Politikaları.....	44
2.1.3. Türkiye’de Sanayi Politikaları.....	51
2.1.3.1. İthal İkameci Sanayileşme	51
2.1.3.2. İhracata Yönelik Sanayileşme Stratejisi	53
2.2. Türkiye’de İmalat Sanayi.....	54
2.2.1. Sanayileşme ve Ar-Ge.....	55
2.2.2. Teknoloji Yoğunluğuna Göre İmalat Sanayi.....	62
2.2.3. Teknoloji Yoğunluğuna Göre İmalat Sanayi Üretim Endeksi.....	64
2.2.4. Teknoloji Yoğunluğuna Göre İmalat Sanayinde Dış Ticaret	65
2.2.5. Teknoloji Yoğunluğuna Göre İmalat Sanayinde Krediler	67
2.3. Ampirik Literatür Taramaları.....	69

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TEKNOLOJİ DÜZEYİNE GÖRE İMALAT SANAYİ KREDİLERİ VE EKONOMİK BÜYÜME İLİŞKİSİNİN AMPİRİK ANALİZİ

3.1. Araştırmanın Kapsamı, Veri Seti ve Değişkenleri	77
3.2. Araştırmanın Modeli ve Hipotezleri	79
3.3. Araştırmanın Yöntemi	80
3.3.1. Çok Boyutlu Homojen Panel Veri Modelleri	81
3.3.2. Çok Boyutlu Heterojen Panel Veri Modelleri	82
3.4. Ampirik Bulgular	83
SONUÇ.....	95
KAYNAKÇA	99
ÖZ GEÇMİŞ.....	111

KAYNAKÇA

- Abubakar, Ahmadu, Salina Kassim, “Sectoral Impact of Bank Credit in Malaysia: ARDL Modelling Approach”, **Pertanika Journal of Social Science and Humanities**, 24, 2016, s. 205-211.
- Acemoglu, Daron., **Introduction to Modern Economic Growth**, Vol. 1, Princeton University Press, 2011.
- Acemoglu, Daron, Philippe Aghion, Fabrizio Zilibotti, “Distance to Frontier, Selection, and Economic Growth”. **Journal of the European Economic association**, 4(1), 2006 s. 37-74.
- Aghion, Philippe, Ufuk Akcigit, Peter Howitt, “What Do We Learn from Schumpeterian Growth Theory?” in **Handbook of Economic Growth**, Vol. 2, 2014, s. 515-563.
- Aghion, Philippe, Agnès Festré, “Schumpeterian Growth Theory, Schumpeter, and Growth Policy Design”. **Journal of Evolutionary Economics**, 27, 2017, s. 25-42.
- Aghion, Philippe, Peter Howitt., **A Model of Growth through Creative Destruction**. In: National Bureau of Economic Research, Cambridge, Mass., USA, 1992.
- Akat, Asaf S., İktisadi Analiz, Eflatun Basım Dağıtım Yayıncılık. (Vol. 13), 2009.
- Akcigit, Ufuk, “Economic Growth: The Past, The Present, and The Future”. **Journal of Political Economy**, 125(6), 2017, s. 1736-1747.
- Akcigit, Ufuk, Tom Nicholas, “History, Microdata, and Endogenous Growth”. **Annual Review of Economics**, 11, 2019, s. 615-633.
- Akerlof, George A., “The Market for Lemons: Quality Uncertainty and the Market Mechanism”. **The Quarterly Journal of Economics**, 1970, s. 488-500.
- Akpansung, Aniekan O., Sikiru Jimoh Babalola, “Banking Sector Credit and Economic Growth in Nigeria: An Empirical Investigation”, **CBN Journal of Applied Statistics**, 2(2), 2011, s. 51-62.
- Allen, Robert C., **The British Industrial Revolution in Global Perspective**, Cambridge University Press, 2009.
- Altwater, Elmar, “The Roots of Neoliberalism”, **Socialist Register**, 44, 2008.
- Ang, James B., Jakob B. Madsen, “Risk Capital, Private Credit, and Innovative Production”, **Canadian Journal of Economics/Revue canadienne d’économique**, 45(4), 2012, s. 1608-1639.
- Anwar, Mohd, “Effect of Credit Disbursement on Sectoral Output of the Indian Economy”, **International Journal of Management Practice**, 8(4), 2015, s. 337-355.
- Apaydin, Şükrü, “Türkiye’de Banka Kredilerinin Ekonomik Büyüme üzerindeki Etkileri”, **Effects of Banking Credits on Economic Growth in Turkey.**, 11(4), 2018, s. 15-28.
- Arestis, Philip, Michelle Baddeley, John SL McCombie., **Economic Growth: New Directions in Theory and Policy**, Edward Elgar Publishing, 2007.

Teknolojinin Gücü

- Arestis, Philip, Panicos Demetriades;“Financial Development and Economic Growth: Assessing the Evidence”, **The Economic Journal**, 107(442), 1997, s. 783-799.
- Arrow, Kenneth Joseph;“The Economic Implications of Learning by Doing. in Readings in the Theory of Growth”, **The Review of Economic Studies** 29(3), 1962, s. 155-173.
- Aysan, Ahmet F., Devrim Dumludağ,**Kalkınmada Yeni Yaklaşımlar**, Ankara: İmge Yayınevi, 2014.
- Ayyagari, Meghana, Aslı Demirgüç-Kunt, Vojislav Maksimovic;“Firm Innovation in Emerging Markets: The Role of Finance, Governance, and Competition”, **Journal of Financial and Quantitative Analysis**, 46(6), 2011, s. 1545-1580.
- Bagehot, Walter;,**Lombard street**: King, 1873.
- Baltagi, Badi H, **Econometric Analysis of Panel Data**, Springer, 2008.
- Barro, R, and Xavier Sala-i-Martin;,**Economic Growth: Second Edition**, Cambridge MA, The MIT Press, 2004.
- Barro, Robert J;“Government Spending in a Simple Model of Endogeneous Growth”, **Journal of Political Economy**, 98(5/ 2), 1990, s.103-S125.
- Beck, Roland, Georgios Georgiadis, Roland Straub;“The Finance and Growth Nexus Revisited”, **Economics Letters**, 124(3), 2014, s. 382-385.
- Becker, Robert A.;“Capital Income Taxation and Perfect Foresight”, **Journal of Public Economics**, 26(2), 1985, s. 147-167.
- Becci, Zsolt, Ping Wang;“Financial Development and Growth”, **Economic Review-Federal Reserve Bank of Atlanta**, 82(4), 1997, s. 46-62.
- Boratav, Korkut;,**Türkiye İktisat Tarihi 1908-2005**, 23.Baskı, Ankara, İmge Kitabevi, 2018.
- Breusch, Trevor S., Adrian R. Pagan;“A Simple Test for Heteroscedasticity and Random Coefficient Variation”, **Econometrica: Journal of the Econometric Society**, 1979, s. 1287-1294.
- Brooks, Harvey, Bruce R. Guile;,**Technology and Global Industry: Companies and Nations in the World Economy**, National Academies Press, 1987.
- Brown, James R., Gustav Martinsson, Bruce C. Petersen;“Stock Markets, Credit Markets, and Technology-Led Growth”, **Journal of Financial Intermediation**, 32, 2017, s. 45-59.
- Brue, Stanley, R.G. Grant;,**The Evolution of Economic Thought**, Cengage Learning, 2012.
- Bui, Toan Ngoc;“Domestic Credit and Economic Growth in Asean Countries: A Nonlinear Approach”, **International Transaction Journal of Engineering, Management, & Applied Sciences & Technologies**, 11(2), 2020, s. 1-9.
- Capasso, Salvatore;“Financial Markets, Development and Economic Growth: Tales of Informational Asymmetries”, **Journal of Economic Surveys**, 18(3), 2014, s. 267-292.
- Cecchetti, Stephen G., Enisse Kharroubi;“Why Does Credit Growth Crowd Out Real Economic Growth?”, **The Manchester School**, 87, 2019, s. 1-28.

Kaynakça

- Centeno, Miguel A., Joseph N. Cohen;“The Arc of Neoliberalism”, **Annual Review of Sociology**, 38, 2012, s. 317-340.
- Ceylan, Servet, Mehmet Durkaya;“Türkiye’de Kredi Kullanımı-Ekonomik Büyüme İlişkisi”. **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, 24(2), 2010, s. 21-35.
- Chang, Ha-Joon; **Sanayileşmenin Gizli Tarihi**, Çeviren: Emin Akçaoğlu, Ankara, Epos Yayınları, 6.baskı, 2015.
- Chaudhuri, KN;“The Structure of Indian Textile Industry in the Seventeenth and Eighteenth Centuries”, **The Indian Economic & Social History Review**, 11(2-3), 1974, s. 127-182.
- Cheng, Leonard K., Elias Dinopoulos;“Schumpeterian Growth and International Business Cycles”, **The American Economic Review**, 82(2), 1992, 409-414.
- Christopoulos, Dimitris K., Efthymios G. Tsionas;“Financial Development and Economic Growth: Evidence from Panel Unit Root and Cointegration Tests”, **Journal of Development Economics**, 73(1), 2004, s. 55-74.
- Clingingsmith, David, Jeffrey G. Williamson; **India’s de-Industrialization under British Rule**, New Ideas, New Evidence, National Bureau of Economic Research Cambridge, Mass., USA., 2004.
- Cook, R. Dennis, Sanford Weisberg;“Diagnostics for Heteroscedasticity in Regression”, **Biometrika**, 70(1),1983, s. 1-10.
- Corden, Warner Max;“Relationships Between Macro-Economic and Industrial Policies”, **World Economy**, 3(2), 1980, 167-184.
- Croitoru, Alin;“Schumpeter, JA, 1934, The Theory of Economic Development: An Inquiry into Profits, Capital, Credit, Interest and the Business Cycle”, **Journal of Comparative Research in Anthropology and Sociology**, 3(02), 2012, 137-148.
- Dabla-Norris, Era, Erasmus K. Kersting, Geneviève Verdier;“Firm Productivity, Innovation and Financial Development”, **Southern Economic Journal**, 79(2), 2012, s. 422-449.
- Demmou, Lilas, Irina Stefanescu, and Axelle Arquie;“Productivity Growth and Finance: The Role of Intangible Assets a Sector Level Analysis”, **OECD Economic Department Working Papers**, (1547), 2019, s. 1-48.
- Dinopoulos, Elias, Fuat Sener; **New Directions in Schumpeterian Growth Theory**, In: Hanusch, Horst, Pyka, Andreas (Eds.), *Elgar Companion to Neo-Schumpeterian Economics*. Edward Elgar, Cheltenham, 2007.
- Domar, Evsey D.;“Capital Expansion, Rate of Growth, and Employment”, **Econometrica, Journal of the Econometric Society**, 1946, s. 137-147.
- Dooley, Peter C., **The Labour Theory of Value**, Routledge, 2005.
- Dowrick, Steve, Mark Rogers;“Classical and Technological Convergence: Beyond The Solow-Swan Growth Model”, **Oxford Economic Papers**, 54(3), 2002, s. 369-385.
- European Parliament, M. Carlberg, S. Kreutzer, J. Smit, C. Moeller; **Industry 4.0**, European Parliament Directorate-General for Internal Policies of the Union, 2016.
- Feldstein, Martin;“Incidence of A Capital Income Tax in A Growing Economy With Variable Savings Rates”. **The Review of Economic Studies**, 41(4), 1974, S. 505-513.

Teknolojinin Gücü

- Festré, Agnès; “Money, Banking and Dynamics: Two Wicksellian Routes from Mises To Hayek and Schumpeter”, **American Journal of Economics and Sociology**, 61(2), 2002, s. 439-480.
- Findlay, Ronald; “On W. Arthur Lewis’ Contributions To Economics”, **The Scandinavian Journal of Economics**, 82(1), 1980, s. 62-79.
- Freeman, Chris; “A Schumpeterian Renaissance?”, **Hanusch and Pyka**, 2007, s. 130-141.
- Gerschenkron, Alexander; **Economic Backwardness in Historical Perspective**, Cambridge Ma., 1962.
- Girma, Sourafel, Dev Vencappa; “Financing Sources and Firm Level Productivity Growth: Evidence from Indian Manufacturing”, **Journal of Productivity Analysis**, 44, 2015, s. 283-292.
- Gordon, Robert J.; “Does The “New Economy” Measure Up To The Great Inventions of The Past?”, **Journal of Economic Perspectives**, 14(4), 2000, s. 49-74.
- Gordon, Robert J.; **The Rise and Fall of American Growth: The Us Standard of Living Since the Civil War**, Princeton University Press, 2016.
- Greenhalgh, Christine, Mark Rogers; **Innovation, Intellectual Property, and Economic Growth. in Innovation, Intellectual Property, and Economic Growth**, Princeton University Press, 2010.
- Grossman, Gene M., Elhanan Helpman: “Innovation and Growth in the Global Economy”, **Mit Press Books**, 1, 1991a.
- Grossman, Gene M., Elhanan Helpman; “Quality Ladders in the Theory of Growth”, **The Review of Economic Studies**, 58(1), 1991b, 43-61.
- Grossman, Gene M., Elhanan Helpman; **Innovation and Growth in the Global Economy**: Mit Press, 2013.
- Grossman, Gene M., Elhanan Helpman; “Endogenous Innovation in the Theory of Growth”, **Journal of Economic Perspectives**, 8(1), 1994, s. 23-44.
- Gür, Nurullah, Sadık Ünay, Şerif Dilek; **Sanayiye Yeniden Düşünmek: Küresel Teknolojik Dönüşümün Dünya ve Türkiye Ekonomisine Yansımaları**, Seta Yayınları, 2017.
- Hacievliyagil, Nuri, İbrahim Halil Eksi; “A Micro Based Study on Bank Credit and Economic Growth: Manufacturing Sub-Sectors Analysis”, **South East European Journal of Economics & Business**, 14(1), 2019, s. 72-91.
- Harris, Donald J.; “The Classical Theory of Economic Growth. **The New Palgrave Dictionary of Economics**, 11, 2007.
- Harrod, Roy F.; “Mr. Keynes and Traditional Theory”. **Econometrica, Journal of The Econometric Society**, 1937, s. 74-86.
- Harrod, Roy F.; “An Essay in Dynamic Economics”, **Economic Journal**, 49, 1939, s. 14-33.
- Hassan, M. Kabir, Benito Sanchez, Jung-Suk Yu; “Financial Development and Economic Growth: New Evidence from Panel Data”, **The Quarterly Review of Economics and Finance**, 51(1), 2011 s. 88-104.

Kaynakça

- Hausman, Jerry A.:“Specification Tests in Econometrics”, **Econometrica: Journal of the Econometric Society**, 1978, s. 1251-1271.
- Heidenreich, Martin.:“Innovation Patterns and Location of European Low-And Medium-Technology Industries”, **Research Policy**, 38(3), 1937, s. 483-494.
- Heilbronner, Robert L.:İktisat Düşünürleri: Büyük İktisat Düşünürlerinin Yaşamları ve Fikirleri (4 Ed.). Ankara, Dost Kitabevi, 2019.
- Helpman, Elhanan.:**The Mystery of Economic Growth**: Harvard University Press, 2009.
- Helpman, Elhanan, Manuel Trajtenberg.:**A Time To Sow and A Time To Reap: Growth Based on General Purpose Technologies**, Helpman Elhanan (Ed.). General Purpose Technologies and Economic Growth, Cambridge, Ma: Mit Press., 1998.
- Ho, Sy Hoa, Jamel Saadaoui:“Bank Credit and Short-Run Economic Growth: A Dynamic Threshold Panel Model for Asean Countries”, **Bureau d’Economie Théorique et Appliquée**, 2020.
- Hochstein, Alan:“The Harrod-Domar Model in A Keynesian Framework”, **International Advances in Economic Research**, 23, 2017, 349-350.
- Holmstrom, Bengt:“Agency Costs and Innovation”, **Journal of Economic Behavior & Organization**, 12(3), 1989, 305-327.
- Hsiao, Cheng:“Why Panel Data?”, **The Singapore Economic Review**, 50(02), 2005, s. 143-154.
- Hsu, Po-Hsuan, Xuan Tian, Yan Xu.:“Financial Development and Innovation: Cross-Country Evidence”, **Journal of Financial Economics**, 112(1), 2014, s. 116-135.
- Hunt, Emery K., Mark Lautzenheiser.:**History of Economic Thought: A Critical Perspective**, Routledge, 2015.
- Jenkins, Rhys, **Sanayileşme ve Dünya Ekonomisi**. Kalkınma İktisadı: Yükselişi ve Gerilemesi, İstanbul, İletişim Yayınları, 2001.
- Jevons, H. Stanley:“The Second Industrial Revolution”, **The Economic Journal**, 41(161), 1931, s. 1-18.
- Jones, Charles I.:“R&D-Based Models of Economic Growth”, **Journal of Political Economy**, 103(4), 1995, s. 759-784.
- Jones, Charles I.:**Introduction To Economic Growth**, W.W. Norton, 1998.
- Jones, Charles I.:“Paul Romer: Ideas, Nonrivalry, and Endogenous Growth”, **The Scandinavian Journal of Economics**, 121(3), 2019, s. 859-883.
- Jones, Charles I., Dietrich Vollrath.:**Introduction To Economic Growth**, New York: Ww Norton & Company, Inc., 2013.
- Jones, Charles I., John C. Williams:“Too Much of a Good Thing? The Economics of Investment in R&D”, **Journal of Economic Growth**, 5, 2000, s. 65-85.
- Judd, Kenneth L.:“Redistributive Taxation in a Simple Perfect Foresight Model”, **Journal of Public Economics**, 28(1), 1985, s. 59-83.
- Kagermann, Henning, Vd.:**Industrie 4.0 in A Global Context: Strategies for Cooperating With International Partners**, Herbert Utz Verlag, 2016.
- Kagermann, Henning, Wolfgang Wahlster, “Ten Years of Industrie 4.0”, **Sci**, 4(3), 2022, s. 26.

Teknolojinin Gücü

- Kagermann, Henning, Johannes Winter, “The Second Wave of Digitalisation: Germany’s Chance”, **Germany and The World**, 2018.
- Kaldor, Nicholas:,**Causes of The Slow Rate of Economic Growth of The United Kingdom: An Inaugural Lecture**: London, Cambridge Up, 1966.
- Kapidani, Mariola, Edlira Luci,“The Effects on Innovation from Financial Sector Development: Evidence from Developing Countries”, **Journal of Competitiveness**, 11(2), 2019, s. 84.
- Keely, Louise, Danny Quah:,**Technology in Growth**, CEPR Discussion Paper Series, 1998.
- Kepenek, Yakup:,**Türkiye Ekonomisi**, 32.baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2020.
- Keynes, John Maynard:,**The General Theory of Employment, Interest and Money**, Jstor, 1936.
- Khan, Mohsin S., Abdelhak S. Senhadji,“Financial Development and Economic Growth: A Review and New Evidence”, **Journal of African Economies**, 2003, s. 89-110.
- King, Robert G., Ross Levine:,“Finance and Growth: Schumpeter Might Be Right”, **The Quarterly Journal of Economics**, 108(3), 1993a, 717-737.
- King, Robert G., Ross Levine:,“Finance, Entrepreneurship and Growth”, **Journal of Monetary Economics**, 32(3), 1993b, s. 513-542.
- Koç, Selahattin:,“Türkiye’deki Bankaların Sektörler Bazında Kullandıkları Krediler ile Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: 1999-2011”, **Journal of Accounting & Finance**, 2015.
- Kurz, Heinz D.:**İktisadi Düşünce Tarihi**, Çev. H. Bilir, E. Değirmenci, Heretik Basın Yayın, Ankara, 2017.
- Leitão, Nuno Carlos:,“Bank Credit and Economic Growth: A Dynamic Panel Data Analysis”, **Economic Research Guardian**, 2(2), 2012, s. 256-267.
- Levine, Ross:,“Financial Development and Economic Growth: Views and Agenda”, **Journal of Economic Literature**, 35(2), 1997, s. 688-726.
- Levine, Ross:,“Finance and Growth: Theory and Evidence”, **Handbook of Economic Growth**, 1, 2005, s. 865-934.
- Levine, Ross, Norman Loayza, Thorsten Beck,“Financial Intermediation and Growth: Causality and Causes”, **Journal of Monetary Economics**, 46(1), 2000, s. 31-77.
- Levine, Ross, Sara Zervos:,“Stock Market Development and Long-Run Growth”, **The World Bank Economic Review**, 10(2), 1996, s. 323-339.
- Lewis, William Arthur:,“Economic Development With Unlimited Supplies of Labour”, **The Manchester School**, 22(2), 1954, s. 139-191
- Liang, Jiaochen, Stephan J. Goetz,“Technology Intensity and Agglomeration Economies”, **Research Policy**, 47(10), 2018, s. 1990-1995.
- Lindbeck, Assar:,“Industrial Policy as an Issue in the Economic Environment”, **World Economy**, 4(4), 1981, s. 391-406.
- Liu, Xin, Ting Hua Liu, Kai Ge Chen:
,“Does Bank Loan Promote Enterprise Innovation?”, **Procedia Computer Science**, 154, 2019, s. 783-789.

Kaynakça

- Lucas, Robert E.:“On The Mechanics of Economic Development”, **Journal of Monetary Economics**, 22(1), 1988, s. 3-42.
- Maddison, Angus:;**Contours of The World Economy 1-2030 Ad: Essays in Macro-Economic History**: Oup Oxford, 2007.
- Majeed, Sadaf, Syed Faizan Iftikhar:;“Modeling the Relationship Between Banking Sector Credit and Economic Growth: A Sectoral Analysis for Pakistan”, **Journal of Economic Cooperation & Development**, 41(1), 2020, s.145-178.
- Malthus, Thomas Robert:;**An Essay on The Principle of Population**, Ballantyne and Company, Edinburg, 1798.
- Mankiw, N. Gregory:;The Growth of Nations, **Brookings Papers on Economic Activity**, 1, 1995.
- Mankiw, N. Gregory:;**Macroeconomics**, 5.ed.,Worth Publishers, 2003.
- Maré, David C.:;“What Do Endogenous Growth Models Contribute?”, **University Library of Munich, Germany**, 2004.
- Mcmillan, Margaret, Dani Rodrik, Íñigo Verduzco-Gallo:;“Globalization, Structural Change, and Productivity Growth, With An Update on Africa”. **World Development**, 63, 2014, s. 11-32.
- Mercan, Mehmet:;“Kredi Hacmindeki Değişimlerin Ekonomik Büyümeye Etkisi: Türkiye Ekonomisi için Sınır Testi Yaklaşımı”, **Bankacılar Dergisi**, 84, 2013, s. 54-71.
- Messori, Marcello:;“Credit and Money in Schumpeter’s Theory”, **Money Credit and The Role of The State**, 2002, s.173. 175
- Mishkin, Frederic S.:;**Asymmetric Information and Financial Crises: A Historical Perspective**, National Bureau of Economic Research Cambridge, Mass.,1990.
- Mohajan, Haradhan:;“The Second Industrial Revolution Has Brought Modern Social and Economic Developments”, **Journal of Social Sciences and Humanities**, Vol. 6, 2019, s. 1-14.
- Mokyr, Joel, Robert H. Strotz:;“The Second Industrial Revolution, 1870-1914”, **Storia Dell’economia Mondiale**, 21945(1), 1998.
- Morales, María F.:;“Financial Intermediation in a Model of Growth Through Creative Destruction”, **Macroeconomic Dynamics**, 7(3), 2003, s. 363-393.
- Msit, Korea:;“Korea Msit Work Plan”. (Çevrimiçi), <https://www.Msit.Go.Kr/Eng/Bbs/View.Do?Scode=Eng&Mid=10&Mpid=9&Pageindex=&Bbsseqno=46&Nttseqno=16&Searchopt=All&Searchtxt>, 11 Haziran 2023.
- Neumann, Von:;**Über Ein Okonomisches Gleichungssystem Und Eine Verallgemeinerung Des Browserschen Fixpunktsatzes**. Paper Presented At The Erge. Math. Kolloq, 1937.
- OECD ,“Gross domestic spending on R&D”, 2022, (Çevrimiçi) [https:// data.oecd.org/rd/gross-domestic-spending-on-r-d.htm](https://data.oecd.org/rd/gross-domestic-spending-on-r-d.htm) 11 Mayıs 2023.
- OECD, “Industry R&D Trends Show Variable Growth by Sector”, 2023, (Çevrimiçi) https://www.oecd-ilibrary.org/sites/0b55736e-en/1/3/1/index.html?itemId=/content/publication/0b55736e-en&_csp_ =b2412cc0600196af8b299a715946ac12&itemIGO=oecd&itemContentType=book#figure-d1e515-8e423b8cb6 08 Mayıs 2023.

Teknolojinin Gücü

- Olowofeso, Emmanuel O., Abiola O. Adeleke, Anthony O. Udoji; "Impact of Private Sector Credit on Economic Growth in Nigeria", **Cbn Journal of Applied Statistics**, 6(2), 2015, s. 81-101.
- Olusegun, Ajibola Joseph, Ishola Rufus Akintoye, Samuel Olajide Dada; "Commercial Bank Credit and Sectoral Growth in Sub-Saharan Africa: Evidence from Nigeria", **Global Advanced Research Journal of Management and Business Studies**, 3(9), 2014, s. 423-431.
- Önder ,İzzeddin; **Türkiye Ekonomisi**, İstanbul: Yeni Ülke, 2022.
- Pack, Howard; "Endogenous Growth Theory: Intellectual Appeal and Empirical Shortcomings", **Journal of Economic Perspectives**, 8(1), 1994, s. 55-72.
- Pamuk, Şevket; "Türkiye'nin 200 Yıllık İktisadi Tarihi", **Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları**, 2012.
- Pesaran, M. Hashem, Ron Smith; "Estimating Long-Run Relationships from Dynamic Heterogeneous Panels", **Journal of Econometrics**, 68(1), 1995, s. 79-113.
- Pesaran, M. Hashem, Takashi Yamagata; "Testing Slope Homogeneity in Large Panels". **Journal of Econometrics**, 142(1), 2008, s. 50-93.
- Qi, Shusen, Steven Ongena; "Fuel The Engine: Bank Credit and Firm Innovation", **Journal of Financial Services Research**, 57(2), 2020, s. 115-147.
- Rajan, Raghuram, Luigi Zingales; **Financial Dependence and Growth**, National Bureau of Economic Research Cambridge, Mass., Usa, 1996.
- Rebelo, Sergio; "Long-Run Policy Analysis and Long-Run Growth", **Journal of Political Economy**, 99(3), 1991, s. 500-521.
- Remoff, Heather; "Malthus, Darwin, and the Descent of Economics", **American Journal of Economics and Sociology**, 75(4), 2016, s. 862-903.
- Ricardo, David; "The Influence of a Low Price of Corn on The Profits of Stock", **The Works and Correspondence of David Ricardo**, 1815, s.1-41.
- Riedel, James; "Trade as an Engine of Growth: Theory and Evidence" **Economic Development and International Trade**, 1988, s. 25-54.
- Roberts, Brian H.; "The Third Industrial Revolution: Implications for Planning, **Work. Pap. Urban Front**, 1(1). 2015.
- Robinson, Joan; **The Generalization of The General Theory**, In: The Rate of Interest and Other Essays, London: Macmillan Publisher. 1952
- Rodrik, Dani; **Straight Talk on Trade: Ideas for A Sane World Economy**, Princeton University Press, 2018.
- Romer, Paul M.; "Increasing Returns and Long-Run Growth", **Journal of Political Economy**, 94(5), 1986, s. 1002-1037.
- Romer, Paul M.; "Endogenous Technological Change", **Journal of Political Economy**, 98(5/ 2), 1990, s. 71-S102.
- Sala-I-Martin, Xavier; **Lecture Notes on Economic Growth (II): Five Prototype Models of Endogenous Growth**, In: National Bureau of Economic Research Cambridge, Mass., USA., 1990.
- Salvatore, Dominick; **International Economics**, Wiley, 2013.

Kaynakça

- Schoenecker, Timothy, Laura Swanson, "Indicators of Firm Technological Capability: Validity and Performance Implications", **Ieee Transactions on Engineering Management**, 49(1), 2002, s. 36-44.
- Schumpeter, Joseph A., **Capitalism, Socialism and Democracy**, Social Science Electronic Publishing, 27(4), 1942, s. 594-602.
- Schumpeter, Joseph A., **The Theory of Economic Development**, Routledge, 1912.
- Schumpeter, Joseph A., **Kapitalizm, Sosyalizm ve Demokrasi**, Çev. V. A. Coşar, Dorlion Yayınevi, Ankara, 2021.
- Schwab, Klaus., **The Fourth Industrial Revolution**, Currency, 2017
- Shakib, Mohammed, Kazi Sohag, Oleg Mariev, Nahla Samargandi, Alberto Ferraris., "Innovation and Credit Market Deepening: Evidence from Russian Region", **Journal of Innovation & Knowledge**, 8(3), 2023, s.1-12.
- Skousen, Mark., **İktisadi Düşünce Tarihi: Modern İktisadın İnşası**, Baskı, Çev. M. Acar & M. Toprak, Adres Yayınları, Ankara, 2007.
- Smith, Adam, **Ulusların Zenginliği**, İstanbul, Say Yayınları, 2018.
- Snowdon, Brian, Howard R. Vane., **Modern Macroeconomics: Its Origins, Development and Current State**, Edward Elgar Publishing, 2005.
- Solow, Robert M., "A Contribution To The Theory of Economic Growth", **The Quarterly Journal of Economics**, 70(1), 1956, s. 65-94.
- Solow, Robert M., "Technical Change and the Aggregate Production Function", **The Review of Economics and Statistics**, 1957, s.312-320.
- Stiglitz, Joseph E., "Notes on Estate Taxes, Redistribution, and the Concept of Balanced Growth Path Incidence", **Journal of Political Economy**, 86(2), 1978, s. 137-150.
- Stiglitz, Joseph E., "The Invisible Hand and Modern Welfare Economics", **NBER Working Papers, (3641)**.1991
- Stiglitz, Joseph E., and rew Weiss., "Credit Rationing in Markets with Imperfect Information", **The American Economic Review**, 71(3), 1981 s. 393-410.
- Stokey, Nancy L., "R&D and Economic Growth", **The Review of Economic Studies**, 62(3), 1995, s. 469-489.
- Stolbov, Mikhail., "Causality Between Credit Depth and Economic Growth: Evidence from 24 Oecd Countries", **Empirical Economics**, 53(2), 2017 493-524.
- Strateji ve Bütçe Başkanlığı., "11. Kalkınma Planı" (Çevrimiçi) https://www.sbb.gov.tr/Wp-Content/Uploads/2022/07/On_Birinci_Kalkinma_Plani-2019-2023.Pdf 02 Haziran 2023.
- Swamy, P., **Statistical Inference in Random Coefficient Regression Models**, New York, Springer, 1971.
- Swan, Trevor W., "Economic Growth and Capital Accumulation", **Economic Record**, 32(2), 1956, s. 334-361.
- Taban, Sami., **İçsel Büyüme Modelleri ve Türkiye**, Ekin Basım Yayın, 2010.
- Taban, Sami., **İktisadi Büyüme: Kavram ve Modeller**, 5.baskı, Ekin Kitabevi, 2018.
- Tawose, Job., "Effects of Bank Credit on Industrial Performance in Nigeria", **International Business and Management**, 4(2), 2012, s. 158-168.

Teknolojinin Gücü

- TBB: ,“Teknoloji Düzeyine Göre Yurtiçi Krediler”, 2022 (Çevrimiçi), https://verisistemi.tbb.org.tr/index.php?/tbb/report_rm 15 Mayıs 2023.
- Tee, Lain-Tze, Soo-Wah Low, Si-Roei Kew, Noor A Ghazali.:“Financial Development and Innovation Activity: Evidence from Selected East Asian Countries”, **Prague Economic Papers**, 23(2), 2014, s. 162-180.
- Toby, Adolphus J., Deborah B. Peterside.:“Analysis of The Role of Banks in Financing The Agriculture and Manufacturing Sectors in Nigeria”, **International Journal of Research in Business Management**, 2(2), 2014, s. 9-22.
- Tsai, Kuen-Hung, Jiann-Chyuan Wang.:“R&D Productivity and The Spillover Effects of High-Tech Industry on The Traditional Manufacturing Sector: The Case of Taiwan”, **World Economy**, 27(10), 2004, 1555-1570.
- Tunalı, Halil, Burak Toprak.:“Dünyada ve Türkiye’de Üniversite Sanayi İşbirliği ve Yenilikçi Üretim, **Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi**, 5(4), 2017, s. 237-257.
- TÜİK.:“Araştırma - Geliştirme Faaliyetleri Araştırması”, 2020,(Çevrimiçi) <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=arastirma-gelistirme-faaliyetleri-arastirmasi-2020-37439&dil=5> Şubat 2023.
- TÜİK.:“Araştırma Geliştirme Faaliyetleri İstatistikleri” 2023,(Çevrimiçi)<https://data.tuik.gov.tr/Search/Search?text=ara%C5%9F%C4%B1rma%20geli%C5%9Firme> 12 Nisan 2023.
- TÜİK: İstatistik Göstergeler 1923-2022 Raporu, 2022) ,Çevrimiçi (<https://dps.tuik.gov.tr/index.php/s/REBRF8hi69Ss9cL>
- TÜİK.:Girişimin Ana Faaliyet Grubuna Göre Dış Ticaret, 2022 “(Çevrimiçi)<https://data.tuik.gov.tr/Search/Search?text=d%C4%B1%C5%9F%20ticaret> 3 Mart 2023.
- TÜİK.:“Ekonomik Faaliyetlere Göre Dış Ticaret, 2023, (Çevrimiçi)<https://data.tuik.gov.tr/Search/Search?text=d%C4%B1%C5%9F%20ticaret> 18 Mayıs 2023.
- TÜİK.:“Sanayi Üretim Endeksi, 2023 (Çevrimiçi) [https:// data.tuik.gov.tr/ Search/Search?text=sanayi% 20%C3%BCretim%20endeksi&dil=1](https://data.tuik.gov.tr/Search/Search?text=sanayi%20%C3%BCretim%20endeksi&dil=1) 10 Mayıs 2023.
- TÜİK.:“Seçilmiş Göstergeler ile Teknoloji Yoğunluklarına Göre Sektörler” 2022, (çevrimiçi) [https:// data.tuik.gov.tr/Search/ Search?text=teknoloji%20d% C3%BCzeyi](https://data.tuik.gov.tr/Search/Search?text=teknoloji%20d%C3%BCzeyi) 10 Mayıs 2023.
- U.S. Department of Commerce, Strategic Plan.:“U.S. Department of Commerce, Strategic Plan”(Çevrimiçi) [https:// www.commerce.gov /Sites/Default/Files/ 2022-03/DOC-Strategic-Plan-2022%E2%80%932026.Pdf](https://www.commerce.gov/sites/default/files/2022-03/DOC-Strategic-Plan-2022%E2%80%932026.pdf), 15 Haziran 2023.
- UNIDO.:“United Nations Annual Report”, (Çevrimiçi) [https://www.unido.org/sites/default/files/unido-publications/2023-04/Annual%20report%202022-English%20spread.Pdf](https://www.unido.org/sites/default/files/unido-publications/2023-04/annual-report-2022-english-spread.pdf), 8 Haziran 2023.
- UNIDO.:Unido “United Nations Industrial Development Report”,(Çevrimiçi) [https://www.unido.org/sites/default/files/files/2021-11/Idr%202022%20-%20ebook.Pdf](https://www.unido.org/sites/default/files/files/2021-11/idr%202022%20-%20ebook.pdf), 8 Haziran 2023.

Kaynakça

- UNIDO:,"Manufacturing Production Index",2023 (Çevrimiçi) [https://stat.unido.org/ database/Quarterly%20IIP](https://stat.unido.org/database/Quarterly%20IIP), 25 Mayıs 2023.
- Ünsal, Erdal M.,: **İktisadi Büyüme**, Ankara, İmaj Yayınevi, 2007a.
- Ünsal, Erdal M.,: **Makro İktisat, İmaj Yayınevi, 2007b.**
- Ustarz, Yazidu, Ashenafi Beyene Fanta:,"Financial Development and Economic Growth in Sub-Saharan Africa: A Sectoral Perspective", **Cogent Economics & Finance**, 9(1), 2021.
- Uzawa, Hirofumi.:,"Optimum Technical Change in An Aggregative Model of Economic Growth", **International Economic Review**, 6(1), 1965, 18-31.
- Van Den Berg, Hendrik:,"Growth Theory after Keynes, Part I: The Unfortunate Suppression of The Harrod-Domar Model".,**Journal of Philosophical Economics**, 7(1), 2013, s. 2-23.
- Weil, David N., **Economic Growth**, Pearson Education, 2012.
- Weil, David N., Joshua Wilde, "How Relevant is Malthus for Economic Development Today?", **American Economic Review**, 99(2), 2009, s. 255-260.
- Wooldridge, Jeffrey M.:,**Econometric Analysis of Cross Section and Panel Data** Mit Press, 2002.
- World Bank:,"World Bank, World Development Indicators",2020 (Çevrimiçi)<https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators> / 16 Nisan 2022.
- World Bank:,"World Trade Integrated Solutions Database", 2020, (Çevrimiçi)<https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/WLD/Year/2021/TradeFlow/Export/Partner/All/Product/Total> 22 Nisan 2023.
- World Bank:,"Domestic Credit to Private Sector", 2022 (Çevrimiçi) <https://data.worldbank.org/indicator/FS.AST.PRVT.GD.ZS> 10 Mayıs 2023.
- WTO: ,,"World Trade Statistical Review, 2022" (Çevrimiçi), https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/wtsr_2022_e.pdf 16 Nisan 2023.
- Wu, Jie:,"Technological Collaboration in Product Innovation: The Role of Market Competition and Sectoral Technological Intensity", **Research Policy**, 41(2), 2012, 489-496.
- Xiao, Yangao, and rew Tylecote, Jiajia Liu:,"Why Not Greater Catch-Up By Chinese Firms? The Impact of Ipr, Corporate Governance and Technology Intensity on Late-Comer Strategies", **Research Policy**, 42(3), 2013, s. 749-764.
- Xin, Fu, Jie Zhang, Wenping Zheng:,"Does Credit Market Impede Innovation? Based on The Banking Structure Analysis", **International Review of Economics & Finance**, 52, 2017, s. 268-288.
- Xin, Kuang, Yuchun Sun, Ran Zhang, Xiao Liu: "Debt Financing and Technological Innovation: Evidence from China", **Journal of Business Economics and Management**, 20(5), 2019, s. 841-859. ,
- Xu, Li Da, Eric L. Xu, Ling Li:,"Industry 4.0: State of the Art and Future Trends". **International Journal of Production Research**, 56(8), 2018, 2941-2962.
- Xu, Min, Jeanne M. David, Suk Hi Ki:,"The Fourth Industrial Revolution: Opportunities and Challenges", **International Journal of Financial Research**, 9(2), 2018, s. 90-95.

Teknolojinin Gücü

- Yeldan, Erineç, **Türkiye'nin Ekonomi Politikası**, Orion, 2008.
- Yerdelen Tatoğlu, Ferda., **Panel Veri Ekonometrisi: Stata Uygulamalı**, İstanbul, Beta Yayınları, 2016.
- Yerdelen Tatoğlu, Ferda., İleri Panel Veri Analizi: Stata Uygulamalı, (4.baskı), İstanbul, Beta, 2020.
- Yerdelen Tatoğlu, Ferda, “Üç Boyutlu Sabit ve Tesadüfi Etkili Panel Veri Modellerinin Tahmini için Çeşitli Yaklaşımlar”, **Eurasian Econometrics Statistics & Empirical Economics Journal**, 2022, s. 60-70.
- Yerdelen Tatoğlu, Ferda., İleri Panel Veri Analizi: Stata Uygulamalı, (5.baskı), İstanbul, Beta Yayınları, 2023.
- Young, Robert M.:“Malthus and the Evolutionist: The Common Context of Biological and Social Theory”, **Past & Present**, (43), 1969, s. 109-145.
- Yülek, Murat A.:**How Nations Succeed: Manufacturing, Trade, Industrial Policy, and Economic Development**, Springer, 2018.
- Zhou, Keliang, Taigang Liu, Lifeng Zhou.:“Industry 4.0: Towards Future Industrial Opportunities and Challenges. Paper Presented At The 2015”, **12th International Conference on Fuzzy Systems and Knowledge Discovery**, 2015.
- Zhu, Xiaoyang, Stylianos Asimakopoulos, Jaebeom Kim.:“Financial Development and Innovation-Led Growth: Is Too Much Finance Better?”. **Journal of International Money and Finance**, 100, 2020, s. 1-24.

**GÜMÜŞHANE-BAYBURT
HAVALİMANI İNŞASINDA
TOPLUMSAL ALGILAR, TALEPLER
VE POTANSİYEL ETKİLERİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ VE
BİR İSİM ÖNERİSİ**

Öğr. Gör. Dr. Serdar Okan
Öğr. Gör. Alperen Ağaç

Gümüşhane-Bayburt Havalimanı İnşasında Toplumsal Algılar, Talepler ve Potansiyel Etkilerinin Değerlendirilmesi ve Bir İsim Önerisi

Öğr. Gör. Serdar Okan ve Öğr. Gör. Alperen Ağaç

Yayın No.: 2380
ISBN: 978-625-376-061-8
E-ISBN: 978-625-376-062-5
Basım Sayısı: 1. Basım, Aralık 2024

© Copyright 2024, NOBEL BİLİMSEL ESERLER SERTİFİKA NO.: 20779
Bu baskının bütün hakları Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.ne aittir.
Yayınevinin yazılı izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.
"NOBEL BİLİMSEL ESERLER" bir Nobel Akademik Yayıncılık markasıdır.

Genel Yayın Yönetmeni: Nevzat Argun -nargun@nobelyayin.com-
Genel Yayın Koordinatörü: Gülfem Dursun -gulfem@nobelyayin.com-

Sayfa Tasarım: Suleyman Gezgin-suleyman@nobelyayin.com-
Redaksiyon: Suleyman Gezgin -suleyman@nobelyayin.com-
Kapak Tasarım: Sezai Özden -sezai@nobelyayin.com-
Görsel Tasarım Uzmanı: Mehtap Yürümez -mehtap@nobelyayin.com-

Kütüphane Bilgi Kartı

Gümüşhane-Bayburt Havalimanı İnşasında Toplumsal Algılar, Talepler ve Potansiyel Etkilerinin Değerlendirilmesi ve Bir İsim Önerisi / Serdar Okan, Alperen Ağaç

1. Basım, XVIII + 98 s., 16,5x24 cm. Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-376-061-8

E-ISBN: 978-625-376-062-5

1. Toplumsal Talep 2. Toplumsal Algı 3. Gümüşhane 4. Bayburt

Genel Dağıtım

ATLAS AKADEMİK BASIM YAYIN DAĞITIM TİC. LTD. ŞTİ.

Adres: Bahçekapı Mh. 2465 Sk. Oto Sanayi Sitesi No:7 Bodrum Kat, Şaşmaz/ANKARA

Telefon: +90 312 278 50 77 - Sipariş: siparis@nobelyayin.com

E-Satış: www.nobelkitap.com - esatis@nobelkitap.com - www.nobelbilimsel.com

Dağıtım ve Satış Noktaları: Alfa, Ana Basım Dağıtım, Arkadaş, D&R, Derya Dağıtım, Dost, Kırmızı Kedi, Kıta Dağıtım, Kıda Kitap Yayın, Kika, Kitapsan, Nezih, Odak, Pandora, Prefix, Remzi, Yeryüzü

Baskı ve Cilt: Ada Matbaacılık Yayın San. Tic. Ltd. Şti. Sertifika No.: 44079

ASO 1. Organize Sanayi Bölgesi Anadolu Cad. No:4 Sincan/ANKARA

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	iiii
YAZARLAR	v
İÇİNDEKİLER	vii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xi
TABLolar DİZİNİ	xiii
GRAFİK DİZİNİ	xv
KISALTMALAR	xvii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	5
GÜMÜŞHANE VE BAYBURT İLLERİ	5
1.1. Gümüşhane İlinin Tarihi.....	5
1.1.1. Gümüşhane İlinin Demografik Yapısı.....	6
1.1.2. Gümüşhane İlinin Ekonomik Yapısı	7
1.1.3. Gümüşhane İlinin Sahip Olduğu İlçeler	15
1.1.3.1. Kelkit	15
1.1.3.2. Kelkit Ekonomik Yapısı	16
1.1.3.3. Şiran	18
1.1.3.3.1. Şiran Ekonomik Yapısı.....	18
1.1.3.4. Kürtün	20
1.1.3.4.1. Kürtün Ekonomik Yapısı.....	20
1.1.3.5. Torul.....	21
1.1.3.5.1. Torul Ekonomik Yapısı	22
1.1.3.6. Köse	22
1.1.3.6.1. Köse Ekonomik Yapısı	23
1.2. Bayburt İlin Tarihi	23
1.2.1. Bayburt İlinin Demografik Yapısı	25
1.2.2. Bayburt İlinin Ekonomik Yapısı	26

1.2.3. Bayburt'ta Turizm ve Gezilecek Yerler.....	30
1.2.3.1. Bayburt Kalesi	30
1.2.3.2. Baksı Müzesi	30
1.2.3.3. Aydıntepe Yeraltı Şehri	31
1.2.3.4. Yaylalar	32
1.2.3.5. Dede Korkut Türbesi	33
1.2.4. Diğer Tarihî ve Kültürel Alanlar	34
1.2.5. Bayburt İlinin İlçeleri.....	36
1.2.5.1. Demirözü	36
1.2.5.1.1. Demirözü Ekonomik Yapısı	37
1.2.5.2. Aydıntepe.....	38
1.2.5.2.1. Aydıntepe Ekonomik Yapısı	39
İKİNCİ BÖLÜM	41
TÜRKİYE'DE SİVİL HAVACILIK FAALİYETLERİ VE GÜMÜŞHANE-BAYBURT HAVALİMANI.....	41
2.1. Türkiye'de Sivil Havacılık Gelişimi.....	41
2.2. Türkiye'de Sivil Havacılık Faaliyetleri.....	42
2.3. Sivil Havacılığın Güncel Durumu	44
2.4. Gümüşhane-Bayburt Havalimanı.....	49
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	53
KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ	53
3.1. Kavramsal Çerçeve.....	53
3.2. Araştırmanın Amacı	56
3.3. Çalışmanın Önemi.....	56
3.4. Literatüre Katkısı.....	57
3.5. Araştırmanın Özgün Değeri	57
3.6. Araştırmanın Kısıtları	58
3.7. Araştırmanın Evreni ve Örneklem Seçimi	58
3.8. Veri Toplama Yöntemi ve Aracı	58
3.9. Araştırma Yöntemi.....	59

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	61
ANALİZ VE BULGULAR.....	61
4.1. Yapılan Analize İlişkin Bulgular	61
SONUÇ VE ÖNERİLER	81
EKLER	95

KAYNAKÇA

Bilimsel Çalışmalar (Tez, Kitap, Kitap Bölümü, Makale, Bildiri, Konferans Bildirisi)

- Alanka, D. (2024). Nitel Bir Araştırma Yöntemi Olarak İçerik Analizi: Teorik Bir Çerçeve. *Kronotop İletişim Dergisi*, 1(1), 62-82.
- Alba, S., & Manana, M. (2016). Energy Research in Airports: A Review. *Energies*, 9(5), 349.
- Albayrak, A. (2018). Gümüşhane İlinde Spor Turizminin Değerlendirilmesi ve Spor Turizm Ürünleri. *Journal of Social And Humanities Sciences Research*, 5(23), 1152-1162.
- Atalay, Z. (2020). Kop Dağı ve Tarihî Önemi. *Türk Tarih Kurumu Yayınları*, 5(4), 100-115.
- Ateşoğlu, H. (2008). Bayburt ve Çevresinin Tarihî Coğrafyası. *Anadolu Araştırmaları Dergisi*, 12(2), 65-78.
- Aydın, H. (2014). *Anadolu'nun Kapısı: Bayburt ve Selçuklu Dönemi*. Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Azizoğlu, A. (2024). Havalimanının Bölge Turizmi Üzerine Etkisinin Araştırılması: Gap Havalimanı Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü: İskenderun Teknik Üniversitesi. 171.
- Bağcı, H. (2022). Sürdürülebilir Kalkınmaya Yönelik Bir Sivil Havacılık Master Plan Önerisi. 1-221. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi: Anadolu Üniversitesi.
- Başer, V. (2019). Kamu Ulaşım Yatırımlarının Taşınmaz Üzerindeki Etkileri: Ordu-Giresun Havalimanı Örneği. *Karadeniz Fen Bilimleri Dergisi*, 9(1), 82-93.
- Buchholz, P. (2010). Airport City. U. Knippenberger, & A. Wall içinde, *Airports in Cities and Regions* (s. 190). Karlsruhe: Scientific Publishing.
- Çakır, M. (2019). Doğu Karadeniz Bölgesi'nde Tarım ve Hayvancılığın Ekonomik Boyutları. *Tarım Ekonomisi Dergisi*, 25(3), 89-101.
- Çalışkan, M. (2021). Bayburt Yaylaları ve Doğa Turizmi Potansiyeli. *Karadeniz Ekonomi ve Çevre Dergisi*, 7(3), 95-105.
- Çetin, N. (2012). *Osmanlı Döneminde Karadeniz ve Bayburt*. İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Demirtaş, A. (2011). *Karadeniz'in Tarihi Mirası: Bayburt ve Çevresi*. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Doganis, R. (2005). *The Airport Business*. New York: Routledge.
- Duman, İ. (2021). Bayburt Kalesi'nin Tarihî ve Arkeolojik Önemi. *Journal of Turkish History*, 12(3), 35-50.

- Ergün, H., & Kaya, M. (2022). Türkiye’de Montofon Sığır Yetiştiriciliği ve Bayburt Örneği. *Tarım Ekonomisi Dergisi*, 16(4), 65-78.
- Fakfare, P., Wattanacharoensil, W., & Graham, A. (2021). Exploring Multi-Quality Attributes of Airports and the Asymmetric Effects on Air Traveller Satisfaction: The Case of Thai International Airports. *Research in Transportation Business & Management*, 41, 1-15.
- Gerede, E. (2002). Havayolu Taşımacılığında Küreselleşme ve Havayolu İşbirlikleri THY A:O. 'da Bir Uygulama. Doktora Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Anadolu Üniversitesi.
- Gökçe, T. (2021). Türkiye’de Koyun Irklarının Coğrafi Dağılımı ve Ekonomik Değeri: Bayburt Örneği. *Türk Veterinerlik Bilimleri Dergisi*, 13(1), 89-101.
- Graham, A. (2008). *Managing Airports: An International Perspective* (3. Baskı b.). Butterworth: Elsevier.
- Güler, H. (2021). Dede Korkut ve Bayburt’taki Tarihî İzleri. *Türk Mitolojisi ve Kültürel Bellek Araştırmaları*, 3(2), 45-59.
- Günaydın, İ. (2013). *Gümüşhane İli Turizm Potansiyeli*. İstanbul: Ege Reklam.
- Hakfoort, J., Poot, T., & Rietveld, P. (2001). The Regional Economic Impact of an Airport: The Case of Amsterdam Schiphol Airport. *Regional Studies*, 35(7), 595-604.
- Henderson, I., Tsui, K., Ngo, T., & Glibey, A. (2024). The Nature of Airport Brand Associations. *Tourism and Hospitality*, 5(3), 592-624.
- İmadoğlu, T. (2023). Havacılığın Dünya Ekonomisi İçin Önemi. H. Güngör içinde, *Sivil Havacılık Yönetiminin Temelleri* (s. 440). İstanbul: Akademi Titiz Yayıncıları.
- İpek, S. (2019). Aydıntepe Yeraltı Şehri ve Bizans Dönemi Yapıları. *Bizans Araştırmaları Dergisi*, 15(1), 65-80.
- Jeon, S., & Kim, M.-S. (2012). Home Service Business Article the Effect of the Servicescape on Customers’ Behavioral Intentions in an International Airport Service Environment. *Service Business*, 6, 279-295.
- Karal, E. Z. (2007). Bayburt’un Tarihî ve Kültürel Gelişimi. *Anadolu Medeniyetleri Araştırma Dergisi*, 11(2), 112-124.
- Kaygın, E., & Kavak, O. (2021). Ekonomik Krizlerin Sivil Havacılık Sektörü Üzerindeki Etkilerine Kronolojik Bakış. *Sakarya Üniversitesi İşletme Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 181-186.
- Kılıç, D., & Turğut, M. (2019). Kentsel Lojistik Açısından İstanbul Havalimanı ve Atatürk Havalimanının Değerlendirilmesi. *Kocatepe İİBF Dergisi*, 21(2), 148-157.
- Koçan, H. (2020). Baksı Müzesi: Bir Sanat Köprüsü. *Anadolu Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 9(2), 18-25.
- Moon, H., Yoon, H., & Han, H. (2017). The Effect of Airport Atmospherics on Satisfaction and Behavioral Intentions: Testing the Moderating Role of Perceived Safety. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 34(6), 749-763.

Kaynakça

- Nergiz, A. (2008). Türkiye'de Sivil Havacılığın Gelişimi ve THY. Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Marmara Üniversitesi.
- Okan, S. (2024). Havacılık Sektöründe Müşteri İlişkileri Yönetimi, Algılanan Risk, Müşteri Beklentileri ve İnovasyona Perspektif Bir Bakış. S. Özer, & R. İnan içinde, *Sosyal ve Beşerî Bilimlerde Akademik Çalışmalar* (s. 179-200). Lyon: Livre de Lyon.
- Öktem, E. (2022). Gümüşhane İlinin Kültürel Turizm Potansiyeli. *Kültür ve Araştırma Dergisi*(12), 271-292.
- Özten, İ. (2024). Gümüşhane İli Torul İlçesi Altınpınar Gölü'nün Ekoturizm Potansiyelinin Swot Analizi İle Değerlendirilmesi. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi: Gümüşhane Üniversitesi.
- Prentice, C., & Kadan, M. (2019). The Role of Airport Service Quality in Airport and Destination Choice. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 47, 40-48.
- Salter, M. B. (2008). *Politics At the Airport*. Minnesota: Library of Congress Cataloging-in-Public Data.
- Sieverts, T. (2009). Airport and City: An ambiguous relationship. U. Knippenberger, & A. Wall içinde, *Airports in Cities and Regions* (s. 1-190). Karlsruhe: Scientific Publishing.
- Sun, J., Oh, E., Chai, G., Ma, Z., Ong, D., & Bell, P. (2024). A Systematic Review of Structural Design Methods and Nondestructive Tests for Airport Pavements. *Construction and Building Materials*, 411, 134543.
- Şahin, Ö. (2016). Genel Havacılığa Giriş. Ö. Şahin içinde, *Genel Havacılık* (s. 180). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Yayınları.
- Ulus, G. (2018). Giriş ve Tanımlar. A. Üniversitesi içinde, *Havaalanı Donanım ve Faaliyetleri* (s. 1-285). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Açık Öğretim Yayınları.
- Uslu, A. (2024). Macera Turizminde Off-Road Faaliyetlerinin Katılımcıların Yaşamlarındaki Yeri ve Gümüşhane İli Turizm Potansiyeline Etkisi. 1-88. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi: Kapadokya Üniversitesi.
- Ünal, M. (2015). Aydıntepe Yeraltı Şehri: Bir Arkeolojik Değer. *Doğu Karadeniz Arkeolojik Araştırmalar Dergisi*, 7(3), 45-60.
- Yağar, F., & Dökme, S. (2018). Niteliksel Araştırmaların Planlanması: Araştırma Soruları, Örneklem Seçimi, Geçerlik ve Güvenirlik. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(3), 1-9.
- Yılmaz, F. (2020). Türkiye'de Sivil Havacılık Sektörünün Tarihsel Gelişimi ve 2003-2018 Yılları Arasında Sektörün Değerlendirilmesi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 113-119.
- Yılmaz, H., & Güreş, N. (2021). Karadeniz Bölgesinde Sunulan Hava Taşımacılığı Faaliyetlerinin Analiz Edilmesi. *Karadeniz 5. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi* (s. 127-143). Rize: UBAK Yayınevi.

Online Kaynaklar

- Ajansı, A. (2022). *Baksı Müzesi*. <https://www.aa.com.tr/tr/cevre/sira-disi-muze-baksi-cevre-sorunlarına-dikkati-cekecek/2596072> adresinden alındı
- Arkeoloji ve Sanat Yayınları. (2024). https://www.arkeolojisanat.com/shop/blog/define-kazisi-yapilan-dipsiz-gol-artik-suni-gol-oldu_3_989556.html adresinden alındı
- Ayaydın, Hasan (2021). *Akademik Danışmanlar Projesi Gümüşhane İli Ekonomik Analizi-3*. Kelkit Ticaret ve Sanayi Odası. <https://www.kelkitso.org.tr/dosyalar/gumushane-ili-ekonomik-analiz-3.pdf> adresinden alındı
- Bakanlığı, T. K. (2024). [https://bayburt.ktb.gov.tr/TR-246891/dede-korkut.html#:~:text=Dede%20Korkut%20\(Korkut%20Ata\)%2C,Korkut%20Kitab%20B1ndaki%20hikayelerin%20anlat%20C4%B1c%20C4%B1s%20ozand%20C4%B1r](https://bayburt.ktb.gov.tr/TR-246891/dede-korkut.html#:~:text=Dede%20Korkut%20(Korkut%20Ata)%2C,Korkut%20Kitab%20B1ndaki%20hikayelerin%20anlat%20C4%B1c%20C4%B1s%20ozand%20C4%B1r) adresinden alındı
- Bayburt İl Millî Eğitim Müdürlüğü. (2023). <https://bayburt.meb.gov.tr/> adresinden alındı
- Bayburt Üniversitesi, (2023) Öğrenci ve Akademik Personel Verileri. <https://bayburt.edu.tr/uploads/ckeditor/C6349F18AA214277B330FD07D11FA5E8.docx> adresinden alındı
- CoğrafyaHarita. (2024). *Bayburt İli Haritası*. <http://cografyaharita.com/bayburt> adresinden alındı
- Demiröz. (2024). Coğrafi Durum. <https://www.demirozu.bel.tr/sayfa/coğrafi-durumu> adresinden alındı
- DHİMİ. (2023). *DHİMİ Faaliyet Raporu*. <https://www.dhmi.gov.tr/Lists/FaaliyetRaporlari/Attachments/24/Faaliyet-Raporu-2023.pdf> adresinden alındı
- DHİMİ. (2024). *Faaliyet Raporları*. <https://www.dhmi.gov.tr/Sayfalar/FaaliyetRaporlari.aspx> adresinden alındı
- Gümüşhane Belediyesi (2024). <https://www.gumushane.bel.tr/gumushane-rehberi/nufus/> adresinden alındı
- Hesaplama.net. (2024). *Mesafe Hesaplama*. <https://mesafe.hesaplama.net/> adresinden alındı
- İmajaltyapı. (2019). *Bayburt- Gümüşhane Havalimanı Projesi*. <https://imajaltyapi.com.tr/gumushane-bayburt-havalimani> adresinden alındı
- Karayolları. (2024). <https://www.kgm.gov.tr/Sayfalar/KGM/SiteTr/Uzakliklar/ilcedenilceyeMesafe.aspx> adresinden alındı
- Karayolları. (2024). *Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı Karayolları Genel Müdürlüğü*. Proje Detayı: <https://www.kgm.gov.tr/Sayfalar/KGM/SiteTr/Projeler/ProjelerDetay.aspx?q=104> adresinden alındı
- Kelkit Belediyesi. (2024). *Kelkit Yöresi ve Tarihi*. <https://www.kelkit.bel.tr/sayfalar/sayfa/369> adresinden alındı
- Köse Belediyesi. (2024). *Köse Tarihçesi*. <https://kose.bel.tr/?p=501> adresinden alındı

Kaynakça

- Köse Belediyesi. (2024). *Turistik Bilgiler*. <https://kose.bel.tr/?p=641> adresinden alındı
- Külür ve Turizm Bakanlığı. (2021). *Türkiye Kültür Portalı*. <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/gumushane/genelbilgiler> adresinden alındı
- Kültür ve Turizm Portalı. (2024). *Bayburt Kalesi*. <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/bayburt/gezilecekyer/bayburt-kalesi> adresinden alındı
- Kültür ve Turizm Portalı. (2024). *Korgan Köprüsü*. <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/bayburt/gezilecekyer/korgan-koprusu> adresinden alındı
- Kültür ve Turizm Portalı. (2024). *Sırakayalar Şelalesi*. <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/bayburt/gezilecekyer/sirakayalar-selalesi> adresinden alındı
- Kürtün Belediyesi. (2024). *İlçe Turizm*. <https://www.kurtun.bel.tr/sayfa/ilce-turizm> adresinden alındı
- Kürtün Belediyesi. (2024). *Tarihi*. <https://www.kurtun.bel.tr/sayfa/tarihi> adresinden alındı
- Medya, B. (2023). *Bayburt Üniversitesi*. https://www.bayburtmedya.com/bayburt-universitesi-ogrenci-yerlesme-kontenjanlarinda-yuzde-yuz-doldu/90828/#google_vignette adresinden alındı
- Milli Savunma Bakanlığı (2024). *Haritalar Genel Müdürlüğü*. <https://www.harita.gov.tr/urun/gumushane-mulk-idare-il-haritasi/403> adresinden alındı
- Müdürlüğü, M. S. (2024). *Bayburt Mülki İdare İl Haritası*. <https://www.harita.gov.tr/urun/bayburt-mulk-idare-il-haritasi/443> adresinden alındı
- Neredekal.com. (2024). <https://www.neredekal.com/zigana-gezilecek-yer-det-ay/> adresinden alındı
- Nufusu.com. (2024). *Gümüşhane Nüfusu*. <https://www.nufusu.com/il/gumushane-nufusu> adresinden alındı
- SHGM. (1987). *Master Plan*. <https://web.shgm.gov.tr/documents/sivilhavacilik/files/pdf/kurumsal/yayinlar/masterplanlama.pdf> adresinden alındı
- SHGM Faaliyet Raporu. (2023). *Faaliyet Raporu*. <https://web.shgm.gov.tr/documents/sivilhavacilik/files/kurumsal/faaliyet/2023.pdf> adresinden alındı
- SHGM. (2023). *Hava Ulaştırma İşletmeleri*. <https://web.shgm.gov.tr/tr/havacilik-isletmeleri/2063-hava-tasima-isletmeleri> adresinden alındı
- SHGM. (2024). *Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü*. Hava Ulaştırma İşletmeleri: <https://web.shgm.gov.tr/tr/havacilik-isletmeleri/2063-hava-tasima-isletmeleri> adresinden alındı
- Şiran Belediyesi. (2024). *Ekonomi*. <https://www.siran.bel.tr/sayfa/ekonomi> adresinden alındı
- T.C. Bayburt Valiliği, 2024. Tarihçe, <http://www.bayburt.gov.tr/tarihce> adresinden alındı
- T.C. Bayburt Valiliği. (2024). *Dedekorkut*. <http://www.bayburt.gov.tr/dede-korkut> adresinden alındı

- T.C. Bayburt Valiliği (2020). *Gümüşhane-Bayburt Havalimanı*. <http://www.bayburt.gov.tr/bayburt---gumushane-havalimani-insaat-calismalari-devam-ediyor#:~:text=Bayburt'a%2047%20kilometre%20uzakl%C4%B1kta,2021%20y%C4%B1l%C4%B1nda%20hizmete%20al%C4%B1nmas%C4%B1%20hedefleniyor> adresinden alındı
- T.C. Bayburt Valiliği İl Tarım ve Orman Müdürlüğü. (2023). <https://bayburt.tarimorman.gov.tr/Belgeler/%C3%87ALI%C5%9EMA%20RAPORU%202023.pdf> adresinden alındı
- T. C. Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakan. (2024). *Gümüşhane Valiliği*. <https://gumushane.csb.gov.tr/hayvancilik-i-2995> adresinden alındı
- T.C. Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakan. (2024). *Coğrafi Yapı*. <https://bayburt.csb.gov.tr/cografya-yapisi-i-2616> adresinden alındı
- T.C. Devlet Planlama Teşkilatı, (2008). *Türkiye'de İç Göçler ve Göç Edenlerin Nitelikleri*, https://sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Turkiyede_Ic_Gocler_ve_Goc_Edenlerin_Nitelikleri_1965-2000.pdf adresinden alındı
- T.C. Gümüşhane Valiliği. (2024). *Kürtün*. <http://www.gumushane.gov.tr/kurtun> adresinden alındı
- T.C. Gümüşhane Valiliği. (2024). *Örümcek Ormanları*. <http://www.gumushane.gov.tr/orumcek-ormanlari> adresinden alındı
- T.C. Gümüşhane Valiliği. (2024). *Şiran*. <http://www.gumushane.gov.tr/siran> adresinden alındı
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2021). *Aydıntepe*. <https://bayburt.ktb.gov.tr/TR-235183/aydintepe.html> adresinden alındı
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2021). *Turizm Raporu*. <https://bayburt.ktb.gov.tr/TR-91931/turizm-aktiviteleri.html> adresinden alındı
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, (2023) *Turizm İstatistikleri*, <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-9851/turizm-istatistikleri.html> adresinden alındı
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2024). *Kürtün*. <https://gumushane.ktb.gov.tr/TR-220833/kurtun.html> adresinden alındı
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2024). *Kürtün Örümcek Ormanları*. <https://gumushane.ktb.gov.tr/TR-184448/kurtun-orumcek-ormanlari.html> adresinden alındı
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2024). *Satala Antik Kentin Tarihçesi ve Kazı Çalışmaları*. <https://gumushane.ktb.gov.tr/TR-291885/satala-antik-kentin-tarihcesi-ve-kazi-calismalari.html> adresinden alındı
- T.C. Torul Kaymakamlığı. (2024). *İlçe Tanıtımı*. <http://torul.gov.tr/ilce-tanitimi> adresinden alındı
- T.C. Torul Kaymakamlığı. (2024). *Zigana Turizm Merkezi*. <http://www.torul.gov.tr/zigana-turizm-merkezi-sehir> adresinden alındı
- Tarım ve Orman Bakanlığı. (2022). https://www.tarimorman.gov.tr/TRGM/TARYAT/Belgeler/il_yatirim_rehberleri/gumushane.pdf adresinden alındı
- Tarım ve Orman Bakanlığı (2023). *Tarımsal Yapı*, <https://bayburt.tarimorman.gov.tr/Menu/29/Tarimsal-Yapi> adresinden alındı

Kaynakça

- Torul Belediyesi. (2024). *Torul Tarihi*. <https://www.torul.bel.tr/sayfa/torul-tarihi> adresinden alındı
- TÜİK, 2023 <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2023-49684> adresinden alındı
- Türkiye Bankalar Birliği. (2023). İllere ve Bölgelere Göre Bilgiler. <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/veri-sorgulama-sistemi/illere-ve-bolgelere-gore-bilgiler/73> adresinden alındı.
- Türkiye Kültür Portalı. (2019). *Gezilecek Yerler*. <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/gumushane/gezilecekyer/torul-kalesi-cam-seyir-terasi> adresinden alındı
- Utikad. (2017). *Gümüşhane Tünelleri ile Türkiye'ye Bağlanıyor*. <https://www.utikad.org.tr/Detay/Sektor-Haberleri/16772/gumushane-52-tunel-ile-turkiye-ye-baglaniyor> adresinden alındı
- Vikipedi. (2024). *Gümüşhane-Bayburt Havalimanı*. https://tr.wikipedia.org/wiki/G%C3%BCm%C3%BC%C5%9Fhane-Bayburt_Havaliman%C4%B1 adresinden alındı

KLİENTALİST İLİŞKİLERDE ARACILAR VE TÜRKİYE'NİN ARACILIK REJİMİ

Dr. Erdoğan Altun

Klientalist İlişkilerde Aracılar ve Türkiye'nin Aracılık Rejimi

Dr. Erdoğan Altun

Yayın No.: 2230
ISBN: 978-625-393-752-2
E-ISBN: 978-625-393-753-9
Basım Sayısı: 1. Basım, Kasım 2024

© Copyright 2024, NOBEL BİLİMSEL ESERLER SERTİFİKA NO.: 20779

Bu baskının bütün hakları Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.ne aittir.

Yayınevinin yazılı izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik

ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.

Nobel Yayın Grubu, 1984 yılından itibaren ulusal ve 2011 yılından itibaren ise uluslararası düzeyde düzenli olarak faaliyet yürütmekte ve yayınladığı kitaplar, ulusal ve uluslararası düzeydeki yükseköğretim kurumları kataloglarında yer almaktadır.

"NOBEL BİLİMSEL ESERLER" bir Nobel Akademik Yayıncılık markasıdır.

Genel Yayın Yönetmeni: Nevzat Argun -nargun@nobelyayin.com-
Genel Yayın Koordinatörü: Gülfem Dursun -gulferm@nobelyayin.com-

Sayfa Tasarım: Süleyman Gezgin -suleyman@nobelyayin.com-
Redaksiyon: Süleyman Gezgin -suleyman@nobelyayin.com-
Kapak Tasarım: Sezal Özden -sezai@nobelyayin.com-
Görsel Tasarım Uzmanı: Mehtap Yürürmez -mehtap@nobelyayin.com-

Kütüphane Bilgi Kartı

Altun, Erdoğan.

Klientalist İlişkilerde Aracılar ve Türkiye'nin Aracılık Rejimi / Erdoğan Altun

1. Basım, VI + 158 s., 13,5x21,5 cm. Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-393-752-2

E-ISBN: 978-625-393-753-9

1. Türkiye'nin Siyasal Hayatı 2. Klientalizm 3. Aracılık.

Genel Dağıtım

ATLAS AKADEMİK BASIM YAYIN DAĞITIM TİC. LTD. ŞTİ.

Adres: Bahçekapı Mh. 2465 Sk. Oto Sanayi Sitesi No:7 Bodrum Kat. Şaşmaz/ANKARA

Telefon: +90 312 278 50 77 - Faks: 0 312 278 21 65

Sipariş: siparis@nobelyayin.com- E-Satış: www.nobelkitap.com - esatis@nobelkitap.com
www.atlaskitap.com - info@atlaskitap.com

Dağıtım ve Satış Noktaları: Alfa, Kırmızı Kedi, Arkadaş, D&R, Dost, Kika, Kitapsan,
Nezih, Odak, Pandora, Prefix, Remzi Kitabevleri, Yeryüzü Dağıtım

Baskı ve Cilt: Ada Matbaacılık Yayın San. Tic. Ltd. Şti. Sertifika No.: 44093
ASO 1. Organize Sanayi Bölgesi Anadolu Cad. No:4 Sincan/ANKARA

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ABSTRACT	v
ÖN SÖZ	vii
KISALTMALAR LİSTESİ	xi
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM	
KLİENTALİST İLİŞKİLER VE ARACILAR	7
1.1. Klientalist İlişkinin Özellikleri	7
1.2. Patronajdan Aracılığa Klientalist İlişkilerin Değişimi.....	8
1.3. Aracıların Kaynakları ve Aracıların Belirlenmesi	22
1.3.1. Rollerini Bakımından Aracı Tipleri.....	22
1.4. Siyasal Katılım Bakımından Aracıların Durumu	32
1.4.1. Siyasi Partiler Açısından Aracıların Önemi	38
1.4.2. Seçmenler Açısından Aracıların Önemi.....	47
1.5. Kaynak Dağıtımını Açısından Aracıların Önemi	54
1.5.1. Kaynak Dağıtımında Aracıların Konumu ve Önemi	59
1.5.2. Aracının Payı	66
1.6. Yerelde Siyaset ve Aracılık.....	70
İKİNCİ BÖLÜM	
TÜRKİYE’NİN SİYASİ TARİHİNDE KLİENTALİST İLİŞKİLER VE ARACILAR.75	
2.1. Aracıları Ortaya Çıkartan İkilikler.....	75
2.2. Patrimonyal Osmanlı’da Aracılar	78
2.3. Ulusal Bütünleşmenin Aracıları ve Partili Aracılar	86
2.4. Bürokrat ve Kentli Aracılar	93
2.5. Anadolu’lu Tüccar Aracılar	95

2.6. <i>Street-Level Bureaucratlar, Başkanlar Rejimi</i>	100
SONSÖZ	105
KAYNAKÇA	107
ÖZ GEÇMİŞ	123

KAYNAKÇA

- Auerbach, A. Michael, Thachil, Tariq: "How Clients Select Brokers: Competition and Choice in India's Slums." **American Political Science Review**, Vol.112, No:4, 2018, pp.775-791.
- Akbıyık, U. Ahmet: *Surviving Tribes as Political Actors: The Evolution of Political Clientelism in Şanlıurfa*, 2018, yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Albayrak, Haşim: *Tarih Boyunca Doğu Karadeniz'de Etnik Yapılanmalar ve Pontus*, 3. bs., İstanbul, Babıali Yayınları, 2010.
- Aldrich, H. John: *Why Parties? The Origin and Transformation of Political Parties in America*, Chicago, University of Chicago Press, 1995.
- Almond, Gabriel: *Comparative Politics Today: A World View*, Boston, Little, Brown and Co., 1974.
- Andrews, A. Peter: **Türkiye'de Etnik Gruplar**, Çev. M. Küpüşoğlu, İstanbul, Ant Yayınları, 1992.
- Arat, Yeşim, Pamuk, Şevket: *Turkey Between Democracy and Authoritarianism*, Cambridge University Press, 2019.
- Ark-Yıldırım, Ceren: "Political Parties and Grassroots Clientelist Strategies in Urban Turkey: One Neighbourhood at a Time." **South European Society and Politics**, Vol.22, No:4, 2017, pp.473-490.
- Arrow, J. Kenneth: **Social Choice and Individual Values**, New York, John Wiley and Sons, 1951.
- Arslantaş, Düzgün: *Clientelism and Dominance: Evidence From Turkey*, 2019, yayınlanmamış doktora tezi.
- Arslantaş, Düzgün, Arslantaş, Şenol: "How does clientelism foster electoral dominance? Evidence from Turkey," **Asian Journal of Comparative Politics**, Vol.7, No:3, 2020, pp.1-17.
- Arslantürk, Zeki: "Doğu Karadeniz'de Çay Mono-Kültürü ve Sosyo-Ekonomik Değişme," **İstanbul Journal of Sociological Studies**, Vol.21, pp.103-134.
- Aspinall, Edward: "When Brokers Betray: Clientelism, Social Networks, and Electoral Politics in Indonesia," **Critical Asian Studies**, Vol.46, No:4, 2014, pp.545-570.

- Auerbach, A. Michael: "Clients and Communities: The Political Economy of Party Network Organization and Development in India's Urban Slums," **World Politics**, Vol.68, No:1, 2016, pp.11-148.
- Auerbach, A. Michael, Thachil, Tariq: "How Clients Select Brokers: Competition and Choice in India's Slums," **American Political Science Review**, Vol.112, No:4, 2018, pp.775-791.
- Auyero, Javier: "'From the Client's Point(s) of View': How Poor People Perceive and Evaluate Political Clientelism," **Theory and Society**, Vol.28, No: 2, 1999, pp.297-334.
- Auyero, Javier: **Poor People's Politics: Peronist Survival Networks and the Legacy of Evita**, Durham, Duke University Press, 2001.
- Ayata, Sencer: "Patronage, Party, and State: The Politicization of Islam in Turkey," **The Middle East Journal**, Vol.50, No:1, 1996, pp.40-56.
- Aydın, Suavi: "Paradigmada tarihsel yorumun sınırları: Merkez-çevre temellendirmeleri üzerinden düşünceler," **Toplum ve Bilim**, No:105, 2006, s.70-95.
- Bailey, G. Frederick: **Politics and Social Change: Orissa in 1959**, Los Angeles, University of California Press, 1963.
- Barth, Frederick: **Political Leadership among the Swat Pathans**, London, Athlone, 1959.
- Baykan, S. Toygar, Somer Murat: "Politics of Notables versus National Machine: Social, Political and State Transformations, Party Organizations and Clientelism during AKP Governments," **European Journal of Turkish Studies**, Vol.34, 2022, pp.1-29.
- Baykurt, Fakir: **Onuncu Köy**, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1975.
- Berenschot, Ward: "Clientelism, Trust Networks, and India's Identity Politics: Conveying Closeness in Gujarat," **Critical Asian Studies**, Vol.47, No:1, 2015, pp.24-43.
- Berenschot, Ward, Aspinall, Edward: "How clientelism varies: comparing patronage democracies," **Democratization**, Vol.27, No:1, 2020, pp.1-19.
- Bilgin, Ayhan: "Hopa'da Yerel Siyaset: Katılım, Seçimler ve Mücadele Örüntüleri," **Karadeniz Araştırmaları**, No.52, 2016, s.273-301.
- Birch, Sarah: "Electoral systems and electoral misconduct," **Comparative Political Studies**, Vol.40, No:12, 2007, pp.1533-1556.

- Bloch, Marc: **Feodal Toplum**, 7. bs., Çev. M. A. Kılıçbay, Ankara, Doğu Batı Yayınları, 2021.
- Blok, Anton: "Variations in patronage," **Sociologische Gids**, Vol.16, No:6, 1969, pp.365-378.
- Boissevain, Jeremy: "Patrons as Brokers," **Sociologische Gids**, Vol.16, No:6, 1969, pp. 379-386.
- Boratav, Korkut: **Türkiye İktisat Tarihi 1908-2002**, 9.bs., Ankara, İmge Kitabevi, 2005.
- Bourdieu, Pierre: "Sermaye Biçimleri," **Sosyal Sermaye**, Der. M. Murat Şahin, A. Zeki Ünal, İstanbul, Değişim Yayınları, 2010, s.45-76.
- Brierley, Sarah, Nathan, L. Noah: "The Connections of party brokers: Which brokers do parties select?" **The Journal of Politics**, Vol.83, No:3, 2021, pp.884-901.
- Brusco, Valeria, Nazareno, Marcelo, Stokes, C. Stokes: "Vote Buying in Argentina," **Latin American Studies Association**, Vol.39, No:2, 2004, pp.66-88.
- Bussell, Jennifer: **Clients and Constituents: Political Responsiveness in Patronage Democracies**, Oxford University Press, 2019.
- Calvo, Ernesto, Murillo, V. Maria: "When Parties Meet Voters: Assessing Political Linkages Through Partisan Networks and Distributive Expectations in Argentina and Chile," **Comparative Political Studies**, Vol.46, No:7, 2012, pp.851-882.
- Calvo, Ernesto, Murillo, V. Maria: "Who Delivers? Partisan Clients in the Argentine Electoral Market," **American Journal of Political Science**, Vol.48, No:4, 2004, pp.742-757.
- Camp, Edwin: "Cultivating Effective Brokers: A Party Leader's Dilemma," **British Journal of Political Science**, Vol.47, No:3, 2017, pp.521-543.
- Camp, Edwin, Szwarcberg, Mariela: "Stealing for the Party: Brokers and Competitive Distributions in Argentina," Yayınlanmamış yazı, 2015.
- Campbell, Angus, Converse, E. Philip, Miller, E. Warren, Stokes, E. Donald: **The American Voter**, Chicago, University of Chicago Press, 1960.
- Can, Doğan: **Siyasi Partiler ve Kayırmacılık: 1923-2002 Türkiye Örneği**, 2019, yayınlanmamış yüksek lisans tezi.

- Chandra, Kanchan: Why Ethnic Parties Succeed: Patronage and Ethnic Head Counts in India, Cambridge University Press, 2005.
- Chatterjee, Partha: The Politics of Governed: Reflections on Popular Politics in Most of the World, New York, NY, Columbia University Press, 2004.
- Chubb, Judith: Patronage, Power, and Poverty in Southern Italy: A Tale of Two Cities, Cambridge, Cambridge University Press, 1982.
- Clifford, James: "Notes on (Field)notes," **Fieldnotes: The Making of Anthropology**, Ed. by. R. Sanjek, Ithaca, NY, Cornell University Press, 1990, pp.47-70.
- Conover, J. Pamela, Gray, Virginia, Coombs, Steven: "Single-Issue Voting: Elite-Mass Linkages," **Political Behavior**, Vol.4, pp.309-331.
- Converse, E. Philip: "Public Opinion and Voting Behavior," **Handbook of Political Science (Vol.4)**, Ed. by. F. Greenstein, N. Polsby, Reading, Addison-Wesley, 1975.
- Coulborn, Rushton: **Feudalism in History**, Princeton, Princeton University Press, 1956.
- Cox, Gary: "Swing Voters, Core Voters and Distributive Politics," **Political Presentation**, Ed. by. I. Shapiro, S. Stokes, E. J. Wood, A. S. Kirshner, Cambridge University Press, 2009, pp.342-357.
- Cox, W. Gary, McCubbins, D. Matthew: "Electoral Politics as a Redistributive Game," **The Journal of Politics**, Vol.48, No:2, 1986, pp.370-389.
- Cruz, Cesi: "Social Networks and the Targeting of Vote Buying," **Comparative Political Studies**, Vol.52, No:3, 2019, pp.382-411.
- Dahl, A. Robert: Who Governs? Democracy and Power in an American City, Yale University Press, 1961.
- Dixit, Avinash, Londregan, John: "The Determinants of Success of Special Interests in Redistributive Politics," **The Journal of Politics**, Vol.58, No:4, 1996, pp.1132-1155.
- Dore, P. Ronald: "Making Sense of History," **European Journal of Sociology**, Vol.10, No:2, 1969, pp.295-305.
- Downs, Anthony: **An Economic Theory of Democracy**, New York, Harper and Row, 1957.

- Duarte, Raúl, Finan, Frederico, Larreguy, Horacio, Schecter, Laura: "Brokering Votes With Information Spread Via Social Networks," **NBER Working Paper**, No:26241, 2019.
- Dunning, Thad, Stokes, C. Susan: "Brokering Votes: How Party Activists Change the Logic of Distributive Politics," APSA 2010 Annual Meeting, 2010.
- Edelman, Brent, Mitra, Arup: "Slum Dwellers' Access to Basic Amenities: The Role of Political Contact, Its Determinants and Adverse Effects," **Review of Urban and Regional Development Studies**, Vol.18, No:1, 2006, pp.25-40.
- Eisenstadt, S. Noah, Roniger, Luis: Patrons, clients and friends: Interpersonal relations and the structure of trust in society, Cambridge University Press, 1984.
- Eisenstadt, S. Noah, Roniger, Luis: "Patron-client relations as a model of structuring social exchange," **Comparative studies in society and history**, Vol.22, No:1, 1980, pp.42-77.
- Emerson, M. Robert, Fretz, I. Rachel, Shaw, L. Linda: Bütün Yönleriyle Alan Çalışması: Etnografik Alan Notları Yazımı, Çev. A. E. Koca, İstanbul, Birleşik Yayınları, 2008.
- Erdoğan, Merve, Ercoşkun, Özge: "Artvin Rize Havalimanı'nın Ulaşım ve Çevreye Etkileri," **Journal of Architectural Sciences and Applications**, Vol.6, No:1, 2021, pp.250-267.
- Erturan-Öğüt, E. Esra, Şahin, Y. Mustafa: "Political Clientelism in Turkish sports federations," **European Sport Management Quarterly**, Vol.14, No:5, 2014, pp.556-566.
- Fernandez, M. Roberto, Gould, V. Roger: "A Dilemma of State Power: Brokerage and Influence in the National Health Policy Domain," **American Journal of Sociology**, Vol.99, No:6, 1994, pp.1455-1491.
- Festinger, Leon: **A Theory of Cognitive Dissonance**, Stanford, Stanford University Press, 1957.
- Fincancıoğlu, Yurdakul: Demirel. Demokrasinin Duraklama Yılları, İstanbul, Buke, 2000.
- Fiorina, P. Morris: Retrospective Voting in American National Elections, New Haven, Yale University Press, 1981.
- Fox, Jonathan: "The Difficult Transition from Clientelism to Citizenship: Lessons from Mexico," **World Politics**, Vol.46, No:2, 1994, pp.151-184.

- Fukuyama, Francis: "Sosyal Sermaye ve Sivil Toplum," **Sosyal Sermaye**, Der. M. Murat Şahin, A. Zeki Ünal, İstanbul, Değişim Yayınları, 2010, s.143-170.
- Gans-Morse, Jordan, Mazzuca, Sebastián, Nichter, Simeon: "Varieties of Clientelism: Machine Politics during Elections," **American Journal of Political Science**, Vol.58, No:2, 2014, pp.415-432.
- Gay, Robert: "The broker and the thief: a parable (reflections on popular politics in Brazil)." **Luso-Brazilian Review**, Vol.36, No:1, 1999, pp.49-70.
- Gay, Robert: "Community Organization and Clientelistic Politics in Contemporary Brazil: a case study from suburban Rio de Janeiro," **International Journal of Urban and Regional Research**, Vol.14, No:4, 1990, pp.648-666.
- Gellner, Ernst, Waterbury, John: *Patrons and Clients in Mediterranean Societies*, London, Duckworth, 1977.
- Golden, A. Miriam: "Electoral Connections: The Effects of the Personal Vote on Political Patronage, Bureaucracy and Legislation in Postwar Italy," **British Journal of Political Science**, Vol.33, 2003, pp.189-212.
- Golden, A. Miriam, Min, Brian: "Distributive Politics Around the World," **Annual Review of Political Science**, Vol.16, 2013, pp.73-99.
- Gould, V. Roger, Fernandez, M. Roberto: "Structures of mediation: A formal approach to brokerage in transaction networks," **Sociological methodology**, Vol.19, 1989, pp.89-126.
- Graziano, Luigi: "Patron-Client Relationships in Southern Italy," **European Journal of Political Research**, No:1, 1973, pp. 3-34.
- Grootaert, Christiaan: "Sosyal Sermaye: Kayıp Halka?" **Sosyal Sermaye**, Der. M. Murat Şahin, A. Zeki Ünal, İstanbul, Değişim Yayınları, 2010, s. 221-264.
- Gündüz, Ali: **Hemşinliler: Dil Tarih Kültür**, Ankara, Yeni Gözde Matbaası, 2002.
- Güneş-Ayata, Ayşe: "Clientelism: Premodern, modern, postmodern," **Democracy, Clientelism and Civil Society**, Ed. by. L. Roniger, A. Güneş-Ayata, Lynne Reiner, 1994a, pp.19-28.
- Güneş- Ayata, Ayşe: "Roots and trends of clientelism in Turkey," **Democracy, Clientelism, and Civil Society**, Ed. by. L. Roniger, A. Güneş-Ayata, Lynne Reiner, 1994b, pp.49-63.

- Güneş-Ayata, Ayşe: Participation and Organization in Local Politics: A Comparative Study of Class and Clientage in Two Small Towns, 1984, yayınlanmamış doktora tezi.
- Güneş-Ayata, Ayşe, Ayata, Sencer: "Turkey's Mainstream Political Parties on the Centre-Right and Centre-Left," **Turkey since 1970: Politics, Economics and Society**, Ed. by. D. Lovatt, Palgrave, 2001, pp.91-110.
- Haçıkıyan, Levon: Hemşin Gizemi: Hamşen Ermenileri Tarihinden Sayfalar, İstanbul, Belge Yayınları, 1997.
- Hagopian, Frances: Traditional Politics and Regime Change in Brazil, New York, Cambridge University Press, 1996.
- Hanioğlu, M. Şükrü: A Brief History of the Late Ottoman Empire, Princeton University Press, 2008.
- Hastie, Reid, Robyn, M. Dawes: Rational Choice in an Uncertain World, Thousand Oaks, Sage, 2001.
- Heper, Metin: **Türkiye'de Devlet Geleneği**, 2. bs., Çev. N. Soyarı, Ankara, Doğu Batı Yayınları, 2006.
- Heper, Metin, Keyman, Fuat: "Double-faced state: political patronage and the consolidation of democracy in Turkey," **Middle Eastern Studies**, Vol.34, No:4, 1998, pp.259-277.
- Hicken, Allen: "Clientelism," **The Annual Review of Political Science**, No:14, 2011, pp.289-310.
- Hicken, Allen, Hutchcroft, Paul, Weiss, Meredith, Aspinall, Edward: "Introduction: The Local Dynamics of the National Election in the Philippines," **Electoral Dynamics in the Philippines: Money Politics, Patronage and Clientelism at the Grassroots**, Ed. by. A. Hicken, E. Aspinall, M. Weiss, National University of Singapore Press, 2019, pp.1-42.
- Hicken, Allen, Simmons, W. Joel: "The Personal Vote and the Efficacy of Education Spending," **American Journal of Political Science**, Vol.53, No:1, 2008, pp.109-124.
- Hiskey, T. Jonathan: Does Democracy Matter?: Electoral Competition and Local Development, yayınlanmamış doktora tezi, 1999.
- Holland, C. Alisha, Palmer-Rubin, Brian: "Beyond the Machine: Clientelist Brokers and Interest Organizations in Latin America," **Comparative Political Studies**, Vol.48, No:9, 2015, pp.1186-1223.
- Huntington, P. Samuel: **Political Order in Changing Societies**, New Haven, Yale University Press, 1973.

- İnal, Raşan: Milliyetçiliğin Üretim İlişkileriyle İnşası: Çay Tarım-Sanayi, Devlet ve Toplum, yayınlanmamış doktora tezi, 2018.
- İnalçık, Halil: Şâir ve Patron: Patrimonyal Devlet ve Sanat Üzerinde Sosyolojik Bir İnceleme, Ankara, Doğu Batı Yayınları, 2003.
- İslamoğlu, Hamdi, Almaçık, Ümit: Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, 6.bs., İstanbul, Beta, 2019.
- Jamal, A. Amaney: Barriers to Democracy: The Other Side of Social Capital in Palestine and the Arab World, New Jersey, NJ, Princeton University Press, 2007.
- Jöst, Prisca, Lust, Ellen: "Receiving more, expecting less? Social ties, clientelism and poor's expectations of future service provision," **World Development**, Vol.158, 2022, 106008.
- Kalaycıoğlu, Ersin: "Türk Siyasal Sisteminde Değişim, Siyasal Patronaj ve Yozlaşma," **Yeni Türkiye Cumhuriyet Özel Sayısı C.II**, S:23-24, 1998, s.818-825.
- Karpat, H. Kemal: "Society, Economics, and Politics in Contemporary Turkey," **World Politics**, Vol.17, No:1, 1964, pp.50-74.
- Kauffman, R. Robert: "The Patron-client concept and macro-politics: prospects and problems," **Comparative studies in society and history**, Vol.16, No:3, 1974, pp.284-308.
- Keefer, Philip: "Clientelism, Credibility, and the Policy Choices of Young Democracies," **American Journal of Political Science**, Vol.51, No:4, 2007, pp.804-821.
- Keefer, Philip, Khemani, Stuti: "When Do Legislators Pass on "Pork"?," **The World Bank**, 2009.
- Kemahlioğlu, Özge: "Jobs in politicians' backyards: Party leadership competition and patronage," **Journal of Theoretical Politics**, Vol.23, No:4, 2011, pp.480-509.
- Kemahlioğlu, Özge: "When are Patronage Jobs too Many? Party Leadership Competition and Its Effects on Clientelism in the Case of Argentina," **LASA Conference**, 2007.
- Kenny, Michael: "Patterns of patronage in Spain," **Anthropological Quarterly**, Vol.33, No:1, 1960, pp.14-23.
- Kettering, Sharon: "The Historical Development of Political Clientelism," **The Journal of Interdisciplinary History**, Vol.18, No:3, 1988, pp.419-447.

- Kettering, Sharon: Patrons, Brokers, and Clients in Seventeenth-Century France, Oxford University Press, 1986.
- Kitschelt, Herbert: “Clientelistic Linkage Strategies. A Descriptive Exploration,” **Paper Presented at the Workshop on Democratic Accountability Strategies, 18-19th May**, Duke University, 2011.
- Kitschelt, Herbert: “Linkages between citizens and politicians in democratic polities,” **Comparative political studies**, Vol.33, No:6-7, 2000, pp.845-879.
- Kitschelt, Herbert, Wilkinson, I. Steven: “Citizen-politician linkages: an introduction,” **Patrons, Clients, and Policies**, Ed. by. H. Kitschelt, S. I. Wilkinson, Cambridge University Press, 2007, pp.1-49.
- Knoke, David: **Political Networks: The Structural Perspective**, Cambridge, Cambridge University Press, 1990.
- Komsuoğlu, Ayşegül: “Birimiz Hepimiz, Hepimiz Birimiz İçin mi? Dağınık bir Siyasetin Toplumunda Sunduğu Elde Kalan Tutkal Klientalist Ağlar,” **Toplum ve Bilim**, S:116, 2009, s.21-53.
- Komsuoğlu, Ayşegül: “The Right Wing Parties and Political Patronage in Turkish Politics,” **Annals of Japan Association for Middle East Studies**, Vol.20, No:2, 2005, pp.353-373.
- Koster, Martijn, Eiró, Flávio: “Clientelism in Northeast Brazil: brokerage within and outside electoral times,” **Contemporary Social Science**, Vol.17, No:3, 2022, pp.222-234.
- Koster, Martijn, Leynseele, van Yves: “Brokers as Assemblers: Studying Development Through the Lens of Brokerage,” **Ethnos**, Vol.83, No:5, 2018, pp.803-813.
- Köse, A. Sakine: Social Assistance as an Instrument of Political Patronage in Turkey, 2018, yayınlanmamış doktora tezi.
- Kramon, Eric: Money for votes: The causes and consequences of electoral clientelism in Africa, New York, NY, Cambridge University Press, 2017.
- Krishna, Anirudh: “Politics in the middle: mediating relationships between the citizens and the state in rural North India,” **Patrons, Clients and Policies: Patterns of Democratic Accountability and Political Competition**, Ed. by. H. Kitschelt, S. I. Wilkinson, Cambridge University Press, 2007, pp.141-158.

- Kruks-Wisner, Gabrielle: "Social Brokerage: Accountability and the Social Life of Information," **Comparative Political Studies**, Vol.55, No:14, 2022, pp.2382-2415.
- Landé, H. Carl: "Political Clientelism in Political Studies: Retrospect and Prospects," **International Political Science Review**, Vol.4, No:4, 1983, pp.435-454.
- LaPalombara, Joseph, Weiner, Myron: "The Origin and Development of Political Parties," **Political Parties and Political Parties**, Ed. by. J. LaPalombara, M. Weiner, New Jersey, Princeton University Press, 1969, pp.3-42.
- Lau, R. Richard, Redlawsk, P. David: *How Voters Decide: Information Processing during Election Campaigns*, Cambridge University Press, 2006.
- Lemarchand, Rene, Legg, Keith: "Political Clientelism and Development: A Preliminary Analysis," **Comparative Politics**, Vol.4, No:2, 1972, pp. 149-178.
- Lin, Nan: "Sosyal Sermaye: Network Kuramının İnşası," **Sosyal Sermaye**, Der. M. Murat Şahin, A. Zeki Ünal, İstanbul, Değişim Yayınları, 2010, s. 171-220.
- Lindbeck, Assar, Weibull, W. Jörgen: "Balanced-budget redistribution as the outcome of political competition," **Public Choice**, Vol.52, 1987, pp.273-297.
- Lipsky, Michael: *Street-Level Bureaucracy: Dilemmas of the Individual in Public Services*, 30.bs, New York, Russel Sage Foundation, 2010.
- Lupia, Arthur, McCubbins, D. Matthew, Popkin, L. Samuel: "Beyond Rationality: Reason and the Study of Politics," **Elements of Reason: Cognition, Choice, and the Bounds of Rationality**, Ed. by. A. Lupia, M. D. McCubbins, S. L. Popkin, New York, Cambridge University Press, 2000, pp.1-20.
- Lust, Ellen: "Democratization by Elections? Competitive Clientelism in the Middle East," **Journal of Democracy**, Vol.20, No:3, 2009, pp.122-135.
- Magaloni, Beatriz: *Voting for Autocracy: Hegemonic Party Survival and Its Demise in Mexico*, Cambridge University Press, 2006.
- Mainwaring, Scott: *Rethinking Party Systems in the Third Wave of Democratization: The Case of Brazil*, CA, Stanford University Press, 1999.
- Mardin, Şerif: "Center-Periphery Relations: A Key to Turkish Politics?" **Daedalus**, Vol.102, No:1, 1973: pp.169-190.

- Meeker, E. Michael: İmparatorluktan Gelen Bir Ulus: Türk Modernitesi ve Doğu Karadeniz’de Osmanlı Mirası, Çev. T. Vardağlı, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Meydan, Selda, Büyükbodur, Ç. Aysin, Bulut, Sıla: “Yerel Yönetimlerde Klientalist Bakış Açısının Hak Temelli Sosyal Hizmet Yaklaşımı Çerçevesinde İncelenmesi,” **8. Ulusal Sosyal Hizmetler Kongresi**, 2016, s.213-224.
- Milbrath, Lester: **Political Participation**, Chicago, Rand McNally, 1965.
- Muñoz, Paula: *Buying Audiences: Clientelism and Electoral Campaigns When Parties are Weak*, New York, NY, Cambridge University Press, 2019.
- Murillo, M. Victoria, Oliveros, Virginia, Zarazaga, Rodrigo: “The Most Vulnerable Poor: Clientelism Among Slum Dwellers,” **Studies in Comparative International Development**, Vol.56, 2021, pp.343-363.
- Nichter, Simeon: *Vote for Survival: Relational Clientelism in Latin America*, New York, NY, Cambridge University Press, 2018.
- Nichter, Simeon: “Electoral Clientelism or relational Clientelism? Healthcare and sterilization in Brazil,” *Healthcare and Sterilization in Brazil*, 30 Ağustos 2011.
- Nichter, Simeon: “Vote Buying or Turnout Buying? Machine Politics and the Secret Ballot,” **The American Political Science Review**, Vol.102, No:1, 2008, pp.19-31.
- Noaves, M. Lucas: “Disloyal Brokers and Weak Parties,” **American Journal of Political Science**, Vol.62, No:1, 2018, pp.84-98.
- Obstfeld, David, Borgatti, P. Stephen, Davis, P. Jason: “Brokerage as a process: Decoupling third party action from social network structure,” **Sociology of Organizations**, Vol.40, 2014, pp.135-159.
- Oliveros, Virginia: *A Working Machine: Patronage Jobs and Political Services in Argentina*, yayınlanmamış doktora tezi, 2013.
- Özbudun, Ergun: “Turkey: The Politics of Political Clientelism,” **Political clientelism, patronage, development**, Ed. by. S. N. Eisenstadt, R. Lemarchand, Sage Publications, 1981.
- Özbudun, Sibel: *Türkiye Kırsalı Yoksullaşırken Niçin Dikkulak Oldum? Dağca Örneği*, Ankara, Ütopya Yayınevi, 2006.

- Özbudun, Sibel: "The Reproduction of Clientelism in Regressing Rural Turkey or "Why I Became an 'Erect Ear'," **Dialectical Anthropology**, No:29, 2005, pp.241-272.
- Özçep, Meryem, Aksu, Kamil: "Kimlikler, Çıkarlar, Siyasetler: Karadeniz Siyasetine Hopa'dan Bakmak," **Değişen Karadeniz'i Anlamak**, Der. D. Yıldırım, E. Haspolat, Ankara, Phoenix Yayınevi, 2016, s.97-126.
- Pamuk, Şevket: "Ottoman economic legacy from the nineteenth century," **The Routledge Handbook of Modern Turkey**, Ed. by. M. Heper, S. Sayarı, Routledge, 2012, pp.44-52.
- Parsons, Talcott: **The Social System**, London, Routledge and Kegan Paul, 1964.
- Pérez, Yarahuán, Gabriela: Policy Making and Electoral Politics in Mexico: Three Essays on the Political Determinants of Social Welfare Spending in Mexico 1988-2003, VDM Verlag, 2009.
- Piattoni, Simona: "Clientelism in Historical and Comparative Perspective," **Clientelism, Interests, and Democratic Representation**, Ed. by. S. Piattoni, Cambridge University Press, 2001, pp.1-30.
- Pilgiri, A. Emre: Kapitalist Devlet ve Sınıflar Arası İlişkiler: Özal Dönemi Türkiye'sinde Patronaj ve Devletin Özerkliği Meselesi, 2015, yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Pitt-Rivers, A. Julian: **The People of the Sierra**, New York, NY, Criterion Books, 1954.
- Popkin, L. Samuel: The Reasoning Voter: Communication and Persuasion in Presidential Campaigns, Chicago, University of Chicago Press, 1991.
- Putnam, Robert: "Tek Başına Bowling: Amerika'nın Azalan Sosyal Sermayesi," **Sosyal Sermaye**, Der. M. Murat Şahin, A. Zeki Ünal, İstanbul, Değişim Yayınları, 2010, s. 121-142.
- Ravanilla, Nico, Haim, Dotan, Hicken, Allen: "Brokers, social networks, reciprocity, and clientelism," **American Journal of Political Science**, Vol.66, No:4, 2022, pp.759-812.
- Robinson, A. James, Verdier, Thierry: "The Political Economy of Clientelism," **The Scandinavian Journal of Economics**, Vol.115, No:2, 2013, pp.260-291.

- Rodrik, Dani: "Rural Transformation and Peasant Political Orientations in Egypt and Turkey," **Comparative Politics**, Vol.14, No:4, 1982, pp.417-442.
- Rueda, R. Miguel: "Buying votes with imperfect local knowledge and a secret ballot," **Journal of Theoretical Politics**, Vol.27, No:3, 2015, pp.428-456.
- Sahlins, D. Marshall: "Poor Man, Rich Man, Big-Man, Chief: Political Types in Melanesia and Polynesia," **Sociological Worlds**, Ed. by. Stephen K. Sanderson, Routledge, 2013, pp.206-215.
- Sakaoğlu, M. Ali: Dünden Bugüne Hemşin: Karadenizden Bir Tarih, İstanbul, Yeniyurt Yayınları.
- Saumitra, Jha, Vijayendra, Rao, Woolcock, Michael: "Governance in the Gullies: Democratic Responsiveness and Leadership in Delhi's Slums," **World Development**, Vol.35, No:2, 2007, pp.230-246.
- Sayarı, Sabri: "Interdisciplinary Approaches to Political Clientelism and Patronage in Turkey," **Turkish Studies**, Vol.15, No:4, 2014, pp.655-670.
- Sayarı, Sabri: "Political Patronage in Turkey," **Patrons and Clients in Mediterranean Societies**, Ed. by. E. Gellner, J. Waterbury, London, Duckworth, 1977, pp.103-130.
- Schady, R. Norbert: "The Political Economy of Expenditures by the Peruvian Social Fund (FONCODES), 1991-95," **American Political Science Review**, Vol.94, No:2, 2000, pp.289-304.
- Schaffer, C. Frederic, Schedler, Andreas: "What in vote buying," **Elections for Sale: The Causes and Consequences of Vote Buying**, Ed. by. F. C. Schaffer, Boulder, CO, Lynee Rienner, 2007, pp.24-47.
- Schneider, Mark: "Do local leaders know their voters? A test of guessability in India," **Electoral Studies**, Vol.61, 2019, pp.1-12.
- Scott, C. James: "Patron-client politics and political change in Southeast Asia," **American political science review**, Vol.66, No:1, 1972, pp.91-113.
- Scott, C. James: "Corruption, machine politics, and political change," **American political science review**, Vol.63, No:4, 1969, pp.1142-1158.
- Sert, Mesut: "Bir Gelir Tahsil Yöntemi Olarak Atlı Tahsildarlar," **Journal of Life Economics**, Vol.2, No:4, 2015, pp.61-76.

- Shefter, Martin: **Political Parties and the State**, Princeton, New Jersey, Princeton University Press, 1994.
- Shils, Edward: **The Constitution of Society**, The University of Chicago Press, 1982.
- Silverman, Sydel: "Patronage and Community-Nation Relationships in Central Italy," **Ethnology**, Vol.4, No:2, 1965, pp. 172-189.
- Simmel, Georg: **On Individuality and Social Forms**, Ed. by. D. N. Levine, University of Chicago Press, 1971.
- Stokes, C. Susan, Dunning, Thad, Nazarenno, Marcelo, Brusco, Valeria: **Brokers, Voters, and Clientelism: The Puzzle of Distributive Politics**, New York, NY, Cambridge University Press, 2013.
- Stokes, C. Susan: "Political clientelism." **The Oxford Handbook of Comparative Politics**, Ed. by. C. Boix, S. Stokes, New York, Oxford University Press, 2007, pp.604-627.
- Stokes, C. Susan: "Perverse accountability: a formal model of machine politics with evidence from Argentina," **American Political Science Review**, Vol.99, No:3, 2005, pp.315-325.
- Stovel, Katherine, Shaw, Lynette: "Brokerage," **The Annual Review of Sociology**, No:38, 2012, pp.139-158.
- Sunar, İlkay: "Populism and patronage: The Demokrat Party and its legacy in Turkey," **II Politico**, Vol.55, No:4, 1990, pp.745-757.
- Sunar, İlkay: "Demokrat Parti ve Popülizm," **Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi**, C.8, No:1, 2011, s.88-110.
- Süslü, Dilan, Halifeoğlu, Melek: "Quo Vadis: AKP'de Kadın Temsili ve Kadın Kolları," **Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi**, C.6, S.1, 2023, s.232-262.
- Szwarcberg, Mariela: **Mobilizing Poor Voter**, Cambridge University Press, 2015.
- Tarrow, Sidney: **Between center and periphery: Grassroots politicians in Italy and France**, New Haven, Yale University Press, 1977.
- Turan, İlter: **Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış**, 2.bs., İstanbul, Der Yayınları, 1976.
- Unbehaun, Horst: **Türkiye Kırsalında Kliyentalizm ve Siyasal Katılım: Datça Örneği: 1923-1992**, Ütopya Yayınevi, 2006.

- van de Walle, Nicolas: "Meet the new boss, same as the old boss? The evolution of political clientelism in Africa," **Patrons, Clients, and Policies**, Ed. by. H. Kitschelt, S. I. Wilkinson, Cambridge University Press, 2007, pp.50-67.
- Vanilişi, Muhammed, Tandilava, Ali: **Lazlar'ın Tarihi**, Çev. H. Hayrioğlu, İstanbul, Etik Yayınları, 2005.
- Verba, Sidney, Norman, H. Nie: **Participation in America: Political Democracy and Social Equality**, New York, NY, Harper and Row, 1972.
- Verba, Sidney, Norman H. Nie, Jae-On, Kim: **The Modes of Democratic Participation: A Cross National Comparison**, Beverly Hills, Sage Publications, 1971.
- Von Neuman, John, Morgenstern, Oscar: **Theory of Games and Economic Behavior**, Princeton, NJ, Princeton University Press, 1947.
- Waterbury, John: **The Commander of the Faithful: the Moroccan political élite**, New York, NY, Columbia University Press, 1970.
- Weiner, Myron: "Political Participation: Crisis of the Political Process," **Crises and Sequences in Political Development**, Ed. by. L. Binder, J. S. Coleman, J. LaPalombara, L. W. Pye, S. Verba, M. Weiner, 1971, pp.159-204.
- Weingrod, Alex: "Patrons, patronage, and political parties," **Comparative studies in Society and History**, Vol.10, No:4, 1968, pp.377-400.
- Wilkinson, I. Steven: "Explaining changing patterns of party-voter linkages in India," **Patrons, Clients and Policies: Patterns of Democratic Accountability and Political Competition**, Ed. by. H. Kitschelt, S. I. Wilkinson, Cambridge University Press, 2007, pp.110-140.
- Wilson, M. Thomas: "From Patronage to Brokerage in the Local Politics of Eastern Ireland," **Ethnohistory**, Vol.37, No:2, 1990, pp.158-187.
- Wolf, Eric: "Kinship, Friendship and Patron-Client Relations," **The Social Anthropology of Complex Societies**, Ed. by. M. Banton, New York, Praeger, 1966, pp.1-22.
- Woolcock, Michael, Narayan, Deepa: "Sosyal Sermaye: Kalkınma Teorisi, Araştırması ve Politikası için Öneriler," **Sosyal Sermaye**, Der. M. Murat Şahin, A. Zeki Ünal, İstanbul, Değişim Yayınları, 2010, s.265-306.

- Yıldırım, Kerem: “Clientelism and dominant incumbent parties: party competition in an urban Turkish neighbourhood,” **Democratization**, Vol.27, No:1, 2020, pp.81-90.
- Yıldırım, Kerem: Continuous Clientelism, Persuasion and Preference Change in Turkey, 2016, yayınlanmamış doktora tezi.
- Yılmaz, Cevdet: “Karadeniz sahil yolunun kıyı kentleri üzerine etkileri,” **TÜCAUM V. Coğrafya Sempozyumu (16-17 Ekim 2008)**, Ankara, 2008.
- Yuvalı, Ertuğrul: “Hak Temelli Sosyal Yardım ve Klientalizm,” **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, No:135, 2018, 383-403.
- Zaller, R. John: **The Nature and Origin of Mass Opinion**, New York, Cambridge University Press, 1992.
- Zarazaga, Rodrigo: “Plugged in Brokers: A Model of Vote-Buying and Access to Resources,” **Journal of Applied Economics**, Vol.18, No:2, 2015, pp.369-390.
- Zarazaga, Rodrigo: “Brokers beyond clientelism: A new perspective through the Argentine case,” **Latin American Politics and Society**, Vol.56, No:3, 2014, pp.23-45.
- Zürcher, J. Erik: **Modernleşen Türkiye'nin Tarihi**, İstanbul, İletişim Yayınları, 7. bs., 2000.